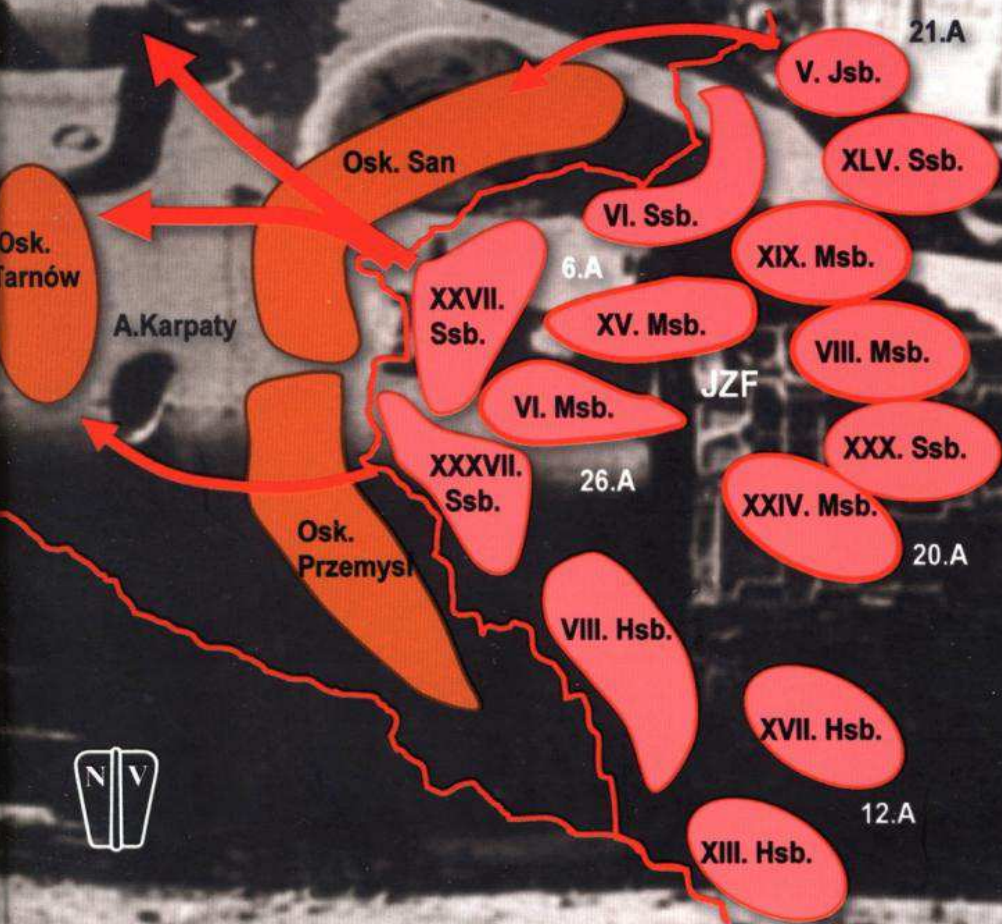

ŽÁBY Jan Drnek

V BOUŘI

(Operace Barbarossa naruby)

ŽÁBY V BOUŘI

Jan Drnek

Copyright © 2012 by Jan Drnek

Copyright Czech edition © 2013 by NAŠE VOJSKO, s.r.o.

Jacket design © 2013 by Jindřich Procházka

All rights reserved

ISBN: 978-80-206-1334-9

MEZI MNICHOVSKOU A DRUHOU SVĚTOVOU VÁLKOU

Úryvek z učebnice Dějiny Československa pro střední školy

(Dr. Prokop Drtina – 1954)

Je velmi těžké popsat, natož jen stručně shrnout vše, co se s Československou republikou, s jejími třemi národy a všemi národnostními menšinami stalo v oněch kritických letech mezi podzimem roku 1938 a létem roku 1942.

Období změn po mnichovské válce

Během pouhých tří let se změnilo více než během předchozích dvaceti let svobodné existence Československé republiky. Jako by politická krize z konce třicátých let pouze otevřela dveře k náhlému střetu všech nahromaděných a neřešených rozporů, sporů, ambicí a slepých uliček našeho národního vývoje.

Na samém počátku těchto dějů stálo heroické vzepětí národa, který se, zrazen spojenci a smrtelně ohrožen agresivitou sousedů, zvláště nacistické Velkoněmecké říše, odhodlal k zarputilému odporu a ve zkoušce dospělosti nečekaně obstál.

Návrat Německé říše k demokratickému systému

Německý útok byl za cenu velkých obětí odražen a jeho neúspěch odstartoval v samotném Německu zvrat, který vedl k pádu nacistické diktatury a ke smrti Adolfa Hitlera. Sami Němci, kteří rozpoznali nebezpečí vražedné války proti celému světu, do které je jejich vůdce zjevně hodlal zavést, podnikli nutné kroky k očištění národa a k nalezení cesty i formy nového Německa. Moc převzala ve svobodných volbách aliance křesťanských stran a novým říšským kancléřem se stal osvědčený a zkušený politik, bývalý starosta Kolína nad Rýnem, Konrád Adenauer. Nový kancléř hodlal zachovat sílu i moc Říše zbavené versailleských okovů, ale zbavit ji agresivity a ukončit stoletou etapu německého expanzionismu. Okamžitě ujistil západní velmoci i střeoevropské státy, že zahraniční politika Říše bude nadále mírovou politikou, ačkoliv Wehrmacht zůstane odstrašující silou. Vůči Praze dal najevo, že Říše bezpodmínečně respektuje historické hranice země, zvláště Zemí koruny české a autonomní uspořádání Sudet je zcela vyhovujícím řešením dlouholetého národnostního sporu.

Poválečné volby a nástup hradní opozice

Československo se po válce, kterou většina Čechů a Slováků považovala za vítěznou, paradoxně ocitlo na osudové křižovatce. Především byla zlomena autorita zakladatelů republiky, mužů 28. října 1918, kteří v posledním desetiletí zemřeli nebo v mnichovské krizi do značné míry selhali. Válečnou vládu řídil dr. Ladislav Rašín, syn zavražděného národohospodáře Aloise Rašína, sám významný kritik předmnichovských poměrů a odpůrce politiky prezidenta Edvarda Beneše. V jeho vládě se angažovali komunisté i zástupci české a slovenské pravice, tedy muži dříve zatlačovaní do pozadí a v nejednom případě dokonce umlčovaní. Válka a její

průběh stmelily dohromady dříve opoziční politiky se špičkami armádního velení a s významnými exponenty tajné služby. Za tuto nově se rodící sílu se stavěla nejsilnější československá strana, totiž agráři, jejichž představitelé, zvláště Rudolf Beran, patřili vždy k odpůrcům hradní politiky. Díky silné podpoře ozbrojených složek a úpadku autority prezidenta Beneše i jeho spojenců, kteří se v září 1938 projeví silně kapitulantskými tendencemi, dostala válečná vláda doktora Rašína šanci provést zásadní reformy ještě před volbami vypsány na 15. březen 1939.

Úpadek vlivu Hradu

Především byl uveden v platnost slíbený ústavní federalizační zákon, který uznal Slovensko za státní celek rovnoprávný s Čechami a spojený s nimi federací. Tím byli Slováci opět získáni pro společný stát. Tímtož zákonem bylo Československo uznáno za mnohonárodní stát a byly zřízeny národnostní župy vedené vlastní autonomní samosprávou. Rašín s pomocí armády dokázal zabránit Benešovým plánům na konečné zúčtování s českými Němci jejich úplným odsunutím do Německa. Jedním z nejdůležitějších kroků bylo rozdělení tajné služby na vojenskou rozvědku a civilní TIS (Tajnou informační službu), kterou měl nadále řídit parlamentní bezpečnostní výbor, čímž se ocitla mimo pravomoc prezidenta. Jejím ředitelem se stal generál František Moravec, zatímco vedení vojenské rozvědky podržel její dosavadní náčelník generál Hájek. Konečně bylo upraveno i znění Zákona na ochranu republiky, který doposud dával státu a zvláště prezidentovi až příliš velké pravomoci k určování, kdo je nepřitelem republiky a co je nepřátelským aktem. Změnou zákona ustaly politické perzekuce a odpůrci hradní politiky se směli kriticky vyslovit i k nejzákladnějším otázkám řízení, fungování, koncepce a směřování státu. Březnové volby pak ukázaly, že

provedené změny převedly větší díl politiky do parlamentních lavic a skončila doba diktátu Hradu.

Sebevědomí československých národů

Sebevědomí, které český národ nabyl po vítězné válce s Wehrmachtem, oslabilo tradiční český šovinismus. Národ přestal naříkat, přestal potřebovat nepřítele k vlastnímu sebeuvědomění a více se otevřel vlivům okolního světa. Tato nová sebedůvěra ukázala, že národ si může dovolit větší sebekritiku a některé tradiční historické mýty mohly být odhaleny jako účelové lži. Rostla pluralita názorů na vlastní historii a význam národa v kontextu světa. Ke slovu se dostaly také kulturní proudy, které hodnotily husitskou minulost, národní obrození nebo i samotný akt vzniku republiky v roce 1918 jako dějinné epizody přinejmenším sporného významu.

Levicová česko-německá vláda v Čechách

V prvních poválečných parlamentních volbách v březnu 1939 zvítězila v českých zemích levice a vládu sestavila sociální demokracie, která získala hlasy většiny bývalých voličů KSČ znechucených neochotou Klementa Gottwalda oddělit stranu od Moskvy a od Kominterny. Komunistické hlasy rozředila také masová volební účast sudetských Němců sdílejících strach z bolševismu a z Moskvy. Sociální demokraté však museli uzavřít koalici s lidovci a s německými křesťanskými socialisty. Opozici vytvořila pragmatická hospodářská pravice a KSČ, přičemž tato nesourodá opozice byla od počátku rozštěpena a oslabena vzájemným antagonismem. Beneš pověřil sestavením české vlády Rudolfa Bechyně, opatrnického umírněného socialistu.

Národovecká vláda na Slovensku

V Bratislavě, jak se dalo očekávat, jednoznačně zvítězili ľudáci a to s velikým náskokem. K vytvoření vlády jim stačilo spojit se s národoveckou Slovenskou národní stranou. V opozici se ocitly všechny strany národnostních menšin a většinou se nedostaly ani do parlamentu. Z celostátních stran si svá procenta podrželi agrárníci, kterým na Slovensku nebylo tolik vyčítáno kolaborantské chování ze září a října 1938, a tradičně uspěla i sociální demokracie. Vliv KSČ na Slovensku se ukázal být mizivým a Slováci v následujícím období nejagilněji požadovali úplný zákaz komunistické strany v unisonu s Poláky, Rusíny, Maďary a sudetskými Němci. V HSL'S se již ale rýsovaly spory. I tak se většinou křesťanští Slováci nadále dívali s podezřením a nedůvěrou na ateistické Čechy a vírou i kulturní tradicí měli blíže k Maďarům či Polákům než k Čechům. Hlinkovci po volbách prosadili na Slovensku hegemonii katolického školství a ovlivnili tím i celou lidoveckou Moravu. Sestavením slovenské vlády musel Beneš pověřit dr. Tisa, zatímco opozici vytvořil blok národnostních stran Maďarů a Rusínů, které se ovšem velmi dobře shodly se slovenskými agrárníky. Slovenská opozice proto byla, na rozdíl od české, poměrně kompaktním uskupením.

Federální volby vyhráli opět agrárníci, neboť úbytek jejich hlasů v Čechách nahradily slovenské hlasy, kdežto levice na Slovensku oporu neměla. V Čechách se agrárníci mohli spojit pouze s živnostníky, s nimiž je pojily silné finanční vazby reprezentované nejsilnější finanční skupinou Živnobanky. To ale k vytvoření federální vlády nemohlo stačit. Pro získání parlamentní převahy museli agrárníci sáhnout až na Slovensko. Spojení se slovenským vládním blokem a se Šrámkovými lidovci umožnilo sestavit poměrně stabilní celostátně zastoupenou československou vládu a vytlačilo levici do opozice jako celek. Do

federální vlády se dostali také zástupci sudetských Němců, kteří figurovali na kandidátkách německé odnože agrárníků. Sestavením federální vlády byl Beneš nucen, ke své nelibosti, pověřit předsedu Republikánské strany Rudolfa Berana, tvrdohlavého a poněkud krátkozrakého zástupce velkostatkářských kruhů. Od něho se dala čekat hotová smršť změn a pravicových pragmatických zvrátů. Beran chtěl Benešovi ukázat, jak se dělá rozumná a efektivní zahraniční politika.

V první řadě se co nejrychleji postaral o smíření s Německem. Situace využívala Preissova průmyslnická klika, aby si zajistila ekonomické pozice v poválečném státě a v celé střední Evropě. Lidé jako Preiss netrpěli žádnou slabostí pro ideály národní, ani žádné jiné. Jejich tajným snem a jediným ideálem bylo, aby se všechno na světě dalo koupit, aby vše bylo měřitelné penězi a aby se každý mezilidský vztah stal pouhým obchodním kontraktem.

Politická rehabilitace bývalé hradní opozice

Geniální Rašínův tah odňal prezidentovi velkou část vlivu na celé politické spektrum. Konsensus mohla nyní domlouvat vládní koalice s opozicí a do takových jednání mohl prezident zasahovat nejvýše radou či přirozenou autoritou své osobnosti. Edvard Beneš totiž i nadále požíval u velké části národa úcty a vážnosti coby nositel a pokračovatel masarykovské tradice. Pro obyvatelstvo byl symbolem státnosti a jakousi psychologickou náhradou za chybějícího panovníka. Této pozici vděčil za to, že i „osvobozené“ politické síly musely s jeho osobou jednat a počítat. Nové uspořádání vneslo do jednání stran větší veřejnou rivalitu a prezidentské zásahy byly vnímány spíše jako rušivý, nežádoucí element. Beneš pociťoval nové uspořádání bolestivě a osobně jako citelnou ztrátu moci. Zvrátit situaci však nemohl. Stal se kritizovatelnou osobou a nemohl riskovat veřejné propírání svých

minulých chyb či postojů za Mnichova. Za národní hrdiny byli nyní veřejností považováni i lidé, kteří by mohli o metodách Masarykovy a Benešovy demokracie v uplynulém dvacetiletí ledacos zajímavého vyprávět. Například generál Radola Gajda. Objevili se i političtí emigranti, kteří před idealizovanou československou demokracií dvacátých a třicátých let museli prchat do zahraničí. Stále více se komplikovala role komunistické strany.

Politické zneužívání přetrvávajícího strachu z germanizace

Situace Česko-Slovenské federativní republiky (ČSFR od 1. 1. 1939), v historii nazývané druhou republikou, se jevila jako vítězná pouze na první pohled. Německá říše sice anulovala Mnichovskou dohodu, uznala změny Prahy v přístupu k sudetským Němcům za dostačující a nabízela všeobecné usmíření, ale ani Beranova federální vláda, jakkoliv by ráda, nemohla postupovat v ostrém rozporu s míněním velké části obyvatelstva, zejména v Čechách a na Moravě. Národ byl již od 19. století vychováván ve strachu z germanizace a k boji s věčným německým nepřítelem. Historie potvrdila tuto orientaci zkušeností mnichovské války. Zvrátit setrvačnost takové zkušenosti v jediné generaci nebylo snadné pro žádnou vládu. Prezident Beneš zde našel opět svou ztracenou mocenskou páku a začal lépe pracovat s veřejným míněním, které orientoval svými projevy a články proti Beranovým snahám. Sám byl osobně hluboce raněn zradou západních spojenců v září 1938 a zcela zavrhl svou minulou dvacetiletou orientaci na frankofonní část kontinentu i na Velkou Británii. Národ s čerstvou zkušeností opuštěného a zrazeného Benešův odpor k Západu ve své většině sdílel. Protože sudetští Němci tíhli i nadále k usmíření s Říší,

stejně jako i mnozí Slováci, ocitali se pod Benešovým vlivem pouze Češi a částečně Moravané.

Odražení Wehrmachtu a efektní protiútok Gajdova sboru severním Rakouskem, zejména obsazení Vídně a rozbití Lince, získaly Československé armádě obrovské renomé ve státech Malé dohody. Tito, před Mnichovem již kolísající spojenci, se nyní hlásili k plnému členství v malodohodovém spojeneckém paktu a naopak vyžadovali jeho upevnění a provázání po hospodářské, vojenské a politické linii. Pokud by pakt zůstal paktem a Praha zůstala jeho hlavou, byl by prezident Beneš integraci podporoval jako náhradu za nespolehlivý Západ, jako možnost vybudovat ve střední Evropě vlastní říši schopnou odporovat Německu a obejít se bez Západu. Vyskytly se však rušivé faktory.

Protifašistický převrat v Itálii

V den, kdy v ČSFR probíhaly parlamentní volby, došlo v Itálii ke státnímu protifašistickému převratu, který provedla armáda (15. 3. 1939). Převrat vedl k zatčení Musolliniho a vrátil moc do rukou krále.

Pád Hortyho vlády v Maďarsku

Pádem fašismu v Itálii se rozpadl také pakt nazývaný Římské protokoly a Maďarsko se ocitlo bez spojence, ze všech stran obklopeno malodohodovými spojenci. I v Budapešti záhy proběhl palácový převrat, který svrhl autokratickou Hortyho vládu a křeslo regenta převzal umírněnější hrabě Teleki.

Nový význam spojeneckého paktu Malé dohody

O dva měsíce později požádala Budapešť o vstup do malodohodového paktu, neboť se Slováky a s Rumuny sdíleli Maďaři strach z bolševického Ruska a tím pakt získal novou platformu pro svou existenci. Maďarská žádost nastartovala celou smršť rozhovorů a plánů na užší integraci paktu. Byly zde otázky konečného řešení nacionálních sporů a podpory národnostních menšin v zahraničí. Vyvstaly plány na odbourání celních bariér a vytvoření jednotného trhu, stejně jako na unifikaci výzbroje a organizace armád. Malá dohoda začala samovolně směřovat k tomu, aby nahradila bývalou habsburskou říši v její několikasetleté roli zátky nad Balkánem a vyvažovacího elementu mezi Ruskem a Německem.

Spor zastánců silného Podunají se zastánci rusofilního panslovanství

Koncem léta roku 1939 prezident Beneš pochopil, že projekt nové Malé dohody dalece přesahuje jeho záměry a po jeho realizaci se Praha v žádném případě nestane vůdčí silou a nejvyšší autoritou paktu, pakt bude naopak organizován na principu rovnoprávnosti. Beneš, jako jediný z politiků, pochopil i další nemalé nebezpečí plynoucí ze skutečnosti, že kromě Československa se jedná o tři monarchie, jejichž vládnoucí dynastie nad sebou v žádném případě neuznají autoritu prezidenta. Pokusil se vývoj směrem k integraci sabotovat, ale sám se ocitl v ošemetné situaci. V roce 1940 jej čekaly nové prezidentské volby. Prezidenta měli volit poslanci federálního parlamentu a zde by již v žádném případě nezískal potřebnou většinu. Musel proto vstoupit do jednání s politickými silami, které si integraci paktu přály, a uzavřít s nimi dohodu, podle níž se

výměnou za znovuzvolení prezidentem zavázal podpořit integraci paktu. Hlavním městem Malé dohody se díky strategické poloze měla stát Budapešť a pakt měl být řízen Hospodářskou radou, Zahraničněpolitickou radou a Radou náčelníků štábů. Beneš tušil, že tato forma integrace je pouhým předstupněm dalšího vývoje k federaci, k ústřednímu parlamentu a vládě, kde již bude republika vystavena tlaku na změnu zřízení ke konstituční monarchii. Toto nehodlal dopustit a začal si proto u veřejnosti budovat pozici ochránce české a slovenské nezávislosti, přičemž zacházel za hranice šovinismu a nacionalismu. Ze stejného důvodu neváhal Beneš hrát na strunu slovanské vzájemnosti a stále více zabředal do panslovanské náklonnosti k sovětskému Rusku, kterou s ním také stále ještě sdílela nemalá část národa.

Hodžův spor s Beranem o celní preference

Silným odpůrcem hospodářské integrace paktu se stal sám federální premiér Beran a někteří agrárníci představitelé, kteří se obávali zahlcení země lacinými potravinami z Balkánu a ztráty hlasů svých venkovských voličů. Zde do hry vstoupil dávný zastánce integrace a současný ministr hospodářství Milan Hodža, který se o integraci Podunají pokoušel již kdysi ve službách arcivévody Ferdinanda a organizoval pro něho politický spolek zvaný Belvedérský kruh. Hodža po hádkách s Beranem odstoupil z funkce ministra a převzal vedení slovenské odnože agrárníků.

Obnovení Belvedérského kruhu a úsilí o federalizaci Podunají

Obnovil Belvedérský kruh a spolu s Tisem a Rašínem vyvinul nátlak na Berana a Prahu. Beran byl nucen ustoupit od celních preferencí. Z tohoto sporu vzešel návrh na vznik Centrální

malodohodové investiční banky a byly podepsány dohody, podle nichž měly zemědělské státy část zisků z obchodu s produkty a surovinami investovat do českých zbrojovek za nákup nejmodernějších zbraní. Hodža orientoval činnost Belvedérského kruhu na dosažení úplné federalizace paktu v nové podunajské soustátí. Byl podporován jak tajnými službami, tak i armádami.

Generál Radola Gajda šéfem Rady náčelníků štábů Malé Dohody

Náčelníkem generálního štábu malodohodových armád v rumunském Aradu se stal za všeobecného souhlasu vítěz od Vídně generál Radola Gajda. Mocné průmyslové, finanční i ozbrojené síly toužily po obnovení většího státního celku k lepší ochraně vlastních investic a k překonání omezených možností malých armád malých států.

Československo ve skutečnosti nemělo na vybranou. V případě odmítnutí ratifikace nové malodohodové smlouvy by se ocitlo ve středu Evropy docela samotné a bez spojenců, sevřené mezi mlýnské kameny Malé dohody, Německa a Sovětského svazu. Pravděpodobně by se od ČSFR odtrhla Slovenská republika a připojila by se k MD.

Připojení Maďarska k Malé dohodě a nová spojenecká smlouva

Nová smlouva byla 20. října 1940 slavnostně podepsána v Budapešti. Ateističtí republikánští Češi se nyní ocitli ve spolku se silně křesťanskými monarchiemi, přičemž se nemohli spolehnout ani na katolické Slováky, ani na sudetské Němce. Zdálo se, že Beneš měl pravdu. Na druhé straně spojení téměř okamžitě zajistilo ČSFR zvýšení odbytu hotových výrobků, poklesly ceny potravin a čeští podnikatelé zahájili rozsáhlé investice v zemích

paktu. Podniky, zvláště zbrojovky, zde zakládaly své filiálky a získávaly cenné suroviny. Malá dohoda dostala rumunskou naftu a stala se ve všech ohledech téměř soběstačnou. Rázem byly uvolněny významné říční komunikace, modernizovaly se silniční a železniční koridory z dob monarchie. V karpatském oblouku zahájilo ROP pod velením generála Husárka stavbu ambiciózního karpatského opevnění, které na Slovensku navazovalo na původní linii českého opevnění a u Železných vrat na starší jugoslávskou Rupnikovu linii. V rámci reorganizace armády docházelo k přezbrojování malodohodových armád na jednotnou, převážně československou výzbroj a organizaci, která se v minulé válce osvědčila. Maďarsku byla přisouzena role budovatele silného letectva, zatímco Československo sestavilo celých šest tankových a osm motorizovaných divizí a mělo dodávat úderné, technicky specializované síly. Rumunsko a Jugoslávie nabízely množství kvalitní pěchoty, která Československu doposud chyběla, a rozsáhlý mobilizační potenciál. Československo se stalo prosperujícím státem s vysokou úrovní sociálních systémů, státem, v němž téměř vymizela nezaměstnanost, kde i dělnické rodiny zaznamenávaly zvyšování životního standardu. To vše zvyšovalo odpor k účasti státu v jakékoliv budoucí válce.

Nové vztahy s Německem

Ještě před podpisem Budapeštské dohody došlo i v Čechách k významné události. Beranovi se podařilo v rámci usmiřovacího procesu s Německem dosáhnout dohody o výměně území s Říší tak, aby nebyly narušeny obranné linie a aby byla obranyschopnost republiky napříště posílena. Federální i český parlament odsouhlasil, aby výměnou za čistě německé Chebsko obdržela ČSFR území Kladska až po linii Sovích hor a Nisy. K posunu hranic došlo v Husův den 6. června 1940. Republika

získala o něco větší území, než sama obětovala, přesto se změna tradiční a po stovky let nedotknutelné státní hranice stala předmětem vášně a vyvolávala značný nesouhlas veřejnosti. V zahraničí však zaznamenal tento akt úspěch a stal se přesvědčivým důkazem mírumilovnosti Německa i schopnosti Čechů odpouštět. Německá říše se obratem zavázala zcela přenechat Malé dohodě balkánský trh a československé zbrojovky dostaly z Německa lukrativní zakázky na výrobu zbraní, zejména dělostřeleckých systémů. Říše se snažila ze všech sil přesvědčit Čechy o tom, že jakékoliv rivalitě je již navždy konec a nové Německo si přeje mít z Čechů a z celé Malé dohody napříště pouze respektovaného spojence. V Berlíně se k takovému obratu našlo důvodů více než dost.

Změny v evropské rovnováze sil

Celá Evropa zaznamenala znatelné změny a posuny hranic. Nejvíce postiženo bylo Polsko, jenž doplatilo na svoji aroganci a naivní velmocenské ambice, které z něho v očích světa udělaly během mnichovské krize spojence německých nacistů.

Sovětský zábor východního Polska

Přes jeho východní hranice se 8. října roku 1938 převalily motorizované masy Rudé armády. Stalin využil mnichovské války a odůvodnil svůj vpád snahou pomoci bojujícímu Československu. Pouze rychlý konec Hitlera a stažení Wehrmachtu zpět do Říše zabránily Rudé armádě v zabrání celého Polska. Pod tlakem Západu se Sověti zastavili na Bugu, Sanu a před Grodnem. Polsko přišlo o třetinu území na východě.

Německý zábor Gdaňska

Němci využili slabosti svého spojence a ve snaze získat výhodné pozice pro obranu proti případnému ruskému postupu, zabrali úzký pás pobřeží mezi Pomořanskem a Pruskem, včetně Gdaňska.

V Polsku došlo k politickému převratu a Adenauer posléze posílil pozice nové Sikorského vlády uvolněním přístavu Gdyně a dopravního koridoru k moři. Německá říše se prohlásila za garanta polské bezpečnosti, čímž se z Polska stal jakýsi územní nárazník ve směru z východu.

Sovětský zábor Pobaltí

Stalin, aby zabránil spojení sil evropských mocností proti SSSR, byl nucen zastavit Rudou armádu na Curzonově linii a uznat nezávislost Polska. Neváhal však a dříve, než došlo k uklidnění situace, vnutil Pobaltským republikám dohodu o zřízení sovětských vojenských základen na baltském pobřeží. Přítomnost Rudé armády vedla k aktivizaci komunistických sil s podporou NKVD v těchto zemích a k převzetí tamní moci komunisty.

Neúspěšný sovětský pokus o zábor Finska

Stalin se ještě v závěru roku 1938 pokusil vpadnout do Finska, kde ale narazil na houževnatý odpor a Rudá armáda musela za velkých ztrát ustoupit. Tlak Německa a západních zemí, které vyslaly své pomocné expediční sbory do Skandinávie, jej přinutil ukončit intervenci bez územních zisků. Sovětská agrese proti Finsku, která měla za účel zamezit dovozu švédské železné rudy do Německa, ztratila smysl, jakmile přestalo být nové Německo surovinově blokováno západními velmocemi a otevřelo si možnost neomezeného dovozu.

Porážka frankistů a konec občanské války ve Španělsku

Po pádu nacismu a italského fašismu stáhly Německo i Itálie své intervenční sbory ze španělského bojiště. Naopak Stalin sáhl po příležitosti a obnovil podporu republikánských sil. Armády republiky, vyzbrojené moderními sovětskými zbraněmi, přešly rychle do protiútku a brzy porážely osamocená a nikým nepodporovaná Frankova vojska.

Sovětizace Španělska

V závěru roku 1940 se poražený generál Franco se svými věrnými stáhl do Maroka. Již v průběhu vítězného postupu začala masová infiltrace republikánských armád a stran příslušníky NKVD a záhy převzali veškerou moc ve Španělsku komunisté. Do země se hrnuli sověští poradci a řídili politický teror. V roce 1941 byla vyhlášena Španělská socialistická republika, organizovaná podle vzoru SSSR, včetně politických procesů, masových poprav a koncentračních táborů. Francie i Německo si pozdě uvědomily, že jim v důsledku jejich politiky neintervence trčí v zádech Stalinova dýka.

Pravicová vláda ve Francii

Francii, která se potácela v neustálých vnitřních sporech, konsolidovala pevnější Reynaudova vláda, která vystřídala Mnichovem zdiskreditovaného Daladiera. Reynaud nasadil ohlávku silné levice a prosadil reorganizaci armády i výroby. Vše za pět minut dvanáct. Strategická situace v Evropě se radikálně změnila. Na jedné straně byly Itálie s Německem nakloněny stát se válečnými spojenci západních mocností a vznikl přátelský, potenciálně spojenecký blok Malé dohody. Ustaly územní spory

v Podunají a na hranicích Německa, vypjatý nacionalismus byl na ústupu. Na druhé straně došlo k významnému posílení pozic komunistických zemí na východě i ve Španělsku.

Napadení francouzské Indočíny Japonskou císařskou armádou

V Pacifiku vzrůstal japonský tlak na francouzskou Indočínu a 22. října 1940 se bez vyhlášení války vylodily japonské jednotky v Tonkinu a u Saigonu. Francouzská vláda tušící nebezpečí stihla do Indočíny včas přesunout čerstvé koloniální jednotky, ale ty musely před zkušenými japonskými veterány ustupovat. Winston Churchill, který v Londýně v Halifaxově vládě zastával od mnichovské krize post šéfa Admirality a také ministra obrany, považoval japonskou agresi proti francouzským državám za pouhou předeheru k frontálnímu útoku na britský Singapur a Indonésii. Vyhlášení války Japonsku sice neprosadil, ale obdržel souhlas s vysláním pomocných britských koloniálních jednotek na bojiště. Posilována byla též britská Východní flotila a do Singapuru proudila vojska i zásoby.

Napadení koloniálních mocností a USA Japonci a vypuknutí války v Tichomoří

Fakticky se pak obě velmoci ocitly 8. prosince 1941 ve válce s Japonskem spolu s USA, Holandskem a dalšími spojenci. Singapur i jávská ostrovní bariéra útokům odolaly a válka v Tichomoří poskytla západním spojencům příležitost získat válečné zkušenosti v moderním způsobu vedení operací.

Vznik spojenecké protijaponské aliance

Jako spojenec se v Tichomoří angažovalo také Německo, které vyslalo na Jávě Legii Condor a začalo hospodářsky podporovat Čankajška s úmyslem zajistit do budoucna pro německý průmysl nenasyčený čínský trh. Spojenci, kteří si po prvních porážkách v Tichomoří uvědomili malou připravenost a zkušenost svých armád k vedení moderních válečných operací, zavedli systémy rotace důstojnických kádrů u bojujících jednotek, čímž získávali velitelské sbory s válečnou zkušeností.

Vznik OSN

Po roce 1938 byla selhávající Společnost národů přeorganizována na Organizaci spojených národů, do které vstoupil i SSSR, zato se zdráhaly vstoupit USA. Státy, které se snažily získat hospodářskou pomoc od USA, narazily na zvláštní druh Rooseveltových podmínek.

Snahy USA o rozbití koloniálního systému celních preferencí

Rooseveltův přístup vycházel z poznatku, že éra národního kapitalismu vycházejícího z merkantilismu je u konce. Volná ekonomická soutěž Spojené státy málem zničila a situaci zachránil teprve Rooseveltův systém regulací ve 30. letech. Válka byla přesně tím, co ekonomika USA potřebovala, aby se definitivně vymanila z krize a přešla do konjunktury. Silný ekonomický a finanční potenciál USA pracoval na prosazení zásadní změny v ekonomické struktuře Evropy. Doposud se jednotlivé národní kapitálové společnosti snažily prorůst se státem a využívaly veškeré jeho obyvatelstvo a mocenský potenciál k ochraně vlastních trhů a k získání surovinových zdrojů. To způsobovalo

konflikty mezi státy i národy a vedlo ke katastrofě světové války, stejně jako i nyní k japonské agresi. Další pokračování takového vývoje vedlo k posilování imperialismu, zejména koloniálního typu, a v budoucnu, díky úrovni a vývoji zbraní, by vedlo k úplnému sebezničení západní civilizace v děsivých střetech o trhy a zdroje. USA prosazovaly de facto zrušení národního kapitalismu, což jako odluku kapitálu od státu. Mělo dojít k odbourání celních preferencí a bariér, ke zrušení umělé ochrany státního trhu a zdrojů. Kapitálové síly měly upustit od využívání národů, obyvatel a armád ke svým účelům a měly se svým charakterem stát nadnárodními. Jinými slovy, o trhy a zdroje měly kapitálové síly spolu soupeřit již pouze na ekonomickém poli. Británie postřehla, že Rooseveltův model by vedl k rozpadu jejího koloniálního impéria, zdroje a základny její síly. Neochota Evropanů přistoupit na americký model bránila USA ve vstupu do OSN.

Začátek hospodářské spolupráce mezi Německem a USA

Komu Rooseveltův model v Evropě vyhovoval, byl zejména německý kapitál, který nemohl využívat žádných kolonií a po pádu nacismu neměl šanci znovu zahájit jakoukoliv agresi na kontinentu. Němci se rychle dohodli s USA na hospodářské spolupráci a vztahy mezi oběma zeměmi se staly užšími, k velké nelibosti Britů.

Francouzskoněmecký Ocelový pakt a snahy o hospodářskou integraci Evropy

Protože Rooseveltovým návrhům byli přístupní také Francouzi, byla v létě 1940 zahájena jednání mezi Reynaudem a Adenauerem

o vytvoření evropské zóny volného obchodu, které by předcházela tzv. Ocelový pakt (první pokus již roku 1926), jakási pravidla o nadnárodním obchodu s ocelí a uhlím, tedy se strategickými surovinami. K návrhům zóny volného evropského obchodu se rychle přihlásily také Holandsko, Belgie a Itálie. V Londýně tušili, že si Britové nebudou moci dovolit, aby zůstali stranou, a proto rozhovory poněkud zdržovali.

Tím, kdo takový revoluční hospodářský skok považoval za smrtelné nebezpečí, byl Stalin. Uvědomoval si, že jakmile by podobné dohody vstoupily v platnost, znamenalo by to definitivní konec všech válečných konfliktů mezi evropskými státy a národy. Znamenalo by to rychlou politickou a hospodářskou integraci Evropy, ale také neomezenou vládu ekonomiky a moci peněz. Peníze jako univerzální měřítko úspěchu by znamenaly rychlé vytlačení jakýchkoliv idejí z lidské mysli a také moc či manipulace s masami by nabyla podoby peněz. Ideový komunismus by byl odsouzen k rychlému zániku. Německý nacismus, stejně jako sovětský komunismus, ve své podstatě představovaly dva poslední pokusy o vytvoření protiváhy mocenských systémů na bázi peněz zavedením ideových systémů. Hitler i Stalin Západu ukazovali, že vládnout a mít moc lze docela dobře i na jiném než finančním principu, totiž na ideovém, na principu vyvolání jistého ateistického náboženství a víry v jiné hodnoty. Tyto dva principy nemohly v rámci světa vedle sebe obstát. Jeden z nich musel zvítězit. Stalin pomáhal v Evropě pěstovat Hitlerův nacismus po celá třicátá léta. Přezdíval mu Ledoborec revoluce. Jeho cílem bylo manévrovat evropské státy, aby se rozdělily do dvou táborů, odpůrců a spojenců Hitlera, a aby vypukla další strašná světová válka, ve které se Evropa zcela vyčerpá a navzájem zničí, načež celý kontinent navždy osvobodí nedotčená mohutná Rudá armáda. Když v Berlíně zabili Hitlera, byl Stalin zděšen. Práce mnoha let vyzněla naprázdno, slibně se rozvíjející konflikt kvůli

Československu usnul, problém gdaňského koridoru se vyřešil sám od sebe a navíc nyní hrozilo, že se Evropa začne integrovat a sjednocovat na hospodářské bázi.

Sovětské zbrojení

Stalin dokázal za cenu hladomorů, desítek milionů mrtvých, za cenu zotročení 170 milionů lidí a dalších obětí vybudovat pozoruhodný průmyslový potenciál SSSR a postavit mnohamilionovou armádu, aniž si toho kdo všiml. Nikdo na Západě netušil, že Rudá armáda má k dispozici 25 000 tanků a ještě více bojových letadel, že může v první vlně vrhnout do války pět milionů mužů, měsíc nato dalších pět milionů a mobilizovat dále. Ani celá spojená Evropa by nepostavila rychle do války odpovídající počet mužů, natož pak zbraní.

Stalinovo rozhodnutí uskutečnit vojenskou invazi do Evropy

Stalin věděl, že již nemůže čekat na nějaký nový Ledoborec revoluce. Rudá armáda již nemohla čekat stranou, až se evropské armády vyčerpají dlouholetým zápolením. Nemohla čekat ani na to, až se Evropa spojí a sjednotí. DRRA musela udeřit nečekaně, rychle a tvrdě, všemi silami, které měla k dispozici, dříve než si svět uvědomí nebezpečí nebo než se dokáže integrovat i ve vojenské a obranné oblasti. Od léta roku 1940 precizovaly sovětské štáby válečné plány.

Koncentrace Rudé armády u západní hranice SSSR

U západní hranice SSSR se pod různými záminkami začínala v obrovském množství hromadit vojska, technika a miliony tun

válečných zásob. Průmysl najížděl de facto na válečnou výrobu, násobily se komunikace ve směru na západ a pokračovalo takzvané rozvinování týlu. Celý Sovětský svaz, do posledního obyvatele, se měnil v obří válečný stroj chystající se k úderu, k němuž mělo dojít někdy v létě roku 1942.

Západ včetně Německa Stalinovi nedůvěřoval, ale setrval u naivních představ o síle, odhodlanosti a potenciálu SSSR. Rudá armáda, která vtrhla v říjnu 1938 do východního, nemobilizovaného, špatně vyzbrojeného a slabého Polska, nepůsobila nikterak impozantně a trvalo jí tři týdny, než postoupila o 200 kilometrů k západu. Ve Finsku tato armáda utrpěla drtivou porážku od hrstky obránců, ztratila tisíce tanků a přes 200 000 mužů během dvou měsíců zimních bojů. Tato armáda teprve nedávno přešla na velitelskou strukturu západního typu a bylo známo, že Stalinovy čistky doslova zdecimovaly její důstojnický sbor.

Nová generace zbraňových systémů

Objevily se zprávy o výskytu nové generace tanků a letadel Rudé armády, ale ty byly považovány za pouhé prototypy. Varování nebyla brána vážně, vyjma Německa, jehož představitelé a vojáci si nic nenamlouvali o intenzitě a charakteru osudového střetu, který je čeká. I Němci však připravenost a sílu Rudé armády dlouho podceňovali. Evropským tajným službám se nedařilo zpravodajsky proniknout do politických a vojenských kruhů SSSR díky paranoidní atmosféře podezřívání a permanentních čistek. Na nově obsazených územích Běloruska, Ukrajiny a Pobaltí prováděla NKVD doslova vybijení všech podezřelých živlů podle třídního principu a masově stěhovala místní obyvatelstvo kamsi na Sibiř. Na konci roku 1941 přišel šok.

Emigrace Litvinovova diplomatického sboru. Varování Západu

V některých západních státech požádali o azyl dosavadní vyslanci a diplomaté Litvinovovy frakce. Litvinov byl představitelem mírové a vstřícné tváře Moskvy. Jakmile se dozvěděl o Stalinově rozhodnutí k agresi, domyslel si, že on a všichni jeho lidé, v rámci změny zahraniční politiky z mírové na agresivní, budou v duchu sovětských způsobů odvoláni a zlikvidováni s celými rodinami. Podařilo se mu zorganizovat hromadnou dezerci velké části dosavadního diplomatického sboru, osob spojených s politikou evropské bezpečnosti.

V Praze se pracovníkům TIS přihlásil vyslanec Alexandrovský se dvěma kufry dokumentů. Jako protihodnotu za ochranu nasbírali Litvinovovi diplomaté množství informací o nebezpečí, které dopadne na celý kontinent již během příštího půl roku. Teprve nyní se potvrdilo nejasné podezření, že Rudá armáda je mnohem silnější, než se *obecně* předpokládalo, a že celý sovětský průmysl je schopen ohromující rychlostí průběžně vyzbrojovat nové a nové armády kvalitními zbraněmi nové generace. Také se ukázalo, že čistky nikterak neoslabily důstojnický sbor DRRA, ale pouze jej vyčistily od politických příživníků, aniž se dotkly skutečně schopných velitelů. Ukázalo se, že sovětská rozvědka i NKVD jsou v evropských státech sice ochromeny, ale i tak dokázaly zprostředkovat Stalinovi i generálnímu štábu DRRA celkem věrný obraz situace v jednotlivých evropských zemích a v jejich armádách.

Aktivizace bolševické páté kolony v Evropě

Po celé Evropě se aktivizovaly páté kolony komunistických a radikálně socialistických stran a hnutí. Tyto skupiny měly jednotné velení v Kominterně, ozbrojovaly se a budovaly ilegální

struktury. Západ byl zděšen a mnozí nevěřili. Kdo věřil beze zbytku, byli Němci, Poláci, Rumuni, Maďaři a také Československá armáda a rozvědka.

Rozpuštění Kominterny

V jarních měsících roku 1942 se Stalin snažil napravit škody napáchané diplomatickou dezercí. Oficiálně rozpustil Kominternu, překypoval vstřícnými nabídkami a v OSN přednášel Molotov jeden odzbrojovací návrh za druhým. Stalin si pro svůj záměr vybral ten nejvhodnější čas. Západní velmoci byly zaměstnány válkou v Pacifiku, kam směřovala vojska i materiál. V zádech Západu zbrojilo komunistické Španělsko. Připravovala se mobilizace levicových sil, zejména ve Francii a ve všech velkých zbrojních závodech. Levice působila na dělnictvo a způsobovala rozvrat ve veřejném mínění, oslabovala schopnost evropských států mobilizovat v jednotě všechny síly. USA nejevily ochotu zapojit se do případné války v Evropě, i když se po napadení Paerl Harboru vrhly plnou silou do války v Tichomoří.

V USA schválen zákon o půjčce a pronájmu pro Německo

Roosevelt jednal zatím pouze s Adenauerem a přislíbil Německu zvláštní výhody v zásobování surovinami a vojenským materiálem pro případ napadení. Také prosadil v Kongresu dodávky pro Německo na dluh, ale pouze pod podmínkou, že se Německo nestane agresorem a povede obrannou válku. Tím bylo vrchní velení Wehrmachtu zbaveno možnosti provést jakýkoliv efektivní preventivní úder. Stále, i v Evropě, panovaly obavy, zda ohrožení ze strany SSSR není jen dalším chytrým propagandistickým tahem Říše, která se nevzdala svých ambicí na

východě. Německo bylo odsouzeno začít válku výhradně v obraně, při nemožnosti využít rychlých obrněných svazků a průlomové taktiky. OKW mělo svázané ruce.

Struktura a výzbroj Wehrmachtu byla tedy přizpůsobována obranné doktríně. Všechny tyto okolnosti Stalin vítal. Pro další rozštěpení možné jednoty v obraně Evropy se zaměřil na soudržnost Malé dohody. Působil především na city Srbů a Čechů, kteří od 19. století trpěli panslavismem a Rusy považovali za bratry, kteří jim samým nikdy neublíží a naopak jim vždy pomohou, což dokázali naposledy za mnichovské války, když vpadli do zad nepřátelskému Polsku a byli by postupovali na Berlín.

Československo jako slabý článek společné obrany Evropy před bolševismem

Část národa si uvědomovala, že tentokrát je situace jiná, ale velká část Čechů by nikdy nesouhlasila se vstupem do války proti SSSR, pokud nebude přímo a bez vyprovokování napaden některý stát Malé dohody. Socialistická propaganda strašila české občany tím, že je vláda pošle umírat za zájmy včerejších nepřátel, Němců a Maďarů. Maďaři a Rumuni skutečně usilovali o okamžitý vstup do války po boku Němců, i když Malá dohoda nebude přímo napadena. V tom je podporovali Slováci a sudetští Němci. Jen při jednotném postupu celé střední Evropy mohl být bolševický nápor alespoň zbržděn. Češi se znovu ocitali v podezření, zda přece jen nejsou letadlovou lodí bolševismu, jak tvrdil Hitler. Snadno mohlo dojít ke krizi paktu, který se takto mohl rozpadnout, stejně jako sama ČSFR.

Odstředivé tendence v Malé dohodě

S blížícím se jarem rozpory a odstředivé tendence narůstaly. Stalinův záměr pro první fázi války skutečně předpokládal pouze napadení Polska a poté Německa při poskytnutí plných garancí bezpečnosti Malé dohodě. Teprve po jasné porážce Wehrmachtu mělo dojít i ke vpádu do Rumunska a Československa a k vytvoření Podunajské sovětské republiky. Západní velmoci měly být zaměstnány v Pacifiku Japonskem a v Evropě Španělskem i levicovými revolucemi. Evropa měla být poražena po částech.

Oportunismus prezidenta dr. Edvarda Beneše

Velmi spornou záležitostí se v této fázi krize jeví postoj a jednání prezidenta dr. Edvarda Beneše. Cítil se osamělý a bezvýznamný. Západu nevěřil a Němce jako spojence odmítal. Malou dohodu toužil rozbít a proces její integrace zastavit. Spojení s Ruskem pro něho představovalo jedinou zbývající zahraničněpolitickou alternativu. Nepochyboval o tom, že Německo bude poraženo a Československo jako Stalinův spojenec zachováno, pokud Stalinovu vítězství napomůže svou neutralitou. Na domácí scéně se začínaly objevovat informace o Benešově a Masarykově roli při politických procesech i při samotném založení republiky. Vyskakovaly zprávy o zneužívání tajných finančních fondů a Beneš byl obviňován z autokratických tendencí a metod, z ignorace ústavy a práva. Pro Beneše bylo případné sovětské vítězství nad Německem jedinou šancí, jak se udržet u moci, a dokonce nadějí na opětovné nabytí statutu evropského politika. Ve svých představách o tom, co by Stalin po svém vítězství udělal s Evropou a jejími národy, byl Beneš neskonale naivní. Představoval si, že sovětský vpád do Evropy

Čechům ukáže, že právě Benešova politika zemi zachránila od porážky a destrukce. Hodlal pak ukázat Čechům, že ho potřebují, aby se země stala mostem mezi východem a západem, jedinou zemí, s níž budou Sověti jednat jako se sobě rovným. Představoval si, že se Stalinovým požehnáním definitivně vyřeší otázku sudetských Němců a vzpurní Slováci jej budou prosit, aby je vzal pod svá křídla a ochránil před Stalinem, možná mu bude předán patronát nad celou poraženou Malou dohodou. Na porážku Německa nebo Francie by se byl díval s těžko utajovaným pocitem zadostiučinění. Naprosto nechápal, co by znamenala sovětizace Evropy pro její obyvatele. Beneš hrál velmi vysokou hru a Moravcova TIS spolupracující s Abwehrem, byla přesvědčena o jeho faktické vlastizradě, dokonce o jeho práci pro NKVD. Beneš byl ale vrchním velitelem armády a bez jeho souhlasu se československá armáda nemohla zapojit do boje po boku Německa či Malé dohody, aniž by došlo k napadení. Až k němu dojde, bude již na obranu pozdě.

Porážka Japonců v bitvě u mysu Dondra

Dne 8. května 1942 došlo u Ceylonu k velké bitvě letadlových lodí, v níž spojená britsko-francouzská flotila drtivě porazila japonské Císařské loďstvo. Japonci přišli o svou údernou námořní sílu. Agrese byla zastavena a nadále se japonské síly musely soustředit spíše na obranu a udržení dosažených zisků. Spojenci v Pacifiku přemýšleli o protiútoce, ale evropské velmoci šetřily síly pro hrozící konflikt v Evropě a hlavní tíhu bojů v Tichomoří musely převzít USA. Stalin plánoval zahájení vpádu do Polska na začátek července. Nyní hrozilo, že se podstatná část spojeneckých loďstev a vojsk vrátí předčasně do Evropy. Vydal proto příkaz k uspořádání operace Bouře na začátek června. Rozvědky států sousedících se SSSR, již dříve spojené do centrály s krycím

jménem Blíženci, dospěly podle sledovaných příprav k poměrně přesnému odhadu data zahájení agrese.

Německo-polská smlouva o společné obraně

Německo podepsalo tajnou dohodu s Polskem o vzájemné vojenské pomoci v případě napadení a byl vypracován Plán THOR, který předpokládal nalákání hlavních sil Rudé armády do nitra Polska, kde by je německé obrněné síly mohly odříznout klešťovým obchvatem a zlikvidovat. Plán THOR byl plánem té části Wehrmachtu, která se nechtěla vzdát tradičního prusko-německého vojenského uvažování a ofenzivní taktiky. Bude-li napadeno Polsko jakožto stát, který má s Německem uzavřenu spojeneckou obrannou smlouvu, bude tím napadeno i samo Německo. Polské území poslouží jako nárazník k zachycení prvního úderu a Wehrmacht přesto vstoupí do války preventivním úderem ve stylu blitzkriegu, aniž by se samo stalo agresorem.

Vše ale začalo jinde a jinak, než si představovali evropští stratégové, i sám prezident Beneš, který o prvomájových oslavách prohlásil, že Československo vstoupí do války teprve poté, kdy se do ní naplno zapojí také Francie a Velká Británie, tedy země, které s oblibou využívají armády spojenců k ochraně vlastních zájmů a pak je zrazují, nebo se jen dívají, jak tyto krvácí.

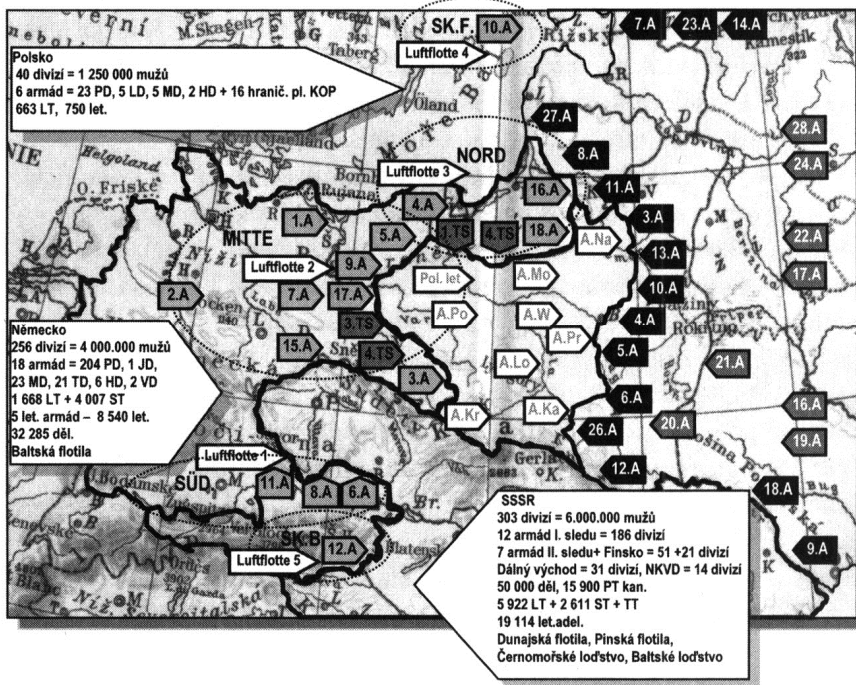
Napadení Gibraltaru

Jednotky Španělské rudé armády napadly 26. května 1942 Gibraltar. Británie a Francie odpověděly vojenskou silou, následovány Itálií.

Začátek 2. světové války

Začala druhá světová válka. Francie a Británie se ve válce s komunismem ocitly jako první, zatímco ve střední Evropě doposud panoval klid a mír.

Mobilizační plány výchozího postavení armád Říše a SSSR.

26. květen 1942 – Praha

Prezident Beneš se probudil do úterního, téměř již letního dne. Hodlal využít svěžího rána ke kancelářské práci, než se celé město promění v rozpálenou pec. Po sedmé se ale dostavil ministr

zahraničí Kamil Krofta a to přímo do vily. Ministr spěchal tak, že ani nevyčkal, až se prezident nechá odvézt na Hrad, a to nevěstilo nic dobrého. Takovéto návštěvy rozhodně nebyly běžným zvykem, a jestliže přišel ministr zahraničí s sustaranou tváří, nejednalo se ani o odborářskou stávkou, ani o dovozní kvóty mrkve a celeru. Muselo se dít něco v zahraničí. Beneš vzdychl, ale konec konců politika byla jeho jediným vášnivým koníčkem. Čemu jinému by měl obětovat své soukromí i čas? Dělal to již přes dvacet let. Rozhodl se podělit s Kroftou o snídani, i když se paní Hana na tyto vpády do soukromí netvářila moc přívětivě.

– Tak o co jde, pane doktore? Sověti?

Krofta s povděkem usrkl čaj. U Benešů kávu moc nepěstovali, stejně jako cokoli jiného, co škodilo zdraví a souviselo s neřestmi či závislostmi. Zde vládla jediná závislost – politika. A ovšem, vládla tu také paní Hana.

– Nikoliv. Tentokrát, překvapivě, na opačné straně. Nic určitého nevíme, ale něco závažného se děje. O třetí ráno volal Masaryk z Londýna a o čtvrté Osuský z Paříže. Oba hlásí, že pozorovali mimořádný rozruch, a to na nejvyšší úrovni. Nejprve odletěl z Paříže generál Gamelin s nejvyššími štábními důstojníky kamsi na jih a hned poté mělo v Le Bourget mezipřistání britské letadlo. Na pár minut pryč z něho vystoupil Churchill s nějakými generály od letectva, vykouřil buldoka, přibráli nějaké Francouze a zase nastoupili. Pak odstartovali, pryč také k jihu. Mezi novináři v Londýně se šušká, že na odpoledne je svoláno mimořádné zasedání Dolní sněmovny a francouzský parlament pryč má zasednout také mimořádně, hned zítra ráno. Nikdo zatím neví nic určitého, ale vypadá to na Španělsko. Osuský volal před hodinou znovu. Zjistil, že válečná flotila v Toulonu má bojovou pohotovost a připravuje se urychleně k vyplutí na moře. Celou noc pryč přes Francii přelétávala jedna eskadra britských vojenských letadel za druhou. A všechno někam na jih, asi do Afriky.

Beneš strnul, přestal si mazat rohlík marmeládou, pak beze slova vstal a zapnul rozhlas. Zazněla jakási ranní optimistická hudba. Do zpráv zbývalo několik minut. To, co popisoval Krofta, byla na Brity rozhodně rychlá reakce. Velmi rychlá, téměř až unáhlená. Britská vláda má složitý systém schvalování vojenských operací. Nejprve se v Londýně musí sejít Koordinační výbor vojenských operací, ve kterém zasedají ministři letectví, admirality a pozemního vojska spolu se svými náčelníky štábů a předsedou vlády. Trvá obvykle velmi dlouho, než se takový výbor shodne. Potom se teprve celá záležitost projednává ve vládě, kde ji přednese ministr obrany. O válce a míru rozhoduje oficiálně vláda, ale fakticky Dolní komora. Je pravdou, že se proces poněkud zrychlil, když se Churchill stal vedle lorda admirality ještě ministrem obrany, ale ne o mnoho.

– Že by se opět pohnul Franco? přemítal Beneš nahlas. – Se spojeneckou pomocí? Ale to ne, ten už je vyřízený i pro Londýn a Paříž. Zbylo mu jen pár pluků Marokánců. A kvůli Frankovi by se spojenci neplašili. Jednají, jako by už byli sami někým napadeni. Pokud víme, neproběhla ve Francii žádná, ani částečná mobilizace. Naše tajné služby nehlásily, že by Francouzi či Britové shromažďovali nějaký válečný materiál v přístavech. Kdyby chystali spolu s Frankem válku proti Madridu, připravili by to lépe a nebyli by tak poplašení, jak říkáte. Leda by se Franco bez nich domluvil se Salazarem, ale i tehdy by tomu nechali volný průběh a čekali by, jak se věci vyvinou.

– Málo pravděpodobné, oponoval opatrně Krofta. – Salazar se drží striktně stranou všech konfliktů. Dvakrát by si rozmyslel provokovat rudý Madrid, pokud by na svém území neměl celou spojeneckou armádu, a to nemá. Spojencům navíc zazlívá, že pustili Japonce na portugalský Timor. Ani se Salazarem by Franco nedal dohromady sílu, která by mohla vážně ohrozit komunistickou španělskou armádu. Myslím, že by to spíš mohlo

být naopak. Možná se komunisté v Madridu obuli do Portugalců nebo se pokusili o vyloďení v Maroku. To už by odpovídalo vzniklé panice. To by Londýn i Paříž nadzdvihlo ze židlí. Jenže jakékoliv španělské aktivity by přece zjistili předem. Tohle je něco nečekaného, něco bez příprav. Jako kdyby jim Japonci přes noc obsadili Casablanku.

– Nemožné! pohoršil se Beneš nad nelogičností takové myšlenky. – Madrid by nikdy neriskoval válku. Jsou tam ausgerechnet obklíčení ze všech stran. Celý poloostrov. Všichni okolo nich jen čekají na záminku, aby se do nich mohli pustit. Španělsko je sice nyní dobře vyzbrojeno, ale strategicky i diplomaticky v beznadějném postavení. Bombardovali by je ze všech směrů. Izolovali by je od světa. Komunisté v Madridu by neriskovali válku se Západem, leda...

– Leda by jim to nařídila Moskva, dopověděl Krofta.

Znělka ohlásila osmou hodinu melodickou harfou ze Smetanovy Vltavy a hlasatel přečetl nedočkavým hlasem nejdůležitější zprávu dne, čerstvě přeloženou z vysílání BBC. Před půl hodinou zahájilo španělské těžké dělostřelectvo bombardování Gibraltaru. Nad průlivem probíhají zuřivé boje španělského a britského letectva. Válečná loďstva Británie a Francie vyplula na moře. Generalissimus Franco dal spojencům k dispozici vojenské základny v Maroku a na Baleárských ostrovech. Hrabě Ciano nabídl spojencům jménem italského krále vojenskou pomoc. Vláda v Lisabonu se obává vpádu komunistických divizí do Portugalska a jedná s britským velvyslancem o využití britské vojenské základny na Azorských ostrovech, kde byla vyhlášena pohotovost pro flotilu. Ministr Eden svolal na sedmou hodinu tiskovou konferenci, na které oznámil, že útok následoval po vypršení ultimáta, které britská vláda obdržela předchozího dne, ale bez vyhlášení války. V noci bylo z Gibraltaru evakuováno civilní obyvatelstvo, letectvo i válečné námořnictvo a zůstala zde jen

statečně se bránící britská posádka. Německý kancléř Adenauer prohlásil, že přepadení Gibraltaru je pravděpodobně jen předehrou k dalšímu bolševickému pokusu zmocnit se Evropy, a varoval východoevropské státy před nenadálým útokem, který může přijít v několika dnech, a to navzdory jakýmkoliv mírovým smlouvám a Stalinovým ujištěním...

– Takže Gibraltar, hlesl Krofta. – Pro Brity skutečně citlivé místo. A přece jen komunistický útok. Chtějí uzavřít spojencům vjezd do Středozemního moře? Ne. Adenauer má pravdu. Komunisté rozehrávají nějakou větší hru.

– O Gibraltar zde neběží, souhlasil okamžitě Beneš. – Běží tu možná recht o Portugalsko.

Potom se Beneš, k ministrovu údivu, docela po lidsku usmál a pokýval hlavou.

– Tak vida. A oni si mysleli, že zůstanou zase pěkně zürick a budou se na to jen dívat, jako za Mnichova. Doufali, že se pro jejich prospěch budou bít tentokrát Poláci, Němci a také my. A teď jsou v tom jako první. To jistě nečekali.

Krofta zalapal po dechu, ale ovládl se.

– Takže si nemyslíte, že jde jen o předehru k další evropské válce?

– Těžko říct, pokrčil Beneš rameny – Každopádně tu máme překvapivý vývoj situace. Nebojte se, my kvůli Španělsku mobilizovat nebudeme. Ani kvůli Frankovi nebo Salazarovi. Tohle půjde mimo nás, a tentokrát se my budeme jenom dívat. Kdybychom totiž byli stejní jako oni, museli bychom je požádat, aby v zájmu evropského míru předali Gibraltar Španělsku. A také bychom museli spolu se Španělskem, Ruskem a dalšími mocnostmi podepsat nějakou smlouvu bez účasti Británie, která by Londýnu dávala ultimátum, že mají Gibraltar vyklidit a basta. Hezky ve stylu Mnichova.

– A co když Stalin jen odvádí pozornost na Středomoří? Co když zítra zaútočí Rusové na Polsko nebo na Německo?

– Kvůli Španělsku? opáčil Beneš. – Stalin přece není blázen, pane doktore. Svým soudruhům v Madridu nemůže nikterak pomoci. I kdyby chtěl, než by se jeho divize proboujaly přes celou Evropu, i kdyby něco takového bylo možné, bude tam za Pyrenejemi dávno po všem. Víte, proč Francouzi a Britové vypluli na moře? Kvůli španělskému loďstvu jistě nikoliv, to prakticky neexistuje, pokud vím. Ti mají starost, aby se Sověti nepokusili své soudruhy zásobovat vojenským materiálem jako minule. Chtějí zablokovat výjezdy z Černého moře. A tentokrát s nimi bude zajedno také Řím a ani turecké dělostřelectvo v úžinách by nezůstalo stranou. Britské, francouzské a italské loďstvo i letectvo by tentokrát postupovalo ve shodě, a to už je nějaká síla. Stalin si toho je nepochybně vědom. Nemá žádnou reálnou šanci Madridu pomáhat, a Stalin je realista. Kdyby se nyní pustil do války, už by to nebylo jen s Poláky nebo s Němci. Nyní by musel válčit s celou Evropou, protože Britové a Francouzi jsou již na nohou. Nejprve spadli do války kvůli Japoncům a nyní ještě kvůli Španělsku. Už si zvykají na válku, rozhýbávají své armády a pro jejich vlády nebude tak těžké přinutit národ k totální mobilizaci, kdyby přišlo na věc. Němci se také na válku s Ruskem jen třesou. Myslím, že Stalin si tohle moc dobře uvědomuje. Není blázen, aby nejprve Západ takto varoval a nutil k mobilizaci, kdyby chtěl udeřit skutečně. Ať má jakékoliv choutky, tentokrát zůstane u proklamací. Využije to propagandisticky a vzejde z toho zase jen stávková vlna.

Benešovy vývody zněly logicky, ale nikoliv pro uši ministra Krofty. Prezident opomíjel důležitou skutečnost, a sice tu, že komunistická vláda v Madridu byla zjevně, od samé občanské války, přímo řízena z Moskvy. Bez povelu z Moskvy tam nemohlo dojít k jakékoliv personální změně, natož aby Madrid jen tak,

z vlastního rozhodnutí, zahajoval válku se samotnou Velkou Británií, válku, která proti Španělsku okamžitě postaví do zbraně ohromnou koaliční přesilu spojenců. Ti jen čekali na nějakou věrohodnou záminku, aby napravili svůj omyl z dob občanské války a zbavili se bolševického nože v zádech. Poslat Španělsko do války a nechat je zničit jen kvůli propagandě by bylo plýtvání silami, dokonce i pro Stalina. Tohle si Beneš, coby zkušený a informovaný politik, přece musel uvědomovat. Navíc vojensky obsadit Španělsko nebude tak jednoduché, jak Beneš myslí, a to ani pro tři velmoci naráz. Mobilizace teprve začne, budou svá vojska nasazovat postupně, jak pro ně bude z továren docházet výzbroj. Nemají žádné ofenzivní plány, jen obranné. Něco jiného je uzavřít okolo Španělska blokádu a bombardovat je letecky, něco jiného by bylo pozemní tažení v hornaté zemi s velkou a dobře vyzbrojenou fanatickou domácí armádou. Kdo ví, jak by se chovalo obyvatelstvo tradičně alergické na všechny dobyvatele a okupanty? Stalinovi postačí počkat pár dnů, a až získá jistotu, že jsou západní velmoci pevně vázány touto válkou na západě, vtrhne plnou silou do Polska a bude proti sobě mít jen Poláky a Německo. Nebo vtrhne znovu do Finska. A možná také rovnou na Bukurešť, aby si probojoval průjezd úžinami. Rozhodně se k něčemu chystá, a proto zaměstnal velmoci na západě, ve Španělsku.

~

Odpoledne toho dne dorazil do prezidentské vojenské kanceláře šéf TISu generál František Moravec s alarmující zprávou. Během uplynulého týdne zcela zmizelo celé nejvyšší politické vedení KSČ. Gottwald, Nejedlý, Sekanina, Zápotocký a desítky dalších. Na Slovensku zmizeli Husák, Biľak, Novomeský a celá řada kovaných soudruhů.

– Zůstala zde jen druhá garnitura, informoval Moravec.

– Co z toho vyvozujete, generále? nechápal, nebo nechtěl chápat prezident.

– V takové situaci, kdy komunistické Španělsko zahájilo válku proti Západu, zcela chápu, že by se vedení našich komunistů nějaký čas nechtělo ukazovat na veřejnosti.

– Špatně jste mi rozuměl, mínil Moravec. – Oni se nestraní veřejnosti, to bychom zjistili a věděli bychom alespoň, kde se schovávají. Věřte mi, pane prezidente, že některé z nich sledujeme opravdu důkladně. Existuje jediné vysvětlení. Oni zmizeli úplně. Myslím z republiky. Jsou za hranicemi.

– Myslíte ve Španělsku? zamžikal Beneš a Moravcovi se udělalo zle z komedie, kterou se prezident snažil sehrát.

– Víte stejně jako já, že do Moskvy, pane prezidente. Gottwald a ti ostatní nepatří k lidem, kteří by vzali pušku a přihlásili se k interbrigádě Rudý říjen. Ti bojují úplně jinými zbraněmi. Snažím se vám sdělit, že věděli více než my. Zmizeli těsně před tím, než Londýn dostal ultimátum z Madridu ohledně Gibraltaru. Věděli najisto to, co my jsme tušili a odvozovali z různých příznaků vojenského charakteru. Věděli, že už to začne, a věděli přesně, kdy to vypukne. Také ti komunisté, kteří zde zůstali, bezpochyby vědí, kdy to začne a co začne.

Beneš několik okamžiků usilovně přemýšlel. S Moravcem si nevěděl rady. Ten člověk mu byl protivný již jako přednosta II. oddělení MNO v roce 1938¹. Již tehdy, jako pouhý rozvědčík, bez

¹ Informace, podle níž byl v roce 1938 velitelem či přednostou II. oddělení Hlavního štábu plukovník František Moravec, je zjevně opakovanou literární fikcí. Tuto funkci zastával plukovník gen. štábu František Hájek, který byl také autorem nové, moderní koncepce II. oddělení ve 30. letech, rozšířil zpravodajskou službu i na SSSR a provedl základní reformy. Plk. Hájek měl pověst společensky angažovaného elegána v uniformě, který viděl těžiště získávání informací spíše v diplomatické sféře. Plk. František Moravec zastával funkci Hájkova poradce spolu s kapitánem Václavem Křídlem.

ustání zpochybňoval jeho dedukce a nakonec se ke všemu ukázalo, že měl pravdu. Ukázalo se to veřejně. Moravec se pak zapletl do generálského puče namířeného právě proti Benešově kapitulantské politice a opět se ukázalo, že on a generálové měli pravdu, když odmítli Mnichov. Tehdy, před Mnichovem, měl Beneš poslední příležitost se Moravce zbavit, dokud byl tehdejší plukovník podřízeným Benešovy poslušné loutky, generála Syrového. Tu příležitost bohužel propásl, protože před Mnichovem Moravcovy schopnosti a informace více než potřeboval. Po Mnichovu se stal Moravec zakladatelem a prvním šéfem civilní tajné služby spadající pod kontrolu federálního parlamentu a dostal se zcela mimo vliv prezidentského úřadu. Beneš mohl skrze armádu stěží ovlivňovat vojenskou rozvědku vedenou generálem Hájkem, ale nikoliv TIS. Hájek s Moravcem byli sice dávní konkurenti a také jejich koncepce tajných služeb se zcela lišila, ovšem oba byli profesionálové a obě služby těsně spolupracovaly. Nejen proti vnějšímu nepříteli. Neustále proti prezidentovi intrikovali a házeli mu klacky pod nohy. Plukovník Strankmüller, Hájkův náčelník sekce ofenzivního zpravodajství, byl starý Moravcův kamarád. Činnost a struktura obou tajných služeb republiky byla pro Beneše zcela neprůhledná a neprostupná. Naprosto nedokázal odhadnout úmysly a skutečné záměry těchto lidí. Jako by jeho snahy proniknout k nim blíže, klouzaly po skleněné hoře. Moravec právě nyní cosi konkrétního sledoval. Byl na koni a disponoval informacemi, které se k prezidentovi nedostaly natolik včas, aby si mohl připravit

V roce 1939, po rozdělení čs. tajných služeb na civilní Tajnou informační službu a vojenské II. odd. Hl. štábu (rozvědka a kontrarozvědka), byl František Moravec povýšen na generála, penzionován a ujal se řízení TIS. František Hájek byl také povýšen na generála a setrval ve funkci přednosta II. odd. Major gšt. Emil Strankmüller byl povýšen do hodnosti plukovníka a kromě funkce přednosta sekce ofenzivního zpravodajství byl pověřen funkcí zástupce čs. rozvedky v kolektivním orgánu zpravodajské skupiny Blíženci.

odpovídající reakci. Moravec jej nutil improvizovat a to nebývala Benešova silná stránka. Beneš cítil, že se okolo něho začíná stahovat neviditelný kruh zatím nerozpoznaného nebezpečí.

– Pane generále. Víte sám, že jsem v politice již přes dvacet let. Prosím, abyste mi věřil, když vám říkám, že nás, Československo, ani žádného z našich spojenců, v dohledné době nikdo vojensky nenapadne. Skutečně se toho nemusíte obávat. Dám vám příklad. Dovedete si představit, co by se bylo stalo, kdyby, dejme tomu, v září roku 1938, proněmecky smýšlející Beran s Hodžou a dalšími utekli do Berlína? Ve své vlastní straně by byli vyřízení. Denunciovali by se politicky a to zcela a beze zbytku. KSČ je taktéž politická strana a co by si asi tak pomysleli obyčejní dělníci, kdyby se doslechli, že jejich vlastní straničtí vůdci emigrovali a je, celou stranu, zde zanechali svému osudu? Tohle ani Gottwald, ani nikdo jiný, kdo má rozum v hlavě, nebude riskovat. Jestliže opustili území státu, pak to jistě nebude natrvalo. Konec konců, proč by vedoucí představitelé jedné politické strany nemohli odcestovat na pár dnů či týdnů do spřáteleného zahraničí k nějakým poradám či jednáním? Jsme svobodný stát a vycestovat může kdokoliv, kdo vlastní cestovní pas. Dost možná odjeli skutečně zkoumat Stalinovu reakci na válku ve Španělsku...

– Nemohu s vámi souhlasit, pane prezidente, dovolil si Moravec oponovat. – Víte sám, že jako vy jste zkušený politik, jsem já zkušený zpravodajec a ve svém řemesle se také vyznám. Mým úkolem je odhalovat včas možná nebezpečí pro tento stát a to také dělám. KSČ není běžnou politickou stranou. Je organizována jako armáda. Jako bojová síla. Má oficiální představitele na všech úrovních řízení, ale má také ilegální vedení. Dokonce několik na sobě nezávislých velících struktur. Počítají a vždy počítali s tím, že budou ve válečném stavu se státem a jeho orgány. A to se také stane, pokud Sověti skutečně napadnou Polsko či Německo, Rumunsko nebo nás. Vláda se ocitne pod velkým tlakem a bude

přinucena postavit komunistickou stranu mimo zákon. Komunisté jsou na to připraveni. Když pozatýkáme jedno jejich ilegální vedení, okamžitě převezme řízení strany druhé, třetí nebo páté vedení a to opět na všech úrovních řízení. Počínají si jako armáda ve válce, ve které prostý voják chápe, že se generálové nepoženu s tasenými šavlemi v čele útoku, ale budou vše řídit z dalekého a bezpečného zázemí. Naši komunisté sami sebe nahlížíjí jako jakýsi mohutný partyzánský oddíl na území nepřítel. Je pro ně logické, že generální štáb není s nimi přímo na bojišti. Vás a Masaryka také národ nezavrhl, když jste se v roce 1915 uchýlili do Francie a řídili jste běh věcí odtamtud z bezpečí.

Moravcovo přirovnání odchodu komunistického vedení ke Stalinovi s odchodem vůdců Mafie do Paříže v roce 1914 muselo být pro prezidenta velmi citlivým bodnutím. Přesto nedal nic najevo. Jako by odejít z vlastního státu do zahraničí a pracovat tam odsud nepřátelsky proti tomuto státu bylo pro Beneše běžným a legálním chováním, nikoliv vlastizradou. Prezident se záhadně usmál a zatvářil se jako bazilišek na gotickém chrličí svatovítské katedrály.

– Dobrá. Přistoupím na vaši hru, pane generále. Dejme tomu, ale opravdu pouze hypoteticky, že se věci mají tak, jak vy říkáte. Dejme tomu, že zde existuje početné utajené a vyzbrojené vojsko komunistů s promyšleným velením a mnoha náhradními štáby. Dejme tomu, že politické vedení uprchlo do Moskvy a že zůstávající masy rudých bojovníků jsou tomuto vedení natolik fanaticky oddány, že se budou řídit přesně povely moskevského výboru, sovětu, či jak tomu budou říkat. Dejme tomu, že španělský útok na Gibraltar je pouze začátkem a předehrou sovětské invaze do Polska a do Německa. Ten sovětský dezertér Alexandrovský, kterému vy jste tak věřil, nám přece tvrdil, že Stalinovým záměrem není všeobecná, ale pouze omezená válka. Jinými slovy, Stalin, podle Alexandrovského, nemá v úmyslu napadnout

Československo, ba ani žádný jiný stát Malé dohody. Stalin také ví, že my sami kvůli Polsku do války s ním nepůjdeme. A kvůli Německu již vůbec ne. A nyní si představte, že by naši utajení komunističtí záškodníci právě nyní zahájili nějakou rozsáhlou stávkovou činnost nebo dokonce ozbrojené povstání. Jak by to asi dopadlo? Pochopitelně by byli zcela rozdraceni našimi pořádkovými silami. Napáchali by jisté, ale nikoliv zásadní škody. Naše vláda a také já bychom se pak cítili Sověty přímo ohroženi a celá Malá dohoda by vojensky vystoupila proti Rudé armádě. Skutečně si myslíte, že by Stalin nebo Gottwald, kdyby plánovali napadení Německa, uvažovali takto netakticky? Kdepak, právě komunisté jsou mistři politické taktiky. Situace je zcela opačná. Jestli má nyní Stalin na něčem opravdu zájem, tak na tom, aby naše a malodohodové armády zůstaly mimo hru. Pokud je tato vaše a Alexandrovského hypotéza platná, pak má osoba je zárukou toho, že zůstaneme v klidu, že se nebude mobilizovat, dokud nedojde k přímému útoku proti státu. Beran nebo Tiso by mobilizovali okamžitě, kdybych tu nebyl já. Potom by, za předpokladu platnosti vaší hypotézy, nastal chaos a občanská válka s našimi komunisty. Ale dokud jsem tu já a dokud se nebude mobilizovat, musí logicky tito naši rudí utajení povstalci zachovat klid, aby nevyprovokovali reakci. Komunistickou hrozbu zcela eliminuje právě skutečnost, že smlouva o vzájemné pomoci mezi Prahou a Moskvou zůstane v platnosti a nebude porušena.

Moravec téměř oněměl zlostí. Ten prezidentský skřet se mu právě pokusil nasadit nůž na krk a vydírat ho. Sděloval mu, že on, Beneš, je nedotknutelný, protože jen jeho politika zrady Evropy může zabránit komunistickému povstání. Jakýkoliv pokus o odstranění Beneše nebo jakékoliv pomáhání Polákům a Němcům by prý měly za následek občanskou válku. Ovládl se jen násilím.

– Já, pane prezidente, nejsem politik ani diplomat. Já pouze získávám a analyzuji informace. Je však třeba si uvědomit, že tytéž

informace, které jsem sdělil vám, musím sdělit také parlamentní bezpečnostní komisi. Mou vrchností je nyní federální parlament. A nemohu předvídat, zda tento federální parlament přistoupí na to, abychom ve strachu z našich komunistů předali celou Evropu jejich moskevským soudruhům, abychom stranou čekali, až tito Stalinové a Gottwaldové vyřídí jednu evropskou zemi po druhé a pak si přijdou i pro nás.

– To jsou přece všechno jen hypotézy, ušklíbl se Beneš. – Děláte svou práci dobře, generále, a dělejte ji dál v zájmu tohoto státu. Analyzujte a sbírejte informace, protože v tom jste mistrem. Ale jejich interpretaci byste měl přenechat politikům. Ve skutečnosti je velmi pochybným předpokladem, že by Stalin využil španělského konfliktu k přepadení Polska, a já stejně tak pochybuji o té strašlivé rudé podzemní armádě, kterou mě strašíte. Alespoň vidíte, do jakých konců musí politik domýšlet každou informaci, kterou vy přinášíte. Taková je už naše práce. Vaše informace a naše důkladné promyšlení všeho, co by se mohlo stát, nás právě činí silnými a připravenými. Přeji naší tajné službě ještě mnoho úspěchů, pane generále. A kdybyste se v budoucnu dozvěděl například o budování tajné kavalerie selské jízdy a něco o ozbrojeném spiknutí agrárníků, neváhejte a přijďte za mnou. Já už to promyslím.

~

Moravce prezidentův závěrečný pokus obrátit celou záležitost v žert příliš neuklidnil. Po pravdě řečeno mu připadal poněkud trapný. Benešovo vyhrožování komunistickým povstáním v případě, že by ho vláda nutila k mobilizaci, k zákazu KSČ nebo kdyby se pravice dokonce chtěla svého prezidenta zbavit, naopak považoval za skutečné a podstatné sdělení. Nyní byl téměř stoprocentně přesvědčen, že pouto a spojení mezi Benešem

a komunisty představuje cosi mnohem vážnějšího a nebezpečnějšího než jen jakousi politicko-obchodní spolupráci, totiž výměnu ochranné ruky nad KSČ za komunistické hlasy pro Beneše v prezidentských volbách. Bylo tu příliš mnoho indicií a co nevidět se na stole ocitnou také přímé důkazy. Jen aby nebylo pozdě.

V předsálí se k šéfovi tajné služby připojil ministr Krofta s dotazem, jak je možné, že se španělský útok na Gibraltar uskutečnil tak překvapivě a nečekaně?

– Nečekaně? opáčil Moravec udiveně. – To v žádném případě, pane ministře. Již před půl rokem jsme měli zprávy o tom, že Španělé budují k Algeciras zvláštní železniční vlečku a že se v přístavech vykládají součásti těžkých dalekonosných sovětských houfnic.

– A pan prezident o tom věděl? vyjevil se Krofta.

– Samozřejmě, ušklíbl se Moravec. – Také Francouzi o tom věděli a stejně tak i Londýn. Podle stupně příprav si mohl každý spočítat, kdy něco začnou. Stejně tak jsme branně bezpečnostnímu výboru předali informace o přípravách na polské východní hranici. Prezident je dostává navíc i od rozvědky. Nic, co se stalo a ještě stane, není žádným překvapením. Ani pro nás, ani pro prezidenta.

– Aha, hlesl Krofta a s rozpaky pohlédl na dveře prezidentské kanceláře.

~

Večer přineslo rádio první zprávy o rozsáhlých stávkách, které ochromily výrobu, dopravu i veřejný život v Anglii a ve Francii. Z jednoho normandského pěšího pluku připravovaného v St. Malo k transportu do Portugalska prý dokonce dezertovalo 27 procent vojáků. Přestaly jezdit vlaky a některé civilní transportní lodi

opouštěly jejich posádky. Vyskytly se sabotáže a dva obří nákladní jeřáby v docích v Cherbourgu poškodily mohutné výbuchy. Část závodů Renault obsadila a okupovala dělnická ozbrojená milice. V Londýně a Liverpoolu došlo k ozbrojeným pouličním střetům s demonstranty, proti nimž musela být nasazena granátnická brigáda. Konference představitelů dělnických a společenských organizací svolaná do Glasgowu redakcí časopisu Labour Monthly dospěla po několika dnech diskusí ke zformulování rezoluce, ve které se prohlašovalo, že zájem sovětského Španělska je zájmem všech dělníků celého světa, tedy i anglických. Denis Novell Pritt ve svém emotivním projevu připomněl účastníkům, aby si vzpomněli, jak dělnická třída v roce 1920 pomocí agitace a stávek zastavila imperialistickou ofenzívu proti mladému sovětskému státu. Den nato byla část loděnic sira Jamese Lithgowa, hlavního výrobce válečných lodí, obsazena stávkujícími a již také ozbrojenými dělníky a levicová konference se přesunula do jedné z výrobních hal, odkud se její předsednictvo snažilo působit jako koordinační centrála levicových sil v Anglii.

Ráno se ve všech sovětských a ve většině západoevropských listů objevily plamenné výzvy k proletariátu světa, aby vzal do svých rukou nový boj za svobodu Španělské socialistické republiky proti zločinnému imperialistickému komplotu.

Generál František Moravec strávil půlku noci probíráním agenturních zpráv a hlášení o činnosti existujících paramilitárních organizací na území republiky. Před Benešem svou hrozbu tajnou komunistickou armádou poněkud přeháněl a byl si toho vědom. Beneš měl také své informace a Moravcovo strašení se minulo účinkem. Komunisté byli v organizování ozbrojených bojůvek aktivní zejména ve dvacátých a počátkem třicátých let, za rozjítřené atmosféry krize a sociálních bouří. Tehdy založili takových uskupení hned několik. Nejprve to byli Čerkesové, ale ti působili jen na Slovensku a brzy zanikli. V Čechách a na Moravě

se vyskytly takzvané Pořadatelské sbory, vydávané za oddíly nutné sebeobranu před fašisty a za pořadatele i ochránce schůzí. V roce 1926 tato snaha vyústila v zakládání Modrých blůz, ale poslední zmínka o nich padla roku 1932. V sudetoněmecké oblasti se v Reichenbergu objevily Sturmbrigády a později Rotte Front. To byla ale víceméně německá komunistická záležitost, která se v české oblasti neujala. V třicátém roce tam zorganizoval Václav Kopecký první smíšenou česko-německou bojůvku Kampfbund a v Čechách vznikla Proletářská obrana. Kolem roku 1933 však již bylo ticho po pěšině. Komunisté své branné aktivity přenesli do tělovýchovných stranických spolků a rezignovali na vytváření okázalých uniformovaných gard. Pouliční a hospodské bitky s fašisty pak realizovali mladíci z dělnického prostředí, vždy jen v civilních šatech a nanejvýš s holemi v rukou. V současné době, i kdyby nějaká polovojenská formace KSČ existovala, mohla mít dohromady na celém území státu nanejvýš několik tisíc členů. Taková organizace rozhodně nedisponovala vojensky vycvičenými a vyzbrojenými kádry. Obrana státu si v osmatřicátém poradila s mnohem početnější a lépe organizovanou pátou kolonou henleinovců. KSČ byla nebezpečná jinak. Moravec nelhal, když tvrdil, že má vojenskou strukturu vedení a mnohapatrovou ilegální organizaci. Ta se však nehodlala angažovat v otevřeném ozbrojeném povstání, jak tomu bylo nyní například ve Francii, kde existovala tradice levicové celonárodní lidové fronty. Zde šlo o zpravodajskou činnost, o politickou agitaci a snad také o rozsáhlé sabotáže dopravy a zbrojní výroby. Šlo o rozleptávání a rozklad.

Pravicové militantní bojůvky, jako byla Omladina Národní obce fašistické, Obrana NOF, Junáci NOF a Gajdovy gardy, to vše rovněž zaniklo v polovině třicátých let a definitivně pak mnichovskou válkou, která rehabilitovala jejich hrdinského generála, a konečně i Gajdovým odchodem do Aradu. Ostatně tím zanikla celá stranická základna NOF a její členstvo vplynulo do

umírněného nacionálního proudu představovaného národními demokraty a Šedou legií Antonína Nemravy.

Do dnešních časů přežily pouze státoporné a řádně registrované polovojenské jednotky, které deklarovaly svou existenci za účelem branné a mravní přípravy mládeže. Šedá legie Národního sjednocení byla jednou z nich. V sudetských župách zůstala sociálně demokratická Rotte Wehr, která se za Mnichova postavila za republiku, bojovala proti nacistům pod velením armádních důstojníků a byla také armádou vyzbrojena. Rotte Wehr byla citelně oslabena po válce, když stovky jejích členů vstoupily do sudetoněmeckými hejtmany budované jednotné sudetské pohraniční milice Granzlandwehru spolupracující s jednotkami SOS. Sociální demokraté v Čechách a na Slovensku se nikdy nepokusili vytvořit žádnou obdobu Rotte Wehr a opírali se o silné odborářské hnutí.

Ještě zde byla Fialová legie živnostníků, kterou vedl plukovník pěchoty ve výslužbě Rudolf Ságner-Habrovský. Také toto hnutí bylo vojensky a politicky neškodné a státoporné. Ovšem zde se nabízela jedna velmi zajímavá souvislost. Rudolf Ságner se kdysi jmenoval Ságner von Eisberg a byl bratrancem bývalého rakousko-uherského důstojníka Čenka Ságnera, právě toho Ságnera, který posloužil Haškovi za předlohu k jedné z nezapomenutelných postav jeho Švejka. Oba Ságnerové byli zároveň členy Spolku veteránů Ermölli a byli zaručeně přesvědčenými monarchisty. Pokud zde totiž existovala vojensky významná a plně vyzbrojená politická paramilitární formace, byl jí Spolek Ermölli a měli ji pod kontrolou monarchisté svatováclavské strany. Stejně jako se Strana svatého Václava nehlásila k monarchistickým myšlenkám přímo a otevřeně, tak i spolek Ermölli neaspiroval na statut nějaké sebeobránné organizace. Monarchistická křídla formující se po Mnichovu, ozbrojená i politická, postupovala velmi chytře a obezřetně. Spolek Ermölli se údajně zabýval pouze vojenskou

historií, jeho představitelé oprašovali slávu českého vojáka na bojištích světové války a dělali to poněkud divadelní formou, což občanskou veřejnost spíše pobavilo, než zneklidnilo. Veteráni války, a již také mládež zachvácená touto módní vlnou, zakládali v bývalých posádkových městech jakési vojensko historické spolky se záměrem udržet tradici starých historických pluků a praporů. Oblékali se do rakouských uniforem, štekali na sebe povely v rakouské němčině a sháněli a cídili původní zbraně. Vše působilo jako krásné a nostalgické divadelní představení pod žlutými prapory s habsburskými černými orlicemi, při pochodech za zvuků Radeckého marše. Tedy v duchu romantických filmů s Vlastou Burianem, jako byly Pobočník Jeho Výsosti či C. a k. polní maršálek. Jenže vojenská karabina Mannlicher či revolver Steyer byly stále ještě skvělé zbraně. Pluky vlastnily značné množství funkčních kulometů Schwarzlosse a na střelnicích byly k vidění i prvoválečné minomety. Do takových zbraní doposud existovala celá skladiště ostré munice. Vedle tradičních armádních pluků byly obnovovány staré měšťanské ostrostřelecké spolky pochodující pod klobouky s kohoutí kokardou. Spolek Ermölli zahrnoval vlastní jízdu, dragounské pluky cválající v blankytně modrých uniformách s řinčícími šavlemi u boků, ale i vlastní plukovní hudební tělesa. Veřejnost se na takové nostalgické přehlídky ráda dívala. Spolek pořádal historické plesy a promenády, ale ve skutečnosti šlo o doposud největší a nejlépe organizovanou ozbrojenou stranickou formaci čítající již desetitisíce příslušníků, kteří zvolna nasakovali monarchistickými idejemi, získávali vojenský výcvik, měli dobrovolnou a přísnou kázeň, jednotnou povelovou, hodnostní i velitelskou strukturu a byli vedeni bývalými i současnými armádními důstojníky. Divák je nikdy neviděl pohromadě, jen nanejvýš dvě tři desítky mužů jako stafáž u nějaké kulturní akce města či obce. Nic zvláštního nepožadovali a nekladli si politické cíle, otevřeně na nikoho

neútočili a nevyzařovala z nich žádná nenávist. Jen toužili oprášit starou slávu a trochu si zahrát na staré časy. Jenže v Čechách a na Moravě jich byly nejméně dvě plné a vyzbrojené divize spolu se Ságnerovou Fialovou a Nemravovou Šedou legií možná i tři. Moravec věděl, že podobné nostalgické spolky jsou vytvářeny v Chorvatsku, ve Slovinsku a především v Maďarsku, nemluvě o Rakousku samém. Moravec také věděl, že všechny tyto historické spolky mají své plně funkční štáby ve všech následnických zemích bývalé monarchie, že respektují stejně historickou vídeňskou vojenskou kancelář, ta je pod kontrolou hnutí Panevropy a všichni dohromady uznávají jako svého vrchního velitele následníka trůnu doktora Ottu von Habsburg-Lotrinen. Vídeňská vojenská kancelář byla zcela nedávno takticky přesunuta z Vídně do Budapešti. František Moravec ovšem proti spolku Ermölli zakročít nehodlal, přestože byl naprosto přesvědčen o jeho nebezpečnosti co do schopnosti vojenské akce. Byla to Rašínova a Gajdova záležitost. Byla to karta ve hře, jež se začínala rozvíjet. Byla to karta, o které takový Beneš a jemu podobní neměli ani tušení a nikdy by podobné divadlo nepovažovali za významné.

Komunistické bojůvky, i kdyby existovaly, se takovému spolku Ermölli v této době již nemohly rovnat. Beneš si byl také vědom slabosti ozbrojených levicových frakcí, a proto se Moravcovým strašákům vysmál. Ani v dělnickém hnutí neovládali komunisté žádné významné masy. Jejich odborové organizace byly směšné a nedokázaly zprostředkovat svým členům ani podporu v nezaměstnanosti. Dělnické hnutí ovládali sociální demokraté. Jen ti mohli spustit lavinu skutečných sociálních bouří, zastavit celé továrny, dopravu, zásobování a celá průmyslová odvětví, dokonce aniž by vlastnili jedinou pušku a jediný náboj. Jen sociální demokraté mohli vyvolat masové odpírání vojenské služby, dezerce a zhroucení mobilizace. Existovalo jediné

nebezpečí, a to takové, že se sociální demokraté a jimi organizovaní dělníci sjednotí s komunisty v názoru na válku proti sovětským soudruhům. Zde bylo třeba pracovat politicky. Na tuto strunu hrál Beneš. Ať již bude podniknuto cokoliv, nesmělo se dopustit, aby sociální demokraté cítili tažení proti komunistům jako tažení proti levici vůbec. To by způsobilo katastrofu. Na druhé straně strašení ozbrojenými bolševiky účinně posloužilo k odvedení pozornosti od takových aktivit, jako byl spolek Ermölli.

26. květen 1942 – Kobryn

Členové Vojenské rady 4. armády se na rozkaz velitele armády generála Korobkova shromáždili v operační místnosti kobrynského velitelství v šest hodin odpoledne. Ve vzduchu bylo cítit napětí a očekávání. Toto nebyla obyčejná porada konaná v běžném dopoledním čase kvůli výcviku a kontrole úkolů. Korobkov zvedl z psacího stolu obdélník bílého papíru a předal jej politickému komisaři Šlykovi.

– Ověřte prosím pravost rozkazu, soudruhu člene vojenské rady.

Politruk nahlédl do papíru a ztuhl. Pak v upjaté póze, čelem k ostatním členům rady, přesně dle služebního řádu, citoval:

– Držím rádiovou depeši přijatou dne 26. května 1942 v 17 hodin 26 minut. Text zní: Otevřete červenou obálku.

Náčelník štábu generálmajor Sandalov hlasitě vydechl a členové rady se navzájem setkali významnými pohledy. Všichni věděli o existenci červené obálky a všichni tušili, co je pravděpodobně jejím obsahem. Šlykov zatím odešel z místnosti

k radiotelegrafistům a k šifrantům, aby ověřil autentičnost rozkazu zpětným dotazem. Po několika minutách se vrátil.

– Soudruhu veliteli armády, soudruzi členové vojenské rady. Potvrzují, že rozkaz je pravý, platný a ověřený. Souhlasím se splněním rozkazu.

Poté Korobkov i Šlykov vytáhli z kapsy uniformy po jednom klíči a odemkli malý, dvouzámkový trezor v rohu místnosti. Byl prázdný, vyjma dvou obálek. Jedné hnědé a druhé sytě červené. Korobkov vyndal červenou obálku a trezor opět uzamkli. Byla stržena pečeť a Korobkov vyňal list papíru popsany strojopisem. Z obálky vypadla ještě složená mapa, kterou Sandalov rozložil na konferenčním stole. Byla podepsaná armádním generálem Pavlovem a nesla razítko Hlavního stanu. Korobkov nahlas přečetl obsah:

Podle rozkazu Hlavního stanu zahájí 4. armáda pátého dne po rozpečetění obálky preventivní úder na území nepřítele, a to následujícím způsobem.

1. Do půlnoci v den X-1 budou v plné bojové pohotovosti tyto jednotky:

VI. jezdecký sbor (jezdecké divize č. 6 a 36) v oblasti Lonorov-Bereza Kartuska-Kosov (záloha frontu).

XXVIII. střelecký sbor:

6. střelecká divize při silnici v Lonorově.

49. střelecká divize u Kobrynu.

42. střelecká divize při silnici u obce Alexandrija.

Do stavu zvýšené bojové pohotovosti bude uvedena 22. tanková divize v táborech v oblasti Bug-Alexandrija.

A jednotky druhého sledu, tedy celý XIV. mechanizovaný sbor.

Současně bude dokončena bojová příprava všech zbylých jednotek 4. armády.

- 2. Od půlnoci dne X, nezávisle na akcích a velení 4. armády, začnou v oblasti severně a jižně od pevnosti Brest na východním břehu řeky Bug pronikat oddíly Pohraničních vojsk NKVD. Jejich úkolem bude likvidace nepřátelských hlídek a poté překonání řeky Bug na západní břeh, odminování mostů a zajištění průchodu na předmostí. Zvláštní oddíl ukrytý v běžném nákladním vlaku se zmocní mostu přes řeku Muchavec ve směru Alexandria-Brest.*
- 3. Z důvodu utajení nebude před útokem zahájena dělostřelecká příprava.*
- 4. Mezi 3.00-3.30 se oddíl poručíka Križevatova zmocní mostu přes Muchavec, přes který okamžitě zahájí přesun 42. střelecká divize, jejímž úkolem bude izolovat pevnost, rozmístit dělostřelectvo a neutralizovat palbu z pevnosti tak, aby komunikace v blízkosti pevnosti byly uvolněny pro přesun. Tato divize se bude dále věnovat úplnému obsazení pevnosti Brest. Současně se do oblasti přesune 49. střelecká divize, jejímž úkolem bude proniknout po obsazených mostech na levý břeh Bugu, vytvořit a udržet na něm předmostí. Současně ve 3.00 hod. zahájí 6. střelecká divize postup po silnici Lonorov-Zabinka a obsadí město Brest-Litevsk. Operace směřující k neutralizaci pevnosti a zajištění předmostí budou ukončeny nejdéle do 24 hodin.*
- 5. V ranních hodinách dne X+1 se na předmostí vytvořené 49. střeleckou divizí začne přesouvat 22. tanková divize, která ve spolupráci se 49. střeleckou divizí, ráno v den X+2, zahájí úder ve směru Biala Podlaska-Siedlce-Kališ-Varšava.*
- 6. V den X+3 se na západní břeh Bugu přepraví vojska druhého sledu, tedy celý XIV. mechanizovaný sbor, který v den X+4*

vystřídá v čele úderu vyčerpaná vojska prvního sledu a dokončí operaci.

- 7. V ranních hodinách dne X+1 zahájí 6. střelecká divize postup silnicí na Čeremchu a po východním břehu Bugu na Semiatiče. Cílem manévru VI. jezdeckého sboru a 6. střelecké divize je neutralizace prostoru Bělověžského pralesa a východního břehu Bugu po linii dotyku s vojsky VI. mechanizovaného sboru 10. armády. Zde budou operace dokončeny v den X+4. Poté vojska překonají řeku Bug na západní břeh a zahájí postup na Varšavu, paralelně s hlavním směrem úderu 4. armády.*
- 8. V den X+2 budou v prostorech Biala Podlaska, Seidlce a Kališ shozeny výsadkové brigády IV. výsadkového sboru, které budou mít za úkol získat a udržet volný průchod vojskům hlavního úderu 4. armády ve směru na Varšavu. K útoku na Varšavu se vojska hlavního úderu soustředí nejdéle do dne X+5. Vojska 4. armády se pokusí obsadit Varšavu překvapením tak, aby byly minimalizovány škody na průmyslových zařízeních. Cílem operace není obsadit město, ale především zajistit volné komunikace a železniční zařízení pro přesun dalších jednotek varšavským železničním uzlem, a to bez ohledu na ztráty*
- 9. Vojska V. střeleckého sboru budou postupovat za vojsky hlavního úderu a vyčistí oblast mezi řekami Bugem a Vislou v pásmu úderu.*
- 10. Vojska 4. armády budou účinně spolupracovat na svém pravém křídle s jednotkami 10. armády a na svém levém křídle s jednotkami 5. armády stejně tak s výsadkovými brigádami a jednotkami NKVD, které budou plnit vlastní úkoly nezávisle na operacích 4. armády.*

Generál Korobkov položil rozkaz na stůl a zahleděl se do mapy. Znovu rozkaz pročetl a promítal si jeho jednotlivé fáze do zobrazené strategické situace. Slabinu plánu viděl na první pohled.

– Čtyřicátá druhá nebude stačit k neutralizaci pevnosti, konstatoval. – Hlavní silnice k mostu přes Bug probíhá necelý kilometr od jižního perimetru, tedy v dostřelu nejen děl, ale i minometů. Pevnostní palebné prostředky jsou v kasematech a nelze je rychle umlčet palbou z otevřeného terénu.

Sandalov jej podpořil souhlasným kývnutím.

– Silnice bude určitě zaminovaná, stejně jako most. Ale o ten se postarají pohraničníci. Čtyřicátá druhá bude mít jen čtyřadvacet hodin na to, aby ji uvolnila pro čtyřicátou devátou. Pokud to nedokáže, zpozdí se předmostí a průjezd dvaadvacáté tankové. Stačí pouhý den zpoždění a výsadbářům bude zatraceně horko. Delší zpoždění by znamenalo, že o výsadky zcela jistě přijdeme a Poláci budou varováni nebo prisunou posily.

– Co je to za defétistické řeči?! nafoukl se politruk Šlykov. – Ještě jsme nezačali a už tu na papíře málem prohráváme válku. Jak má potom smýšlet mužstvo, když i velení armády není schopno uvažovat dostatečně agresivně?

– Mužstvo nevidí to co my zde na mapě, vzdychl si Korobkov.

Bylo to tady. Arogantní moc nafoukaných stranických blbců způsobí jatka. Dojde na starou dobrou bolševickou tradici, podle níž se věrnost straně a Stalinovi měří počtem lidí ochotných kdykoliv na rozkaz zemřít. Věrnost politických a vojenských velitelů se pak měří počtem osob, které jsou ochotny se bezmyšlenkovitě nechat zabít. Čím zbytečnější budou oběti, tím větší byla věrnost mrtvých i jejich velitelů. Dokonce i bez války se v právě uplynulých několika letech praktikovala zvrhlá měřítka věrnosti straně a socialismu. Spolehlivý a kovaný soudruh se poznal podle toho, jak zbytečně byl ochoten zemřít nebo obětovat straně vlastní manželku a děti a nezkoumat, proč si strana

usmyslela, že mají být mučeni či zabíjeni rodinní příslušníci. Podle této ochoty byli ti, kdo se osvědčili, povyšováni. Bezhlavé plnění nesmyslných úkolů jako měřítka loajality v průmyslu, v zemědělství a kdekoliv jinde. Dělo se to masově v míru, jakých obludných forem to nabude ve válce?

– Uklidněte se, soudruhu Šlykove, napomenul politruka Sandalov. – To přece není žádné poraženectví, když se snažíme předvídat potíže, které by mohly nastat. Máme, stejně jako vy, zájem zvítězit a splnit úkol co nejlépe. Jsme staří vojáci, a na základě svých zkušeností vidíme nebezpečí v časové poslušnosti. Věříme, že velení frontu a stejně tak Stavka, vymysleli skvělý plán. Po strategické stránce je to téměř dokonalé, na první pohled. Ale soudruh armádní generál Pavlov nemůže být osobně přítomen na každém kilometru fronty a vrchnímu velení mohou některé detaily uniknout. Kdybychom znali operační plán dříve, upozornili bychom na tyto detaily, ale známe jej teprve několik minut. Podívejte se. Je to úder, pro který byl sice armádě přidělen dostatek sil, ale každá část operace zde závisí na včasném ukončení předchozí operace. Z taktického hlediska by měl být ke každé fázi operace připraven alternativní plán. Měli bychom vědět, co budeme dělat, když se z nějakého důvodu nepodaří vytvořit ve stanoveném čase předmostí na západním břehu Bugu. Mělo by být řečeno, že když to nepůjde takto, okamžitě a ve stanoveném čase to uděláme jinak pomocí jiné jednotky. Vytvořením předmostí totiž naše problémy neskončí. I kdyby se nám podařilo neutralizovat palbu z pevnosti, vytvořit předmostí, přesunout tam tanky a všechno odminovat, půjde o postup tankových kolon po jediné úzké silnici. Nevíme přesně, co všechno tam Poláci mají, a budeme mít odkryté boky. Byly tam zjištěny betonové pevnůstky. Mohou nás napadat z lesů a z boků. Každé vyřazené vozidlo nás bude stát cenné minuty a hodiny, protože ucpe vozovku. Takto budeme nuceni improvizovat.

– Nu, s pomocí letectva to snad půjde, zatvářil se Korobkov náhle optimisticky a zamrkal na Sandalova.

Sandalov si konečně uvědomil to, co velitel armády, totiž že politruka nemá smysl o něčem přesvědčovat. Šlykov byl vojenským analfabetem a kdesi za jeho zády seděl temný a ďábelský Mechlis. Nemělo smysl vyprovokovat Šlykova k tomu, aby ještě téhož dne poslal nahoru hlášení o tom, že velitelské kádry 4. armády pochybují o úspěchu operace a kritizují plány vrchního velení, projevují známky zbabělosti a nerozhodnosti. Pro Šlykova bylo takové hlášení jakousi prevencí pro budoucnost. Kdyby armáda neuspěla, může se jako člen vojenské rady bránit tím, že na příčiny selhání poukazoval sám a dříve.

– Musí to jít! vykřikl politruk. – Uvědomujete si, že tato 4. armáda byla pověřena úkolem otevřít frontu v jejím nejdůležitějším úseku? Toto je klíčové místo a klíčový směr Varšava, Berlín, Paříž. Za námi čekají další armády, které mohou projít jen tímto koridorem a jsou závislé na našem úspěchu. My si, soudruzi, nemůžeme vůbec selhání dovolit. Na nás se bude dívat soudruh Stalin především. Celý hlavní štáb bude sledovat tento úsek. Oni nám důvěřují. Proto sem postavili právě nás, právě tuto armádu. Jsme sovětští vojáci! Jsme předvoj dělnické třídy. Máme nejlepší zbraně a nejlépe vycvičené vojáky. Víme, zač bojujeme, a proti nám stojí jen tihle rozmazlení velkopanští Pšonkové.

– Zatočili jsme s nimi v osmatřicátém, zatočíme s nimi znovu, pokrčil rameny Korobkov a po očku kontroloval, jestli se podařilo politruka uklidnit.

Potom vytáhl zpoza trezoru láhev vodky a ze skříně tři sklenky. Připil si se členy rady a přistoupil k oknu. Odsud, z budovy kobrinské školy, viděl na blízké, rákosem zarostlé břehy Muchavce a za nimi na polské území. Viděl prašnou venkovskou silnici a nad horizontem věž kostela v Lakorvčicích. Tudy se 1. června měly hnát jednotky 6. střelecké divize na Brest. Již nyní

mu krajina připadala mrtvá a opuštěná. Uvědomil si, že nad vesnicí nestoupá žádný kouř z komínů. Nikde se nic nepohnulo. Zvláštní. Došlo již k evakuaci obyvatelstva? Že by Poláci něco tušili?

Polská armáda oficiálně nemobilizovala, ale to neznamenalo, že 4. armáda bude mít co do činění jen s jejich pohraničními sbory. Rozvědka hlásila vojenské transporty v polském vnitrozemí, a jestli Poláci mobilizovali tajně, může stát na Visle a před Varšavou více než milion Poláků v plné zbroji, zakopaných v obranných liniích. V osmatřicátém se Rudá armáda střetla pouze s pohraničníky a s některými nerozvinutými pravidelnými jednotkami, které na východ dojížděly v chaosu překotné mobilizace a byly nasazovány po částech. Tehdy měli Poláci mizernou výzbroj, téměř žádné tanky, málo letadel a málo děl. Neměli vybudovány žádné obranné linie. A přece se bránili jako lvi a za tři týdny ustoupili proti přesile mechanizovaných brigád jen o 150 kilometrů. Nyní, pokud bylo známo, dostali od Němců a od Čechoslováků moderní výzbroj a stihli vybudovat obranné linie.

Čtvrtá armáda byla na poslední chvíli posílena. Nyní čítala střelecký a dva mechanizované sbory, k tomu záložní jezdecký sbor a výsadkovou brigádu. Mohla být podporována Pinskou flotilou, která převážela elitní 51. prekopskou výsadkovou divizi. Postup armády mohly ze vzduchu podporovat a krýt celé dvě letecké divize, smíšená a bombardovací. Velitelství frontu mohlo poskytnout další posily, zejména těžké dělostřelecké pluky. To vše se ale mohlo uplatnit teprve po rozvinutí na západním břehu Bugu. Na západní břeh se oněch více než 200 000 mužů 4. armády mohlo dostat jen úzkým koridorem okolo pevnosti Brest. Samozřejmě se přesila nakonec projeví a jednotky projdou po troskách pevnosti a po kostech vlastních hrdinů i nepřátelských zločinců, ale zde se jednalo o čas. Pokud nebude koridor otevřen

rychle, může se na druhé straně soustředit osm až deset polských divizí opřených o řeku a o vybudované linie. Nedobytá pevnost zablokuje postup, zdrží ho a ze stavu armády odčerpá dvě i tři divize nutné k obléhání. Čtvrtá armáda musí být ve Varšavě první a včas. Musí obsadit a udržet železniční koridor na západ, zabavit lokomotivy a vagony s úzkým rozchodem. Cokoliv jiného budou Pavlov i Stalin považovat za selhání. Nikdo nebude generálu Korobkovovi vyčítat, když všech jeho 200 000 mužů zemře během prvního týdne války, když bude splněn hlavní úkol. Jestli získá a udrží varšavská nádraží a železnici dál na západ, dostane ihned celou novou armádu a vyznamenání k tomu. Když ne, dostane osobně od Žukova kulku do týla.

Korobkov si zoufale uvědomoval, že jediná šance na dobytí Brestu a překonání Bugu za chodu je překvapení. Zastihnout je nepřipravené.

27. květen 1942 – Londýn, Bentley Priory

Air Commodore generál Keith R. Park vyskočil z nablýskaného štábního auta Humber Box a pružným krokem překonal pěšinku vedoucí skrze udržovanou zahrádku k patrovému domku u silnice. Na uniformě se mu v dopoledním slunci blýskl vycíděný With bar.² Ani nemusel použít obstarožní klepadlo. Dowding otevřel sám, dříve než se Park ocitl pod schodištěm.

– Máme hezký den, Hughu. Nepozveš mě na čaj?

– Třebas i na něco jiného, připustil sir Hugh Dowding, bývalý náčelník štábu královského stíhacího letectva. – A třebaš tě zase

² Válečný kříž s páskou.

vyženu nahoru do té školy pro holky³, odkud jsi přišel. Záleží na tom, s čím tě sem čerti nesou.

Dowding, z něhož se stalo cosi jako solidní bankovní úředník na penzi, ustoupil a gestem pozval Parka do domu. Sestru mu nemusel představovat. Park jako bývalý Dowdingův podřízený a velitel jedné z jeho perutí ve světové válce býval častým hostem v tomto domě, který si Dowding pořídil v šestatřicátém, kdy dostal pod své komando královské stíhací letectvo. Park, letecké eso s dvaceti sestřely, hrdina od Gallipoli a Somy, býval okouzlujícím společníkem s úžasnou výřečností a přesvědčovací schopností.

V pracovně ukázal Park na starý, těžký, intarzovaný psací stůl umístěný pod oknem.

– To jsem si mohl myslet. Vysedáváš tady, zíráš nahoru na tu starou ponuru gotickou hrůzu na kopci a užíráš se. Já bych se přestěhoval, kdyby mi udělali to co tobě. Tohle je sebemrškačství a to ty nemáš zapotřebí.

– V mém věku se člověk nerad stěhuje, vymlouval se Dowding. Postavil na stůl karafu se zlatavou tekutinou a dvě sklenky.

Hugh Dowding měl plné právo cítit hořkost. Jako letecký expert, samorost a tvrdohlavec, který odmítal dělat politiku a zásadně říkal, co si myslí, vždy míval mnoho nepřátel, zejména na ministerstvu. Jenže před mnichovskou krizí, když se zdálo, že se Francie a Británie co nevidět ocitnou ve válce s děsivou a stále rostoucí silou Luftwaffe, jeho schopnosti potřebovali. Přestože ve vyšších kruzích měli vždy větší slovo lidé z Bomber Command, protože jejich zbraň měla vyhrát každou příští válku, bylo všem jasné, že padne-li Francie, samotné bombardéry nezabrání Němcům ve vylodění na březích ostrova a neochrání flotilu na otevřeném moři. Dowding udělal možné i nemožné. Zorganizoval

³ Vrchní velitelství Fighter Command sídlilo na severním předměstí Londýna v Bentley Priory ve staré gotické budově, která bývala kdysi dívčí školou.

celý systém obrany, spolupracoval s Watson-Wattem na instalaci radarové sítě, rozdělil ostrov na sektory, vymyslel, koordinoval a doslova z ničeho vydupal důmyslný postup od hlásné služby a detekce nepřítele přes filtrační sály, operační sály skupin až po sektorová letiště. A nejen to. Zavedl systém školení obsluh, zvýšil počty vycvičených pilotů, zásobování, budování dalších letišť, mobilních i statických servisních dílen. Konzultoval s výrobcí nových typů hurricanů a spitfirů a mnoho dalších užitečných věcí. Jenže pak byli Němci poraženi v českých horách a strašlivá Luftwaffe utrpěla fiasko. V Říši proběhla jakási demontáž nacistického režimu a britská vojenská byrokracie pookřála. Náhle již nebylo potřeba rychle se připravit na obranu a přezbrojit RAF. Dowding marně poukazoval na fakt, že německé bombardéry nebyly schopny ani účinně ničit zakopaného a maskovaného nepřítele, ani vyhrát válku ze vzduchu bombardováním měst a výrobních kapacit, a to ani u tak malého a obklíčeného státu, jako bylo Československo. Bombardéry nad Čechami utrpěly těžké ztráty, jakmile obránce po 15. říjnu získal, díky ruským strojům, na pár dnů vzdušnou převahu ve stíhacím letectvu. Dowding cítil, že se svými memorandy a studiiemi začíná být nepříjemný. Ministerští byrokrati dokázali úplně zablokovat nadějný projekt vývoje proudového stíhacího letounu a otrávit přední britské vědce natolik, že i takový Frank Whittle se svým týmem a s desetiletou zkušeností vývoje proudového motoru odejel pracovat do Prahy. Náhle již nebylo v Británii zapotřebí ani radaru a vše, co bylo vykonáno, čím Anglie alespoň o kousek předstihla svět, celý Dowdingův systém, předali vládní hlavouni Polákům, Čechům a Němcům, neboť právě oni měli zadržovat příval z východu. Od roku 1939 byl čtyřikrát stanoven a zase odložen Dowdingův odchod do penze a vždycky jen nějakým sprostým dopisem, bez vysvětlení. V prosinci v jedenačtyřicátém vypukla na druhém konci světa válka s Japonskem. Ze stavu Fighter

Command vzali tři stovky letounů a přezbrojili je k námořnímu letectvu. Stovky vycvičených pilotů pohltilo bojiště na východě. Dowding však tušil nebezpečí zde, v Evropě. Opět psal nepříjemné dopisy a nakonec se osobně pohádal s ješitným Churchillem, v té době již ministrem války. Vytkl mu, že oslabovat domácí RAF z politických důvodů se Británii krutě vymstí, a to již v nejbližší době. A tehdy přišlo páte rozhodnutí o penzionování, a to již odloženo nebylo. Propustili ho 14. března 1942 jako nějakého darebáka. Ozámili mu to deset dnů před propuštěním a neobtěžovali se udat naprosto žádný důvod. Vyhodili ho jako přestárlého poštáka z vesnické pobočky.

– Navíc není těžké si spočítat, jak se budou věci dál vyvíjet, pokračoval Dowding poté, co jeho sestra přinesla čajový servis a zavřela za sebou dveře. – Proto jsi přece tady, ne? Poslali tě, protože jsme přátelé a protože veliký Winston nemá dost odvahy, aby mi přišel sám osobně říct, že jsou v troubě.

Park si teprve nyní všiml, že na Dowdingově stole leží podrobná mapa Španělska a Francie pokrytá značkami a výpočty. Na mapě se povalovalo kružítko a logaritmické pravítko.

– Jo, připustil Park. – Jsou v troubě. Jsme v troubě. Žádného chytráka ani ve snu nenapadlo, že se bude bojovat o skálu, ačkoliv to bylo nasnadě. Ti pitomci prý měli k dispozici informace rozvědky o transportech ruských dalekonosných děl na jih, ke skále, a zamkli je do šuplíku. Teď dělají, že jsou překvapení. Harris má bombardovat baterie v Algerciras, a taky přístavy a letiště, jenže hned první nálety ho stály pětáctýřicet procent stavu perutí. Sestřelovali je jako švestky, už nad průlivem, protože tam své neohranané kachny poslal jako na přehlídku, bez stíhací ochrany. Poslali jsme již v noci na šestadvacátého několik perutí do Maroka, ale tamní letiště jsou malá a není jich dost. Piloti sotva přistáli a museli znovu nahoru. Namísto aby chránili halifaxy nad Gibraltarem, museli stíhači odrážet komunistické bombardovací

svazy od Frankových letišť. Harris tam, v moři, přišel o spoustu vycvičených posádek, a zbytečně. Nemáme tam žádnou záchrannou službu, naši piloti nemají nic, čím by o sobě dali vědět, když spadnou do vody. Všude vládne chaos. Není tam ani hlásná služba, natož radar. Nemá to žádný systém a improvizuje se. Nikdo nedokáže předvídat, odkud přiletí a kolik jich bude. Letiště nejsou vybavená, neexistují žádné zásoby munice, benzínu ani opravárenský servis. Nefunguje meteorologická služba, průzkum ani koordinace s flotilou. Poslal jsem tam Leigh-Malloryho a přesunují se tam perutě od pobřežního letectva. A jaký je výsledek? Takový, že na malém prostoru operují rovnou tři velitelství. Bombardéři, stíhači a pobřežní letectvo. Každý dělá, co umí, a nikdo není schopný to komandovat. Hlavouni se hádají, kdo by měl tomu zmatku velet, a velitelé se hádají o letišti. Právě tam posíláme sedmdesátou třetí Cobber Kainovu peruč. Ukazuje se, že většina našich aktivních peruč má jen poloviční stav obsluh a minimum zbrojířů, protože všechno poslali do Singapuru. Máme u peruč zařazené piloty, co nikdy neletěli na jednoplošníku. Někteří sice letěli, ale nikdy jim nedovolili vystřelit na cíl kvůli spotřebě střeliva.

Musíme nasazovat staříky z AAF⁴, protože ti mají alespoň něco nalétáno, jenže takové potřebujeme do výcviku jako instruktory a ne na bojiště. Zkrátka a dobře, jsi zpátky ve hře Air Chief Marshall.

– Tak? zamrkal Dowding potměšile. – To je hezké. Když to vypadá dobře, kopneme tě do zadku, a když je zle, okamžitě nastup, zachraň to a pak tě zase kopneme do zadku. Tak si to Winston představuje?

– Já nevím, co si Winston představuje, zavrtěl hlavou Park. – Já to vidím tak, že nejde o Winstona. Jde o ty kluky, co se drží na

⁴ AAF - pomocné letecké síly.

skále, a o ty, co padají do moře okolo. Tohle je přece zadostiučinění nebo ne? Vykopnuli tě jako malého kluka a za dva měsíce se už bez tebe neobejdou.

– Tohle je jenom začátek, uvažoval Dowding nahlas. Za pár dnů nebo týdnů to začne na východě. Schytají to tam Němci a Poláci. Doufejme, že je Kesselringova Luftwaffe pořád alespoň tak dobrá, jako byla za Göringa. Ale i tak stačí zachytit jen první nápor a bude mít strašlivé ztráty. Ne že by Rusové létali lépe, ale je jich tak strašně moc, že to bude jako střílet do hejna komárů gumičkou. Ten nápor nedokážou zachytit a hned potom přijdou o letiště, o své výrobní kapacity, Luftwaffe brzy nedokáže nahrazovat ztráty ani zasáhnout ruské zázemí. Němcům budou hořet továrny, zatímco Rusové každým měsícem zvýší výrobní program. Já nejsem zvědavý na nějaké dohady s byrokraty. Tohle bude totální válka. Nemůžeme se handrkovat o každé letadlo a o každého mechanika. Musíme zapojit všechny zdroje a ihned. Výroba se musí zvýšit v rekordním čase alespoň o dvě stě procent. Totální mobilizace v civilním sektoru i v armádě. Půjde o masový a okamžitý nábor nových pilotů. Potřebujeme veterány z Malajska, aby nové piloty vyškolili. Potřebujeme dílny, náhradní díly, neomezený přísun střeliva a benzínu. Němci budou brzy volat o pomoc a Francie na tom není o mnoho lépe než my. Malorymu by asi zůstalo Španělsko, ale o Norsko a Finsko se musíme postarat také my. Víš, že tam pošlu tebe?

– Tužil jsem to, ušklíbl se Park. – Ale tohle je přece příležitost. Teď jsou hlavouni nahoře vyděšení ze ztrát. Teď můžeš klást požadavky. Můžeš si dávat podmínky.

– Ještě jsem neřekl ano, mírnil kolegu Dowding. – Budu žádat rozmluvu s Churchillem. Předložím mu takovou analýzu, že mu na té jeho pleši naskáčou pupínky. A pak se uvidí.

30. květen 1942 – jihovýchodně od Malty

Viceadmirál Gensoul opustil palubu admirálského člunu a začal vystupovat po kovovém žebříku na palubu Vorošilova, následován britským styčným důstojníkem Collettem. Pilně se při tom rozhlížel. Vorošilov byl poměrně novým křižníkem, stejně jako jeho sesterská loď Molotov kotvící nedaleko, zakrytá nyní štíhlou dlouhou přídílí moderního bitevního křižníku Dunkerque, který zakotvil mezi oběma nejsilnějšími plavidly sovětské flotily.

Pokud mohl viceadmirál soudit, nacházel se Vorošilov, přes teprve nedávné nasazení do služby, v zanedbaném stavu. Nátěr trupu se již na několika místech loupal a odhaloval fleky rzi. Boky potřebovaly oškrábat a znovu natřít. Cožpak má Černomořská flotila nedostatek pracovních sil? Těžko. Gensoul uvážil také možnost, že sověšští vojáci nejsou zvyklí starat se o svoji bojovou techniku tak, jako námořníci západních loďstev. Jakmile se ale ocitl na palubě, postřehl, že ta vykazuje známky drhnutí a všude panuje vzorný pořádek. Urostlí námořníci v pruhovaných trikotech se pohybovali poklusem a rozkazy plnili bystře. Zde panovala kázeň a pořádek. Zaznamenal skupinu námořníků, kteří odplachtovávali a připravovali záchranné čluny. Údržba pro krátkodobý provoz křižníku byla důkladná, údržba pro dlouhodobý provoz se nekonala.

Něco tu bylo špatně a viceadmirál pocítil nepříjemné varovné mrazení v páteři. Okamžitě je obklopilo šest ramenatých pořízků s puškami v rukou. Ne že by se Gensoula a Colletta někdo bál, Rusové očividně dávali najevo nedůvěru k západním vyjednavcům. Již při půlmílové plavbě k sovětské vlajkové lodi si všiml, že dělové věže Vorošilova jsou natočeny k Dunkerque, ačkoliv hlavně 180mm děl míří vzhůru. Byla to výhrůžka, na kterou Dunkerque neodpověděl a nechal svá 330 mm děla nastavená mírumilovně v ose trupu. Přijel sem pouze vyjednávat.

~

Ve středu 27. května ohlásil britský vojenský atašé z Istanbulu, že úžinami proplul konvoj dvanácti sovětských obchodních lodí, tentokrát doprovázený silnou vojenskou flotilou dvou těžkých křižníků a sedmi torpédoborců. Vyloučena není ani přítomnost ponorek. Konvoj pravděpodobně veze zbraně, munici a vojenské odborníky do Španělska.

V tomto případě šlo o citlivou zahraničněpolitickou záležitost, která se okamžitě dostala na stůl britskému ministru zahraničí Edenovi a jeho francouzskému protějšku Dladierovi. Ke společnému telefonickému jednání byl přizván i válečný ministr Churchill, který bez zaváhání doporučil sovětskou flotilu zastavit východně od Malty a zabránit jí v další plavbě, za každou cenu. Opak by znamenal nechat Sověty libovolně zasahovat do západoevropských záležitostí. Eden váhal. Připadalo mu zřejmé, že Stalin provádí velmi rafinovaný tah. V případě, že bude flotila zastavena a dojde k boji, získá sovětský vůdce věrohodnou záminku pro své tažení do Evropy a roli agresora, který rozpoutal válku, zde sehrají západní spojenci.

V případě, že bude flotila ignorována, značně posílí decimované španělské loďstvo i armádu a bude to znamenat začátek velkých sovětských zásobovacích konvojů na trase Sevastopol-Barcelona. Churchill byl přesvědčen, že DRRA zaútočí během týdne, tak jako tak, přes polskou hranici. Je proto lhostejné, jak a kdy bude zahájena válka, které se nelze vyhnout. Daladier upozornil oba Brity na skutečnost, že Rada bezpečnosti OSN zasedne teprve za několik dnů a teprve ona bude jednat o mezinárodních sankcích, o tom, zda je Španělsko agresorem, i o případném vyhlášení mezinárodní obchodní a námořní blokády Pyrenejského poloostrova. Než se tak stane, má sovětská flotila právo plout v mezinárodních vodách. Teprve premiér lord Halifax

s francouzským premiérem Reynaudem převážili svým jednotným názorem na to, že Sověty ve Středomoří je třeba zastavit. Na obě velvyslanectví v Moskvě putovaly ihned depeše nařizující tamním velvyslancům sjednat si schůzku s Molotovem a oznámit mu rozhodnutí napadených bojujících zemí o vyhlášení námořní blokády území útočníka.

Churchill, který se bál prodlení, obešel prvního námořního lorda Pounda i náčelníka generálního štábu námořnictva admirála sira Rogera Blackhouse a spojil se rovnou s velitelem Středomořského loďstva Cunninghamem, toho času na Wasprite, kdesi západně od Gibraltaru. ABC neprodleně navázal spojení s francouzským viceadmirálem Godfroyem, jehož eskadra právě devastovala přístavní mola ve Valencii. Rusům bylo třeba sdělit, že svůj jistě mírumilovný náklad léků a potravin nemají beztak kde složit, nehledě k tomu, že si je letectvo může splést s nepřitelem.

O pomoc byla tentokrát požádána i Regia Marina Italiana a to přímo premiér Ciano. Z Taranta a z Augusty vyplula 29. května 1. eskadra pod velením samotného Artura Riccardiho, vrchního velitele italského hladinového loďstva, jehož úkolem bylo střežit Sicilský průliv. Eskadra o úctyhodné síle čtyř bitevních lodí (Conte di Cavour, Giulio Cesare, Vittorio Veneto a Littorio), dvou divizí lehkých křižníků a dvou flotil torpédoborců by byla schopna sama o sobě pohodlně smést tento sovětský turistický zájezd do Středomoří, z hladiny. Richardi své loďstvo zastavil třicet mil severně od plavební trasy Sovětů, a vyčkával, ponechávaje spojencům, aby se věc pokusili vyřešit sami, jakožto hlavní mocnosti válčící se Španělskem.

Ve čtvrtek 28. května zachytil akustický lokátor na torpédoborci Decoy sovětskou ponorku a letecký průzkum pak objevil sovětskou flotilu, která právě, pod velením kontraadmirála Novikova, minula Peloponés a nabrala přímý kurz na západ. Téhož dne od časných ranních hodin byl na Maltě vyhlášen stav

bojové pohotovosti a k ostrovní pevnosti se začaly stahovat dostupné eskadry i flotily spojenců. Francouzský viceadmirál Godfroy mohl klidně pokračovat v bombardování bezmocného přístavu s bitevní lodí Lorraine, čtyřmi křižníky a třemi torpédoborci (jeden byl potopen španělským letectvem). Přímo v maltském přístavu totiž kotvila britská bitevní loď Resolution s doprovodem. Z Toulonu okamžitě vypluly bitevní lodi Coubert a Paris, z Alžíru křižníky a z Bizerty i Oránu ponorky a torpédoborce, což dohromady představovalo síly více než dostatečné, i bez přispění Italů. V Tunisu, na Sicílii a na Maltě byla vyhlášena pohotovost leteckým jednotkám. Admirálové Darlan a Cunningham se shodli v názoru, že sovětskému veliteli by měla být předvedena síla natolik impozantní, aby se dobrovolně, a bez boje, vzdal úsilí pokračovat dále na západ. Protože zadržovací flotila byla z větší části francouzská, převzal vrchní velení velitel 3. eskadry viceadmirál Gensoul, který se nacházel s bitevní lodí Bretange a bitevním křižníkem Dunkerque nejbliže, na inspekci v Bizertě.

Dne 29. května zjistil průzkum přesné složení sovětské flotily. De facto ji tvořil Oddíl lehkých sil ze stavu Černomořské flotily, pod velením kontraadmirála Novikova, v čele se dvěma poměrně novými těžkými křižníky Molotov a Vorošilov, dále s 3. divizí torpédoborců pod velením kontraadmirála Vladimírského (Moskva, Charkov, Smyšlenyj, Sobrazitelnij, Sposobnyj, Sověršenij a Svobodnyj). Právě nasazení úplně nových těžkých křižníků k doprovodu konvoje vedlo admirálové k domněnce, že Rusové nebudou zacházet do krajnosti, aby své nejlepší lodi neztratili. Kdyby byl sovětský konvoj vyslán za účelem vyvolat ozbrojený konflikt, doprovod by tvořily starší lehké křižníky, a nebo jen torpédoborce. Gensoula, který o této úvaze věděl, znepokojily neudržívané boky Vorošilova, neboť svědčily o vědomí Sovětů (navzdory logice), že o své těžké křižníky tak

jako tak přijdou. Pořádek na palubě bylo třeba udržet kvůli fungování lodi a udržení morálky posádek. Starat se o trup, když loď vyplouvá na svoji poslední plavbu, by však bylo nesmyslné. To bylo jediné vysvětlení, ale Gensoul k němu dospěl k okamžiku, kdy stál již na palubě Vorošilova a nemohl se obrátit a utéct. Musel hru dohrát do konce.

Toho dne se vyslanec Crips sešel v Moskvě s lidovým komisařem zahraničních věcí Molotovem, který striktně odmítl omezování obchodní plavby v mezinárodních vodách a poukázal na skutečnost, že ŠSR nebyla doposud označena agresorem ani mezinárodní organizací OSN a Molotov osobně považuje za sporné, kdo konflikt u Gibraltaru vyprovokoval. Crips podle pokynů předal Molotovovi nótu, z níž vyplývalo, že sovětská flotila bude zastavena i za použití válečných prostředků, pokud se pokusí zásobovat zemi, s níž je Británie ve válce. Molotova nevyvedla britská nóta ani v nejmenším z míry. Poté se Churchill na okamžik zabýval myšlenkou naházet Sovětům do trasy minová pole, aby šli ke dnu bez přímého boje se spojenci, protože zkrátka vpluli do válečné zóny i přes varování. Moskva by ale účinek min pravděpodobně vyložila jako ponorkový útok. Nakonec bylo rozhodnuto blufovat, sovětskému veliteli pouze vyhrožovat a přitom mu předvést sílu, se kterou by se musel utkat. Pakliže neobrátl, couvnout, a použít minová pole. Teprve pak jako poslední možnost byl ponechán přímý hladinový střet.

Sovětský konvoj doplul 30. května do vzdálenosti přibližně sta kilometrů jihovýchodně od Malty. Gensoul ponechal flotilu těsně za obzorem a k sovětské vlajkové lodi, křižníku Vorošilov, se přiblížil sám se svou vlajkovou lodí, bitevním křižníkem Dunkerque. Admirálský člun jej dovezl k Vorošilovovi ve 14.00 hodin, poté kdy Sověti signalizovali ochotu přijmout vyjednávače a zastavili se.

Viceadmirál Gensoul si povšiml výrazů ve tváři sovětských námořníků. Na první pohled jakási zarputilost, ale ve skutečnosti spíše odhodlanost. Opodál postávala u hrazení skupinka mužů mimo službu, pokuřovali a ukazovali si na Dunkerque.

Náhle zazněl klakson a muži se poklusem rozběhli do podpalubí. V minutě byla paluba prázdná, vyjma námořníků ve službě. Jakýsi nižší důstojník námořní pěchoty vyzval vyjednaváče gestem, aby jej následovali. Gensoul se ohlásil jako vrchní velitel větší spojené flotily kotvící blíže k ostrovu Malta a to, že nebyl na palubě přivítán přímo sovětským admirálem, bylo sama o sobě urážkou.

V Novikovově kajutě dominovaly nezbytné obrazy Lenina a Stalina vedle emblému sovětského vojenského námořnictva. Nápisům azbukou Gensoul nerozuměl, Novikov nerozuměl francouzštině ani angličtině, ale na salutování odpověděl stejně. Pak vydal jakýsi povel a do místnosti vstoupil poručík, který anglicky oznámil, že je překladatel, a poté představil obě strany. Novikov nenabídl žádné občerstvení a nesedl si. Jednání se tedy odehrávalo vstoje.

– Pane kontraadmirále, zahájil Gensoul. – Jsem vrchním velícím důstojníkem spojených britských a francouzských flotil, které jsou nyní vzdáleny mimo dostřel svých děl. Tyto flotily tvoří uskupení o síle tří bitevních lodí a sedmi křižníků včetně menších plavidel. Všechny tyto síly se nalézají ve válce se španělskou republikou. Válečné pásmo začíná dále na západ za ostrovem Malta. Jsou tam četná minová pole a probíhají tam letecké bitvy. Je zřejmé, že váš konvoj právě do této oblasti míří. Mohu se zeptat na druh zboží, které vezou vaše obchodní plavidla?

– Léky a potraviny, ušklíbl se Novikov. – A pochopitelně také tanky a letouny. S minami si poradí naše torpédoborce a minolovky. Doufám, že nás nehodláte zadržovat. Jsme na obchodní plavbě a jsme příslušníky neutrálního státu. Do vaší

války nám nic není a plujeme v mezinárodních vodách. Můžeme své zbraně a léky vézt, komu chceme.

– Pane kontraadmirále, pokusil se znovu Gensoul. – Všichni pochopitelně víme, komu vezete zbraně. I kdyby se vám podařilo doplout až na místo určení, všechny španělské přístavy jsou v této chvíli již v troskách a blokovány našimi flotilami.

– Na tom nezáleží, pánové, mávl Novikov rukou. – Víme, že nás za Maltu nepustíte a nevrátíme se. Dojde k boji a my ten boj prohrájeme. A na tom také nezáleží. Nyní vám přečtu radiogram, který jsem před třemi hodinami obdržel ze Sevastopolu.

Novikov vzal ze stolu papír a viceadmirál Gensoul v úžasu naslouchal jeho překladu. Radiogram oznamoval, že Španělská socialistická republika úderem půlnoci tohoto dne dobrovolně vstoupila do svazku Svazu sovětských republik a stala se tak dalším svazovým státem.

– Rozumíte, admirále? vzhlédl Novikov. – Od půlnoci dnešního dne nepluje tento konvoj do přístavu nějakého druhého státu, ale pluje z jednoho svého přístavu do druhého svého vlastního přístavu.

– Ale to zcela mění situaci, zalpal po dechu Gensoul. – Nyní si také já musím vyžádat nové dispozice admirality.

– Nic takového, vzdychl Novikov odevzdaně. – Považujte se za zajatce. Nyní budeme střílet na Dunkerque a vaše flotila vzápětí na nás. Sovětské sdělovací prostředky mají již nyní informaci o tom, že mírumilovný sovětský konvoj vezoucí léky a potraviny byl zákeřně napaden imperialistickými flotilami při plavbě do svého vlastního přístavu. Zítra vypukne válka mezi námi a vámi. Je to již nyní jasné?

Nyní bylo oběma vyjednaváčům opravdu jasné již vše. Další dohadování nemělo smysl. Spojenci se ještě dostatečně nepoučili o sovětském způsobu vyjednávání a diplomacie. Způsoby stepních lupičů byly západní civilizaci stále ještě cizí a příliš neuvěřitelné.

Východ žádné rytířské způsoby pěstovat nehodlal. Oba vyjednaváči byli dopraveni pod bodáky do lodního vězení a ve chvíli, kdy přecházeli palubu, zahřměla boční salva všech velkých děl Vorošilova. Obláčky dýmu se objevily také nad Molotovem. Viceadmirál Gensoul pohlédl k nebi, které, stejně jako vždy touto dobou ve Středomoří, mělo temnou indigově modrou barvu a propichovaly je zlatavé sluneční šípy Vál mírný západní vítr. Na Riviéře musely být dnes pláže obsypány koupajícími se turisty a zmrzlináři zažívali vrchol konjunktury.

Bitevní křižník Dunkerque by si byl v řádné bitvě na větší vzdálenost dokázal sám poradit s oběma sovětskými křižníky. Disponoval šesticí 330 mm děl a modernějšími zaměřovacími systémy. Byl však na mírové misi a to, podle představ civilizovaných zemí znamenalo, že je pro tuto chvíli nedotknutelný. Jeho děla nebyla zaměřena ani nabita. Na palubě nebyla dokonce vyhlášena ani bojová pohotovost. Naprosto bez jakéhokoliv varování byl zasažen z obou stran smřstí 180mm granátů ze vzdálenosti pouhé půl míle. Granát jedné z prvních salv zapálil munici ve skladu zadní dělové věže a druhý explodoval v zadní strojovně. Následovaly další zásahy a velké exploze. Do podpalubí vniklo 280 tun vody. Strojovny i kotelny byly mimo provoz. Loď o výtlačku 30 000 tun šla ke dnu během třiceti minut, aniž stačila jedinkrát vystřelit. Za tu dobu ji zasáhlo 186 granátů a dvě ponorková torpéda. Dunkerque se potopil v 15.30, ale stihl zbytku spojenecké flotily vyslat zprávu o napadení.

~

Admirál Jean Pierre Esteva na palubě Strasbourghu (sesterské lodi Dunkerque) zíral nevěřicně na depeši, kterou mu podal důstojník radiostanice. Stálo v ní: NAPADENI RUSY BEZ

VAROVANI. BLIZKA PALBA VOROSILOVA A MOLOTOVA.
POTAPIME SE. GENSOUL ZREJME ZAJAT. VIVA LA FRANCE.

– Co tomu říkáte? podal Esteva depeši kapitánu Strasbourghu Collinetovi.

– Napadli je? žasl kapitán. – Ty rudé svině napadly vyjednavče?

– Omyl v interpretaci té depeše je téměř vyloučen, kývl chmurně Esteva. – Netuším, proč to udělali, ale pokud se Dunkerque potápí, pak zřejmě nebyl připravený se bránit. Gensoul podle všeho zůstal na palubě Vorošilova.

– Ale to je válka! vykřikl Collinet. – Teď jste velitelem vy, admirále. Musíme kupředu. A s plnou silou.

– Netuším, co to má znamenat, přemítal Esteva. Nějaká past? Nesmysl, jsou slabí. Asi se zbláznili nebo nepochopili, co tady na ně čeká, a mysleli si, že mají před sebou jen Dunkerque. Máte pravdu. Berte na vědomí, kapitáne, že odted' jste velitelem nejen Strasbourghu, ale hlavně mé vlajkové lodi. Přebírám vrchní velení a plujeme tam.

Esteva předal depeši styčnému britskému důstojníkovi, korvetnímu kapitánu Daviesovi.

– Informujte prosím Resolution. Přebírám velení a jdeme kupředu. Jestli skutečně potopili Dunkerque jen tak z rozmaru, pak jim buď nebe milostivo.

– Neměli bychom informovat admirality? zapochyboval Davies.

– Teď ne, zařal Esteva zuby. – Teď ne. Až potom. Teď informujte Riccardiho, ať jim uzavře cestu zpátky. Teď si s nimi chci promluvit o pravidlech slušného chování. A můj hlas bude bouře a hřmění a nebesa budou dštít oheň a síru. Nebo tak nějak, jak se to píše v bibli.

Na palubách spojeneckých lodí zazněly poplachové signály a voda za zádí Strasbourghu se začala vařit. Z amplionů zazněl hlas admirála Estevy informující posádku o zákeřném potopení

Dunkerque. Spojenecká flotila se na místo potopení Dunkerque dostala přibližně za hodinu. Z hladiny se podařilo vylovit 42 trosečníků, z toho tři důstojníky. Jejich výpověď potvrdila nejhorší předpoklady admirála Estevy. Vzápětí hlásilo italské velení, že křižník Zara byl bez výstrahy torpédován sovětskou ponorkou a lehce poškozen. Začal nelítostný hon na sovětský konvoj, jehož lodě se rozptýlily a pokoušely se unikat na východ. Z leteckých základen v Tunisu a v Libyi vzlétly letky střemhlavých a torpédových bombardérů.

V 19.00 se těžké křižníky Vorošilov a Molotov dostaly mezi kovadlinu čtyř italských a kladivo tří spojeneckých bitevních lodí. Palbu zahájila Resolution salvou 381 mm granátů. Druhá salva zasáhla velitelskou místnost a zabila kontraadmirála Novikova. Zásahy velkých ráží trhaly trupy nejnovějších sovětských těžkých křižníků jako papír. Posádky francouzských torpédoborců odmítaly zachraňovat tonoucí ruské námořníky. Hon pokračoval do tmy a na východ unikly pouze torpédoborce Charkov a Sověřsenyj. Dva torpédoborce potopily letecké útoky, zbylé tři poslalo ke dnu italské loďstvo. Z dvanácti bezbranných nákladních lodí bylo pět potopeno, některé potopily samy jejich posádky. Sedm zajatých lodí bylo prázdných. Nevezly žádný náklad. Ponorka L-24, která torpédovala Zaru, byla potopena u krétského mysu Spada 2. června. Zajetí vyjednávači nebyli nalezeni ani na zajatých lodích, ani mezi trosečníky z Vorošilova, s nímž pravděpodobně klesli ke dnu.

~

Winston Churchill se vrátil do operační místnosti admirální rady jen tak v trepkách a v křiklavém žlutém županu pošítem čínskými rudými draky. První námořní lord veloadmirál Dudley Pound si pomyslel cosi o manýrách imperiálního satrapy, ale

vrozená loajalita mu nedovolila navenek ani nejmenší projev údivu či znechucení. Tři a půl roku od chvíle, kdy se Churchill stal ministrem obrany, a Prvním lordem admirality ukázaly, že se tito dva nejvyšší šéfové největšího světového loďstva poměrně dobře doplňují. Pound byl tuctovým typem, hrubým a pomalým venkovánem pocházejícím ze středních vrstev, nezabýval se strategickými vizemi, ale byl výkonný a věrný, disponoval chladným selským rozumem a skvělým sebeovládáním. Byl účinnou protiváhou vznětlivému, stále netrpělivému Churchillovi, který bez ustání hýřil fantastickými nápady a neutuchající energií. Jedině Pound dokázal Churchillovu energii svést a usměrnit do správných kanálů, vybrat z každé stovky jeho nápadů ony dva tři podstatné a udržet v chodu parní válec admiraltní administrativy.

Churchill oběhl dlouhý stůl, zapadl beze slova do mahagonového křesla s vysokým opěradlem, žmoulal v levém koutku vyhasínající doutník a zíral střídavě na shromážděné členy admiraltní rady a na pomačkaný radiogram na stole před sebou.

– Je to pravda?! zeptal se mezi funěním.

– Obávám se, že je, sire, odpověděl klidně a vyrovnaně Pound.

– Proč to víme až teď? Dunkerque se potopil v půl čtvrté.

– Pravděpodobně měli plné ruce práce s lovením trosečníků a snažili se, aby útočník neunikl, ušklíbl se třetí námořní lord admirál Fraser.

– Pravděpodobně i radista na Resolution lovil trosečníky a vesloval, aby dohonil Rusy, pokračoval Churchill zcela tiše ve hře na ironii a zlověstně při tom koulel očima pod naběhlými víčky.

– Sire, řekl Pound. – Máme zjištěno, že také admirál Darlan dostal informaci teprve v tuto hodinu, stejně jako my. Je zřejmé, že obě admirality byly informovány teprve poté, kdy bitevní lodi dostihly ruské křižníky a zahájily přímou palbu. Dovedu si představit, že se francouzští i naši velitelé ve svém hněvu obávali,

aby jim z politických důvodů nebylo přikázáno zastavit pronásledování.

Churchill vytáhl oslintaný doutník a zamáčkl ho do popelníku ve tvaru fregaty.

– To si ksakru dovedu představit taky! zahřměl. – A dovedu si představit i to, co si nějaký kapitán na křižníku představit nedovede. Toho bolševického suchara Molotova, jak mele do rozhlasu žvásty o bezdůvodném napadení mírumilovně plujícího obchodního konvoje v mezinárodních vodách.

– Sire, k tomu by přece došlo tak jako tak, upozornil Pound. – I kdybychom nechali Rusy odplout bez výstřelu, řekli by, že je napadl Dunkerque a oni ho v sebeobraně potopili. Udělali to celé kvůli propagandě. Jejich obchodní lodě byly prázdné. Oni nevezli vůbec nic. Nepředpokládali, že se dostanou do Barcelony. Předem počítali s potopením většiny lodí. Ti ruští námořníci a důstojníci dostali rozkaz nechat se zabít. Vypluli jen kvůli tomu, aby vyprovokovali konflikt. Mají něco za lubem.

– Kvůli propagandě? zamumlal Churchill. – Za cenu potopení jediného bitevního křižníku přijít o dva vlastní těžké křižníky, vlastně o celý konvoj, to se rozhodně nedá nazvat dobrým obchodem. Dva nejnovější těžké křižníky Černomořské flotily? Proč neposlali nějaké staré krámy, když chtěli konvoj obětovat?

– Mohli bychom předčasně odhalit jejich záměr, hádal šéf statistického oddělení profesor Lindemann. – Chtěli, aby velení na úrovni loďstev usoudilo, že zamýšlejí skutečně doplout až do Barcelony. Prázdný konvoj bez nákladu a staré vraky křižníků bychom se vůbec nepokoušeli zastavit u Malty. Nechali bychom je doplout až do válečné zóny. Tam bychom mohli tvrdit, že se přিপletli do bojových operací, i když byli varováni. Nevypadalo by to jako naše bezdůvodná agresivita, ale jako jejich pitomost. Potřebovali vyprovokovat bitvu ještě daleko od válečné zóny. Pokud je jejich cílem vyprovokování války, pak jim musí být

jasné, že se svými flotilami stejně nic nezmohou a brzy o ně přijdou. Mohli si dovolit, aby obětovali nové bitevníky, protože k tomu, co plánují, je nebudou potřebovat. Žádné lodě k tomu nebudou potřebovat. Jen tanky, letadla a stovky divizí.

– To zní dobře, kývl Churchill a zapálil si nový doutník. – Ale dopadne to špatně. Pánové, existuje jen jediné vysvětlení toho, proč se ti bolševičtí bastardi snaží hrát si před světem na nevinně napadené mírumilovné chudáky. Přemýšlejte o tom. Jde o soubor několika jednoduchých otázek: Proč se za každou cenu snaží dostat se do války s koloniálními, západními velmocemi? Proč to interpretují jako napadení nevíňátek? Proč neprovokují například Němce nebo Poláky? Odpovědi na tyto otázky jsou klíčem k celé situaci. Chci mít na stole plány na uzavření úžin a na operace v Černém moři. A plány na operace v Baltském moři v součinnosti s Kriegsmarine. Chci mít plány operací v Severním moři. Berte na vědomí, že válka vypukne nejdéle do týdne. I kdybychom se mýlili v tom, co sledují, chci, aby přišli i o těch pár necek, co mají, a abychom byli schopni blokovat jejich pobřeží. Počítejte s posilováním námořního letectva.

~

Admirálům na moři incident nedával smysl. Sověti zaútočili zcela zbytečně. Obětovali nejnovější těžké křižníky za cenu jediného bitevního křižníku. Přitom nevezli žádný skutečný náklad zbraní ani léků a potravin. Blokáda španělského pobřeží tímto incidentem v nejmenším neutrpěla a iberští komunisté si nepolepšili.

To, že si Moskva zajišťuje dobrou záminku k válce, bylo zřejmé i Halifaxovi, který již věděl o vstupu komunistického Španělska do svazku SSSR.

– Co si o tom myslíte? telefonoval premiér Churchillovi dvě hodiny před půlnocí, krátce po poradě admirality. – Z mého hlediska je význam zřejmý. Stalinova hra. Jeho vítězství vidím v psychologické rovině. Dostal nás do skutečně překerní situace. Od rána jsme válčili nikoliv se Španělskem, ale se Sovětským svazem a nevěděli jsme o tom. Jenže to nám nyní nikdo neuvěří. Připravili si předem propagandistickou kampaň a teď mohou chrlit do éteru zprávy o napadení výsostného území SSSR. Chtějí válku s námi a s Francií? Proboha proč? Chápal bych, kdyby ji chtěli rozpoutat na východě s Poláky nebo s Němci, s Finy nebo s Turky, ale proč s námi?

Musí přece vědět, že přijdou o loďstvo a po zemi na nás nedosáhnou. A jestli chtějí pozemní válku, proč si kromě Němců dělají nepřítelů nejdříve z nás?

Premiér měl své zkušenosti jako bývalý ministr zahraničí.

– To je pravda, souhlasil Churchill. – Bitva u Malty teď bude nevyprovokovaným napadením mírumilovně plujícího obchodního loďstva SSSR, které mířilo jen do vlastního přístavu. Jestli se někdo z těch bastardů zachrání, bude svědčit o tom, jak se to celé stalo. Je mi naprosto jasné jak. Novikov obklíčený válkychtivou smečkou imperialistických lodí vysvětlil francouzskému admirálovi novou situaci a ten, aniž si co ověřil, nařídil bez varování palbu na sovětskou flotilu. Sověti se statečně bránili a potopili Dunkerque, který měl palebnou sílu větší než oba jejich křižníky dohromady. Ale byli udoláni přesilou. Bude to vypadat, že náš útok měl být odvetou za připojení Španělska k SSSR. Jako bych to už slyšel.

– Uslyšíte to ráno, mínil Halifax.

– O tom nepochybuji, sire. Přesně o tohle jim jde. Potřebují, aby naše veřejnost uvěřila tomu, že válku jsme začali my, protože je přece nelogické, aby ji chtěli a začali oni. Chystají se vést válku s námi a s Francouzi? Takový nesmysl... Mají na moři sotva pár

zastaralých skořápek. Letecky na nás také nedosáhnou. Jak chtějí vést válku s námi? Tohle si řekne i ten poslední přístavní dělník a bude mu jasné, kdo si svévolně začal. Přístavní dělník zpravidla volí Labour Party nebo rovnou komunisty.

– Samozřejmě. Válku chtějí vést s tím, s kým ji chtěli vést vždycky, mínil Halifax.

– Jestli chtějí do Evropy, musí napadnout Němce a Poláky nebo Balkán. Vědí dobře, že když je napadnou, vyhlásíme jim válku my a Francie, protože si zkrátka nemůžeme v téhle situaci dovolit v tom nechat Němce samotné. Stalin ví, že bude tak jako tak přinucen válčit s Němci i s námi, a proto je mu jedno, když mu my a Paříž vyhlásíme válku již o pár dnů dříve. Tenhle trik s napadenou flotilou má ale ještě hlubší význam. Stalin chce být v očích světa nevinným napadeným. Pro všechny zatracené levičáky tady na západě už nepůjde jen o nějakou trestnou výpravu do Španělska. Rozumíte? V jejich očích jsme napadli Sovětský svaz, první stát dělníků a rolníků světa. My imperialističtí oligarchové. Udělali jsme to pyšně a svévolně. To je jako signál k všeobecnému povstání. Teď to teprve začne. A jestliže to budeme my a Francouzi, kdo první vyhlásí Moskvě válku, v podstatě tím tomu kremelskému tyranovi nahrajeme do karet. My budeme tím zlým agresorem. I v očích našeho dělnictva a všech zatracených levičáků.

– Ano, souhlasil Churchill. – Taky myslím, že teď už to začne doopravdy a naplno. V Německu a v Polsku je komunistů, že by se dali spočítat na prstech, a Rusy tam nenávidí oba národy svorně. Jenže Německo je závislé na zásobování ze západu. Mají-li s ním bojovat, proč nejprve tak trochu nevzbouřit zázemí a nedestabilizovat Němcům týl? A my jsme v tom, ať se nám to líbí či nelíbí. Už nelze taktizovat, pane ministerský předsedo. Takové zrůdě nesmíme ukázat slabost.

– To je pravda, Winstone, ale co ho předtím ještě tak trochu demaskovat? Stalin u Malty vyprovokoval konflikt, protože už neměl na vybranou. Musel by se stejně projevit za pár dnů, při jednání Rady bezpečnosti OSN kvůli Španělsku, a tam bude Španělsko zcela jednoznačně označeno za agresora. Budou tam předloženy důkazy a všechno bude zveřejněno v novinách. Stalin bude vyzván, aby ukončil válku ve Španělsku tím, že zaručí bezpečnost Gibraltaru, když je teď v Madridu pánem on. Rozumnější levice by mohla argumenty OSN uznat. Stalin cítí, že hra se pro něho nevyvíjí dobře, tak rovnou shazuje celou šachovnici ze stolu na zem. Vsadí všechno na jednu kartu. Je to stejné, jako když chtěl Hitler jít na pomoc utlačovaným Němcům v cizích státech. Stalin prostě a jednoduše prohlásí, že nastal čas jít na pomoc utlačovanému proletariátu kdekoliv na světě. Má tak naději na masovou podporu levice v celé Evropě, nejen komunistů, ale i odborářů liberálů. Nenapadne nás přímo. Napadnou nás jeho nohsledi všude po Evropě. A zatím...

Rozhovor s premiérem ještě pokračoval a ve svém závěru otevřel Churchillovi oči co do jeho plánů sestavit konečně válečnou vládu s účastí opozice. Nyní na nějakou širokou válečnou koalici nebylo ani pomyslení. Předchozí jednání s Atleem naznačovala, že dokonce i labouristé byli srozuměni s tím, že Británie byla napadena v Gibraltaru Španěly, nikoliv naopak. Ještě včera by se byla Labour Party připojila k celonárodnímu válečnému úsilí, ale zítra již těžko. Již zítra se statisíce voličů a členů levicových stran naštvou na vlastní vládu, která zákeřně přepadla sovětský konvoj s léky. Již zítra Atleeho a další chytráky napadne, že situace jim nabízí možnost získat mimořádnou voličskou podporu, když začnou z bedniček od margarínu hlásat, co chtějí slyšet davy. Již zítra zahoří chytrákům naděje na zlomení konzervativní většiny v nejbližších volbách. A nikdo nedokáže

chytrákům typu Atleeho, Landsburyho či Cecila vysvětlit, že žádné takové další volby už nebudou.

Stalinův trik komplikoval situaci mnoha evropským státníkům. Halifax a Eden ještě okolo půlnoci konzultovali s Reynaudem a Daladierem. Šlo o to, zda a jak zastavit válku proti Španělsku, když přestalo být suverénním státem a stalo se součástí SSSR. Daladier souhlasil s Halifaxem v názoru, že Stalina je zapotřebí demaskovat, a ne mu hned vyhlášovat válku, čemuž byli naklonění i Churchill s Darlanem. Reynaud realisticky navrhoval zaslat do Moskvy společnou demarši, která by nabízela okamžité příměří a další diplomatická jednání. Válku bylo možno zastavit, pokud by Moskva, coby nyní nejvyšší instance, potvrdila britský nárok na Gibraltar. Pak by bylo možné otevřít pro SSSR také námořní trasy Středozemním mořem. Byla zde však neshoda v tom, zda trvat na omluvě za nevyprovokované potopení Dunkerque nebo na celou záležitost zapomenout. Francouzská strana, zvláště pak Darlan, na požadavku omluvy trvala, zatímco Antony Eden se pokusil uražené Francouze ukonejšit kompromisním návrhem, aby se tato záležitost stala teprve jedním z bodů jednání s Rusy a aby společná demarše byla odeslána hned ráno a týkala se pouze nabídky ukončit válku kvůli Španělsku. Ostatně nikdo netušil, kolik času Západu zbývá na diplomatické kličky. Německý i polský vojenský atašé svorně tvrdili, že válka vypukne nejdéle do týdne, ale nejspíše v neděli, takže snad již příštího dne. Mezi Paříží a Londýnem létaly telegramy až do brzkých ranních hodin.

Hned po ránu 31. května se sešly jak britská, tak i francouzská vláda. Nejdůležitější informací byla zpráva, že hranice Polska zatím nebyla porušena. Jednání trvala krátce a již o desáté odvysílaly rozhlasové stanice po celé Evropě souhrnný přehled událostí, které vedly k potopení bitevníku Dunkerque a zkáze sovětského konvoje. Antony Eden svolal do Whitehallu tiskovou

konferenci, na které se snažil novinářům vysvětlit, že velitelé středomořských flotil nemohli mít v době incidentu ještě naprosto žádné informace o změnách politické situace a o začlenění Španělska do rámce SSSR, pokud by nějakou náhodou právě nenaladili na svých přijímačích Moskvu, což lze asi stěží předpokládat. Pravicová a provládní média byla ovšem v nevýhodě, neboť Moskva a levicové stanice chrlily již od večera záplavu informací o napadení mírumilovného sovětského konvoje plujícího z jednoho vlastního do jiného vlastního přístavu neutrálními vodami. O průběhu incidentu v živém přenosu vypovídalo několik přeživších sovětských námořníků, kteří řekli, že jejich torpédoborec byl zasažen britskou bitevní lodí ve chvíli, kdy se pokoušel poskytnout pomoc trosečnickům z Dunkerque i přesto, že tito před tím zahájili na Vorošilova zákeřnou palbu. Admirál Kuzněcov se domýšlel, že křižníky Vorošilov a Molotov by byly v čestném boji s nepřitelem obstály se ctí, ale poškodila je zákeřná palba Dunkerque a jen proto, později, v hrdinském boji podlehly. Politický komentátor TASS Jurij Levitan konstatoval, že obě západní mocnosti vedou ve Španělsku de facto nevyhlášenou válku proti SSSR. Moskva zdůraznila, že nemá nyní žádné prostředky a možnosti k tomu, aby pomohla vražděným sovětským občanům a proletariátu Španělska, a vyzvala všechny demokratické a levicové síly v Evropě, aby pomohly nevinným, jakkoliv to bude možné, aby za každou cenu zabránili svým vládám dopouštět se v nešťastném Španělsku genocidy. Po poledni promluvil sám Molotov:

– Žádná suverénní země na celém světě by nestrpěla, aby jí bylo zakazováno zásobovat část vlastního území a volně cestovat po vlastním území. Situace je stejná, jako kdybychom my, Sověti, přerušili námořní trasy Velké Británie, například, do severního Irsku nebo francouzské námořní trasy na Korsiku. Pokud se kdokoliv domnívá, že Sovětský svaz ponechá část vlastního území

živořit kdesi v obklíčení nebo že se této části svého území jen tak beze všeho vzdá, přepočítá se. Pracující lid SSSR si najde cestu a způsob, jak dopravit pomoc svým soudruhům a nyní i spoluobčanům Španělské socialistické republiky. Španělsko není ostrov, a když to nepůjde po moři, půjde to po pevnině.

Molotov dále věcně oznámil, že tímto SSSR rezignuje na běžné a civilizované formy komunikace se západními imperialistickými oligarchickými vládami a vystupuje z OSN, která upadla na úroveň nadnárodní fašistické koordinační centrály.

Molotov na závěr zopakoval výhrůžku, že Sovětský svaz si již najde cestu, jak pomoci svým bratrům ve Španělsku a jak potrestat zpupnost fašistického Západu.

– Pokud si koloniální oligarchové myslí, že jsou před spravedlností pracujícího lidu skryti kdesi na opačném konci Evropy, pak již brzy pochopí, jak se mýlili. Pracující lid SSSR má dlouhé a silné ruce a nikdo se před nimi neukryje ani na samém konci světa.

Eden na tiskové konferenci předal novinářům prohlášení vlády Jeho Veličenstva, která odeslala do Moskvy diplomatickou notu s oznámením, že nemá námitek proti sjednocení ŠSR a SSSR. Vláda Jeho Veličenstva uznává, že SSSR gibraltarský konflikt nevyvolal, ale trvá na tom, že ani Velká Británie jej nevyvolala. Protože ŠSR, skutečný viník konfliktu, již jako státní útvar neexistuje, nevidí vláda Jeho Veličenstva žádných důvodů k tomu, aby na sebe vojska na Pyrenejském poloostrově dále útočila, a navrhuje klid zbraní počínaje půlnocí 31. května, na který by měla navázat trojstranná diplomatická jednání na nejvyšší úrovni. Pokud se vojska ŠSR, nyní již fakticky vojska Rudé armády, nebudou pokoušet o útok na pevnost Gibraltar, neexistuje důvod, proč by nemohl SSSR obnovit námořní spojení s touto odloučenou částí svého území.

Přesné znění odeslané diplomatické noty přečetl Eden v odpoledních hodinách narychlo svolané Dolní sněmovně, které rovněž popsal incident tak, jak se skutečně odehrál. Při líčení sledu událostí, počínaje napadením Gibraltaru a konče incidentem u Malty, se z opozičních lavic ozýval hlasitý křik a pískot. Po přečtení textu nóty sněmovna ztichla očekáváním, neboť vládní nabídka odeslaná do Moskvy byla skutečně rukavicí hozenou Stalinovi. Jeho reakce bude odpovědí na všechny námitky opozice, mírotvorců i horkých hlav. Liberálové a labouristé se shodli na požadavku sestavení parlamentní vyšetřovací komise, která prošetří skutečný průběh maltského incidentu. Churchill to přijal klidně, neboť si byl jist, že k žádnému vyšetřování komise již nedojde. Ten bolševický bastard vyhrál první kolo.

Halifax si ve vládě posteskl na problematičnost svého premiérství, neboť jeho pozice Lorda Horní sněmovny mu nedovoluje vstup do Dolní sněmovny, kde jej musí zastupovat jiný člen vlády. Tím vláda přicházela ve sněmovně o mnohé politické spojení a předseda vlády nedokázal adekvátně odhadovat situaci. Churchill se snažil Halifaxe podpořit, ale zdůraznil, že pokud by došlo k válce, bude za stávajících okolností nemožné sestavit válečnou vládu široké koalice s účastí opozice. Kdyby byla vypukla před třemi lety válka proti Německu, pak by se takovou vládu zcela jistě sestavit podařilo. Zde by se ale jednalo o válku proti SSSR, tudíž budou levicové strany velmi opatrné nést za takovou válku spoluzodpovědnost, neboť by zcela jistě ztratily část voličů. V čem spočívá skutečné nebezpečí sovětizace Evropy, to z levicového spektra nechápe vůbec nikdo. Nikdo se nepoučil z případu Španělska, kde se právě umírnění socialisté stali prvními oběťmi stalinistů a byli pronásledováni zuřivěji, než politická pravice.

Týž den vydala komuniké i Komunistická strana Velké Británie, která odsoudila pokusy o vytváření protisovětského imperialistického celoevropského bloku.

V Lithgowových loděnicích v Glasgowě pokračovala stávka a účastníci Prittovy⁵ „konference“ se zabarikádovali v jedné části závodu. Barikády hájily ozbrojené dělnické milice a vlály na nich rudé prapory. Leopold Amery varoval Churchilla v tom smyslu, že konference se stala signálem a koordinačním centrem pro masové stávky a dělnické nepokoje, které odsud budou organizovány a řízeny po celé Anglii. Proto je zapotřebí připravit a vyčlenit dostatečné pořádkové síly armádního charakteru, neboť pouze policejní síly nebudou stačit. Je třeba počítat také s vyhlášením výjimečného stavu v určitých oblastech, zejména v přístavech. Ministr bezpečnosti sir John Anderson souhlasil s tím, že bezpečnostní síly a příslušná opatření budou připraveny, ale z taktických důvodů radil vyčkat, neboť kdyby Moskva přijala mírové nabídky spojenců, tato levicová bouře ve sklenici vody vyšumí do ztracena a skončí sama od sebe.

30. květen – Výmar, Německo

V Německu se rozhlasoví komentátoři bez váhání postavili za stanovisko vlád Velké Británie a Francie, a varovali před rudým nebezpečím, které je připraveno a vyzbrojeno pro válku nejen proti západním mocnostem, ale proti celé Evropě. Rudá armáda se přitom, podle vyjádření samotného Molotova, zcela jistě nepokusí válčit s mocnostmi na moři, ale učiní tak na pevnině, kde bude

⁵ Denis Novell Pritt, člen výkonného výboru Labour party, autor dvou knih vysvětlujících vznik a vývoj protisovětské linie konzervativní vlády a jejích snah vyvolat válku mezi Velkou Británií a SSSR.

hledat cesty jak vojensky proniknout do nitra kontinentu a k Maginotově linii. Maltský incident byl ve skutečnosti pouhou provokací vykalkulovanou k nalezení věrohodné záminky pro napadení kontinentu. Sověty ohlašovaný pochod po pevnině na pomoc španělským soudruhům se nemůže uskutečnit bez napadení zatím neutrálních zemí, které se SSSR nemají žádné spory. Pokud bude Německá říše nucena postavit se tomuto pochodu do cesty, činí tak nejen kvůli sobě, ale považuje se za hráz bezpečí celé Evropy a očekává proto podporu všech ohrožených zemí. Kancléř Adenauer připomněl, že v posledních třech letech došlo k naprosté změně rovnováhy sil na kontinentu:

Ještě v letech 1935-1937 se Velká Británie pokoušela donutit Francii k odzbrojení, neboť vojenská moc Francie připadala Londýnu příliš silná. Tehdy se Británie nebála ani tak Hitlera jako případu, kdy by Paříž a Berlín spojilo přátelství. O pouhý rok později již bylo nacistické Německo hrozbou, proti které by se byl Londýn spojil s kýmkoliv (i se Stalinem) a Francie byla povzbuzována k novému zbrojení. O další dva roky později se SSSR ukázal být tak strašnou hrozbou, že k jejímu vyvážení možná nebude stačit ani spojení sil všech ostatních evropských států dohromady. Západ má značné zpoždění v přechodu svého průmyslového potenciálu na válečnou výrobu a tento stav se nepodaří překonat dříve, než za dva až tři roky. Naproti tomu SSSR a naštěstí i Německo jsou, co do válečné produkce, právě dnes na samém vrcholu. Amerika je vázána na pacifických bojištích, Británie má plné ruce práce s tím, aby udržela pohromadě své hroutící se koloniální impérium, na zemi je slabá a může přispět pouze námořnictvem a letectvem. Nikdo již nezakazuje Paříži, aby se kamarádila s Berlínem, nikdo se náhle nesnaží omezovat počty francouzské armády, stejně jako německé zbrojení. Naopak. Všechny přístavy jsou dnes pro Němce

otevřeny. Neexistuje surovina či komodita, která by se nedala sehnat a dovézt v požadovaném množství v rekordním čase. Neexistuje výše úvěru, která by nemohla být poskytnuta. Všechny národy Evropy jsou si totiž velmi dobře vědomy toho, že s Rusy se nebude bojovat ani v Habeši, ani na Špicberkách, v kanále La Manche či v Maroku. S Rusy se bude bojovat zde v Prusku, v Polsku a v Německu. Všechny národy Evropy se modlí za to, aby Němci tento úděl neodmítli, aby jej přijali a stali se štítem civilizace, aby hrdinství německého národa vykoupilo Západu čas k vlastnímu vyzbrojení. A Německo zde náhle stojí a zakouší pocity, které již téměř nezná, které již téměř zapomnělo. Být užitečné, být ostatním vítaným a potřebným, být žádáno o službu, a když výzvu přijme, být potom i milováno. Nebýt hrozbou, být nadějí kontinentu.

Uším obyvatel Evropy však zněla slova německých komentátorů, kteří hovořili o krvi a železe, jako by zničující válka měla začít již zítra, stále ještě příliš fantasticky. Připomínala údery na válečný buben, nikoliv nepodobné těm, kterými tento prostor rozeznával před několika lety Adolf Hitler.

~

Když se v sobotu odpoledne vrátil Max Verner domů z práce ve výmarském železničním přecladišti, předala mu manželka tiše a beze slov hnědou obálku s razítkem místního vojenského velitelství. Byla zalepená, ale Max Verner věděl, co je uvnitř. Jednu takovou dostal stejným způsobem v létě roku 1938 a o tři měsíce později se svým praporem překračoval československou hranici u Egeru. Vzápětí přišel o svůj tank a probil se s 1. pancéřovou divizí až do města jménem Pilsen. Jenže pak přišel jeho prapor o svá vozidla a po několika dnech se celá divize musela opět probíjet z města obklíčeného zálohami Tschechei

zpáteční cestou. Tehdy Max koupil do levé nohy střepinu dělostřeleckého granátu a měl velké štěstí, že se nestal mrzákem. Noha se zahojila dobře a rána bolela jen při významných změnách počasí.

Maxe překvapilo, že mobilizace nebyla vyhlášena rozhlasem. Postupovalo se stejně jako v osmatřicátém. Pomalá a tajná mobilizace.

Manželka Hedvika se zatvářila nešťastně. Také věděla, co je uvnitř.

– Copak bude zase válka? Nemohou ti dát pokoj? Máš přece dvě děti a už jsi bojoval. Jsi vysloužilce a veterán. Dostal jsi vyznamenání...

– Bude válka, přisvědčil. – A tentokrát to bude hodně zlé.

– Ale copak nemají dost mladých? Proč povolávají veterány?

– Wehrmacht nás potřebuje, abychom ty mladé vycvičili, uklidňoval ji. – Před třemi roky bojovala jen malá část naší armády a v jiném boji národ nebyl od osmnáctého roku. Proto chtějí nás, co jsme byli v bitvě. Jsme jediní, kdo ví, jak se v takové válce chovat. Máme zkušenosti. Ale to také znamená, že nás si budou šetřit. Budou nás držet vzadu, kvůli výcviku mladých.

Max věděl, že to není tak docela pravda. Jestli půjde do tuhého, nasadí Wehrmacht především veterány. Stále byl ještě v aktivní záloze, a to zdaleka neznamenal nějaký Landwehr. Volali ho přece již jednou, před rokem na manévry. Rozbalil povolávací rozkaz a prvním pohledem zjistil, že se stal poručíkem. Mohl tedy velet i celé četě. V pancéřové divizi, vzhledem ke zkušenostem velitele tanku, to mohla být četa průzkumného tankového oddílu nebo četa granátníků s kolopásovými vozidly. Tolik již věděl, že záleží na charakteru války. Jestliže půjde o útok, tankovou divizi nasadí v čele. Pokud dojde na obranu, budou je držet v týlu za frontou pro nějaký ten protiútok. Linii obsadí pěchota.

Max byl členem veteránského spolku 1. panzerdivizion, pravidelně se účastnil schůzí, srazů i přednášek a měl dokonale jasno v otázce smyslu této války. Nebude zase válka, jak se domnívala manželka. Je to pořád ta samá válka, která začala ve čtrnáctém roce. Vyvolali ji židovští bankéři a stále se starají, aby neskončila. Tenkrát chtěli válku, aby zničili monarchie. U soudu v Mnichově přiznal Hess, že tihle Židi financovali i Hitlera, aby se dostal k moci a zničil demokracii, jenže to jim nevyšlo. Financovali i bolševickou revoluci a stvořili Lenina i Stalina. Chtějí zničit Evropu, celou civilizaci. Němci v té válce bojovali na špatné straně, ale teď budou bojovat na správné straně. Za Evropu. A dokud to nevybojují, nikdy to neskončí. Spiknutí proti lidstvu musí být zničeno. Nejdřív je třeba vyřídit židobolševiky v Moskvě, pak i ty pracháče v Americe. Potom se možná vrátí na trůn i císař, bude nastolen pořádek a obnovena spravedlnost. Žádné rasové komplikace. Židé nejsou rasa, jak tvrdili nacisté, a nemá smysl je zabíjet kvůli křivému nosu či vousům. Jsou to ohavní modláři, kteří se klaní mamonu od té doby, kdy zabili spasitele. Je to zvrácený způsob myšlení plný pýchy a mocichtivosti. Tentokrát se bude válčit, spolu s křesťanskými národy, s Poláky, Brity i Francouzi, ale ne s Američany, protože ti mají hodně nakažené a infikované myšlení. Tohoto vítězství je třeba dosáhnout bez Ameriky. A bojištěm nebude žádná nepřátelská hornatá krajina s úzkými silničkami, kde z každého lesíka a statku, z každé myslitelné zálohy střílí protitankové dělo, kde se záškodníci oblečení za sedláky plíží v noci do ležení a vyhazují do povětří muniční vozy. Tentokrát se motorizované složky dostanou ke slovu v otevřeném a jako dlaň rovném terénu Polska či Pomořan, protože nebylo těžké si představit, že právě tudy povedou bolševici hlavní nápor k pobřeží Baltu. A hned potom přes Odru na Berlín... a na Výmar.

Nechal Hedviku, aby mu sbalila věci. Nechtěl ji strašit, protože si byl jist, že ještě nějaký týden zůstane jeho jednotka ve zdejších kasárnách.

– Kdy se vrátíš? zeptala se.

Pokrčil rameny. Minule bylo vše vyřízeno v několika měsících. Koncem října se Wehrmacht stahoval z Tschechei a on putoval do nemocnice. Začátkem listopadu byl doma a za další dva týdny nastoupil do práce. Tentokrát by to mohlo trvat i celé roky.

31. květen – Pražský hrad

V Praze se na bílém secesním stole prezidenta Beneše sešlo několik přehledů a analýz prudce se měnící situace. O vážnosti krize svědčila i skutečnost, že většina zaměstnanců Hradu zůstala v neděli v práci. Kancléř Smutný sestavil pouze chronologický přehled událostí, zato náčelník prezidentovy vojenské kanceláře Emanuel Moravec se přikláněl spíše k Adenauerovým chmurným prognózám a varoval, že vypuknutí celokontinentální války může být nyní již záležitostí několika dnů. Toho rána minul první předpokládaný a možný termín sovětského útoku. Polské, německé i československé štáby měly za to, že tím získávají další týden času.

– Pane prezidente, upozornil kancléř Smutný, – obávám se, že za těchto okolností nastanou potíže s pány od armády. Pokud Francie a Británie skutečně vstoupí do války se SSSR, bude splněna podmínka, kterou jste sám nedávno stanovil pro možný vstup republiky do války po boku spojenců. Pokud by bylo napadeno i Polsko a Německo, stane se Československo poslední zemí vstupující do konfliktu a pozbudou platnosti obavy o to, že by nakonec bojovalo samo za cizí zájmy jako v mnichovské válce.

Beneš se ušklíbl.

– I vy, Brute? Ano, můžete mít pravdu. Ale co je dnes jisté? Formální vstup západních velmocí do války s Moskvou ještě neznamená, že budou skutečně bojovat. Co se týče Angličanů a Francouzů, ti jsou, jako vždy, mazaní. Jejich mírová nabídka Stalinovi je alibistický tah. Chtějí ze sebe setřást vinu za rozpoutání války ve chvíli, kdy ji již prakticky rozpoutali. Ale nemůžeme vyloučit, že budou mít nakonec úspěch. Válka s Francií a Británií by přece pro Stalina neměla žádný význam. Rudá armáda nemůže velmoci nikterak zasáhnout a stejně by vlastně žádná válka neprobíhala. Námořní blokáda Sovětům neublíží, protože všechny potřebné suroviny mají doma a za Uralem. Nemusí po moři dovážet vůbec nic. Stalin sám jim válku vyhlášovat nebude, protože není hlupák. Londýn a Paříž dávají najevo, že ji také nechtějí vyhlásit jako první. Takže válku vlastně nikdo ve skutečnosti nechce. Myslím, pane kancléři, že kvůli Britům a Francouzům se k nám pánové z Hlavního štábu nemusí obtěžovat. Za prvé, k vyhlášení války nedojde. Za druhé, kdyby došlo, bude to formální válka bez válečných operací. Jinými slovy, Západ zůstane zase pěkně za bukem, jak jsem předvídal. Vždyť i ve Španělsku se zatím omezili jen na obranu Gibraltaru, na letecké a námořní operace.

– Ovšem Španělsko je nyní sovětskou republikou, připomněl prezidentův tajemník dr. Prokop Drtina. Takže pokud tomu správně rozumím, dá se říci, že západní spojenci již ve válce se SSSR jsou.

– Kdepak, zavrtěl Beneš hlavou a pozdvihl obě dlaně k obličejí, jako by před sebou vymezoval uličku, po níž unikne z logické pasti. – Podívejte se na jejich dnešní nótu zaslanou do Moskvy. Dokonce její znění i zveřejnili. Nabízejí Moskvě mír ihned, jakmile zjistili, že již neválčí s Madridem, ale se SSSR. Nechtějí válčit se SSSR. Chtějí zůstat stranou a schovaní až to začne.

– Co začne? hlesl Smutný. – Promiňte, pane prezidento, ale říkal jste právě, že nic nezačne, protože by to nemělo pro žádnou stranu žádný význam.

– Copak jste neposlouchali Adenauerův projev? podivil se Beneš. – Jaký lepší důkaz ještě chcete, že je vše při starém? Němci se vůbec nezměnili. Nenechte se zmást tím, že odstranili nacistický režim. Vždyť ten Adenauer mluví ausgerechnet stejně, jako mluvíval Hitler. Historické poslání německého národa! Svátá válka ve jménu civilizace! Německo všechny zachrání před barbarskými hordami z východu atakdále. Vždyť je to stále stejné. Němci se na tu válku těší. Oni ji chtějí, jako ji chtěli vždycky, jen se tentokrát pokusí zatáhnout do ní celou Evropu na své straně. Poučili se od Mnichova a vědí, že klíčem k úspěchu je nevypadat jako agresor. Kdyby svět vnímal Berlín jako agresora, zůstalo by Německo samo. Když se jim podaří vstoupit do jakoby spravedlivé obranné války za civilizaci, dostanou, co si jen řeknou. Zbraně, suroviny i potraviny. Dejte na mě, pánové. Tohle je chytrý způsob, jak konečně uskutečnit ten jejich Drang nacht Osten. Jen se, pánové, nenechte obalamutit. Všechno je stejné, jako to bylo před čtyřmi lety. Francie a Británie zůstanou za bukem. Dobře vědí, že je Rusové nemohou napadnout přímo, že by nejprve museli napadnout jiné, zatím neutrální země. Nechají bojovat jiné a budou se pouze dívat. Velkoněmecká říše chce svůj historický pochod na východ a nějakým způsobem zařídí, aby válka skutečně vypukla. A já nehodlám pomáhat těm, co zůstanou za bukem, ani těm, co by nás nejraději spolkli. Co si myslíte, že by se stalo, kdyby Německo skutečně porazilo Sovětský svaz a obsadilo jeho evropská území? Myslíte, že by se pak mocipáni a vysoká generalita v Berlíně ještě s někým bavili o míru pro Evropu? Získali by surovinovou a územní základnu, získali by strategické výhody a za dva tři roky by bez skrupulí udělali to, co chtěl udělat Hitler. A my bychom byli ti první, koho by spolkli. Pánové,

Československo a celá střední Evropa, všechny ty malé státy tady okolo nás, my budeme bezpeční jenom tehdy, když se Němci budou bát Rusů a naopak, když se Západ bude bát Němců i Ruska. Když bude trvat rovnováha sil. Věřte mi, že jít dnes po boku Německa nebo Západu proti SSSR by v případě vítězství znamenalo náš konec a v případě porážky také.

– Ale jít dnes po boku bolševiků proti Německu a proti Evropě nebo zachovat neutralitu, by přece znamenalo v případě Stalinova vítězství také náš konec! vykřikl generál Moravec.

– Možná, připustil Beneš. – Ale ne takový. Moskva nás tady moc potřebuje. Víte sám, generále, že ovládnout mocensky nějaký velký prostor, k tomu nestačí obsadit ho vojskem. K tomu potřebujete alespoň nějakou podporu místního obyvatelstva. Ve Francii by to byli tamní socialisté, ale tady žádní nejsou. Ani v Maďarsku, ani v Rumunsku, ani v Německu. Všude jen samí zuřiví nacionalisté. Jsme jediní široko daleko, s kým může Moskva po vítězství spolupracovat. Nás by si museli hledět a naši demokracii by museli respektovat.

Emanuel Moravec zatajil dech a hleděl na svého prezidenta široce otevřenýma očima jako zkamenělý.

– Ale nezoufejte, generále, mrkl Beneš spiklenecky jedním okem. – Já nedovolím nic z toho. Nedovolím, abychom válčili za Francii a Anglii, tím spíše nedovolím, abychom krváceli za Německo. A pokud vás to uklidní, nedovolím ani to, abychom válčili za Stalina. Máme tu dva velké medvědy, kteří se chystají porvat se o to, kdo bude moci sežrat a spolknout Balkán a střední Evropu. Naši jedinou nadějí je, že se dál budou bát jeden druhého a k boji nedojde. Nebo se navzájem vyčerpají a zraní natolik, že jim už k našemu sežrání nezbude síla. Proto zůstane Paříž stranou a my také musíme zůstat stranou.

31. květen – Přemyšl, Varšava

Velitel pevnosti Přemyšl generál Władysław Langner si oddychl. Hodiny na zámekské věži odbyly nedělní poledne a to znamenalo, že Rusové nezaútočí. Ne tuto neděli. Dá-li Bůh, dostane se Polsku ještě týden času. Vlastně ani nebyl zapotřebí. Mobilizace byla téměř dokončena a jednotky zaujímaly určené pozice.

Pevnost sama se pro Rusy mohla stát velice tvrdým oříškem, stejně jako ve čtrnáctém a v patnáctém roce. Tehdy ji ale hájilo 130 000 rakouských vojáků a takovou silou generál Langner zdaleka nedisponoval. Pevnost byla opravena a její perimetry zesíleny. Především její posádku posílil Dizanottův 9. těžký dělostřelecký pluk ze zálohy hlavního štábu a předpokládalo se, že se do jejích pozic stáhnou i oddíly KOP rozmístěné v předpolí a po hraniční linii Sanu. V úseku armády Karpaty jich bylo celkem deset, z toho tři mobilizované záložní a jezdecká eskadrona KOP Zaleczyki. Deset praporů s pevnostním dělostřelectvem v zádech, to byla již hodnota celé další pěší divize. Přejemnějším mohlo pevnost bránit nějakých 30 000 mužů, ale s mnohem větší palebnou silou než v minulé válce.

Pevnost blokovala hlavní silnici na Řešov, Tarnov a dále na Krakov, ale válka, kterou všichni očekávali, měla být jiným typem války a pevnost bylo možno obejít. Sověti si mohli vynutit přístup ke strategickým silnicím jihozápadně od pevnosti z Krasycínu na Korytniki a ještě spíše severně od pevnosti do Radymna, odkud to měli jen skok do Jaroslavi. Generál Kazimierz Fabrycy, velitel armády Karpaty, nechal proto na křídla pevnosti rozmístit 14. pěší a 22. horskou divizi operační skupiny Přemyšl. 14. PD generála Franciszka Wlada měla celých 15 praporů pěchoty a její původně standardní sestava byla vyztužena pěti prapory Obrony Narodowej. Měla také rotu lehkých tanků. Pokud by se nepřítel

pokusil prorazit u Krasičinu, narazil by na linii lehkého opevnění, jednotky KOP a 22. HD. Poté, co by se k místu průlomu soustředil, vpadla by mu do zad 21. HD od Sinoku. Na severu by Rusové opět museli překonat kromě řeky i linii lehkého opevnění a narazili by na 24. PD a vystavili by se bočnímu úderu 5. PD rozmístěné poněkud vlevo. Čtyřiadvacátá byla také zesílená celým záložním plukem a dalšími třemi prapory ON. Generál Boleslaw Kryżantowski velel celým 18 praporům pěchoty a byl mu přidělen i těžký dělostřelecký oddíl. Čtyřiadvacátá měla sílu téměř dvou divizí. Jiné komunikace pro motorizované jednotky zde široko daleko nevedly, jen samé kopce, lesy a podmáčený bahnitý terén. Zálohu levého křídla tvořila mezi Řešovem a Jaroslaví operační skupina San čítající 5., 11. a 17. PD. Kdyby povolila první obranná linie, měly jednotky rozkaz stáhnout se na připravenou druhou linii na Dunajci, kde se zakopávala operační skupina Tarnów se čtyřmi divizemi. Kdyby nevydržela ani tato linie, převzala by před Tarnovem obranu armáda Krakow generála Szyllinga. Ustupující jednotky armády Karpaty by ji jen posílily. Armáda Karpaty zde stála v síle 11 divizí (dvě byly téměř zdvojené a jednotky KOP představovaly ekvivalent další divize) a měla za úkol zdržet postup ruské 6. armády v síle 16 divizí, z nichž čtyři byly tankové a dvě mechanizované. Jenže za 6. armádou se podle rozvědky již řadila 26. a 12. armáda (dalších 15 divizí) a jejich zdroje tím zdaleka nebyly vyčerpány. Podplukovník Olgierd Tuskiewicz, velitel armádního průzkumného letectva sedl do letadla a vypravil se nad nepřátelské území, kde zjistil, že přímo k linii se blíží dlouhé kolony tankových divizí i z pozic 26. sovětské armády. Bylo jasné, že obě armády nasadí hned v prvním sledu nejméně čtyři své mechanizované sbory. To znamenalo osm tankových a čtyři mechanizované divize na obou křídlech pevnostního perimetru. Rusům bude od prvního dne patřit nebe, měli těžké dělostřelectvo frontových záloh a měli výsadkáře. Jediným

polským spojencem byl obtížný terén a zvláště mizerné komunikace.

Generál Langner doufal, že budou tak sebevědomí a hloupí, aby zaútočili tanky přímo na pevnost. Pak by těžká děla dostala alespoň nějakou možnost vyrovnat skóre, až uvážnou v zátarasech a minových polích. Byl si jist, že ví velmi přesně, kam budou útočící síly mířit především. Pochopitelně na Řešov, kvůli průniku do surovinové základny Polska v horním Slezsku a také kvůli významné továrně Cegielski v Řešově, hlavnímu producentu špičkových protitankových a protiletadlových kanónů systému Bofors a hlavnímu výrobcí pěchotních zbraní, zejména pušek. Umístění hlavních zbrojovek tak daleko na východě země bylo bohužel velkou chybou Pilsudského vlády. Pilsudski však chápal strategickou situaci Polska pod jiným zorným úhlem. Tehdy se celé povodí Sanu nenacházelo na východní hranici, ale ve středu země. Tehdy se počítalo spíše s válkou proti Německu, v opačném strategickém směru.

Do sektoru armády Karpaty patřila také obrana jedné z nejdůležitějších elektráren v Nisce, poblíž soutoku Sanu a Visly. Jen o pár kilometrů dále u Sandoměře se nacházela Stalowa Wola, nejvýznamnější polská ocelárna a válcovna plechů. Všechno nové, moderně vybavené provozy, do nichž se nastrkalo v posledním desetiletí mnoho peněz a úsilí. K této oblasti bude ustupovat operační skupina San a podpořit by ji měla 29. PD jižního křídla armády Prusy. Generál si byl ovšem vědom, že to vše bude nakonec marné. Evropa se změnila od časů Pilsudského a Polsko se nemohlo ubránit samo. Polsko se mohlo zachránit a částečně přežít jen tehdy, když bude souhlasit s rolí návnady v pasti. Mohlo jen doufat, že lovec bude úspěšný a past sklapne podle plánu. I tak bude návnada napůl mrtvá, než dravec couvne nebo zdechne. Ale možná to přežije. Možná...

~

Stejně jako generál Langner si v Bruhlovském paláci ve Varšavě oddechl i generál Sikorski, premiér a vrchní velitel Polskich sil zbrojnych. Po celé dopoledne byli jeho hosty francouzský vyslanec Leon Noël a vojenský atašé generál Musse. Vlastně šlo o rozloučení, neboť francouzské velvyslanectví právě obdrželo pokyn k dočasné evakuaci z Polska. Setkání asistoval náčelník generálního štábu generál Stachiewicz.

Sikorski, trpící jistou slabostí pro Francouze, trpělivě vysvětloval, jak se polská armáda změnila od podzimu 1938. Ztráta východních území neznamena la přílišnou ztrátu mobilizovatelného obyvatelstva. Jednalo se o řídké osídlená území bez průmyslové a surovinové základny. Sověti zabrali území s převahou židovského a ukrajinského obyvatelstva, které by v případě války téměř jistě z větší části odmítlo narukovat, nebo by spolupracovalo s bolševiky. Celková ztráta se do vojenského plánování promítla sotva jedním záložním sborem. Polské obyvatelstvo z okupovaných území odešlo do oblasti Grodna a za Bug, takže například obávané vileňské pluky a eskadrony nebyly ztraceny. Na znamení vzdoru, a jako příslib brzkého návratu podržely tyto jednotky své původní názvy. Ze strategického hlediska byla daleko horší ztráta těžko průchodného nárazníkového území bez cest a komunikací.

Polsko mělo v míru armádu o síle 280 000 mužů a mohlo nyní mobilizovat až 2 100 000 mužů s nějakým stupněm výcviku. Přímo v bojových jednotkách pozemních vojsk sloužilo 750 000 mužů. Již v březnu bylo na válečné stavy doplněno standardních 27 pravidelných pěchotních divizí. Záloha, která se stále dotvářela a vyzbrojovala, postavila ještě dalších deset pěchotních divizí slabší kvality. Vzhledem k terénu příštího bojiště odmítl generální štáb uvažovat o zřízení regulérních tankových divizí. Silnice na

východě a na severu Polska byly nanejvýš šterkované. Jediné slušné komunikace byly budovány mezi Slezskem a Varšavou z průmyslových důvodů. Hodně se však investovalo do opevnění a do výzbroje. Původní elitní legionářské divize byly motorizovány a dostaly po jednom tankovém pluku, čímž se z nich staly mechanizované. Takových bylo pět. Z elitních jezdeckých brigád (zůstaly pouze dvě) bylo kombinací dvou pluků lehkých tanků a dvou pluků hulánské jízdy vytvořeno dalších pět poloobrněných lehkých divizí. Všechny pěší divize byly posíleny praporem těžkého dělostřelectva a mechanizované a lehké divize obdržely po praporu protitankových děl. Byla zvýšena palebná síla jednotek a vytvořeny zvláštní ženijní prapory specializované na destrukce a protitanková minová pole. Sborová a armádní velitelství obdržela po samostatném dělostřeleckém pluku. Licenční výroba stihla zajistit dostatek 37mm protitankových děl systému Bofors a Němci dodali své špičkové dvouúčelové 88mm kanóny.

Kromě pravidelné armády zde bylo ještě 34 silně vyzbrojených elitních praporů a 12 jezdeckých eskadron KOP (korpus pograničnyj) a některé divize na klíčových pozicích byly zesíleny 27 prapory dobrovolnické Národní gardy (Obrony narodowej) s nižší bojovou hodnotou, ale velkou odhodlaností. To, při totální mobilizaci představovalo ekvivalent téměř 50 divizí a několika dalších samostatných brigád, pluků či praporů. Pouze zhruba čtvrtinu stavu bojových jednotek tvořily vysloveně záložní útvary.

Hlavní změny proběhly v administrativní oblasti, kde bylo teritoriální rozdělení uvedeno do souladu s mobilizačními oblastmi a vůbec celý mobilizační systém byl radikálně reformován po vzoru Československa, které šokovalo svět, když v září 1938 dokázalo celou, téměř stejně velkou armádu mobilizovat ve třech až čtyřech dnech. Za časů Pilsudského a Rydz-Smiglyho se počítalo jen pro mobilizaci první vlny

o 700 000 mužů s celým měsícem času. Proto také dosáhli v osmatřicátém roce Sověti takového úspěchu.

– Takže stačí mobilizovat? staral se neinformovaný Nöel.

– To rozhodně stačíme, ujistil Sikorski. – Zejména proto, že jsme již prakticky mobilizovaní. První pásmo, tedy tři armády na východ od Visly, jsou mobilizované na sto procent. V druhém pásmu je mobilizace dokončena ze sedmdesáti procent a záložní armáda Poznaň začne mobilizovat od první minuty války, pokud by vypukla. Víte, my si uvědomujeme převahu sovětského letectva a víme, že žádné velké přesuny nebudou možné. Jakmile to bolševici spustí, budou železnice i silnice paralyzovány. Žádné doplňkové jednotky se k frontovým silám již nedostanou a také žádné velké zásobování nebude možné. Všechny naše jednotky mají proto sklady zásob a munice poměrně blízko ve svém týlu a ty jim bohatě vystačí na dobu, po kterou dokážou udržet postavení, což nebudou měsíce, ale spíše jen dny a dá-li Bůh, týdny.

– Podívejte, ukázal na mapu generál Stachiewicz. – Většina našich zbrojních závodů je umístěna příliš na východě a Rusové se jich zmocní, ještě než překročí Vislu. Možná po nějaký čas ubráníme železniční uzly, zejména Varšavu, ale náš centrální průmyslový rajón, zde v trojúhelníku jižně od Varšavy, bude brzy obsazen nebo zničen. Bombardování zcela jistě přeruší dovoz uhlí a surovin ze Slezska k Varšavě a k dalším továrnám. Jakmile se Rusové na jihu dostanou k Visle, přijdeme o největší elektrárnu na Sanu. Jsme pouhá návnada, pánové, a víme to. Síly, které se nejpozději do týdne utkají na evropském bojišti, nás mnohonásobně převyšují. Sny o tažení na Smolensk a Kyjev jsou pryč. Přišli jsme o ně v osmatřicátém. Ale i tak jim dáme zabrat.

Sikorski hostům dále vysvětlil, že motorizované a tankové jednotky byly přiděleny ve větší míře druhému sledu, který snad jedině bude mít příležitost k protiútokům, a nejvíce na severním

úseku, kde Bug ani Visla netvořily přírodní překážku a nepřítel zde měl otevřenou cestu do prostoru severně od Varšavy. Dvě horské divize byly naopak přiděleny jižnímu křídlu a měly operovat v předhůří Karpat.

Větší pružnost byla dosažena u celého velení armády, které nyní již nepříslušelo Generálnímu inspektorátu jako dříve, ale včetně plánování a operačního velení přešlo pod generální štáb. Mírové smlouvy s Československem a s Německem umožnily soustředit všechny síly pouze na obranu východní hranice, jedné jediné linie o délce 300 kilometrů. Systém protiletadlové obrany a včasného varování byl propojen se systémy sousedních států. Letecké síly se podařilo modernizovat a téměř zdvojnásobit z šesti na deset pluků.

~

– Nu, to je tedy proměna, konstatoval vyslanec Noël, sotva usedl do auta. – Tohle bych si byl v osmatřicátém nepředstavil.

– Jistě, polská armáda se skutečně změnila k lepšímu, potvrdil atašé Musse. – Jenže to sotva bude stačit. Víte, v té jejich nové strategické doktríně jsou vidět prsty OKW. V osmatřicátém se Rydz-Smigly pokoušel postavit všechny ozbrojené síly do jediné linie až na hranice. A kdyby byla tehdy válka trvala déle, Stalinovy tankové brigády by touto linií projely jako nože máslem. Celé polské armády by pak skončily v obklíčení a bylo by po válce. Mohl jste si všimnout, že nyní polští vojenští páni nějak podezřele zmoudřeli. Postavili své ozbrojené síly do dvou základních linií o třech armádách v každé a ještě za ně umístili záložní armádu. Na tohle by Poláci sami nepřišli. Tohle smrdí Beckem nebo von Rundstedtem. Ale jsou jednotní. Všiml jste si, že se u nich vůbec nevyskytují takové ty spory mezi armádními frakcemi, mezi starými kavaleristy, zastánci technických motorizovaných

a pancéřových celků a tradičními pěchotními obranáři? Tyhle spory otravují vzduch v Německu, ve Francii i v Británii. U nich se nevyskytují. Celý ten národ se soustředí všemi silami na jedinou věc. Pobít co nejvíce bolševiků.

– Nemyslím armádu, zavrtěl hlavou vyslanec. – Žasnu nad tím, kam se poděla polská pýcha. Pamatujete na pařížskou recepci u Rackiewiczze v září v osmatřicátém? Polsko musí být uznáno jako evropská velmoc. S bolševiky bychom si poradili sami a v šesti dnech... Polsko si právem nárokuje na východě hranice z doby krále Gustava Vasy atakdale... Dokonce i Bonnet si tehdy otíral studený pot, když tyhle žvásty poslouchal. Vždyť je to jenom tři roky.

– Bonnet se nyní potí v pralesích Guayany, pokud vím, opáčil Musse. Rackiewiczz může být rád, že mu svěřili kancelář na nějakém podřadném úřadě ministerstva zahraničí. A pokud Poláci i Němci selžou, budeme my všichni pro změnu mrznout někde na Sibiři. V tom lepším případě ovšem... A nebude to trvat ani tři roky.

31. květen – Pražský hrad

K večeru se Edvard Beneš zabořil do vysokého ušáku a zahloubal se do materiálu, o jehož zpracování před časem požádal generála Emanuela Moravce. Šlo o krátký a stručný rozbor válečného potenciálu SSSR dle posledních poznatků vojenské rozvědky, špionáže a armádních i diplomatických kruhů vůbec.

Z elaborátu vyplývalo, že území SSSR je chráněno dvěma obrannými liniemi a to Stalinovou (přibližně v úrovni bývalé hranice SSSR) a Molotovovou linií, táhnoucí se pár desítek kilometrů za novou hranicí získanou po roce 1938. Tyto linie jsou

členěny na rajóny a jedná se o několikanásobné sledy polních opevnění vyztužené betonovými pevnůstkami, spíše podle vzoru Maginotovy linie než podle modernějšího československého řešení. Hustota pevnůstek údajně dosahuje jednoho bunkru na dva kilometry, což se s československou linií srovnávat nedá.

Sověti ovšem na obranu zjevně nepomýšlejí. Moravec se domýšlel, že Stalin původně plánoval svůj úder proti Evropě až na jaro 1943 (podle analýzy výroby dělostřeleckých systémů a střeliva). Někdy koncem léta 1940 se však rozhodl invazi uskýtít, a to o celý rok. Podnětem k spěchu se zřejmě stala franko-německá dohoda o hospodářském paktu a ochota dalších zemí připojit se k paktu. Dne 1. září 1940 schválilo 4. mimořádné zasedání Nejvyššího sovětu Zákon o povinné vojenské službě (v době, kdy svět směřoval k míru). Tím podle Moravce začala první etapa mobilizačního rozvinutí sil DRRA, tedy skrytá mobilizace. Zároveň bylo zahájeno i operační rozvinutí, neboť v západních příhraničních vojenských okruzích byly identifikovány štáby a základní kádry některých budoucích útočných armád. Již 20. října 1940 byl v Moskvě Lidový komisariát obranného průmyslu rozčleněn na čtyři specializované komisariáty, což naznačovalo, že byla zahájena mobilizace v průmyslu a jeho přechod na válečnou výrobu. V té době se objevily první zprávy o vysokých číslech některých sovětských divizí, z nichž vyplývalo, že by DRRA mohla mít až 60 (!) tankových a 75 leteckých divizí. Podle vojenských výpočtů by tomu odpovídalo 300-500 pěších divizí, což by znamenalo, že DRRA je armádou kvantitativně dalece převyšující souhrn všech zbylých armád světa, a to ještě v míru. Moravec dodával, že v této době (1940) bylo bojeschopných maximálně 100 divizí použitých již dříve proti Polsku a Finsku. V Moskvě se 1. října 1941 konalo uzavřené zasedání vrchního velení DRRA, na němž údajně Stalin seznámil budoucí velitele frontů, armád a sborů s rozhodnutím zaútočit proti Západu a sdělil

i přibližný termín. Začátkem listopadu se pak prokazatelně konaly válečné hry, na nichž byly prověřovány různé varianty invaze. Poté Stalin učinil závěr, podle něhož se měl hlavní úder valit na hlavním strategickém směru dvěma proudy přes Polsko a Německo, teprve později také jižním směrem přes Rumunsko a podél Dunaje na Budapešť. Začátkem prosince 1941 emigrovala na západ Litvinovova skupina sovětských diplomatů spjatých s mírovou politikou SSSR a tito lidé přinesli materiály, jejichž zpravodajský rozbor potvrdil i ty nejhorší obavy Západu. Německo i Polsko se vážně chystaly k obranné válce.

Spojené rozvědky a tajné služby evropských států postupně potvrdily operační rozvinutí DRRA na západní hranici SSSR. V prvním sledu čtyř frontů (a to je bezpečně zjištěno) čeká na povel k útoku celkem 12 sovětských armád (od severu k jihu 27., 8., 11., 3., 10., 13., 4., 5., 6., 26., 12., 18. a 9. A). U Finska na severu stojí další tři armády (23., 14. a 8. A). Ve druhém sledu se počet armád nepodařilo zjistit, ale odhaduje se formování pěti až deseti armád. Na dálném východě, jako pojistka proti Japonsku, stojí celkem čtyři spolehlivě zjištěné armády (1., 2., 15 a 25. A). Celkem tedy 21 až 27 armád, s nimiž Evropa musí bezprostředně počítat. Emanuel Moravec odhadoval, že pokud bude útok směřovat nejprve jen na Polsko, zaútočí dva fronty o osmi armádách, kterým se v Polsku bude bránit sedm armád. Sověti však budou nesrovnatelně lépe vyzbrojeni, budou mít drtivou desetinásobnou převahu v tancích, v motorizaci, v letectvu i v celkové palebné síle svých jednotek. Zatímco polských sedm armád čítá asi 50 divízi, z toho pět poloobrněných a pět motorizovaných, ruských osm armád čítá asi 110 divízi, z toho 30 tankových a 15 motorizovaných. Polsko padne a dojde na Říši.

Zatímco mírový stav Wehrmachtu zahrnoval 35 % celé mobilizovatelné armády a v dalších evropských zemích ještě méně, mírový stav DRRA dosažený v březnu 1942 měl zahrnovat

až 70 % celé mobilizovatelné armády. O tomto mírovém naplnění sovětských asi 300 divizí mužstvem rozhodlo prý politbyro 21. května 1941. Přednostně byly doplňovány divize prvního útočného sledu na západě země.

V březnu 1942 se již ve zbrani nacházelo asi 5,5 milionu rudoarmějců. V dubnu a květnu proběhla ohlášená cvičení DRRA ve vnitrozemí, během nichž bylo mobilizováno dalších 800 000 záložníků. Ti doplnili divize obou útočných sledů na válečné počty. Tankové, mechanizované a letecké divize, stejně jako dělostřelecké pluky, již na plných počtech byly. Otevřená mobilizace měla být vyhlášena okamžikem napadení Polska a během ní mělo být za měsíc vytvořeno již asi jen 30 pěších divizí. Otevřená mobilizace měla ovšem probíhat dále, neboť přednostním umístěním všech tajně mobilizovaných vojáků k bojovým útvarům chyběl stejný počet, tedy dalších asi pět milionů mužů v týlových a doplňkových službách. Celkově tedy měla DRRA útočit se šesti miliony mužů a do dvou měsíců po útoku dosáhnout stavu 12 milionů mužů. První sled každé sovětské jednotky, podle polního řádu, dosáhne bojové bojeschopnosti do šesti hodin od rozkazu. U Československé armády jsou takového výkonu schopny jen jednotky hraničního krytu. Polní armáda potřebuje od vyhlášení mobilizace nejméně dva dny až týden, Wehrmacht ještě déle. Pouze Sověti jsou bojeschopní a na válečných počtech, aniž ještě vyhlásili mobilizaci. DRRA má již v míru k dispozici asi 50 000 traktorů a pásových tahačů pro dělostřelecké systémy a 250 000 nákladních automobilů, což se pokládá za asi 30% vybavenost mechanizovaných sborů. Po vyhlášení otevřené mobilizace mají být vzaty další statisíce aut a traktorů z civilního sektoru, pokud možno až po sklizni.

Vojeňští analytici podle stavu příprav propočítali sovětský úder někdy na první polovinu července 1942. Avšak 8. dubna zvítězili

spojenci nad hlavním japonským císařským loďstvem u Ceylonu a předali Pacifik Američanům. Mohutná loďstva se vrací do Evropy a to zřejmě pohnulo Stalina k tomu, aby o měsíc urychlil strategické přeskupení vojsk z týlových oblastí země do východního pásma u západních hranic i za cenu, že některé mechanizované útvary zůstanou nedozbrojeny. Začátkem května byly zaznamenány přesuny celých sborů z druhého sledu blíže k frontové linii, což znamená, že se velení zřejmě pokouší posílit vojska prvního úderu, aby byl úspěch posichrovaný. Již 10. dubna přešly sovětské železnice na válečný grafikon a němečtí analytici usoudili, že do zahájení invaze zbývá půldruhého měsíce. Od konce dubna začaly k Běrďičevu a Proskurovu přijíždět první vlaky z Mongolska a Zabajkalska. Přeskupení tedy začalo od východu. Od začátku května přišla hlášení o tom, že začíná seskupování vojsk prvního sledu. Vojska doposud tábořící 50-100 km v zázemí se v noci začala po částech přesouvat do těsné blízkosti státní hranice, počínaje řadovou pěchotou. To pro analytiku znamenalo, že do invaze zbývá necelý měsíc. Zároveň bylo stokilometrové pásmo za hranicí zcela vyčištěno od civilního obyvatelstva. Po pěchotě se k hranicím přesouvaly i mechanizované sbory, sborové dělostřelecké pluky a těžké dělostřelectvo zálohy vrchního velení.

Po 21. květnu zmizeli z Moskvy členové politbyra, kteří byli zřejmě odesláni jako kontrola a podpora k frontům. Ve stejnou dobu byl přerušen beztak již řídký rádiový provoz v celém příhraničním pásmu, pouze radiostanice okruhů simulovaly mírový provoz. Konečně, 26. května zaútočily ozbrojené síly rudého Španělska na britskou pevnost Gibraltar, zřejmě kvůli odvedení pozornosti velmocí od východoevropského bojiště a kvůli povzbuzení radikální levice ve Francii. Ve shodě s analytiky předvídal Emanuel Moravec začátek útoku na první červnový týden. Protože se jisté známky posledních příprav

projevily jen u dvou sovětských frontů, předvídal, že v první fázi invaze bude napadeno jen Polsko.

Dále se prezidentův vojenský poradce zaobíral přímo silami, které měly invazi podniknout. Tyto sovětské armády mají poměrně standardní sestavu jednoho mechanizovaného a dvou až tří střeleckých sborů. Některé armády jsou ovšem zesílené na tři střelecké a dva mechanizované sbory (4, 10, 11, 5, 6 a 26. A). Devátá armáda proti Bukurešti je úderná, se třemi mechanizovanými sbory. Vojska I. sledu jsou členěna do pěti frontů. Severního (proti Finsku), Severozápadního (v Pobaltí a proti Prusku), Západního (v Bělorusku), Jihozápadního (na Ukrajině) a Jižního (proti Besarábii). Další vojska budou pravděpodobně umístěna ve vnitrozemských vojenských okruzích, část zcela jistě na Kavkaze a v Mongolsku.

Byl předpokládán značný počet sborů zálohy jednotlivých frontů. Tam již představa rozvědných služeb netvořila tak jasný obraz, ale dohromady by zálohy vydaly nejméně na dvě další armády. Zatím bylo jako bojeschopných identifikováno 97 sborů (65 střeleckých, 29 motorizovaných, tři jízdní). Z těchto 97 sborů patřilo sedm k záloze frontů (pět střeleckých a dva mechanizované). Hrubý odhad činil, od Leningradu po Oděsu, 274 divizí, z čehož 54 tankových, 28 motorizovaných, sedm jezdeckých, 172 střeleckých (pěších) a 13 horských. Dvanáctá a 18. armáda v předhůří Karpat (zjistili Rumuni) byly tvořeny téměř jen samými horskými divizemi s mužstvem i důstojníky kavkazského původu.

Před prvním sledem armád přisunutým těsně k hranici stála pohraniční vojska NKVD rozčleněná na malé jednotky o neznámém počtu. Tyto oddíly se však před několika dny z hranice ztratily a byly vystřídány pravidelnou armádou. To znamenalo, že se DRRA nechystá k obraně, ale jednoznačně k útoku. V zádech prvosledových vojsk stála nejméně stotisícová

zadržovací armáda NKVD a součástí armád bylo dalších nejméně sto tisíc výsadkářů v deseti sborech po třech brigádách, z nichž každý byl přidělen jedné frontové armádě. Mechanizovaný sbor měl tabulkový stav 1 000 tanků a 30 000 vojáků. Střelecký sbor o třech divizích asi 45 000 mužů. Najisto se dalo počítat s 29 000 tanky a s 3 865 000 muži ještě před vyhlášením všeobecné mobilizace. Asi polovinu tohoto stavu tvořili vycvičení profesionálové a současně sloužící vojáci prezenční služby, tedy elita armády. Velelo jim okolo 1000 generálů a 70 admirálů. Důstojnický sbor byl ovšem tvořen z velké části živelně povyšovanými nižšími důstojníky, kteří po velkých armádních čistkách postoupili o dvě až tři třídy vzhůru a neměli potřebné zkušenosti s velením. Předpokládalo se, že tak obřím a těžko manévrujícím formacím, jako jsou velké divize se stovkami tanků, velké mechanizované sbory a armády, se bude jen těžko velet a bude se s nimi obtížně manévrovat.

Zpravodajské služby neměly přesnou představu o tom, kolik dalších divizí, sborů a armád je sovětské vedení schopno sestavit po mobilizaci a jakou rychlostí, zda půjde o zcela nové útvary, nebo jen o útvary k doplňování ztrát již existujících útvarů. Nikdo nemohl říci, zda pro případné nové útvary jsou již k dispozici důstojnické sbory, ale předpokládalo se, že je pro ně dostatek zbraní, včetně těžkých. Podle nepotvrzené zprávy bylo za Uralem zahájeno formování 60. armády DRRA. Nejvyšší číslo bojeschopné a zformované armády, které bylo zatím potvrzeno, je číslo 28 a domýšlelo se do třiceti.

Nebylo známo, že by DRRA kdy nacvičovala obranné operace a žádné obranné přípravy na sovětském území nebyly zaznamenány. Výzbroj sovětských divizí byla spíše útočného než obranného charakteru. Předpokládalo se, že DRRA bude útočit jakousi masovější formou německého blitzkriegu, že se bude snažit prorážet frontu masami tanků a letectva, dosahovat silnic a vysílat

tisíce silničních tanků do hlubokého týlu nepřítele po vzoru Čingischánových jezdeckých hord. Českoslovenští a němečtí experti, kteří se účastnili některých sovětských manévřů před rokem 1938, potvrdili, že na vlastní oči viděli precizně zvládnuté masové výsadekové operace do týlu nepřítele, včetně některých těžších zbraní i lehkých tanků.

Co se týče letectva, jeho počty přibližně odpovídaly počtům tankových vojsk. Stíhací a smíšené divize (po 300-400) letounech byly přiděleny po jedné ke každé armádě a několika divizemi disponovalo vždy velení frontu. Nebylo zjištěno žádné dálkové bombardovací letectvo, jaké budují například Britové. Letiště byla připravena velmi blízko fronty a Sověti je nikterak nemaskovali a nezakrývali. Nové tanky a nová letadla tvořily asi 30 % celkového stavu a byly jimi zřejmě vybaveny přednostně jednotky prvního úderu. Námořnictvo mělo vlastní letecké jednotky, jinak bylo ale velmi slabé.

Slabinou Rudé armády by mohly být velitelské kádry a zbraně, které vyžadují odbornou obsluhu. Není dost dobře možné, aby pro takový počet tanků a letadel bylo vyškoleno dostatečné množství osádek včetně záloh. Není ani možné, aby byla taková vojska vybavena dostatečnou kapacitou polních opraven a servisů. Odborně kvalifikovaní dělníci, kteří by pro ně byli zapotřebí, by chyběli v továrnách a ve výrobě. Zcela jistě nebude k dispozici dostatek vycvičených a vyškolených velitelů a jen zlomek sovětského důstojnického sboru již velel ve skutečném boji. Vojska budou mít organizační a spojovací potíže, budou obtížně koordinovat své operace a pravděpodobně se budou snažit prostě jen vrhnout kupředu ocelovou a lidskou masu v nezastavitelném množství. Nahromadění milionů tun zásob a natlačení techniky včetně tanků a letectva až k samé západní hranici svědčilo o tom, že sovětské vrchní velení předvíдалo zásobovací potíže. Zásobovat lze fakticky pouze po železnicích, a těch je v žádaném směru málo.

Silnice jsou špatné a budou zničené, stejně jako železnice. Evropské železnice by Sověti navíc museli přestavět na širokorozchodné. Taková přestavba nebude schopna držet krok s postupující frontou stejně jako spojení mezi jednotkami. Letectvo nebude schopné budovat dostatek kvalitních a vybavených letišť v týlu stále postupujících vojsk a většinou budou letouny startovat stále ze základen na současné hranici. Vojska postupující kupředu budou bez spojení, budou se vzdalovat od zásob, od opraven, od pomalých pěších a dělostřeleckých útvarů a letectvo bude nuceno létat k frontě daleko. To vše by mohlo postupně zredukovat počet útočících vojsk a techniky na snesitelné počty, s kterými by mohly západní armády bojovat alespoň s nějakou nadějí na úspěch.

Benešovi to přišlo jako k uzoufání nudné čtení. Nevěděl zhola nic o taktice a strategii ve válečnictví. Nerozeznával rozdíl mezi plukem, praporem, divizí a sborem. Nechápal, k čemu se hodí kanón či houfnice. Pochopil pouze tolik, že Rudá armáda je nesmírně silnou armádou a Západ bude asi o hodně slabší. Již do prvního úderu mohou Rusové bez mobilizace vrhnout sedmkrát větší sílu, než jakou by měla Československá armáda po úplné celonárodní mobilizaci. Výsledek je tedy nasnadě. Až se Rusové a Němci porvou, Evropu bude muset opět zachraňovat politika a diplomacie. Taková diplomacie, se kterou bude Moskva ochotna jednat. A taková je v Evropě jen jediná, totiž neutrální československá.

~

Po osmé hodině večer zaklepal na dveře prezidentovy vojenské kanceláře tajemník Prokop Drtina a oznámil jejímu náčelníkovi, že Moskva právě ohlásila Molotovův proslov k mezinárodně politické situaci. Moravec pokynul Drtinovi, aby zapnul rádio

a naladil příslušnou stanicí. Pak vytáhl ze sekretáře láhev a dvě sklenky, usadil se v křesle a zapálil si cigaretu.

Molotov jménem pracujícího lidu SSSR uvítal návrh západních velmocí na uzavření příměří na španělské frontě počínaje dnešní půlnocí, neboť Sovětský svaz se skutečně nenachází s Francií a Británií ve válečném stavu. Pokud obě velmoci uznají, že je nyní Španělsko územím SSSR a uvolní námořní blokádu pro běžné zásobování tohoto území, bude možné vzápětí zahájit diplomatická jednání ohledně Gibraltaru.

– Tomu nerozumím, užasl Moravec. – Stalin přece mír nechce. Tak pěkně si to rozehrál ke spravedlivé odplatě a teď bude vyjednávat? To není možné. Tomu nevěřím! Já se sice nezajímám, tak jako prezident, o politiku skrze vědecká a sociologická schémata, ale z vědeckého hlediska vím něco o válce i o mobilizaci. A tohle Molotovovo prohlášení odporuje logice událostí. Je to, jako když si nabijete pušku, namíříte, stisknete spoušť a druhou rukou se pokoušíte chytit kulku, abyste mohl tvrdit, že k žádnému výstřelu nedošlo. Přesně tohle ten Molotov dělá. Ucpává hlaveň poté, co již stiskli spoušť. Buďto přijde o ruku, nebo chytání jen předstírá a kulka mu proletí mezi prsty. Nebo má pancéřovou ruku, a pak přijde o pušku. Prostě mu nevěřím.

– Já už ani nevím, čemu mám věřit, přiznal se Drtina. – Sloužím Benešovi taková léta. V době Mnichova jsem s ním z duše nesouhlasil, ale tak nějak jsem ho dokázal pochopit. Když potom kývl na to, že se budeme bránit, rozhodl jsem se mu sloužit dál. Ale to, co řekl dnes...? Je možné, že se s těmi bolševiky tak strašně mýlí? Je možné, aby se tak mýlil člověk s dvacetiletou zkušeností diplomata a ministra zahraničí?

Moravec do sebe kopl sklenku a uvážlivě zavrtěl hlavou.

– Také jsem si nejdříve myslel, že je to jen jeho ješitnost. Připadá si odstrčený z politiky a zoufale hledá možnost, jak být zase důležitý. Napadla ho ta myšlenka, že se stane

zprostředkovatelem mezi Východem a Západem, a drží se jí jako veš ocasu. Taky by si rád vyrovnal účty z minulosti. Rád by viděl potrestané Německo a osamělé, všemi zrazené velmoci, aby poznaly, co udělaly tehdy jemu. Rád by si vyřídil účty se Slováky, s Poláky a s dalšími. Možná i s námi. Namlouvá si, že to za něho udělají Rusové a on se na to bude se zadostiučiněním dívat. Tak dlouho potlačoval své pocity zlosti a strachu, až nad ním převzaly moc a on už není schopen hodnotit věci z odstupu, jako to dělával dříve. To jsem si říkal. Ale máte pravdu. Po dnešku mám pocit, že by v tom mohlo být něco více. Dnes nám odkryl karty více, než možná sám chtěl.

– Já v tom nemohu pokračovat! rozhodil Drtina zoufale rukama. – Dokázal bych sloužit i prezidentovi, který se jen mýlí, ale tohle již zašlo příliš daleko. Já... Zkrátka začínám mít pocit, že být dále jeho zaměstnancem, znamená mít podíl na něčem hodně zlém. Začínám cítit spoluvinu. Na druhé straně ho nechci opustit ve chvíli, kdy zase začíná období nějakých těžkých zkoušek.

– Rozumím, kývl Moravec. – Měl jsem podobné dilema. Ale myslím, že jsem nakonec našel cestu, jak ho neopustit ve chvíli zkoušek a jak přesto posloužit dobré věci.

– Nevím, vzdychl Drtina, aniž se zamyslel nad skutečným obsahem Moravcova sdělení. – Asi to nedokážu. Takže vy, vojáci, si skutečně myslíte, že Rusové zaútočí v Polsku?

Moravec se od srdce zasmál.

– Pane tajemníku, válečnictví je cosi jako exaktní věda. Má své zákonitosti a pravidla, stejně jako sociologie, kterou právě proto tak miluje pan prezident Beneš. Ve skutečnosti je to docela jasné.

Generál sáhl do šuplíku a vytáhl odtud složenou mapu. Rozbalil ji na stole před Drtinou a zatěžkal rohy sklenicemi. Byla to mapa Polska, včetně území zabraných Stalinem v roce 1938. V téhle mapě však byly barevnými tušemi naznačeny jakési linie, čtverečky, kolečka a trojúhelníčky, také šipky a množství jiných

záhadných značek. Drtina pochopil, že jde o postavení vojenských jednotek.

– Pane tajemníku. Každý vyšší důstojník, který se na tohle podívá, okamžitě pochopí, co se zde děje, jak to může pokračovat a jak to pokračovat v žádném případě nebude. Tohle jsou Rusové. Tři miliony jejich vojáků, pět tisíc letadel a deset tisíc tanků, stojí natlačeno až na samou polskou hranici asi jako tenista, který se staví až k síti. To není postavení vhodné pro obranu. Takový tenista může být rychlý, silný a může mít velkou raketu, ale neví, kam nepřítel vypálí míček. Když stojí těsně u sítě, zjistí, kam míček letí, až když už bude míček za jeho zády, a to už nic nezachrání, nedoběhne ten míček. Prohraje, i kdyby byl sebeschopnější a sebesilnější. Má prostě špatné postavení pro odrazení úderu.

– Ty značky, tedy vojska, jsou rozmístěny nerovnoměrně, všiml si Drtina a ukázal prstem po celém toku Bugu.

– No samozřejmě, souhlasil vášnivě Moravec, šťastný, že může opět teoretizovat a přednášet svůj oblíbený předmět. – Základním předpokladem vítězství je koncentrace sil, nikoliv jejich roztažení do třísetkilometrové linie. Zákopové linie vznikají až teprve tehdy, když prvotní útok neuspěje, jak se tomu stalo ve čtrnáctém roce na Marne. Útočník se snaží prorazit obrannou linii a dostat se obránci do týlu. Když se mu to podaří, obránce může všechny své armády klidně poslat domů, protože už mu nejsou k ničemu. Jako je ztracen tenista těsně u sítě, když ho míček přeletěl daleko dozadu. Útočník vyhrál. Rusové zaútočí a zaútočí zde, protože zde mají soustředěno ohromné množství vojsk v malém prostoru, těsně u hranice. Každý důstojník z téhle mapy okamžitě pozná, že tenhle tenista se nechystá odrazit míček, ale sám jako první odpálit. A vzhledem k tomu, jak si věci stojí, má v ruce i míček. To znamená, že odpálí jako první a nemusí se bát, že ho míček přeletí ve směru od soupeře. Ne ve Španělsku, ani ve Finsku, ani na

Kavkaze, ale zde mají soustředěna vojska a zásoby. Zde zaútočí na Polsko, ať již diplomacie či politika naznačují cokoliv. A musí to udělat v nejbližší době.

– V jaké době? otřel si Drtina orosené čelo.

– V prvním květnovém týdnu změnili vysílací kódy, zamyslel se generál a jeho prsty samovolně počítaly. – S každým dalším dnem narůstá nebezpečí, že obránce bude varován a plány na invazi prozrazeny. Od změny kódů se dá útok předpokládat za tři čtyři týdny. V polovině května Rusové úplně vysídlili stokilometrové příhraniční pásmo. Dovedete si to představit? Od Baltu po Černé moře. Všechno obyvatelstvo, které bydlelo v pásmu sta kilometrů od hranic, bylo transportováno v několika málo dnech do vnitrozemí a můžeme si domyslet, že nejspíš na Sibiř. Tohle už je velmi jasná indicie útoku. Před týdnem se podle hlášení polské rozvědky ztratily z hranice oddíly ruských pohraničnicků. Předali hranici armádě a kromě úderných a záškodnických skupin se celý aparát NKVD stáhl do týlu armád. Víte, pokud chce někdo zaútočit bez varování a bez vyhlášení války, obvykle to udělá v neděli ráno. Japonci také napadli Pearl Harbor v neděli ráno, kdy byli američtí vojáci unavení po sobotním hýření a těšili se na nedělní vyspávání. Vojáci, kteří mají dovolenky, se obvykle vrací k posádkám až v neděli večer. V neděli má volno většina zaměstnanců pošt a železnic a také politikové si užívají odpočinku. Neděle ráno je zkrátka nejvhodnější čas pro nenadálý přepad.

– Dnes je neděle a nic se nestalo, hlesl Drtina.

– Také si všichni oddechli, potvrdil generál. – Nedovedete si představit, jaká úleva dnes vládne v polském generálním štábu a například v Königsbergu.

– A Beneš tohle...

– Beneš to ví. Samozřejmě, že ví. Říkali jsme mu to všichni. Já, rozvědka a také Syrový s Krejčím. Uznává exaktní vědy a jsem si

jistý, že nám, odborníkům, stoprocentně věří, že se nemýlíme v odhadu začátku útoku.

– A Němci?

– Němci, Poláci i my. Divil byste se, kolik vojáků, důstojníků a zaměstnanců muselo být od včerejška v práci a ve službě. A že Poláci nevyhlásili mobilizaci? Nenechte se vysmát. Dnešní noc byly polských vojáků plné zákopy. Statisíce jich nespaly. Hlídky mají kruhy kolem očí od obrouček dalekohledů. Dělostřelci dřímali u svých baterií v palebném postavení a granáty v bednách u děl měly nastavené roznětky. Polské letectvo co chvíli zahřívalo motory. Já vím, jak to chodí. Proč myslíte, že sám náš prezident byl dnes po celý den v kanceláři? Všichni vědí a věděli, že dnes se to mohlo stát. S velmi vysokou pravděpodobností mohlo. Nestalo a já sám nad tím žasnu. Takže máme možná ještě týden či dva týdny času. Zaútočí sedmého nebo čtrnáctého. Déle už Rusové váhat nemohou. Přišli by o moment překvapení. Oni si patrně neuvědomují, že o něj přišli tak jako tak, že jsme v pohotovosti. Ten námořní incident s Brity a Francouzi byl jen trikem na odvrácení pozornosti. Stalin potřebuje nějaký hlasitý a veřejně přemílaný konflikt se Západem, aby to vypadalo, že co nevidět dojde k válce mezi Moskvou a Západem. Aby si celá střední Evropa oddechla, protože když bude Stalin válčit s mocnostmi, nepotřebuje ještě k tomu přímou konfrontaci s Němci, Poláky a Malou dohodou. To dá rozum. Jenže Stalin ví, že i kdyby mu Londýn a Paříž vyhlásily válku, nic to pro něho nebude znamenat, žádnou zátěž, ani hrozbu, protože nehodlá válčit na moři a nepotřebuje po moři nic dovážet. Proto Západu předhodil Španělsko, aby je zaměstnal, aby měli pocit, že válčí proti komunismu a aby s tím měli spoustu práce a problémů. Španělsko je také srozumitelným signálem pro levičáky v celé západní Evropě, že nastal čas, že už to přijde. Pro naši veřejnost a politiky je situace jasná. Nezaútočil v neděli a hádá se se Západem. Bude

diplomatická válka, a i kdyby vypukla ta skutečná, tedy bude probíhat na moři, v Íránu nebo v Indii. To se nás, Středoevropanů, nedotkne. Můžeme se v klidu dívat, jak to dopadne. Jenže to je veliký omyl. Pozornost je odvedena a veřejnost i politikové uklidněni. Nejlepší čas k pořádné ráně. Tady, teď a vši silou.

Dratina bezmocně vytřeštil oči a lapal po dechu.

– Němečtí generálové, mávl Moravec netrpělivě rukou, – ti vědí totéž co naši a ruští generálové. A jedni vědí, že ti druzí to vědí také. Matematicky je věc jasná. Výpočty si udělá každý stejně. Rusové mají obrovskou převahu. V německém generálním štábu vědí, že i kdyby Říše ihned bojovala spolu s Poláky, Rusové budou mít stejně převahu. V lidech dvě až tři ku jedné, v letadlech a v tancích šest až deset ku jedné. Rusové mají zřejmě daleko kvalitnější tanky a v mobilizaci lidí i průmyslu jsou o pár měsíců napřed. Již uvolnili všechny tratě pro vojenské transporty, shromáždili vojska a navezli zásoby, již mají vyrobeno munice, benzínu a techniky na léta válčení, jejich továrny již předělaly výrobní linky z traktorů na tanky a letadla. Vše je zajištěno a připraveno, od dolů na rudu a uhlí až po výstřel z děla. Vojenské akademie plynule chrlí zástupy nových důstojníků, v týlu se formují další sledy armád a divizí, přebírají novou techniku z továren, nastupují do vlaků a jsou odváženy k frontě. A tak to může pokračovat celé roky, aniž se vyčerpají. Tomu se říká rozvinutí týlu. Nestačí jen povolat záložníky, rozdat jim zbraně a posadit je do zákopů. Je třeba mobilizovat průmysl a dopravu na válečné poměry. V tom mají nad Němci několikátýdenní náskok, i kdyby Berlín již zítra vyhlásil plnou mobilizaci.

– Pak jsme ztraceni, klesl Dratina ochable do křesla. – Tak proto se prezident snaží udržet se Stalinem mír, dokud to půjde. Ještě jsme ani nemobilizovali. Nemáme válečnou vládu a průmysl vyrábí běžné zboží.

– Tak jednoduché to zase není, odproval Moravec. – Pro Rusy nastanou problémy, jakmile vyrazí vpřed. Takové množství tanků, letadel, kanónů a lidí potřebuje doslova miliony tun zásob. Tisíce vlaků. Stovku vlaků denně. Ty zásoby mají vyrobené a hromadí je u hranic. Mohou rychle vyrobit další. Ale zásoby takového rozsahu se nedají dovážet k jednotkám na dvoukoláku. Dokonce ani po silnicích na dlouhou vzdálenost to nejde. Dokud stojí na vlastním území, jde zásobování hladce. Ale všechno se změní v okamžiku, kdy vyrazí vpřed. Silnice budou zaminované, rozbité, přehrazené zátarasy, bombardované atakdale. Rusové mají navíc nedostatek kvalitních nákladňáků a většinou nejde o terénní vozidla. Jen na každý tank musíte mít nejméně deset až patnáct nákladňáků a tahačů, abyste ho udržel v provozu. Jejich slabinou je logistika. Čím dále postoupí na území nepřítele, tím více sami sebe ohrozí. Už proto nemohou postupovat na široké frontě. Budou se snažit postupovat rychle kupředu, ale jen v určitých úzkých koridorech, v nichž mohou své jednotky zásobovat. To mohou jen tehdy, když budou postupovat podél hlavních železničních tratí. Myslím dvoukolejně železnice. Po jedné koleji postupují zásoby a posily kupředu, po druhé jsou odváženi zajatci, ranění, kořist a prázdné vagony do týlu. Jedinou kolej by takový provoz zablokoval a vojska na čele útoku by se proměnila ve zmatené hloučky bez jídla, bez munice a bez benzínu. Početní převaha by jim nebyla k ničemu a zásoby nahromaděné kdesi v týlu také. Daleko slabší armáda by je rozcupovala na kousky. Zásobování, logistika, je dnes alfou a omegou každé války i bitvy. Jednou věcí je početná a skvěle vyzbrojená armáda. Druhou věcí je rozvinutý týl, výroba a mobilizace záloh. A mezi těmi dvěma věcmi stojí třetí věc, totiž plynulá doprava a spojení jednoho k druhému. Jen v téhle jediné třetí věci jsou Rusové zranitelní. Ale neprojeví se to ihned.

– Drtina se napřímil a novu začal zkoumat mapu.

– Podívejte se na to, reagoval živě Moravec. – Vidíte, kam soustředili Rusové své mocné armády? Ne po celé délce hranice s Polskem a Pruskem. Pouze tady do dvou krátkých úseků. U Brestu a u Lvova se tlačí vřdycky tři celé armády. Mezi nimi na Bugu jen jediná a ještě roztažená. Proti Prusku stojí další silná skupina, ale ta, podle našich informací, není rozvinuta k útoku, nýbrž k obraně. Budou tedy útočit jen v těchhle dvou koridorech. Poláci také soustřeďují své divize v několika liniích od Brestu na sever a od Tomašova k Přemyšlu. Mezi těmito oblastmi nechávají jen slabé síly, převážně pohraniční prapory KOP. V těch hlavních obranných koridorech Poláci vykopali nejvíce zákopů, položili nejhustší minová pole a nastavili nejhustší linie betonových řopíků. Poláci ale vědí, že ani tak se neubrání, jen útočníka zdrží. Vojenské řešení této situace se totiž přímo nabízí. Toto obrovské soustředění síly do úzkých koridorů je zároveň Achilovou patou útočníka. Wehrmacht je rychlá armáda, má dostatek pancéřových a motorizovaných jednotek. Každý německý generál si uvědomuje, že existuje jediný správný tah v této hře. Zde, ze severního Pruska, a zde, z Rumunska nebo ze Slovenska, vést krátký výpad do týlu těch ruských soustředěných skupin, přerušit jejich zásobovací trati a vydržet na nich sedět alespoň týden či dva. Rusové by vrhli masy svých tanků kupředu do Polska. Tam by našli vše spálené a vyhozené do povětří, železnice a silnice přeorané k nepoznání, zem plnou zákopů a minových polí. I tak by Rusové postupovali, protože takovou sílu nelze zastavit nadlouho. Ale ona by se za týden zastavila sama. Tři miliony ruských vojáků by zůstaly uzavřeny v obřích kotlích bez munice, bez jídla a benzínu. Pro německé a polské vojáky by pak představovaly něco jako pekoucího se vola, z něhož si pomalu odřezáváte opečené maso až ke kostře. Ruská vojska jsou jako dvě obrovské železné pěsti. Mohou jimi udeřit kupředu a prorazit cokoliv, ale paže za těmi pěstmi lze useknout ze stran. Pak pěsti

odumřou samy. Bez nervů a svalů, které by je ovládaly, jsou bezcenné a předem mrtvé. Než by dorazil ruský druhý sled, aby uvolnil zablokované železnice, bylo by po všem. Poláci budou tím čelním úderem zle pocucháni, ale Němci by i po svém obchvatném protiúderu zůstali v plné síle. Využili by všech zabavených tanků a letadel proti zbytku Rudé armády a válku by měli z poloviny vyhranou.

– A proč to neudělají? vyhrkl Drtina.

Vzápětí si uvědomil, že odpověď zná.

– Protože nesmějí být agresory. Obchvatný manévr musí být překvapením. Úkolem Poláků je ustupovat a nalákat Rusy do nitra země. Úkolem Němců je vzbudit dojem, že nejsou připraveni, nechtějí bojovat a na Polsku jim zase tak moc nezáleží. Jestliže Rusové zaútočí na Brest a vzápětí se stočí na sever do Pruska, budou také Němci odsouzeni k pouhé obraně a nedokážou již překvapivě zaútočit z boku. Museli by Rusy předejít a tím by oni zahájili válku. Němci jsou závislí na neomezené podpoře Západu. Na dovozu surovin, nákladních aut, nafty a dalších komodit. Ty ale Západ poskytne jen tomu, kdo byl napaden a kdo se brání. Jen tomu, koho OSN neoznačí za agresora. Němci dobře vědí, co by měli udělat. Stalin to ví také. Obě strany však vědí, že to Němci udělat nemohou. Právě proto vytrubuje Molotov od rána do světa mírové nabídky pro celý Západ. Proto, aby Němci nemohli z politických důvodů předejít ruský útok. Ostatně Němci na takový útok ještě nejsou připraveni. Musí také mobilizovat tajně jako v osmatřicátém proti nám. Wehrmacht je v soustředování sil k úderu za Rudou armádou pozadu. Nestihli by to. Rudí udeří dříve a nikdo tomu nezabrání.

– Takže jsou odsouzení k záhubě?! zajíkl se Drtina.

– Ne tak docela, usmál se Moravec. – Němci udělali mnoho politických chyb, ale co se týče válečnictví, neexistuje na světě národ, který by se jim vyrovnal. Dokážou uvést do chodu děsivý

válečný stroj, když na to přijde, a nikdo to neví, protože to ještě nikomu nepředvedli. Můžeme se dočkat stejného překvapení, jako se Evropa dočkala v letech 1866 a 1870. Ve světové válce byli obklíčeni a vyhladověni, ale k vítězství jim i přesto chyběl jen chloupek. Německá armáda byla strašlivým strojem ještě v osmnáctém roce. Na východě zvítězila úplně a Francii zachránili jen Američané. To, že neuspěli v osmatřicátém proti nám, malému Československu, je pro Němce jistou výhodou a skvělou kamufláží jejich skutečných schopností. Moskva je teď podceňuje. Jistou nadějí Němců je to, že dostanou Rusy do stejné situace vhodné pro klešťový úder ještě jednou, až po ruském útoku, poté kdy už bude agresor jasný. Proto se domnívám, že Německo nevstoupí do války, ihned. Zpočátku se budou bránit jen sami Poláci. A budou ustupovat. Podívejte se na mapu Polska. Z východu sem vede jen pět takových dvoukolejných železničních magistrál vhodných pro zásobování. Na severu od Grodna, dále od Bialystoku, od Brestu a od Lvova. Tyhle čtyři trati se ovšem sbíhají ve Varšavě, proto se hodí k podpoře pouze té severní skupiny armád u Brestu. Je zde ještě jedna trať ze Lvova na Krakov, jediná, která se hodí k podpoře a zásobování jižního křídla útoku. Co se stane? Rusové vpadnou do Polska zpočátku prudce. Ale jejich rychlé čelní sledy se brzy vzdálí zásobovacím základnám, které vybudovali na hranicích. Poláci budou čelní útočné jednotky nutit hlavně k tomu, aby spotřebovávaly munici a vše ostatní. Trati budou nepoužitelné. Zásobovací trasy od hranic se prodlouží.

– Poláci železnice zničí! pochopil Drtina.

– To by byla zbytečná námaha, ušklíbl se generál. – Polské železnice mají přece úzký rozchod. Rusové nemají tisíce vagonů a stovky lokomotiv s úzkým evropským rozchodem. A i kdyby je měli, pak překládat desetitisíce vagonů je nemožné. Na tom by zaměstnali polovinu svých sil. Rusové budou muset nejprve nahnat dopředu celé armády ženistů, aby velké oblasti

odminovaly, a dělníků, aby koleje rozebrali a přestavěli na širokorozchodné. To půjde o dost pomaleji než útok čelních sledů. Budou při tom bombardováni. Nejde jen o trati, ale o nádraží, o vykládací rampy zvláště pro tanky, o chráněná skladiště, o obnovu telefonních a telegrafních vedení, spojovacích uzlů, železničních dispečinků a podobně. Hlavně to totiž Poláci zničí. Také mosty a silnice, aby ztížili zásobování nákladními auty. Cílem je, aby se vojska vpředu stále více trhala na rychlé čelní sledy, na pomalé pěší jednotky a na nejpomalejší zásobování, opravy a nemocnice. Na severu se Rusové dostanou k Varšavě a to už bude zásobování váznout dvě stovky kilometrů vzadu. Varšava je železniční uzel. Bude silně opevněna a hájena do posledního muže. I když ji dobudou, získají jen hromadu trosek. Silnice zasypané sutí. Z železnic a nádraží nezbude doslova nic. Zaminovaný bude každý dům, kanál, cesta. Do Varšavy teď Němci naváží Polákům celé vlaky min a výbušnin. Rusové mohou Varšavu obejít a postupovat k Bydhošti a k Poznani na západ. Ale bez zásobování. Bude jim chybět centrální železniční uzel a tím pro ně budou všechny železnice vedoucí z Varšavy k západu bezcenné. Silnice budou zase rozbité a zaminované. Na jihu takový uzel není a tamní skupina se může dostat až ke Krakovu při jedné trati. I tu budou muset pomalu předělávat na široký rozchod. Trať vede hornatým předhůřím Karpat. Až se milion Rusů dostane se všemi tanky do Krakova, stačí výpad dvou divizí od československé hranice nebo z polského vnitrozemí. Pouhé dvě divize vyrazí z hor, přeruší trať, opevní se na ní v kopcovitém terénu, zaminují přístupy a vydrží jeden či dva týdny i za cenu ztrát. Za tuto dobu se milion ruských vojáků u Krakova promění v dalšího pečeného vola, vyhladovělého a bezmocného, a jejich zbraně v hromadu šrotu. Němci ze Slezska je zhltnou k snídani dříve, než dorazí druhý sled. Ten bude znovu uvítán u Přemyšlu, na původní hranici, a navíc s ukořistěnými zbraněmi a municí

prvního sledu. Chápete, co se vám snažím říct? Ne Poláci, ne Němci, ale Československá armáda má možnost pouhými dvěma divizemi proměnit milion ruských vojáků s tisíci tanků a děl v pouhý zákusek pro Wehrmacht.

– Tak proto Stalin ujišťuje Beneše o přátelství! vytřeštil Drtina oči.

– Správně, kývl Moravec. – A proto si Beneš dělá naděje na Stalinův vděk. A teď se podívejme na to, jak bude situace vypadat asi tak měsíc po zahájení války s Polskem. Poláci jsou prakticky poraženi, ale nekapitulují. Zbytky armády se stahují za Vislu, do Německa a na jihu do Československa. Čelní sledy Rudé armády se blíží k Bydhošti, k Poznani a k Čenstochové. Na území Polska je celkem sedm či osm sovětských armád, ale roztahaných. Pěchota zaostává nějakých sto dvě sta kilometrů za tankovými čely. Dochází zásoby a hlavně munice. Železnice nejsou opravené a přestavěné ještě ani k Varšavě a Varšava se stále brání v obklíčení. Jak dostat nutných pět vlaků zásob denně ke každé armádě? Čtyřicet dlouhých vlaků nezbytně nutných pro každý další den boje. A jak je pak rozvážet k vzdáleným sborům a divizím? Země je zničena, silnice také. Všude jsou ještě miny, všude se vynořují partyzánské skupiny a útočí na štáby, na zásobovací kolony. Ruské nejnovější tanky jezdí na naftu a nemohou využít zdejší benzín z čerpacích stanic. Záškodníci se zaměřují právě na sklady paliva a munice. Polské letectvo už skoro neexistuje, ale rudé letectvo musí k frontě létat tři až čtyři sta kilometrů, protože vybudovat stovky letišť na dobytém, ale nezajištěném území není žádná legrace. To vyloučí stíhací ochranu konvojů. Stroje jsou opotřebované a mnoho je vyřazených, ale opravy stojí daleko v týlu. Útok byl úspěšný, ale zastavuje se. Navíc, dejme tomu, se československým nebo polským divizím podařil výpad od Kežmaroku k Tarnovu, kde zablokovaly trať, rozebraly ji a zakopaly se na ní za zády ruských

čelních sledů. Jižní trať je vůbec nepoužitelná, protože ji stále nepřítel ostřeluje z hor dělostřelectvem. Rudá armáda nutně potřebuje další dva až tři týdny, aby konsolidovala jednotky, přeskupila se, ale hlavně dobyla Varšavu, přestavěla a obnovila trati, postavila letiště a doplnila zásoby. Přitom je všem jasné, že nyní bude na tahu čerstvé a ještě neopotřebované Německo. A německé tankové divize stojí v severním Prusku, nějakých dvě stě kilometrů východně za frontou, tedy za zády ruských čelních sledů. Jsou dychtivé a odpočinuté, v plné síle. Stačí jim krátký výpad k jihu a sedm sovětských armád uvízne v obří pasti bez zásob, munice a bez možnosti manévrovat, na horkém, ještě nepodrobeném území. V jediném týdnu přijde Rudá armáda o tři miliony mužů a deset tisíc tanků.

– A sovětské velitelé si tohle nebezpečí neuvědomují? žasl Drtina.

– Ale uvědomují. Říkám, že válečná věda je exaktní vědou a takové důsledky si lze spočítat elementárními metodami. Tohle dokáže i každý divizní štáb, natož generální. To, jak Rusové rozmístili svá vojska, svědčí o tom, že nejsou hlupáci, že mají dostatek skutečných vojenských odborníků. Je nemyslitelné, že by si neuvědomili, do jaké pasti strkají hlavu. Právě proto musí Rusové nějak zajistit, aby ke sklapnutí pasti nedošlo. Na jihu potřebují ochotného pitomce Beneše, aby zamezil jakémukoliv výpadu na krakovskou trať a udržel Malou dohodu nebo alespoň Československo mimo hru. Proto nás a Malou dohodu v žádném případě nenapadnou. Na severu, jakmile se rudí dostanou k Varšavě, musí odkrýt karty a zároveň zaútočit na Prusko. K tomu připravují tyhle další tři armády v Litvě a Lotyšsku. Kdyby se ukázalo, že Beneš nedokáže udržet Československou armádu mimo hru, musí Rusové hned, jak dojdou do Krakova, zaútočit Moravskou branou na Moravu a Prahu a zároveň ze Lvova do severní Besarábie. K tomu tam mají tyhle dvě horské armády

u Tarnopolu a u Černovic. Existuje jedna jediná možnost, že by ruští generálové vstřili hlavu do oprátky a postupovali bez obav až na Vislu a k německé hranici. Němci by je museli nějak přesvědčit, že věří, že se Stalinovi jedná jen o Polsko nebo, že se německý protiútok zdrží, že nejsou připraveni. Zároveň by museli mít Rusové jistotu, že nás, armádu, udrží prezident Beneš na uzdě zde na jihu. Kdyby se podařilo Moskvu přesvědčit, že postup jejich armád Polskem je zatím bezpečný, pak by rudí dostali ránu do vazy ve správný čas. Ovšem role Beneše je v tomhle zcela klíčová a jasná. Jeho řeči jsou irelevantní. Rozhodl se již dávno. Hraje vabank o všechno a věří, že rudí zvítězí, protože to by z něho udělalo velmi mocného muže, spojence vítězů. A Rusové zaútočí brzy. Velmi brzy. Tím si buďte jistý, ať již Molotov nebo Beneš prohlašují, co chtějí.

~

Za okamžik, po návratu do své kanceláře, sáhl zdrcený Prokop Drtina po telefonu a vytočil číslo prezidentova bytu, aby Beneše upozornil na obsah Molotovova prohlášení, což vlastně patřilo k jeho práci. O své rozmluvě s Moravcem prezidenta pochopitelně neinformoval. Beneš potvrdil, že zprávy poslouchal a o Molotovově prohlášení již ví.

– Věříte, pane prezidente, že to Rusové myslí vážně? osmělil se Drtina po chvíli váhání. – Jestli mají Britové pravdu v tom, že konflikt u Malty byl ruskou provokací, že Moskva potřebuje nějaký důvod, aby zahájila válku se Západem z jakýchsi spravedlivých pohnutek, pak se buďto mýlí Britové, nebo... Nebo se strašně mýlíme my.

– Ale jděte, mávl Beneš na druhé straně drátu rukou. – Uvidíte, že z toho mraku pršet nebude. A Stalin válku nechce.

~

Bylo půl desáté. Generál Moravec odejel domů moderním vozem Tatra 77, za který vyměnil původní obstarožní předválečnou Praga-Lada a zamkl kancelář. Postěžoval si, že očekává jistou dámskou návštěvu, a vzhledem k tomu, že bolševik nezaútočil, může trvat i celý týden, než se jí zbaví. Prokop Drtina se rozhodl, že přespí na pohovce ve své kanceláři. Už zase zůstával v noci na Hradě jako tehdy v září v osmatřicátém. Cítil neklid až kdesi hluboko v žaludku. Něco viselo ve vzduchu. Nebo to byl jen pocit viny? Pokud měl prezidentův vojenský poradce pravdu, pak Beneš lhal. Pak lhal strašně a lhal všem, i jemu, svému tajemníkovi. To připadalo Drtinovi stejně šílené a neuvěřitelné, jako by měl uvěřit tomu, že se prezident Beneš rozhodl vyhodit Pražský hrad do povětří. Po hodině marných pokusů o spánek vstal, sedl si ke stolu, z nejspodnějšího šuplete vytáhl zápisník, rozpůlil prázdnou stránku svislou čarou a začal při svitu lampičky podrobně sepisovat všechna svá pro a proti.

1. červen 1942 – Brest Litevsk

Ve dvě hodiny ráno 1. června přešel přes železniční most ležící po proudu řeky Bug, nedaleko od brestské citadely, nákladní vlak. Noc byla temná a bezměsíčná. Svítala jen železniční světla a strážnice na mostě. Blízká pevnost i městečko tonuly ve tmě. Otevřené plošinové vagony naložené dřevem ze sibiřských lesů kodrcaly na západní stranu toku, kde je zběžně prohlédla hlídka pohraniční stráž. Celníci provedli kontrolu dokladů již o hodinu dříve na východě, při přejezdu polské hranice pod Baranoviči. Vše se zdálo v pořádku a transport do Gdaňsku byl řádně hlášen i očekáván. Šlo pouze o rutinní záležitost. Ve 2.30 projel východně od pár set metrů vzdálených pevnostních valů přes Muchavec jiný

vlak, který však polským územím jen projížděl po kratší úzkokolejně trati ze Lvova do Litvy. Tento transport vezl jateční dobytek a uhlí a podléhal zběžné celní kontrole. Ve 3.00 vyskákali z obou vlaků, z úkrytů pod mohutnými smrkovými kládami a pod uhlím, příslušníci úderných jednotek 9. roty oddílu NKVD⁶. Pod velením zkušeného poručíka Andreje Kiževatova zlikvidovali polské hlídky a obsadili železniční mosty přes obě řeky stékající se právě uprostřed pevnosti. Potud šlo všechno hladce, ale vzápětí se vyskytly první potíže.

Mladý polský poručík v budově celnice stihl ještě spustit poplach, než bylo přerušeno spojení s pevností. Sovětští pohraničníci vyřadili z provozu odpalovací zařízení a nyní šplhali po konstrukci, aby odstranili i nálože. Přes most na severní břeh Muchavce, se již hrnul další vlak s vojáky a s těžší technikou. Sovětské ženijní oddíly sice odstranily výbušniny na obou železničních mostech, ale polská roznětná hlídka, okamžitě po vyhlášení poplachu, vyhodila do povětří silniční most přes Bug v těsné blízkosti pevnostních valů, klíčový most pro vytvoření předmostí. Polští obránci hranic si ani na okamžik nenamlouvali, že jde o nedorozumění nebo o nějaký malý lokální konflikt. Již týden drželi pohotovost a v nejmenším nepochybovali, že od války je dělí dny, případně jen hodiny. Nyní bylo od železničních mostů slyšet palbu a do tmy vylétla signální světlice. Dozorčí důstojník, který držel službu v ústředně signálních zařízení, nezaváhal a ve 3.22 vyhlásil pro celou brebskou pevnost bojový poplach. Rozsvítily se světlomety protiletadlového oddílu a zaměřily kužely prudkého světla na železniční most. Vzápětí most začala odstřelovat pevnostní děla oddílu majora Czernika. Již první

⁶ Pohraniční oddíl NKVD se počtem rovnal běžnému pluku, tedy 2 500-3 000 speciálně vycvičených mužů s 1 300 ručnicemi, 500 samopaly, 80 ručními a 40 stojanovými kulomety a 80 automobily. Jen Západní front zajišťovalo pět takových oddílů.

výstřely vyvolaly odvetnou reakci na sovětské straně a pevnost zasypaly tuny granátů z houfnic 120. pluku RGK⁷, jehož baterie byly již zvečera tiše rozmístěny v těsné blízkosti hranice jižně od pevnosti. Minometná družstva 333. střeleckého pluku se zaměřila na likvidaci světlometů a přes Muchavec, kryty tmou, vyrazily stovky člunů s pěchotou.

Mezitím se polskému pěšímu praporu KOP Ludwikowo pod velením majora Andrzeje Szumińskiego podařil výpad z doposud volné severozápadní brány pevnosti k železničnímu mostu přes Bug. Zde prapor rozprášíl převážnou část 9. roty od. pohraničních vojsk NKVD a vyhodil most do povětří poté, kdy na západní břeh přešel obrněný vlak č. 51. Tím byly vyřazeny všechny použitelné mosty přes Bug. Ze západního břehu se rozsvítily světlometry a ozářily hladinu řeky. Poté se rozštěkaly kulometry. Prapor Ludwikowo měl ještě čas vrátit se nazpět do pevnosti hájené dále pevnostním praporem Sarny majora Brzozowského v severní části a pevnostním praporem Malyňsk majora Piotra Frankowského v bombardované jižní části a v ostrovní citadele. Jednotky 42. sovětské střelecké divize, jimž zůstal v rukou neporušený železniční most přes Muchavec, okolo páté hodiny ranní obklíčily pevnost prapory 455. a 44. pluku posílené 17. kulometným praporem od jihu i východu a 459. pluk s 18. kulometným praporem od severu. Nepodařilo se jim však proniknout přes Bug, takže západní strana pevnosti zůstala prozatím nenapadena. Rudé armádě se nepodařilo zmocnit se Brestu překvapením a obránci měli nadále v dostřelu svých děl obě strategicky důležité železnice i kilometr vzdálenou silnici na jihu. Navíc padl i velitel divize generál Lazarenko. Po svítání se pevnostnímu dělostřelectvu, které střílelo z krytých kasemat, podařilo zničit také most přes

⁷ RGK - Rezerva Glavnovo Komandyrstva. Pluky a brigády těžkých houfnic 155-305 mm spadaly pod Zálohu hlavního štábu a nebyly součástí armád.

Muchavec, ale to již Sověti vytvořili na severní straně řeky dostatečně velké předmostí a ženisté postavili pontonové mosty mimo dostřel a dohled pevnostních děl. Generál Korobkov, jakmile se dozvěděl o potížích u Brestu a o zničení mostu přes Muchavec, vydal rozkaz plukovníku Vasiljevovi, aby se 49. střelecká divize nepřesouvala ve stopách dvačtyřicáté divize, ale aby postavila pontonové mosty přímo naproti Kobrinu.

Pohraniční oddíly KOP plnily v polském obranném plánu roli nárazníku zadržujícího útočníka v prvních 24 hodinách útoku, než dojde k rozvinutí divizí první linie pravidelné armády. Od 26. května setrvaly tyto oddíly v pohotovosti, soustředěny na hlavních komunikačních trasách do nitra země. V oblasti severní armády Narew držely neustálou hlídkovou službu v sektorech Augustov-Grodno, východně od Bialystoku a v sektoru brestské pevnosti. Pevnost sama, hájená také jednotkami pravidelné armády, zejména dělostřelectvem, neměla na jihovýchodním směru za soutokem řek Bug a Muchavec dostatečně velké území k vybudování předsunutého obranného pásma a její obránci nemohli včas zabránit přiblížení nepřítele do bezprostřední blízkosti opevnění a nemohli zabránit tomu, aby se nepřítel zmocnil mostů přes Muchavec, jejichž jižní konec se nalézal na území SSSR. Mosty mohly být podminovány pouze v těsné blízkosti severního břehu. Sama obrana pevnosti však útokem překvapena nebyla a bránila se od prvního okamžiku.

~

Proti obrannému úseku brestské pevnosti stála impozantní síla 4. sovětské armády generálmajora A. A. Korobkova. Štáb této armády sídlil v Ivanovu, necelých 50 kilometrů východně od Brestu, ale týden před útokem přesídlil do blízkého Kobrinu. Čtvrtá armáda sestávala ze střeleckého (XXVIII.) a dvou

mechanizovaných (XIV., VI.) sborů, krytých 10. leteckou divizí. K dispozici byl ještě 62. opevněný prostor v síle divize, Kobrinský brigádní obvod PL obrany a 120. dělostřelecký houfnicový pluk. První sled armády tvořila 22. tanková a 6., 42. a 49. pěší divize. V druhém sledu postupovala 30. tanková a 205. motorizovaná divize, v záloze stál VI. Msb (4., 7. TD a 29. MD). Letiště 10. letecké divize stála jen osm až deset kilometrů od polských hranic a rudoarmějci natolik spoléhali na překvapení a na svoji drtivou převahu, že se letiště ani nepokoušeli maskovat. Armáda měla pokrýt úsek asi 150 km hranic, ale k bojové činnosti se naprosto nedalo využít více než 60 km rozbahněného a zalesněného terénu. V oblasti Brestu mohla vozidla postupovat jen po dvou dostupných silnicích. Na sever od Brestu se rozkládal hustě zalesněný pověstný Bělověžský prales kryjící Bialystok a sahající téměř až ke Grodnu, na jihu začínaly Pinské močály oddělující 4. armádu od jižněji dislokované 5. armády generálmajora M. Potapova. Plánovači operace ve štábu frontu správně usoudili, že přímá cesta k Visle a na Varšavu vede jen skrze opevněný Brest a jeho nejbližší okolí. Poláci to ovšem věděli také. Řeka Muchavec nepředstavovala pro Sověty žádnou zvláštní překážku, kromě toho měla být překročena překvapivě. Překážku v postupu na západ představoval Bug tekoucí od jihu k severu. V celém kritickém prostoru se pro 4. armádu nabízely k využití pouze dva železniční mosty (Brest a Semjatiče) a čtyři silniční mosty (Drochyčín, Kodeň, Domačevo a Vlodava). Polským hlídkám se podařilo všechny mosty přes Bug včas zničit, i když to znamenalo odříznutí vlastních pohraničních jednotek na východním břehu.

Polská armáda vyzbrojovaná jak Němci, tak Českoslováky, za tři a půl roku doznala velkých kvalitativních změn. Její velitelé především přestali podceňovat sílu a bojeschopnost Sovětů. Generál Sikorski se zasadil o to, aby z armády vymýtil

přetrvávající prvek improvizace, provedl celkovou reorganizaci, obsadil štáby metodicky pracujícími profesionály.

Polští představitelé dobře věděli, že ve válce, která vypukne na jaře, nemohou počítat s pomocí Wehrmachtu a Luftwaffe, dokud nebude obsazeno téměř celé Polsko. Po podepsání tajného spojeneckého paktu se uskutečnilo několik skrytých setkání na úrovni generálních štábů obou armád, na kterých byl společný plán precizován a promyšlen do detailů důstojníky operačních oddělení. Generální štáby zůstávaly nadále ve spojení. Byly vypracovány dva základní obranné plány. První se týkal situace, kdy by Rudá armáda napadla zároveň s Polskem i východní Prusko.

V tomto případě by německá skupina MITTE vstoupila do Polska ihned a zaujala by spolu s ustupujícími Poláky obrannou linii na Visle, byla by bráněna Varšava a opuštěn Brest. V tomto případě by se také Luftwaffe ihned v prvních hodinách pokusila napadat sovětská letiště v příhraničí a eliminovat početní převahu rudého letectva. Druhý plán předpokládal, že Rudá armáda vstoupí nejprve pouze do Polska a nepokusí se napadnout Německo do té doby, dokud její jednotky neproniknou až za čáru Visla-Varšava. V případě druhého plánu, který byl 1. červnem uveden v platnost, byl předpokládán mohutný ruský nápor ve směrech Brest-Varšava a Přemyšl-Krakov. Zde šlo o to nalákat co nejvíce rudých motorizovaných a tankových jednotek do nitra Polska. Druhý plán předpokládal úpornou obranu Varšavy, Přemyšlu i Brestu v obklíčení, aby zde zůstaly vázány sovětské pěší divize a velkorážní dělostřelectvo. V pouličních bojích větších měst mělo být ničeno co nejvíce ruských tanků. Polské letectvo mělo bojovat pouze symbolicky a uchovat si jistou sílu do okamžiku, kdy do hry vstoupí svou plnou silou i Luftwaffe. Polské pozemní síly měly vést zadržovací boje na liniích a donutit Sověty nasazovat zálohy blíže k frontě. Boj měl být přesvědčivý, ale vždy

vedený tak, aby se tyto polské jednotky nedostaly do obklíčení a mohly ustupovat. Oba plány bohužel musely konstatovat, že při tak velké koncentraci vojsk na frontě široké pouhých 300 kilometrů se nelze vyhnout naprosté devastaci celého polského a východoněmeckého území. Byly proto připraveny evakuační koridory alespoň pro část civilního obyvatelstva, do Německa, do Československa a skrze baltské přístavy i do Švédska, které souhlasilo s přijetím uprchlíků a budovalo tábory. Byla také včas evakuována část zásob a průmyslu. Civilní obyvatelstvo ale nemohlo být masově evakuováno na západ předem. Polsko muselo zůstat nic netušící přepadenou zemí. O tom, že hraje roli návnady v pasti, kromě vybraných osob oficiálně nevěděl nikdo, ačkoliv se o tom rozčileně diskutovalo v každé druhé hospodě. Kromě hlavního štábu Polskich sil zbrojnych tuto informaci znali jen velitelé jednotlivých armád a náčelníci štábů. Vojáci pouze tušili a stejně tak civilní obyvatelstvo.

Od chvíle, kdy rozmrzla půda, se statisíce obyvatel podílely na budování obranných linií a opevnění. Přípravovalo se zatemnění a materiál k stavění barikád ve městech. Byla zřízena tajná skladiště zbraní pro odboj. Ve vsích se obyvatelé chystali před odchodem otrávit vodu ve studních a ve městech likvidovat vodovodní systémy. Ve spížích mělo být ponecháno otrávené jídlo a v domech miny maskované za drahé předměty. Polské štáby, díky zpravodajské činnosti rozvědných centrál Blíženců, věděly poměrně přesně o tom, jak se invaze blíží a kdy pravděpodobně vypukne. Velitelé všech úrovní byli 25. května informováni o tom, že bolševický vpád lze očekávat do týdne a to každým dnem. Obyvatelstvo bylo připraveno odevzdat armádě své vozy, automobily a koně. Někteří záložníci, jejichž povolání se plánovalo teprve v okamžiku vypuknutí války, byli předem vybaveni výstrojí a zbraní se zásobou munice, takže se mohli pouze soustředit na určitém místě, aniž by došlo ke zdržování

u výstrojních skladů. V důsledku očekávání, že když Rudá armáda nezaútočila v neděli 31. května, zaútočí až za týden, došlo k jistému překvapení. Příklad pevnosti Brest ukazuje, že překvapení nebylo zase tak velké. Polsko ještě 31. května večer vyhlíželo jako mírumilovná oběť, ve skutečnosti bylo připraveno na vše.

~

Úsek od litevských hranic na čáře Suwalki-Grodno-Bialystok-Brest hájily dvě operační skupiny armády Narew pod velením generála Czesława Młota-Fijalkowského o síle pouhých čtyř pěších, jedné motorizované divize a dvou jezdeckých brigád. V případě mobilizace měla být armáda posílena dvěma záložními pěšími divizemi a pod její velení spadala Pevnostní a pohraniční skupina Brest v síle 24 praporů a pěti jezdeckých eskadron KOP. V týlu armády Narew stála na severu při pruské hranici armáda Modlin brigádního generála Emila Przedzysmského-Krukowicze čítající dvě operační skupiny, jednu pěší o třech divizích a jednu údernou o jedné motorizované a dvou lehkých divizích. Pod velení armády spadal navíc obranný okrsek hlavního města Varšavy, hájený 4. a 16. PD operační skupiny Warszawa s těžkým dělostřeleckým plukem.

V Brestu samém byl umístěn štáb Pevnostní skupiny Brest tvořené téměř výhradně Sborem ochrany pohraničí KOP generála Rückemanna, říční flotilou Bug a obrněným vlakem č. 51. Jejím úkolem bylo zachytit první nápor nepřítele, udržet pevnost a nedovolit útočnickovi překonat Bug do té doby, než dorazí pravidelné vojsko dislokované dále od hranice proto, aby nemohla být polská armáda obviněna z provokací.

Přímo v pevnosti sídlil pluk Sarny podplukovníka Nikodéma Sulika a samostatný prapor Dawidgródek majora Jacka

Tomaszewského určený k ochraně štábu a dislokovaný v citadele na centrálním ostrově. Soutok řek Bug a Muchavec rozděloval pevnost na tři základní obranné úseky Severní, jižní a západní. Nejohroženější jižní část (kilometr od jejích valů probíhala nová sovětská hranice mezi Bugem a Muchavcem) bránil pevnostní prapor Malyňsk majora Piotra Frankovského a dvě kanonové baterie oddílu majora Czernika. Severní část bránil pevnostní prapor Sarny majora Burzowského a zbylé dvě Czernikovy baterie. V západní části, která byla také ostrovem, umístil štáb okruhu prapor Rokitno majora Wojciechowského a prapor Berežne majora Žoravského.

V severním předpolí pevnosti operovalo levé křídlo skupiny, brigáda Polesie podplukovníka Róžického-Kolodziejczyka složená z pluku Równie majora Strzemeského (prapory Ludwikowo a Sienkiewicz), pluku Baranowicze podplukovníka Jary (prapory Kleck a Glebokie) a jízdní eskadrony Bystrzyce. Pravé křídlo skupiny bránící západní břeh Bugu jižně od pevnosti tvořil pouze zesílený pluk Wilejka o čtyřech řadových praporech (Podšwile, Lužki, Krasne, Budstaw) jednom praporu Obrony Narodowej – Braslaw a jízdní eskadroně majora Antona. Severní levé křídlo posiloval obrněný vlak č. 51 s nezanedbatelnou palebnou silou čtyř děl, 22 těžkých kulometů a jednoho PL kanónu. Proti síle přibližně jedné divize pohraničních vojsk se v prvních hodinách bitvy valila přesila čtyř pěších divizí. Pouze tyto prapory a jednotky KOP se měly stahovat do pevnosti a posílit pak její posádku.

Na severu u Grodna a v Bělověžském pralese operoval pluk KOP Wilno (pr. Šwiecany, Němenczyn, Troki, Oraný, Osowiec, Hel) a jezdecké eskadrony Olkieniki a Stolpce. Ještě dále na jihu od pevnostní skupiny operoval pluk KOP Snów (pr. Stolpce, Kleck, Ostróg, Hoszcza, Derdekaly) s jezdeckou eskadronou

Rokitno. Tyto křídelní prapory a jednotky měly později přejít v partyzánské a záškodnické oddíly.

Celkem představovaly síly KOP v úseku armády Narew ekvivalent dvou pěších divizí a jedné jezdecké brigády.

Ve 3.32 zazvonil ve štábu armády Narew v bialystockém zámku telefon. Generál Rückemann vzrušeným hlasem sděloval, že byla napadena pevnost Brest. Generála Czeslaw Mlota-Fijalkowský nebyl překvapen. Před pouhými pěti minutami byl vyrozuměn o mohutném dělostřeleckém přepadu v oblasti Grodna, ze štábu operační skupiny Grodna (generál Olzsyna-Wilczyński), na který se pro změnu valila lavina sovětských divizí 13. armády generálmajora Klimovskiche. Generálu Fijalkowskému bylo záhy jasné, že válka začala. Byl připraven, ale celá operační skupina Grodna bude vázána obranou města a možná budou obě zde zakopané divize (33. a 41.) zničeny přímo ve svých perimetrech nebo při ústupu, neboť šlo o statické pěší divize, zatímco útočníci patřili k VII. mechanizovanému sboru 13. sovětské armády. Sovětům nebránily v postupu žádné větší říční toky a jejich motorizované útvary mohly postupovat vcelku rychle. Obránci Grodna nakonec budou nuceni rozptýlit se do menších skupin. Nepřítel mohl útočit jak z východu, tak i ze severu z Litvy na Augustov. Na severu u Suwalki stála, kromě pohraničnicků, jen jediná samostatná 18. pěší divize. Generál Mlota-Fijalkowský měl k dispozici ještě operační skupinu Wyszaków čítající 1. motorizovanou a 20. pěší divizi a Novogrodskou i Mazovskou jezdeckou brigádu. Tyto síly zatím držel v záloze u Bialystoku a hodlal je vrhnout tam, kde nepřítel nejspíše prorazí nebo kde bude zapotřebí protiúderem vyprostit obránce předních linií. V rámci 1. MD generála Kowalského byl k dispozici 10. tankový pluk litevských hulánů. Proti Armádě Narew o sedmi divizích a několika plucích hraničářů se tlačily čtyři celé sovětské armády. To byla zničující matematika, ale na severu u Suwalki a Augustova

tarasily cestu téměř neprostupné lesy, močály a jezera. Na východě, mezi Grodnem a Brestem, se rozkládal Bělověžský prales vhodný leda pro operace pohraničnicků a jízdy. Sovětské armády se nemohou rozvinout a využít své drtivé převahy, dokud neprorazí do otevřenějšího prostoru, který začínal teprve západně od Bialystoku v údolí řeky Narev. Zatím mohl nepřítel proniknout k Bialystocku jen sevřenými koridory od Grodna a Brestu. Tato severní fronta však zcela jistě nevydrží a záhy pohltí i celou sílu Armády Modlin.

Generál Rückemann z Brestu hlásil, že ačkoliv se destrukční oddíly snaží zničit veškeré železniční i silniční mosty přes Bug, nepřítel nezadržitelně proniká do prostoru severně od Muchavce, východně od Bugu a jižně od Bělověžského pralesa. Brigáda Polesie i s obrněným vlakem bude muset co nejrychleji ustoupit za Bug, aby mohly být zničeny mosty. Pevnost sama nějaký čas vydrží, ale nedokáže zabránit postupu útočnicka po východním břehu Bugu severozápadně na Lomžu, do boku obráncům Grodna a Suvalki. Útočník bude mít takto možnost obejít neprůchodný blok Bělověžského pralesa západně od něho, po pravém břehu Bugu. Za řekou již došlo ke střetům s pronikajícími oddíly NKVD, které se snaží zabránit zničení mostů. Hladinový útok lehké pěchoty byl prozatím odražen. Za svítání lze jistě očekávat nálety, výsadky v týlu, těžkou dělostřelbu a masivní bombardování.

– Máme zde oddíl protiletadlových německých osmaosmdesátimilimetrových děl, připomněl generál Rückemann.

– Jediný oddíl je nezadrží, mínil Fijalkowski. – Raději si připravte kryty a nažeňte do nich civilisty.

– Jakmile vzlétnou, nezadržíme je, mínil Rückemann, ale proč čekat až vzlétnou, když známe dislokaci jejich letišť?

Generál Rückemann zjistil, že mluví do hluchého telefonu. Některé ze záškodnických tlup se podařilo přerušit vedení. Tím spíše mohl jednat samostatně. Vydal rozkazy a za několik minut

začalo osm protiletadlových děl bombardovat nejbližší letiště 10. letecké divize vzdálené osm kilometrů u Kobrinu. Než se vojska 42. sovětské střelecké divize probjovala okolo pevnosti k Bugu, vyletěly do povětří všechny mosty v úseku obrany. Ještě před svítáním dorazil k Brestu, na západní břeh řeky, 126. dělostřelecký pluk vyslaný od 35. pěší divize operační skupiny Wisla Armády Prusy a byl ihned přepraven do pevnosti. Zbytek divize zastihl při přesunu první ranní nálet, který zničil trať. Pěší oddíly se po částech přepravovaly po západním břehu, kde ihned posilovaly obranu toku.

Za ranního svítání dorazil na břeh Bugu předvoj 42. sovětské střelecké divize XXVIII. střeleckého sboru. Vojáci našli most u Domačeva zničený a v jeho troskách, stejně jako v pobřežních rákosinách, se povalovala těla záškodníků 132. zvláštního oddílu NKVD. Čtyřicátá devátá divize, která dorazila záhy, měla ve svém stavu také 16 plovoucích tanků BT průzkumného praporu a téměř stovku minometů ráže 50-120 mm,⁸ které začaly okamžitě bombardovat západní stranu řeky. Přidávaly se houfnice ráže 76 a také 152 mm a vytvářely na západním břehu neprostupnou clonu, ke které směřovaly ženijní oddíly v člunech doprovázené plovoucími tanky. Brzdit je mohla jen kulometná a minometná palba z betonových pevnůstek, kterou dělostřelba neumlčela. Brzy mohla být zahájena stavba pontonového mostu. Čtyřicátá devátá střelecká divize měla vybudovat na západním břehu předmostí, ze kterého by dalšího rána rozvinula svůj útok 22. tanková divize. Ta však měla tou dobou docela jiné problémy.

⁸ Standardní střelecká divize DRRA měla ve stavu 14 483 vojáků, 16 plovoucích BT, 13 OA, 78 děl a houfnic ráží 76-152 mm, 12 PL děl ráží 37-76 mm, 54 PT děl ráže 45 mm, 150 minometů ráží 50-120 mm, 392 ručních a 166 stojanových kulometů, 558 automobilů, 99 traktorů a 3 039 koní. Sestávala ze tří pěších a dvou dělostřeleckých pluků.

Dvacátá druhá tanková divize byla dislokována zhruba 15 kilometrů jižně pod pevností, proti proudu Bugu. Již v květnu zjistila polská pohraniční hlídka KOP naprosto neuvěřitelnou skutečnost. Tanky a vozidla divize stály natěsnány vedle sebe přímo na východním břehu řeky, stejně jako i v jiných případech zjištěných jižněji v pásmech Armád Prusy a Karpaty. V těchto místech byl břeh řeky navíc jen řídko zalesněný a přehledný. Bug zde byl takřka nepřekonatelný, takže divize mohla jen stěží útočit přímo na druhý břeh, kde navíc nevedly žádné vhodné silnice pro její další postup. Mužstvo tankové brigády sovětské divize se tísnilo ve stanech a narychlo postavených srubových barácích v přehledném lesíku, stranou od vozového parku. Sověti se nesnažili své pozice nikterak výrazně maskovat. Informaci ověřil letoun německé letky Rowehl, který pozici tankové divize nafotografoval a snímky byly předány polské rozvědce. Dalším hlídkám vybaveným silnou optikou se po delším pozorování podařilo určit a upřesnit polohu štábního baráku a oddělené ubikace důstojníků. Narychlo vykopané latríny a jiná provizoria svědčila o tom, že divize se na místě nehodlá zdržovat příliš dlouho. Důstojníci operační skupiny Wyszków provedli okamžitou rekognoskaci a nevěřili svým očím. Divize sestávala⁹ ze dvou tankových pluků, jednoho dělostřeleckého houfnicového, jednoho motostřeleckého pluku a několika doplňujících malých jednotek. Celkem zde stála v řadách srovnaná impozantní síla 288 tanků, z toho 48 nových T-34. Jenže bez munice a bez obsluh nejsou ani nejlepší tanky k ničemu. Obsluhy bez velení také nic nepodniknou. Pozice plně vyzbrojené tankové divize doslova pár set metrů od nepřítele se zdála být naprosto absurdní, neboť pro minomety a kanóny není řeka žádnou překážkou. Rozhodně se

⁹ Dvacátá druhá tanková divize DRRA sestávala ze 43. a 44. tankového pluku, 22. houfnicového a 22. motostřeleckého pluku. Jejím velitelem byl od března 1941 generálmajor tankových vojsk Viktor Pavlovič Puganov.

tato divize nechystala k obraně sovětského území. Při napadení SSSR by nemohla vést jakékoliv odvetné akce dokonce ani teoreticky. Divize byla evidentně přichystána k útoku a tábor svědčil o tom, že zde nehodlá tábořit příliš dlouho. Zároveň bylo jasné, že tato tanková divize nemůže překonávat řeku zde, v místech, kde terén ani na jenom břehu neumožňoval její bojové rozvinutí. Nikde v dohledu se nenacházely příslušné ženíjní útvary s pontonovými mosty a dalším nezbytným zařízením. Štáb skupiny dospěl k závěru, že 22. tanková se záhy po vypuknutí války přesune k severu a bude se snažit, aby mohla využít komunikací procházejících Brestem. Nebude však útočit přímo na pevnost. Jejím úkolem je pravděpodobně nasazení za Bugem, z předmostí, které obsadí pěchota.

Major František Bernot, velitel praporu Lužki, který zde představoval nejjižněji umístěnou jednotku Armády Narew, byl instruován velením v Brestu, aby nechal na západním břehu zakopat kulometný oddíl, minometnou četvu a pomocné oddíly vypůjčené od ostatních praporů pluku. Situace byla konzultována se štábem sousední Armády Prusy a na místo se po 28. květnu začal potají přesouvat 207. záložní pěší a 33. lehký dělostřelecký pluk 35. pěší divize od Parczewa. Převeleny sem byly i dvě baterie německých 10,5 cm houfnic skupinového dělostřelectva. Hlídky s dalekohledy dostaly za úkol bez ustání sledovat dění v táboře. Velení nově vytvořené skupiny převzal velitel 35. divize generál Szafran, jehož divize na nejsevernějším křídle Armády Prusy dostala rozkaz k přímé podpoře obrany pevnosti Brest a silnic vedoucích od ní do vnitrozemí, působením z jižního směru.

Když major Bernot dostal 1. června ve 3.55 hlášení o napadení mostů na Muchavci a Bugu a o přítomnosti záškodnických jednotek NKVD na polském území, ani na okamžik nezapochoyboval, že vypukla válka, a okamžitě se spojil s generálem Szafranem. Tankisté na druhém břehu zůstávali

v klidu a nechystali se zatím k žádné akci. Nebyl vyhlášen ani bojový poplach. Mužstvo klidně spalo, pouze jedna skupinka důstojníků vyšla před ubikaci a dívala se směrem k severu, odkud byly vidět zášlehy dělostřelecké palby u Brestu. Na rozkaz velitele skupiny nechal Bernot své muže zaujmout postavení a vzápětí byl vydán rozkaz k palbě. Pozici sovětské tankové divize ozářily světlice a dva světlomety vypůjčené od PL oddílů. Jeden z prvních minometných granátů rozmetal štábní srub. Kulometry se zakusovaly do stanů mužstva a podle domluveného plánu se kulometčíci starali především o to, aby se posádky nedostaly k tankům. Zaměřené houfnice po dvou minutách palby zasáhly a zapálily muniční sklad divize, který po chvíli mohutně explodoval a ozářil celé gigantické soustředění. Řídký les zachvátil požár. Dělostřelecké baterie zasypaly prostor deštěm ohně a oceli. Stačilo pouhých deset minut intenzivní palby několika pěchotních družstev, dvou dělostřeleckých praporů a dvou houfnicových baterií, aby 22. tanková divize zůstala bez velení, bez paliva a bez munice. Z tábora prchaly stovky zmatených vojáků pryč od pekla, které se rozpoutalo v autoparku. Minometry a houfnice zažehovaly sklady i nádrže olejů a pohonných hmot. Polské dělostřelecké granáty snadno nacházely cíle i přímo mezi natěsnanými stroji. Teprve po půlhodině chaosu se zbylým důstojníkům podařilo sehnat mužstvo, vyprostit ze skrumáže několik polních kanónů ráže 72,6 mm a odpovídat alespoň řídkou palbou. To se již na východním břehu vylodily dva prapory polské pěchoty, aby dokončily slibně započatý masakr. Záložáci 207. pluku zaútočili nejprve na štábní budovy a stanový tábor. Poté vyřadili improvizovanou sovětskou dělostřeleckou baterii a snažili se pobít co nejvíce skrývajících se a prchajících Rusů, zejména důstojníků. Ženisté obtěžkaní balíky trhavin ničili vojenskou techniku v autoparku. Soubor trval až do svítání, kdy polská děla umlčelo letectvo. Poté se pěchota stáhla zpět za řeku. Na to, aby 22.

tanková divize v nejbližším týdnu přešla do útoku, nebylo ani pomyslení. Divize přišla o většinu svých důstojníků a polovina mužstva byla zabita nebo zraněna. Čtyřicet šest procent tankové síly vyžadovalo opravu, která se nedala provést na místě, a 27 tanků muselo do šrotu. Třetina nákladních automobilů byla zachráněna jen proto, že do nich sovětští vojáci již při prvních explozích naskákali a ujeli pryč. Velitel divize generálmajor V. P. Puganov a většina jeho štábu zahynuli v troskách štábního srubu, což bylo Puganovovým štěstím, neboť by byl bezpochyby s ostudou zastřelen za to, že sovětskou tankovou divizi zničilo několik pěších praporů nepřítele hned v prvních hodinách války, byť to nebyl on, kdo vydal rozkaz k soustředění divize přímo na břehu řeky, v pozici viditelné pouhým okem.

K předmostí dobytému 42. střeleckou divizí musela namísto 22. TD zamířit 30. TD druhého sledu, ale až poté, kdy silnici na severním břehu Muchavce vyčistila 6. střelecká divize XXVIII. střeleckého sboru postupující od východu. Přesun Bogdanovovy 30. TD tak začal až druhého dne války a trval po celý tento den. Divize, původně dislokovaná až ve druhém sledu u Kaktusky, cestou spotřebovala mnoho pohonných hmot, čímž se útok zamýšlený k přesunu na předmostí zpozdil o celý jeden den nehledě na to, že tou dobou nebylo vytvořeno ani předmostí, ani nebyl neutralizován Brest a v kasematech ukrytá Czernikova děla stále postřelovala komunikace vedoucí k řece. Čtyřicátá devátá střelecká divize plukovníka Vasiljeva dostala nakonec rozkaz vybudovat předmostí a přechod Bugu severně od pevnosti, z dosahu její palby. Již při prvním pokusu bylo zničeno 12 z 16 obojživelných tanků 91. průzkumného praporu divize a samotný prapor, který se ztrátami překonal řeku v člunech, uvízl v hustých minových polích, přímo před střílnami betonových pevnůstek polské obranné linie. Obránci pevnosti pouštěli po proudu řeky plovoucí miny, které likvidovaly každý pokus o montáž pontonů.

K večeru dorazily na západní břeh Bugu pěší pluky 35. polské pěší divize (205. a 206. záložní pluk) z prostoru Biala Podlaska a napadly to, co zbylo z předmostí. Čtyřicáté druhé střelecké divizi pověřené obklíčením a neutralizací pevnosti způsobili obránci, minová pole a nástrahy již prvního dne 40% ztráty. Obránci pevnosti se bili statečně a odráželi jeden útok Rusů za druhým. Brest byl dostatečně zásobován a po celý 1. červen si udržel spojení se západním břehem. Dalšího dne se za masivní podpory těžkých děl a letectva přece jen podařilo dvěma plukům 49. střelecké divize (15. a 212. pluk) proniknout přes řeku a zachytit se za pomoci 1. ženíjního praporu na západním břehu. Když poté v noci zahájili Sověti postup na jih, odřízli pevnost od tvořící se fronty. V noci na 3. červen byl severně od pevnosti postaven první pontonový most. Druhého června nechal štáb 4. armády přisunout z týlu, ze zálohy, 12 těžkých palebných baterií¹⁰ a 48 houfnicových děl ML-20 ráže 152 mm začalo drtit obranné valy pevnosti ze všech stran.

~

Prvního června ve 3.56 byl probuzen generál Sikorski, předseda vlády a vrchní velitel armád Rzeczospolity. V generálním štábu ve Varšavě, kam dorazil za necelých dvacet minut, se již velká mapa hemžila značkami a službu konající důstojníci shromažďovali informace. První zpráva o napadení Polska Rudou armádou přišla právě ze štábu Armády Narew, odkud hlásili boje v oblasti Brestu, Grodna a Suwalki. Na Brest útočila 4. sovětská armáda. 3. armáda z prostoru bývalé Litvy zatím prováděla jen demonstraci a průzkum bojem malých jednotek, ale na Grodno zaútočila masa

¹⁰ Dvanáct těžkých baterií tvořilo přesně desetinu celkové síly 120 baterií = 480 velice účinných houfnicových děl ML-20 ráže 152 mm, kterou disponovalo velitelství Západního frontu.

střeleckých jednotek 13. sovětské armády. Byl zaznamenán střet s jezdeckými eskadronami Sovětů na přístupech na Svislači ve směru na Sólkolku, ale toto křídlo evidentně uvázlo již na pokraji Bělověžského pralesa a ve frontálním náporu zatím nepokračovalo. Postavení Poláků u Suwalki, Grodna a v Bělověžském pralesi, zesilovaly linie betonových řopíků postavených v členitém terénu dle československého vzoru. Tyto linie nemohly děsivou přesilu útočníka zadržet či odrazit, ale mohly jeho nápor zdržet, narušit koordinaci a časový sled prvního útoku a umožnit postupné stahování obránců pralesa, kterým by hrozilo obklíčení, kdyby uspěl sovětský nápor na Suwalki na severu a přes Bug u Brestu na jihu. Polský generální štáb rychle identifikoval těžiště sovětského náporu v oblasti Grodna a Brest. Pro případ průlomu byl vydán rozkaz: Připravit k aktivaci druhou obrannou linii na řece Němen a na jejích severních přítocích.

Vzápětí přišly informace o prudkých bojích o Přemyšl, kde ofenzívu rudých zahájila masivní hodinová dělostřelecká příprava. V pět hodin se již vědělo o obchvatných manévrech celých sborů 6. sovětské armády ze severu na Jaroslav a z jihu na Sanok. Z mostů přes Bug a San nezískala Rudá armáda žádný. Hlášení potvrzovala provedení destrukcí v plném rozsahu. Útok rudých nepřišel neočekávaně, byl předvídan všemi rozvědkami pracujícími v rámci skupiny Blíženci na území Polska. Přišel však bez vyhlášení války a Moskva se doposud neobtěžovala útok nikterak odůvodnit. Bylo také přerušeno telefonické a jakékoliv jiné spojení s Moskvou. Polsko od roku 1938 nemělo v Moskvě diplomatické zastoupení, ale o osudu mnoha polských občanů přebývajících pracovně v SSSR si nikdo nedělal iluze.

Ještě před příchodem generála Sikorského vyhlásil generální štáb plnou bojovou pohotovost všech tří východních armád a v šest hodin ráno i okamžitou aktivaci druhé obranné linie Visla. Pár minut po čtvrté hodině byl v desítkách kasáren a posádek

vyhlášen bojový poplach. Vojáci v plné polní se řadili na nástupištích, z garáží a remíz vyjížděla technika. Jednotky bleskově opouštěly objekty a rozplynuly se do předem připravených bojových pozic nebo se rozptýlily do okolních lesů. Bylo předvídáno bombardování vojenských objektů ihned po svítání. Jakmile se z letišť zvedla první vlna sovětských letadel, začaly docházet zprávy a varování z německých a slovenských radarových stanic. Z polských letišť startovaly do ranního pološera stíhací letky a nabíraly výšku. Bylo varováno obyvatelstvo v celém východním příhraničním pásmu a ve městech se organizace ujímaly štáby civilní obrany. Miliční oddíly Obrony Narodowej, které se nestaly součástmi pravidelných armádních útvarů, vyzbrojené lehkými pěchotními zbraněmi a minomety, se shromažďovaly v místech předpokládaných paradasantních shozů a navazovaly rádiové spojení s leteckými pozorovateli. Štáb uvedl do pohotovosti zejména protiletadlovou obranu a celý systém včasného varování. Vojáci nastupovali do pozic se značným vzrušením. To, nač čekali a nač se připravovali, bylo tady. Strach z Rusů s ostatním světem nikterak nesdíleli, naopak si věřili a toužili se utkat s odvěkým nepřítelem, pomstít se za rok 1938, dobýt nazpět ztracená území. Vyšší velení jejich optimismus nesdílela, ale podporovala.

Z kanceláře předsedy vlády byla informována Praha, Bukurešť a Berlín. Náčelník štábu skupiny NORD německého Wehrmachtu generálporučík Kurt Bernnecke alarmovaný přímo Sikorského štábem hlásil, že na východní hranici Pruska panuje zatím klid a nic nenasvědčuje bojové aktivitě sovětských armád dislokovaných v Litvě. Pouze ze štábu 18. armády generála Georga von Kuchlera byla hlášena dělostřelecká palba, která ovšem směřovala jižně od pozic 18. armády, směrem na Suwalki. Velitel sk. NORD generál Wilhelm von Leeb nařídil zvýšený letecký průzkum. Vše ale nasvědčovalo tomu, že území Říše nebude

napadeno současně s Polskem. Tím vstupoval v platnost plán č. 2. Nicméně von Leeb nechal vyhlásit 16. a 18. armádě pohotovost.

Sikorski, v jehož osobě se kumulovala funkce vrchního velitele i předsedy vlády, nechal okamžitě, ještě před mimořádným zasedáním vlády, vyhlásit všeobecnou mobilizaci. První mobilizační výzvu vysílal polský rozhlas deset minut před pátou hodinou ranní. Souběžně byla podle připravených plánů zahájena evakuace civilního obyvatelstva velkých měst zatím alespoň do protiletectvých krytů. Za úsvitu se očekávalo masivní bombardování. Vzhledem k doletu novějších sovětských typů mohlo být hned od prvního dne bombardováno téměř celé území zmenšeného Polska a to i se stíhacím doprovodem.

Mobilizace byla pečlivě připravena a rozběhla se jako dobře namazaný stroj. Předem vyzbrojení a vystrojení záložníci spěchali na určená stanoviště. Etapní služby přebíraly od civilistů motocykly a automobily. Na záložnících bylo znát nedočkavost a vzrušení. Polsko se chystalo na svůj osudový zápas.

~

Velitel Armády Prusy generál Czeslav Vloca-Rjakovský držel střed polské fronty sahající od Brestu po Tomašov. Dvě stovky kilometrů svého úseku hranic mohl pokrýt dvěma operačními skupinami (Visla a Bug), zatímco v týlu, u Lubinu, držel mobilní operační skupinu Lubin. Celkem šest pěších divizí, jedna motorizovaná a jedna lehká. K dispozici bylo ještě šest praporů pluku KOP Czortków a zejména sedm jezdeckých eskadron 1. jízdního pluku KOP Lodž. Na severu šlo o obtížný terén Pinských bažin, kudy se snažily prosakovat pouze menší sovětské pěší a jízdní jednotky. Proto mohla být z tohoto křídla vyslána 35. pěší divize na pomoc Brestu a úsek pokryly rychle se pohybující jezdecké eskadrony pohraničnicků. Největší nápor od Vladimiru,

Sokalu a Kovelu zachycovala jižní operační skupina Bug pod velením brigádního generála Rudolfa Dreszera, konkrétně její 19. PD a 29. PD. Čelily ovšem značné přesile dvou motorizovaných sborů Rudé armády (XXII. a IX.). Velitel XXL. sboru generálmajor Kondrusev po vytvoření předmostí vyslal kupředu 19. tankovou divizi generála Smečenka. Velení armády Prusy se rozhodlo urychleně aktivovat a obsadit záložní obrannou linii na řece Wieprz s centrem a hlavním velením v Lubinu a připravit 42. lehkou divizi generála Kmicica-Skrzynského k výpadu na Zamość, a 3. motorizovanou divizi generála Mariana Turkowskiho k výpadu na Chelm. Sikorski schválil Rjakovského rozkaz k přesunu obou divizí do výchozích postavení ihned následující noci, kdy opadne aktivita rudého letectva.

Velitel Armády Karpaty generál Kazimierz Fabrycy zaznamenal v prvních hodinách po přepadu dokonce lokální úspěch a včas zasáhnuvší 21. horská divize zlikvidovala u Sinoku předmostí vytvořené pěšáky 72. sovětské HD. Zde, při československých hranicích, nebylo pro Sověty využití tankových brigád možné vzhledem k nevhodnému terénu předhůří Karpat. Zatím se také bránila posádka pevnosti Přemyšl, které se včas podařilo vyhodit do povětří veškeré železniční i silniční mosty přes San. Sověti se zatím neprobili ani do obranného perimetru pevnosti na východním břehu Sanu. Achillova pata tohoto jižního úseku fronty ležela o 20 km severněji (od Přemyšlu), kde v poměrně širokém údolí útočily na Radymno a Jaroslav současně jednotky 88. a 212. pěší divize XV. mechanizovaného sboru Rudé armády. Hned za řekou zde probíhala klíčová silnice na Řešov a do zad sovětské pěchotě se již nedočkavě tlačily tanky 10. TD. Tento silně opevněný úsek na polské straně hájila zesílená 24. pěší divize generála Kryžanowskiho (18 praporů) a severně od ní se připravovala 5. polská pěší divize generála Zulaufa, která měla zasadit boční úder v případě, kdy by Sověti obsadili Jaroslav.

Vzhledem k nehlubokému korytu řeky se dalo předpokládat, že sovětské útvary dříve, či později prorazí. Zatím se, ještě před svítáním, celá jihovýchodní hranice ocitla v ohni nevídaně silné dělostřelecké palby. Generál Fabrycy nechal taktéž aktivovat a obsadit záložní linie na karpatských říčkách Vislok a Vistoka, přítocích Sanu a Visly. Na Sanu, severně i jižně od pevnosti, se záhy dostaly do boje s útočníkem útvary 11. PD generála Prugar-Ketlinga a zesílené 14. PD generála Wlada (15 praporů).

~

Již 1. června odpoledne dostal Stalin na stůl první předběžná hodnocení útoku od velitelů frontů i od členů politbyra, které ke štábům vyslal. Všechna hlášení se shodovala v jednom zásadním bodu. Poláci nebyli překvapeni. Celá příhraniční linie prvosledových armád byla na plných stavech a zřejmě již delší dobu mobilizována. Sovětské armády se prozatím neprobojovaly do otevřeného prostoru, kde by mohly plně rozvinout svůj potenciál. Téměř nikde se zřejmě nepodaří naplnit plán pro první den ofenzívy. Nikde zatím nevzniklo předmostí, na němž by bylo možno zformovat těžké tankové pluky a vyrazit s nimi kupředu. Ztráty budou větší, než se původně předpokládalo.

Sovětské velení bylo překvapeno prudkostí odporu polských ozbrojených sil od prvních minut války. Toto nebyla ona zaskočená a dezorientovaná polská armáda z osmatřicátého roku. Zničení 22. tankové divize u Brestu se v menší míře opakovalo u několika dalších, těsně při hranici dislokovaných divizí. Překvapivá byla také větší koncentrace polských dělostřeleckých baterií, které od prvních hodin války zahájily dobře zaměřenou palbu na příhraniční sovětská letiště přečpaná letadly prvního úderu. Obránci se v různých kritických úsecích celé východní hranice opírali o linie betonových pevnůstek, což útok zdržovalo

a rozvracelo časovou koordinaci plánu. Obránce tím získával čas k aktivaci druhosledových, ještě lépe opevněných linií, k likvidaci mostů a klíčových silnic. Velitelé pomalu postupujících sovětských jednotek byli naprosto šokováni množstvím kvalitně vykopaných zákopových linií. Namísto otevřeného terénu narážela vojska na krajinu rozrytou zákopy od severu k jihu, mezi nimiž se táhla minová pole a protipěchotní i protitankové zátarasy. Nešlo jen o jakousi linii v tloušťce dvou či tří zákopů. Na východě Polska jako by volný otevřený terén vůbec neexistoval. Útočník byl nucen postupovat za velkých ztrát od jednoho zákopu k druhému. Jeho životem se od této chvíle stalo schéma – zákop, minové pole, zátaras, otevřené pole a opět znovu, do nekonečna, desítky kilometrů do hloubky. Jako by neexistoval žádný týl, jako by bylo celé Polsko jen jedinou obrannou linií. Sovětské štáby si s touto situací brzy nevěděly rady. Podle jejich výpočtů ani při masovém, totálním nasazení nemohli být Poláci schopni takové množství zákopů vybudovat a vykopat. Špionáž nic takového nehlásila, takže výkopové práce musely probíhat až v posledních měsících. Sovětské velitele překvapila i koncentrace protitankových děl u pěších polských útvarů, které před třemi roky žádnými protitankovými děly nedisponovaly. Velitelé tankových brigád, i když se jim v příštích dnech podařilo přesouvat po pontonových mostech své stroje na vytvářené předmostí, zoufale hledali možnost rozvinutí svých sil. Nepřetržité zákopy, protitankové překážky, minová pole a zastřílené baterie obránců je stále nutily k nebezpečným a ztrátovým přesunům v kolonách.

Také sovětské letectvo zaznamenalo ještě před prvním vzletem nečekané ztráty. Sovětská generalita předpokládala, že polské obraně bude trvat delší dobu, než se vzpamatuje a zahájí obranné akce, že mezitím proniknou obrněné formace hluboko do území Polska a posunou linii dotyku daleko k západu. Předpokládalo se,

že tou dobou budou již letouny z příhraničních letišť ve vzduchu a letiště mimo dostřel obránce. Proto byly také některé divize rozmístěny těsně u hraničních řek a jejich velitelé si počínali bezstarostně. Poláci však, jako by pouze čekali na první výstřel a ten padl u železničního mostu na Muchavci již ve 3.00. Rudé letectvo mohlo vzlétnout až o téměř dvě hodiny později. Odvetné akce obrany však byly zahájeny téměř okamžitě, někde po pouhých deseti minutách. Ukazovalo se, že polská rozvědka nezahálela a sovětské útvary sklady i letiště v příhraničí měli důstojníci dělostřeleckých baterií obránce dosti přesně zaměřené. Polští velitelé dobře znali terén své bývalé vlasti a disponovali množstvím podrobného mapového materiálu těchto oblastí. Na přední sovětská letiště přeplněná silami prvního úderu, v dosahu palby hlavní středních ráží, se ještě za tmy snesl déšť dělostřeleckých granátů. Palba nadělala mezi natěsnanými letouny děsivé škody a první ranní úder musel být veden ze vzdálenějších letišť, poněkud se oproti plánu zdržel a v důsledku nebyl tak razantní, jak bylo původně zamýšleno. Obránci nějakým způsobem získávali přehled o sovětských leteckých úderech a dokázali organizovat obranu. Velitelé frontových leteckých sil (generálmajor Kopěc a generálporučík Ptuchin) začínali chápat, že zahájení ofenzívy mělo být naplánováno jinak. První úder mělo provést letectvo a nikoliv pozemní síly. Čas první bojové akce měl být posunut právě o ony dvě hodiny ke svítání, až by bylo letectvo ve vzduchu.

Takto, za svítání, startovala první vlna sovětských leteckých sil ze vzdálenějších letišť. Start z příhraničních letišť byl nekoordinovaný, narušený předchozím nočním dělostřeleckým ostřelováním, které zasáhlo část letadel a poničilo rozjezdové dráhy Každá z východně umístěných polských armád disponovala třemi eskadrami stíhacích letadel, dvěma eskadrami bitevních, dvěma eskadrami bombardovacích a eskadrou pozorovacích

letadel. Od šesti pluků polského válečného letectva bylo vzato po jedné peruti a vznikla tak skupina Myśliwki, jejíž části podléhaly přímo velení armád. Zbylých pět šestin válečného letectva operovalo samostatně. Výzbroj armádních vzdušných sil skupiny Myśliwki tvořila ve stíhacím letectvu směs starších německých Bf-109, československých avíí B-135 a moderních tuzemských PZL-45 (Sokól) a PZL-50 (Jastrzab). Starší karase (PZL-23) a hornokřídle PZL P-11 byly beznadějně pomalé a hned při prvních vzletech zaznamenaly značné ztráty. Bombardovací a zvědné letky tvořily naopak vynikající polské stroje, dvumotorové PZL-37 (Los), jim kvalitou odpovídající německé Heinkely 111 a Ju-87 Stuka. Různorodé složení polského letectva způsobovalo potíže v zásobování, zejména náhradními díly, a v pohotovosti specializovaných opravárenských týmů i dílen. Předností Poláků bylo velmi dobré radiofonní spojení a řízení bojových akcí. V tomto ohledu se Poláci poučili od svých sousedů, vybavili stroje obousměrnými radiostanicemi a vybudovali systém pozemních řídicích středisek, která se opírala o činnost vzdušných pozorovatelů. Vzdušné pozorování také velmi zefektivnilo zaměřování a účinnost jinak slabého dělostřelectva. Proti masám sovětských strojů však ani značně vylepšené polské vzdušné síly neměly příliš mnoho šancí. Každá z útočících sovětských armád disponovala nejméně jednou smíšenou leteckou divizí a v týlu startovaly nejméně tři desítky divizí dvou sborů dálkového bombardovacího letectva. Hned po svítání se přes polskou hranici přehnalo 8-10 000 sovětských letadel, zatímco celé polské letectvo disponovalo 904 bojovými letadly I. linie.

Stíhací a zvědné letky Poláků vzlétly ze svých polních letišť včas, mnohde ještě za tmy, ale neútočily naslepo, byly navigovány řídicí soustavou operačních centrál opírající se o údaje radarové sítě a hlásných hlídek. Centrály dostávaly informace i od německých a slovenských radarových stanic. První úder leteckých

sil útočníka mířil, dle logiky všech nových vojenských doktrín, především na letiště protivníka. Poté přišla na řadu skladiště a teror proti civilnímu obyvatelstvu. Sověti naopak, proti pravidlům logiky, vůbec neútočili na železnice, silnice, mosty, nádraží a továrny. To vše Rudá armáda potřebovala ke svému bleskovému postupu a při polské slabosti nebylo předpokládáno uskutečnění nějakých významných vojenských transportů na východ, které by postup útočníka zpomalily. Továrny hodlali útočníci zachovat, převzít a využívat. Polských stíhačů bylo zoufale málo, ale sevřené masy bombardérů, které útočily rovnou po celých plucích, pro ně představovaly cíl, který se nedal minout. Sovětským bombardérům se sice zdaleka nepodařilo prvním úderem zničit polské letectvo na zemi, ale drtivá početní letecká převaha Sovětů ve vzduchu odsuzovala polské stíhače k nekoordinované spontánní partyzánské válce, tak jako kdysi československé letectvo v mnichovské válce. Počasí tentokrát bohužel nahrávalo útočníkovi. Polští piloti bojovali zuřivě, ale masovým náletům na vojenské objekty a velká města zabránit nemohli. Byli vycvičení lépe než sověští stíhači a v jednotlivých soubojích snadno vítězili, ale drtila je mračna sovětských letadel, jejichž ataky nesly stopy taktiky Čingischánových jezdeckých hord. Ani desítky sestřelených bombardérů nebyly v sovětských vzdušných svazech nikterak znát. Sověti se o žádné vzdušné souboje nepokoušeli a zdálo se, že je jim lhostejné, o kolik strojů přicházejí. Mnohé velké útvary bombardérů vůbec nedoprovázela stíhací ochrana. Masivní vlny sovětských letounů ale smetly z oblohy vše, s čím se setkaly, mnohde tak, že jejich piloti polské letouny fanaticky a bez zaváhání taranovali. Málokde se Poláci dostali k účinné podpoře svých pozemních jednotek a po prvních zkušenostech spíše jen kroužili okolo netečných hejn sovětských bombardérů a sestřelovali osamělé či krajní stroje. V první den války ztratilo sovětské letectvo na zemi i ve vzduchu téměř

dvojnásobný počet letounů oproti Polákům (123: 68), ale účinnosti masových náletů se tento poměr nikterak nedotkl ani nevedl Sověty ke změně taktiky.

V 5.00 obsadil tankový pluk 26. TD v čele XX. mechanizovaného sboru frontových záloh Rudé armády na bialystockém směru Volkovysk a narazil na obrannou linii, na které příslušníky pohraničního sboru během dne rychle vystřídaly pravidelné jednotky polské 41. pěší záložní divize generála Piekarského. Tanky uvázly v labyrintu zákopů a zátarasů. Byl zcela zničen 26. průzkumný prapor divize. Soustředění obránců na linii se snažily narušit letouny sovětské 9. smíšené letecké divize z Omečinu. Zde šlo o obranu přímé, ale nekvalitní silnice do Bialystoku, kterou polské jednotky přerušily překážkami a zaminovaly. V nepřehledné lesní krajině operovaly oddíly protitankových děl 3. náhradního praporu jízdního dělostřelectva a sovětské tanky se nemohly odvážit pohybu mimo zpevněnou cestu. Útočníkům šlo o průlom na Bialystock po jediné lepší silnici v celé oblasti.

Jižně od důležité komunikace k Bialystoku se pralesem snažily proniknout dvě jízdní divize VI. sovětského jízdního sboru generálmajora Ivana Semjonoviče Alexejeva (6. JD a 36. JD), ale narážely na skrytá kulometná hnízda a na důstojného protivníka v podobě polských eskadron Novogródzké a Mazoviecké jezdecké brigády. Sověti zde byli podporováni I. střeleckým sborem generálmajora Rubcova, který již patřil k 10. armádě generálmajora Golubova.

Na nejsevernějším okraji fronty u Suwalki a Augustova čelila 18. polská pěší divize generála Stefana Kosseckého se šesti prapory a dvěma eskadronami pluku KOP Wilno pokusům dvou sovětských střeleckých sborů (IV. a XXI.) 3. armády generálporučíka V. I. Kuzněcova prodrat se neprostupným pásmem lesů a jezer. Zatím II. mechanizovaný sbor generálmajora

Mostovenka vyčkával se svými 335 tanky u Mariampolu, až pěchota uvolní cestu k jihozápadu na Suwalki.

Další sovětské síly se soustředily na těžiště průniku v oblasti Grodna, kde se bránily dvě polské pěší divize (33. a 41.) s oddíly KOP a posíleným dělostřelectvem. Zde se nejvíce angažovala 13. armáda generálmajora Filatova. Tři divize II. střeleckého sboru generála Jermakova se pokoušely zlomit obranu města a obejít ji po jižním křídle.

Třetí a největší těžiště sovětských snah o průlom představovala pevnost Brest, k níž vedl jediný koridor podél Muchavce, směrem od Kobrynu. V Brestu a za Bugem čelilo několik hraničářských pluků náporu XIV. Msb generálmajora S. I. Oborina a XXVIII. Ssb generálmajora V. S. Popova o celkové síle 4 SD, 2 TD a 1 MD z čehož 42. SD téměř vykrvácela při čelním útoku na pevnostní perimetr a 22. TD byla vyřazena palbou Poláků přes řeku v prvních minutách války. 49. SD sice 2. června dobyla předmostí severně od pevnosti, ale také za cenu ochromujících ztrát nehledě k tomu, že rozšiřování předmostí se záhy stalo draze placeným bojem o každý metr půdy, neboť Poláci záhy posílili obranné linie pravidelnými útvary a 35. PD. Proto 3. června ještě zdaleka nebylo možno přesunout na předmostí ani předvoj 30. tankové divize, která ostatně teprve dorazila na východní břeh. Generál Fijalkowski si byl dobře vědom, že i kdyby se jeho jednotkám podařilo úspěšně zadržovat útočníka u Brestu, v nejbližší době dojde k průlomu slabě chráněných úseků na severu. Z toho důvodu držel 1. motorizovanou divizi operační skupiny Wyszaków v prostoru mezi Bialystokem a Bialou Podlaskou. Hodlal ji použít k protiúderu, jakmile by se některým sovětským uskupením podařilo projít Bělověžským pralesem, otevřít koridor na Bialystok nebo prorazit od severu od Augustova.

Ve střední části linie se vyskytovaly jen dvě špatné komunikace, ale přece jen komunikace ve směru na Włodawu a Chelm a druhá ve směru na Zamość. Obou komunikací bylo možno využít k postupu na Lublin a Radom. Sovětská 5. armáda generálmajora Potapova zde nasadila XXI. mechanizovaný sbor generálmajora Kondruseva při cestě na Chelm a IX. mechanizovaný sbor generálmajora Rokossovského v těžišti útoku u Hrubešova, při cestě na Zamość. Ze severu kryly útok jednotky XV. střeleckého sboru generálmajora I. I. Feduninského, kterým se zatím nedařilo překonat řeku. Jižní křídlo útoku a prostor mezi oběma mechanizovanými sbory podporoval střelecký sbor generála Lopatina (XXXI.). V záloze držel Potapov XLVI. střelecký sbor generálmajora Sysojeva.

Na polské straně bránila členitou frontu Armáda Prusy z vyšších a výhodnějších pozic. Na severu od Brestu po Sosnovku se XV. sovětskému sboru postavila operační skupina Visla brigádního generála Skwarczyňského a síly zde byly vyrovnány Přechody u Włodawy a Chelmu bránily dvě pěší divize operační skupiny Bug brigádního generála Dreszera (13. a 19. PD), zatímco na jihu u Hrubešova stála osamocená 29. pěší divize generála Oziewiczze a generál Vloca-Rjakovský sem nasměroval mobilní operační skupinu Lubin se 42. lehkou a 3. mechanizovanou divizí.

I u Chelmu a Zamošče přehrazovaly důležitou komunikaci na pouhých 20 kilometrech hned tři obranné linie. Celá Armáda Prusy stála se šesti pěšími, jednou lehkou a jednou motorizovanou divizí, s podporou šesti praporů a sedmi eskadron dvou pluků KOP, proti 5. sovětské armádě o třech střeleckých, dvou motorizovaných a jednom výsadkovém sboru, které čítaly 4 TD, 2 MD, 9 SD a 3 Vbr. Cílem Armády Prusy bylo ubránit linii Bugu od Brestu jižně, až po Sokal, a jedinou zde procházející silnici na Lublin. Kromě této silnice se celá oblast vyznačovala velmi

neschůdným podmáčeným terénem Polesí, zejména na severu, mezi Brestem a Włodawou.

~

V nejj jižnějším úseku napadené hranice se nacházela již pouze jedna důležitá silnice, a sice ta, která vedla ze Lvova přes Řešov a Tarnov na Krakov, silnice, kterou Rudá armáda nutně potřebovala pro vytvoření jižního ramene svých kleští. Těžiště polské obranné linie tvořila stará, ale modernizovaná pevnost Přemyšl, jejíž předsunuté perimetry měřily po obvodu na 30 kilometrů. Pevnost blokovala nejlepší přímou silnici k Řešovu. Na tyto perimetry navazovala linie, která se táhla podél řeky San tak, aby přehradila možné způsoby obejít pevnost a navázat na silnici za jejími perimetry Směrem k západu, na pět kilometrů k vesnici Babice přehrazovala linie jediný vhodný přechod řeky u Krysčínu. Na sever se tato linie táhla více než 20 kilometrů k Radymnu a přehrazovala zdejší přechod. Přechod u Radymna nabízel útočícím tankovým kolonám nejsnazší způsob, jak obejít pevnost a pak ji izolovat pěšími útvary. Přes Radymno procházela i strategická železnice z pevnosti na Krakov, ale ze sovětské strany se na ní nedalo navázat jinak, než získáním pevnosti samé.

Na celou oblast a linie na řece San útočila zvláště silná 6. sovětská armáda generálporučíka N. I. Muzyčenka o dvou motorizovaných, třech střeleckých, jednom výsadkovém a jednom jezdeckém sboru z frontových záloh. Dohromady 4 TD, 2 MD, 9 SD, 2 JD a 3 výsadkové brigády. Za 6. armádou se podél československé hranice rozvíjely 26. armáda a 12. horská armáda. Této síle čelila na polské straně Armáda Karpaty generála Fabrycyho se třemi operačními skupinami o síle pěti pěších a dvou horských divizí v první a čtyřech pěších divizí v druhé linii. Pevnost Přemyšl bránila stálá posádka doplněná dvěma pluky

KOP a těžkou dělostřeleckou brigádou. Sověti mohli pronikat i jižně od pevnosti předhůřím Karpat při československé hranici, ale nemohli tudý provést své motorizované a pancéřované kolony. Generál Fabrycy si nedělal iluze a čekal, že k průlomů dojde co nejdříve na levém křídle u Radymna.

Osmé tankové divizi Vlasovova IV. MSb se během dne podařilo překonat minová pole a dělostřeleckou palbu západního perimetru pevnosti a proniknout k vesnicím Pikulice, Nehrybka a Lučice. Pak byl útok zastaven a divize ztratila 31 strojů převážně starších typů. Muzyčenko ponechal Fotčenkovu 8. divizi u Přemyšlu a zbytek sboru přesunul na sever k Radymnu, kde již útočil Alexejevův VI. střelecký sbor a XV. mechanizovaný sbor generálmajora Karpeza. Nápor XXVII. Ssb generála Zybina jihozápadně od pevnosti neuspěl a zlomil se na hlubokém údolí Sanu, které poskytovalo obráncům na druhém břehu výhodu vysoko na svazích vybudovaných pozic. Také zcela na jihu u Sanoku narazil XXXVII. Selivanovův střelecký sbor na dobře zakopané horské jednotky a neuspěl napoprvé. Teprve odpoledne se na samém severním křídle 6. armády, u Lubačova, podařilo silnému jezdecktvu V. Krjučenkinova záložního sboru proniknout řídkou polskou obranou a ohrozit tyl celé linie na Sanu rychlým postupem na Jaroslav ze severovýchodu. Okolo šesté večer nasadili Sověti i u Radymna obojživelné tanky a po jejich útoku dokázali ženisté vybudovat pontonové mosty. Během noci se polské jednotky severního křídla stáhly na nepřítel vzdálenou další linii u Řešova a tankisté 10. TD generála Ogurcova, kteří se po pontonovém mostě dostali na předměstí u Radymna, zjistili, že desetikilometrový úsek silnice mezi Radymnem a Jaroslaví zcela zmizel, přeorán nesčetnými příkopy. Celá oblast musela být nejprve odminována. Místy zmizel i násep cesty a pásy tanků se trhaly na hrotech vyčnívajících, hluboko zapuštěných kolejnic. Velitel ženijních vojsk Jihozápadního frontu generálmajor

Mitkevič dovezený na místo, aby se obeznámil s terénem bojiště, jadrně a pobolševicku zaklel, neboť si okamžitě uvědomil, že celá pole ježící se kolejnicemi jako jahelníčky byla nejspíš vytvořena z materiálu zdejší strategicky významné železnice.

~

V 6.00, tři hodiny po útoku, se ve Varšavě v Bruhlovském paláci sešla polská vláda, ale Sikorski musel jednání okamžitě přerušit a evakuovat ministry do krytu, neboť na hlavní polské město začaly dopadat první sovětské bomby. Rozehřmělo se na padesát protiletadlových děl 4. a 16. PL baterie. Z jihu zazněla palba „stolicznych baterii“ přidělených k ochraně továrních čtvrtí. Na střechy domů a do ulic se kromě vybuchujících pum snesl déšť horkých šrapnelových střepin. Rozštěkaly se desítky těžkých PL kulometů a rychlopalných boforsů, světlající nebe nad Varšavou protínaly proudy svítících střel.

V Polsku bylo již týden zavedeno zatemnění, a proto sovětské bombardovací svazy nacházely velká města teprve za prvního světla. Hned v ranních hodinách byl bombardován Deblin, Radom i Tarnov a s nimi téměř všechna větší civilní města ležící ve východní polovině území Rzeczospolity. Civilní obyvatelstvo se probouzelo do rachotu výbuchů a hroutících se domů. Celé čtvrti hořely a železniční doprava byla narušena na stovkách míst. Nádherné letní počasí a čistá obloha sovětskému letectvu vyhovovaly. Muži se dozvídali o mobilizaci a spěchali ke svým útvarům, ale železniční doprava selhávala a polské divize přesouvající se na východ brzdily silnice ucpané zástupy uprchlíků, do nichž střílely nalétávající sovětské stíhačky. Generální štáb nařídil vyhodit do povětří všechny zbývající mosty ve stokilometrovém pásmu od východní hranice a okamžitě připravit k odpálení veškeré mosty na Visle.

Když vláda začala konečně jednat, nejprve podal ministr vojenství generál Kasprzycký krátce souhrn informací o situaci na frontách, jak je obdržel z generálního štábu.

Po sedmé hodině začínaly do generálního štábu docházet zprávy o masivních sovětských vzdušných výsadcích u Siedlic (pouhých 100 km východně od Varšavy), u Lubinu, Zamošči a Řešova (30-40 km západně od frontové linie). Výsadky však nepřinesly Sovětům kýžený výsledek, ačkoliv byly vysazovány celé brigády. Většinou se výsadbáři dokázali zmocnit určených železničních a silničních uzlů či mostů na řece Wieprz, ale seskočili do oblastí plně aktivovaných divizí druhých sledů pravidelné polské armády a celé lehce vyzbrojené jednotky byly snadno a brzy za velkých ztrát likvidovány. Jejich likvidace však zdržovala nástup klíčových polských jednotek na frontovou linii.

Již v prvních hodinách války se stále jasněji ukazovalo, že sovětské mechanizované a tankové útvary brzy prorazí na severu v oblasti Brestu a Bialystoku i na jihu u Přemyšlu a zahájí postup do nitra země. Pozice na Bugu udržela pouze armáda Prusy ve střední části fronty. Postup však neměl být tak rychlý, jak si sovětské vrchní velení představovalo. Mezi Bugem a Vislou šlo spíše o klopýtání přes vrstvené linie zákopů vyrytých Churchillovými pluhy a vykopaných obyvatelstvem. Silnice byly přerušeny a zaminované. Minová pole se táhla hustě mezi obrannými liniemi, stejně jako protitankové překážky a linie na říčkách a potocích byly vyztuženy betonovými řopíky budovanými podle československého vzoru. Od prvních hodin zaznamenávala DRRA daleko větší ztráty, než byly původně plánované, jak na technice, tak i na lidech. Žádná ze sovětských jednotek nedosáhla v první den bojů plánovaných úkolů a pozic. Poláci ustupovali spořádaně z linie na linii a štáby udržely jak přehled o situaci, tak koordinaci akcí. Díky rádiovému spojení nebyla komunikace jednotek závislá na telefonních linkách a dílo

záškodnických jednotek NKVD specializovaných na přerušování těchto linek, ač bylo velmi úspěšné, spojení nenarušilo tak, jak velitelé sovětských armád předpokládali podle analýzy vlastních možností. Motorizované a tankové jednotky DRRA zaznamenávaly v obtížném terénu nečekaně velké ztráty na technice, způsobené jak minami, destrukcí silnic a obrannou palbou, tak i špatným technickým stavem a vysokou poruchovostí tanků a vozidel. Pozorovatelé hlásili, že Sověti nasazují, tam kde narazí na překážky a odpor, přednostně své nové střední tanky T-34 a rychlé lehké tanky si pravděpodobně schovávají pro výpady do nitra země, jakmile překonají obranná frontová pásma. Nejdůležitější podmínka I. fáze operace BOUŘE, totiž překvapení a zaskočení obránce nevyhlášenou totální válkou, nebyla splněna. Kostky však byly vrženy a válku, která jednou vypukla, nemohl odvolat ani sám Stalin. Nezbyvalo než pokračovat k vítězství či porážce.

Ministr zahraničí Arciszewski konstatoval, že sovětská strana se s jakýmkoliv očekávaným ultimátem či vyhlášením války zatím neobtěžovala a pravděpodobně se ani obtěžovat nebude. Do Moskvy, po odvolání starého, žádný nový velvyslanec jmenován nebyl a tamní budovu vyslanectví zabrala NKVD. Po příměří v roce 1938 nebyla mezi Polskem a SSSR uzavřena mírová smlouva, takže de iure šlo nyní pouze o porušení tři roky starého příměří. Ministr zahraničí dále poznamenal, že k vyhlášení války zřejmě došlo v Moskvě svérázným bolševickým způsobem, neboť s tamním polským obchodním zastupitelstvím, které suplovalo diplomatický sbor, bylo od půlnoci přerušeno spojení. Ministr vnitra Slawoj Skladkowski přistoupil k telefonu a vydal s okamžitou platností povel policejnímu velitelství obsadit sovětské obchodní zastupitelství, prozatím také zastupující ambasádu. Prezident Mościcki se jednání neúčastnil, neboť jej ještě za tmy berlínský vyslanec Lipski odvezl do Německa, odkud měl

odejet do Bruselu a pokusit se zde hájit polskou věc na očekávaném mimořádném jednání OSN. Arciszewski byl generálem Sikorským vyzván, aby neváhal a odcestoval za prezidentem, neboť z polského území se nyní po delší čas bude dělat zahraniční politika pouze kulometry a děly a vzhledem k bolševické převaze bude toto území dočasně neobyvatelné.

1. červen 1942 – Berlín

Říšský kancléř Konrád Adenauer prožíval jedno z nejtěžších období svého života. Ležela na něm nesmírná zodpovědnost za osud národa a byl si dobře vědom, že bude k této zodpovědnosti národem volán, pokud učiní špatné rozhodnutí. V posledním týdnu téměř nespál a hlídal občasnými pohledy červený telefon na svém pracovním stole. Přímé spojení do Zossen ke generálu von Beckovi.

Vrchní velení si bylo téměř stoprocentně jisto, že válku lze očekávat nyní již každým dnem. Rozvědka zjistila nezvratná fakta tomu napovídající a po napadení Gibraltaru již nebylo možno pochybovat, že se věci dávají do pohybu. Incident u Malty byl jasnou a průhlednou záminkou pro vytvoření pohádky o tom, že vláda SSSR neměla jinou možnost, jak se domoci spojení se svou novou sovětskou republikou než proražením si cesty přes kontinent. Pohádka byla určena levicově naladěným prostáčkům po celé Evropě a po Molotovově projevu již nebylo pochyb. Německé vládě se v podstatě ulevilo tím, že úder přišel nejprve na západě. Odpadlo tím složité diplomatické dohadování se s Londýnem a s Paříží. Oni se ocitli ve válce jako první, a pokud zaútočí Sověti z východu, nenajde se tam za Rýnem nikdo tak naivní, kdo by si namlouval, že toto není jeho válka. Budou mít

sice problémy se Španělskem v zádech, ale budou již zburcování a alespoň část jejich armád, letectva a zejména loďstva bude mobilizována a připravena k boji.

Červený telefon zazvonil ve čtyři hodiny ráno, když se kancléři téměř podařilo usnout. OKW sledovalo situaci na polské hranici téměř již od prvních výstřelů očima pozorovatelů vojenské mise rozmístěné mezi polskými štáby Centrála Abwehru v Bělověži byla ve stálém kontaktu s generálním štábem, a přestože probíhala její evakuace do Rastenburgu, Abwehr plnil svoji povinnost a sděloval do Fuchsbau každou informaci, kterou dokázali agenti zachytit. Dlouho očekávaný boj započal, ale ještě ne pro Německo. Von Leeb hlásil z Königsbergu, že východ Pruska dosud napaden nebyl a nic tomu nenasvědčuje. Na prusko-litevské hranici zatím Rusové neprovádějí ani hromadné vysídlování obyvatelstva, ani nebyly staženy hraniční hlídky. Sovětské loďstvo v Liepaji také zůstávalo v klidu a neuchýlilo se ani k zatemnění. O půl hodiny později došla zpráva z ministerstva zahraničí. Gisevius byl prý kontaktován samotným Molotovem a informován o tom, že oddíly Rudé armády byly v časných ranních hodinách napadeny polskými divizemi, které přešly pohraniční řeky a vnikly na sovětské území zřejmě ve snaze obsadit znovu území osvobozená v roce 1938. Tím polská strana porušila tři roky staré příměří a Rudá armáda zahájila jisté odvetné akce také proto, aby zamezila neustálým provokacím na polské hranici a dodávkám zbraní pro ukrajinské nacionalisty. Pokud prý budou Poláci rozumní, nebude tento incident trvat dlouho. Molotov zdůraznil, že hranice Říše považuje sovětská vláda za naprosto nedotknutelné a příslušní velitelé dostali striktní rozkazy, aby se drželi od německých hranic nejméně 15 kilometrů daleko. Molotov šel ještě dále a řekl, že kterékoliv sovětské letadlo, které by narušilo německou hranici, může být bez obav sestřeleno. O tomtéž byla prý vyrozuměna ministerstva v Praze a Bukurešti. Nakonec Molotov

vyslovil naději, že Polsko nezaútočí celou svou armádou a nedonutí tak Rudou armádu zcela neutralizovat odpor, neboť Moskva si ze všeho nejméně přeje válku. Adenauer poznamenal, že sovětskému zdůvodnění by mohli uvěřit leda tak Eskymáci nebo Maorové v Austrálii, kteří nevědí pranic o tom, že Poláci mají ukrajinské nacionalisty rádi asi jako hřebík v patě a zcela jistě by jim nedodávali zbraně.

V 5.00 se na Bendlerstrasse dostavil vrchní velitel Wehrmachtu generál Fedor von Bock, aby narychlo svolanou vládu seznámil s plánem vrchního velení, který do této chvíle, mimo důstojníky OKW, znali jen kancléř, ministr obrany a ministr zahraničních věcí. Invaze pouze do Polska a Molotovovo ujišťování byly tím, co aktualizovalo plán B. Německo mělo vznést ostrý protest proti napadení Polska Sověty a vyhlásit částečnou mobilizaci. Nic více se zatím nemělo stát a německo-polská spojenecká smlouva měla zůstat pro Evropu tajemstvím do okamžiku, kdy dostatečný počet rudých armád vstřčí hlavu do pasti na medvěda. Varšava si naopak měla hlasitě stěžovat na netečnost Wehrmachtu a krátkozrakost Berlína. Polská vláda i generální štáb polské armády byly s tímto postupem srozuměny a plán společné obrany byl takto předem dohodnut. Další koordinace jeho naplnění bude záležet na přesném načasování a komunikaci mezi oběma štáby Jakmile se Říše rozhodne vstoupit do války a Wehrmacht zahájí vojenské operace, přejdou zbylé polské jednotky pod přímé velení OKH a v oblasti Poznaň budou koncentrovány do jediné polské armády. Vláda v závěru jednání vzala na vědomí skutečnost, že OKW tímto okamžikem zahajuje soustřeďování vojsk dle předloženého plánu a ve skutečnosti uvádí do chodu úplnou mobilizaci. Von Bock vysvětlil, že postup Sovětů v Polsku bude rychlý a Wehrmacht bude nucen zahájit vojenské operace možná již do dvou tří týdnů. Jakmile by totiž Rudá armáda prolomila obranu na Visle a na severu dospěla svými čelními sledy na úroveň

Gdaňsku, stane se situace kritickou a lze očekávat velmi rychlou operaci sovětských tankových divizí směrem na sever k Baltu s následným odříznutím celého východního Pruska. Současně by na jihu došlo ke vpádu do Slezska a na severu k napadení Königsbergu. Dá se předpokládat, že ve stejném okamžiku bude napadeno i Finsko, proti němuž byly soustředěny celé tři ruské armády. OKW proto zahajuje okamžitý přesun posledních jednotek skupiny generála Falkenhorsta, který je znalcem finských poměrů ještě z dob světové války a je již se svým štábem přítomen v Lahti.

Pozvolná mobilizace Wehrmachtu ve skutečnosti probíhala již od začátku března tohoto roku. V této chvíli byly dobudovány a zabezpečeny obranné linie v Prusku, na Odře a ve Slezsku, byly zahájeny přípravy k proměně Berlína v pevnost a položeny základy dalších linií na Labi, v Sasku a na Baltu. Všechno nezaměstnané obyvatelstvo bylo převedeno na tyto stavby. Skupiny armád NORD a MITTE byly již v plných počtech ve vymezených postaveních, všechny čtyři klíčové tankové skupiny se nacházely ve výchozích prostorech pro Operaci THOR. Preventivní částečné mobilizace způsobené sovětským vpádem do Polska bude využito k soustředění zbylých záložních armád a dokončení soustředění skupiny SÜD na Dunaji, složené z jednotek bývalé armády Rakouska. Po vstupu Říše do války bude mobilizace pokračovat vytvořením záložní armády mezi Rýnem a Labem. Skupiny armád prvního úderu zajišťovaly dvě letecké armády. Dalo se očekávat, že Malá dohoda bude částečně mobilizovat k zajištění svých hranic, ale pod vlivem Prahy se do války nezapojí ani poté, kdy Wehrmacht zahájí Operaci THOR. Nyní bude zapotřebí urychleně koordinovat s Brity vyplutí loďstva, které není vázáno bojem o Gibraltar, na Balt. Kriegsmarine činí poslední přípravy k zablokování ruské baltské flotily v Talinu a k zaminování celého baltského pobřeží SSSR,

především Finského zálivu. To se stane aktuálním, jakmile bude zahájena Operace THOR, odhadem za jeden až dva týdny.

Během dopoledne toho dne se Adenauerovi ozvali britský i francouzský vyslanec s návrhem svolání mimořádné schůze bezpečnostního výboru OSN v Bruselu na příští den. Rychlost, s jakou bylo jednání svoláváno, svědčila o tom, jak jsou spojenci vyděšení. Všechno se dělo moc rychle a kancléř jako správný katolík tušil, že co bylo sebepečlivěji připravováno, záhy vezme za své. Němci i ostatní zůstanou, jako obvykle, odkázáni na improvizaci, na své nápady, odhodlání a víru ve vítězství. Britové zároveň informovali kancléře, že do Finska vysílají expediční sbor pod velením admirála lorda Corcka a generála Auchinlecka. Konvoj doprovázejí letadlové lodě Furious a Glorious a celá flotila křižníků i torpédoborců.

Vláda přešla od otázky mobilizace k problému evakuace civilního obyvatelstva z východních částí Říše, což byl úkol, jehož realizaci si nikdo nedovedl ani představit, přesto mohl být velmi brzy aktuální.

~

Zbraně používané v nastávající válce Wehrmachtem nepředstavovaly výrazné novum, jednalo se o principy a systémy vyvinuté již během 30. let a dovedené k maximální účinnosti. Jistý pokrok oproti jiným armádám, zejména oproti DRRA, představovalo zvládnutí rádiové komunikace mezi pozemními a leteckými silami, mezi jednotkami a velením až na úroveň komunikace mezi jednotlivými tanky, vozy a letouny. Systém spojení umožňoval dokonalejší koordinaci nasazení a spolupráci všech typů zbraní podle potřeby na bojišti. Vznikaly zcela nové funkce leteckých naváděčů a koordinátorů, mobilních operátorů tankových vojsk a dělostřelectva.

V tomto aspektu se Wehrmachtu mohla rovnat jen Československá armáda. V civilizované části Evropy se mohl Wehrmacht spolehnout na poměrně solidní logistiku závisující na lodní, železniční a silniční dopravě. Jakmile by armáda působila mimo toto zázemí, musela se spoléhat v naprosté většině na koně, jichž měla pro případ mobilizace zajištěno až 700 000.

Byly vyvíjeny i nové a dá se říci, že převratné typy zbraní¹¹.

¹¹ **Raketový projekt** zůstával ve fázi výzkumu a vývoje. Navádění a užitková zátěž zaostávaly za poměrně zvládnutým pohonným systémem. Zařízení v Peenemünde zahájilo činnost v roce 1936, ještě pod nacistickým velením. Bylo vyvíjeno bezpilotní letadlo (pozdější V1), rakety země-vzduch Wasserfall a nadzvuková balistická střela V2. Po pádu nacistů setrval v čele projektu Wernher von Braun, ale ministerstvo stanovilo jeho úkoly realističtější a velitelem raketového dělostřelectva se stal dělostřelec generál Emil Leeb. Bylo zapotřebí vyvíjet protiletadlovou střelu W a zde mohli s akustickým naváděcím systémem velmi pomoci Čechoslováci, kteří již problém zvládli. Dále měl být dokončen vývoj V1. Vedlejším produktem byly rakety umožňující konvenčním letadlům rychlejší start. **Letectvo** mělo na rýsovacích prknech také několik nadějných projektů, ale v této válce je uplatnit nemohlo. V roce 1941 nebyla již německá letadla nejrychlejšími stroji na světě. Britové nasadili koncem roku 1938 špičkový motor Rolls-Royce Merlin a postupně jej zkvalitnili. Merlin využíval 100-oktanové palivo, byl vybaven kapalinovým chlazením a účinným kompresorem, udržoval vysoký výkon i ve velké výšce. Britský stíhací letoun Spitfire těžil ze své dokonalé aerodynamiky. Tvar a profil jeho draku byl laděn spolu s vývojem motoru. Luftwaffe musela výkon dohánět výrobou větších motorů, čímž se zvětšoval poměr výkonu a váhy letounu. Z tohoto a z dalších důvodů selhávali Němci při vývoji efektivního bombardéru středního či dalekého doletu a velké nosnosti. Nedostatečné zásobování palivem a spoléhání na vlastní výrobu syntetického benzínu znemožňovalo užívání 100-oktanového paliva, což se ale brzy změnilo a Západ otevřel Říši své ropné kohouty. Vrchním velitelem Luftwaffe byl po Göringově útěku jmenován generál Erhard Milch, který zavrhl plán na překonání deficitu výbušných motorů vyjednáváním licence na Merlin, protože jeho montáž do Bf-109 by byla přinesla více problémů než užitku. Milch správně odhadl, že v příští válce bude v zájmu Británie podpora německých leteckých sil, a rovnou vyjednal případné dodávky celých spitfirů, což vyšlo laciněji. Roku 1941 se ale podařilo zavést do pravidelné služby novou stíhačku Fw-190, která byla rovnocenným protějškem spitfirů. V té době již byl velitelem Luftwaffe Kesselring, ale Milch si podržel rozhodující slovo v otázkách výzbroje. Německým vývojovým střediskům zadal úkol soustředit se na proudové

motory s přihlédnutím k nutnosti brzké, levné a hromadné výroby nových typů. Již 27. 8. 1939, na Heinkelově soukromém letišti v Marienehe u Rostocku, vzletlo první německé **proudové letadlo** zkonstruované průkopníkem Hansem-Joachimem Pabst von Ohainem, řízené zkušebním pilotem Erichem Warsitzem. V Británii zkonstruoval první použitelný proudový motor bývalý kadet koleje RAF v Cranwellu Frank Whittle. Pracoval po celá 30. léta s nedostatkem financí a bez zájmu ozbrojených sil VB. Založil firmu Power Jets v kůlně v Rugby. Během mnichovské války si povšiml zaostalosti československého letectva, které jinak disponovalo zájmem o návrat na světovou špičku a dostatečným výrobním potenciálem i státní podporou. Nabídl své služby gen. Fajfrovi a přesídlil do letňanské Avie. V červnu 1939 vyvinul prototyp, který testoval 20 minut. Se státní podporou a kvalifikovaným týmem čs. inženýrů dokázal dohnat náskok Německa a v dubnu 1940 otestovat první čs. proudovou stíhačku Avia B-40. Mezitím v Německu vyvíjel proudový letoun také Messerschmitt. Jeho Me 262 vzletl teprve v červnu 1942, dva dny po vypuknutí války, ale byl již poháněn skvělým motorem Jumo 004 A, s tahem 10 kN. V té době odzkoušel Whittle v Avii motor RR RB 41 s tahem přes 20 kN. Whittlův motor měl axiální kompresor, byl konstrukčně jednodušší a materiálově méně náročný. V Avii jej použili pro úplně nový typ stíhačky Avia B-42. Tak se stalo, že Čechoslováci, na rozdíl od Němců, měli v létě 1942 bojeschopnou proudovou stíhačku B-40, právě rozjížděli její průmyslovou výrobu a školili základní kádr pilotů, přičemž současně vyvíjeli i novější typ.

Radar (RDF – rádiová detekce a zjištění, byl zbraní, kterou Sověti vůbec nedisponovali, zatímco v Německu byla již na vysoké úrovni a běžně užívána. Britové, kteří byli původně průkopníky radaru, jej zdokonalovali především v roce 1938. Po pádu nacismu v Německu se na svém ostrově cítili již poměrně bezpečně, a proto rezignovali na vývoj domácího ostrovního systému včasného varování. Britské ministerstvo války se nikterak nebránilo předat své výzkumy Německu, a experti, o které RAF ztratila zájem, našli práci zejména v Československu a v Rumunsku, kde se při stavbě karpatské opevněné linie podařilo zorganizovat a zavést účinný systém varování a následného navádění vlastního letectva na nepřítele. Německé letce zaujal britský magnetron – dutinový rezonátor na vlnové délce 10 cm, vhodný k instalaci do stíhačky. Magnetron vynalezl Albert W. Hull v USA z fy General Electric r. 1920. Britové jej vyvíjeli od r. 1939 na Birminghamské univerzitě a Johnny Randallem a Henry Bootem pod vedením Marcuse Oliphanta podnikli první test 21.2. 1940. I tento vynález byl obratem poskytnut Německu, kde jej fyzik Rudolf Kühnold z Výzkumného ústavu voj. námořnictva v Kielu ve spolupráci s firmou GEMA okamžitě začali montovat do stíhaček Luftwaffe namísto dřívějších méně úspěšných pokusů s Funkmessgerät. V Británii se uplatnil teprve po nástupu generála Harrise do funkce šéfa Bomber Command.

1. červen 1942 – Praha

Dr. Prokop Drtina, jehož trápily záhadné vnitřní rozpory natolik, že se rozhodl tuto noc přespát ve své hradní kanceláři a pokračovat v sepisování memoárů, zaslechl první zmínku o prudkých bojích probíhajících na polské východní hranici z rozhlasových zpráv o páté hodině ranní. Několik vteřin se prezidentův tajemník cítil jako po ráně palicí do hlavy. Rázem svým nočním pocitům porozuměl. Teprve před několika hodinami jej sám prezident Beneš uklidňoval prohlášením, že z tohoto mraku pršet nebude, že Stalin žádnou válku nechce a jistě přijme britsko-francouzskou nabídku k mírovým jednáním. Nyní bylo více než zřejmé, že Stalin začal vyjednávat po svém a prezident selhal jako sociolog i jako znalec zahraniční politiky. Tak, jako selhal za Mnichova. Pravdu měli naopak všichni jeho odpůrci a kritici. Pravdu měl zřejmě i protivný generál Emanuel Moravec, i když ten se také zmýlil, neboť odhadl čas útoku až na další neděli sedmého června. Rusové přece jen překvapili a zaútočili v pondělí, zaútočili na Poláky, nikoliv na Brity a Francouze, jak všichni očekávali. Ale ano. Každý si mohl spočítat, co se stane. Všichni vojáci si to spočítali a Benešovi to oznámili. Beneš byl buďto samolibým ignorantem, nebo něčím daleko horším. Musel vojákům věřit. Přesvědčili ho již v osmatřicátém, že se nemýlí, že vědí, co dělají a říkají. Musel vědět, že se vojáci nemýlí ani tentokrát, a přesto...

Tajemník Drtina přešel k oknu, za nímž noc stále více ředilo svítání. Nad nešťastným Polskem již musely startovat bombardéry.

Pokračoval i vývoj útočného **systemu navádění letadel** na cíl Y-Gerät (aparát Y) vynalezeného dr. Hansem Plendlem. Němci měli radar včasného varování na bázi krátkých vln 80 cm (bez stožárů) systém Freya-Meldung-Freya. Od r. 1940 měli Němci systém Seetakt s integrovaným naváděním dělostřelby. Radary schopné detekce na 300 km, odhadu výšky letadla na 220 km. Velitelem radarových systémů se stal generálmajor Josef Kammhuber.

Zde ještě pomrkávaly elektrické lampy pouličního osvětlení a dolů Nerudovkou drkotal po kostkách mlékařský vůz tažený koněm. Po změti malostranských stříšek se tu a tam povaloval první kouř z komínů. Lidé tam dole buďto ještě nic nevěděli nebo si nedovedli představit, co jiného by měli dělat než to, co dělali den za dnem po dlouhá a klidná léta. Válka, která byla ještě včera kdesi daleko za horami a moři, se náhle a přes noc děsivě přiblížila. Pro bombardovací letoun je to od slezských hranic Polska ku Praze jen o pár minut navíc. Československo nemělo s Moskvou žádný závažný spor a ani se otevřeně nepřipojilo k žádné ze stran ohledně hodnocení posledních konfliktů ve Středomoří. Také mělo s Moskvou doposud platnou spojeneckou obrannou smlouvu. Jenže závažný spor s Moskvou nemělo ani Polsko a přece bylo nyní napadeno náhle a v noci, bez vyhlášení války. Sama existence Polska byla pro Moskvu sporem. Stalin nenapadl Brity ani Francouze. Dokonce, jak to vypadalo, nenapadl ani Německo. Napadl malé slabé Polsko, které mu nic neudělalo. Pak ale bylo možné všechno. I napadení Československa, které nikomu nic neudělalo. Přestala platit všechna obvyklá pravidla pro válku, pro mír a pro diplomacii. Silní si začali dělat, co se jim zachtělo, a namísto civilizace považovali svět jen za jakýsi volný lovecký revír. Do hodiny mohly do těchto klidných malebných malostranských stříšek začít bez varování padat bomby.

Drtina zvedl sluchátko a zavolal do hradní telefonní centrály. Bylo načase spojit se s ambasádami v Moskvě, ve Varšavě a v Berlíně. Bylo nutné zburcovat kancléře Smutného i sekčního šéfa Schieszla. Bylo třeba získat nějaké reference z Hlavního štábu armády. Prezident bude požadovat úplný informační přehled, jakmile dorazí, což bude dnes asi o něco dříve než obvykle. Ve zprávách v šest se již mluvilo o bombardování a bojích po celé délce hranic. U Brestu, stejně jako u Přemyšlu. Nic o tom, že by bylo napadeno i Německo. Drtina naladil Moskvu. Měl by zavolat

do prezidentské vily. Měl by požadovat, aby vzbudili Beneše, a informovat ho. To se mu ale opravdu nyní vůbec nechtělo.

~

Generála Krejčího, vrchního velitele Československé armády, vytáhl z postele v 5.40 adjutant vyslaný náčelníkem generálního štábu generálem Fialou. Krejčí byl okamžitě po procitnutí zahlcen událostmi a povinnostmi natolik, že neměl čas se zastavit a meditovat o světodějnosti a osudovosti tohoto dne. Byl to nejpracovitější den, který zažil. Jakmile na sebe naházet součásti uniformy, odvezli jej ranními, ještě téměř prázdnými ulicemi do Dejvic. Tam se již shromažďovali důstojníci hlavního štábu. Generál Fiala podal Krejčímu beze slova sluchátko. Vojenský atašé při velvyslanectví ve Varšavě, generál Dastych, chrлил do telefonu poněkud zmatené zprávy o přepadení Polska Sověty. Konkrétní informace mu ovšem zatím chyběly. Napadení Polska bez vyhlášení války a totální mobilizaci v Polsku však bezprostřední soused napadeného státu nemohl brát na lehkou váhu. Dastych zatím věděl o bojích u Brestu, Grodna a Přemyšlu, také o prvních náletech. Sděлил, že bojová pohotovost byla zcela jistě vyhlášena pro všechny tři východně dislokované polské armády – Narew, Prusy a Karpaty, jejichž čelní jednotky se již s Rusy bijí na Bugu a Sanu. Polská vláda se prý právě začala scházet. Poté se generál Dastych omluvil a ukončil hlášení s tím, že byl ve Varšavě vyhlášen letecký poplach a blíží se sovětské bombardéry.

Krejčí civěl nevěřicně na telefon, jehož sluchátko doposud držel v ruce. Vrchní velitel Československé armády netušil, co by měl v této chvíli honem udělat, ale zalézt zpět do peřin a dospat se jaksí nehodilo. Pak potopil hlavu v koupelně do umyvadla s ledovou vodou a kopl do sebe panáka koňaku. Vodku tentokrát odmítl. Pro jistotu. Mezitím nechal Fiala shromáždit náčelníky

a přednosty jednotlivých oddělení, odborů a sekcí Hlavního štábu v malém sále.

– Tak, bratři! pronesl Krejčí ještě v chůzi ode dveří a rukou dal pokyn, aby přítomní usedli. – Pokud se nepletu, pak právě začala další světová válka. Nás se prozatím asi bezprostředně netýká, ale nebudeme si lhát do vlastní kapsy. Polsko přepadli bez vyhlášení války, a pokud vím, nemělo s Rusy žádný závažný spor, stejně jako ho nemáme my. Nic tedy není vyloučeno a nikdo nemůže tvrdit, že je v bezpečí. Možná nás na pár týdnů ochrání diplomatické umění našeho pana prezidenta, ale pokud vím, jsme pro Rusy také jen odporní vykořisťovatelé a kapitalisté. Máme zkrátka moc hodinek, koberců a dalších cenných předmětů, které by se mužikům z Kubáně či ze Sibiře velmi hodily k vylepšení vlastní situace. Už proto nás nevynechají, ať si Beneš říká, co chce. Je to nejlépe vyzbrojená a nejlépe organizovaná loupežnická tlupa v celých dějinách lidstva. Válka brzy pohltní všechny a všude. Bude to válka mas proti elitám a autoritám. Bude to malý Armagedon, protože je jich jako kobylek. I když se mezi sebou vyvražďují po statisících, stále jich přibývá. Pokud se spojeným silám světa podaří bolševiky porazit, pak ti, kdo přežijí, vyhráli. Pokud se síly světa nespojí nebo se ty bastardy porazit nepodaří, pak vyhráli ti, kdo nepřežijí. Nezardousili jsme je v osmnáctém roce, kdy byli slabí a nejednotní, kdy jsme to ještě, tam v Rusku, udělat mohli, a za to teď zaplatíme. Říkám vám otevřeně, že nehodlám čekat, až nás zastihnou doma v postelích, nepřipravené a nemobilizované. Chci mít ve zbrani alespoň tolik vojska, abychom byli schopni je zadržet na liniích, dokud nedokončíme mobilizaci, kdyby nás napadli nebo kdyby vpadli do Rumunska. Beneš nám mobilizaci nepovolí, to je mi jasné, ale můžeme ji alespoň připravit. Můžeme mít připraveny výstrojní a výzbrojní uzly, etapní služby a podobně. Můžeme dát každému záložákovi najevo, že se má připravit, i kdyby politikové tlachali cokoliv. Můžeme dát najevo

každému zatracenému levičákovi, že tahle armáda bude bojovat proti bolševikům, i kdybychom měli všechny socialisty postřílet a bojovat jen s polovinou mužstva. Bojovat s poloviční armádou bez levičáků v zádech je lepší, než nebojovat vůbec. Tohle není žádná Francie nebo Španělsko. Jako bych byl nechal zastřelit Berana, kdyby mi v osmatřicátém vyprávěl o bratrství s Němci, nechám zastřelit kohokoliv jiného, kdo by mi dnes vyprávěl o bratrství s Rusy. Pro mne jsou teď bratry jedině Poláci. Pokud bude napadeno Německo, uznám za bratry třeba i Němce.

To říkám pro případ, že se někdo shora pokusí toto armádní velení náhle vyměnit nebo odstavit. Já jsem přísahal národu a státu, nikomu a ničemu jinému. Mohou mě pak oběsit, alespoň nebudu muset plivat na zrcadlo, kdykoliv se v něm uvidím. A ne aby to někdo dal do zápisu.

Generál Krejčí nechal v rámci vlastní pravomoci okamžitě vyhlásit plnou bojovou pohotovost pro celou Hraniční oblast 42 a 41, dále pro ostrahu hranic od Bohumína až po Rachov. Pohotovost se týkala posádek opevnění a některých útvarů 6. leteckého pluku na východním Slovensku. Oznamil shromážděným vysokým důstojníkům, že se prozatím pokusí standardní cestou prosadit zaujetí krytu, pokud tento krok přijme a schválí Rada obrany státu.

Generál Fiala nechal probudit a informovat ministra obrany Machníka, neboť předpokládal, že ministr sám musí informovat vrchního velitele armády prezidenta Beneše i členy všech tří vlád ČSFR, zejména jejich předsedy a federální ministry obrany i zahraničí. Bleskový kabelogram letěl také do Aradu a ke všem čtyřem štábům zemských vojenských velitelství. Probuzen byl i velitel východního vojenského okruhu generál Prchala, který dostal příkaz vyhlásit pohotovost pro HO-41 a HO-42. Hlášení aktivované radarové sítě měla být bez prodlení předávána příslušným polským velitelstvím leteckých sil a krakovskému

štábu, a to zásadně Enigmou, aby ruská radiorozvědka neměla šanci zjistit, jakým způsobem Čechoslováci Polákům pomáhají.

V 6.30 se s HVOA spojil sám generál Sikorski. Stručně vyličil Krejčímu doposud známé události a naznačil další postup polské vlády.

– Bůh dá, že vydržíme i několik týdnů, odhadl realisticky Sikorski. – Mobilizaci jsme dokončili utajeně již před nedělí, takže nebudeme nuceni provádět nějaké velké přesuny. Budeme hájit linie, dokud to půjde, a ustupovat na další. Veškeré destrukce jsou připraveny. Vy víte dobře, o co tu jde. Vyšlete vojenské pozorovatele, ať potom víte, co máte dělat. Nyní není z vaší strany zapotřebí spěchu. Být vámi, hlídal bych hranici v Karpatech. Potřebovali bychom snad nějaké dodávky léčiv a munice, ale ne dříve než za týden. Okamžitě potřebujeme vaše radarová varování, protože čekáme masivní shozy výsadkářů. Prospělo by nám otevření hranic pro uprchlíky, jak budou přicházet od východu podle postupu rudých. Ostatní nechme politikům.

– Zatím, vzdychl generál Krejčí a zavěsil sluchátko.

Postupně docházely informace o prvních ranních náletech a také o vzdušných výsadcích. Po rozhovoru se Sikorskim vydal Krejčí rozkaz vyhlásit bojovou pohotovost nejen posádkám obranných linií v Karpatech, ale i všem jednotkám dislokovaným na Podkarpatské Rusi a východním Slovensku s důrazem na přesun z kasáren do polních postavení, zrušení volna a dovolených a zaujetí pozic vhodných pro případnou podporu pohraničních jednotek. Jednalo se o část vojsk Krytu hranice, která byla k dispozici bez vyhlášení mobilizace. Pohotovost vyhlásil Hlavní štáb všem východním leteckým útvarům. V 7.30 ohlásil pilot zvědného letounu A-300 zprávu o mohutném ostřelování Přemyšlu a barvitě popsal, co viděl. Uvedl také, že sovětské stíhačky přerušily útok na jeho letoun, jakmile rozeznaly československé identifikační znaky. Na pokus navázat rádiové

spojení sovětští letci nereagovali, pouze dva piloti mávali křídly, takže jejich stroje zřejmě nejsou vybaveny radiostanicemi.

Generál Krejčí se telefonicky spojil s generálem Gajdou, náčelníkem RNŠ Malé dohody ve staré pevnosti v Aradu. Gajda potvrdil, že také rumunské velení nařídilo plné obsazení karpatské obranné linie i linií na Dněstru a Prutu, včetně pohotovosti letectva, avšak k žádným útokům na rumunskou hranici zatím zjevně nedochází a sovětské hlídky na Dněstru se chovají mírumilovně. Podle Gajdy se dala během dopoledne očekávat částečná rumunská mobilizace. Sibiřský hrdina urgoval generála Krejčího, aby ČSFR učinila minimálně totéž, kdyby pro nic jiného, tedy jako manifestaci ochoty bránit se. Z rozhovoru jasně vyplynulo, že se Gajdovi zatím neozval ani generál Syrový, ani prezident Beneš. Politici jako obvykle reagovali pomalu.

– Našemu skrčkoví se to nebude líbit, zakončil Gajda svůj telefonát. – Kdyby bylo spolu s Polskem napadeno i Československo, byli by Rusové u Popradu dřív, než by si Beneš vyčistil zuby.

~

Když okolo půl sedmé vstával prezident Beneš, jehož kancléře Smutného zoufale urgovali jak ministr obrany Syrový, tak i ministr zahraničí Krofta, hlásil československý rozhlas zprávu o zákeřném přepadení Polska ve zvláštním zpravodajství mimo hlavní zprávy. Z denních listů přineslo informaci pouze komunistické *Rudé právo*, což se zdálo být s podivem vzhledem k časně noční uzávěrce čísla, která musela končit dvě až tři hodiny před tím, než se informace dostala k představitelům vrchního velení armády. Pro rozvědku šlo o jasný signál, že KSČ věděla o chystaném vpádu komunistů do střední Evropy dříve, než k němu skutečně došlo.

Beneš nechal svolat Radu obrany státu na Hrad už na devátou, což bylo na mírové poměry překvapivě rychlé. Na chodbách Pražského hradu vládlo nezvyklé vzrušení a očekávání. Úředníci se pohybovali rychlým krokem a každý vyvíjel nějakou pracovní aktivitu. U hlavní brány stála zesílená hlídka Hradní stráže v legionářských uniformách.

Jako první se dostavil ministr zahraničí Kamil Krofta, který již v ranních hodinách hovořil s vyslancem Fierlingerem. Spojení s Moskvou bylo navázáno bez větších problémů. Fierlinger sděloval, že byl kontaktován Molotovem a byl důrazně ujištěn, že se jedná pouze o sovětsko-polský spor, který se v žádném případě nedotkne zájmů a hranic jiných zemí. Sovětské jednotky i letectvo mají nařizeno držet se v bezpečné vzdálenosti 15 kilometrů od československých, rumunských a také německých hranic. Molotov vysvětlil příčinu sporu jako odpověď na neustálé polské pohraniční provokace a organizování finanční podpory nacionalistických protivládních bojůvek na území západního Běloruska a Ukrajiny, kde byly zadrženy dokonce velké transporty zbraní pro povstalce. TASS uváděla podrobný přehled incidentů a přepadů na území SSSR polskými nacionalisty a měla k dispozici dostatek fotografií, na nichž byla vedle zničených objektů a vagonů, vedle zavražděných civilistů, vidět mrtvá těla i zajatci v polských uniformách. Byl zveřejněn také přehled ukrajinských, běloruských a litevských nacionalistů absolvujících výcvik v polských výcvikových táborech, přičemž byla vynechána zmínka o výcvikových táborech téhož druhu v Německu. Následoval dlouhý seznam sabotáží a případů dopadení agentů polské rozvědky pronikajících na území SSSR. Seznam působil věrohodně, a jak později dosvědčil generál Hájek, částečně byl i pravdivý. Pouze těla v polských uniformách byla zřejmě naaranžována, neboť i kdyby Poláci prováděli na sovětském území sabotáže a pře pady, byli by nenapravitelnými hlupáky, kdyby je

prováděli v uniformách. Molotov uvedl, že ani tyto okolnosti by byly nevyprovokovaly Sovětský svaz k nasazení větší vojenské síly, ale této noci, ve tři hodiny po půlnoci, se několik polských divízi přeplavilo přes pohraniční řeky a zahájilo jakési osvoboditelské tažení za opětovné připojení západního Běloruska a Ukrajiny, což bezprostředně vedlo k vypovězení již tříletého příměří mezi SSSR a Polskou republikou. Polští nacionalisté zřejmě hodlali využít současné napjaté situace mezi Západem a SSSR kolem bojů ve Španělsku a námořního incidentu u Malty a měli za to, že jim Francie a Británie okamžitě přispěchají na pomoc. Naivní frankofilská klika, která nyní vládne v Polsku, vyprovokovala válku za prvé proto, aby zmařila slibně se rozvíjející mírová jednání mezi Moskvou a Paříží, za druhé v bláhové naději, že se jí podaří zneužít západní velmoci k opětovné uzurpaci Běloruska a Ukrajiny.

Vzápětí se dostavil náčelník Benešovy vojenské kanceláře generál Emanuel Moravec, aby prezidenta v krátkosti seznámil s pravděpodobným rozsahem sovětského útoku. Pro Beneše nebyla tato konzultace ničím příjemným, protože ještě minulého dne ujišťoval svého vojenského poradce, že Stalin není blázen, aby chtěl válku. Moravec se k selhání prezidentova politického odhadu nikterak nevracel a pouze splnil svoji povinnost, když podal Benešovi strohý přehled údajů a informací, z nichž vyplývalo, že se jedná zatím pouze o útok na Polsko, ovšem bez vyhlášení války.

– Vidíte?! zdvihl Beneš významně ukazovák k pozlaceným filigránským ozdobám na sněhobílém stropu pracovny, – říkal jsem vám, že my napadeni nebudeme.

– Pane prezidente, zrudl Moravec. – To není zcela přesné. Říkal jste, že nikdo nebude napaden, že Stalin žádnou válku nechce, že by byl blázen, kdyby ji chtěl.

Ano, napůl souhlasil Beneš a zamyslel se. – To byla jedna možnost. Nyní nastala druhá. Stalin bude bojovat s Poláky proto, aby se dostal na Němce. Pak bude bojovat s Němci a se Západem. Nás se to týkat nebude.

– Co když nastane třetí možnost? zuřil Moravec kdesi uvnitř pod povrchem. – Nebo čtvrtá, pátá, šestnáctá možnost?

– Pane generále, to by Stalin musel být opravdu blázen.

– Pane prezidente, při vši úctě, jak můžeme vědět, že není blázen a šílenec? Nejsem si jist ani tím, že my zde jsme těmi racionálními a logicky uvažujícími lidmi. Naše rovnice dávají špatné výsledky, všiml jste si? Naše prognózy nevycházejí.

– Chtěl jste říci, že mé rovnice dávají špatné výsledky a mé prognózy nevycházejí, zamrkal Beneš. – Klidně to řekněte, protože tomu tak skutečně je. Přesto si dovolím tvrdit, že třetí možnost nenastane. Jakou silou Rudá armáda útočí v Polsku?

– To ještě není úplně jasné ani samotným Polákům, odpověděl Moravec. Pokud ale nasadili celý minský a kyjevský front, pak jde o sedm či osm armád se zálohami a se vším letectvem, s nejméně šesti výsadkovými brigádami a také s nejméně deseti mechanizovanými sbory. V každém případě k dobytí slabého Polska nasadili síly příliš velké na to, aby byly použity jen k „potrestání“ Varšavy nebo k odrazení zákeřného polského útoku. V roce 1938 nasadili na mnohem širší frontě ekvivalent 42 střeleckých a jezdeckých divizí (divizní členění v DRRA ještě neexistovalo) a 15 tankových a motorizovaných brigád. Dnes je to 30 tankových a 15 motorizovaných divizí a k tomu více než 90 střeleckých divizí. V pěchotě a jízdě dvojnásobek co tehdy, v tancích šestinásobek a s daleko kvalitnějšími stroji. Přitom polská armáda má dnes menší mobilizační zdroje než tehdy. Nasazují třicetkrát více tanků, než mají Poláci. Lepších a těžších tanků. Nasazují dvakrát až třikrát početnější armádu, než budou mít Poláci po dokončení mobilizace. Pro přesnější představu

nasazují dvakrát tolik mužů, než by měla celá naše armáda po dokončení totální mobilizace. Ale nasazují pětkrát více tanků, než máme my. A to jsou jenom dva fronty. Mají tolik techniky a vojska, že je ani nemohou nasadit do bojů najednou. Jen část téhle obrovské síly bude moci bojovat na čele útoku. Za prvním sledem budou postupovat ještě mnohem větší síly, zdánlivě zbytečně, protože k dobytí a obsazení Polska jich zkrátka nebude tolik zapotřebí. Pokud se potvrdí, že vyslali do války celé ty dva fronty a pokud za nimi budou následovat i další síly, pak jejich cílem rozhodně není jen Polsko, pane prezidente.

– Dobrá, kývl Beneš. – Vždyť vám říkám, že jdou na Němce. Připusťme ale, čistě teoreticky, že by nastala ona třetí možnost. Kdy nebo v jakém případě by zaútočili na nás? Co myslíte?

– Zcela určitě na nás zaútočí, ujistil prezidenta jeho vojenský poradce. – Buďto tehdy, až se jim bude Wehrmacht jevit jako poražená armáda a Německo jako dobyté, nebo tehdy, až se frontová linie posune západně od Bohumína, na Odru nebo do Poznaňska. Nejdéle pak se druhý sled za frontou stočí na jih a přes Moravu provede obchvat na Vídeň. Ptát se nás na dovolení určitě nebudou. Jižní front zároveň zaútočí na Besarábii a na Bukurešť. Může to být otázka dvou nebo tří týdnů.

Beneš neodpověděl, jen zavrtěl zuřivě hlavou a Emanuel Moravec se v duchu zabýval otázkou, zda to bylo kroucení odmítavé či nevěřící.

~

Dokonce i důvody a příčiny, které v rozsáhlých komentářích přinášelo *Rudé právo*, se zdály být mělké a sporné. Českoslovenští komunisté omílali téměř doslova Molotovovy fráze o neustálých polských provokacích na východní hranici, o sabotážní a špionážní činnosti proti SSSR, o podpoře ukrajinských

a běloruských nacionalistů a o revanšistické touze Velkopoláků po odvetě za rok 1938. Podle těchto komentářů byl Sovětský svaz vlastně napaden Poláky a neměl jinou možnost, pokud chtěl uhájít svobodu a třídní spravedlnost pracujícího lidu Polska, Běloruska a Ukrajiny. Rudou armádu prý do země zvaly miliony polských pracujících ve stovkách dopisů zasílaných přímo soudruhu Stalinovi. Navíc této noci napadly Sovětský svaz celé divize polské armády. Sama TASS se zatím s nějakým odůvodněním invaze nezatěžovala a na dotazy ze zahraničí nikdo v Moskvě neodpovídal.

V 9.00 se dostavili i ostatní členové rady a Krofta i generál Syrový shrnuli zatím známé skutečnosti. Syrový pozval do místnosti generála Krejčího, který podal hlášení o dosud provedených preventivních opatřeních na východě země. Členové rady vypadali vyděšení a zaskočení. Válečný stroj Československa se na jejich vkus rozběhl příliš prudce. Převažovaly nevěřičné reakce a nepochopení skutečnosti, že SSSR zaútočil právě jen na Polsko, nikoliv na velmoci, s nimiž měl spor.

Ředitel TIS generál František Moravec předložil prezidentovi a radě nezvratné důkazy o tom, že vedení KSČ obdrželo z Moskvy informace o sovětském útoku nejméně s čtyřiaadvacetihodinovým předstihem. Jednalo se o informace úzce se dotýkající bezpečnosti nejen ČSFR, ale i celé střední Evropy. Jak mohlo *Rudé právo* vědět o nenadálém útoku polských divizí na SSSR již několik hodin před tím, než k útoku údajně došlo? Kdyby se KSČ zachovala loajálně ke své zemi, mohla být polská vláda varována včas a mohla být také včas mobilizována polská armáda. Navíc se KSČ evidentně prostřednictvím svých prohlášení v tisku dopustila schvalování nevyprovokované agrese proti mírumilovné zemi a je evidentní, že se tato strana jako celek podílí na rozvracení a podkopávání demokracie v Evropě ve prospěch cizí nedemokratické moci,

což se de facto rovná vlastizradě. Generál Moravec trval na okamžitém zákazu činnosti KSČ.

Ministr Krofta se navzdory vážné situaci usmál.

– Kdyby se komunisté chovali ke své zemi loajálně, kdyby jen trochu existoval takový předpoklad, nikdy by ony informace neobdrželi s předstihem, generále. A to, že někdo schvaluje komunistický režim nebo vraždění a napadání Poláků, není trestný čin. Tedy ne u nás. To byste mohl považovat za trestný čin, že má někdo stále na klopě hákový kříž a hajluje o Hitlerových narozeninách. Kdybychom lidi zavírali za souhlas s tím, že nás Hitler v osmatřicátém napadl, šel bych od válu, protože to už by nebyla demokracie a museli bychom uvěznit polovinu Sudetendeutsche. Takové věci jsou na rozbití huby, ale ne na soud.¹²

¹² Tento **právní problém** vysvětlil o několik dnů později v parlamentu předseda ústavního soudu dr. Hácha. **Pozitivní právo**, platné ve většině evropských zemí, vycházelo čistě jen z litery psaného kodifikovaného zákona. Podle pozitivního pojetí práva nebylo možno například v Německu odsoudit zločiny nacistů proti Židům a dalším menšinám, neboť podle Norimberských zákonů jednali obvinění v souladu s tehdy platným zákonem (v Německu). Existovala ještě kategorie přirozeného práva, které vycházelo z poněkud vágnějšího základu, totiž z toho, co se obecně považovalo za nepřipustné, ale nebylo nikde kodifikováno. To se týkalo například lidských práv na život, na rovnoprávnost apod. **Přirozené právo** užívaly zejména teokratické systémy vycházející z biblických a jiných zjevených příkázání. V Mnichovském procesu s nacistickými pohlaváry museli soudci zcela výjimečně zavést pojem přirozeného práva, což doposud vede k rozepřím o tom, zda rozsudky byly právoplatné. Nacisté byli odsouzeni za něco, co německé státní právo té doby nekvalifikovalo jako zločin, co bylo zločinem jen z hlediska obecně sdílené představy o lidskosti. O přirozené právo se opírala Společnost národů a poté OSN, která kodifikovala zásady, podle nichž bylo možno sovětskou agresi odsoudit jednoznačně a její iniciátory pohnat před soud. Muselo by se ale jednat o soud mezinárodní a OSN by se ocitla v roli toho, kdo SSSR vnucuje právo, které SSSR nikdy nepřijal za své a nevčlenil je do svého vnitřního právního systému. Československé komunisty bylo podle státního práva možno soudit pouze za vlastizrady, za zatajování informací bezpečnostního charakteru, ale nikoliv za schvalování sovětské agrese. Z tohoto rozporu vycházely pozdější názory, že po

Beneš s Moravcovými vývody kupodivu vyjádřil souhlas, nicméně předložil několik námitek.

– Pánové. Vláda nebude schopna se sejít dříve než odpoledne. Parlament se jistě nepodaří svolat dříve než zítra či pozítří, a to ještě nikoliv celý Nastala doba dovolených, a jak znám naše pány poslance, pochybuji, že budou své zasloužené dovolené na Capri či na Riviéře ochotni přerušit pro tak banální důvod, jako je další světová válka. Co se týče otázky vyhlášení mobilizace, tuto záležitost můžeme a musíme rozhodnout sami. Protože se však nejedná o přímé napadení státu a jsme ujišťováni o nedotknutelnosti našich hranic, navrhuji odložit rozhodnutí také na zítřejší den, až budeme znát stanoviska federální i národních vlád. O zrušení politické strany, tedy KSČ, si netroufám rozhodnout sám. Víte, že mě stále napadají pro mé autokratické sklony. Musíme dodržet ústavní postup. Tuto otázku musíme předložit parlamentu. Když totiž necháme rozhodnout pouze vládu, je výsledek více než jasný. Slovenská vláda bude hlasovat pro zrušení, ovšem českou vládu tvoří převaha levicových stran a ta bude zcela jistě hlasovat proti. Federální vláda při současné konstelaci sil nakonec rozhodne pro zrušení. Budeme mít ale proti sobě všechny levicové strany a českou vládu, možná i českou sněmovnu. To by mohlo přinést do budoucna netušené potíže. Podle mě je zapotřebí, aby k tomuto bodu nejprve proběhla skutečně vyčerpávající diskuse a abychom, napříč stranami, dospěli k jisté míře jednoty.

– Máte na mysli opět nějakou politickou pětku nebo sedmu? rýpl si Krofta. – Víte dobře, jak se k věci postaví opozice. Pokud nebudou mít opoziční poslanci opravdu naléhavý pocit, že jde o všechno a že se nebezpečí týká skutečně všech stran a celé země,

porážce SSSR nemají být komunističtí vůdci souzeni, ale prostě jen postříleni v rámci válečných událostí.

budou se snažit cokoliv využít k podkopání pozic vládní koalice, bez ohledu na následky. Pane prezidente, my nepotřebujeme diskusi, my potřebujeme strach.

Generál Moravec argumentoval tím, že zdlouhavé diskuse v politických kruzích budou pro KSČ znamenat varování. TIS ani rozvědky nebudou moci efektivně zasáhnout proti všem expoziturám NKVD na území ČSFR a mnoho potenciálních odpůrců demokratického Československa zmizí v ilegalitě. V okamžiku, kdy se Beneš v otázce KSČ nadále projevil jako neoblomný, vytáhl Moravec svůj trumf.

– Pane prezidente, sdělil Benešovi s vážnou tváří. – Musím vás bohužel, konfrontovat se skutečností, že přímo z vaší kanceláře unikají některé informace v režimu utajení. Také jsme si jisti, že s NKVD spolupracuje kdosi z řad diplomatického sboru na velvyslanectví ČSFR v Moskvě. Osobně disponuji důkazy o tom, že citlivé informace unikají přímo v rámci prezidentské kanceláře. Tyto důkazy vám zatím nemohu poskytnout, abych neohrozil vyšetřování. Konkrétní osoby mi ještě také nejsou známy, ale jejich odhalení je pouze otázkou několika dnů, maximálně týdnů. Již existují důkazy o tom, že kdosi přímo odsud předal NKVD důležitou zprávu o odjezdu sovětského emigranta Alexandrovského, který byl následně v Paříži zavražděn NKVD. Přesnou informaci znalo jen několik lidí a nebude nyní velký problém zrádce odhalit. Nevíme ještě přesně, co všechno tento zrádce Sovětům již předal a jaké škody způsobil. Zdá se totiž, že zde působí již poměrně dlouho. Půjde zřejmě o jednoho ze starších zaměstnanců kanceláře. Říkám vám to proto, že vy sám znáte postup. Jakmile budu znát onoho zrádce jmenovitě, budu nucen celou záležitost předložit brannému výboru parlamentu. Říkám vám to proto, že kdyby se jednalo o někoho přímo spojeného s KSČ, pak by se váš osobní postoj k otázce postavení této strany mimo zákon jevil ve velmi nepříznivém světle. Uvažte to sám.

V kanceláři prezidenta je zrádce spojený s komunisty a prezident sám hájí komunistickou stranu před zrušením.

– Zrádce...? zbledl Beneš. – V prezidentské kanceláři? A informátor NKVD na velvyslanectví? Tomu nevěřím, generále! Tomu nemohu uvěřit. Jak bych se mohl dnes a denně dívat svým spolupracovníkům do očí, kdybych v nich hledal zrádce?!

– Já jsem tomu také dlouho odmítal věřit, přiznal se Moravec. – Ale mnoho závažných skutečností a úniků informací nelze vysvětlit žádným jiným způsobem. Je mi líto. Vyhledám vás, jakmile budu vědět více.

I po tomto překvapujícím sdělení trval prezident na požadavku předložení otázky zrušení KSČ Národnímu shromáždění, jakmile se seje v dostatečném počtu poslanců.

– Pánové. Vy sami jste mi vyčítali, že jsem chtěl za mnichovských dnů přistoupit na dohodu velmocí, kapitulovat, a odevzdat Říši Sudety. Ani já sám nevím, zda bych to tehdy byl udělal. Ale to, co po mně chcete nyní, je přece totéž. O zrušení legálně existující politické strany může rozhodnout pouze parlament. A takovému aktu by měl předcházet verdikt Ústavního soudu.

Generál Hájek se dožadoval, aby ministerstvo pošt a spojů umožnilo kontroly všech telefonních ústředen v zemi pracovníky rozvědky nebo TIS, neboť je zřejmé, že někteří pracovníci ústředen sympatizují či spolupracují s radikální levicí a dochází k odposlouchávání důležitých hovorů i k vynášení informací. Beneš mínil, že o takovém opatření může rozhodnout pouze vláda, Rada obrany státu může něco takového jen doporučit. Automaticky by měla armáda k takovému kroku oprávnění jen v případě vyhlášení výjimečného stavu.

Velitel armády generál Krejčí se poté vrátil k záležitostem obrany státu a požadoval po Benešovi vyhlášení alespoň částečné mobilizace armády, zejména mechanizovaných sborů. Žádost

vzešla z ranního jednání generálního štábu, jenž odmítal SSSR v čemkoliv důvěřovat. Generální štáb také žádal okamžitou částečnou mobilizaci na úrovni celé Malé dohody a mobilizaci letectva v Maďarsku. Třetím požadavkem bylo rychlé uspořádání vojensko-politických rozhovorů s Wehrmachtem na úrovni generálních štábů obou armád.

Kamil Krofta, který měl od rána dostatek času se spojit s ministerstvy ostatních zemí Malé dohody, předložil na vyzvání rady prognózu, podle níž Rumunsko zahájí mobilizaci v plném rozsahu ještě během tohoto dne, Jugoslávie se na mobilizaci bude připravovat, ale nemá důvodu ji zatím vyhlášovat. Budapešť se ještě nerozhodla, zda zahájí mobilizaci úplnou nebo jen částečnou a v jaké míře. Zcela jistě bude v Maďarsku mobilizováno letectvo a útvary dislokované při hranici s Podkarpatskou Rusí. Bude uplatněna částečná vojenská kontrola strategických železnic a komunikací, bude zahájen výkup zásob potravin pro armádu. Krofta konstatoval, že Polsko doposud nevzneslo žádnou oficiální žádost o vojenskou pomoc, pouze žádost o pomoc materiální a žádost o otevření hranic pro civilní uprchlíky.

Prezident Beneš nebyl ochoten povolit mobilizaci, a to ani částečnou. Argumentoval tím, že ani republika, ani žádný člen paktu napadeni nebyli. Není radno v tuto chvíli vzbuzovat v SSSR dojem, že se chystá jakási odvetná akce ze strany Malé dohody, což by vedlo k rozšíření, zatím lokálního konfliktu, v celoevropskou válku. Ještě totiž zůstává naděje, že válka zůstane lokální válkou a bude mít diplomatickou dohru. Bez příslušného usnesení Rady bezpečnosti OSN by se pak Československo stalo agresorem.

ROS se nakonec rozhodla schválit opatření učiněná již hlavním štábem armády na východě. Otázka částečné mobilizace a vyhlášení ohrožení státu 3. stupně měla být rozhodnuta na příštím jednání, druhého dne, přičemž příslušní ministři měli

oprášit, inovovat a předložit plány přechodu státu na válečné hospodářství a řízení omezení dopravy a spojů v podmínkách mobilizace a války Rada se nyní měla scházet každého dne ve stejnou hodinu, dokud nepomine krize. Otázka postavení KSČ mimo zákon měla být předložena k jednání všem vládám a poslaneckým sněmovnám. Ministrovi průmyslu bylo doporučeno, aby zpravil vedení větších, zvláště zbrojních podniků o možném brzkém vyhlášení mobilizace. Šlo o to, aby se podniky připravily na radikální úbytek pracovních sil. Odvedení mnoha mužů do armády na delší dobu mohlo být problémem, protože v Československu nebyla téměř žádná nezaměstnanost a v pracovních silách neexistovaly rezervy. K nahrazení odvedenců bylo možné využít importovaných dělníků ze zemí Malé dohody, žen nebo polských civilních uprchlíků, pro které by se tím našla i obživa po dobu války. Podniky se také musely připravit na zastavení exportních zbrojních zakázek a jejich následné zabavení pro potřeby armády. Ministr zahraničí Krofta upozornil na svoji povinnost, vyslat za republiku do Bruselu pověřeného delegáta, který bude v narychlo svolávané Radě bezpečnosti OSN zastávat stanovisko federální vlády ČSFR k událostem v Polsku a k SSSR. Doporučil osvědčeného doktora Heydricha a znalce mezinárodního práva doktora Háchu.

~

Zkušební pilot Miroslav Volf se o napadení Polska dozvěděl poté, co v osm hodin vstal, z vysílání rozhlasu. Když se vypotácel z koupelny, zjistil, že manželka Vlasta začala balit některá jeho zavazadla. Údivem otevřel ústa.

– Co to děláš, prosím tě? Copak jsme ve válce my?

– Balím ti. V osmatřicátém tě povolali dva týdny před tím, než válka vypukla. U vás letců se přece nečeká až na mobilizaci.

– Klidně to zase schovej do skříně, vzdychl – Nemůžu ti nic říct, ale mě mobilizovat nebudou. Jsem v armádě mobilizovaný už dobré dva roky, i když jsem za celou tu dobu neměl na sobě uniformu. I kdyby se skutečně začalo bojovat, na frontu mě nepošlou. Jsem daleko užitečnější tým, co dělám tady. To by muselo být hodně zle, abych startoval proti nepříteli.

Miroslav se však mylil. Večer pro něho přijel kurýr se zvláštním rozkazem a odvezl jej na kbelské letiště.

~

Doktor Ladislav Rašín si pustil rádio teprve poté, kdy ho ze sekretariátu sněmovny telefonicky informovali o zítřejším mimořádném zasedání parlamentu a sekretář zjišťoval, zda se bude pan poslanec schopen dostavit. V té chvíli ještě netušil, co se děje. Odpověď sekretáře na přímou otázku jej ohromila.

– A je to tady, zavěsil.

Během dopoledne se pokoušel telefonicky sehnat Hodžu, ale ten nebyl k dostižení, neboť slovenská vláda již zasedala a politické sekretariáty i kluby se urychleně svolávaly, aby dohodly strategii na zítřejší nečekané mimořádné sněmování. Okolo jedenácté byl kontaktován samotným ministerským předsedou Beranem a požádán, zda by nemohl přijmout pozvání k neoficiální schůzce šéfů pravicových stran přímo ve Strakově akademii. Beran pro něho dokonce poslal služební vůz.

Ve Strakovce se sešli agrárníci, Msgr. Šrámek za lidovce, ale i bankéř Preiss, Jiří Černý, Jiří Stříbrný a pražský primátor Zenkl. Rašín si vzpomněl, že podobné napůl konspirační schůze se konaly také v září osmatřicátého roku, před Mnichovem. A potkával na nich téměř stejné osoby. Nyní se probírala otázka odpoledních protestních demonstrací před Hradem a budovami vlády. Mělo jít pochopitelně o demonstrace řízené zprava a to tak, aby byl cíleně

vytváření tlak na zákaz KSČ a mobilizaci armády. Bylo také třeba vyzkoušet, jak silně zareaguje v ulicích levice a kdo z levicových kruhů, kromě komunistů, je ochoten si zadat a veřejně podporovat otevřenou agresi SSSR.

– Pane doktore, předl Beran po chvíli úvodního hašteření. – Jistě si při svých zkušenostech dokážete domyslet, jak se bude nyní, pod tlakem, situace vyvíjet dále. Odpoledne zasedá vláda a zítra parlament. Ráno zasedala Rada obrany státu a na pořadu byly pouze dvě otázky. Do jaké míry mobilizovat armádu a zda a kdy postavit KSČ mimo zákon? Prezident, jak se dalo očekávat, se snaží brzdit obojí. Dělá to obratně. Naoko souhlasí, ale vyhledává překážky, přičemž se kryje ústavností. Ještě včera večer se prý snažil své okolí přesvědčovat, že Stalin žádnou válku nechce a chtít nebude. Hlavní štáb navrhuje mobilizovat okamžitě částečně a podle vývoje situace pak úplně. Tajné služby chtějí zákaz KSČ, ale chtějí ho ihned, aby mohly paralyzovat ilegální struktury komunistů v zemi. Jak vy vidíte situaci? Ptám se proto, že před čtyřmi roky jste viděl jasněji než my. Skutečně nás zajímá váš názor.

– Myslím, odkašlal si Rašín, – že Beneš nevěří nikomu. Ani Západu, ani Německu, dokonce ani Malé dohodě či Slovákům. Nesouhlas vnímá jako ohrožení a připadá mu, že ze všech stran sílí tlaky na jeho odstranění z funkce. Jediní spojenci, kteří mu zbývají, aby se podle svého mínění udržel v křesle, jsou levicové české strany a bohužel, také komunisté. Zatím ho podpořili vždycky, kdykoliv potřeboval. Ve svých obavách se uchyluje k nerealistickým fantaziím. Je dosti zkušeným politikem a zcela jistě věděl již včera, že Stalin někde a nějak válku rozpoutá. Dovedl bych si představit, že Beneš dokázal odhadnout i to, že ji rozpoutá vpádem do Polska. Není ale vojenským stratégem, takže možná předpokládal i souběžné napadení Německa. Nějakým způsobem si je jistý, že Stalin nenapadne nás ani Malou dohodu.

Namlouvá si, že nás bude Stalin potřebovat. Pokud Stalin povede válku proti Německu, Polsku či Západu, v podstatě mu tím, v jeho očích, pomáhá potírat všechny ty, kdo se na něm, na Benešovi, provinili. Taková válka je z jeho pohledu v pořádku. Malá dohoda jej odmítla jako svého protektora a hlavu, tudíž mu na ní také mnoho nezáleží. A kdyby chtěl Stalin potrestat Rumuny a Maďary, tím lépe. V takovém případě by se snažil zabránit nám, abychom jim šli na pomoc dle platných dohod. Opájí se vizemi, podle nichž on jediný je schopen domluvit se se Stalinem a až se to naplno ukáže, neposlušným Slovákům i balkánským spojencům nakonec nezbude, než padnout před Benešem na kolena a prosit, aby se jich před svým kamarádem Stalinem zastal. Napadení Polska vnímá ve své pokřivené vizi jako začátek procesu, který povede ke zdůraznění důležitosti jeho osoby pro evropský mír, který bez jeho zprostředkování nikdo vyjednat nedokáže. Chce být mostem mezi Západem a Východem, nejdůležitější osobou a geniálním šachistou evropské politiky. Proto nemůže dovolit tlak proti našim komunistům. Pokud k zákazu strany přece jenom dojde, musí se tak stát proti jeho vůli, aby to Stalin a komunisté viděli. Proto chce parlamentní debaty, které celou věc zdrží a přenesou vášně do ulic. On pak vydá nějaké prohlášení o tom, že zákaz jedné strany je ohrožením principů demokracie atakdále. Komunisté začnou stávkovat a provádět sabotáže, nenarukují do armády. Možná se jim podaří strhnout s sebou i radikální frakce umírněnějších levicových stran a část dělnictva. V ošemetné situaci se ocitnou sociální demokraté. Pánové Bechyně a Hampl si již jistě lámou hlavy, jak tenhle ořech rozlousknout. Chtěli by, aby jejich strana byla státotvornou, aby byla oporou české vlády a prezidenta. Bojí se vzpoury svého levého stranického křídla, kdyby se zákazem souhlasili. Na druhé straně je pro ně zákaz KSČ velkým pokušením, protože kdyby komunističtí voliči neměli koho volit v příštích volbách, zřejmě by dali své hlasy sociální

demokracii. Pan Bechyně neví, jak to zařídit, aby byla KSČ nakonec zakázána, ale aby se tak stalo proti jeho vůli, protože tím by se zbavil konkurence na levici a zároveň by si udržel sympatie radikálních levičáků i komunistů. Ohledně Stalina si iluze nedělá, dobře ví, že Kreml nenávidí umírněné nemarxistické socialisty více než samotnou pravici.

– Skvělá analýza, zatleskal Beran. – Víte, pane poslanče, jde nám o tohle: Nemyslíte, že znovu jaksi nastal čas zorganizovat a obnovit Výbor na obranu republiky? Tentokrát by se jednalo o daleko silnější uskupení, protože by vás podepřely všechny pravicové strany včetně národních a křesťanských stran. Šli by s námi i Poláci na Těšínsku, sudetští Němci, maďarské župy a téměř všichni Slováci.

– Aha, tak o to jde. To je také pěkná a lákavá vize, připustil Rašín. – Mám v tom jen jednu nejasnost, pane premiére. Proč obnovovat Výbor na obranu republiky, když republiku zjevně nikdo nenapadl a nikdo takový úmysl nedeklaruje? Jaký by měl být hlavní požadavek takového nadstranického koordinačního centra? Abychom na obranu republiky poslali armádu do zahraničí? Chcete zakládat Výbor preventivní obrany republiky?

Beran vypadal zmateně a neměl pohotově žádnou odpověď. Takto si otázku nepostavil. Slovo si posléze vzal bankéř a federální ministr financí Preiss.

– Ano. V tom je právě ta potíž. Všichni víme a uvědomujeme si, že napadení budeme a že se levice i Beneš osudově mylí. Přesto nemůžeme otevřeně argumentovat ohrožením státu. Ta myšlenka je doposud příliš absurdní a většině našich lidí se zdá neuvěřitelná. Před Mnichovem byli naopak všichni přesvědčeni, že napadení státu hrozí bezprostředně a nebezpečí je akutní. Dnes je všechno jakoby převráceno naruby.

– Ano, souhlasil Rašín. – Dostali jsme se totiž do stejné pozice, v jaké se v osmatřicátém nacházeli Francouzi. Politikům v Paříži

bylo tehdy jasné, že pokud bude Československo poraženo nebo pohlceno Hitlerem, budou na řadě oni. Ale nebyly pro to žádné důkazy a pro lid se ta myšlenka zdála moc absurdní a neskutečná. A byli vnitřně rozdělení a rozhádaní jako my nyní. Alespoň je dnes můžeme do jisté míry pochopit.

– Přesto vnímám myšlenku na vytvoření takového orgánu, jako byl VOR, jako pozitivní krok, nedal se Preiss. – Takový orgán by nám zaručil jednotu při hlasování ve všech zastupitelských a vládních strukturách státu, vyjma české vlády a české komory Národního shromáždění. Takový krok by nám znovu otevřel cestu k přímé spolupráci s armádou a zviklal by státotvornou část levice.

– Pánové, usmál se Rašín. – To, co říkáte, vypadá tak trochu jako příprava státního převratu a na tom já spolupracovat nemohu. Přesto mám návrh. Vytvoření VOR neodmítám, naopak, ale základní požadavek bychom museli položit chytřeji a obecněji. Například bychom mohli požadovat přímou federalizaci Malé dohody. Vytvoření velkého spolkového státu. Jak víte, já i doktor Hodža se v této věci již dávno angažujeme a shodujeme s mnoha národními stranami ostatních států paktu. Kdyby totiž existovala jediná federální vláda a jediný parlament na nejvyšší úrovni, měl by tento parlament právo rozhodnout o mobilizaci i dalších otázkách za všechny státy federace. Levice by v takovém spolkovém státě měla mizivou menšinu a prezidentem by rozhodně nebyl zvolen Beneš, Kdybychom takovou federaci měli již dnes, zcela jistě by bylo nejdéle do zítřejšího večera rozhodnuto o totální mobilizaci celého paktu a o vstupu do války po boku Německa i napadeného Polska. Za okolností, ve kterých se nyní nacházíme, může zítra federální parlament mobilizaci pouze doporučit, ale prezident je vrchním velitelem armády a bude doporučení vetovat. Nepochybuji o tom, že bude zítra rozhodnuto o zákazu KSČ, ale ztratíme tím českou vládu i parlament, vyvoláme sabotáže a demonstrace, ztratíme část sociální

demokracie a je otázkou, nakolik se v případě mobilizace budeme moci spolehnout na vlastní armádu. Můj návrh tedy zní – nikoliv Výbor na obranu republiky, ale Výbor pro federalizaci Malé dohody. A ten jsme již s panem Hodžou jaksí založili. Pokud by se pak federální vláda chtěla vyjádřit, na čí straně stojí, nechť tedy zítra vypoví spojeneckou a hospodářskou smlouvu s Moskvou. Napadení Polska je skvělou příležitostí, jak se zbavit té ostudy, která nás od pětatřicátého roku v Evropě diskvalifikuje.

Když doktor Ladislav Rašín kráčet v odpoledních hodinách ke Kolovratskému paláci, aby se v kuloárech dozvěděl něco o výsledcích jednání vlády, byl si jist, že zejména agrárníky přivedl svými návrhy do rozpaků. Teprve nyní byli schopni vnímat, jak dalece má pravdu a jak pochybili před dvěma roky, když nepodpořili Hodžovy federalizační snahy. Lidovcům a některým menším stranám bylo vše jasné a s jeho návrhem by byli souhlasili. Nikdo z přítomných však ještě nedomyslel, v čem spočívá největší háček Rašínových návrhů. Kdyby se totiž politické reprezentace všech států paktu shodly na vytvoření Podunajské federace, na vytvoření federální vlády, parlamentu a generálního štábu, nemohl by dvěma králům a jednomu regentovi vládnout jakýsi prezident. Zkrátka a dobře, vtip spočíval v tom, že celá taková federace by musela být nutně monarchií a v jejím čele by musel stát dědičný monarcha. Beneš si to uvědomoval velmi dobře. Rašín sám prodělal od poslední války velký názorový posun. Nyní se mohl ujmout organizování jakéhokoliv výboru na obranu čehokoliv, ale v žádném případě to nemohl být Výbor na obranu REPUBLIKY.

~

Ve 14.00 zasedla federální vláda, do níž byl přizván i armádní generál Ludvík Krejčí. Celou hodinu trvalo ministrům, než se

dokázali shodnout na formálním protestu proti nevyprovokované sovětské invazi. Skutečnost, že nebyla zatím napadena ani jediná země Malé dohody, působila jako dokonalé sedativum. Ministr zahraničí Kamil Krofta kategoricky prosazoval okamžité zahájení pomoci bojujícímu Polsku, alespoň zdravotnickými prostředky a civilním materiálem. Ministr obrany František Machník vyžadoval pouze vyslání vojenských pozorovatelů, kteří by dokázali vyhodnotit typ války a způsob, jakým ji oba státy, zvláště Rudá armáda, vedou. Ministr financí Preiss argumentoval hospodářskými ztrátami, které státu přinese zrušení velkých a výhodných zakázek ze strany SSSR. Taktně myšlenku nerozváděl a nezmínil se o tom, že by se jednalo o zbrojní zakázky pro Škodovku, ČKD a pro mnohé podniky, jejichž akcií byl on sám a jeho přátelé vlastníkem.¹³ Krofta si s hrůzou uvědomil, že Československo doposud de facto vyzbrojuje největšího světového agresora, upozornil na to a vzápětí se musel pohádat s Preissem, který se snažil tvrdit, že hospodářství, obchod a politika jsou zcela rozdílné světy, které spolu souvisí pouze okrajově a nelze je poměřovat metrem stejné logiky. V roce 1938 mělo Československo také nepřetržité obchodní vztahy s Německem, stejně jako malodohodové státy a Francie. SSSR měl tehdy obchodní vztahy s Polskem, a přece Rudá armáda vpadla na jeho území. Preiss tvrdil, že obchodníci k sobě žádnou nenávist či nepřátelství necítí a konfrontační politika je pro ně spíše obtíž. Obchod sjednocuje více než co jiného a pracuje tak pro mír. Krofta odpověděl, že by takové argumenty mohl dokonce i přijmout,

¹³ Bankéř Preiss a Rudolf Beran byli vůdčími členy finančního konsorcia, které za dob mnichovské smlouvy získalo nesmírné majetky tím, že za směšné ceny odkupovalo podniky židovských průmyslníků v Sudetech. Tito Židé, ve strachu z československé kapitulace odcházeli do emigrace a pod tlakem prodávali své majetky za značně podhodnocené ceny. Zejména se jednalo o majetky rodiny Petschků, o celé třinecké železářny a rozsáhlé oblasti uhelné těžby.

kdyby se nejednalo o SSSR, kde žádní svobodní a nezávislí obchodníci nejsou. Zde se navíc jedná o výrobu zbraní pro velkou agresivní diktaturu a pouze blázen bude vyzbrojovat moderními zbraněmi svého budoucího vraha a otrokáře.

Dobrá, připustil Preiss. – Pak tedy všechny obchodní vztahy zrušme. Ale upozorňuji vás, že je to totéž, jako byste Moskvě vyhlásil válku. Vzpomeňte si na to, že zmrazení obchodu s Japonskem ze strany USA vedlo před necelým rokem k rychlému a přímému válečnému napadení Ameriky. Tohle je svět, kterému nerozumíte.

– Pravděpodobně nerozumím, přiznal Krofta. – Ale rozumím tomu tak, že finančník a obchodník si nemůže dovolit být vlastencem a uznávat jakoukoliv jinou vyšší myšlenku a ideu než osobní zisk. Rozumím tomu, že obchodník bude kšeftovat s jakoukoliv komoditou, možná i s vlastní zemí a vlastním národem, protože zisk je mu nade všechno. Jste, pane ministře, členem vlády, která má hájit zájmy tohoto státu a tohoto národa, ale není mi jasné, jak by vám na tom obojím mohlo záležet, když se s tím vším dá tak skvěle hokynařit.

Preiss zrudl a vybuchl. Premiér Beran musel nařídít přestávku v jednání.

Generál Krejčí po přestávce odhadl, že polská armáda bude tímto způsobem poražena v několika dnech a Wehrmacht, tentokrát v roli spojence, zcela jistě obsadí západní oblasti Polska. Pak vše záleží na tom, zda se RA zastaví na linii dotyku. Doposud nedošlo k žádnému konfliktu ani na hranici východního Pruska, ani na rumunské nebo československé hranici. Ze strany Moskvy se může jednat pouze o pragmatický tah, který má Německo udržet v nejistotě, zda se jedná jen o Polsko, anebo o něco více. Tento tah může zpozdit nástup Wehrmachtu na východ. Pouhých několik dnů bude Sovětům stačit, aby přesunuli své tankové sbory z lesů a bažin Pinska do polských rovin a zahájili tažení na Berlín

v pro ně schůdnějším terénu. Malá dohoda může být také napadena teprve později, až se sovětské divize proboují ke Krakovu a k Moravské bráně. Záměrem může být také přednostní likvidace Německa, pak by se státy Malé dohody a zvláště Československo, ocitly téměř v obklíčení. V roce 1938 připustila RČS okupaci Rakouska a mělo to vzápětí fatální následky. ČSFR by měla reagovat alespoň částečnou mobilizací a odeslat na východ dostatečné síly na to, aby případný útok dokázaly zadržet, než by proběhla celková mobilizace. Částečná mobilizace by také uklidnila malodohodové spojence, kteří se postojí ČSFR a zvláště prezidenta Beneše cítili zrazováni. Ministerstva by měla připravit přechod na válečné hospodářství.

Kamil Krofta byl pevně přesvědčen, že vyhlášení celoněmecké mobilizace je otázkou hodin, možná minut. Vláda musí také rozhodnout o příjmu a ubytování polských uprchlíků, kterých mohou být desetitisíce. Krejčí míní, že Německo mobilizovat nebude, protože již dávno mobilizuje. Také polská oficiální mobilizace z dnešního dne je jen zástěrkou skutečnosti, že Poláci dokončili mobilizaci v uplynulém týdnu a v okamžiku útoku stáli již v pozicích.

Prezident Beneš, přizvaný k jednání po přestávce, se vyjádřil zdrženlivě. Nenamítal nic ani proti humanitární pomoci Polsku, ani proti přijímání uprchlíků, jestli se právě toto nestane bezprostřední záminkou k sovětskému útoku na Československo, tedy pokud odevzdají zbraně. S mobilizací radil posečkat teprve na usnesení valného shromáždění OSN, které již bylo ohlášeno na příští den a původně svoláno kvůli Gibraltar. S jednáním mezi generálními štáby československé armády a Wehrmachtu nebo na politické úrovni mezi Prahou a Berlínem prezident kategoricky nesouhlasil. Řekl, že s podniky, které by mohly zatáhnout ČSFR do války, bude osobně souhlasit teprve tehdy, až válku SSSR vypoví také Velká Británie, Francie a Německo jako spojenecká

koalice. Krofta prezidenta upozornil, že příliš zdrženlivé postoje Československa budou mít nutně za následek ochlazení vztahů uvnitř Malé dohody a ztrátu prestiže Prahy v alianci.

Během jednání vlády, asi v 15.30 byla doručena oficiální nota Lidového komisariátu zahraničních věcí SSSR. Válku s Polskem označovala pouze za soukromý spor mezi těmito dvěma státy, obsahovala již známý výčet polských hříchů a zaručovala nedotknutelnost hranic všech zemí Malé dohody, pokud tyto země samy nezahájí válečné akce na podporu Polska. Díky této notě získal prezident Beneš v jednání argument, který mu umožnil prohlásit, že jako vrchní velitel armády nepovolí mobilizaci ve větší míře, než bylo již dnešní uvedení východních jednotek do bojové pohotovosti. Pokud by se mezinárodní situace zhoršila a pokud by OSN jako celek zaujalo jasně protisovětský postoj, byl by ochoten uvažovat o částečné mobilizaci v rozsahu května 1938, tedy necelých dvou ročníků. Sama polská vláda doposud žádný ze států Malé dohody o vojenskou pomoc nepožádala, dorazila pouze žádost o pomoc zdravotnickým materiálem a přijetí uprchlíků. Beneš dále prohlásil, že když tak pročítá sovětskou notu a odůvodnění útoku, ani se Sovětům nediví, že na Poláky zaútočili, neboť mu řádění polských nacionalistů a podpora domácích národnostních menšin v SSSR připomínají řádění henleinovců v Sudetech a jejich podporu Německem před několika lety.

O požadavku tajných služeb a některých poslanců na postavení KSČ mimo zákon se prezident nezmínil ani slovem. Jako bod jednání navrhl zákaz KSČ přímo ministerský předseda Beran, který přiznal, že postupuje na základě informací TIS, podle nichž hrozí nebezpečí z prodlení. Přesto se vláda opatrnicky rozhodla počkat na zasedání parlamentu dalšího dne, kdy měl generál František Moravec promluvit před bezpečnostním výborem

sněmovny. Nebylo rozhodnuto ani v jediném bodě navrženého programu.

Těsně před ukončením schůze byly hlášeny nenásilné, leč masové demonstrace z Reichenbergu i jiných míst v Sudetech, kde velká shromáždění požadovala otevřené válečné spojenectví republiky s Říší. Do večera zaplavil vládní a prezidentskou kancelář nezvladatelný příval peticí. Na Hrad začínaly docházet petice obyvatel požadující okamžitou mobilizaci československých branných sil. Jiné petice požadovaly zahájení jednání s moskevskou vládou na nejvyšší úrovni. Petice Národního sjednocení a některých příznivců agrární strany také požadovaly jednání o spojenectví s Říší.

Rudé právo, jako by si jeho redakce byla vědoma vlastní nedotknutelnosti, otisklo rozsáhlý celostránkový úvodník pod nadpisem POSLEDNÍ BITVA VZPLÁLA. Obsah byl plný výhrůžek všem světovým i tuzemským imperialistům a jejich přísluhovačům. Komunisté zcela otevřeně a bezostyšně oznamovali čtenářům, že spojené uvědomělé dělnictvo a rolnictvo celého světa se nyní dává na pochod, který se nezastaví v Polsku, ve Španělsku ani nikde jinde, který nastolí třídní spravedlnost a vykoná pomstu na upírech žijících z dělnické práce a krve. Před touto spravedlností se již nikdo neschová za žádné vlastenecké, nacionální a rádobý demokratické ideje.

~

Oficiální prohlášení vydala také Strana sv. Václava:

Stali jsme se svědky nového komunistického pokusu o dobytí světa a v této souvislosti se musíme znovu a znovu tázat, oč komunistům, respektive jejich vůdčím osobnostem, vlastně jde? O třídní spravedlnost? Navzdory propagandě zřejmě nikoliv; neboť sami ruští komunisté nastolili ve své zemi kastovní systém

privilegií, a zatímco jedni žijí v přepychu a mohou beztrestně vraždit, jiní umírají hladem po tisících a nemají žádná práva. V komunistickém ráji dokonce vznikla již dávno zapomenutá třída otroků. Jde o moc a ovládání? Možná, ale pak jde komunistům o totéž, oč jde každé mocenské skupině na celém světě, nevyjímaje demokratický Západ s jeho kapitálovými žraloky. Jde o preventivní sebeobranu? Ale proti komu a proti čemu? Kdo sovětské Rusko ohrožuje tak, že se musí bránit preventivní válkou?

Zdá se být zajímavou souvislostí že komunisté ve Španělsku i v SSSR zaútočili na západní svět právě v okamžiku, kdy vstoupily do finální fáze německo-francouzské rozhovory o sjednocení tržního systému, odbourání celních bariér a vzniku celoevropského hospodářského společenství. Zde musíme hledat kořeny a příčiny ruské komunistické agresivity. Abychom pravou příčinu zla pochopili, musíme nahlédnout hlouběji do minulosti.

Od dob protestantské reformace začaly v západních zemích nabývat na vlivu skupiny takzvaných kapitalistů, tedy finančníků a podnikatelů disponujících volným kapitálem a touhou investovat. Tyto skupiny potřebovaly pro svůj růst a vzájemnou soutěž ve stále větší míře ovládat zdroje surovin a také trhy, na nichž by se daly hotové výrobky prodávat. V období napoleonských válek se ukázalo, že samotné státy a jejich vlády nejsou schopny financovat dlouholeté války bez půjček těchto stále bohatších lichvářských skupin. Začátek 19. století znamenal převratnou konjunkturu pro nadnárodní bankovní domy, jako byli například Rothschildové, a pro nadnárodní velkopodnikatele typu amerických Vanderbiltů či Morganů. Finanční skupiny začaly prostřednictvím půjček a systematické korupce ovládat státy, národy i vlády a parlamenty. Celé státy a jejich armády se staly mocenskými nástroji využívanými k ovládnutí zdrojů a trhů. Jedním z prvních myslitelů, který tyto procesy popsal, byl právě

Karel Marx. Byly zde však ještě tradiční monarchie, například carské Rusko a habsburské Rakousko, kde se díky morálním principům, zásadám a silným panovníkům nedařilo finančním skupinám uvést stát do závislosti na sobě. Krymská válka byla jedním z prvních pokusů o oslabení a rozbití těchto států. Z nezávislých finančních skupin se zponenáhlu stávala nová skutečná moc, neviditelná a skrytá za kulisami oficiálních vlád a států, které tato moc ve skutečnosti ovládala. K rozbití a ovládnutí zbylých, převážně monarchistických říší využívali finančníci nového vynálezu, totiž nacionalismu. Tak byli financováni Garibaldi a Cavour nebo Ludvík Napoleon i Bismarck. Tak bylo sjednoceno Německo a Itálie, nové země ve skutečnosti již ovládané tajnou mocí peněz a zisků. Světová válka pak posloužila k rozbití posledních tvrdohlavých a nezávislých říší. Finanční skupiny si prostřednictvím kolonialismu rozparcelovaly zdroje a trhy po celém světě. Díky nacionalismu se však tyto skupiny musely soustředit v rámci jednotlivých národních států a jejich vzájemné soupeření o trhy a zdroje nabylo charakteru soupeření těchto států, armád a politických reprezentací jimi ovládaných. Nezáleželo na tom, kdo právě v tom či onom státě vládne, neboť peníze ovládaly všechny tamní politické strany a jejich politiky. V Rusku a v Německu se však stalo cosi podivného. Objevily se tam síly, které ovládly stát na zcela jiném principu moci, než jaký představovala moc peněz a zisků. Byl to právě Karel Marx, kdo nabídl lék na nemoci světa, a proti bezduché moci peněz a zisků doporučil návrat idejí a víry do politiky států i tříd. Problém spočíval v tom, že již nešlo o ideje zakotvené v nejvyšší ideji láskyplného Boha, ale o uchopení moci od Boha a také od lásky a milosrdenství oddělené. Ruští komunisté poučení Marxem přímo vyhlásili válku utajeným mocenským skupinám finančníků a podnikatelů a zbavili se jich. V Německu se vyskytl Adolf Hitler, který předstíral, že hodlá vládnout státu

v žoldu oněch skupin. Nechal si jimi financovat cestu k moci, ale vzápětí využil své schopnosti manipulovat masy a finančníky i podnikatele ovládl a podřídil si je, aniž je zničil. Přinutil je, aby mu sloužili. Oba režimy opírající se o ideologické pseudonáboženství si do jisté míry konkurovaly, ale oba se shodovaly v tom, že tajná moc kapitálu v takzvaně svobodném a demokratickém světě je jejich skutečným společným nepřitelem. Oba diktátorské režimy představovaly jakousi vzpouru idejí proti diktátu peněz a zisků. Bohužel nešlo o ideje, ale o pseudoideje. Nacisté svého nepřitele pojmenovali jako celosvětové židozедnářské spiknutí, komunisté jako třídu vykořisťovatelů a imperialistickou oligarchii. Nacistický pokus nevyšel, komunisté vyčkávali a připravovali se.

Byl to právě Hitler, kdo skutečné vládce západních zemí upozornil na to, jak je pro jejich panství a svrchovanost nebezpečný fenomén nacionalismu. Jakmile si finanční a podnikatelské skupiny toto nebezpečí uvědomily, dospěly k závěru, že je zapotřebí odpoutat svoji moc od národů a států, nadále je ovládat, ale nevyužívat jejich armád k vzájemnému soupeření o trhy a zdroje. Započal proces deideologizace moci. Finanční síly ve světě jsou již dnes natolik silné a působí natolik skrytě, že mohou ovládat politiky, vlády a celé aliance, aniž by k tomu potřebovaly ozbrojenou sílu. Mohou také soupeřit mezi sebou na čistě ekonomickém poli, aniž by k tomu potřebovaly ozbrojenou sílu. A to je skutečný význam připravovaného celoevropského hospodářského společenství. Aby nedocházelo ke krvavým konfliktům, které by vyvolaly sociální napětí a pokušení komunismu, odpoutává se oligarchie od státních hranic i národních jazyků a vzdává se masového využívání národních armád. Vytváří se nové a neviditelné mocenské aliance. V budoucnu bude firma Krupp německá jen podle názvu a sídla vedení. Ve skutečnosti bude vlastnit švédské rudné doly, bude

stavět filiálky v Indii a v čisté britských koloniích, bude prodávat všude tam, kde se najde kupec, a finančně bude ovládat například japonskou firmu Suzuki. A všude, kde bude těžit, vyrábět nebo prodávat, bude korumpovat tamní správní a vládní orgány a soupeřit o jejich ovládnutí s jinými finančními mocnostmi. Ale již pouhou silou peněz, bez armád a válek. Namísto zbraní a válek má nastoupit korupce. Namísto bombardování měst přijdou státní bankroty, finanční krize, dluhová závislost a úpadek či rozkvět hospodářství. Mapa světových mocností se naprosto změní a přestane mít teritoriální charakter. Moc již nebude vázaná na území, ale na toky peněz a zboží. Finančníci a manažeři se budou podobat zahradníkům na vyprahlé zemi. Místo, které svými penězi pokropí, rozkvetne a vydá plody, místo, které nezalijí kapitálem, uvadne a uschne. Tak jako byla moc ve středověku legitimována pozicí v systému lenních závislostí, má být v budoucnu moc legitimována pozicí v systému finančních závislostí. Států a jejich hranic k tomuto systému nebude zapotřebí. A všechny tyto mocenské skupiny se velmi rychle dohodnou na tom, že komunistické Rusko je potenciálním zdrojem kdejakých surovin a potenciálním trhem o 170 milionech potenciálních zákazníků, že je zapotřebí tamní vládcy, úředníky i generály zkorumpovat, tamnímu obyvatelstvu ukázat možnost žít v dostatku a přepychu a v případě potřeby postavit všechny ovládané národy světa, všechny uplacené a korumpované vlády i jejich armády do jednoho šiku.

Právě tímto vývojem se Stalin cítí ohrožen, právě tento vývoj vnímá jako agresi oligarchií vůči své vlastní moci. Právě to je pro ruské komunisty nebezpečné, že evropské státy nebudou mezi sebou soupeřit zbraněmi a již nikdy nevyvolají konflikty, kterých by komunisté mohli využít ke svým revolucím. Stalin a jeho tuzemští přísluhovači velmi dobře vědí, že toto je poslední možnost, jak zaútočit na nejednotnou Evropu. Boj, který nastává,

je bojem mezi mocí zlého ducha a mocí peněz a zisků, mocí bez ducha. Co v tomto boji chybí, je moc dobrého ducha, z ní plynoucí rytířství a mravnost, slušnost a řád, za něž bychom mohli s čistým svědomím položit život i my. Budeme-li povoláni do zbraně, budeme povoláni k obraně něčích zisků, nikoliv k obraně něčeho, na co bychom mohli být hrdí, co by bylo věcí cti a co by dalo naši oběti smysl. I tak ovšem půjdeme. Bránit něčí zisky je stále lepší, než bojovat za zjevné zlo nebo připustit, aby nás ovládalo, mučilo a zotročovalo. Až bude zjevné zlo poraženo, začneme se zamýšlet nad tím, jak nebýt koupenými otroky něčích peněz a zisků, ale jak se stát služebníky toho, co nelze zaplatit ani koupit, jak kapitálový nihilismus nahradit skutečnou ideou. Tou nejvyšší.

~

Karpatská těžká obranná linie byla aktivována a uvedena do stavu plné bojové pohotovosti hned ráno po vyhodnocení prvních informací. Zemské velitelství v Bratislavě bylo převedeno do stavu velitelství 4. armády pod velením generála Prchalý. Do pohotovosti byl uveden také IX. a X. sbor 3. čs. armády dislokovaný nejdále na východě. Celkem byly do plné bojové pohotovosti uvedeny tři hraniční oblasti, šest divizí, z toho dvě motorizované, a 4. letecký pluk generála Berounského. Plný kryt východní hranice vyžadoval povolat do služby dva ročníky vojska, ale daleko větší procento záložních důstojníků, což zatím schváleno nebylo. Do Polska byly vyslány tři vojenské pozorovatelské mise a na Slovensku zahájily ženijní armádní jednotky bezodkladnou výstavbu uprchlických táborů. Byly uvedeny do pohotovosti také nemocnice a další civilní zařízení. Přechod na válečné hospodářství začala připravovat jen některá ministerstva. Plukovník Josef Bartík, náčelník sekce obranného zpravodajství, nařídil zintenzívnit sledování důstojníků a mužstva

s krajně levicovým smýšlením, případně jejich převelení na západ či k pracovním útvarům. Ministerstvo obchodu vyloučilo jakékoliv další zbrojní či jiné kontrakty se SSSR, které by mohly posilovat jeho válečný potenciál.

Vrchní velení armády a zpravodajských služeb si ve skutečnosti nemuselo zoufat. V armádě existovaly tři mechanizované sbory, jejichž osazenstvo tvořili v drtivé části profesionální vojáci a důstojníci, vzhledem k technické a organizační náročnosti. Zde bylo třeba mobilizací doplnit jen asi 20 % mužstva. Podobná situace byla i v letectvu a v radiolokační síti včasného varování. I bez vyhlášení mobilizace měla Československá armáda ve zbrani neustále šest tankových a tři motorizované divize, tedy malou profesionální armádu o 150 000 mužích. Spolu s vyhlášením Krytu hranic na východě republiky, s letectvem, a s nástupem posádek opevnění se ve zbrani ocitla téměř třetina všech branných sil státu, jaké předpokládala mobilizace. Pozvolné navyšování armádních stavů dávalo vrchnímu velení šanci prověřit povolávané záložníky a do jednotek, u nichž byl předpokládán střet s nepřítelem, odvádět spolehlivé jedince. Byly zde statisíce příslušníků německých, polských, rusínských a maďarských národních menšin, které bylo možno považovat za stoprocentně spolehlivé, pokud by šlo o válku proti ruským bolševikům, kteří se hlásili sami a dobrovolně. Totéž se dalo říci o Slovácích. Jediný problém představovala část levicově smýšlejících Čechů, pro které, kdyby vypukla válka, připravilo velení službu v týlu i v pohraničních enklávách na jižním a západním směru, kde žádný boj předpokládán nebyl. Celkem se jednalo asi o 20 % mobilizované armády. Náčelník Hlavního velení generál Fiala vydal velitelům mechanizovaných sborů rozkaz, aby připravili své divize k pozvolnému a nenápadnému přesunu do nových dislokací v severním a východním směru. V tomtéž směru se upravovala

letišť a přesouvaly zásoby. Toto si prezident Beneš neuvědomoval a jeho vojenský poradce mu to neřekl.

~

V 17.00 požádala finská admirálie oficiálně Velkou Británii, Francii a Německou říši o pomoc při střežení Alandských ostrovů, vstupní brány do Botnického zálivu. Jednalo se pouze o první fázi diplomatického krytí zatím nezveřejněného faktu, že vojenské kontingenty spojenců jsou již na cestě. Německá 10. armáda se do Finska přesouvala po částech dokonce již od března a její velitel generál Falkenhorst přijel do Helsinek v dubnu. Stumpffova Luftflotte 5 přelétala tajně přes švédská letiště také od začátku dubna. Britové i Němci měli ve Finsku své vojenské mise dobrého půl roku. Jejich důstojníci pečlivě zkoumali nejen možnosti obrany malého státu, ale především možnosti a vyhlídky případného protiútoků k Leningradu. Britská flotila admirála Lorda Corka se dvěma letadlovými loděmi a celým expedičním sborem generála Auchinlecka měla v Southamptonu každým dnem zvednout kotvy a demonstrativně proplout přes celý Balt do Botnického zálivu. Velvyslanci a vojenští atašé obou mocností, a také Francie, tvrdě vyjednávali se švédským ministerstvem zahraničí o možnosti zřízení leteckých základen u Malmö a u Visby na Gotlandu, neboť z těchto pozic by mohly, zejména britské bombardovací svazy, podnikat nálety na sever Německa, na Odru i na Vislu v doprovodu stíhačů, pakliže by Rudá armáda postoupila tak daleko. Švédská vláda se dosud držela své historicky osvědčené neutrality, ale král i ministři si dobře uvědomovali, že v případě porážky Finska a Německa si Stalin s jejich neutralitou nebude dělat příliš velkou hlavu, ať již mu dají záminku či nedají. Rozhovory zatím vyhlížely tak, že Švédsko nebude ochotno vzdát se neutrality ani v případě napadení Finska a Německa, ani na

svém území povolit zřízení základen. Dánsko, zranitelné z pevniny, bylo vstřícnější. Švédská vláda však po zprávách o napadení Polska oznámila, že je ochotna pronajmout Spojeným národům na deset let celý ostrov Gotland, k účelům nadnárodního zajištění bezpečnosti obchodních tras v Baltském moři, pokud nebude námitek ze strany OSN.

Již 1. června v 6.00 byl vyhlášen bojový poplach pro Luftflotte 1. Zvědná letka Rowehl podnikla výškové přelety daleko na jihu, dokonce i východně od Brestu, a podařilo se jí vyfotografovat čtyři monitory a 20 dělových člunů Pínské flotily na přesunu 127kilometrovým kanálem Dněpr-Bug na západ. Z fotografií bylo rozeznatelné, že profily kanálu a řeky jsou v těchto místech tak úzké, že těžké sovětské monitory by nebyly schopné ani obratu, ani, v případě potřeby, ústupu. Jejich přídě však směřovaly k západu, a jakmile vplují pod Brestem do Bugu, budou moci bez překážek pokračovat do Varšavy a dále, až ke Gdaňsku. Flotilu doprovázely po břehu kolony ženijních útvarů a ze vzduchu je zaštiťovala letecká eskadra. Němečtí pozorovatelé však nevěděli, že flotila přepravuje na bojiště speciálně vycvičenou 51. Grigorijevovu prekopskou divizi námořní pěchoty. Polské vrchní velení bylo ovšem okamžitě upozorněno na nové nebezpečí.

Na plný výkon začaly pracovat německé i československé radiolokátory a zjištěné informace byly již od svítání zašifrované enigmou, dodávány polské protiletadlové obraně. OKW vyhlásilo zvýšenou pohotovost silné XV. armádě generála Mansteina rozmístěné po celém území Slezska, tentokrátě naštěstí zády k československým hranicím.

V poledne bylo jasné, že RA útočí zatím skutečně pouze proti Polsku. Odpoledne hlásila velvyslanectví v Praze a Bukurešti informace o sovětské notě státům Malé dohody, která je ujišťovala o bezpečnosti jejich hranic. Ministr zahraničí Gisevius zaslal

z pověření německého kancléře Konráda Adenauera všem státům Malé dohody oficiální výzvu k jednání na nejvyšší úrovni ohledně případného společného postupu proti bolševické agresi. Polský vyslanec v Praze Karl Papée netrpělivě čekal na výsledky jednání federální vlády a nazítří celého parlamentu.

~

Krátce po desáté hodině večer se v hospodě Pod Špilberkem popral místní pravidelný host Karel Hoffman se skupinkou pravicově smýšlejících členů Národního sjednocení, kteří tomuto bývalému interbrigadistovi neomaladě vyčítali, že kvůli takovým, jako je on, jsou nyní bolševici na koni a Francie s Velkou Británií musí válčit nad Gibraltarem, místo aby pomáhaly Polsku. Interbrigadista Hoffman skončil toho dne na četnické strážnici v cele pro zadržené, dva ze skupiny jeho kritiků skončili v nemocnici, jeden s roztržitou nosní přepážkou a četnými podlitinami, druhý se zlomenou nohou. Ukazovalo se, že mezi žvanily, pouličními rváči a frontovými bojovníky bude asi přece jen významný rozdíl.

1. červen 1942 – Agen

Generál de Gaulle se toho rána nechal vzbudit o páté hodině ranní, přestože bylo pondělí. Ve válce bývá právě neděle nebezpečným a často rozhodujícím dnem. Na neděli se plánují všechny velké a zákeřné akce i ofenzívy. V neděli ráno přepadli Japonci Pearl Harbor. V pondělí si mohl pospat, ale cítil jakýsi neklid. Toto podivné léto naplňovalo nejhorší generálovy obavy. Za prvé se vrchovatě splnila předpověď, že léto zde, na okraji gaskoňské placky propékané sluncem, přinese odporně dusné

a prašné dny Za druhé se naplnila obava, že válka dorazí ke dveřím Francie dříve, než de Gaullova profesionální armáda dosáhne potřebných počtů, požadované úrovně výcviku a uspokojivé motorizace.

K tomuto dni dokázal Generál Motor postavit tři profesionální sbory. Tankový, o dvou tankových a jedné motorizované divizi, mechanizovaný, o dvou motorizovaných a jedné jezdecké divizi, dále pěší sbor o pouhých dvou pěších polomotorizovaných divizích. K armádě patřila ještě samostatná letecká peruť a o výsadkové brigádě se zatím hovořilo jen šeptem. Armée cuirassée de Gaulle měla ve výzbroji celkem 10 lehkých tankových pluků s celkem 940 lehkými tanky Somua S-35, H35 a H39, dva těžké tankové pluky se 136 chary, a pět jezdeckých pluků se 175 zastaralými renaulty R35. Celkem mohl de Gaulle útočit impozantní silou 1 251 tanků a 356 obrněných transportérů typů Citroen a Panhard et Levassor. Jeho armáda, i se sborovými a doprovodnými jednotkami, čítala téměř 100 000 mužů, pro které se každá další hodina mohla stát osudnou.

Když mu ráno před čtyřmi dny oznámil osobně sám Gamelin z Montry, že španělští bolševici napadli Gibraltar a Francie splní svou spojeneckou povinnost, nevěřil de Gaulle, že k nasazení jeho pancéřové armády dojde bezprostředně, nevěřil ani, že by si jeho vojáci zabojovali brzy. Jižní hranici hájila Armée des Pyrenée generála Condé se třemi sbory o osmi divizích, z čehož čtyři byly horské. I když po vstupu Francie do války zahájil nepřítel v horách přestřelky, jednalo se o boje malých jednotek a vysoká hradba Pyrenejí znemožňovala nepříteli rozvinutí jakékoliv větší ofenzívy, která by vyžadovala zásah tankové armády. K Pyrenejím se z Marseille a z Toulonu začala navíc přesouvat Armée des Alpen generála Olryho se čtyřmi pěšími divizemi, aby posílila nebezpečné, ale úzké úseky volného terénu při obou pobřežích.

Do Pyrenejí proudily zástupy Chasseurs Alpains s narcisově žlutými hvězdami na modrých uniformách.

Zprávy z bojiště se zatím soustředily na letecké a námořní aktivity spojenců. Když 29. května hlásil velitel mechanizovaného sboru generál Flavigny, že do Agen dorazila kolona 150 nákladních automobilů, de Gaulle zpozorněl. Tak rychlé posílení motorizace jeho jednotek, navíc novými vozy přivezenými rovnou z továrny mohlo znamenat jediné, totiž rychlé nasazení. Ale kde? Téhož dne odpoledne se po železnici od Bordeaux začalo v okolí města hromadit množství prázdných vlakových souprav (obrněná divize potřebovala k přepravě železnicí 80 vlaků po 55 vagonech).

Krátký pohled na mapu spojený s poslechem zpráv napověděl de Gaullovi, že jedinou možností nasazení jeho armády ke skutečně ofenzivním akcím je Portugalsko. Do Madridu Wellingtonovou cestou. Od čtvrtého večera očekával rozkaz k přesunu do Bordeaux a na Lisabon, ale ten nepřicházel. Přijížděly jen další vlakové soupravy a kolony vozidel určených právě pro jeho jednotky. Vojáci se od této chvíle vyspali jen velmi málo. Nová vozidla bylo třeba prohlédnout, zařadit do výzbroje, přidělit jednotkám, natankovat a naložit materiálem. Na nádraží nechal generál připravit nákladní rampy pro rychlé vagonování.

Poté přišly zprávy o potopení francouzského křižníku u Malty a o ruských výhrůžkách. Generálova mysl byla nucena zabývat se dalšími variantami vývoje. Jeho malá armáda mohla být odeslána na východ a v případě útoku Rusů dále do Polska či do Německa jako spojenecká pomoc. To by bylo Gamelinovi podobné. Stále mohlo jít o Portugalsko, o východ nebo například o Finsko. Také se mohlo jednat o Sýrii, v rámci jakéhosi zatím neznámého plánu úderu spojenců do Ruska přes Kavkaz. Rozhodně nepodceňoval snahu některých štábních zkašenělin zbavit se jeho a jeho mužů odesláním na nějaké hodně vzdálené bojiště. Jistě by se nejednalo o Tichomoří, protože nasazovat tankové sbory a plně

motorizovanou armádu v thajské džungli by nenapadlo ani naprostého diletanta. De Gaulle telefonoval do Montry, ale dočkal se jen vyhýbavých odpovědí a žádných jasných informací. Byl vyzýván, aby prozatím zachoval klid. Dokonce ani Reynaud nevěděl nic určitého, ale tajuplně generála ujistil, že se snad již brzy dočká podle toho, jak dopadne jednání vlády.

O šesté přiběhl adjutant.

– Generále, je to tu. Už to začalo.

– Co začalo? tázal se zmatený de Gaulle. – Přišel rozkaz?

– Rozkaz? To ne, ale rádio hlásí, že Sověti překročili polské hranice. Bez vyhlášení války. Už tři hodiny se bojuje na východě.

De Gaulle bez dalších otázek zapnul přístroj umístěný na okenním parapetu své kanceláře a spolu se shromažďujícími se důstojníky se pokoušel analyzovat nejasné a kusé útržky informací, které hlasatel chrlil do éteru tak, jak přicházely. V Praze a v Berlíně, v Budapešti i Bukurešti jednaly generální štáby a byly narychlo svolávány vlády. Mobilizaci prozatím nikdo kromě Poláků nevyhlásil. Byla vyhlášena pouze bojová pohotovost pohraničním jednotkám v Německu, Československu a v Rumunsku. Bojovali jen Poláci, na které se zřejmě valila ohromující přesila. Od svítání zahájilo sovětské letectvo masivní bombardování a byla zasažena i Varšava.

De Gaulle po jistém uvažování zavrhl domněnku velitele 3. DCR generála Brocarda o nasazení armády na východě.

– To nedává smysl. To se nás netýká, dokud nebudou Němci na lopatkách, a ti ještě ani nestačili vystřelit. Ještě není vyloučeno, že Rusům jde jen o Polsko. Kromě toho pochybuji, že by se štábní krysy v Montry rozhodly tak rychle. Naším úkolem je vyřídít Španělsko, abychom neměli rudé v zádech. Jestli vůbec s něčím, tak s tímhle teď bude velení spěchat, protože tohle je pro voliče citlivé téma. Připravte armádu k přesunu, ale s vagonováním vyčkáme na rozkaz.

Rozkaz přišel o půl jedenácté telegrafickou cestou a stroze, bez bližšího vysvětlení, přikazoval přesunout co nejrychleji armádu k přístavům Cherbourg, St. Malo a Le Havre – upřesnění úkolu během dne.

De Gaulle málem vybuchl vzteky. Rozkaz byl zmatený a neurčitý jako všechno, co přicházelo z Montry. V generálním štábu musel panovat nepopsatelný chaos. Proč se osm divizí mělo přesouvat daleko na sever a navíc po železnici, když k nalodění bohatě postačovalo urazit po pohodlné silnici necelých 120 kilometrů do Bordeaux?

– Copak plánují invazi do Británie?

– Když dovolíte, veliteli, téměř zašeptal štábní adjutant. – Já myslím, že se nejedeme nalodit. Nejedeme do Portugalska. Nejedeme vůbec nikam.

Adjutant byl náhle bledý a opíral se o zeď kanceláře.

– Nejedeme se nalodovat? A kam tedy? Do Německa? Do Belgie nebo snad rovnou do Finska? štěkl podrážděný generál.

– Vy jste to předpověděl, pane generále. Vždycky jste říkal, že jsme taková pretoriánská garda pana ministerského předsedy.

De Gaulle náhle a ve vteřině pochopil, co se mu adjutant snaží říct. V jediném okamžiku mu spadla válečná mlha z očí a konečně prozřel. Rozkaz mu určoval za cíl přesunu hned tři velké a důležité přístavy. Bude muset svou armádu rozdělit do skupin. K nalodění by bývalo stačilo Bordeaux. Přístavy na severu jsou navíc mimo provoz. Již před dvěma dny je zablokovaly a obsadily jakési dělnické milice. Náhle si vzpomněl, že v Cherbourgu došlo k nějakým demolicím a výbuchům právě v přístavu, že se tam střílí. Nyní, když zaútočili Rusové, to náhle dávalo smysl. Potopení ruského námořního konvoje u Malty také náhle dávalo smysl. Nikdo nemohl pochopit, proč si Stalin zbytečně nadělal nepřátele ze západních velmocí, když na ně nemohl zaútočit, a naopak je jen vyprovokoval k poskytnutí

podpory Polsku a Německu. Jenže Stalin mohl zaútočit a udělal to. Hořící francouzské přístavy na severu, katastrofální rozsah dezercí povolaných záložníků a bouře v britských továrnách jsou toho dokladem. Velkému tankovému generálovi bylo náhle naprosto jasné, že jeho pečlivě vybudovanou a skvěle zorganizovanou armádu nečeká žádné slavné bojiště. Žádný Lisabon, Madrid, Leningrad či Varšava. Žádná velká a slavná vítězství nad krvavými hordami nepřátel národa a země. Žádná vojska do Portugalska. Co tam také s divizemi plnými levičáků a bolševických sympatizantů? Již pouhé vyzbrojení takových rezervistů uvádělo zemi do svrchovaného nebezpečí. Proto ještě neproběhla úplná mobilizace. Vrchní velení mu povolilo vystavět profesionální armádu ze zcela jiného důvodu a nyní k tomuto důvodu bude použita. Tankový generál de Gaulle a jeho elita francouzské armády se v této válce proslaví tím, že potlačí a rozstřílí levičácké vzpoury v důležitých přístavech a pak snad i továrnách celé Francie. Proslaví se tím, že jeho pretoriánská garda na hlavu porazí a rozstřílí jiné řadové divize vlastní armády, obsadí města a vyhlásí stanné právo. A jednoho blízkého dne, až Rudá armáda dospěje k Maginotově linii a prezident vyhlásí úplnou mobilizaci, budou de Gaullovy jednotky rozmístěny do zad vlastní armády, aby ji postřílely, kdyby dostatečně hrdinsky nebojovala.¹⁴

¹⁴ **V době míru čítala francouzská armáda** 64 řadových pěších pluků u 24 pěších divizí, 20 motorizovaných u DIM (motorisée), 8 alpských a 12 pevnostních. Po úplné mobilizaci mohlo být vytvořeno ještě 85 pluků a demi-brigades jako rezerva typu A, a 61 pluků zálohy typu B. Dalších 18 pluků z výcv. středisek.

Kolonie: poskytly pěchoty 14 pluků Zuávů (Francouzi ze sev. Afriky), 42 pluků tirailleurs (domorodci z Alžíru, Tunisu a Maroka). 13 praporů z trestanců, 59 koloniálních pluků (Francouzi, Malgaši, Afričané a z Indočíny) + teritoriální pluky régiments régionaux de protection a de travailleurs s gendarmerií ke střežení objektů a silnic.

Horská pěchota: sedm samostatných praporů DBI (demi brigade d'infanterie) – půlbrigáda **alpské pevnostní pěchoty** bylo rozmístěno na It. frontě. Existovalo celkem 11 praporů (chaussers à pied) 12 praporů (chaussers alpins) v

3. červen 1942 – Brest

Ruské ozbrojené síly vlastnily a vylepšovaly pevnost Brest¹⁵ až do roku 1915. Pak ji ještě krátce obsadily kozácké jízdní oddíly

půlbrigádách po třech praporech, čtyři prapory později motorizovány (bataillons portés) a tvořily pěchotu v tankových divizích. Po vypuknutí konfliktu se Španělskem bylo mobilizováno ihned 18 praporů typu A a zálohy B. Dále 23 praporů alpských chaussers, 10 praporů z pyrenejských oddílů a specializované lyžařské jednotky.

K 1. červnu 1942 byla část mírové armády přesunuta k jihu a postupně doplňována mobilizovanými útvary typu A.

Armée des Alpínem gen. Olryho (4 pěší divize +12 praporů alpské horské pěchoty) opouštěla italskou hranici a kryla jižní pobřeží Francie.

Armée des Pyrenée gen. Condé (osm pěších divizí, jedna jezdecká + jezd. brigáda + 10 praporů pyrenejské horské pěchoty) kryla jižní hranici se Španělskem a hlídala pobřežní výpadové koridory

Armée cuirassée De Gaulle (dvě tankové, tři motorizované, jedna jezdecká a dvě pěší divize) představovala zálohu generálního štábu k provedení protiúderu při prolomení pyrenejské fronty

Skupina Severní Afrika gen. Noguése (11 pěších, jedna jezdecká a jedna tanková koloniální divize + samostatné tři tankové prapory, dva kulometné a jezdecký pluk) představovala zálohu k obraně španělského Frankova Maroka a k případné invazi do Španělska.

Celkem, kromě mírových metropolitních sil na severovýchodě a finského sboru, bylo v oblasti v pohotovosti 23 pěších, čtyři jezdecké, tři tankové, tři motorizované divize + 22 praporů horské pěchoty + menší jednotky.

¹⁵ **Brestská pevnost** byla postavena na místě původního středověkého hradu a podhradí. Projekt roku 1799 navrhl ruský inženýr Delovan. Byl svěřen skupině inženýrů (K. Opermann, Maleckyj, A. Feldmann). Základní kámen byl položen 1. června 1836, stavba dokončena v roce 1842. Plocha pevnosti činila 4 km čtvereční, délka valů 6,5 km. Vnější obrannou linii tvořily desetimetrové náspy s cihlovými kasematy a krytím přístupů k mostům i branám. Citadela obkružovala dvoupodlažní kasárna o délce dva km s dvěma metry silnými valy a 500 kasematy. Jen v citadele mohlo být ubytováno 12 000 mužů se zásobami a municí. Před světovou válkou bylo opevnění zdokonalováno a ve vzdálenosti 6- 7 km budována druhá předsunutá linie fořtů. V srpnu 1915 ruské velení pevnost evakovalo a roku 1918 byla v Bílém paláci podepsána Brest-litevská mírová smlouva mezi Němci a bolševiky. Po válce pevnost připadla Polsku a v roce 1938 zabránila její posádka invazním jednotkám DRRÁ obchvátit bráněný Bělověžský prales. Po

v roce 1920. Sovětští velitelé věděli velmi dobře, že pevnost nebude snadné dobýt. Kromě Königsbergu neexistovalo v celé oblasti silnější opevnění. Polská armáda se snažila pevnost ještě zesílit, zvláště po čerstvé zkušenosti s Rudou armádou v roce 1938, kdy její obrana zachránila Polákům Bialystock, možná i Varšavu. Polští stratégové si uvědomovali, že pevnost střeží jediný použitelný koridor pro tankové a motorizované jednotky rychlého úderu mezi neprůchodným terénem Bělověžského pralesa na severu a Pinskými močály na jihu. V dostřelu děl pevnosti procházely jediné dvě strategicky důležité železnice i hlavní silnice ve směru východ-západ.

Kromě budov na povrchu měla posádka pevnosti k dispozici patro podzemních prostor chráněných jak proti dělostřelbě, tak i proti bombardování nejtěžšími pumami. Byla obehnána desetimetrovými hliněnými valy se systémem dalších okopů a vodních kanálů. Vnitřní ostrovní jádro bylo celé proměněno v citadelu obtékanou širokým splavným Bugem. Bug a Muchavec chránily celou pevnost vyjma jižní části obtékané jen širokým kanálem. Celý ostrov citadely byl obehnán dokola dvoupatrovou cihlovou stavbou s dvoumetrovými zdmi, jejíž obvod měřil dva kilometry. Jen v tomto okruhu se nacházelo 500 kasemat pro 12 000 mužů se zásobami na dlouhé obléhání. Pod kasematy se nacházelo podzemní patro stejně vhodné pro ubytování a přežití. Pod tímto patrem bylo vyhloubeno druhé patro, z něhož vedly chodby pod koryty řek k dalším částem pevnosti a ven, daleko za její perimetr.

sovětském záboru západního Běloruska probíhala nová hranice se SSSR necelý kilometr od jižního Volyňského valu. Val byl zesílen a v půlkruhu mezi Bugem a Muchavcem bylo dokončeno vnější opevnění. Západní Teraspolský val navazoval na systém opevnění na levém břehu Bugu. Byly zesíleny podzemní tunely ze západního břehu pod Citadelu a pevnost se stala základnou polských pohraničních jednotek KOP.

V celé pevnosti se tedy mohly, i při sebeničivějším bombardování, volně přesouvat posily i zásoby. Úzké střílny umožňovaly křížovou palbu ve kterémkoliv směru, po celé hladině řeky a obvodu citadely.

Obranu posilovaly vhodně umístěné polověže se střílnami pro těžší zbraně. Citadelu obklopovaly celkem tři ostrovy obehnané desetimetrovým hliněným valem s patnáctimetrovými baštami, v poslední fázi zesílenými betonovými pevnůstkami a otočnými ocelovými kanonovými kupolemi. Palbou bylo možno pokrýt celé okolí pevnosti do mnohakilometrové vzdálenosti. Okolí samo bylo pečlivě zbaveno jakýchkoliv záchytných bodů či potenciálních úkrytů pro útočníka. Jen na celém západním břehu Bugu se táhla nepřerušovaná několikařadová linie železobetonových řopíků a systém polních opevnění, za kterým začínalo pásmo desítek souběžně vykopaných zákopů s minovými poli a zátarasami mezi nimi.

Koncem 19. století bylo okolo pevnosti postaveno ještě devět opevněných prostorů, samostatných pevností s kruhovou obranou. Ty znemožňovaly přiblížit se k pevnosti a ostřelovat ji přímou blízkou palbou. Pevnosti byly opatřeny dělostřelectvem. Všechna stanoviště se mohla podporovat a krýt navzájem. Po světové válce byl ve vzdálenosti šesti až sedmi kilometrů od jádra pevnosti vybudován ještě další kruh železobetonových pevnůstek a celkový obvod obranného perimetru tak měřil 45 kilometrů. Sovětům se v roce 1938 podařilo poněkud oslabit obranný perimetr pevnosti tím, že si při jednání o příměří vynutili hranici na Bugu a na Muchavci a celý jižní perimetr, až na několikakilometrové pásmo, tak spadl do náruče Sovětům. To ale nehrálo příliš velkou roli, neboť se jednalo o plochý, odlesněný terén bez záchytných bodů, s překážkou vodního kanálu. Přímou pevnost a její okolí hájilo na počátku sovětského útoku téměř 18 000 mužů, z toho asi 5 000 se pohybovalo v severním perimetru a 6 000 v jižním perimetru

pevnosti. Jednotky na severu mohly volně ustupovat přes Bug na západ, jednotky na jižním křídle se již za Bugem nacházely. Tito obránci se skrze podzemní chodby pod západním ostrovem a řekou mohli přesouvat zpět do pevnosti. Stejně tak mohla být pevnost posilována ze západního břehu dělostřelectvem a dalšími mobilizovanými jednotkami, jak se i stalo, když v noci z 1. na 2. června dorazil 55. záložní dělostřelecký pluk.¹⁶

Náčelník štábu 4. sovětské armády generálmajor Sandalov sázel na překvapení, ale jakmile toto selhalo, tušil, že jeho šance dobýt pevnost přímo z chodu jsou mizivé. I kdyby děsivá palba houfnicových děl ML-20 ráže 152 mm zcela zbořila a rozmetala veškeré budovy a zděné kasematy pevnosti, obránci disponující podzemními základnami a kryty mohli stejně účinně bránit trosky a ruiny jako stojící zdi. I kdyby bombardování postupně narušilo a rozmetalo obří hliněné valy, vzniklé krátery by byly pro obránce stejně dobrým postavením. Kromě toho palba i bombardování by si vyžádaly několik týdnů, než by dosáhly žádaného účinku. Pevnost by při tom všem mohla stále odstřelovat dopravní koridory ve svém okolí z podzemních kasemat, neboť dělostřelectvo bylo zastřílené a mělo silnici i železnice zaměřené i pro nepřímou palbu. V okolí se navíc zcela jistě skrývalo množství dělostřeleckých pozorovatelů vybavených vysílačkami.

~

¹⁶ 55. z. d. pl. byl vytvořen původně pro 55. záložní pěší divizi. Pluk tvořilo velitelství, topograficko-palebná četa a tři oddíly, z toho dva vyzbrojené houfnicemi 100 mm vz. 14 a jeden kanóny 75 mm vz. 97 (12 děl). Oddíl tvořilo velitelství, spojovací četa, muniční kolona a tři baterie po čtyřech dělech. Baterii tvořily dvě palebné čety a kulometná sekce (dva lehké kulometry vz. 08/15). Celkem 24 děl 100 mm, 12 děl 75 mm, 18 kulometů vz. 08/15, 85 důstojníků, 2 048 mužů a 1 842 koní (v tomto případě koně odeslány do týlu).

– Je to nemožné, konstatoval Sandalov, když spolu s velitelem armády generálem Korobkovem a částí vojenské rady dorazil brzy po svítání, v pondělí 3. června z Kobrinu k frontě a obhlížel situaci z pozorovatelný. – Na té pevnosti můžeme ztratit klidně dvě střelecké divize a ještě nebude dobytá. Pěchota sice včera prorazila koridor k Bugu severně od Brestu, ale v té oblasti se stále bojuje a železnice i silnice jsou pod palbou. Jižně od Muchavce jsme nepokročili. V noci zničilo nějaké jejich záškodnické komando trať. Na směru k hlavní bráně padl téměř celý 207. střelecký pluk a dosud se jejich skupiny drží v předpolí. Ani s tanky se tam nedostaneme. Míny a zátarasy.

– Jenže já mám své rozkazy a nechám se zastřelit, rozčiloval se Korobkov. – Ten čmuchal Šlykov¹⁷ je celý žhavý aby nahlásil štábu frontu dobytí Varšavy. Proč myslíte, že tady není s námi? Určitě už v nějaké zemljance smolí hlášení o mé neschopnosti. Máme tu čtvrtmilionovou armádu, ale ta nám neúčinně stojí v kolonách odsud až k Pinsku a k Pružanům. Z celé té síly bojuje pár pluků v čele a nemáme na výběr. Musíme zkrátka střídat vzdychky dvě hodiny bombardování s útokem. A propagandu. Přitáhněte sem ampliony a ať jim slibují cokoliv. Vodu a jídlo, slušné zacházení, cokoliv. Jak dlouho to mohou vydržet?

– Dlouho, mínil Sandalov. – Opravdu velmi dlouho. Já vidím jediné řešení. Nezdržovat se pevností a dostat se co nejrychleji na západní břeh Bugu. Vaše rozkazy přece hovoří hlavně o tom, že má první sled vytvořit předmostí za Bugem a umožnit druhému motorizovanému sledu rozvinout útok na Varšavu. Když to nepůjde zde, pod pevností, využijeme toho malého kousku západního břehu, který drží pěchota na severu. Rozvinout se do prostoru, jinak převahu nezískáme.

¹⁷ Divizní komisař F. I. Šlykov byl členem vojenské rady a vlastně politrukem, nejvyšším stranickým funkcionářem 4. armády

– To je řešení, připustil velitel XXVIII. střeleckého sboru generálmajor Popov.

– Jenže už první den přišel tenhle náš první sled o dvaadvacátou tankovou divizi a nejméně dvě střelecké divize se musí zabývat touhle prokletou pevností. Dvačtyřicátá a devětačtyřicátá střelecká jsou pro další boj za Bugem nepoužitelné. Jejich zbytky musí zůstat zde a izolovat pevnost. Včera jsme pronikli na druhý břeh. Devětačtyřicátá tam poslala všech svých šestnáct obojživelných tanků. Podle Vasiljevova hlášení nám miny ve vodě zničily jen dva stroje a přesto se nazpátek vrátil jeden jediný. Ti pohraničníci z NKVD, kteří přežili svoji vydařenou záškodnickou předehru, blekotali něco o tom, že se tam táhnou zákopová pásma a minová pole jedno za druhým, kam až dohlédli. Až k obzoru. Za obzorem, za hřebenem toho táhlého návrší, mají betonové bunkry. Naše plovoucí tanky a jejich doprovod prorazily přes dvě zákopová pásma. Pak už pěchota neměla tanky, které zničily miny i palba, a musela se vrátit. Poláci své pozice stále posilují, jak se jim daří přisouvat pravidelné jednotky. Mají i protitanková děla. Naše předmostí, to je tři sta metrů břehu. Na tom břehu se právě zahrabává pár desítek těch, co přežili a nemohou zpátky. Před nimi ostnaté dráty, na kterých visí několik stovek mrtvol v našich uniformách, a mezi tím vyhořelé tanky. Málem bych zapomněl na roztrhané pontony, do kterých narazily nějaké plovoucí miny, co připluly po proudu z pevnosti.

– Davolno, pokrčil rameny Sandalov. – Já ale nevidím jiné řešení. Mohli bychom se samozřejmě přeplavit na druhý břeh někde dál od pevnosti, ale my potřebujeme uvolnit silnici a železnici, a ta je zde. Ta přesunout nejde. Proto musíme tudy, ať se nám to líbí nebo ne. Nechme tedy zatím pevnost pevností. Nepadne útokem, ale obléháním. To začalo teprve dnes v noci, když jsme ji odřízli i na západním břehu, ale stačí jakýkoliv polský

protiútok a smetou naše vojáky do řeky. Naštěstí tu Poláci nemají žádné tanky, protože je soustředili k Bialystoku. Musíme rozšířit předmostí kousek dál na severu. Přisuneme houfnice a letectvo, aby půl dne bušili do těch zákopů na druhém břehu, a nasadíme frontové zálohy. Nědvigina s pětasedmdesátou. Hromadný úder přes vodu. Teprve když bude Brest docela odříznutý od posil, umlčíme jednu střílnu po druhé, jednu baštu po druhé, zejména na severní straně, aby nám palba nerušila přesun. Ženisté opraví trať a železniční most. Letecká převaha nám zajistí, aby je nepřítel znovu neničil. Mezitím se snad Bogdanovovi podaří dostat třicátou tankovou na předmostí po pontonech. Doplníme ji tím, co zbylo z dvaadvacáté. Z těch trosek možná dáme dohromady i celý pluk. Ale pěchota prvního sledu nám mezitím docela vykrvácí. Pětasedmdesátá bude mít na předmostí velké ztráty. Celý armádní střelecký sbor v háji, nepoužitelný pro cokoliv jiného než pro obléhání Brestu. Pro útok musíme nasadit záložní XLVII. střelecký. Tanky musí vyrazit vpřed jen s podporou 205. motorizované. To znamená, že bude nutné nasadit druhý sled již odsud a ne až pátý den, jak stálo v rozkazech. Až budeme mít na druhé straně dvě tankové a jednu motorizovanou divizi, když budeme stále držet nebe a když se sem kanálem po Muchavci dostane Pinská flotila s 51. překopskou výsadkovou, pak uvidíme, co se dá dělat s tím zákopovým oraništěm mezi Bugem a Varšavou.

– Když to neuděláme rychle, postaví nás ten parchant Žukov ke zdi, vzdychl Korobkov. – Protože nám přičte na vrub ještě tři Židovovy výsadkové brigády, které mezitím Poláci tam vpředu zmasakrují. Čerňachovského tanky prý stojí už v Suwalki, a jestli se na severu podaří 10. armádě přímo průlom na Bialystok a tady ne, nic dobrého nás nečeká. Tím si buďte jistý. Ty panáky ze štábu frontu čekám večer, nejpozději zítra. Prý nechápou, kde to vážne.

K potvrzení Korobkovových zlých předtuch se vzduch nad městečkem náhle rozezněl hlubokými tóny leteckých motorů. Od

východu se táhla dlouhá formace těžkých bombardérů TB-3. Krabicovité siluety se širokými křídly, na nichž se tísnila zdola neviditelná družstva parašutistů, jako by se jen unaveně vlekly oblohou nad sloupy kouře stoupajícími z hořící pevnosti. Formace se nad frontou zřetelně dělila na tři menší skupiny, které mířily k různým cílům.

V tu chvíli doběhl velitelskou skupinu hledaný politický komisař Šlykov, rozčileně mávající radiogramem, který sděloval, že Pinská flotila s 51. prekopskou výsadkovou divizí pravděpodobně nedorazí.

2. červen 1942 – Praha, Kobrynský kanál

Poručík pilot Miroslav Volf si nemyslel, že půjde o běžný zkušební let, když pro něho 1. června ve večerních hodinách přijel kurýr, ze kterého se v autě vyklubal major rozvědky a také letec Josef Šotola. Vůz se řítí rozpálenou večerní Prahou rovnou na kbelské letiště a Šotola sám netušil, oč tentokrát půjde, i když před Miroslavovou manželkou tvrdil, že jejího muže potřebují v konstrukci a na noc rozhodně nikam nepoletí. V Polsku vypukla válka. O nic jiného nemohlo jít.

Ve Kbelích čekal nejen generál Hájek, ale byl zde dokonce i generál Fajfr, vrchní velitel letectva a Volfův přímý nadřízený, velitel zvláštní skupiny instruktorů proudových letadel, podplukovník Václav Kanta.

– Jsme rádi, že jste přišel, bratře poručíku, vstal jako první generál Fajfr. – Jak víte, vypukla válka, a ačkoliv se nás zatím netýká, vyskytl se jeden mimořádně důležitý a také riskantní úkol. Je to úkol dobrovolný a nejde v žádném případě o rozkaz. Můžete ho odmítnout a je mou povinností vás upozornit, že při něm

můžete zahynout. Pokud odmítnete, ihned se vrátíte domů a na všechno zapomenete.

– Bratře generále, ušklíbl se Miroslav. – Copak to jde, odmítnout? Takhle?

– Ale jistě, že jde, potvrdil generál. – A ubezpečuji vás, že se na vás, když odmítnete, nebude nikdo dívat skrz prsty Máte mé slovo.

– No tak dobrá, vzdychl Miroslav. – Oč vlastně jde?

– Je to takhle, převzal slovo generál Hájek a začal ukazovat na mapě ležící pod sklem na stole. – Tady vidíte pevnost Brest. Poláci se v ní drží zuby nehty a Rudá armáda nemůže uvolnit železniční koridor na Varšavu, dokud pevnost nedobije, nebo alespoň neutlumí její palebnou sílu. To mohou udělat jen tehdy, když se jim podaří překročit Bug a odříznout pevnost i ze západu. Bug je ovšem široká řeka a na druhé straně mají Poláci silně opevněnou linii. Rudí by potřebovali ovládat řeku. Tedy nějaké dělové čluny a podobně. Abwehr nechává ze severu z Pruska monitorovat a pozorovat celou oblast svou speciální letkou Rowehl. Nebojují, jen fotografují. Dnes, ještě za posledního světla, se jeden z letounů dostal sem do oblasti u Pinska a vyfotografoval tento umělý kanál, který Rusové nedávno prokopali mezi horním tokem řeky Pripjať a Muchavcem. Tady od Pinska ke Kobrynu. Netušili jsme, že je Pripjať splavná tak vysoko, ale na jedné z fotografií byla rozpoznána řada vojenských lodí vyplouvajících z Pinska. Vypluly před několika hodinami a za svítání by se mohly objevit někde přímo u pevnosti. To by mohlo být pro obránce zlé. Fotografie zaznamenala skutečnost, že kanál je tak úzký, že se v něm větší dělové čluny neotočí. Jakmile vypluli, mohou jen kupředu. Takže kdyby se podařilo potopit nebo znehybnit v čele konvoje jednu z těch velkých lodí, konvoj by uvázl, nemohl by tam ani zpět. Rudým by trvalo možná dlouho, než by kanál znovu zprůjezdnil.

– Teď vám řeknu něco z hlediska leteckých operací, naklonil se nad mapou generál Fajfr. – Polské letectvo je sice stále bojeschopné, ale jejich letouny jsou pomalé a ruská přesila na nebi je od svítání tak masivní, že jakkoliv velká skupina polských letadel by neměla nejmenší šanci nad onen kanál proniknout. Ztratili při opakovaných pokusech už šest strojů a marně. Bez výsledku. Vedou jen indiánskou válku jako my v osmatřicátém. Luftwaffe by to udělat mohla, má to z pruských letišť jen kousek. Jenže by musela nasadit velkou formaci a nevyhnula by se boji se vzdušnou ochranou konvoje. Problém spočívá v tom, že se Německo nesmí do války zapojit dříve, než nastane vhodný okamžik. Němci nesmějí vyprovokovat předčasný útok Rusů na Königsberg. Z mnoha důvodů záleží na tom, aby rudí postupovali jen tudy, spodem přes Polsko, a aby při tom co nejvíce krváceli. Němci mají v té oblasti rychlejší bombardéry, ale při sovětské přesile by nejspíš některé z nich Rusové přece jen sundali dolů a to by znamenalo předčasný konflikt. Zkrátka a jednoduše, potřebujeme docela malou skupinu asi tří letounů tak rychlých, aby žádný sovětský stíhač neměl šanci je zasáhnout nebo s nimi bojovat. Takové stroje, jak víte, existují, a nejbližší oblasti je máme my zde. Roji budete velet vy sám a vyberete si hned teď dva ze svých kolegů, my pro ně pošleme.

– Podrobnosti mám na starosti já, povstal podplukovník Kanta. – Poslouchejte, Miroslave. Odsud z Prahy je to asi šest set kilometrů vzdušnou čarou. Bé čtyřicítka má dolet osm set padesát kilometrů. Při rychlosti osm set kilometrů v hodině jste tam odsud nejdéle za hodinu, spíše i dříve. Vystartujete ještě za tmy a poletíte přímo. Poletíte velmi vysoko, okolo šesti až sedmi tisíc metrů. Nebudete si všímat žádných letadel, ani polských, ani ruských. Všem se vyhnete, a kdyby vás zpozorovala, stejně nemají šanci vás dohonit. Žádné souboje, leda byste neměli jiné východisko, ale to si neumím představit. Najdete ten konvoj a zničíte jednu nebo

i více velkých lodí. Pokud možno alespoň jednu v čele konvoje potopit. Pak se okamžitě otočíte a přistanete v Deblinu. Tam mají Poláci civilní dopravní letiště s dostatečně dlouhou pevnou dráhou. Už o akci vědí a budou na vás připraveni. Právě teď startují naši Hroši (A-300) s nákladem paliva pro vás. Poláci nemají kerosinovou směs, kterou potřebujete. Budeme tam na vás čekat. Budou z vás vyjukání, tak ne abyste se tam zapletli do nějakých debat. Pokud možno k vám Poláky vůbec nepustíme. Jen natankovat a domů, protože po svítání budou Rusové letiště určitě bombardovat. Pro případ, že by bombardovali dříve, vám najdeme záložní letiště. Vaše stroje budou označené polskými znaky. Kdyby se cokoliv stalo, na polské straně můžete klidně vyskočit a kontaktovat jejich rozvědku, ale za živého boha vás nesmí dostat Rusové. Stroj, který by havaroval, nesmí přistát, musí být dokonale zničen. Kdybyste z nějakého důvodu nemohli z Deblinu odstartovat, musíte stroje také zničit a to dokonale.

– Ve skutečnosti se vaše akce nikdy neuskutečnila, upozornil generál Hájek důrazně. – Československá armáda je se Sovětským svazem ve stavu hlubokého míru a jakékoliv dohady o tom, že naše letectvo napadlo Rudou armádu nebo se vůbec pohybovalo nad Polskem, bychom museli co nejdůrazněji popřít nebo bychom, v nejhorším případě, museli vysvětlit, že se jeden z našich pilotů zbláznil a jednal na vlastní pěst.

– Na druhé straně je to jedinečná příležitost, jak vyzkoušet bé čtyřicítku v ostrém boji, ne? usmál se podplukovník Kanta. – Dříve než se v ostrém boji skutečně ocitneme, což nemusí trvat zase tak dlouho, jak se někteří domnívají. Vaše zkušenosti, Miroslave, budou k nezaplacení, takže se koukejte v pořádku vrátit.

– Rozumím, vydechl Miroslav úžasem. – Ale nerozumím tomu, jak máme lodě zničit? Bé čtyřicítku je stíhačka, není stavěná na to, aby nesla bombu.

– Jeden z hlavních důvodů, proč jste byl vybrán, zdvihl podplukovník Kanta ukazovák, je ten, že jste se podílel na ostrých střelbách křídelnými raketami TRUL na pozemní cíle. Nebudou sice zaměřované akusticky, ale jak vím, dokážete s nimi strefit silnici nebo lokomotivu, tak proč ne loď? Ty jejich necky budou beztak nacpané municí.

– Jasně, řekl Miroslav. – Chci Kadlece a Bártu. Náhradník by mohl být Nováček.

Major Šotola bez vyzvání odkvačil k autu. Miroslav si poručil silnou kávu a odebral se do podzemního hangáru, aby osobně dohlédl na přípravu svého stroje, kterému právě na křídla malovali polské červenobílé šachovnice.

~

Nakonec všechno proběhlo lépe, než mohl kdo čekat. Roj turboreaktivních štik (stíhaček B-40), tří exemplářů z 72 strojů zatím vyrobené zaváděcí série, odstartoval po důkladné instruktáži a předletové přípravě 3. června okolo třetí hodiny ráno přímo z betonové dráhy u Kbel. Stroje nabraly rychle výšku 6 000 metrů a kurz 76°. Miroslav nechal své kolegy zvětšit rozestupy a vyzkoušet dvacetimilimetrové kanóny krátkou dávkou. Po patnácti minutách letu přelétli hranici státu.

Dole na zemi bylo v čistém vzduchu jasně vidět jiskřičky obydlených míst a také čáru, za kterou panovala naprostá tma. Zde končilo německé Slezsko a piloti se mohli na vlastní oči přesvědčit, jak dokonale a rychle se Poláci naučili válečnému zatemnění a to i zde, daleko na západě. Když nejhustší ranní tmu začalo ředit svítání, byli již kdesi nad Vislou. Nevypálilo po nich jediné dělo, přestože kondenzační stopy šesti motorů musely být ze země jasně vidět. Koryto největší polské řeky viděli jen jako širší pás ranní mlhy a Miroslav si uvědomil, že také koryto kanálu

a Muchavce bude nejspíš halit mlha. To mu ale paradoxně mohlo usnadnit hledání úzké vodní stopy schované v nekonečných pralesích a podrostech bažin.

Za další čtvrt hodinu spatřili kdesi daleko vpředu a hluboko dole vzdálenou čáru černého dýmu propichovaného záblesky, táhnoucí se od severu k jihu. To byla fronta. I v polském vnitrozemí se tu a tam zdvíhaly ze země sloupy černého dýmu. Vzápětí se objevila ještě jakási jiná mihotavá čára ve vzduchu nad obzorem, pomalu nabývající souvislé podoby. Skládala se z drobných teček a jakoby rojů much či komárů. Vypadalo to jako obrovská hejna ptáků v jakémsi zběsilém exodu do teplých krajín.

– Tamhle jsou, upozornil Miroslav radiostanicí. – Tak žádné souboje. Jdou pod námi, nemusíme stoupat.

Pohled na blížící se lavinu oceli vznášející se v chladném ranním vzduchu, ho ohromil. Létal ve válce před třemi roky a dokonce létal na Ratách, které docela jistě tvořily nyní podstatnou část oné masy, ke které se rychle blížili. Viděl ze stejné perspektivy hromadné nálety Luftwaffe na moravská města, ale nic z toho co zažil a viděl, se nedalo srovnat s tímhle. Masa protileticích strojů hrozivě narůstala do šíře i do výšky a v jeho zorném poli se objevilo několik stovek strojů. Nedaly se spočítat a táhly jako mohutné mračno pomalým, vytrvalým letem. Kdyby neletěl o nějakých tisících metrů výše, dělalo by mu velké starosti jak se tou masou proplést bez srážky, bez újmy. Letouny táhly v klínech jako divoké husy, ale z čelního pohledu to vypadalo jako nepřerušované řady, jedna nad druhou. Zblízka rozpoznal těžké, neohrabané krabice TB-3, ovšem také již celé letky modernějších Iljušinů Il-4 s hnědou kamufláží s rudými hvězdami na křídlech. Pochopitelně zde byly i v Československu známé Antky (SB-2), dnes již také zastarávající. Miroslav zaznamenal naprostou absenci stíhaček. Mýlil se, neboť Raty zde nebyly. Celé bombardovací letecké pluky tu letěly jako na přehlídce, bez stíhací ochrany.

Mirolava ohromilo množství níže letících taktických bombardérů Su-2. Uvědomil si, že tyto letouny tvoří možná 70 % celé masy vzdušných sil, která se před ním a pod ním rozvíjela. Poznal je podle kulovité kupole zadního střelce. Tu a tam se jednotlivé letky oddělovaly a spouštěly se dolů k zemi, na předem určené cíle. Mezi bombardéry začaly, jako ošklivá vyrážka, rozkvétat chumáčky černého kouře. Protiletadlová palba. Šrapnely byly naštěstí nastaveny na výšku bombardérů, kterou PL obraně předem udávaly radarové stanice.

Štíky se nad nimi mihly obrovskou rychlostí, aniž se zadní střelci u kulometů vůbec stihli probudit. Na východě se zablesklo a Miroslov nasadil tmavé brýle. Nad dalekými lesy vycházelo slunce a pro Polsko nastával další den pekla. Štíky změnilly kurz nepatrně k severovýchodu. Miroslov chtěl na loď útočit ze slunce a rozhodl se oblétnout pinský kanál širokým obloukem ze severu. Potom spatřil obrovský, vysoký sloup černého dýmu. Blížil se k hořícímu obleženému Brestu, do něhož bušily velkorážní houfnice, stejně jako do protějšího břehu řeky. Mírně naklonil stroj a rozpoznal mlžné stupy Bugu i Muchavce stékající se právě kdesi v patě onoho sloupu. Zároveň zahlédl opět ony známé drobné mušky či moly míhající se hluboko pod ním, kdesi nízko nad zemí. Stíhačky a bitevníky rudého letectva. Od východu registroval další mrak klesajících bombardérů dlouhého doletu.

– Jdeme dolů, oznámil. – Klesat na výšku tří tisíc.

Pak stočil stroj opět k východu, aby se při klesání nestřetl s oním mrakem. Všiml si prašné silnice, po které ze stejného směru táhly dlouhé kolony vozů, automobilů a tanků. Sledoval mlžný pás Muchavce, až objevil úzkou linku ztrácející se v zelené ploše lesů. Letěl však dále a dokončil obrat. Se sluncem v zádech klesl na pouhých 600 metrů a hnal se po stopě kanálu od jihovýchodu. Rozpustil formaci. Nyní letěly stroje za sebou v řadě s téměř kilometrovými rozestupy. Odjistil rakety a vydal povel

i ostatním. Mlha dole byla stále ještě hustou, kašovitou směsí a nedovolovala přímý pohled na hladinu. Plavidla však prozradily komíny a tmavý dým. Lodě¹⁸ vůbec nebylo těžké najít. Byly všude. Konvoj se táhl na délku tří kilometrů kanálu. Kam oko dohlédlo, viděli komíny a dým. Čelo konvoje piloti dostihli již jen kousek od ústí kanálu do řeky u Kobrinu. Po prvním přeletu se otočili a Miroslav vydal povel k ostrému útoku.

Admirál Grigorijev později vůbec nedovedl popsat, co se stalo. Krátce po svítání, okolo čtvrté hodiny ráno, vyšel ze své kajuty na přední otevřenou palubu monitoru Zvězda a nadechl se. Břehy kanálu¹⁹, jichž se boky Zvězdy téměř dotýkaly (měl šířku necelých 25 m), byly v mlze rozeznatelné jen jako tmavé šmouhy. Ani nebe ještě nebylo vidět. Mlha se rozptýlí teprve po desáté hodině a to bylo dobře. Toto byl velký den. Kanál již téměř překonali. Za dvě hodiny, ještě v husté mlze, dorazí dělové čluny k hradbám brestské pevnosti. Obránci zaměstnaní palbou je v kouři a mlze ani nespatrií. Pěchota bude mít rozkaz důkladně zadýmit celé okolí řeky. V širším korytě Muchavce předjedou Zvězdu minové prámy a výsadekové čluny. Jednotlivé ostrovy pevnosti kromě citadely

¹⁸ Ve 30. letech byla zformována říční flotila na Dněpru, kterou tvořilo 120 plavidel, z toho 8 těžkých monitorů a s vlastní leteckou složkou. V létě roku 1940 byla **Dněperská flotila** rozformována a namísto ní vytvořeny dvě flotily – Dunajská, dislokovaná od Oděsy k deltě Dunaje a Pinská se základnou na horním toku Připjati, 500 kilometrů od nejbližšího moře. Jejím úkolem bylo doplout do Bugu, po něm do Visly a na pobřeží Baltu. Dále operovat v dosahu pobřeží a dle potřeby vplouvat dalšími řekami do nitra Německa.

¹⁹ Kanál Dněpr-Bug začala Rudá armáda kopat ihned po obsazení západního Běloruska v říjnu 1938. Od Pinska ke Kobrinu měřil 127 kilometrů a byl hlouben i během zimy. Na stavbě se podílely ženijní jednotky 4. armády a Stavební organizace NKVD, tedy desítky tisíc vězňů. Stavbu řídil plukovník ženijních vojsk Alexej Prošljakov, který byl za její realizaci povýšen do generálské hodnosti. Spojení Dněpru a Bugu bylo dokončeno v listopadu 1941 za cenu mnoha tisíc životů a desítek strojů utopených v bahně. Kanál měl od počátku výhradně vojenský účel.

nemají vybudovány valy ze strany od řeky. Zatímco monitory zahájí dělostřeleckou palbu z ráží 152 mm a z bezprostřední blízkosti do valů severního a jižního ostrova, výsadbáři 51. divize se již pohnou na břeh z hladiny, přímo do zad odstřelovaných valů. Brest nebude dobyt mnoha divizemi Korobkovovy 4. armády, ale pouhými několika oddíly Grigorijeovy námořní pěchoty.

Pak se kdesi nahoře nad mlhou ozval zvuk, který admirál ve svém životě ještě neslyšel. Narůstající řev smíšený se svistem. Zvuk jako by měl hmotnost, pod jejíž tíhou se námořníci instinktivně přikrčili či rovnou padali na palubu. Zvuk připomínal řev draka, který přelétl nad konvojem a svým ocasem rozčísil mlhu. Přesto admirál nespátřil draka, ani jeho stín. Zvuk se vzdaloval, ale stále byl jaksi přítomen. Všechn vzduch jím jakoby vibroval. Potom drak znovu přilétl odněkud zezadu. Za zádí vytryskla z hladiny řada gejzírů a cosi zabubnovalo do paluby i do střech kajut. Vzápětí se přímo shora z mlhy zapíchl do paluby jakýsi nepopsatelný blesk. Grigorijev by byl přísahal, že šlo rovnou o dva souběžné blesky. Následovala exploze v podpalubí, která vyhodila do vzduchu smršť prken i plechů a smetla můstek. Neopancěřovaná paluba vybuchla jako malá sopka a tlaková vlna hodila admirálovo tělo přes bort.

Když se probral, plaval v kalné vodě kanálu, zuřivě kopal nohama a za krk jej nadlehčoval nějaký námořník. Na okolní hladinu stále ještě pršely kusy ohořelých prken. Vzduch páchl kouřem a ohněm, každé nadechnutí nutilo ke kašli. Ani se nestihl zeptat, co se stalo, když se zvuk ozval znovu. Znovu se přehnal nad nimi a okno v mlze rozehnané výbuchem ukázalo mihnuvší se cosi, z čeho vzadu šlehaly plemeny. Tentokrát zaduněl výbuch dále proti proudu a admirál vytušil, že vybuchla Paběda. Vzápětí se celá věc opakovala potřetí. Vydrápal se s námořníkovou pomocí na břeh kanálu a spatřil hořící Zvězdu, přes jejíž palubu se právě

přelila voda. Grigorijev věděl, že celá loď se potopit nemůže, na to byl kanál příliš mělký, ale také mu bylo jasné, že takto zničený monitor nikam dál nedopluje. A nejen on. Sedmdesát dalších lodí nikam nedopluje, protože vrak Zvězdy kanál dokonale zatarasí.

Na hladině plavala těla v pruhovaných trikotech Pinské flotily. Dvě minuty nato se zvuk ozval znovu. Děsivá smršť metala blesky tentokrát od jihu a nalétávala kolmo k toku kanálu. Výbuchy a detonace se ozývaly ještě více na východ. Admirál si uvědomil, že rozebrat a vytahat Zvězdu po kusech z koryta nepomůže. Byla to těžká loď o výtaku 2 000 tun opatřená pancířem o síle 100 mm. Rozebírat takové železné monstrum pod vodou je práce na celé věky. Potopených sestřiček Zvězdy bude ale zřejmě i více, možná všechny čtyři, kterými flotila disponuje. Po proudu připlouvala první ohořelá těla, tentokrát v uniformách výsadkářů 51. prekopské divize.

~

Československé štiky přistály v Deblinu okolo páté hodiny, když se piloti ujistili, že se v dohledu neblíží žádná další souvislá fronta nalétávajících sovětských bombardérů. Jednu minuli cestou k cíli a po splnění úkolu museli urychleně opět stoupat, protože se blížila druhá. Nechali ji přeletět a sledovali, jak se rozpouští do jednotlivých zlověstných mraků, které mění kurz ke svým cílům. Deblin dostal také svůj příděl pum, ale tentokrát to nebylo letiště. Asfaltová dráha stavěná pro civilní letouny k přistání dostačovala jen tak tak. Piloti vystoupili, poodešli dále od místa čerpání a kouřili.

Přišel je uvítat polský plukovník Wacław Iwaszkiewicz, který se představil jako velitel letectva Armády Lodž a sdělil jim, že toto civilní letiště dočasně převzala III. stíhací peruť 6. pluku. Celé letiště zelo prázdnotou a nikde v dohledu se nevyskytoval jediný

čumil. V dálce okolo celého areálu i podél přistávací dráhy postávaly ozbrojené stráže a polští mechanici pracující na doplnění paliva občas s vytřeštěnýma očima zírali na stroje, které jako by přilétly z Marsu. Zašpicatělé přídě, velké válce neznámých motorů pod křídly těsně u trupu a nikde žádné vrtule. O něčem podobném mohli polští piloti jen snít. Poláky ani na chvílku nezmátly červenobílé čtverce na mírně zešikmených křídlech. V noci přilétla těžká československá letadla a přivezla instruktora i cisterny, ze kterých se nyní těmto fantastickým strojům doplňovalo palivo. Plukovník Iwaszkiewicz se tvářil naprosto diskrétně a na nic ohledně zázračných letadel se nevyptával. Zřejmě dostal své instrukce od tajné služby. Pouze lišácky pomrkával a nechal si vyprávět, co českoslovenští piloti viděli nad frontovým pásmem, zvláště jak to vypadá s Brestem. Závěr však byl pro všechny jasný. V podstatě šlo o dva závěry: Čechoslováci mají jakousi úžasnou zbraň a Čechoslováci nám přece jen nějak pomáhají.

– Kdyby jich bylo pět set, pomyslel si Miroslav hořce, – něco bychom těm bolševickým hejnům předvedli.

Potom Miroslav upozornil plukovníka na fakt, že mraky sovětských vzdušných invazních sil tvoří převážně pomalé a bezbranné Su-2, většinou bez stíhacího doprovodu.

Za okamžik již mechanici, ohlušení hřměním a svistem, v úžasu civěli na modré ostré plameny, které šlehalo z motorů startujících strojů, jako by šlo o nějaké rakety.

V Kbelích přistáli o půl sedmé, dostali kávu a pak se srdnatě vydali do spárů smečky vyhodnocovačů. Tlupa mechaniků se zatím v hangáru vrhla na stroje. Jejich prvořadým úkolem bylo přemalovat rozlišovací znaky zpět na československé.

2. červen 1942 – Plzeň–Skvrňany

Jan Volf vídal za poslední tři roky Skvrňany jen občas. Zpravidla trávil vždy dva měsíce v armádních výcvikových prostorech, kde cvičil budoucí výsadkáře, a pak měsíc či šest týdnů doma. Proměnu západního plzeňského předměstí vnímal tedy jaksi ve skocích a o to více si ji uvědomoval. V této části panoval po celou dobu, od konce mnichovské války, nevídaný stavební ruch soustředěný okolo obnovy rozbombardované Škodovky a sousedních dělnických čtvrtí. Jan Volf již nebyl vedoucím skladu a nebyl škodovákem. Do podniku se od osmatřicátého roku podíval jen tak ze zvědavosti dvakrát, ale obvodové zdi fabriky nebyly zase tak vysoké, aby nebylo možno sledovat její proměnu. Obří továrna na sebe brala při pohledu zvenku zcela jinou siluetu, než jakou si Jan pamatoval před tím, než se změnila ve změť trosek, sutin a pokroucených konstrukcí. Všude vyrůstaly úplně nové vysoké haly, jeřáby, cisterny, komíny, nádrže, plynojemy a správní budovy. Vše svazovaly a proplétaly svazky potrubí a kabelů. Nové lehké haly stavěné z ocelových konstrukcí a betonu nebyly tak hezké jako zbořené cihlové baráky z časů největší zbrojovky monarchie. Byly ale jistě účelnější, vytápěné i větrané a byly uvnitř vybaveny úplně novými stroji. V původní podobě byla opravena jen vysoká štíhlá hala vedle hutí, o níž Jan věděl, že je to kalírna pro dlouhé dělové hlavně, které zde jeřáby namáčí ve svislé poloze do chladicích olejových lázní. Výroba se rychle stěhovala zpět ze Slovenska sem, na západ Čech, neboť ze strategického hlediska se tento dřívější nárazník germánské rozpínavosti stal náhle hlubokým zázemím. Dokonce se hovořilo o tom, že by na Borských polích, mezi Škodovkou a letištěm aeroklubu, měla vyrůst nová letecká továrna Avie. Z nových komínů se dnem i nocí valila oblaka dýmu a od absorpčních věží elektrárny stoupal mrak páry. Novými širokými branami fabriky

procházely kvalitní asfaltové silnice na rozlehlá parkoviště s nakládacími rampami pro nákladní automobily. V asfaltu se blýskaly zalité kolejnice pro železniční vlečky. Nová kvalitní trať napojovala Škodovku na plzeňský železniční uzel a také samostatnou kolejí prodlužovala její ruce k uhelným sulkovským dolům a k nýřanské muniční továrně. Městská rada nechala až přímo k branám továrny natáhnout novou tramvajovou dráhu. Proslýchalo se, že Karel Škoda poslal k čertu francouzské akcionáře, kteří před Mnichovem prodali své podíly Göringovi, a nyní byla fabrika opět čistě jen v českých rukou. O zakázky se bát nemusela. Vyzbrojovala armády Malé dohody a byla doslova zavalena zbrojnými zakázkami z Říše. Němci prý dokonce zaplatili škody způsobené bombardováním, jen aby byla Plzeň ochotna přijímat jejich zakázky.

Samotné Skvrňany se popílku a dýmu bát nemusely. Převládaly zde totiž větry od západu a Janovo bydlíště položené na severozápad od zdí fabriky, tudíž spíše čistily a provětrávaly. Bylo zde zdravěji než ve zbytku Plzně. Když sem Jan Volf přijížděl v polovině října 1938 s vojsky ustupujícími od Plzeňské čáry, nikdy by si byl nepředstavil, jak rychle se taková naprosto zničená čtvrť dokáže postavit na nohy. Samozřejmě sem putovaly velké státní stavební subvence, které si na vládě v Praze vyřval a vydupal osvědčený sociálnědemokratický starosta Luděk Pik. Také Škodovka se samozřejmě starala o ubytování svých dělníků, ale výsledek se přece podobal zázraku. Čtvrť byla úplně elektrifikována. Právě se přes Domažlickou silnici stavělo jakési mohutné potrubí, neboť škodovácká elektrárna stojící přímo nad čtvrtí nabídla vytápění blízkých dělnických činžáků zbytkovou parou, kterou jinak neužitečně vypouštěla do ovzduší. Před mobilizací bydleli Volfovi na Křimické v dvoupokojovém činžovním bytě společně s rodiči i dítětem, topili uhlím v kamnech, svítili petrolejkou a pro vodu běhali k pumpě na

dvorek. Nyní mohli přenechat starý byt jen rodičům a odstěhovat se na druhou stranu bloku do třípokojového světlého bytu v úplně novém domě (namísto vybombardovaného). Svítili elektřinou a mohli poslouchat vlastní rádio, tekla jim voda z vodovodu a do zimy snad budou moci i malá bubnová kamínka vyhodit do šrotu. Jan coby instruktor u armády vydělával slušné peníze a mohl si dovolit tu trochu nikdy nepoznaného přepychu pro rodinu státního zaměstnance. Navíc mu přiznali definitivu. Ani manželka Anna nemusela chodit do práce a mohla zůstat doma s dětmi, pročež ji sousedky začaly považovat div ne za šlechtickou paničku. A to ještě sousedky nevěděly o příbuzenstvu, jmenovitě o bratránku Miroslavovi, který jako špičkový tovární zalétávač bral stejné peníze jako nějaký ministr.

Nově vybudované Skvrňany byly také již jiné než ty, které skončily v troskách. Toto bývala původně agrární čtvrť a dominovaly jí statky sedláků, kteří odnepaměti obhospodařovali úrodné louky podél Mže. Teprve po světové válce tu vyrostlo několik činžáků pro škodovácké dělníky a sedláci se s tím smířili, protože jim starý Škoda přenechal velký přivýdělek ve formě povoznictví pro fabričné výrobky a materiál. Bombardováním vzala většina statků za své a na jejich místech vyrůstaly nové dělnické činžáky. Při silnici na Křimice se zvedalo lešení u základů budoucího kostela a v posledním roce se v uličkách dokonce objevilo několik parkujících automobilů.

Druhého večera po příjezdu se Jan vypravil do nedaleké hospody U Brantlů, což byla základna sociálních demokratů a také chlapů z jednoty (DTJ). Věděl, že za celý večer nevypije více než jedno pivo, ale byla to výjimečná možnost zakouřit si a poklábisit s chlápky, se kterými strávil před válkou patnáct let ve fabrice a více než dvacet let byl jejich sousedem.

– Hele ho! mlaskl na uvítanou Jirka Planeta, horizontkář z dělovky. – Že se taky ukážeš, Šedej vlku. Tobě se to válčení nějak zalíbilo. Už budeš generál?

– Je to práce jako každá jiná, pokrčil Jan rameny. – Dělán jen to, co předtím se skauty a s dorostem. Nikdy by mě nenapadlo, že se tím dají vydělávat peníze. Ale dají a dobře. A baví mě to. Ale nejsem voják a nemám hodnost.

– Ale bavíš se se šaržemi, odtušil vedle sedící Pepa Šimandl. – Tak bys nám mohl říct, kdy budeme zase sedlat koničky?

– No jo, prý bude zase mobilizace, zvažněl Planeta.

– O ničem takovém nevím, bránil se Jan. – To by mě přece nepustili na měsíc domů jen tak...

– A že je válka taky nevíš? Že se Rusové řezou s Poláky?

– Cože? vytřeštil Jan oči.

– On fakt nic neví! bouchl Šimandl dlaní do desky stolu. – Kdy jsi přijel? Včera? No tak to je mi jasné, to ses musel přivítat s Aničkou a určitě sis ani nepustil rádio.

To byla pravda.

– Je to tak, tlumočili mu jeden přes druhého. – Včera ráno vpadli bolševici do Polska a nikdo neví proč. Řeže se to u Brestu a u Přemyslu jako v patnáctém roce.

Tentokrát to ale půjde rychle, protože Rusové mají prý tisíce tanků a letadel. Míří na Varšavu a na Krakov. Na východě, na Slovači, už prý naši vyhlásili Kryt hranice.

– To je zbytečné, kroutil Planeta hlavou. – Soudruzi ze Sovětského svazu by proti nám nikdy nešli. Proti Polákům a Šlonzákům, to je něco jiného. Možná i proti Germánům, ale my jsme snad Češi, ne? Před pár lety nám pomáhali. Dávali nám aeroplány a tak...

Jana Volfa zamrazilo v zádech. Před několika lety by byl s Planetou souhlasil, ale od té doby se hodně změnilo. Skutečně měl možnost poslouchat názory důstojníků nejrůznějších jednotek

a také mluvil s těmi, co přišli ze Španělska, s interbrigadisty. Ti měli z ruských bolševiků strach. Mluvili o koncentračních táborech a rudém teroru, což se zdálo být neuvěřitelné, protože tohle dělali fašisté a ne ozbrojený proletariát, Rudá armáda, úderná pěst pracujícího lidu. Jenže oni tam byli a mnozí z nich bývali socialisté a také komunisté, předtím, než se vrátili zpátky. Sociální cítění jim zůstalo, ale komunismus nenáviděli jako mor, stejně jako fašismus před tím.

– To jsi ale ve špatné hospodě, rozčiloval se Šimandl na Planetu. – Měl by sis jít sednout nahoru k sokolovně u sedmé brány, mezi ty Stalinovy poskoky. Oni jim ale stejně co nevidět zakážou partaj. Říká se to všude. Prý tu dělají špionáž pro Stalina a chystají sabotáže.

– A co bys chtěl? oponoval Planeta. – Co budeš dělat, až se Rusové chytanou s Wehrmachtem a naši vojenští páni vyhlásí mobilizaci? To jako máme narukovat a jít najednou pomáhat Němcům? Proti Rusům?! Nebo polským statkářům proti ruským dělníkům?

Jan Volf věděl, že v Plzni nikdy nebylo mnoho komunistů. O to radikálněji se projevovali. Nikdy se socialisty nevstoupili do koalice. V osmatřicátém táhli všichni za jeden provaz proti Němcům, ale od té doby, co vstoupilo Maďarsko do Malé dohody, se mnoho změnilo. Vloni došlo kvůli cizím dělníkům i ke rvačkám.

V Plzni se od války objevovalo stále více laciných dělníků z Rumunska, Maďarska a z Polska. Také Slováci se sem stěhovali ve velkém. Nyní jich tu bylo nejméně šest sedm tisíc a ubírali domácím práci, protože byli ochotní dělat za mnohem nižší mzdy. Mnozí z nich vyvolávali pohoršení, dopouštěli se krádeží a přepadení, opíjeli se po hospodách a často se rvali na nože. Sociální demokracie ve Skvrňanech a na Karlově se tehdy manifestací před radnicí postavila proti zamýšlenému ubytování

cizích dělníků v jejich čtvrtích, v nově stavěných domech. Kvůli tomu začali pro dosídlence stavět laciné kolonie na Lochotíně, kde se teď říkálo Malá Bukurešť. Jan se toho neúčastnil, protože tehdy právě vedl výcvik v doupovském prostoru, ale věděl, že komunisté se přistěhovalců zastávali. Agitovali mezi nimi a dobře věděli, že tihle cizí dělníci v neznámém prostředí, vytržení ze svých kořenů, snadno podlehnou internacionalistickým idejím. Na komunisty tehdy zaútočili národovečtí mládežníci a sociální demokracie vedla proti komunistické agitaci ostrou kampaň na stránkách *Nové doby* v dojemné souhře s *Českým deníkem*. Tyhle dva stranické listy byly vždy jako kočka se psem, a náhle našly společnou řeč.

A nyní ještě tohle. Sovětský útok na Polsko a možná nejen na Polsko. To bylo nebezpečné. Rusové nebyli Němci, a tohle bylo mnohem nebezpečnější než celý Mnichov. To mohlo stranu rozštěpit. Radikálnější členstvo to mohlo svést k užší spolupráci s komunisty A co teprve kdyby se rukovalo?

Ještě večer si Jan Volf pustil rádio a dlouho do noci hltal kdejaké zprávy. Vyděsilo ho, co se dělo ve Francii v souvislosti s částečnou mobilizací. Tam se socialisté spojili s komunisty a obsazovali fabriky, ničili přístavy a vedli ozbrojený boj s vládním vojskem. Tam se opět stavěly barikády a dezertovaly celé prapory záložáků. Jednotky se přidávaly k revolucionářům. I se zbraněmi. Před půlnocí hlásil český reportér z Paříže, že do ulic Cherbourgu vjely tanky divize generála de Gaullea a drtí barikády. Po celém městě se bojovalo a bylo prý mnoho mrtvých.

Jan věděl, co by bylo zapotřebí. Měly by se vyjádřit stranické špičky. Sám Hampl, kterého Plzeňáci dobře znali, by měl vystoupit v rádiu a říct jasné slovo. Udat tón a vymezit pevnou stranickou linii. Pokud to brzy neudělá, pak je jasné, že nahoře, ve vedení, to vypadá podobně jako tady dole, a to by bylo zlé.

3. červen 1942 – Praha

Tiskové středisko Úřadu propagandy FORPRESS ve Štěpánské ulici opět po letech ožívalo. Ruch, který zde od konce května pozvolna narůstal, měl ještě daleko do plné slávy, kterou středisko zažilo v říjnových dnech osmatřicátého roku pod vedením komunisty Gottwalda. Zahraniční dopisovatelé se nyní hrnuli spíše do Polska a do Königsbergu, případně do Maroka a do Lurd. Válka však v posledním desetiletí dostávala zcela nový rozměr a tím byla medializace, tedy zpravodajství, které dění na frontách přibližovalo rozhlasovým posluchačům v dalekém zázemí a v zahraničí. Ukazovalo se, že takové zpravodajství může být velmi důležité pro odhodlání celých národů vést a podporovat válečné úsilí nebo je naopak bojkotovat. Tím se i zpravodajství stávalo zbraní. Po zkušenosti z Mnichova také československá vláda přistoupila k rázným opatřením, a po dohodě s armádou vydalo ministerstvo obrany směrnici č. 235/39, která umožňovala přístup do frontového pásma pouze zpravodajům, kteří absolvují základní teoretický kurz válečného zpravodajství. Dvoutýdenní intenzivní kurz měl dát zpravodajům jakýsi klíč k pochopení a objektivnímu hodnocení všeho, co se ve válce a na frontě odehrává, a byl zakončen udělením certifikátu. Právě takovými kurzy bylo na konci května oživeno tiskové středisko ve Štěpánské.

Generál Emanuel Moravec vešel do učebny rázným krokem, pozdravil asi čtyřicítku shromážděných reportérů a začal rozvěšovat mapy.

- Vivat Duce! pokusil se kdosi ze skupiny o přátelský vtíp.
- Nechte těch hovadin, odsekl generál, aniž se otočil.

Moravec dobře věděl o své neodolatelné podobě s padlým italským diktátorem a po pravdě řečeno mu srovnání lichotilo.

– Pokud, pánové, nepochopíte základy toho, co vám nyní prozradím z tajných kuchyní generálních štábů, budete s největší pravděpodobností psát do těch svých plátků podobné hovadiny. Jednak se tím zesměšníte, za druhé si tím uzavřete cestu ke skutečným štábům na skutečné frontové linii, za třetí budete mást obyvatelstvo a dostanete sebe i své noviny do konfliktu se zákonem.

Moravec rozdal do skupiny jakési natištěné brožurky s mapkami a fotografiemi.

– Zatím to nechte být. Bez výkladu stejně nepochopíte, co je tam uvnitř psáno. Začneme od úplného základu. Musíte rozumět pojmům a vojenské řeči. Tak především něco o strategii. Armáda, která se chystá k boji, může postupovat vcelku nebo rozdělena na několik proudů. Záleží na terénu, početnosti a dalších okolnostech. Dříve nebo později však musí svést hlavní bitvu. Toto je věcí strategického plánování. Podívejme se například na Moltkeho tažení proti Rakušanům v roce 1866. Máte to na mapce číslo tři. Prusové tehdy vtáhli do Čech třemi základními proudy, zatímco císařská armáda stála soustředěna u Olomouce a posunula se k Hradci Králové. Dvě pruské armády pronikly k Labi a k Jizeři zde daleko na západě a mohly bez odporu obsadit Prahu nebo i celé Čechy. Moltke však nebyl hlupák a věděl, že tím by nic nezískal. Naopak by rozdrobil své síly do menších skupin a velká rakouská armáda pod Benedekovým komandem by je po kouskách zničila. Moltke musel dosáhnout rozhodnutí a to znamenalo zničit hlavní Benedekovy síly. Zkrátka a jednoduše, cílem tažení nejsou města nebo území, cílem je vždy především likvidace živé síly nepřítele. Kdo podniká tažení, aby obsadil město, je idiot a prohraje válku. Kdo se soustředí na zničení armády nepřítele, vezme si potom všechna města bez odporu. Strategie učí, že vždy musí být svedena takzvaná hlavní bitva s hlavními silami nepřítele. Můžeme se k nepříteli přibližovat z různých směrů.

Můžeme manévrováním přerušit jeho zásobovací komunikace, odříznout mu ústupové cesty, ale to nemění nic na tom, že v okamžiku hlavního střetu musíme mít vlastní armádu pohromadě. Také Československá armáda by byla v osmatřicátém prohrála válku, kdyby pouze bránila území republiky proti Wehrmachtu. My jsme se však soustředili na zničení živé síly Němců po částech a to nám dalo vítězství. Klidně jsme je pustili do vnitrozemí, ale zaplatili za to pětinou všech svých sil a ztrátou iniciativy. To, co podnikají dnes rudí v Polsku, je stejné. Jejich prvním cílem je sevření a zničení polské armády jako živé síly. Dále se budeme bavit o hlavní bitvě a to je již záležitostí taktiky.

Generál sundal ze stěny mapu prusko-rakouské války a odhalil jakési černobílé schéma.

– Toto je klasická bitevní sestava, kterou v různých obměnách používaly armády ještě zhruba před sto lety. Musíme si uvědomit, že tehdy dokázaly státy financovat a vyzbrojit pouze armády o maximálním počtu několika set tisíc mužů. Když se armáda rozvinula k bitvě, bylo to v základní linii – střed a křídla. Úkolem křídel je zabránit obchvatům vlastního vojska, ubránit tyl a pokud možno naopak docílit obchvatu nepřátelského středu. Vojsko však nikdy nebojuje celé. Boj se odehrával pouze na této střetové linii v palebném poli tehdejších kanónů a pušek, zbraní, které nemívaly moc velký dostřel. Na střetovou linii byla vyslána jen nepatrná část celé armády. Její většina stála soustředěna v záloze, mimo palebné pole. Jednotky v palebném poli na sebe střílely a podnikaly tu a tam nějaké jízdni nebo omezené bodákové útoky. Rychle se opotřebovávaly vlivem palby a poklesu morálky vojáků, kteří viděli umírat své kamarády a čelili strachu ze smrti v otevřeném terénu. Tehdy nebyly ještě kopány zákopové linie. Velitel armády musel odhadnout, kdy se plnohodnotná jednotka v přední linii mění ve vyhořelý popel bez odhodlání a s prořídlymi počty, kdy hrozí instinktivní útěk, který by mohl strhnout na

ústup i záložní jednotky. V určitý okamžik musel čelní jednotky vystřídat záložními, převést je dozadu do týlu, kde se je důstojníci snažili doplnit, reorganizovat, znovu vyzbrojit a pozvednout jejich morálku. Bitva obvykle trvala tak dlouho, dokud jedné ze stran nezačaly docházet použitelné zálohy. Vítězil tedy ten, kdo měl početní převahu nebo dokázal se svými zálohami účelněji hospodařit. Poražený se dával na ústup. Musíte vědět, že teprve na ústupu vznikají skutečně významné ztráty. Dokud bitva trvá, ztrácejí obě armády v palebném poli přibližně tentýž počet padlých a raněných. Na ústupu se však celé jednotky zpožďují nebo zabloudí a jsou zajaty jízdou vítěze. Vítěz zde ukořistí příliš pomalá děla a povozy. To jsou ztráty, které oslabují pouze ustupujícího a zvyšují převahu vítěze, který již takové ztráty nemá.

– Ale co moderní boj na frontě? vykřikl redaktor Hrubeš.

– K tomu se dostáváme. Nic byste nepochopil, kdybych vám nevysvětlil základy. Vývojem válečné techniky a zbraní došlo na přelomu století především k velkému zvětšení palebného pole. Zbraně střílely na celé kilometry daleko z pozic, které již nebyly vidět, a hustota palby znemožnila čelní útoky pěchoty i jízdy. Vojska na střetné linii se musela od sebe vzdálit a zakopat se. Namísto sevřených řad útočily jen řídké rojnice. Také zálohy se musely vzdálit dozadu, dále od palebného pole. Celý prostor bitvy se tím nesmírně zvětšil do hloubky. Moderní odvodní systémy umožnily povolát do armády celé miliony mužů. Střetná linie se roztáhla do šířky a vznikly fronty, tedy linie bez křídel, které znemožňovaly jakýkoliv obchvatný manévr. V počátku světové války to bylo patrné zejména na západní frontě. Po bitvě na Marne náhle vznikla souvislá frontová linie od Alp až k moři. Samotné štáby vycvičené pro klasickou bitvu byly zmatené a pouze reagovaly v mezích svých možností na překotný vývoj, jaký nikdo nepředvídal. Protože nepřítel nebylo možno obklíčit,

pokoušely se armády o proražení střetné linie, kdekoli se jim to zdálo možné. To vedlo k obrovským ztrátám a obě strany tomuto nebezpečí čelily tím, že nechaly také své zálohy, aby se zakopaly. Vznikaly hluboce členěné frontové linie. Kdykoliv útočník prorazil, zastavila ho druhá, třetí, čtvrtá linie a vyčerpala jeho síly. Žádného průlomu nebylo možno využít, protože pěší jednotky byly pomalé a obránce stihl vždy reagovat a pomalý průlom znovu přehradil zálohami, děly a kulomety. Celá světová válka se tak na západě proměnila v jedinou nepřetržitou a několikaletou hlavní bitvu. Proto ji nebylo možno zastavit. Nešlo o válku, ale o jedinou čtyřletou bitvu, a ta musela být dobojována, protože ústup by znamenal absolutní ztráty.

V této bitvě se zálohami stal celý zbytek státu a obyvatelstva. Celý průmyslový a lidský potenciál země byl vržen do bitvy v podobě záloh. Nebyl možný obchvat ani proražení střetné linie, a proto trvala bitva na frontě tak dlouho, dokud jedna strana zcela nevyčerpala své zálohy, tedy celý potenciál státu. Pak ale přiznání porážky v jediné bitvě znamenalo celkovou kapitulaci úplně vyčerpané a zhroubené země.

V osmatřicátém jsme viděli jistou obdobu této bitvy, ale jen v omezeném měřítku. Wehrmacht nebyl zcela připraven a OKW proti nám nasadilo jen přibližně stejně početnou a podobně vyzbrojenou armádu, jako byla ta naše. Útočili na opevněné linie, a když se jim nepodařil průlom linií, brzy vyčerpali své zálohy, kdežto naše zůstaly nedotčené. To nám nakonec umožnilo přejít na střetné linii ke křídelním obchvatům a přinutit Němce k ukončení bitvy a k ústupu. Velkou bitvu s Němci na dlouhé linii od moře k moři bychom však nevyhráli, protože Německo vyprodukuje mnohem větší zálohy než Československo a ty naše by se vyčerpaly dříve.

– Ale co Polsko a Rudá armáda? dožadoval se netrpělivý redaktor *Lidových novin* Golombek.

– Trpělivost, mladý muži, předl spokojeně Moravec. – Nejprve je třeba říct toto: Různé štáby různých zemí a armád hledaly po dvacet let lék na patovou situaci světové války. Především šlo o to, aby tato do absurdity dovedená forma bitvy nevedla k úplné devastaci celých národů a států, ale aby bylo dosaženo rychlého rozhodnutí, jak tomu bývalo před sto lety. Jinými slovy, aby válka mohla pokračovat a stala se opět uměním svého druhu. Kdyby totiž pokračoval vývoj tak jako ve světové válce, byly by války zbytečné. Vítězem by se automaticky stala země či koalice, která má předem zajištěno nejvíce obyvatel a nejvíce surovin. Taková země, zcela proměněná v bitevní potenciál, by mohla vydržet nejdéle a tím vždy i zvítězit. Francouzi nepřišli na nic, a proto jen zřídili trvale opevněnou, střetnou linii na své hranici. Britové chránění mořem nemuseli budovat obranné linie, ale povšimli si potenciálu letectva a zaměřili se na rozvoj dálkového a masového bombardování. Obrovské flotily čtyřmotorových bombardérů s dlouhým doletem by jim umožnily zvětšit střetnou linii tak, že by zcela pokryla území státu protivníka a bombardování by postavilo i všechny jeho zálohy a celý lidský i průmyslový potenciál, do první linie. Vše, co by nepřítel měl k dispozici, by se zkrátka bombardováním opotřebovávalo stejně jako jednotky na střetné linii. Mohutná námořní flotila by nepříteli znemožnila dovážet suroviny, výrobky a zálohy ze zámoří. Britové by přitom vůbec nemuseli ztrácet muže na nějaké bitevní linii, neboť jsou ostrovním státem. Proto tak zanedbali svou řadovou pěchotu. Britové zkrátka chtějí vést válku bohatého muže, válku na dálku, válku strojů proti lidem. Němci se naopak soustředili na pozemní válku a na možnost průlomů. Zapojili do hry rychlost a čas. Aby předešli dlouholetému opotřebovávání svých i protivnickových sil na střetné linii, hodlali prorazit tuto linii na dvou místech, rychlými pancéřovými jednotkami, proniknout daleko za všechny její vrstvy a znásobené linie a rovnou zajmout část protivnickových

armád po celých statisících. V podstatě se jedná o jakási velká kusadla, která zaboří do protivníkovy linie a vytrhnou z ní pořádný kus masa. Tím by rychle oslabili nepřítele a nemuseli by všechny jeho vojáky pobíjet na linii. Jenže tyto průlomy musí být tak rychlé, aby na ně nepřítel v linii ani jeho blízké zálohy nestihli reagovat. Proto se soustředili na motorizaci průlomových jednotek. Proto tankové a motorizované divize, proto pěchota vezená na nákladních automobilech a proto výsadkové divize, které obsadí mosty a umožní rychlost, z týlu ochromí spojení, aby se obránce vůbec nedozvěděl co se děje, dokud nebude pozdě. Proto se také Němci soustředí pouze na budování taktického letectva blízkého použití, které má za úkol nahradit pomalé dělostřelectvo pro průlomové jednotky a udržet případné vzdálené zálohy mimo bojiště, dokud nedojde ke kapitulaci obklíčených armád. Němci a jejich blitzkrieg vracejí do hry úlohu křídel, která se namísto křídel dřívějších armád mění v křídla obchvatného manévru. Jiná křídla zadržují nepřítele na dalších částech frontové linie, aby nemohl zabránit z boků průlomu a obchvatu. To Němci, nikoliv Západ, vrátili válce rozměr a prvek umění. Rusové se je pokouší napodobit a mají při tom řadu výhod. Ohromný počet obyvatel, totální kontrolu nad nimi, neomezené surovinové zdroje, které jim neuzavře ani dálkové bombardování, ani námořní blokáda, protože je zde nesmírná rozloha území. To, co nasadili proti Polsku, je jen nepatrný zlomek jejich potenciálu, a přesto útočí s několikanásobnou přesilou.

– Jak bude tedy vypadat moderní válka? zkoprněl redaktor Hrubeš.

– To nikdo neví a všichni jsou na to zvědaví, ušklíbl se generál. – Poláci se pochopitelně neubrání. Vznikne střetná linie, kterou nebude možno obchvátit, protože její křídla se opřou na jihu o Karpaty a na severu o pruskou hranici, případně o baltské pobřeží. Polská východní hranice je na mnoha místech

neprůchodná a Rudou armádu omezují možnosti zásobování po železnicích. Sovětské pokusy o průlom fronty se tedy budou odehrávat jen v určitých koridorech schůdných pro tanková a rychlá vojska. Zde, od Brestu k Varšavě, a zde, od Lvova na Krakov. To jsou čelisti. Pokud by Sověti prorazili rychle, bezpochyby by obklíčili a zajali kdesi uprostřed všechny polské ozbrojené síly. Poláci jim však mohou na hlavních směrech odolat, protože právě na nich vybudovali silné obranné linie. Podívejte se na rozdělení a dislokace polských armád. Tři armády tvoří první střetnou linii. Ta bude odrážet sovětský útok do té doby, než vyčerpá své zálohy, a to může trvat i týden. Sovětské taktické letectvo je velmi početné a Poláci vědí, že by jim neumožnilo přísun dalších záloh ke střetné linii. Kdyby je tam byli umístili již od začátku, letectvo by je zničilo. Další tři polské armády proto vytvořily druhou linii na Visle a u Varšavy. Až se odpor na první linii vyčerpá, zbytky polských vojsk se pokusí ustoupit na druhou, ale bez ohledu na úspěch ústupu zde Rudá armáda narazí na čerstvé zálohy a střetný boj bude pokračovat opět do vyčerpání. Vzhledem k tomu, že budou narůstat sovětské zásobovací obtíže, dá se zhroucení druhé linie odhadnout asi tak na třetí týden po začátku války.

– A co tahle Armáda Pomořany? ukázal Hrubeš na západ Polska. – Ta přece nemůže sama zaujmout novou střetnou linii. Na to je slabá.

– Skvělý postřeh, příteli, ohodnotil generál Moravec a spokojeně luskl prsty. – Kdyby se Poláci chtěli bránit až do konce, umístili by tuto armádu na druhou linii, nebo by na třetí linii rovnou umístili i jednu ze tří armád druhé linie, protože přesuny nebudou možné a Poláci to vědí. Tato armáda je pro každého stratéga jedinečným důkazem, že třetí linii nebudou vytvářet Poláci sami. Nemohu nic zaručit, ale podle mě je tato armáda připravena právě až na západě Polska jen proto, aby si

jejím prostřednictvím Polsko udrželo status válčící země, až do hry vstoupí Wehrmacht.

Redaktor Hrubeš hlasitě polkl další otázku a podvědomě se příkrčil.

2.-4. červen 1942 - Praha

Federální shromáždění se z pochopitelných důvodů scházelo pomalu. Většina poslanců ze Slovenska a také někteří z Moravy 2. června, kdy bylo otevřeno zasedání, ještě chyběla. Zato byli přítomni všichni sudetoněmečtí poslanci, kteří se hlasitě dožadovali odsouzení bolševické agrese v Polsku a okamžitého zákazu činnosti komunistické strany podle Zákona na ochranu republiky. První jednání proběhlo z důvodu omezené usnášeníschopnosti jen ve znamení proslovů a proklamací. Již během tohoto jednání se ale ukázal jistý rozpor mezi stanovisky českých a německých sociálních demokratů. Zatímco německá levice se zcela a okamžitě postavila na stranu požadavku rychlého odsouzení sovětské agrese a zákazu KSČ, česká levice váhala a odmítala přijmout jasné stanovisko. Posléze si sociálnědemokratický poslanecký klub vyhradil čas na separátní jednání. Přicházely zprávy od sekčního šéfa ministerstva vnitra dr. Fischera, podle nichž župní hejtmani sudetoněmeckých regionů mobilizovali Landwehr údajně kvůli tomu, aby zabránili spontánním násilnostem obyvatelstva vůči komunistům. Pravdou bylo, že v Sudetech k žádným spontánním násilnostem nedocházelo. Rote Wehr ale pod různými ochrannými záminkami uzavřela komunistické redakce a tiskárny a jednotlivé hlídky se usadily ve větších podnicích, aby předešly stávkám a sabotážím. Zatím se nezatýkalo, ale ve větších pohraničních městech

probíhaly bouřlivé protisovětské demonstrace a byly masově podepisovány petice na Hrad.

Zmatek a dohady mezi poslanci vyvolaly fotografie, které přinesly na svých prvních stránkách české i zahraniční deníky Fotografie poskytla sovětská TASS a bylo na nich vidět bojiště ve vší své hrůze. Srubové domky rozmetané výbuchy, zkroucené železo, hlavně děl trčící v nepřírozených úhlech do prostoru, spáleniště a dým, roztrhané a ohořelé lidské mrtvoly, ohořelé vraky vozidel. Mrtví vojáci měli na sobě sovětské uniformy a letecký snímek jasně dokazoval, že bojiště leží na východním, tedy sovětském břehu hraniční řeky Bugu. Komentář pod článkem vysvětloval, že podle moskevského zdroje se jedná o jednu ze zničených sovětských divizí přepadených ve spánku v noci na 1. červen polskou fašistickou soldateskou. Takové snímky působily velmi přesvědčivě, neboť byly až příliš realistické a Sověti je jen těžko mohli naaranžovat. Zároveň snímky dokazovaly, že se bojovalo na sovětské straně hranice. Šlo o výsledek polského protiútoky podniknutého teprve po zahájení válečných operací z ruské strany, anebo válku skutečně začali Poláci?

Prodleva v zasedání parlamentu poskytla náčelníku vojenské rozvědky generálu Hájkovi čas k tomu, aby 2. června večer inicioval jednání Branně bezpečnostního výboru sněmovny a předložil jeho členům důkazy o velezrádné a protistátní činnosti KSČ. Nešlo jen o to, že komunisté prokazatelně, již několik hodin před sovětským vpádem na polské území, o této agresi věděli a nikoho neinformovali. Byly zde jasné doklady toho, že komunisté poskytují krytí agentům NKVD a budují ilegální podzemní organizaci, k čemuž až do tohoto okamžiku neměli důvod. Byly nalezeny radiostanice ruské výroby a také výbušniny. Bylo zřejmé, že špičky KSČ se uchýlily do Moskvy již před dvěma týdny. Na Podkarpatské Rusi docházelo ke zdokumentovaným případům převádění cizinců přes státní hranici se SSSR. Právě na

Podkarpatské Rusi byla nalezena dvě skladiště zbraní, což vedlo k domněnce, že se zde komunisté spolu s maďarskými revolucionáři měli v příhodném okamžiku pokusit úderem z týlu uvolnit jednotkám Rudé armády přechod přes karpatské průsmyky. Ministr vnitra Černý si alespoň splnil sen z osmatřicátého roku a v rámci svých pravomocí nařídil zastavení kolportáže komunistických tiskovin včetně zabavení nákladů a zapečetění tiskáren i redakcí. Přesto již ráno zabavila policie čerstvé letáky, což svědčilo o tom, jak dobře je KSČ na válku se státem připravena. Komunisté tato opatření předvídali a možná je čekali o něco dříve. Stále byli o krok napřed.

V závěru jednání byl generál Hájek vyzván ministrem Machníkem, aby provedl srovnání komunistické podvratné činnosti a téhož nebezpečí, kterému stát čelil před několika roky ze strany SdP a Fraikorpsu. Hájkova odpověď se dala shrnout do několika bodů:

1. Geograficky dnešní nebezpečí vůbec nepostihuje pohraniční regiony, které se naopak chovají státotvorně a loajálně, což se týká jak německých, tak i polských a maďarských národních menšin. Zde naopak hrozí, že se tyto regiony ztotožní s osudem svých národních zahraničních kádrů, budou-li tyto napadeny Rudou armádou. Lze předpokládat, že zejména sudetští Němci nebudou usilovat o rozbití ČSFR jako v minulosti, ale budou se cítit republikou zklamáni, pokud zachová neutralitu, a z jejich strany vznikne silný politický tlak na vstup do války. V opačném případě budou opět vytvářeny dobrovolnické polovojenské formace vysílané do Německa a na frontu. To může způsobit významný diplomaticko vojenský problém, neboť půjde o československé občany a ČSFR bude se SSSR ve stavu neutrality.

2. Komunisté, kteří působí zejména v českém a méně již ve slovenském etnickém prostředí, nejsou schopni vytvářet žádné významné ozbrojené formace srovnatelné s Fraikorpsem. Takové skupinky by nabyly významu teprve v souvislosti se vstupem Rudé armády na území státu nebo s případnými seskoky sovětských parašutistů a s vytvářením partyzánských oddílů v horských a lesnatých oblastech státu. Rozhodně nelze očekávat, že by takové skupinky usnadnily svoji identifikaci například nošením stejnokrojů a uniforem. Půjde o civilní osoby, které se nikterak agresivně neprojevují, ale v určitém případě jsou schopny individuálních sabotážní činnosti na železnici a v závodech.
3. Komunisté mají jisté, i když omezené možnosti informovat sovětská velitelství nebo diplomatické úřady o přesunech vojsk a vojenských přípravách na území státu. Skutečnou špionáž však provádí lidé, kteří zastávají významná postavení v politice a v armádě, ale nejsou komunisty a jejich smýšlení není levicové.
4. Komunistická agitace se neodehrává na nacionální bázi a je zaměřena v poslední době zejména na zahraniční dělnictvo a přistěhovalce z balkánských zemí. Tato agitace má třídní charakter a kromě malé části romanticky levicově smýšlejících studentů cílí především na radikální část dělnictva. Je spojována s citlivými národními mýty, jako je historický boj husitů a českého národa (údajně) proti Němcům a bohatým, či boj proti klerikalismu, vzpoura protestantských (jenže německy mluvících) českých stavů proti Vídni a poprava (údajně) českých pánů. V neposlední řadě bude tato válka vydávána za pouhé pokračování zápasu českého národa proti Němcům z osmatřicátého roku. Čechům bude nabízena možnost úplného

odsunu Němců z území republiky, připojení Těšínska či Lužice a Vitorazska v případě vítězství Sovětů. Skutečným nebezpečím je právě toto spojování sovětského útoku na Evropu s tradičním českým národním zápasem. Velkým nebezpečím by byla politická apatie sociální demokracie, která by komunistickým agitátorům umožnila rozštěpit dělnictvo a získat pro sebe jeho radikální křídlo. Současná pravicová vláda může být dělnictvem vnímána jako vláda zrádců národa, konkrétně agrární strana, která za Mnichova inklinovala k dohodě s nacisty a k ústupkům a která nyní bude usilovat o podporu německého válečného úsilí. Přesto lze konstatovat, že tehdy to bylo v neprospěch země a národa, tentokrát zřejmě v jeho prospěch.

5. Komunisté nemusí zřizovat ozbrojené formace k tomu, aby dokázali vyvolat občanskou válku. Stačí, když se jim podaří radikalizovat a vyhrocovat ideové a politické, sociální či národní spory, které již vznikají.
6. Komunistické nebezpečí tedy zatím neleží ve vojenské oblasti, ale v oblasti politické a jde o nebezpečí rozkladu a rozštěpení, které může způsobit neschopnost vládních struktur rozhodnout se v pravý čas a zaujmout v nastávajícím zápasu jasnou pozici. Agitace může v případě mobilizace vést k rozštěpení v armádě, k rozsáhlým dezercím a nechotě bránit stát. Zde bude velmi mnoho záviset na charakteru boje, tedy zda půjde o obranu státních hranic, anebo o intervenci a boj na cizím území. V případě vstupu Rudé armády na území státu bude záležet na tom, jakým způsobem se tento vstup uskuteční, zda jako ozbrojený vpád bojem, nebo jako bratrská výpomoc a podpora národních zájmů.

Dne 3. června, o sedmé hodině ráno přijal službu konající vysoký úředním ministerstva zahraničí dr. Ort telefonát ze sovětského velvyslanectví. Vyslanec Jiří Dimitrov se dožadoval okamžitého přijetí u prezidenta republiky. Bylo mu sděleno, že prezident má v programu důležitou návštěvu zasedání federálního parlamentu a není možno s ním hovořit až do odpoledních hodin. Dimitrov musel vzít za vděk pouhým ministrem zahraničních věcí, ke kterému se dostavil na devátou hodinu. Protože již do telefonu mluvil Dimitrov arogantně rusky, přivolal si dr. Krofta překladatele s úkolem překládat odpovědi nikoliv do ruštiny, ale do bulharštiny. Po první větě Dimitrov zrudl a stěží krotil svůj vztek. Byl si dobře vědom, co mu tento československý ministr dává najevo. Byl původem Bulhar, ale domů se nyní vrátit nemohl. Roztrhali by ho tam na kousky. Byl odrodilcem, zrádcem národa, který přeběhl k bolševikům. Nemohl však předstírat, že této řeči nerozumí, a také se nemohl dožadovat ruštiny, neboť diplomatická pravidla mu ukládala hovořit v Praze naopak česky.

Dimitrov předal důraznou protestní nótu proti pokusům o kriminalizaci československých komunistů, zavírání redakcí a zabavování tiskovin. Uvedl, že KSC se v Československu chová loajálně, neprojevuje se žádnými násilnými činy, jako tomu bylo před lety s Němci, a pořádá pouze takové demonstrace, které jsou řádně povoleny. Krofta, který podobnou intervenci již delší dobu očekával, byl připraven. Předložil vyslanci několik případů nálezů zbraní, výbušnin a vysílaček a také několik prokázaných případů špionáže ve prospěch Moskvy. Vysvětlil, že ve většině těchto případů byly porušeny interní zákony státu a přesto nebylo proti jejich pachatelům postupováno represivně, nebyly dokonce podány ani žaloby. Kolportáž komunistických tiskovin byla pozastavena proto, že jejich obsah naprosto neodpovídá deklarované loajalitě vůči státu a je v rozporu se Zákonem na ochranu republiky. Podle tohoto zákona by mohli být někteří

členové redakcí okamžitě zatčení a souzení, což se také zatím nestalo. Ze strany státu jde tedy o velmi benevolentní postup, jakého by se podobní odpůrci státu například v SSSR nedočkali. Na závěr své řeči Krofta vyslanec informoval, že právě v této chvíli začíná zasedání federálního parlamentu, které bude mimo jiné projednávat i návrhy na postavení KSČ mimo zákon.

Dimitrov spustil triádu obvinění, dle kterých se Praha chová neloajálně vůči spojenci, který v roce 1938 de facto zachránil existenci republiky, a zdůraznil svoji povinnost představitele dělníků a rolníků SSSR zastávat se práv pracujících v této zemi. Dostalo se mu adekvátní odpovědi. Krofta vysvětlil, že v uplynulé válce bojovala Rudá armáda pouze s polskou armádou, nikoliv s nacisty, jejichž útok, stejně jako útok Poláků, odrazila výhradně Československá armáda vlastními silami. Uzurpaci poloviny Polska nelze kvalifikovat jako pomoc bojujícímu Československu. V případě dodaných leteckých sil šlo o řádně uzavřený obchod a tyto dodávky byly ze strany ČSFR zaplacený. Situace, kdy Polsko bylo společným nepřítelem ČSR a SSSR, se zásadním způsobem změnila a Praha od roku 1939 vnímá Polskou republiku jako neutrální a potenciálně spojenecký stát, který byl napaden Rudou armádou bez vyhlášení války, což je čin, kterým právě SSSR a vlastní vinou ztrácí sympatie československých pracujících. Tyto pracující v žádném případě nelze ztotožňovat s komunistickou stranou, neboť k té se v ČSFR hlásí jen nepatrný zlomek dělnictva a obyvatelstva vůbec. KSČ není v ČSFR stranou, která by zájmy pracujících reprezentovala. To zde dělají v daleko větší míře jiné politické strany.

Na závěr vyjádřil Dimitrov lítost nad obratem v postojích pražské vlády, která zřejmě upadla do područí pronacistických a fašistických elementů. Pokusil se prorokovat, že zrada dělníků a rolníků celého světa, a také vřelých přátelských citů SSSR se ČSFR vymstí. Krofta vyslanec obratem ujistil, že ať již je pražská

vláda řízena kýmkoliv, rozhodně nedopustí, aby byla řízena Moskvou a vyhrožovat Československu se v této situaci rovná pokusu vyhrožovat spojeným ozbrojeným silám malodohodového paktu. Nato se Dimitrov pohrdavě ušklíbl a odkráčel.

Dr. Kamil Krofta podal o této diplomatické intervenci zprávu vládě a také prezidentu Benešovi, který obratem a ještě téhož dne pozval Dimitrova k soukromému večernímu jednání za zavřenými dveřmi.

V době, kdy tato návštěva u ministra Krofta probíhala, přijal prezident k vyžádané informativní schůzce vrchního velitele armády generála Krejčího.

– Pane generále, podle hlášení rozvědky dochází v těchto hodinách k soustřeďování a přesunům značných vojenských sil Wehrmachtu všude v těsné blízkosti našich hranic. Konkrétně v Sasku, Slezsku a v Rakousku. Nezdá se Hlavnímu štábu tato skutečnost znepokojující?

– Za jiných okolností jistě, potvrdil Krejčí. – Nyní je zřejmé, že vojska nejsou soustřeďována proti ČSFR. Logika mezinárodních událostí nám napovídá, že jde o preventivní přípravy na obranu Německa před nevyzpytatelným jednáním Rudé armády. Německá vláda mobilizuje a přesouvá vojska proto, aby nebyla zaskočena nenadálým přepadem, jako se to stalo Polsku. Ostatně byli jsme na úrovni generálních štábů i na úrovni ministerstev obrany ujištěni o naprostém respektování neutrality republiky. Všechny přesuny v blízkosti hranic jsou nám hlášeny předem.

– Ano, pokýval Beneš hlavou. – Rozdávat ujištění je laciné a nic to nestojí. V poslední době se to stalo jakousi módou. Pamatuji se, že německá vláda dávala podobná ujištění při anšlusu Rakouska a půl roku nato jsme museli bojovat o přežití, navzdory ujištění. Já jsem hlavou tohoto státu a musím zvažovat všechny možné varianty vývoje. Musím uvažovat i o tom, co by se stalo, kdyby ozbrojené formace Wehrmachtu, náhle a bez varování, vtrhly na

naše území ze všech stran naráz? Takovému rychlému obsazení bychom nedokázali zabránit. Mně logika událostí napovídá, že Německo nyní potřebuje výchozí nástupní prostory k výpadu na východ a OKW by velmi uvítalo, kdyby mohlo své armády soustředit například na Slovensku a u Těšína. Pokud předpokládáme, že rychlé obsazení ČSFR Wehrmachtem by vyvolalo okamžitou válku zbytku Malé dohody proti Berlínu, mohli bychom být ošklivě zklamáni. Nedělejme si žádné iluze. Naši sudetoněmečtí spoluobčané by měli důvod k oslavám a Beranova vláda by ráda přijala statut vlády jakéhosi německého protektorátu. Slovensko by se mohlo stát konečně samostatným státem pod patronací Říše a Maďaři i Rumuni by se dočkali své vysněné koaliční války proti sovětským komunistům po boku velkého Německa. Uvědomte si, generále, že my zde v Praze jsme jediní, kdo má zdravý rozum a kdo ještě takovému vývoji brání.

Krejčí se zamyslel.

– V mnohém, co jste řekl, pane prezidente, musím souhlasit.

Beneš překvapeně zamrkal. Čekal vše možné, jen ne souhlas armády.

– Proto vám, pane prezidente, nyní se vši vážností navrhuji, abychom provedli plnou mobilizaci armády. Okamžitě. Jsme na to připraveni a potřebujeme jen váš souhlas. Mobilizujeme armádu a zaujmeme pozice stejně jako v osmatřicátém. Podle protiněmeckého nástupového plánu. Můžeme Berlín ujistit o našich přátelských úmyslech a přitom mobilizovat, čistě z preventivních důvodů tak jako oni.

Beneš zkoprněl. O vteřinu dříve pochopil, do jaké pasti sám sebe vmanévroval. Jeho poznámka o nebezpečí soustředění ozbrojených sil Wehrmachtu v blízkosti hranic republiky měla účel jen v politické rovině a měla dosáhnout rozdělení domácí politické scény. Měla se stát argumentem pro opozici a pro odpůrce Beranovy agrárníkové vlády. Beneš předpokládal, že

agrárníci odmítnou reflektovat na nebezpečí ze strany německých armád, budou obviňováni ze zaprodávání státních zájmů Německu. Krejčí však uvažoval v čistě vojenské rovině. Jeho moc a vliv závisely na armádě. Jednou provedenou mobilizaci není snadné vzít nazpět a za Mnichova se ukázalo, že mobilizace dává armádním špičkám do ruky nabitou zbraň. Sám Krejčí již tuto zbraň jednou proti Benešovi obrátil. Beneše nenapadlo, že Krejčí bude vyžadovat mobilizaci namířenou proti Německu, ale vyžadoval ji, a zřejmě právě pro moc, kterou by mu jakákoliv mobilizace dala. S takovou mocí pak mohl provést vojenský převrat a po dohodě s Gajdou obrátit jednou mobilizovanou armádu i s celou Malou dohodou a také s Wehrmachtem proti Rudé armádě.

Krejčí byl voják naprosto loajální svému státu a vládě. O tom Beneš nepochyboval. Jenže byl legionář a na Sibiři proti bolševické revoluci bojoval. Z hlediska Benešovy hry byl nepoužitelnou figurou. Všichni legionáři měli na rudé velkou žízeň a rádi by svůj boj proti nim, i po dvaceti letech, dovedli do konce. Nyní legionářští důstojníci ovládali armádu, a proto nemohl Beneš dopustit mobilizaci. Krejčí byl, navíc ještě před svým ruským zajetím, důstojníkem rakouské armády a prý byl dobrým důstojníkem. Nejvíce vyznamenávaným českým důstojníkem ve vojsku monarchie. Prý se vyznamenal proti Italům v Krasu při sočských ofenzívách a pak pod Mackensenem v Sedmihradsku proti Rumunům a Rusům. Nyní se zjevně přátelil s Moravcem a s tajnými službami. Nepochybně si rozuměl s Gajdou, o jehož monarchismu byl Beneš více než přesvědčen. Někde v pozadí celého komplotu vystrkoval růžky Hodža a s ním i Rašín. Co to všechno mohlo znamenat nyní, při vzrůstající se renesanci klerikálně monarchistických idejí, nechtěl Beneš ani domýšlet. Nechtěl, ale musel.

– Dobrá, souhlasil. – Na mobilizaci je ještě brzy, ale můžeme posílit hraniční kryt na severu Čech a Moravy. Tak jako tak potřebujeme mít v oblasti nějaké naše vojsko. Nejsem si jist, co by začali vyvádět naši sudetští spoluobčané. Předložím návrh vládě a doufám, že dodáte nějaké zdůvodnění. A jestli nás mají Němci tak rádi, jak tvrdí, ať nám povolí vyslat k jejich štábům nějaké vojenské pozorovatele.

– To je dobrý nápad, pane prezidente.

Generál Ludvík Krejčí rázně zsalutoval a odporoučel se. Cestou přes druhé nádvoří k automobilu se spokojeně ušklíboval. Beneš přistoupil na kompromis, aby nemusel přiznat, že s mobilizací blfoval. Bude tedy probíhat částečná a pozvolná mobilizace. Hraniční kryt kolem českých a moravských hranic, to znamená nejméně jeden ročník, stejně jako v květnu v osmatřicátém. Do linií na severu se rádi nechají povolát právě Sudetendeutsche, kteří jsou v současné situaci spolehlivější než čeští levičáci. Na Slovensku a na Podkarpatské Rusi již zesílení krytu probíhalo, a byly povolány první zálohy k asistenčním posádkovým praporům. Hlavní štáb navíc disponoval profesionální armádou v podobě mobilních záloh. Samí vojáci z povolání. Plné dva mechanizované sbory. Čtyři tankové a dvě motorizované divize na Tábořsku a v Milovicích. Dohromady plná čtvrtina mobilizačního potenciálu země se tím ocitla ve zbrani. Bylo třeba dát instrukce, aby štáby povolávaly přednostně prověřené záložníky. Co nejméně z dělnických profesí a co nejméně socialistů. Kdyby se později při plné mobilizaci stavěla část záloh na odpor z politických důvodů, jak se to stalo ve Francii, bude již k dispozici celá armáda spolehlivého mužstva. K tomu občanské milice červenobílých a žlutočerný Spolek Ermölli.

Téhož dne vystoupil Beneš v rozhlase s velmi emotivním projevem a s obviněním české pravice, která hodlá nedemokratickými metodami omezovat demokracii v zemi,

zneužívá své parlamentní většiny a kolaboruje s tradičním nepřítelem Slovanů v době, kdy tento nepřítel opět soustředí vojska u hranic státu. Beneš se podle všeho rozhodl hrát vysokou hru do všech důsledků, zvolil si stranu a postavil se na ni již zcela otevřeně. Občané státu začali zvolna registrovat skutečnost, že mezi prezidentem a vládou republiky probíhá jakási stále otevřenější válka. Pocit nejistoty v národě se tím nikterak nesnížil, právě naopak.

Hned 3. června dopoledne bylo zahájeno jednání federálního parlamentu již v dostatečném počtu poslanců pro jakékoliv věrohodné hlasování. První část jednání patřila ministrům federální vlády, kteří přednesli svá shrnutí situace. Ministr obrany F. Machník hovořil chladně a neosobně, jako by vykládal žákům u tabule novou látku.

– Podle informací našich vojenských pozorovatelů, kteří jsou přítomni u štábů všech tří polských armád první linie, se za první tři dny po napadení odehrálo zhruba toto: Na severu se podařilo sovětské 10. armádě po tvrdých bojích obsadit Grodno hájené pouze pohraničními oddíly a poté rudí narazili na připravenou obsazenou linii na říčce Niemen. Nyní je prý již i tato linie prolomena a obránci se stahují k řece Narew. V Bělověžském pralese se polské jednotky tvrdě brání a Sověti se pokoušejí tento neschůdný terén obejít. Byl zcela obklíčen Brest, jehož posádka se dosud úspěšně brání. Vojskům 4. sovětské armády se podařilo vybudovat předmostí na západní straně Bugu, ale vážně přeprava přes řeku, takže se z předmostí dosud žádný další postup nerozvinul. Ve střední části fronty se jednotkám 5. armády dlouho nedařilo překonat Bug, ale nyní již vybudovali předmostí a bojuje se o Chelm. Na jihu byla obklíčena pevnost Přemyšl a tankové kolony postupují na Řešov, kde narazí na silnou opevněnou linii. Podél celých našich státních hranic je klid a známky boje se hlídkám jeví jako vzdálené. Při naší hranici na Sanu se stále drží

polská horská pěchota a rudí se zde ani nepokouší prorazit. Hlavní síly sovětského jižního křídla směřují spíše do oblasti severně od Přemyšlu, do rovinaté nížiny u Sandoměře. Slovenskou hranici přešlo několik skupin civilních osob, uprchlíků, kteří se zatím počítají jen na desítky. Východní hranice Pruska napadena nebyla a ve válce zůstává Polsko samo. Nebyly zaznamenány žádné náznaky, že by měla být napadena hranice kterékoliv země našich malodohodových spojenců. Prognóza zní tak, že polská armáda bude nadále ustupovat a až se mnohem silnější sovětská vojska probijí skrze příhraniční opevněné linie, rozvinou svůj útok větší rychlostí do vnitrozemí. Zhruba do týdne očekáváme celkový ústup Poláků na Vislu, k Varšavě a možná až ke Krakovu. Polské letectvo bylo, dle očekávání, téměř zničeno a vzduch zcela ovládá sovětské letectvo. Obyvatelstvo je zatím beze zmatek evakuováno dále na západ, podle možností. Hlášení hovoří o tom, že sovětské letectvo tyto proudy civilních uprchlíků bezostyšně masakruje. Bombardována jsou všechna větší města na východě a v centrálním Polsku, včetně Varšavy. Vláda republiky přijala následující opatření: Na východním Slovensku byly částečně doplněny stavy 4. československé armády a některým útvarům vyhlášena pohotovost. Od Bohumína po Jasinu byl vyhlášen plný Kryt hranic a povolána část záloh. Na plné stavy a do bojové pohotovosti byly tedy uvedeny hraniční oblasti číslo 39 až 42. Do stavu zvýšené pohotovosti byly uvedeny tři horské a dvě pěší divize 3. armády. Hlavní štáb se rozhodl přesunout VII. mechanizovaný sbor mobilních záloh, tj. dvě tankové a jednu motorizovanou divizi na západní Slovensko, do oblasti Bratislava-Nitra, odkud mohou tyto mobilní zálohy rychle zasáhnout jak na východním Slovensku, tak i v Maďarsku, kdyby toho bylo zapotřebí. Vláda zřejmě rozhodne také o vyhlášení Krytu hranic v Čechách a na Moravě, vzhledem ke zjištěným pohybům a soustředování silných formací Wehrmachtu v Sasku, Slezsku

a Rakousku. Půjde ale jen o preventivní opatření, neboť přímá hrozba ze strany Říše nebyla pozorována a není předpokládána. Částečnou mobilizaci vyhlásilo zatím Finsko, Rumunsko a Maďarsko. Francie mobilizovala již dříve, a část spolehlivého vojska musela vláda v Paříži nasadit proti anarchistickým vzpourám ve vnitrozemí. Podle posledních zpráv se francouzská armáda rozpadá a mnoho vojenských útvarů přechází k revolucionářům. Vláda v Paříži je již přímo ohrožena a evakuuje se. Došlo k rozhodnutí nasadit elitní těžké záložní sbory tvořené spolehlivým profesionálním mužstvem. To se de facto rovná občanské válce. Gibraltar, pokud víme, již není ostřelován dělostřelectvem. Nad Španělskem probíhá letecká bitva, jejímž účelem je zničit akceschopnost španělského letectva a zahájit bombardování některých pozemních cílů. Francouzská a britská flotila systematicky ničí středomořské i atlantické přístavy Španělska. Italské ponorky se stahují k Egejskému moři a k výjezdům z Černého moře, částečně s řeckým a tureckým souhlasem. K pozemním operacím ve Španělsku doposud nebylo přistoupeno, Portugalsko zachovává neutralitu a na pyrenejské hranici se odehrávají pouze přestřelky hraničních oddílů, přičemž Francie přesouvá na jih loajální horské armády. Vzhledem k tomu, že Španělsko podepsalo dohodu o přijetí do svazku států a národů SSSR, jsou v současné době Británie, Itálie i Francie ve válečném stavu se SSSR, stejně jako Německo. Naopak, ve válečném, stavu se SSSR překvapivě doposud není Polsko.

Po Machníkovi vystoupil ministr zahraničních věcí dr. Kamil Krofta, který informoval poslance o tom, že diplomatické styky s Moskvou i veškerá spojení nebyly nikterak narušeny. Mezi vládami malodohodových zemí byla uvedena do provozu horká telefonní linka pro případ potřeby rychlého rozhodnutí. Rada náčelníků štábů zasedá nepřetržitě v rumunském Aradu a je ve spojení s hlavními štáby všech armád paktu. Vláda ČSFR odsoudila

vpád Rudé armády na území Polska bez vyhlášení války jako akt agrese a porušení mezinárodního práva, přičemž uváděné důvody se zdají být nedostatečné a nevěrohodné. Byla vyslána diplomatická mise do Ženevy, kde se snad již zítra uskuteční mimořádné jednání Rady bezpečnosti OSN. Pokud Rada bezpečnosti odsouhlasí znění společné deklaráce v tom smyslu, že bude SSSR prohlášen za agresora, budou ze strany ČSFR uplatněny bezodkladně hospodářské sankce, případně další opatření, a bude vypovězena smlouva o vzájemné pomoci z roku 1935. Jednání bylo svoláno původně kvůli agresi Španělska proti Gibraltar, ale Španělsko se nyní stalo sovětskou republikou a označení SSSR za agresora se tedy automaticky vztahuje i na Madrid. Ve válce se SSSR se nacházejí dvě hlavní evropské velmoci a Polsko. Německo se cítí být přímo ohroženo, a proto existuje téměř stoprocentní jistota, že SSSR za agresora označen bude. Ministr Krofta se zmínil i o bezprecedentních výhrůžkách sovětského vyslance Dimitrova z dnešního rána, které naznačují, že na ČSFR bude vyvíjen a stupňován nátlak, který bude sílit spolu s postupem Rudé armády k západu, konkrétně k Těšín.

Poté znovu předstoupil předseda Branně bezpečnostního výboru sněmovny, ministr obrany František Machník a shrnul v obecné rovině důkazy o vlastizrádné činnosti Komunistické strany Československa. Jeden po druhém vstávali poslanci branně bezpečnostního výboru, aby dosvědčili, že jim byly předloženy utajené dokumenty, nad vší pochybnost svědčící o vlastizrádné činnosti této strany, které zde nelze z bezpečnostních důvodů předložit veřejně. Konkrétně jmenovány byly jen některé činy a některé osoby. Podpředseda výboru a ministr vnitra dr. Jan Černý konstatoval, že další osoby ve spojení s KSČ byly zatčeny a jsou vyšetřovány pro špionážní činnost ve prospěch jiné mocnosti. Ze seznamu dodaného náčelníkem TIS generálem Moravcem přečetl dlouhou řadu již vyšetřených a zveřejnitelných

případů zachyceného vysílání ilegálních vysílaček do zahraničí a dopadení jejich obsluh, případů nalezení utajených skladišť výbušnin a prokázaných přesunů velkých finančních částek pro financování KSČ ze zahraničí.

Poslanec Stříbrný předložil ve velmi emotivním projevu důkazy o tom, že politické špičky KSČ se dávno nacházejí v emigraci v Moskvě (například osm komunistických poslanců, jejichž lavice byly již prázdné), zatímco KSČ buduje na domácí půdě ilegální struktury podzemní organizace. U některých zatčených komunistických funkcionářů byly nalezeny seznamy a adresy osob z jejich bezprostředního okolí, které měly sloužit k rychlému zatýkání nežádoucích osob poté, kdy by na toto území dorazily útvary NKVD. Jedná se o představitele jiných politických stran, vojáky z povolání, příslušníky četnictva, ale také o duchovní osoby, umělce a především spisovatele, redaktory tiskovin, učitele, bývalé legionáře a především o osoby, které z Ruska emigrovaly. Lze předpokládat, že takovéto seznamy byly pořízeny ve všech větších městech a okresech republiky. Ministr Machník požádal přítomné poslance, aby byla v tomto jednání parlamentu nastolena otázka zákazu činnosti KSČ. Poslanec dr. Milan Hodža informoval o tom, že předchozího dne takové opatření odhlasovala velkou většinou slovenská sněmovna v Bratislavě.

Náhle se ve své poslanecké lavici postavil komunist Ivan Sekanina, a aniž mu bylo uděleno slovo, chrlil výhrůžky na adresu fašistů, kteří se pod záminkou vykonstruovaných lživých obvinění snaží oslabit levicovou politiku v zemi, aby mohli nadále nerušeně vykořisťovat dělníky a rolníky. Sekanina mával novinami se sovětskými fotografiemi bojiště na východním břehu Bugu, ale byl umlčen ohlušujícím hvizdem. Sedmnáct zbývajících komunistických poslanců se zdvihlo jako na povel a skupina opustila sál.

Čtení pokračovalo. V následující bouřlivé diskusi vyjádřil sociální demokrat Hampl sice pohoršení nad činy některých komunistů, ale také své hluboké přesvědčení, že vlastizrádné činnosti se nedopouštějí pouze komunisté, ale i příslušníci jiných stran, jejichž zrušení není navrhováno. Hampl řekl, že v nejmenším nepochybuje o vlastizrádné činnosti mnohých komunistů a naprosto věří v pravost a spolehlivost materiálů, které zkoumal branně bezpečnostní výbor sněmovny. Vyjádřil obavu z vývoje, který by mohl zavádět do československého právního systému princip kolektivní viny a pod různými záminkami zavádět omezenou demokracii, v níž by se některé silné strany mohly takto pohodlně zbavovat politické konkurence. V tomto byl Hampl podpořen poslancem Bechyněm, který se rovnou přiznal, že pro zákon vylučující jednu ze stran politického spektra z politiky hlasovat nebude. Bechyně navrhl, aby byly souzeny pouze osoby, které se prokazatelně dopustily činů protiprávních a státu nepřátelských, bez ohledu na stranickou příslušnost. K večeru musela být diskuse přerušena a na hlasování došlo teprve 4. června k poledni. Mezitím stihli dorazit do Prahy další poslanci a bez komunistů i nepřítomných čítala sněmovna 245 poslanců z celkového počtu 276. Před hlasováním proběhla poslední separátní jednání poslaneckých klubů. Opozice, tedy sociální demokraté a národní socialisté v celkovém počtu 91 přítomných poslanců, se zdrželi hlasování. Proti zákonu hlasovali pouze tři poslanci. Zákon byl tedy schválen většinou 151 hlasů. Platnosti mohl ovšem nabýt teprve po potvrzení prezidentem republiky, který měl na vyjádření dva týdny času.

Bylo více než jasné, že Beneš bude své vyjádření protahovat, jak nejdéle to půjde, a poté bude zákon vetovat. Po dvou týdnech bude tedy parlament zákon schvalovat znovu a teprve tehdy by mohlo být prezidentovo veto přehlasováno. Jinou možnost nabízelo vyhlášení výjimečného stavu na území státu, ale k tomu

doposud nebyl zavdán dostatek důvodů. Komunisté v ČSFR nebyli dost silní na to, aby uspořádali tak odstrašující demonstraci síly jako jejich francouzští soudruzi. Ve volbách je volilo 7,6 procenta oprávněných voličů, tedy asi 500 000 osob. Strana sama však čítala pouze o něco více než 60 000 členů, převážně v Čechách. Na Slovensku bylo jejich množství mizivé. Ryze komunistických odborářských organizací bylo také jen malé množství, odbory ovládali především sociální demokraté, kteří hodlali své proletáře udržet mimo konflikt a starali se jen o sociální otázky. Nezneužívali dělníky k politickému nátlaku a neměli žádný důvod podporovat radikální levici, která byla vlastně jejich konkurencí a nadávala jim do sociálfašistů. Hampl s Bechyněm rozehráli šikovnou hru, v níž na jedné straně nepodpořili zrušení KSČ, ale na druhé straně se z nového zákona radovali.

3. červen 1942 – perimetr Janow u Bugu

Desátník Lešek Kviatkowski se krčil za střílnou a nechával vychladnout kulomet v jedné z těch stále vzácnějších chvil, kdy to bylo možné. Pozice na hřebeni velké terénní vlny mu dávala slušný výhled na palebné pole před sebou. Měl jako na dlani celý svah povlovně klesající asi dva kilometry dolů a pak ještě půl kilometru rovinkou k řece. Ještě včera byly lány polí a luk přerušovány malými hájky o několika bucích, olších či břízách. Z těch nyní trčely jen ohořelé pahýly. Přehled kulometčíka se tím zvýšil, ale celý svah pod ním se proměnil v měsíční krajinu rozrytou krátery a troskami. Právě na onu půlkilometrovou rovinku u řeky již jeho kulomet nedostřelil. Byla to dobrá a spolehlivá zbraň dodaná Polsku z přebytků starších pěchotních zbraní Československé armády. Těžký kulomet vz. 24 chlazený

vodou měl dostřel právě jen ony dva kilometry. Leškovo stanoviště se také původně nacházelo o kilometr blíže k řece, v zákopové linii u paty svahu, ale tuto linii musel prapor opustit již v noci. Nyní se linie táhla nahore, na svahu, východním okrajem vesnice Janov, ze které po náletech a dělostřeleckém bombardování zůstaly také jen dýmající ruiny. Leškovo kulometné družstvo však mohlo využít sklepních okének jednoho ze zbořených domů jako krytých střílen.

Leškovo družstvo patřilo k II. praporu 78. pluku 20. pěší divize. Tato divize byla původně součástí skupiny Pomořany a náležela k Armádě Modlin. Spolu se skupinou se v únoru začala soustředit v prostoru Vyškov-Lochov severovýchodně od Varšavy. Začátkem dubna ukončila soustředění na plných stavech a v polovině května byla 20. divize převelena ke skupině Wyszaków brigádního generála Kowalskiho. Skupina Wyszaków byla mobilní zálohou Armády Narew a disponovala pouze motorizovanou divizí a dvěma jezdeckými brigádami, které operovaly v Bělověžském pralese. Jejím úkolem bylo vést protiútoky v severovýchodním směru a potřebovala boční krytí z jihovýchodu, od Brestu. Jakmile byla zjištěna silná nástupní sestava Sovětů ve směru Brest-Siedlce-Varšava, rozhodlo velení predisponovat celou skupinu Wyszaków ke krytí hlavních koridorů od Brestu k Varšavě. První motorizovaná divize zaujala pozice u Siedlc. Dvacátá pěší divize se štábem v Losicích měla vyplnit střed sestavy a krýt přechody přes Bug po proudu od pevnosti, kterou držely prapory KOP. II. prapor se po rotách střídal ve středu linie již od 17. května. Celý pluk byl 1. června alarmován hlídkami pravého křídla linie, které vizuálně zaznamenaly napadení pevnosti. Od té chvíle Lešek a jeho družstvo neopustili pozici.

Válka na tomto úseku fronty začala teprve 1. června odpoledne, když se na lesnatý a těžko přístupný severovýchodní břeh Bugu dostal předvoj pravidelné sovětské pěší divize. Předtím od rána

sledovali vojáci pouze boj hraničářů, kteří výpadem z Brestu zlikvidovali na protějším břehu dvě rotы sovětských průzkumníků. Rusům se nepodařil přechod řeky přímo u Brestu a přesunuli čerstvou divizi na tento úsek, z dosahu pevnostních děl. V noci se útočníci na druhém břehu soustřeďovali a vysílali jen průzkumné oddíly na člunech, které se dařilo likvidovat. Za svítání se na celý úsek sesypal roj bolševických stíhaček a střemhlavých bombardérů. Přesto se po celý 2. červen dvěma polským praporům dařilo likvidovat jeden pokus o přemostění řeky za druhým. Celkem šestnáct pokusů za den. Rusové museli mít strašlivé ztráty, zatímco obránci byli skrytí v pevnůstkách a předem vybudovaných postaveních. Rusové nasazovali plovoucí tanky, ale od pluku poslali obránci protitankovou rotu a břeh i hladina řeky byly v neustávající palbě kulometů a minometů. Večer pak Rusové přisunuli těžké houfnice v děsivé koncentraci. Jejich granáty po tři hodiny přeorávaly celý břeh, zákopové linie a ničily minová pole. Za svítání 3. června zaútočily bombardéry a po nich stíhačky pálící podélně do zákopů kulometry i křídelními raketami. To již byla naštěstí linie téměř prázdná. Velitelství vydalo včas rozkaz ke stažení. Od té chvíle už nebylo možné zabránit Rusům v zachycení se na jihozápadním břehu. Časem postavili i pontony. Diviznímu dělostřelectvu se občas podařilo vyslat do sektoru předmostí několik salv, ale baterie byly zřejmě neustále atakovány rudým letectvem a jejich podpora postupně slábla. Lešek s obdivem sledoval práci těžkých pětivěžových tanků T-35, které najížděly nad zákopy, a kulometry z bočních věží je čistily. I tahle monstra se ale musela stáhnout a v první opuštěné linii jich ještě dohořívalo osm. Rusům bylo brzy předmostí malé a zahájili postup od řeky do svahu, ke druhé linii. Monotónně opakovali stále stejnou taktiku. Ve vlnách se zvedaly rojnice pěšáků a postupovaly mírným poklusem za hlasitého křiku, dokud nebyly rozstříleny a zničeny. Okamžitě se zvedala nová vlna a vše se opakovalo. Po

několika hodinách se po celém svahu válely stovky mrtvol, byl slyšet křik a nářek raněných vojáků ležících na dně kráterů po dělostřelbě. Lešek si pomalu uvědomoval, jak strašlivá musí být přesila, které polská armáda čelí. Rudí měli nevyčerpatelné zásoby lidí a mohli si dovolit jimi plýtvat takřka bez omezení. Nezahlédl ani jediného ženistu. Žádný pokus odminovat terén ve směru postupu. Prostě a jednoduše naháněli rojnice živých lidí do hustých minových polí tak dlouho, až všechny miny vybuchly. Do zad jim postavili kulometry. Lešek v dalekohledu spatřil vojáky s vínově červenými výložkami, kteří kulometry stříleli vojáky vracející se po každém rozbitém útoku nazpět do vlastních linií. Polské vojáky děsilo již samotné toto pohrdání životem, jeden ze základních rysů asiatské povahy útočníka. Po svérázném odminování nasadilo ruské velitelství lehké T-26 a vždy asi desítka (četa) tanků vyztužila každou čtvrtou či pátou rojnici. Polští obránci brzy zjistili, že k likvidaci jedné lidské vlny není zapotřebí palby všech kulometů a minometů v linii. Přišel rozkaz rozpočítat kulometry na sudé a liché a střídat je tak, aby se hlavně ochladily. Munice mizela doslova po tunách. Přes spojovací zákopy se podařilo přisunout kupředu nové kulometry i minometry a několik náhradních hlavní. Po třech hodinách šíleného masakrování Rusové útoky zastavili a spustili hodinovou bubnovou palbu houfnicemi větších ráží. Velitel praporu kapitán Kolčický při obhlídce linie utrousil poznámku o tom, že se rudé dělostřelectvo vůbec nesnaží zasáhnout a umlčet polské baterie umístěné dále v zázemí. Zaměřují se jen a jen na linii, kterou hodlají dobýt a obsadit. Vedou jen plošnou, nepřímou mířenou palbu a jejich systém je předvídatelný. Na polské baterie se občas zaměřilo jen rudé letectvo, ale i to mělo, jak se zdálo, své primární cíle kdesi dál, v polském týlu. Po dělostřelbě na linii někdy následoval letecký útok a po něm další a další lidské vlny s několika slabě pancéřovanými tanky. K večeru horkého dne pokrýval bojiště

kromě pachu korditu a hořícího benzínu i zřetelně rozpoznatelný nasládlý pach rozkládajícího se lidského masa.

Podavač vojín Tusk ukázal Leskovi rukou na pravý okraj palebného pole. V začínajícím soumraku a v mezerách mezi chuchvalci dusivého černého kouře bylo dalekohledem vidět větší množství tanků řadících se do kolon u trosek vsi Blonie.

V jejich blízkosti občas vytryskl gejzír hlíny vyhozený polským houfnicovým granátem. Palba však byla příliš vzdálená a řídká ve srovnání s tím, co předvedli Rusové.

– Jedou po břehu na jih, odhadl Tusk s úlevou v hlase. – Jako k pevnosti. Neútočí sem, na nás.

– To ti nebude nic platné, odsekl Lešek. – Nechtějí útočit tanky v téhle oranici, přes krátery a miny. Míří k silnici od Brestu na Bialu Podlasku. Začnou nás obcházet zprava. To znamená, že nás ze štábu za tmy stáhnou na západ k Losici a na Siedlce.

– Siedlce?! vyděsil se Tusk. – Ale to je už kousek od Varšavy. Copak tohleto všechno bylo marné, ukázal na planinu pokrytou mrtvými těly.

Lešek se ušklíbl.

– Zabili jsme jich tisíce jen na tomhle malém perimetru. Přišli tu o nějakých čtyřicet, padesát tanků. To ti připadá marné?

Rozkaz ke stažení přišel hodinu před půlnocí a varoval před skupinkami ruských výsadkářů, jejichž brigáda seskočila ráno u Siedlc a byla rozprášena zálohami. Jednotlivé skupinky se však doposud potloukají v otevřeném terénu a pokoušejí se probít ke svému.

~

Teprve 3. června odpoledne se vyčerpaným zbytkům 49. střelecké divize plukovníka Vasiljeva, posíleným doposud nedotčenými dvěma pluky 75. SD generála Nédvigina, podařilo

vytvořit na západním břehu Bugu, v oblasti Janova, dostatečně jištěné předmostí, na které se mohla po třech pontonových mostech přesunout čela 30. tankové a 205. motorizované divize XIV. Oborinova sboru. Polský III. prapor 79. pluku byl tímto manévrem donucen stáhnout se od pevnosti na linii Rokytno a vyrovnat frontu. O půlnoci vyhnaly ruské tanky polské vojáky 35. pěší divize z Terespolu a generál Kowalski obdržel hlášení o tom, že pevnost byla zcela odříznuta a obležena. Teprve během dalšího dne bylo umlčeno pevnostní dělostřelectvo do té míry, že mohli sovětsí sapéři zřídit pontonové mosty přes Bug na místě odstřelených mostů, v blízkosti pevnosti, a řídit přepravu motorizovaných jednotek přímo v koridoru při hlavní silnici.

Začátkem noci 3. června se motorizované a obrněné kolony pevně uchytily na silnici ve směru Biala Podlaska, kterou za jistých ztrát obsadily ráno po rozednění 4. června. Linie polské obrany západního břehu tím byly definitivně prolomeny a polské jednotky 20. pěší a l. motorizované divize se během následující noci stáhly na novou linii Sokolov-Siedlce-Luków. Sovětský plán byl ale značně narušen již od samého začátku operace. Bialu Podlasku měla obsadit 22. tanková divize již 2. června a celý začátek tažení, až po Siedlce, měla provést vojska prvního sledu 4. armády.

První sled ale vyčerpal své ofenzivní síly při nástupu k Brestu a při překonávání Bugu. Celý XXVIII. střelecký sbor generála Popova byl pro další operace prakticky nepoužitelný a zbytky tří střeleckých divizí (42., 49., 6.) ztenčených na 40-50 % svých stavů mohly nadále plnit jen statické úkoly v bezprostřední blízkosti ještě neobsazené pevnosti. Dvacátá druhá tanková divize Oborinova XIV. Msb byla hned v prvních hodinách boje poškozena natolik, že zbytek její techniky i mužstva pouze vyztužil útoky obléhatelů Brestu nebo doplnil procházející jednotky druhého sledu. Druhý sled, tedy Chackilevičův VI.

motorizovaný a Povětkinův XLVII. střelecký sbor, bylo nutno nasadit již při rozvíjení útočné operace na západním břehu, nikoliv, jak bylo plánováno, až ve vrcholu jejího rozvinutí, čímž celý úder ztratil razanci a rychlost. Operace 4. armády se 4. června ocitly ve zpoždění dva dny za plánem. Eliminována byla také celá síla Pinské flotily a 51. prekopské výsadkové divize, jejíž zbytky postupovaly z lesů a bažin k frontě pěšky, vyzbrojené pouze lehkými zbraněmi. Poslední neoslabená 6. střelecká divize prvosledového XXVIII. sboru dostala 3. června ráno rozkaz zahájit postup po severovýchodním břehu Bugu na Ceremchu a Semjatice, kde měla odříznout ústupové trasy polským jednotkám operujícím v těžko prostupném Bělověžském pralesi, na které od východu tlačily jezdecké divize Alexejevova VI. jezdeckého sboru 13. armády. Dne 4. června dopoledne splnila 6. SD část úkolu a dvěma proudy obsadila obě vyliďněné obce, čímž zajistila přechod přes Bug u Janova proti protiútokům ze severu. Při tom se ale příliš rozptýlila v nepřehledném prostoru. Celkově přišla 4. armáda (doplněná záložním XLVII. Ssb) v prvních čtyřech dnech Operace BOUŘE o 25 % mužstva a přibližně stejné procento techniky. Z původního stavu šesti střeleckých, čtyř tankových a dvou motorizovaných divizí + podpůrných sil, mohly být v ofenzivních operacích, počínaje 5. červnem, nasazeny jen čtyři střelecké, tři tankové a dvě motorizované divize. Naštěstí pro Stavku, ze všech armád první fáze úderu, dopadla 4. armáda zdaleka nejhůře.

~

Velitel tankové roty poručík Andrej Suchyn byl ještě před půlrokem pouhým desátníkem a před dalším půlrokem traktoristou sovchozu v malé vesnici u Vologdy. Vážil si toho, že právě jeho rotě svěřilo velení 30. tankové divize nové stroje T-34.

Byly to skvělé stroje, ale měly své mouchy. Především onen hrozný lichoběžníkový poklop věžního průlezu. Když se chtěl Suchyn podívat ven a otevřel poklop, neviděl zhola nic. Musel se vyklonit do boku a v tu chvíli se jeho hlava stávala neodolatelným terčem pro kteréhokoli pohotovějšího nepřítel skrytého u cesty. Výrobce nenapadlo vyříznout uprostřed poklopu malý, praktický průzor. Další mouchou, ba přímo masařkou, byla skutečnost, že k novým strojům ještě ze Stalingradu nedorazily náhradní díly ani brigádní či divizní pojízdné dílny. K oněm necelým třiceti nejnovějším tankům ve dvou rotách zkrátka nestálo za to posílat technika, který by učil tankisty provádět nejnutenější lehké opravy a rozumět stroji jako takovému. Příkazy svým podřízeným mohl Suchyn dávat vysílačkou, ale nazpět mu nikdo zavolat nemohl, což znamenalo, že když se cokoliv stalo ve středu či na konci kolony, nedozvěděl se to, dokud mu někdo nezačal mlátit toporem na pancíř, a to ještě většinou pro strašný řev motoru nebylo uvnitř slyšet.

Čelní tank zastavil a Andrej vylezl obhlédnout situaci. Kolona stála na úzké prašné silnici u trosek prvních domků jakési vesnice. Podle mapy se v mírových časech jmenovala Biala Podlaska. Velitel prvního tanku cosi křičel a ukazoval do boku. Pak to Andrej spatřil sám. Kam až dohlédl, lemovala oba příkopy podél silnice nepřírozeně bílá, promodralá, zakrvácená a nahá lidská těla. Těl byly stovky. Na cestě před vstupem do vsi jich byla navršena celá pyramida vysoká na tři metry. Andrej zíral na neskutečný obraz rozbité krajiny, hořící vesnice a neuvěřitelné výstavy mrtvých těl, bílých a modrých, jako by šlo o figuríny. Pak si všiml, že jde o samé dospělé muže. Neviděl ani jednu ženu a žádnou dětskou postavičku. Nikde se neválela ani jedna bota nebo kus oděvu. Poláci? Vždyť sem ještě žádná sovětská jednotka... Pak si uvědomil, na co se dívá, a zbledl téměř do odstínu oněch těl. Na blízké jabloni zahlédl zbytek roztrhaného

padáku. Nahé mrtvoly bezpochyby patřily výsadkářům brigády, která zde seskočila před třemi dny, aby zajistila silnici a čekala na příjezd tanků. Ten se však příliš opozdil. Andrej ucítil zápach a zvedl se mu žaludek. Na lukách a polích za vsí byly vidět trosky ohořelých krabicovitých konstrukcí několika velkých těžkých letounů TB-3 a jedno lehké bétéčko zabořené levým čelním nárazníkem hluboko do hlíny.

– Co budeme dělat? hulákal na něho velitel prvního tanku, který vylezl a přiběhl k němu.

– Co bys chtěl dělat? pokrčil Andrej rameny. – Máme nakaz. Nado vpěrjod. Pořád dál na Varšavu.

– Nepohřbíme je? staral se desátník Golubov.

– Zbláznil ses? ztvrdl obličej velitele. – Sapjori jsou někde vzadu. Hodinu zdržení a postaví nás všechny ke zdi. Jed' dál. Ať je pohřbí sapjori za námi.

Desátník kývl a otočil se.

– A neobjížděj to! ukázal Andrej na barikádu z mrtvých těl uzavírající silnici. – Je to past. Po stranách budou miny.

Když se první tank rozjel, díval se raději do boku. Motor zařval a pásy chvíli prokluzovaly v kašovité hmotě, kterou z mrtvých těl vyrobila váha třiceti tun oceli. Pak pásy zabraly a cesta byla volná.

Kolona pomalu projížděla vesnicí, v jejímž středu ještě tu a tam stála válkou nedotčená stavení. Čelní tank znovu zastavil před velkou hromadou suti. Jakmile zastavila celá kolona, Andrej zahlédl, jak z ruin vybíhají vesničtí psi. Napadlo ho, že budou okusovat mrtvé, ale psi se nezajímali o mrtvoly. Byla to smečka nejružnějších vesnických plemen, kříženců, pastýřských psů, loveckých i obyčejných voříšků. Hnali se rovnou k stojícím tankům a nákladákům. To bylo podivné. Pak si Andrej povšiml, že nejblížší zvíře má na zádech připevněno cosi jako ruksak. Vzhůru z vaku trčel jakýsi drát. Ostatní psi měli ruksaky také. Po bílých nahých mrtvolách před vsí to bylo již druhé zvláštní představení

v podivně neskutečném světě této polské vesnice. Pak Andrejovi náhle, ve zlomku vteřiny došlo, na co se dívá.

– Sabaky! zařval a sáhl po pistoli. – Astreljajtě sabaky!

Ale bylo již pozdě. První zvířata vbíhala pod kola aut a mezi pásy tanků. Ozvala se první detonace a nákladník s municí explodoval v ohnivé kouli, která smetla vše kolem sebe široko daleko. Následovaly další výbuchy Andrej cítil, jak celý mnohatunový kolos cosi nadzvedlo a jeho nohy ve věži zasáhla horká vlna. Výbuch jej vymrštil z poklopu a pak ztratil vědomí.

Když přišel k sobě, uslyšel hlasy a cítil, že s jeho tělem kdosi manipuluje. Nemohl se hýbat, a jakmile rozeznal, že muži okolo něho mluví polsky, ani se o to nepokoušel. V tomto okamžiku bylo nejlepší předstírat mrtvého. Cítil, jak mu kdosi stahuje holínky. Pak mu začali svlékat šaty a někam jej nesli. Když odešli, odvážil se otevřít oči. Ležel až zcela nahoře, na nové pyramidě navršené z mrtvých a donaha vysvlečených těl tankistů. Otočil hlavu a uviděl cestu zatarasenou torzy hořících nejnovějších tanků Rudé armády, neprůstřelných tanků Muromců, jimž doposud nebylo na světě rovno. Ty skvělé stroje zničili vesničtí psi lépe, než by to provedla celá protitanková baterie. Nálože prorazily tenká dna podvozků jakoby nic. Měl neuvěřitelné štěstí, že byl v okamžiku výbuchu polovinou těla již venku. Zjistil, že se opět může hýbat. Skulil se z hromady dolů a dával pozor, aby se při tom nepodíval do tváří svých ještě před hodinou živých a veselých mužů. Ne, takhle těla nebyla tak bílá jako před tím mrtvolou výsadkářů. Byla většinou znetvořená, roztrhaná, ohořelá a očouzená. Mnohá již začala modrat. Nikde neviděl ani žádné domorodce, ani polské vojáky. Nahý doběhl za nejbližší zeď a konečně se mu žaludek obrátil naruby. Musel zpět, varovat tankisty dalšího praporu, který zastavil kilometr před vsí, jakmile jeho velitel uslyšel vpředu exploze. Nejdříve ale musel najít alespoň kousek nějakého hadru.

Ne. Tohle byla úplně jiná válka než ta v osmatřicátém.

Nasazení elitních výsadkových vojsk v hojném počtu a naráz nepřineslo štábu Západního frontu očekávané výsledky. Velení frontu i letectva frontu, stejně jako velení výsadkových sborů v čele s Žukovem, se dopustila několika zásadních chyb. Především byly doskokové zóny určeny příliš daleko před čely postupujících motorizovaných a pěších pozemních útvarů. Výsadkáři, i kdyby byli dokázali obsadit své cíle, nedokázali by je v krajině přesycené pravidelným polským vojskem a domobraneckými formacemi udržet dlouho. Konkrétně u Siedlc, kam ráno 1. června seskočily dva prapory Kopjakovy 9. brigády IV. leteckého výsadkového sboru generálmajora Alexeje Semjonoviče Židova, aby zde obsadily důležitý silniční uzel, byl předpokládán příjezd tankových čel od Brestu nejdéle večer 2. června. I tak šlo o úkol dosti nereálný vzhledem k přítomnosti téměř celé 1. polské motorizované divize. Suchynova rota sem ale dorazila až 4. června odpoledne.

Druhou chybou bylo špatné načasování výsadek. Zatímco evropské armády učily své výsadkáře seskakovat v noci nebo těsně před rozedněním jako vůbec první jednotky jakékoliv operace, sovětské velení nemělo dostatek pilotů schopných vzlétnout a navigovat těžké bombardéry TB-3 jinak než za plného světla. Útok měl být překvapivý, zvláště kvůli záměru obsadit pevnost Brest bez velkých ztrát. Proto musely jako první útočit pozemní jednotky. Po zahájení jejich útoku již nepřítel výsadky očekával. Kvůli vyčištění oblohy a likvidaci polského letectva musely jako první zaplnit oblohu sovětské bombardéry a bitevníky. Teprve potom, již během dopoledne došlo na výsadkové formace. Ty ale postrádaly stíhací ochranu. Neohrabané krabice zastaralých TB-3 letící v hustých formacích, ověšené na křídlech stojícími hrozny

výsadbkářů, se staly snadným terčem pro protiletadlovou obranu, zejména pro skvělé několikahlavňové sprážené boforsy.

Polské velení samo dokázalo vytipovat pravděpodobná místa výsadek shozů a zorganizovat na výsadbkáře doslova hon. Jen u tří brigád IV. sboru Západního frontu činily ztráty v prvním týdnu neuvěřitelných 70 procent.

~

Na severním úseku se 13. armáda po dvoudenním boji o předsunuté linie zmocnila Grodna i Volkovysku a postoupila za řeku Němen. Polské divize operační skupiny Grodno hájící pod velením generála Olszyny-Wilczynského zdejší linii (18., 33. a 41. PD) utrpěly dle očekávání značné ztráty a jejich zbytky se rozptýlily do lesů, neboť po komunikacích by před rychle postupujícími sovětskými motorizovanými kolonami ustoupit nedokázaly. Pouze malé útvary soustředěné okolo protitankových baterií se nadále v různých úsecích snažily blokovat obě hlavní silnice na Bialystok. Sověti nasadili k překonání řeky v prvním sledu VII. motorizovaný sbor generálmajora Vinogradova v čele s 13. tankovou divizí u Grodna. O něco jižněji u Volkovysku nastupoval sbíhavým směrem na Bialystok XX. Msb generálmajora Nikitina propůjčený z frontové zálohy. Při silnici Grodno-Bialystok se připravoval k následování druhosledový XIII. motorizovaný sbor generálmajora Achljustina a od Volokovysku druhosledový XVII. Msb generálmajora Petrova. K Bialystoku tedy směřovalo celkem osm tankových a čtyři motorizované divize.

Přesila na straně útočníka byla více než značná a slabé polské jednotky mohly jeho postup pouze zdržovat. Po celý 3. a 4. červen bojovala polská 32. lehká divize zadržovací boj na přístupech k Bialystoku. Nemohla však trvale odolávat kolonám Sovětů, v jejichž čelech se ze dvou stran tlačily na město dvě tankové

divize, zatímco následující pěchota zatahovala obklíčení. Silnice byly sice na mnoha místech překopány a přehrazeny minovými poli, ale ani dobré letní počasí neumožňovalo Sovětům tu a tam postupovat s motorizovanou a těžší technikou polními a lesními cestami, neboť terén byl po dlouhé tuhé zimě a mokřém jaru ještě značně podmáčený. Polská linie byla navíc, ze severu, z Litvy, zvolna obklíčována třemi divizemi XXI. střeleckého sboru 3. armády, jehož třem divizím v prostoru Suwalki čelila jediná 18. polská pěší divize generála Koseckého. Večer 4. června pronikly sovětské tanky do Bialystoku a v nočních bojích, za cenu množství zničené techniky, městečko obsadily. Ztráty způsobily Sovětům dělostřelecké a minometné přepady vedené z lesů v okolí silnic, ale k zastavení soustředěného náporu takové akce nestačily. Neustálým zdržováním postupu však umožnily zbytkům obránců spořádaný ústup na další linii Lomža-Zambrov-Siedlce.

Na polské straně mohly náporu na obou sbíhavých směrech čelit již pouze jednotky mobilní operační skupiny Pomořany (32., 34. LD a 8. MD) brigádního generála Grzmot-Skotnického podporované různými formacemi rozbitých pěších divizí, praporů KOP a dobrovolnických formací ON. Jižně od silnice Slonin-Bialystok se rozkládal pověstný Bělověžský prales, lesnaté a mokřinaté území, v němž byl pohyb techniky naprosto vyloučen a v němž polská armáda vybudovala množství skrytých pevnůstek, linií, minometných a kulometných hnízd i minových polí. Rozsáhlou oblast bránil pluk speciálně vycvičených pohraničníků a štáb Armády Narew nechal v lesích operovat eskadrony Nowgródské a Mazowiecké jezdecké brigády. Obě brigády, kromě boje s pronikajícími sovětskými jezdeckými divizemi, tvořily skrytou zálohu určenou k bočnímu výpadu proti jednotkám nepřítele, které by pronikly do hloubi polského území na severu. Obě brigády představovaly jisté nebezpečí pro sovětský postup od Sloninu a Volkovysku na Bialystok. Pěchota i jízda mohly

v pralese útočit pouze postupným prolínáním malých skupin, rot, nejvýše praporů, přičemž utrpěly značné ztráty a byly nuceny dobýjet jednu pozici po druhé. V pralese nebylo možné udržet souvislou linii a polské oddíly vytlačené z pozice postupujícího nepřítele zpravidla obcházel a napadaly jeho křídla a týl. Postup v bělověžské oblasti se 3. června zastavil. Boji s jezdeckem však byly v kritickou dobu vázány obě brigády a prapory KOP. K bočnímu výpadu na Bialystockou silnici proto 4. června již nezbývaly síly.

Přes nově aktivovanou linii vedly pouze tři šterkové silnice. Linii obsadily čerstvé síly polské Armády Modlin brigádního generála Krukowicze-Przedzrymského. Severní křídlo linie v prostoru Kolno-Lomža hájila skupina Mlawa generála Boltuče čítající 9., 15. a 27. pěší divizi. Sem se probíjely i zbytky 18. PD ustupující lesy od Suwalki a Augustova. Hlavní silniční koridor od Bialystoku přes Zambrov střežila mobilní skupina Pomořany generála Grzmot-Skotnického s 34. lehkou a 8. motorizovanou divizí. Skupinu posílily zbytky 32. lehké divize ustoupivší od Bialystoku. Na jižní křídlo u Siedlc, na hlavním tahu z Brestu k Varšavě, se stahovaly zbytky armády Narew, konkrétně 20. pěší a 1. motorizovaná divize. V Bělověžském pralese stále ještě operovaly dvě jezdecké brigády a krajinu v předpolí zaplnily záškodnické oddíly sestavené ze zbytků praporů KOP. Samostatnou skupinu Warszawa generála Stefana Dab-Biernackiho tvořily 4. a 16. pěší divize vybavené a vycvičené k boji v urbanizovaném prostředí velkoměsta.

Sovětský předvoj, který vyrazil z Bialystoku 5. června dopoledne, byl již značně opožděn oproti původnímu plánu a narazil na tuhý odpor hned za městem při pokusu překonat řeku Narew, neboť na druhé linii se koncentrovalo větší množství polských obranných sil.

Mezi postupujícími klíny 4. armády od Brestu a 13. i 10. armády přes Bialystok zůstávala neobsazená enkláva Bělověžského pralesa, v níž se skrývalo pro sovětskou rozvědku nezjistitelné množství polských vojsk, ve skutečnosti o něco více než divize. VI. jezdecký sbor generála Alexejeva však hlásil zastavení postupu a přehnaně vysokou koncentraci nepřátelských jednotek disponujících dokonce i protitankovým a polním dělostřelectvem. Z toho důvodu urgovalo velitelství frontu vyslání 6. střelecké divize 4. armády ještě dále na sever od Čeremchy na Bielsk Podlaski, aby zde od západu uzavřela obklíčení enklávy Bělověžského pralesa a spolu s oběma jezdeckými divizemi VI. sboru postupujícími od východu enklávu vyčistila. Také štáb Armády Narew se 5. června rozhodl prales vyklidit a jednotky stáhnout na novou linii, neboť i když v této nepřístupné oblasti mohly polské jednotky ještě dlouho odolávat útokům, neblokovaly zde žádnou důležitou komunikaci a představovaly tak mrtvou sílu, již bylo daleko více zapotřebí jinde. V noci na 6. června se obě jezdecké brigády zformovaly na západním okraji pralesa u Hajnovky a zahájily přesun k Bugu. Linie v pralesě držely jako zadní voj prapory KOP, které se poté chystaly zde vytvořit záškodnické oddíly. Průzkum Mazowiecké brigády po svítání, před vstupem do volné krajiny, objevil kolony rudé 6. střelecké divize, postupující mezi Čeremchou a Bielskem nerozvinuté, ještě v pochodových útvarech. Dopoledne, okolo jedenácté, obě polské brigády, již plně rozvinuté, obchvátily a napadly rudou divizi, kterou po třech hodinách bitvy zcela rozprášily. Část mužstva 6. divize byla zajata a hnána k Bugu. Obě polské brigády přešly 7. června Bug u Drohyčinu a nastoupily cestu k obranné linii na Siedlce. Průzkum opět záhy zjistil, že o Siedlce se již od noci bojuje a na linii zde útočí ruské obrněné útvary. Část Mazowiecké brigády se se zajatci a s raněnými vydala severněji a přešla linii u Sokolova, zatímco Nowgródská a některé eskadrony Mazowiecké

brigády napadly k večeru ze severu týl a bok sovětské 205. motorizované divize u Siedlců. Pro 4. armádu znamenal tento úder dočasnou ztrátu iniciativy úderných jednotek 50-60 kilometrů před Varšavou. Generál Korobkov musel přesouvat kupředu VI. Msb a vystřídat značně opotřebovaný XIV. Msb, což na přecpané komunikaci vedlo k dalším časovým ztrátám. Uprostřed přesunů, v noci na 8. června vrhl generál Młota-Fijalkowský do protiútku 1. mechanizovanou divizi generála Kowalskiho a způsobil zmatek i další ztráty. Ráno 8. června zjistil Korobkov, že během nočního zmatku přesunula 20. polská PD své polní dělostřelectvo za říčku Livjec na výšiny u vsi Mordy a tato palebná síla nyní kontrolovala celý desetikilometrový úsek silnice před Siedlcemi. K vytlačení dělostřelectva musely být nasazeny dvě střelecké divize (100. a 75.) XLVII. Ssb, které se musely přesouvat otevřeným terénem mimo ucpanou silnici. Čtvrté armádě zbýval použitelný jeden střelecký a jeden motorizovaný sbor.

Korobkov si byl plně vědom, že tato síla již mu nebude stačit k dobytí Varšavy nehledě na to, že musel překonat ještě minimálně jednu obrannou linii u Siedlc. Hlavní město jako třeshničku na dortu musí přenechat svým konkurentům z velitelství 10. a 13. armády. Pro generála Pavlova, náčelníka generálního štábu DRRA, znamenal osud 4. armády významný signál, že se čelní jednotky Operace BOUŘE na hlavním směru úderu opotřebovávají rychleji, než bylo předvídáno.

První střelecký sbor 10. armády teprve obcházel Bělověžský prales ze severu, aby se jižně od Bialystoku pokusil přejít Narev a obchvátit z jihu obranu přechodů západně od města. Tento manévr se zdařil teprve 8. června a jednotky Armády Modlin se stáhly na hlavní linii Lomža-Zambrov. Zde se začalo bojovat 9. června odpoledne. Nyní stály čelní sledy sovětských armád na linii Siedlce-Zambrov, 80 a 120 kilometrů od východního předměstí Varšavy. Během týdne bojů postoupila sovětská

4. armáda o 100 kilometrů na nepřátelské území, zatímco čelní jednotky 10. a 13. armády překonaly od hranic vzdálenost téměř 150 kilometrů. Potvrdila se obava z neovladatelnosti a těžkopádnosti velkých mechanizovaných sborů zvláště tam, kde se měly sbory vzájemně vyhnout či střídat na čele útoku. Před Zabrovem se formovala úderná síla 18. a 26. TD. Více než 500 tanků a stovky pomocných vozidel obou divizí způsobily dvoudenní dopravní zácpu a zmatek, který zdržel postup na Varšavu více než samotné další boje na jediné sjízdné silnici. Ostatní jednotky všech tří armád byly stále ještě roztaženy na dvou stech kilometrech dvou hlavních sbíhavých koridorů a v zádech 4. armády stále zůstávala bojující pevnost Brest poutající zbytky tří divizí bývalého XXVIII. Ssb. Dlouhé kolony byly napadány z boků malými jednotkami nepřítele operujícími z okolních lesů a utrpěly zbytečné ztráty. Kvůli ochraně kolon a čištění terénu bylo nutno vysunout kupředu ženijní a střelecké útvary, které se beznadějně míchaly se sborovými jednotkami. Cesty byly zataraseny pomalu postupující technikou. Při překonávání řek chyběly pontony a mostní tanky, které se zácpou nemohly dostat kupředu. Když čelním jednotkám došly pohonné hmoty a munice, musely čekat dlouhé hodiny či dny, než se zácpami podaří přisunout kupředu zásoby, kterých byl v týlu dostatek. Pro pěší střelecké divize zbyly jen polní a lesní cesty plné minových polí a léček. I slabé polské letectvo našlo v této situaci dostatek příležitostí, jak pronikat do oblasti a ničit snadné, znehynbné cíle na silnicích. Kdyby v této situaci měla Rudá armáda co do činění nikoliv s polským letectvem, ale například s Luftwaffe, výsledkem by byly katastrofální ztráty. Ukazovalo se, oč efektivnější a úspěšnější by byly operace menších a kompaktnějších obrněných jednotek, například motorizovaných střeleckých divizí doprovázených tankovou brigádou. Na

rozformování a reorganizaci mohutných sborů však již bylo pozdě. DRRA musela válku vybojovat v takové sestavě, v jaké ji začala.

~

Na úseku jižně od Brestu, od Domašova až po Ravu Ruskou, se táhl nepřehledný členitý terén s minimem vhodných silnic a komunikací, vyjma silnice z Kovelu na Lubin a silnice z Lucku k Zamošči. Nevedla tudy žádná železniční trať ve směru východ-západ a motorizované jednotky zůstaly odkázány pouze na ony dvě zmíněné silnice, z nichž ani jedna nikdy neviděla asfalt. Po celém dvousetkilometrovém úseku byly východní břehy Bugu pokryté hustými lesy a protkané jeho přítoky. Mezi Brestem a mostem u Chelmu začínala oblast Pinských bažin s Šackými jezery. Z ruské strany nevedly k řece vůbec žádné cesty vhodné pro těžší techniku.

Celý úsek pokrývala zesílená 5. armáda, která pod velením generálmajora Michaila Ivanoviče Potapova tvořila severní pravé křídlo Jihozápadního frontu. Čítala tři střelecké a dva mechanizované sbory. Mechanizované sbory celkem o čtyřech tankových a dvou mechanizovaných divizích se nemohly soustředit jinde než na jediných dvou komunikacích, které se při troše fantazie daly nazvat silnicemi. Kolony vozidel se táhly od hranice na východ až k Sarny a k Lucku. Oba strategické mosty přes řeku vyletěly do povětří již dva dny před invazí, kdy se u Wlodavy pokusil přejít na polskou stranu záškodnický oddíl NKVD a jeho objevení vyvolalo předčasný poplach. Tři střelecké sbory o devíti divizích pokrývaly celý zbytek úseku 5. armády, což, s čelními tankovými divizemi dělalo slušný průměr jedné divize na necelých 20 kilometrech. Problém byl v tom, že terén a krajina na ruské straně naprosto nedovolovaly soustředění větších jednotek na jednom místě a ani jeden ze střeleckých sborů

nedokázal koncentrovat údernou sílu nutnou k získání předmostí. Dělostřelecké baterie se daly přisunout do vhodných palebných pozic opravdu jen vzácně a pouze naproti městečku Włodawa dokázal XV. Ssb soustředit celý jeden střelecký pluk s určitou palebnou podporou. Sovětská pěchota zde byla odsouzena k pokusům pronikat na západní břeh po malých skupinkách doufajících, že nějakým zázrakem uniknou pozornosti polských hlídek a nezabřednou do všudypřítomných minových polí.

Patnácti sovětským divizím zde v první linii čelila Armáda Prusy generála Czeslava Włoca-Rjakowského, ve druhé linii za Vislou pak Armáda Lodž generála Juliusze Rómmela. Celkem devět pěších, dvě lehké a dvě mechanizované divize. Přímo linii Bugu bránily dvě polské operační skupiny (Wisla a Bug) o celkem šesti pěších divizích, zatímco u Lubinu stála jako mobilní záloha operační skupina Lubin s 3. motorizovanou a 42. lehkou divizí, pod velením zkušeného tankového generála Maczeka. Pozice přímo u řeky pokrývalo pět samostatných pohraničních pluků KOP, v záloze stál šestý a 1. jezdecký pluk KOP Lodž o sedmi eskadronách. Koncentrace polského krytu byla tedy poměrně dosti hustá, jen o něco více než 20 kilometrů na divizi. Navíc měl obránce výhodu předem vybudovaných vrstvených obranných linií a měl k dispozici cesty ve směru sever-jih, po kterých mohl přesouvat jednotky podle potřeby. Taková potřeba vznikla hned po napadení, kdy velitel Osk. Wisla brigádní generál Stanislaw Skwarczyński obdržel rozkaz vyslat nejseverněji dislokovanou 35. pěší divizi k podpoře pevnosti a tamních přechodů ihned poté, co její nižší části spolupracovaly s pohraničníky na zničení 22. tankové divize Sovětů.

Bojové střety se v úseku Armády Prusy soustředily zejména na třech klíčových místech. Na severu u Domašova a Włodavy, kde sovětský střelecký střelecký pluk 62. Timošenkovy SD překvapivým náparem překonal řeku a vytvořil zárodek

předmostí, ale protože krajina nedovolovala rychlý přísun zformovaných posil, byl celý pluk po několika hodinách smeten do řeky protiútokem celého pluku 12. pěší divize generála Paszkiewiczze. U Wlodavy byla řeka překonána až 6. června, kdy se sovětské motorizované jednotky 4. armády zmocnily silnice Brest-Siedlce a bylo tak obnaženo celé severní křídlo armády Prusy. Skupina Wisla musela zajistit obranu tohoto křídla a stahovala jednotky střežící řeku k severovýchodu. Situace již byla 6. června neudržitelná a generál Vloca-Rjakovský vydal rozkaz k ústupu celé skupiny na linii Lukov-Radzyń-Kock.

Ve středním úseku se XXII. mechanizovaný sbor generála Kondruseva koncentroval k postupu po hlavní silnici na Chelm a Lubin (kde sídlilo velitelství Armády Prusy). Zde byl západní břeh střežen jednotkami 36. PD generála Ostrowského a dvěma prapory KOP. Generálmajor Kondrusev měl výhodu možného soustředění dělostřelectva a požádal armádní štáb o přidělení těžkých houfnic. Dorazily ucpanou silnicí teprve 3. června. Do té doby kolony stály, byly postřelovány polskými bateriemi dělostřeleckých pluků č. 36 a 13 a musely být pod neustálou ochranou stíhaček. Během 4. června se kombinací koncentrované palby a opakovaných ataků 14. smíšené letecké divize podařilo přinutit obránce ke stažení směrem na Chelm. Jakmile letadla zmizela a předmostí začala zaplňovat vozidla 19. TD generálmajora Seměččenka, vyrazil časně ráno 5. června od Chelmu vileňský tankový pluk č. 6 a kryt lesem se rozvinul v poměrně otevřeně krajině od Berežna k Dorohusku. Směččenkovi tankisté na předmostí nečekali tak rychlý protiútok a doposud na západním břehu postrádali protitanková děla. Protože polský pluk byl kromě zastaralých vickersů vyzbrojen československými tanky T-38 a dokonce tuctem vylepšených německých PzKpfw III., zaznamenal proti nahloučeným sovětským T-26 a tence pancéřovaným BM-7 37. tankového pluku

značný úspěch. Ztrátu 16 tanků utrpěl vileňský pluk teprve při překotném ústupu, kdy jej v otevřené krajině napadlo sovětské těžké dělostřelectvo, a znovu se přihnaly bombardéry SB-2 s nákladem pum. Teprve poté bylo sovětské předmostí upevněno a předvoj vyrazil k Chelmu. Zde Poláci nasadili protitankové kanóny Škoda ráže 47 mm. Šlo o malé a lehké konstrukce, s nimiž mohli dělostřelci volně manévrovat i v členitém terénu a napadat těžkopádné kolony z boků. Po dobytí Chelmu 6. června musela 19. TD zastavit a pustit do čela čerstvou 41. TD plukovníka Pavlova. Její další postup silně zdržoval zničený povrch silnice rozrytý liniemi, zákopy, dračími zuby a minami. Poláci opět použili protitankových psů, cvičených vbíhat pod stojící vozidla, při jejichž výcviku dbali na to, aby si psi zvykli na pach sovětské nafty. V okolí silnice byly rozmístěny betonové řopíky vyzbrojené kulomety a protitankovými děly. Řopíky musela za velkých ztrát dobít pěchota Barbanovy 215. MD a ženijní oddíly, které bylo nutno kupředu teprve přesouvat. V noci ze 6. na 7. června se na rozkaz armádního velení začaly z okolní krajiny stahovat i ostatní, doposud nedotčené pěší polské útvary na novou linii tvořenou řekou Wieprz a městem Lubin.

O 50 kilometrů jižněji se pokoušel přejít Bug IX. Msb energického generála Rokossovského. Na rozdíl od svých kolegů rozuměl Rokossovskij tankům a potřebné taktice. Nechal plukovníka Novikova, velitele 35. TD, aby předstíral pokusy o vytvoření předmostí na místě zničeného mostu v Ostrém Luhu, zatímco pěšáci 593. motorizovaného pluku 131. Kalininovy MD přešli Bug u Strážova, sedm kilometrů proti proudu. Zde vedla klíčová silnice hned při řece, ale pěchota polské 13. PD generála Zubosz-Kaliňského držela vyvýšené pozice na hřebeni nad vsí. Protože Rokossovskij nechal kupředu tanky, nepřišel o ně a sovětské pěchotě se do rána 3. června podařilo Poláky vytlačit a poté otevřít předmostí i pro čekající tanky 35. TD. Rokossovskij

hnal kolony kupředu. V noci byl za pouličních bojů dobyt nedaleký Hrubešov a kolony vyrazily k 40 km vzdálené Zamošči. Tato silnice byla ovšem silně zaminovaná a rozkopaná. Na sever od cesty se zvedalo pásmo výšin, z nichž polská pěchota vedla neustávající přepady, včetně dělostřeleckých. Rokossovskij nemohl tanky plýtvat, neboť 20. TD plukovníka Katukova byla (stejně jako 22. TD na severu) poškozena v prvních minutách války dělostřeleckým přepadem z druhého břehu.

Vytvořit předmostí se sice podařilo 35. TD, ale totálně zničená polní cesta na Zamošč nedovolovala téměř žádný pohyb techniky. Nezbylo než opět vyslat pěchotu do kopců, aby zatlačovala Poláky dále na sever od silnice. Dělostřelba by v zalesněných kopcích neměla úspěch a menší pěší jednotky byly letadly nezasažitelné. Postup na Zamošč se tím zdržel. Dva tankové prapory se probíjely otevřeným terénem vedle zničené silnice, zatímco na předmostí proudily pěší divize XLVI. Ssb generálmajora Sysojeva a mizely v krajině mezi oběma strategickými silnicemi. Boj pěchoty se odehrával v obdélníku 50 × 100 km v převážně kopcovité krajině plné pastí a nástrah. Čelo 35. tankové divize dospělo terénem mimo cestu k Zamošči 5. června ráno a bylo napadeno protiútokem polské Turkowského 3. MD. Po zbytek dne a celou noc probíhal o město boj doslova dům od domu. Rokossovského těžké tanky T-35 uvízly u Hrubešova a začínalo se mu nedostávat lehčích tanků schopných pohybu mimo cesty. Deset kilometrů za městem narazil jeho předvoj na novou, pevnůstkami vyztuženou obrannou linii, tentokrát v kopcích okolo říčky Wieprz.

~

Na jihu úseku od Tisovce k Tomášovu probíhala linie již mimo řeku a náporu XXXI. Ssb generálmajora Lopatina zde vzdorovala jen Oziewiczova 29. polská pěší divize posílená o tři pluky

pohraničnicků. Boj se zde přesto rozdrobil do šarvátek v množství obranných linií a postavení rafinovaně rozmístěných v kopcovité či podmáčené krajině mezi malými lesíky a háji. Jižně od silnice na Zamoš se žádná otevřená krajina nenalézala.

Sovětsí velitelé většinou nepatřili mezi vzdělance a netušili, že právě v této oblasti se za světové války, v srpnu roku 1914, odehrávaly dvě z nejtvrděších bitev haličského tažení, ve kterých rakousko-uhersí generálové Dankl a Auffenberg, u Krasniku a u Zamošce, utopili ruskou ofenzívu v bažinách a neprůchodném terénu. Ruské armády tehdy tímto terénem neprošly a prorazily teprve později na jihu směrem ke Lvovu a k Přemyšlu. Sovětská vojska měla nyní sice mnohem větší přesilu a mobilitu než její předchůdci před 28 lety, ale sama krajina značně omezovala rychlé manévry mobilních jednotek. Polské armádě nešlo o to, aby Rusy porazila, ale opotřebovala je a zbavila opatrnosti.

Předvoj 41. tankové divize plukovníka Pavlova dorazil 6. června k obranné linii na Wieprzu u Biskupic a Pasek. Ve zdejší krajině se již tankové útvary Sovětů mohly lépe rozvinout v terénu a nebyly odkázány jen na úzkou cestu. Neširoký a mělký tok mohl být lehce překročen bez nasazení ženistů. Čelní sledy však potřebovaly odpočinek a plukovník Pavlov musel čekat, až od Chelmu dorazí více jeho jednotek. Ráno 7. června zahájil operaci obchvatem zprava, ale jeho tankisté brzy zjistili, že se ocitli sice v otevřenější krajině, ovšem zaplněné desítkami vsí a osad, vesměs kamenných nebo cihlových staveb s pevnými sklepy. Téměř zpoza každé zídky či domku střílelo protitankové dělo. Z malých lesíků podnikala výpady polská motorizovaná pěchota nebo pohyblivé eskadrony dragounů 1. jezdeckého hraničářského pluku Lodž. Některé domky skrývaly betonové bunkry a také zde byla krajina rozryta zákopy, které se vrstvily jeden za druhým, téměř až k předměstí 20 km vzdáleného Lubinu, nemluvě o zátarasech a minových polích. Generálmajor Kondrusev musel požádat

o pěchotu a kupředu se po celý den přesouvala 200 SD generála Ludnikova ze stavu XXXI. střeleckého sboru. Teprve třem rotám vyzbrojeným těžkými pětivěžovými T-35 se ve spolupráci s pěchotou podařilo linií proniknout severním obchvatem přes na Milejov a Melgiev. Těžké tanky byly schopné najíždět na zákopy a postřelovat je podélně. Tím nutily obránce, aby se stahovali do dalších zákopových linií. I tato obří monstra však utrpěla značné ztráty.

Předvoj divize se 9. června probojoval do Lubinu a dostal se do prudkých pouličních bojů. Město vyhořelo a bylo zničeno do základů. Téhož dne vydal velitel Armády Prusy generál Vlocarjakowský rozkaz ke stažení za Vislu. V té době stál XV. střelecký sbor na severním křídle u Parčera na říčce Wieprz a XXXI. střelecký sbor na jižním křídle dosud vázl u Tomašova a v prameništích Wieprzu, v lesnaté a členité krajině. Zvláště tuhé boje se vedly o kótu 343, dominantní vyvýšeninu v celém kraji. Jednotky motorizovaných sborů středního proudu 5. armády stanuly 11. června na březích Visly, u Pulavy, zatímco jižní křídlo postupující od Zamošče vázlo o osmdesát kilometrů východněji, u Ščebrešínu. Před pocuchanými útočníky tekla široká Visla, za níž se přes Opoli, Pulavu a Deblin stahovaly zbytky Armády Prusy a kde na ně čekala čerstvá Armáda Lodž. Dobytím Lubinu se 5. armáda dostala ke dvoukolejné železniční trati a mohla být zásobována ze Lvova. K tomu by se ale muselo nejprve podařit přebudování 100 km této trati na široký rozchod. Aby mohly nastoupit pracovní oddíly, bylo nutno nasytit celé území východně od Visly a Sanu sovětskými jednotkami, vyčistit a zajistit krajinu. Jižnímu křídlu to mohlo vzhledem k dosavadnímu tempu postupu trvat ještě celý další týden. Fakticky zde připadala v úvahu jen jediná silniční zásobovací trasa přes Chelm, permanentně ucpaná jednotkami. Okolní terén nic podobného neumožňoval. Z Lubinu Lvovská trať pokračovala na

severozápad do Varšavy, tudíž nikoliv ve směru postupu jednotek 5. armády. Ta na svém postupu žádnou vhodnou zásobovací železnicí neměla. Již 11. června bylo více než jasné, že jen přesun rozhodujících sil k Visle si vyžádá nejméně týden a po tu dobu nelze o postupu vpřed uvažovat. Oproti plánu měla 5. armáda téměř šestidenní zpoždění a generálmajor Potapov musel velitelství Jihozápadního frontu vysvětlovat, že toto zpoždění ještě značně vzroste, než se mu podaří shromáždit úderné síly nutné k překonání širokého toku Visly a stěžejní obranné linie Polska. Již nyní bylo nutno doplnit čelní tankové a motorizované divize stroji a útvary z týlu. Tyto útvary se však teprve formovaly v týlu za bývalou polskou hranicí a některé teprve vykládaly z vlaků.

~

Staršina Vozněckij vstoupil se svými muži do vesnice Sienava za svítání 3. června. Udivilo ho, že ves není rozstřílená ani vypálená. Pak si uvědomil, že leží již mimo dostřel stodvaapadesátek, jejichž baterie musela 97. divize zanechat v postavení na východí čáře u vsi Lubačova. Těžké 203mm houfnice na tento úsek vůbec nedorazily. Potřebovali je o pár desítek kilometrů jižněji k rozstřílení betonových obranných postavení polské armády u Jaroslavi a u Přemyšlu. Letectvu nestály malé vsi za pozornost. Do krajiny bez cest, plné lesíků a bažin, potoků a říček mohla jen pěchota nebo jízda s lehkými zbraněmi. I tak bylo nesmírně vyčerpávající překonat oněch slabých třicet kilometrů od hranice a vléct přitom kulometry, minometry a zásoby munice. Praporu trvala taková cesta dva dny a dvě noci. Několikrát vlezli do minového pole, šestkrát za tu dobu narazili na dovedně maskované betonové pevnůstky obklopené soustavou zakopaných kulometných hnízd. Velitel praporu Jeršak musel bez ustání malovat chlapům lákavé vidiny kyprých polských ženských

a různých blýskavých věciček, jako jsou šperky a náramkové hodinky. Také se mluvilo o jídle, o spížích s visícími uzenými šunkami, klobásami, o bochnících sýra, kravách a ovcích. To, co jim nemusel připomínat, byl kulometný zajišťovací oddíl NKVD, rozmístěný v Lubačovu vzápětí po zahájení útoku pro případ, že by se některá část divize chtěla vrátit nazpět. Krávy a koně tu byly. Na podmáčené louce před vesnicí jich za ranního šera viděli hned několik ležet nafouklých a zapáchajících. Uši rvoucí kvákání žab v sítinách potoka neustávalo za tmy ani za světla. Žabám nevadily ani vzdálené výbuchy, otrěsy, dunění a hluk občas přelétávajících svazů letadel.

Hlídka se vrátila se zprávou, že vesnice je prázdná. Nebudou žádné ženské. Ty, co tu přebývaly, dobře věděly, co by je čekalo, a ztratily se včas. Vozněckij vyslal hlídky na silnici za ves a povolil mužům oddech. Většina z nich začala okamžitě prolézat domy. Sám staršina neodolal a šel se podívat. Bylo vidět, že obyvatelé utíkali narychlo a nestačili si sebou vzít takřka nic. V domech ještě voněly odestlané peřiny a mnohde se povalovalo na stolech jídlo. Vojáci cítili zklamání. Zdejší obyvatelé žili skromně a neměli o mnoho více majetku než stejní vesničané na druhé straně hranice. Zřejmě to byla vesnice proletariátu. Žádní kulaci, na které měla Rudá armáda zvláště spadeno. Vozněckij vešel do černé kuchyně, vlastně jen velkého komína s pecí, který tvořil osu každého stavení. Visely tam ještě nějaké klobásy a jediný větší kus masa. Již po té půlce kýty natahoval ruku, když domem otrásl výbuch. Vyběhl ven, ale žádného nepřitele nespátřil. O sto metrů dále hořely trosky rozmetaného domu. Suť se válela všude okolo. Okamžitě si uvědomil, že dům nezasáhl granát vystřelený odněkud zvenku. Tenhle dům vybuchl zevnitř. Vojáci poschovávaní na okrajích prašné ulice krčili rameny a rozhlíželi se, odkud to přišlo. Potom vybuchly v rychlém sledu další dva domy. Vozněckij viděl na vlastní oči, jak se to stalo. Výbuchy

zevnitř. Domy před tím nic nezasáhlo. Nezaslechl ani žádné svištění, ani vzdálený výstřel. Jen se náhle do stran rozprskly cihly i prkna a ve vzduchu po několik vteřin zůstal stát svislý rovný sloup sazí z bývalého komína.

– Ven! zařval. – Všichni z těch domů ven!

Nejhoršímu již ale zabránit nedokázal. Domy teď vybuchovaly v rychlém sledu jeden za druhým. Staršina strhl nejbližší vojáky s sebou a hnal je na louku u silnice. Přišlo jich ale málo. Už věděl, co se stalo. V každém z těch domů visela nějaká ta klobása nebo zapomenutá kýta. Ti, kteří zůstali v sutinách, snad dokonce našli i nějaké náramkové hodinky nebo i cennější věci. Potom sám uviděl vojína Lošaje, který se pokoušel odvést z jedné zahrádky kozu uvázanou ke kolíku. Dříve než si uvědomil, že se jedná pravděpodobně o jediné živé zvíře zanechané v této vesnici a že sám tento fakt je dosti zvláštní, dříve než stačil zařvat, vytrhl Lošaj ze země kolík. Vzápětí šlehl záblesk, zaduněla detonace a potrhané Lošajovo tělo zůstalo viset na nedalekém plaňkovém plotě, kousek od kozí mršiny. Z celé roty zbylo jen dvanáct mužů s puškami, bez jediného kulometu či minometu. Teprve o den později se staršina Vozněckij dozvěděl, že v nedaleké Adamovce zařvala polovina praporu poté, co se muži napili vody z tamní studny. Zatím si pouze blahopřál k tomu, že sám nestačil sundat z háku onu lákavě vonící polovinu kýty.

Když o pár hodin později dorazily posily, četa obešla nebezpečnou vesnici a vydala se po polní cestou k půldruhého kilometru vzdálenému můstku přes San. Můstek tam dávno nebyl. Do stran se mělkým údolím táhla podmáčená široká louka a za rychlým proudem řeky vylétly světlice. Pár metrů od cesty vybuchla první střela z minometu a vyrvala z trávníku půl metrů drnů a mokré hlíny.

Nejjižnější křídlo sovětského útoku disponovalo vůbec největšími silami. Od Ravy Ruské po československou hranici zde stála 6. armáda generálporučíka Muzyčenka o dvou motorizovaných a třech střeleckých sborech. Hradbu Karpat na jihu kryla 26. armáda generálporučíka Kostěnka se dvěma motorizovanými a dvěma horskými sbory, jejichž horské divize tvořilo mužstvo Kavkazanů. Dále na východě se ke kryté rumunské hranici teprve formovala 12. horská armáda generálmajora Arušaňana, zatím s jediným střeleckým sborem. U Tarnopolu vykládala své vlaky druhosledová Reměžovova 20. armáda a u Dubna se formovala Filipovičova 21. druhosledová armáda. Od frontových záloh byl přednostně vyslán kupředu, k 6. armádě V. jezdecký sbor generálmajora Kamkova, jehož tři jezdecké divize (3., 14 a 15.) měly posílit severní úsek 6. armády, ve směru od Ravy Ruské na Lubačov a dál k Sanu. Velení frontu správně předpokládalo, že pomalý postup pěchoty v této těžko prostupné krajině bez cest by neumožnil křídelní obchvat na Řešov, kdyby selhaly motorizované sbory ve středu sestavy.

Hlavním úkolem 6. armády byl útok přímo na Přemyšl a na západ, podél hlavní silnice do Řešova a na Krakov, rychlé odříznutí Polska od československé hranice, dosažení německé slezské hranice a další postup k severozápadu na Čenstochovou a Poznaň s cílem sevřít hlavní polské síly bránící Vislu a Varšavu do jednoho velkého kotle.

Kostěnko čekal, až se uvolní silnice, aby mohl s 26. armádou zvolna následovat 6. armádu k západu spolu s druhosledovými armádami. Dvanáctá horská armáda byla čelními sledy svého XVII. horského sboru otočena k jihu a jejím úkolem, po doplnění, bylo rozvinout se a hlídat československou i rumunskou hranici, případně obsadit hraniční horské průsmyky na Podkarpatskou Rus, bude-li vydán rozkaz. Jako její záloha byla přisouvána z Ukrajiny 16. Koněvova druhosledová armáda. Obrovskou

koncentraci vojsk v okolí Lvova jistilo devět leteckých divizí se dvěma a půl tisícem letounů. Byl zde i I. výsadečkový záložní sbor generálmajora Žoludova a II. Vsb generála Usenka, i I. samostatný sbor dálkového bombardovacího letectva. Terén bojiště byl na jihu značně kopcovitý, ale méně podmáčený, k severu přecházející do rovin a pahorkatin s velkým výskytem bažin a lesů. Vodní toky spěchající z Karpat k severu zde připomínaly spíše potoky než řeky.

Polská Armáda Karpaty generála Kazimierze Fabrycyho měla této děsivé síle čelit třemi operačními skupinami o devíti pěších a dvou horských divizích, plus třemi hraničářskými pluky a posádkou pevnosti. Polští velitelé věděli, že nemají nejmenší šanci zadržet lavinu, která se na ni valila. Jen prvosledová 6. a 26. armáda disponovaly osmi tankovými, čtyřmi motorizovanými, dvanácti střeleckými, čtyřmi horskými a třemi jezdeckými divizemi, nepočítaje šest výsadečkových brigád. Právě koncentrace těchto sil přímo u hranice vyvolala tlak československé generality na vyhlášení bojové pohotovosti 4. východoslovenské armády a na zaujetí krytí hranic. Verecký, Dukelský, Užocký a Jasinský průsmyk již našťastí krylo dokončené těžké opevnění Husárkovy linie s dělostřeleckými sruby zasekanými do skal.

Na jižním křídle byl útok zahájen po třetí hodině ráno mohutnou dělostřeleckou baráží poté, co neuspěly zvláštní oddíly NKVD likvidované připravenými polskými hraničáři a poté, co se vzburcovaným polským obráncům podařilo dělostřeleckým přepadem pocuchat 8. TD seřazenou příliš blízko hranice u vsi Medyka. Osmá TD generála Fotčenka neměla do útoku na pevnostní perimetr Přemyšlu nastupovat ihned, a proto v okamžiku, kdy padly první výstřely, nebylo ještě zahájeno rozvinutí a část divize dokonce odpočívala ve stanech. Polská 5. PD generála Zulaufa, již týden soustředěná za Sanem od severního perimetru Přemyšlu po Jaroslav, využila svůj dělostřelecký pluk

a nadělala z tři kilometry vzdáleného tábora tankového pluku 8. tankové hromadu troskek a šrotu. Třicátá druhá TD generála Puškina, která nastoupila hned po dělostřelbě, přišla zbytečně o část techniky při pokusu 63. tankového pluku obejít pevnost z jihu a o něco západněji u Krasičinu překonat San. U předsunuté linie pevnosti narazily tankové kolony na celý prapor německých dvouúčelových děl ráže 88 mm. Přímý útok mechanizované brigády podporovaný letectvem však obránci pevnosti nedokázali zastavit u vnějších perimetrů a sovětské jednotky pronikly prvním pásmem obrany od západu k železničnímu uzlu Hurečno. Útok se zastavil na jižním přítoku Sanu, na samém okraji města. K uvolnění hlavní silnice na Jaroslav nebo k obsazení důležitého nakládacího nádraží v Žuravici to zdaleka nestačilo. Velitel sboru generálmajor Vlasov si v praxi ověřil, jak obtížné je zastavit, a za boje přeskupit monstrózní mechanizovaný sbor. Po dohodě s velitelem armády Muzyčenkem osobně objížděl bojiště a po částech stahoval své tanky z palebného pole polských pevnostních děl, což mu zabralo celý den. Pouliční boje ve velkém městě a pevnosti musel přenechat pěchotě XXXVII. střeleckého sboru generála Zybina. Muzyčenkově vojenské radě bylo jasné, že probíjet se silou skrze dobře hájenou pevnost nebo na jih od ní hornatou oblast s jednou jedinou slušnější cestou podél toku Sanu, by znamenalo jak ztrátu času, tak ztrátu techniky i mužstva. Bylo jasné, že Poláci překvapení nejsou a předem soustředili na tomto úseku větší obranné síly, zvláště účinné dělostřelectvo. S kanóny skrytými v pevnostních kasematech nic nezmohlo ani letecké bombardování, ani soustředěná palba těžkých houfnic. Tato pevnost, stejně jako v případě Brestu, musela být obejita, obklíčena a postupně dobyta týlovými sledy. K večeru bylo rozhodnuto vrhnout veškerou podporu na pomoc XV. Msb generálmajora Karpeza, jehož jednotky se pokoušely překonat San 15 km severně od pevnosti, u Radymna. Karpezovým problémem

nebyl ani tak samotný tok Sanu, mělký a prudký, i když kamenité koryto trhalo tankům pásy. Problémem byla silná obranná linie za řekou, která se táhla v širokém oblouku řeky od Přemyšlu po Jaroslav.

~

Dne 2. června v 15.00 odpoledne sledoval velitel bunkru č. VII/156 kaprál Prośniak neuvěřitelné divadlo. Jeho řopík byl kopií československé pevnůstky vz. 38 chráněný čelní stěnou. Poté, kdy dělostřelba zničila stropní periskop, mohl pozorovat okolí pouze šikmými bočními průzory. Z pozice v mírném svahu dva km jihovýchodně od Radymna měl dobrý výhled na důkladný protitankový příkop vedený asi 100 m od břehu řeky. Příkop byl umístěn příhodně, protože tankům, kterým se podařilo překonat řeku, aby podporovaly pěchotu ve snaze o vybudování předmostí, zabraňoval ve výjezdu do svahu a v přímé podpoře této pěchoty. Po celém břehu i v jejích vlnách se povalovala rozstřílená těla sovětských pěšáků a svah byl rozrytý krátery po děsivém ranním dělostřeleckém přepadu. Celé údolí Sanu halil opar namodralého dýmu, v němž tu a tam probleskovaly plameny a vzhůru prorážely sloupy hustého černého kouře. Hodinová dělostřelecká příprava nedokázala narušit nebo vyřadit bunkry, pouze zdevastovala polní linie mezi nimi. Polská pěchota však nadále mohla využívat i vznikajících kráterů. Nejdůležitější bylo, že čtyřmetrový protitankový příkop i s valem umístěným hned za ním zůstal nenarušen. Během dopoledne se asi třem vlnám rudoarmějců podařilo překonat minová pole a drátěné zátarasy, přelézt příkop a doběhnout téměř až k pevnůstkám. Tam je vždy postřílela boční palba vzájemně se kryjících kulometů.

Nyní se Prośniak díval na cosi naprosto šokujícího. Viděl sice jen to, co se dělo šikmo vlevo od jeho bunkru, ale nepochyboval,

že totéž, co vidí, se děje i na úseku přímo pod jeho pozicí. Na východní plochý břeh Sanu, částečně skryta kouřovou clonou, dorazila desítka oněch úplně nových ruských tanků s šikmým pancířem a delším kanónem. Stroje se rozestavěly do řady, vždy asi dvacet metrů od sebe. Za ně najížděla další řada stejných tanků a hejno ženistů kutilo cosi mezi nimi. Občas je zasáhla kulometná či minometná dávka, ale dělostřelectvo 5. pluku již mlčelo, zřejmě zle pocucháno ranní baráží Sovětů. Potom se ženisté stáhli a motory dvojitě řady tanků zařvaly naplno. Z jejich zadních plošin se vyvalila oblaka mastného černého dýmu. Dvojitá řada se pohnula a vjela do řeky. Za ní se připravovala k útoku nová vlna pěchoty. Prudká voda sahala ocelovým monstrům k hornímu okraji pásů, nemohla je tedy zastavit, i když se nejednalo o obojživelné stroje. Koryto řeky rozstříkly gejzíry výbuchů minometných granátů, které měly odradit pěchotu. Tanky vyjely na břeh téměř současně a ani jeden z nich neměl poškozený pás. Na tento typ kameny v řečišti neúčinkovaly. Stroje jely jako na přehlídce a dodržovaly, vždy dva za sebou, těsný rozstup zhruba dvou metrů. To byl příliš těsný rozstup a v nerovném terénu bylo i pro dobrého řidiče nemožné jej udržet. Přesto ho tanky udržely na centimetr přesně, jako by byly vzájemně spojeny. Byly spojeny! Náhle to Prosniak spatřil. Mezi předním a zadním tankem se táhl silný ocelový nosník. Na východní břeh ale tanky přijely samostatně. Spojení museli namontovat ženisté. Ale proč takové opatření?

Prosniak a ostatní užaslí obránci pochopili ihned, jakmile se řetěz spojených dvojic dostal k příkopu. Přední tank nezastavil a vyjel do prázdného prostoru nad příkop. Jenže se nezhoupl a nespádl do něj, jak si to žádala gravitace. Zadní tank jej pomocí spojení držel ve vodorovné poloze, a dříve než se celá spojená konstrukce mohla překotit dopředu, zabraly pásy prvního tanku o hranu na druhé straně příkopu. Nyní řidiči roztúrovali motory

a přední tank se hrnul do prudkého valu za příkopem. Jeho stoupání poněkud nadzvedlo zadní stroj a teprve jeho zadek se posléze sesmeknul do příkopu, ale to již byl přední stroj nahoře na valu a vytáhl ho za sebou ven. Pak zase zabral zadní stroj a vytlačil přední nad okraj valu. Celé soustrojí se vzápětí zhouplo jako obří vahadlo a za chvíli stála celá řada tanků na rovném terénu za příkopem i za valem. Z dvacítky tanků zůstala viset jen dvě spojená soustrojí, neboť protitankovým dělostřelcům se podařilo zasáhnout měkká břicha předních strojů, z nichž se nyní valil dým. Jednomu vybuchla munice a v oblaku ohně odlétla odervaná věž. Náhle, jako na povel, spadly nosníky na zem a 16 nejmodernějších sovětských tanků se rozjelo do svahu k linii bunkrů. Současně dopadly na přední okraj polské linie desítky kouřových minometných granátů.

Prosniak ještě zahlédl jiskry způsobené granáty a kulometnými střelami, které se bezmocně odrážely od šikmých ploch pancířů. Poté již štěkal povely k opuštění pevnůstky a ke stažení na druhou linii. Sám šel jako poslední a odjistil autodestrukční nálož, která celý bunkr proměnila v jedinou minu.

~

Do večera se Sověti zmocnili Radymna a vybudovali v celém úseku až k Jaroslavi tři předmostí. V noci začal boj o již hořící město a ráno byla i Jaroslav v sovětských rukou. Šestá armáda obešla pevnost Přemyšl. Na západní břeh Sanu proudily nové síly. Jediné, co veliteli 10. TD generálmajoru Ogurcovovi dělalo starosti, bylo hlášení, že při přechodu a při bojích ve městě přišel o 14 z 26 svých nových T-34. Pro podobné kousky mu jich zbývala méně než polovina. Některé ze ztracených strojů ale bude možno opravit v týlu.

Jen díky tomu, že veškeré komunikace v kraji vedly palebným pásmem pevnosti a pevnost nebylo možno rychle obejít, zdržel se nápor obou mechanizovaných sborů (XV. a IV.) o jeden den a stál Sověty několik desítek strojů a automobilů. Tento den umožnil 11. polské divizi čelící na levém křídle fronty stáhnout se přes Ležajsk na Sokolov a posílit levé křídlo linie u Řešova. Totéž učinily i 5. a 24. pěší divize ze středu a z levého křídla severně od Přemyšlu. Postup Sovětů k Řešovu však probíhal pomalu, neboť na oněch 60 kilometrech ležela kromě řady vsí i městečka Převorsk a Lancut, která nebylo možno s technikou obejít. Na jihu lemovala silnici lesnatá pahorkatina bez cest, na severu bažinaté údolí říčky Vislok. Kromě předem připravených zátarasů a pastí silnici zatarasily i hory suti z rozstřílených domů a pole svisele zakopaných kusů kolejnic, smrtelná pro pásy či pneumatiky vozidel.

Jednotky XXVII. střeleckého sboru generálmajora Selivarova a jednotky VIII. sboru generálmajora Sněgova se od 1. června pokoušely prorazit jižně od pevnosti k západu a vyčistit jižní výběžek polského území zatlačováním polských jednotek do Karpat. Zde již byla krajina divočejší a hory vyšší. Osmdesátá SD se vytrvale pokoušela přejít San v pásmu Krasičín-Olšany a proniknout obraně pevnosti do zad. Také 139. SD vyvíjela tlak od Samboru na Dobromyl a 101. SD nastupovala od Samboru na Starý Sambor. Odpor jim v horských údolích kladly jednotky 22. a 21. horské divize polské operační skupiny Przemysl. Sedmdesátá druhá horská divize VIII. sboru 26. armády zcela pohořela ve Schidnich Beskydech jihozápadně od Stryje, kde se jí postavila celá polská 21. HD generála Kustroně. Přesila dalších dvou divizí VIII. Hsb (173. a 99.) však byla příliš velká a sovětské pěchotě se dařilo na široké frontě pronikat po křídlech polské horské divize. Ta byla nucena v horách ustupovat a její zbytky přešly 8. června československou hranici v Užockém průsmyku, odkud byly

dopravovány zpět na polské území do Zakopaného. Jediné polské divizi se však podařilo déle než týden zdržet v Karpatech tři sovětské divize a způsobit jim významné ztráty.

Polská 22. HD se pod skvělým velením generála Endel-Ragise zvolna stahovala předhůřím Karpat k západu na Sanok, vázala na sebe jednotky XXXVII. Ssb, zatímco oddíly 14. PD generála Wlada přepadaly tuto přesunovou trasu ze severu. Operační skupina Przemysl zaujala 5. června novou linii na řece Sanu v prostoru Dynov-Sanok-Lesko. Teprve 8. června byly polské síly zatlačeny na linii Řešov-Krosno. Část polské 5. PD zůstala jako posila v obklíčeném Přemyšlu a 22. HD utrpěla velké ztráty, aby svým odporem umožnila spořádaný ústup ostatním polským útvarům.

Proti linii u Řešova se do 8. června soustředily mechanizované jednotky dvou sovětských Msb, které však oba mohly bojovat pouze na čele jediné kolony. Bylo zde velmi aktivní polské dělostřelectvo a sovětské protitankové dělostřelectvo následující tankové kolony v závěsu bylo proti zakopané pěchotě neúčinné. Sověti jen obtížně dostávali kupředu své těžké baterie. Polskou linii zde, na čáře Řešov-Krosno, hájily tři čerstvé pěší divize operační skupiny Tarnov doplněné o dvě ustupující polské divize. Sovětská pěchota se s vrstvenými liniemi a krajinou rozrytou zákopy, pevnůstkami, minami a dráty vypořádala po typicky ruském způsobu. Na polská, téměř nedobytná a zakopaná postavení útočily husté řetězy pěšáků dnem i nocí v nepřetržitých vlnách. Užaslí Poláci zírali na Rusy, kteří se nepokoušeli ani krýt a prostě jen postupovali kupředu v nových a nových rojnicích, držíce se vzájemně lokty, jako by si dodávali odvahy cestou na popraviště. Kulometry pěchoty doslova kosily a za několik hodin se před zákopy vršily hromady mrtvol, přes které klopytaly další a další řady. Již 10. června ráno docházela obráncům munice a mnoho kulometů bylo vyřazeno jen proto, že se jim rozžhavily hlavně a zadřely závěry. Totéž se stávalo i dělostřelcům. U Řešova

naprosto zbytečně vykrvácely celé dvě střelecké (88. a 159.) a jedna motorizovaná (212.) divize DRRA. Přísun nové čerstvé pěchoty se mimo přecpané silnice dařil jen s obtížemi a její nasazení často spotřebovávalo prapory a pluky rychleji, než stačily přicházet nové. Teprve po třech dnech se pěchotě 97. SD generála Zacharova podařilo vybojovat prostor severně od Řešova a položit zde hatě k přesunu těžké techniky rozbahněným údolím Visloky přes Jašonku a Třebovnicko. Tím padla severní část linie u Řešova a Poláci se přesouvali o 30 km na západ, na silnější linii u Debici na řece Visloce, kam mezitím dorazily první divize Armády Kraków se zásobami munice a novými děly i kulometry.

Polské pěchotě a dělostřelectvu se podařilo zničit množství tanků a pěchoty nepřítel, zejména z jeho předvojů. Kopcovitá oblast umožňovala instalaci dělostřeleckých uzávěr v úzkých údolích, kde mohla bojovat pouze čela útočných kolon. Sovětské T-34 ovšem nebyly totéž co německé zastaralé PzKpfw v českých horách před třemi lety. Dokázaly vyjízďet i poměrně strmá stoupání a obchvacovat s pomocí pěchoty křídla uzávěr. Často ovšem tanky najížděly do minových polí a pastí. Potíž obou sovětských motorizovaných sborů spočívala v tom, že jejich divize měly ve výzbroji jen pár desítek tanků T-34 a namísto nich obdržely 51 strojů T-35, což byly nemotorné pětivěžové kolosy, vhodné k čištění zákopových linií v rovině, které si s obchvaty polských dělostřeleckých uzávěr neporadily. Bezradní důstojníci je nakonec využili jako statické střelecké opěrné body. V lesnatém a hornatém terénu Sovětům příliš nepomáhalo ani leectvo, jehož piloti nepřítel neviděli, a proto devastovali pouze viditelné vsi a městečka, čímž pozemním jednotkám jen ztěžovali postup vpřed. Větší byl účinek leteckých útoků na polské dělostřelecké baterie.

Boje u Tarnova vypukly 14. června ráno a 15. června byl nový masakr v plném proudu. Na jižním úseku zaznamenala DRRA

vůbec největší ztráty zaviněné naprosto bezohledným postupem za každou cenu a téměř úplnou absencí taktiky.

V bojích na jižním směru přes Krosno a Jaslo zcela zanikly tři střelecké sovětské divize a obě polské horské divize se musely stáhnout do Karpat. Jejich zle pocuchané zbytky ustoupily do Československa. Zatímco sovětské sbory byly ihned doplňovány záložními divizemi, polské zanikaly bez náhrady.

Velení sovětského Jihozápadního frontu začaly brzy vznikat jen těžko řešitelné problémy. Za prvé to byl časový skluz, který se již na linii u Řešova protáhl na celý týden. Podle plánu měly sovětské tankové divize 10. června projíždět Krakovem, zatímco k tomuto datu překonaly jen třetinu vzdálenosti od výchozí čáry k tomuto městu. Druhým problémem bylo střelivo, respektive jeho doprava. Již hodinová dělostřelecká příprava u Radymna a Jaroslavi spolykala 19 000 tun střeliva. Zde byly dostatečné zásoby na místě. U Řešova se poslední den sovětského náporu soustředilo dělostřelectvo v hustotě jednoho děla na každých 12 metrů desetikilometrové linie. Na nové linii u Tarnova byla 15. června zahájena obvyklá hodinová dělostřelecká příprava, která musela být již po 22 minutách ukončena, protože došlo střelivo. Po zničené železnici nebylo možno dopravit ani kilogram a jediná sjízdná silnice byla beznadějně ucpána kolonami. Začínalo docházet střelivo tankům a minometům. Větší část sovětského postupu vpřed musela zajišťovat lehce vyzbrojená pěchota za cenu extrémních ztrát. Zásobování vytvářelo stále delší časové prodlevy a narušovalo plán postupu již 100 km za výchozí linií. Na úsecích ostatních armád se nevedlo lépe. Výkonnost sovětského muničního průmyslu byla nepředstavitelná, ale dostat vyrobené zásoby k bateriím na frontě bylo zcela jinou záležitostí.

3. červen 1942 – Drážďany

Generál František Moravec se v hlavním saském městě ocitl poprvé v životě. V roce 1938 sice přešel německé území z Paříže do Chebu vlakem, ale vzhledem k tomu, že již byl ve vysoké zpravodajské funkci, musel tak učinit inkognito a velmi tím riskoval. Tentokrát opět přijel na zapřenou, ale o jeho inkognito se starali sami Němci a nehrozilo mu ani to nejmenší nebezpečí. Již na hranici jej očekával plukovník Abwehru Brandt s obyčejným vojenským štábním Horchem, aby host na říšském území nebudil pozornost československou poznávací značkou a nezvykle moderní kapotou svého auta Tatra 77, a aby se neprozradil neschopností na silnici jezdit vpravo. Od středečního dopoledne se mu pak jednooký plukovník plně věnoval a ukazoval mu město.

Západní okraj velkého města obkličovaly husté smíšené lesy, mezi jejichž okrajem a pravým břehem Labe stála rozsáhlá kasárna domovského 101. pěšího pluku, nyní plná života a praskající ve švech rychle mobilizovanými muži.

– Hlásí se nám hodně krajanů ze Sudet, lehce provokoval Brandt.

– To se dalo předpokládat, odušil Moravec. – Kolik řádově?

– Tady v Drážďanech asi čtyři desítky. Zatím. Nejsou to občané Říše, takže je separujeme do zvláštní podpůrné jednotky a v budoucnu budou patrně soustředěni v Egeru.

– Nový Freikorps? ušklíbl se Moravec.

– Možná. Kancléř ani velení v OKW to nevidí rádi. Mám vás ujistit, že nemáme nejmenší zájem vytvářet nějaké bojůvky z československých občanů. Na druhé straně jejich starost o osud Říše je pochopitelná. Zatím se rozhodně nepočítá s nasazením. Nejsou výcvikem kompatibilní se strukturou Wehrmachtu, a jakmile by vaše armáda mobilizovala, pošleme vám je zpátky.

– Dávejte pozor a prověřte si ty muže, radil Moravec. – Mohou mezi nimi být němečtí socialisté a komunisté. Mohou tu sbírat informace o tom, jak pokračuje skrytá mobilizace, a přes naše území je předávat Sovětům. Pošlete nám seznamy a my vás upozorníme, kdyby se nám kdokoliv zdál být podezřelý. Nemusíte mít obavy, že bychom z jejich přehnaného zájmu o osud Německa dělali aféru nebo že bychom snad jejich úsilí kriminalizovali. Ty časy již minuly. Pokud jsou to skutečně pouze dobrovolníci a chtějí bojovat proti komunistům, nedělá nám problém je tolerovat.

Pro československé úřady bylo ve skutečnosti ještě stále velkým problémem monitorovat pohyb sudetských Němců mezi pohraničním státem a Říší. Nejméně třetina, ale spíše ještě více sudetských Němců se po válce v roce 1938 uchýlilo do Německa natrvalo ve strachu ze soudních postihů pro vlastizradu. Mnoha z nich byl v Sudetech konfiskován i majetek. Doposud se nepodařilo přesně zjistit, kdo z umírněných, na které se případné sankce nevztahovaly, žije trvale v Říši a kdo zůstává občanem ČSFR. Mezi těmi, kdo zůstali, bylo mnoho socialistů, sociálních demokratů a utajených i otevřených komunistů. Naopak, část říšsko-německých komunistů přesídlila po válce trvale do Sudet, neboť v Říši byla komunistická strana nadále zakázána a pronásledována.

Vojáci ve vycházkových uniformách se pohybovali po celém městě. Podle bílé lemovky kolem zapínání blůzy šlo o řadovou pěchotu. Zajímavou se českému generálovi jevila skladba těžkých nákladních automobilů, které zahlédl parkovat po městě a odjíždět v kolonách přes most ke kasárnám. Kromě německých opelů zde bylo k vidění velké množství britských bedfordů a třítunových chevroletů, které dodávaly americké filiálky v západním Německu. Německá pěchota byla, dle Moravcova mínění, velmi

pokročile motorizována. Brandtův Horch 830 připomínající po stažení plátěné střechy kabriolet, do této skladby více než zapadl.

Brandt stihl svému hostu ukázat proslulý Zwinger s Rafaelovou Sixtinskou Madonou a Rembrandtovou Saskií, chrám Panny Marie a vilu Karla Maye v Radebeulu. Sám generál si vyžádal ještě návštěvu Indiánského národopisného muzea. Tím však skončila turistika.

V nenápadně střeženém salonku proslulé špeluňky U Bílého koníčka čekal na svého hosta generál Paul Thümmel, tentokrát bez uniformy, v nenápadném tesilovém obleku. Uvítání bylo krátké a bývalý agent A-54 přistoupil záhy přímo k věci.

– Potřebujeme vaši pomoc, přiznal bez obalu. – Vaší tajné služby Byla by to spolupráce na jisté kolosální dezinformaci.

– Aha, zasmál se Moravec. – Nejspíš něco, jako byly Heydrichovy důkazy o zradě sovětské generality, které jste podstrčili Stalinovi přes Beneše, že?

– Ano. Něco velmi podobného, kývl Thümmel a Moravec poposedl údivem, neboť svým příměrem vědomě nadsazoval.

Bezděčně si začal nacpávat dýmku.

– Je samozřejmě na vás, zda na takovou spolupráci přistoupíte. Pokud se rozhodnete nespolupracovat, musíme vaše rozhodnutí respektovat, ale to, co se nyní dozvíte, musí zůstat v naprostém utajení. Za každou cenu.

– Takže když to vyžvaním, přejede mě auto, zavtipkoval Moravec.

– Ne. Když to vyžvaníte, Německo prohraje válku a nad Reichstagem i nad Pražským hradem bude brzy vlát rudá vlajka, věštil Thümmel chmurně.

Moravec úžasem tiše hvízdal.

– To tedy musí být něco. Jestliže se takové tajemství týká války a Rusů, pak jej musím především uchránit před prezidentem.

– Právě naopak, ušklíbl se záhadně Thümmel. – Beneš se ho jako jediný dozvědět musí. Na tom celý plán stojí. Stejně jako v sedmatřicátém ony Heydrichovy dokumenty. Herr Benesch je zkrátka opět tím jediným kandidátem, od kterého to Moskva přijme. Ale tentokrát by to Benesch nepřijal od nás a Heydricha jsme už zastřelili.

– Jsem jedno velké ucho, zapřel se Moravec do křesla a konečně si zapálil lulku.

– Poslouchejte. Je to dost jednoduché. Tentokrát nemusíme padělat žádné složité důkazy. Pouze jsme vyrobili jisté falešné štábní mapy. Falešný je na nich ovšem pouze záměr, myšlenka. Dokumenty jsou jinak pravé a jejich pravost lze snadno ověřit. Dokáže to i ruská rozvědka.

Thümmel rozbil na stole mapu polského bojiště, na níž byla vidět i část sovětského západního území a část Říše od Berlína na východ.

– Jmenuje se to Plán THOR, zapálil si i Canarisův generál. – Ten pravý i ten falešný. Platnosti nabyl v okamžiku, kdy se ukázalo, že bolševici útočí v první fázi své osvobozené války skutečně pouze na Polsko. Z našich předchozích jednání ve Vratislavi a v Bělověži jste si mohl udělat celkový obrázek. Je vám jasné, že Wehrmacht nevstoupí do války hned. Náš spojenecký plán, po dohodě s Poláky, je celkem jednoduchý. Naši polští spojenci přijali roli návnady a ani jim asi nic jiného nezbylo. Budou se přesvědčivě bránit, budou rudé zdržovat a ustupovat linii od linie. To celé nemůže trvat déle než tři týdny. Jde o to dosáhnout stavu, kdy se bolševická tanková čela vysunou příliš k západu, dejme tomu na Vislu na severu a k našim slezským hranicím na jihu. Bude jim chybět podpůrná pěchota, polní dělostřelectvo a ženisté. Daleko vzadu zůstane zásobování, železniční uzly budou rozbity nebo bráněny v obklíčení, bude jim docházet munice. Ruský týl bude destabilizovaný polskými

partyzány. Rudé letectvo ještě nestihne vybudovat na nových liniích letiště a bude nuceno podnikat každý let ze stovky kilometrů vzdálených domácích letišť. Ruský plán je docela dobře čitelný a předvídatelný. Nejprve chytit do pasti hlavní část polské armády a zničit ji. Jejich pravé křídlo se má pak v určitou chvíli stočit na sever, na Gdaňsk, protože to je zkrátka sporné území. Oni prohlásí, že patří Polsku a jeho obsazením tedy nenapadají Německo. V tu dobu budou mít již zcela jistě připravenou nějakou loutkovou polskou dělnicko-rolnickou vládu, která takový požadavek vznese jménem nové Polské socialistické svazové republiky. Jakmile se začneme bránit nebo budeme provokaci ignorovat, udeří jejich jednotky z jihu a z východu na Prusko. V Litvě k tomu shromáždili celé tři armády, doposud v Polsku nenasazené. Jejich hlavní síly pak vyrazí k Odře a do Slezska. Jenže bolševický plán má jeden jediný háček. Před tím, než nás vyprovokují výpadem na Gdaňsk, budou potřebovat nejméně týden času, aby se přeskupili, doplnili síly, přisunuli pěchotu, letectvo a zásobování. Možná více než týden. V té době se budou tvářit, že jim Polsko stačí a válka tím skončila. Plán THOR je plánem vstupu Německa do války. Dvě mohutná pancéřová a rychlá uskupení udeří zde ze Slezska a z Pruska do bolševického týlu, na Varšavu a Brest ze severu, na Krakov, Lodž a Lubin z jihu. Několik dalších armád se zatím pohne čelně, k východu do Polska. Odstřihneme v centrálním Polsku několik jejich armád. Předpokládáme zničení živé síly řádově jednoho milionu mužů. Pak se jim spolu s Poláky znovu postavíme na Bugu nebo na Visle.

– Skvělý plán, hodnotil Moravec, ale v jeho hlase zaznívala skepse. – Každý voják, když se podívá na mapu, pochopí, že přesně tohle musíte udělat. Taková operace logicky vyplývá ze situace. A v tom je ta potíž. To, že budete a musíte takto postupovat, že Wehrmacht čeká jen na správnou příležitost a rozhodně nezůstane neutrální, to jsem si před několika dny domyslel i já sám doma

v obýváku. Stačí se podívat, jak je polská obrana vrstvena do linií a již předem na tyto linie rozdělena. Kdyby Poláci předpokládali, že v boji zůstanou sami, že jim nepomůžete, koncentrovali by celou svou sílu od samého začátku sem na Bug a ke Grodnu. Bojovali by všichni na první linii a pak teprve ustupovali na další linie. To, jak jsou rozestavení, napovídá, že předpokládají obsazení celého Polska a chtějí uchovat alespoň polovinu svých sil pro pozdější boj po boku silného spojence. Jenže když jsem si něco takového odvodil já, odvodil si to tím spíše i můj jmenovec Emanuel a jako šéf prezidentovy vojenské kanceláře o tom Beneš informoval. A bezpochyby si to odvodili také moskevští stratégové a operátoři. Přece si nemyslíte, generále, že vám Rusové uvěří, že chcete zůstat stranou a čekat, až dojde na vás. Jsou si jistí, že jim nevěříte ani slovo, a vsadím se o cokoliv, že váš protiútok přesně předvídají.

– V tom s vámi naprosto souhlasím, šklebil se Thümmel. – Proto jim jejich nedůvěru i jejich odhady potvrdíme. Z několika nezávislých pramenů se jim dostane varování. Dostane se jim do rukou druhý Plán THOR v poněkud grandióznější verzi. Řekněme kleštový útok z Pruska a ne ze Slezska, nýbrž z Rumunska. Obchvat do hlubšího týlu rudé fronty. Oni přece předpokládají, že Malá dohoda nevydrží nečinně přihlížet. Vědí, že Beneš, jakkoliv je v tom dobrý, neudrží Maďary a Rumuny na uzdě. Přesuneme Rommelovu skupinu z Rakouska přes Maďarsko k dunajské deltě tak, aby si každý mohl povšimnout železničních a říčních transportů obrněné techniky Wehrmachtu. Také přeletu nějakých leteckých sil. Vy, respektive generál Gajda, se můžete postarat, aby sovětské agenti v Rumunsku a v Budapešti zaslechli a spatřili neklamné známky soustředění rumunských sil v Besarábii, aby se štábní důstojníci obou zemí nechali v opilosti slyšet, že už to brzy vypukne. My se postaráme o totéž v Prusku. Vybudujeme velké tábory k prasknutí nacpané maketami útočné techniky na Dněstru

a na Němenu. NKVD se dozví o přípravách podpůrných masových povstání v Litvě a Lotyšsku i na Ukrajině. Jen datum dne X falešného plánu bude stanoveno o pár dnů později, než skutečně zaútočíme.

– Chápu, zamrkal Moravec. – To je donutí přeskupit síly druhého sledu a záloh. Posílí Baltský front a stáhnou síly do prostoru od Kyjeva k Oděse. Odkloní tam zásobování. Uprostřed zůstane prázdné. Jen armády bojující již v Polsku.

– Nejen to, vykřikl Thümmel. – Načasují svůj vlastní úder na Gdaňsk a do Slezska o den dva před začátek našeho úderu. Jenže my zaútočíme ještě dříve a zaútočíme, jak jsem říkal, v poněkud omezenějším prostoru. Rumunsko žádnou válku nezačne a ukáže se, že u Ploješti stojí jen pouhé dvě Rommelovy divize, které nic nepodnikají.

– Jasně, chápal Moravec konečně všechno. – Zaútočíte a jim bude nějaký čas trvat, než zjistí, že naletěli. Další týdny či měsíce jim bude trvat, než opět přesunou síly ze vzdálených křídel na střed. Wehrmacht tím získá dostatek času k likvidaci rudých armád obklíčených v Polsku, k odvozu zajatců a zabavené techniky a také k posunu celé armády na novou obrannou linii. Stalinovi nezbude než začít úplně od začátku, znovu na stejné čáře. A bude o mnoho slabší. Přijde o velkou část těžkých zbraní, o elitní vycvičené vojáky a zkušené velitelské štáby. O polovinu kádrové armády.

– To není všechno, trumfoval Thümmel. – Vzápětí jeho síly opět rozptýlíme úderem z Finska na Leningrad. Tam odsud se již zapojí také Britové a Francouzi. Stalinovi půjde o celý Balt. Bude mít co dělat, aby se mu nezhroutilo pravé křídlo. A ponecháme zcela na vás, kdy se Malá dohoda rozhodne ještě více rozptýlit bolševické síly skutečným úderem z Besarábie. Ukrajinské povstání načasujeme až souběžně s vaším úderem.

– A já to mám naservírovat Benešovi, domýšlel se Moravec. – Aby to předal Rusům.

– Takovou informaci mu přece musíte sdělit, pokrčil rameny Thümmel. – Je vrchním velitelem armády a zároveň hlavou státu. Respektive mu tohle musí sdělit vaše vojenská rozvědka, protože vy byste to musel sdělovat nějakému parlamentnímu výboru a to bychom přišli o efekt. Benesch by byl pod kontrolou a netroufl by si sám informovat Stalina. Samozřejmě nebudete prezidentovi hlásit, že vám dal Canaris nejtajnější německý plán na záchranu Říše jen tak, u oběda. Dejme tomu, že pro vás stále pracuje jistý agent Karl. Vaše rozvědka ten plán ukořistila, nedostala ho.

Generál Moravec chtěl namítnout, že přece není zdaleka jisté, že Beneš předá falešný plán Moskvě. Pak si v duchu přiznal i své vlastní přesvědčení o tom, že přesně to Beneš udělá. Před Benešem vyvstane velká a neodolatelná příležitost zajistit si poválečný vděk rudého cara pro sebe a pro celé Čechy. Thümmel Moravcovi sdělil, že falešný plán bude Moskvě podstrčen ještě jinými kanály a Moskva jej získá ze zdrojů, které považuje za důvěryhodné. Ve Stalinových očích se již jednou Beneš osvědčil jako ochotný sluha a poslíček dokumentů o zradě Tuchačevského skupiny.

– Ještě jedné věci nerozumím, dělal si Moravec jasno. – Pan admirál Canaris mi osobně potvrdil, že v případě Tuchačevského šlo o podvrh, o kterém Stalin věděl. Stalin věděl, že dokumenty padělala Heydrichova skupina. Sám jim přece ten nápad podstrčil prostřednictvím svého agenta z řad ruské emigrace v Paříži. Když mu nyní touto nápadně stejnou cestou přes Beneše přijde na stůl plán stěžejní německé protiofenzívy, bude mu jasné, že se jedná o něco podobného, co již provedl Heydrich. Bude přesvědčen, že Beneš je opět jen poslíček a plán mu ve skutečnosti opět podstrkuje Abwehr. Neuvěří mu.

– Zajisté, souhlasil Thümmel. – Já jsem neřekl, že mu uvěří, ale že to od něho přijmou. Proto také Benešovi nepředáte falešný, ale ten pravý Fall THOR.

Moravec vytřeštil oči a zajíkl se překvapením. Musel se nejprve uklidnit.

– To je ale obrovské riziko! vyrazil ze sebe konečně.

– Nebojte se. Vyjde to, smál se již nahlas Thümmel. – Přinejmenším bude Stalin dost zmatený, protože dostane dva různé plány a sám se bude muset rozhodnout, který je dezinformace a který pravý. Konec konců, z jeho hlediska mohou být dezinformací oba. Předáte Benešovi pravý plán tak, aby věděl, že jste ho ukradl nám. Jediné, co v něm změním, bude stanovení dne X. To bude stejné jako u falešného plánu, takže je v každém případě překvapíme.

František Moravec si nechal donést silnou černou kávu, znovu si mechanickými pohyby nacpal lulku, díval se do mapy a usilovně přemýšlel. Tohle byla skutečně zpravodajská lahůdka, kdesi na hraně šílenství. Poté se zvolna začal usmívat. Thümmelova žádost z jeho vlastního pohledu poskytovala TIS z nebe seslanou příležitost, po které Moravec sám dlouho prahl. Podezřívával Beneše ze spolupráce s NKVD a toto byla jedinečná možnost, jak podezření potvrdit a získat konečný důkaz. Beneš bezpochyby předá plán Moskvě přes vyslance Dimitrova a při troše šikovnosti tím podá konečný důkaz své vlastizrady. Moravec náhle spěchal zpět do Prahy. Čekala ho práce a ne jen tak ledajaká. Canaris s Thümmelem mohli sotva tušit, že vedle hry Abwehru rozehraje český šéfspion ještě jednu, vlastní a spletitou zpravodajskou hru.

4.-5. červen 1942 – Praha

Prezident Beneš kdesi uvnitř tiše a trpělivě zuřil. Kancléř Šámal mu právě přinesl opis projevu, se kterým předchozího dne, ve středu, vystoupil v rozhlase poslanec českého parlamentu doktor Rašín, jenž vylíčil posluchačům skutečné děje z podzimu roku 1938 a nikterak při tom nešetřil prezidenta Beneše. Národ se poprvé ze zasvěcených úst dozvěděl pravdu o tom, že se prezident chystal hrdinsky předat Hitlerovi třetinu území státu bez souhlasu parlamentu a pouze tlak armádních špiček jej zachránil před vlastizradou, před porušením ústavy a národ před zánikem. Označovat proto Beneše titulem prezident-obránce by bylo výsměchem pravdě. Současně se hned ve čtvrtedních novinách objevily články podobného ražení. V čele kampaně zjevně pochodoval agrárnický *Venkov*, ale přidalo se celé spektrum pravicových plátek a některé sociálnědemokratické listy se musely alespoň zmínit o včerejším Rašínově projevu, který uvedl veřejné mínění do varu.

Prezident na Rašína nemohl podat žalobu, jak se všeobecně očekávalo. Existovalo dostatečné množství důkazů a svědků událostí té doby. Proces, který by Beneš rozpoutal žalobou, by mu na popularitě rozhodně nepřidal a táhl by se příliš dlouho. Rašínův projev nebyl pronesen náhodou. Reagoval na Benešův nedávný protiválečný a protiněmecký proslov a prezident si uvědomoval, že právě zaslechl signál lesního rohu, který odstartoval štvanici. Vlastně ji odstartoval on sám. Rozhodně šlo o více než jen o hněvivý výlev jednoho odstaveného politika. Mohl očekávat, že počínaje dneškem bude tisk přiživovat každodenní zuřivou a stále graduující kampaň. Teprve k večeru se dozvěděl, že téhož dne držel v bratislavském rozhlase doktor Hodža řeč o problematické funkci prezidenta, která by měla být nadstranickou institucí, ale jak se ukazuje, není tomu tak. Prezident je volenou osobou a ocitá se

v závislosti na svých volitelích, jimž musí chtít nechtít sloužit. Když velkou část těchto prezidentových volitelů tvoří komunisté, nelze se pak ničemu divit. Na Slovensku byl projev přijat téměř s ovacemi. Ve zmatku se ocitla řada českých občanů, naučená od školních let mít prezidenta republiky v hluboké úctě. Ve zmatku se ocitli i tradiční příznivci Hradu z řad kulturní fronty, například Karel Čapek, držitel Nobelovy ceny za literaturu.

~

Již 3. června bylo v Ženevě zahájeno jednání Rady bezpečnosti OSN a 5. června navázalo jednání Valného shromáždění OSN, které beze všech zádrhelů prohlásilo rudé Španělsko a SSSR za agresory, vyzvalo členské země celého světa k úplnému hospodářskému bojkotu těchto států a zavázalo je k pomoci napadeným zemím. Nebylo divu, že jednání dospělo k takovým závěrům v rekordním tempu, jaké nepamatovala ani původní League Nation (Společnost národů). Dvě hlavní kontinentální velmoci se již nacházely s bolševickým obrem formálně ve válce. Formálně jen proto, že s ním neměly společnou hranici. Na moři a ve Španělsku se bojovalo fakticky. Třetí opěrný pilíř OSN – Německá říše, se cítila Rudou armádou bezprostředně ohrožena. Také Pius II. vydal protikomunistickou a protisocialistickou encykliku, neopomněl si trochu rýpnout i do liberalismu i bezduchého kapitalismu a z balkonu Andělského hradu ve Vatikánu vyzval katolické věřící k soucitu s těžce zkoušenou pravoslavnou církví v bolševickém Rusku. Na základě prohlášení OSN vyhlásila v následujícím týdnu Sovětskému svazu válku Itálie a frankistické Maroko (VB tak učinila již 2. června a Francie 4. června). Válku kupodivu nevyhlásili bezprostřední sousedé SSSR jako Německá říše, Finsko a země Malé dohody. Sousedé rudého

carství jako by se naopak přikrčili v očekávání rány a také v naději, že možná nedopadne.

~

Prezident Beneš byl zprvu poněkud vystrašený, když jej generál Hájek, šéf vojenské rozvědky, požádal o svolání mimořádné, na nejvyšší míru utajené schůzky na ráno 5. června. Na seznamu pozvaných byl také Moravec a vrchní velitel armády generál Krejčí. Beneš si vzpomněl na Moravcovy nedávné narážky o špionech Moskvy zahnížděných přímo v prezidentské kanceláři a v souvislosti s vystupňovanou politickou kampaní proti vlastní osobě si domýšlel mnohé možnosti a možné důvody takové schůzky. Chtějí ho zase přitlačit ke zdi? Nesmysl. Zde nebyl v izolaci protiletectvého krytu na okraji Prahy jako v osmatřicátém. Tady byl doma, na Hradě. Neobklíčilo ho zde žádné vojsko a měl k dispozici volné telefonní linky. Stále byl ještě vrchním velitelem armády a stačilo, aby zavolal nejbližšímu vojenskému útvaru, například do Letňan. Celý pluk by se přihnal v půl hodině a vzal by prezidenta pod ochranu. Otevřeným pučem se jej již zbavit nemohli. Vojáci udali jako hlavní důvod schůzky projednání nových branně bezpečnostních aspektů obrany státu. To mohlo ovšem znamenat cokoliv.

Přišli do modrého salonku všichni společně, zachmuření a tajuplní jako emisaři delfské věštírny v den narození Filipova syna Alexandra. Pouze Hájek držel v ruce služební aktovku pro diplomaty, jinak přišli bez papírů, a jak Beneš s údivem zaznamenal, dokonce i beze zbraní. Důstojnická pouzdra na pistole byla prázdná a u vycházkových uniforem necinkaly šavle. Demonstrovali tím mírumilovné úmysly?

– Pánové, předeslal prezident. – Nevím, oč se vám jedná, ale časy jsou opět bouřlivé a musím vás upozornit, že ve vedlejší

kanceláři sedí pan tajemník Schieszl u telefonu a na můj pokyn povolá mým jménem do Prahy milovickou obrněnou brigádu.

Podívali se na sebe se zmatkem, který se záhy proměnil v úšklebky a sarkasmus.

– To snad nebude zapotřebí, pane prezidente, odušil generál Krejčí. – K obraně tajemství, které střežíme, plně postačí naše a vaše mlčenlivost.

– Neznepokojte se, pane prezidente, chlácholil jej šéfspion Moravec jako nějaké malé dítě. – Kdybychom se chystali provést protiústavní puč, žádné telefony by nefungovaly. Jde o to, že naše zdroje v Říši zachytily informace vojenského charakteru, které budou mít zřejmě v nejbližších týdnech klíčový vliv na vývoj války v Polsku. Vy jste vrchní velitel ozbrojených sil státu a takové akty, jako je například vyhlášení mobilizace, se bez vašeho rozhodnutí neobejdou. Proto vás nemůžeme obejít ani my. A věřte mi, že jsem byl osobně proti vašemu zasvěcení do této záležitosti. Ale nejsem už voják a vojenská rozvědka i hlavní stan trvají na tom, abyste byl informován.

– Dobrá, usedl Beneš, jehož zvědavost vzbudil již fakt, že se dozví cosi, co by mu byl Moravec rád zatajil. – Tak o co jde?

Moravec si všiml, že se prezident neuvolnil, jakkoliv to tak na první pohled vypadalo. Zůstával číhavě napjatý a nedůvěřivý, pouze o něco více zvědavý. Generál Hájek vytáhl z aktovky potištěný list papíru.

– Pánové prominou, ale za okamžik vás seznámím s dokumentem tak důležitým a nebezpečným, že si netroufnu učinit tak, aniž bychom my všichni zde přítomní vlastnoručně podepsali prohlášení, že jsme s tímto dokumentem byli seznámeni. My zde budeme totiž jedinými osobami v této zemi, které se obsah dokumentu dozví. Zůstane pouze v jediném exempláři. Jeho vyzrazení komukoliv by se fakticky rovnalo vlastizradě. Nemohu tento dokument poskytnout ani předsedům vlád, dokonce ani

branně bezpečnostnímu výboru sněmovny, neboť tam jsou zastoupeni političtí činitelé. Já se mohu spolehnout pouze na vojáky, kteří podléhají rozkazům, a musím se spolehnout na vás, pane prezidente.

Beneš si prudce přitáhl přes desku elipsovitého stolu papír s prohlášením a zamračeně jej četl. Pak sáhl pro pero a zlostným gestem podepsal potvrzení o převzetí tajemství. Jako nejvyšší hlava státu nepodepisoval žádné závazky a na jeho osobu se vztahovala plná imunita. Byl podezřívavostí vojáků uražen do morku kostí, ale byl také nesmírně zvědavý. Tato scéna plně vystihovala změny, které se v republice udály od roku 1938. Před Mnichovem by si nebyl nikdo troufl žádat po prezidentovi republiky nějaké podpisy bezpečnostních prohlášení. Tehdy to byl on, a ne nějaké zatracené bezpečnostní výbory parlamentu, kdo rozhodoval o tom, co je nebezpečné a co má být utajeno. A dnes? Kdyby mu nezůstala ústavní pravomoc vrchního velitele armády, dávno by ho zamkli na chodbě do prosklené vitríny s popiskou – Prezident.

Po prezidentovi podepsali ostatní přítomní již přímo závazek mlčenlivosti a Hájek list s podpisy zastrčil nazpět do aktovky. Poté vytáhl objemné desky s nápisem Fall THOR. Beneš si nemohl nevzpomenout na podobné desky, které mu kdysi vítězoslavně přinesl Moravec a které nesly velmi podobný nadpis Fall GRÜNN. A vzešly z nich samé nepříjemnosti.

Hájkův výklad trval tentokrát asi čtvrt hodiny. Doplnující otázky mu kladl zejména Krejčí, který vypadal také užasle a zjevně se cítil být zaskočen. Tajemství desek určitě neznal předem. Hájek vylíčil některé podrobnosti a ukazoval je na přiložených mapách. Vše byly fotokopie. Žádný originál. Benešovi trvalo chvíli, než chytil dech.

– To... máme ověřené? zeptal se opatrně. – Není to nějaký podvrh? Nějaká dezinformace?

– Zdrojem je A-54, téměř zašeptal Moravec.

Na Beneše udělal kód nejlepšího československého agenta dojem. Nikdy se nedozvěděl, kdo je A-54, ale jméno bylo legendou pro ty, kdo je znali z temných časů Mnichova. Dokonce i Beneš z náznaků vyrozuměl, že A-54 je nějakým vysoce postaveným důstojníkem Abwehru. Právě A-54 opatřil kdysi kompletní kopii Fall GRÜNN a nespočet jiných dokumentů nevyčísitelné hodnoty. Nikdy se nezmylil, nikdy nedodal špatné materiály. Jeho zprávy pomohly připravit německou porážku a zachránit Československo. Dalo se na něho stoprocentně spoléhat.

– On pro nás ještě pracuje? podivil se.

– Nikdy pro nás nepřestal pracovat, usmál se Hájek. – Agent, jako je A-54, nikdy nekončí, pane prezidente. My navíc známe jeho skutečnou totožnost a on si nemůže dovolit nevyhovět našim prosbám. Od roku 1938 jsme pouze nevyužívali jeho služeb, abychom ho nevystavili nebezpečí odhalení. Byl spícím agentem a byli bychom ho probudili, kdyby nám hrozilo nějaké nebezpečí ze strany Německa. Probudili jsme ho, když byly zjištěny ony hromadné přesuny těžké techniky Wehrmachtu na sever od našich hranic, a on přinesl tuhle kopii německého receptu na vítězství. Tím se vše vysvětluje. Máme podezření, že tentokrát jedná tak trochu v souladu s přáním Abwehru.

– Tomu nerozumím, přiznal Beneš. – Mám dojem, že OKW by se nelíbilo, že dokument máme.

– OKW jistě nikoliv. Ale Abwehr není OKW, i když vrchnímu velení formálně podléhá. Admirál Canaris dělá a vždy dělal vlastní politiku. Za Mnichova se bez Hitlerova vědomí domlouval s Brity. Bez OKW provedli v říjnu 1938 onu provokaci na Těšínsku, aby zatáhli Poláky do války proti nám. Tady zřejmě jde o jakýsi svérázný druh pozvánky. Únik dokumentu asi není náhodný. Canaris nám dává najevo, že by bylo vhodné, kdybychom se připojili, až jejich útok vypukne, a že nám plně důvěřují. Tedy zpravodajská služba, ne vrchní velení či Adenauer.

– Ano, souhlasil Krejčí. – Já neznám zpravodajské pozadí, pánové, ale tohle budí přesně ten dojem, že ve Fuchsbaue chtějí, abychom to věděli. Dělají si naděje, že nás znalost takového dokumentu donutí přidat se k nim. Také chtějí, abychom se neplašili, až se jejich tankové sbory pohnou Slezskem do Krakova a dál podél naší severní hranice.

– To je neuvěřitelné, mumlal Beneš nad plánem. – Já jsem, pochopitelně, jako starý politik vytušil a předpokládal existenci nějaké tajné vojenské dohody mezi Berlínem a Varšavou. Sikorski a celá ta nová skupina okolo Wawelu, dokonce i jejich vyslanec Slávik, ti všichni se i po napadení Polska chovají příliš klidně a vyrovnaně na to, že jim hrozí nebezpečí totální okupace vojskem odvěkého úhlavního nepřítele. Hned mi bylo jasné, že to není jen nějaký hrdinský étos či národní hrdost. Kdyby měli stát proti celé Rudé armádě skutečně sami, chovali by se jinak. Ale jak se na německý plán díváte vy, vojáci? Myslíte, že je z vojenského hlediska proveditelný?

Krejčí rozvinul po stole celkovou mapu bojiště a prezident obešel stůl, aby lépe viděl.

– Jak to vidím, vtip spočívá v křídelním obchvatu, přemítal vrchní velitel. – Rudá armáda má doposud obrovskou převahu, ale nikoliv na křídlech. Tam udržuje jen krycí síly. Jejich hlavní síly, zásobování a zálohy, to vše směřuje sem, do středu fronty, od Karpat po pruskou hranici. Jakmile Wehrmacht zaútočí, zcela odřízne dva miliony sovětských vojáků zde v centrálním Polsku. Sověti nestihnou reagovat včas. Ano, mají silnou 9. armádu u Oděsy, ale tu nestihnou přesunout ke Lvovu. Přesunout tři mechanizované sbory, to je úkol na celé týdny. K tomu by museli využít severo-j jižní železniční trasy a ty se na mnoha místech kříží s hlavními zásobovacími tepnami, které jsou ve směru na západ přečpané vojskem a materiálem.

V klíčových uzlech vypukne panika a dopravní kolaps. Wehrmacht nasadí motorizované rychlé jednotky, a než se Sověti stihnou otočit nebo přeskupit, budou je mít daleko ve svém týlu. To nebude jako proti nám v osmatřicátém. Žádné hory. Rozjedou se otevřenou krajinou a nebudou překonávat obranné linie, protože ty nebyly stavěny ve směru sever-jih, ale jen ve směru východ-západ. Domácí obyvatelstvo i polské jednotky budou na jejich straně a všude jim uvolní cesty. Sověti budou vyčerpání a nestihnou vybudovat žádné pevnější pozice, bude jim docházet střelivo a palivo. Jejich divize nebudou koncentrované, ale naopak roztažené po celém Polsku a nestihnou se přeskupit včas. Tohle je z vojenského hlediska skvělý plán, pane prezidente. Zcela ve stylu bleskové války. Sověti navíc nemohou ponechat dlouhou rumunskou či finskou hranici bez krytí. I kdyby důvěřovali nám, Čechoslovákům, uvědomují si, že Rumunsko a Maďarsko hoří touhou vstoupit do války na vlastní pěst. Na severu proti Prusku mají sice silný front o třech armádách, ale celá 27. armáda je sestavena z bývalých armád pobaltských republik a je nespolehlivá. I když má prověřený sovětský důstojnický sbor, může se na povel z nějakého odbojového centra obrátit proti nim. Kromě toho, v Prusku zbude dost německých divizí na to, aby vpadly do Pobaltí, pokud by Sověti nechali toto křídlo zcela odkryté. I řadové pěší divize Wehrmachtu jsou dnes do značné míry motorizovány velkými dodávkami amerických nákladních automobilů a mohou se pohybovat překvapivě rychle. Jakmile Němci zaznamenají úspěch, může celé Pobaltí povstat stejně jako západní Ukrajina. Německé vítězství může vyvolat řetězovou reakci a do války se pak zapojí Finové, na jihu Bulhaři a na Kavkaze Turci. To by pro Rusy znamenalo další neúnosné roztažení fronty o stovky, snad tisíce kilometrů.

– Ale vy jste mluvili o druhém sledu Rudé armády, namítl Beneš.

– To je pravda, potvrdil Krejčí. – Sověti formují mezi Smolenskem a Moskvou druhý sled armád, ale formování není dokončeno a jedná se o méně kvalitní jednotky s horším velením a výcvikem. Než by je Moskva stačila přesunout na bojiště, bude hlavní sovětské uskupení v oblasti Visly a Bugu zcela zničeno. Druhosledové sovětské divize by na bojiště přicházely jen pomalu a velení by je muselo do bojů nasazovat po částech, čímž by zcela znehodnotilo jejich údernou sílu. Pro Wehrmacht by se takové jednotky staly jen zákuskem po večeři. Nejdůležitějším faktorem se ale jeví to, že zde v hlavním kotli přijde Stalin o celou tuto vycvičenou kádrovou část armády. Přijde o celý kvalitní důstojnický sbor, o všechny ty gigantické zásoby zde nahromaděné. Němci a jejich spojenci se zmocní milionů tun munice, desítek tisíc kvalitních děl a tanků. Takový úder otřese morálkou Sovětů. Operace THOR je velké riziko, ale zároveň jde o geniální strategický tah. V pasti se během jednoho týdne ocitne sedm osm nejlepších sovětských armád. To by byla porážka, jakou dějiny vojenství ještě nezaznamenaly.

– A když Němci uspějí, zeptal se opatrně Beneš, – bude to znamenat konec války?

– O tom pochybuji, vzdychl generál Hájek. – Bude to znamenat posunutí frontové linie zpět na Bug, snad i na starou hranici Polska. Bude to znamenat jisté oslabení Rudé armády. Moskva jistě za nějaký čas přisune stejně mohutné armády a také je vyzbrojí. Ale nebudou to již tak kvalitní armády. Do velitelských funkcí bude nutné povýšit velitele nižších jednotek bez zkušeností. Tankisté a letci budou mít pouze základní, velmi nedostatečný výcvik. Ty nové armády nebudou secvičené a rozpadne se koordinace. Bude to posun zpět k revolučním bandám vedeným lidovými atamany. Zřejmě pak upustí od taktiky a zbude jim jediná strategie, totiž hrnout se vpřed stylem en masse bez ohledu na ztráty. Bude to masakr záloh. Naše vláda se ocitne

pod mnohem větším a vystupňovaným tlakem Maďarů a Rumunů a také našich Němců, kteří zahoří touhou zapojit se do svaté války proti bolševismu. Pro Moskvu vyvstane nebezpečí rozšíření fronty od Murmansku po Kavkaz. Spojenci dostanou chuť provést nějaké vylodovací operace na Krymu nebo na severu. Válka potrvá dále, ale pro Moskvu bude pak mnohem obtížnější útočit. Možná ztratí iniciativu a Západ získá čas.

– Pane prezidente, zvažněl Moravec. – Já vidím ještě jeden důsledek případného německého vítězství v téhle obkličovací operaci. A sice politický důsledek. Jestliže se fronta po této bitvě posune dále na východ a Wehrmacht získá v Evropě prestiž drakobijce, ocitne se Československo v jisté politické izolaci. Rumunsko a Maďarsko se bezpochyby připojí k německému válečnému úsilí. Slováci nám položí nůž na krk, a když budeme trvat na neutralitě, oddělí se Slovensko od republiky. Ne. Nerozpadne se Malá dohoda. Jen Praha z ní bude tak trochu vyplivnuta. Jsou totiž splněny všechny podmínky, které jste veřejně stanovil jako nutné pro náš vstup do spojenecké aliance. OSN označila Moskvu za agresora a vyzvala k vojenskému tažení proti SSSR. Ve válce proti Stalinovi by se po německé ofenzívě ocitly všechny evropské mocnosti v jediné frontě. Já osobně se začínám velmi obávat toho, co se stane, jestliže Západ toto tažení vyhraje a zažene Rusy dále na východ. Polsko získá bývalá území. Obnoví se pobaltské republiky, ovšem pod silným německým vlivem. Možná vznikne i jakási svobodná západní Ukrajina. Centrum Malé dohody se přesune definitivně do Budapešti. Kdesi mezi tím zůstanou malé Čechy a Morava, obklopené Němci, Poláky a Maďary. Celá Evropa námi bude pohrdat. Budeme považováni za pátou kolonu Moskvy. Dokonce i Západ bude svolný k tomu, aby se nás někdo mocnější a rozumnější takzvaně ujal. Jestliže se ovšem včas zapojíme vojensky, vyvine se situace docela jinak. Půjdeme v čele vojsk Malé dohody a zůstaneme, i se

Slováky, vedoucím činitelem v celé oblasti Podunají. Budou nás respektovat jako spojence a budou s námi počítat.

– Nebudou! prudce odsekl Beneš.

Prezident, který náhle zbledl a celý zesinal, sáhl do šuplíku svého psacího stolu a vytáhl jakési přeložené noviny, které pohrdlivým gestem hodil na stůl před generála Moravce. Byl to necelý měsíc starý výtisk *Berliner Zeitung*, jehož titulní stránce vévodila černobílá zrnitá fotografie říšského kancléře Konráda Adenauera objímajícího se s mladým, štíhlým mužem oblečeným v dokonale padnoucím smokingu, mužem vysokého čela, jasného pohledu a poněkud známých rysů umocněných charakteristickým knírkem. Titulek hlásal: Dr. Otto von Habsburg-Lotrigen kooptován do předsednictva Union Paneuropen. Beneš tragickým gestem hodil na stůl další, tentokrát maďarské noviny, kterém opět dominovala fotografie Otty Habsbursko-Lotrinského, syna posledního rakouského císaře Karla I., tentokrát třesoucího rukou dojatého uherského regenta hraběte Telekiho. V pozadí bylo lze rozeznat i rakouského spolkového kancléře Schuschnigga, neboť k setkání došlo ve Vídni.

– Tohle budou respektovat. A s tím se počítá! téměř zařval (ve skutečnosti jen vypískl) zoufalý Beneš. – Myslíte si, že rozumíte politice, vy jeden cifršpione? ukázal na Moravce. – Jste všichni slepí jako kořata. Ve skutečnosti vůbec nezáleží na tom, jestli zůstane Malá dohoda silná a jednotná. Nezáleží ani na tom, jestli my budeme stát v jejím čele, nebo nás vyplivnou, jak říkáte vy. Čím bude Malá dohoda silnější, tím silnější bude i nová habsburská Kakánie. Já jsem vás varoval. Varoval jsem Hodžu již ve čtyřicátém. Varoval jsem Tisu, že nebude žádné samostatné Slovensko, ale jen nové velké Uhry. Varoval jsem Berana, že existuje jen jediný způsob, jak se může stát Praha rovnocenným spojencem Německa, a to tenhle. Pro Hitlera byl vznik Československa jen historickým omylem Západu. Hitlera jsme

porazili jen proto, aby si Západ uvědomil, že měl pravdu, že vznik Československa byl skutečně pouze historický omyl. Už dávno jsou na tom všichni domluvení a ten idiot Hodža dělá pro Habsburka jen tolik, že mu dává dohromady říši, aby mu ušetřil práci.

František Moravec byl ve velkém pokušení zeptat se básníka Beneše, zda náhodou nemají všichni pravdu a zda vznik samostatného Československa skutečně nebyl historickým omylem. Včas si ale uvědomil, že legionářský generál Krejčí by takovou myšlenku nespokl. Ještě ne. Krejčí nyní jen zmateně zíral na oba novinové články a marně hledal nějaké vojenské řešení této politické kvadratury kruhu.

I Krejčí konečně pochopil, že Beneš vidí jen jediné východisko, totiž vítězství Rudé armády a zničení všech plánů Západu i Německa vpádem bolševiků do nitra kontinentu. Pro něho jako vrchního velitele Československé armády a legionáře bylo to řešení nepřijatelné. Jenže Beneš mu právě vysvětlil, že vítězství spojenců bude mít za následek postupnou transformaci Malé dohody v novou Podunajskou monarchii, v jejímž čele, dříve či později, stane opět Habsburk. Zda se Československo v boji vyznamená nebo zostudí, nebude mít na výsledek docela žádný vliv. Zelený stromeček nové monarchie vyrůstal ze starých kořenů, které hluboko v evropské půdě zůstaly živé. A bude vyrůstat vždy znovu a znovu. Jediným způsobem, jak tyto kořeny vyrvat, bylo dokonalé přeorání evropské půdy do hloubky mnoha historických vrstev, a to mohla udělat jen ničivá kontinentální bolševická revoluce. Beneš to věděl již dávno. Možná již před Mnichovem, kdy veřejně prohlásil, že by v Praze raději viděl Hitlera než Habsburka. Dnes by v Praze zjevně raději viděl Stalina než Habsburka. Gajda v Aradu to věděl od samého začátku a pracoval na tom. Všichni mocní mužové republiky to nějak

vytušili a vybrali si své strany. Ale armádní generál Krejčí, hrdina mnichovské války, byl za pitomce.

– Pane prezidente, zeptal se Moravec jinak. – Nechcete po naší armádě, aby pomohla Stalinovi, že ne?

To všechny přítomné konečně probralo a šokovalo.

– Zbláznil jste se? utrhl se na generála Beneš. – Myslíte, že toužím vyvolat ve vlastní zemi občanskou válku? Nechci pomáhat nikomu. Já chci, aby existovala nezávislá, svobodná a demokratická Československá republika. Masarykova republika. Armáda je zde proto, aby bránila tuto republiku, ne proto, aby dělala zahraniční politiku. Armáda nedělá politiku. A vy také ne! Vy máte dělat špionáž a nikoliv politiku.

– Ale tu špionáž děláme dobře, že? ukázal Moravec na rozloženou kopii Fall THOR. – Já vidím několik možností, pane prezidente. První je ta, že tento jediný exemplář dokumentu zamkneme do trezoru. A protože o něm víme pouze my čtyři, snadno zajistíme, aby informace o tomto dokumentu neunikla ani na Východ, ani na Západ. Ani ven, ani dovnitř. Pak budeme tiše čekat, co se stane, a vy se budete mezitím zabývat politickými aspekty vznikající situace. Druhou možností je tento dokument použít. O tom bychom ale nemohli rozhodnout ani my, ani vy. Kdybyste jej chtěl politicky využít vy, musel bych o jeho existenci informovat parlamentní bezpečnostní výbor a předsedu federální vlády. Tím bychom zcela jistě ztratili kontrolu nad informací strategické důležitosti.

– Jde o vojenský dokument, zasáhl konečně Krejčí. – Já soudím, že bohatě postačí, když o něm víme my, armáda. Tedy samozřejmě zatím jen já a zde bratr Hájek. Jde přece pouze o to, abychom věděli, jak reagovat, až to na sever od našich hranic začne bouchat. Abychom nereagovali neuváženě. Pan prezident o dokumentu ví proto, že je také titulární hlavou státu. Navrhuji, aby dokument

zůstal v trezoru. My, armáda, se připravíme na obě možnosti. Na pasivní vyčkávání i na možnost aktivního zásahu.

– A když se Beran, i bez znalosti tohoto dokumentu, požene do války?

– Pak je na panu prezidentovi, aby válečné plány zarazil nebo povolil tím, že povolí nebo nepovolí mobilizaci, že vyhlásí nebo nevyhlásí válku. V tom přece spočívá funkce prezidenta. Je ústavní pojistkou proti neuváženým rozhodnutím neinformovaných vlád. Nyní drží pan prezident v ruce klíč k celé situaci. Rozhodnutí a také všechna zodpovědnost leží na jeho bedrech.

– Souhlasím, ukončil diskusi polichocení Beneš. – Dokument zůstane v trezoru. Ale v mém trezoru. Přebírám veškerou zodpovědnost za jeho utajení.

– Protestuji, zamračil se Moravec. – Musím trvat na tom, aby dokument zůstal v trezoru TIS.

– Já musím tentokrát podpořit pana prezidenta, vzdychl generál Krejčí. – Chápu vaše obavy z politického zneužití dokumentu. Ale to přece hrozí i od vás, ukázal na Moravce. – Vaší vrchností je parlament a tedy nepřímě i vláda. Kdyby prosákla informace o existenci dokumentu, agrárnícká převaha v branně-bezpečnostním výboru parlamentu by dokázala prosadit, abyste dostal příkaz odevzdat dokument vládě. Kromě toho, sám jste naznačil, že zpravodajské služby států mají tendenci dělat samostatnou politiku. To se netýká jen Canarise.

Ke Krejčímu se nakonec připojil také šéf vojenské rozvědky generál Hájek. Rozmrzelý a rozzlobený Moravec si vymínil, aby jeho protest byl zaprotokolován, a dokument se uvolil prezidentovi odevzdat pouze oproti jeho vlastnoručnímu podpisu na předávacím protokolu.

– Pánové, řekl na rozloučenou unavený a na pohled vyčerpaný prezident. – Dvanáctého července mám odletět do Moskvy, abych se tam pokusil vyjednat jakési příměří a narovnání mezi Západem

a Sovětským svazem. Kdyby se mi tato mise podařila, získá naše republika obrovskou prestiž v evropské politice. Stali bychom se garantem míru v Evropě. Skutečným mostem mezi Západem a Východem. Sami bychom vyhlásili stav ozbrojené neutrality. Ale jak bych mohl jet do Moskvy nabízet mír, kdyby se v té samé době Československá armáda zapojila do války po boku spojenců? Naopak. Jestliže Němci s oním plánem na odražení Rudé armády uspějí a stav na frontách se stane patovým, bude to pro mne znamenat ty nejvýhodnější podmínky pro vyjednávání. Chápete? Sám Stalin bude hledat nějaké řešení a já mu ho nabídnu. Je i v mém zájmu, aby Němci s tímto plánem uspěli, ale aby přesto ani jedna strana nezvítězila přesvědčivě. A je mým vrcholným zájmem, až se to stane, aby zde Československá republika stála jako neutrální země, která si jediná zachovala zdravý rozum a nepřidala se k žádné z válčících stran. Bolševizace této země by byla katastrofou. V tom se s vámi shoduji. Já nejsem nějaký Kramář, abych snil o panslovanské říši. Ale na druhé straně obnova vlády Habsburka by nás vrhla zpět pod německou kontrolu. A jak myslíte, že by se mladý Habsburk díval na vás? Jste přece legionáři. Zradili jste přísahy a v jeho očích právě tací, jako jste vy, zavinili smrt jeho táty. Vy jste pro něho vlastizrádci. Všichni bychom skončili na šibenici.

Na nádvoří Hradu se Moravcův rozmrzelý výraz rázem změnil v úšklebek prozrazující naopak velké uspokojení. Usmíval se i generál Hájek.

– To bychom měli, konstatoval generál Krejčí, z jehož tváře se ale stín obav nevytratil. – Teď mi řekněte po pravdě. To s obnovou monarchie a s návratem Habsburka na trůn byl jen nějaký jeho nový trik, nebo se toho musíme skutečně obávat.

– Ne, řekl Moravec. – Beneš vidí věci přesně a správně. Je v tom skutečně dobrý. Ale proč bychom se toho museli obávat? Skutečně si myslíte, že mladý Otto bude po dvaceti letech soudit a věšet

vítěze mnichovské války? To je Benešovo strašidlo, ne naše. Jsou pouze dvě možnosti. Buďto sem vtrhnou bolševici a po dvou dalších generacích jakékoliv povědomí o dějinách evropské civilizace docela zmizí, nebo bolševici neuspějí a nevyhnutelně během let dojde k nějaké obnově Podunajské monarchie. Nic mezi tím neexistuje. Není žádná československá cesta. Sny o mostu mezi Východem a Západem jsou hloupé a nezodpovědné, možná i zoufalé. Nyní se rozhoduje, jak bude vypadat Evropa na další stovky let do budoucnosti. Jisté však je, že to nebude Evropa malých států a národů. Bude to Evropa stran a aliancí, vojensko-hospodářských bloků a paktů. Bude tu spojený Západ, německý střed kontinentu a bude tu nějaké Podunají. Samostatnost si uchová leda Švýcarsko nebo Island. Nebo bude celá Evropa bolševickou otrokářskou veleříší. Musíme někam patřit. Beneš si vybral své řešení, já, Hodža, Rašín a také Gajda jsme si vybrali to druhé řešení. Beran a mnozí další ještě nechápou naprosto nic. Jestli byl někdo legionářem, henleinovcem nebo císařským kaprálem, už nehraje naprosto žádnou roli. Vy také budete přinucen si vybrat, generále. Již velmi brzy.

Armádní generál Ludvík Krejčí, dobyvatel Sibiře, hrdina a vítěz mnichovské války, odjížděl služebním vozem v hlubokém zamyšlení. Odkudsi z hlubin paměti se mu vynořila zasutá vzpomínka na listopad roku 1916, kdy na jednom vesnickém náměstíčku v Odobesci, kdesi hluboko v Sedmihradsku, přebíral jistý mladý Oberleutnant in der reserve Krejci v předpisovém haptáku z rukou generála Mackensena medaili Militér Verdienst se Signum Laudis coby nejvýše vyznamenaný neaktivovaný důstojník armády Jeho císařské a královské Výsosti. Ta vzpomínka mu, aniž si to uvědomoval, vrátila do tváře úsměv.

Generála Františka Moravce čekala toho dne ještě jedna povinnost. Doktora Rašína vyzvedl před hlavním nádražím jen několik hodin poté, kdy se nadějný český politik vrátil z Ronšperka, sídla hraběte Richarda Coudenhove-Kalergiho. Moderní vůz Tatra 77 se elegantně odpíchl od obrubníku a rychle ujížděl směrem na Dejvice.

– Určitě jste unavený, domýšlel se Moravec, – ale já potřebuji vaše informace.

– Mám toho dost, připustil Rašín. – Tři dny poměrně vysilujících jednání, upřesnil. – A ještě většinou v němčině.

– Ale ty informace jste nám slíbil.

– Jistě. Jsem si vědom, že některé věci bych bez vás nezařídil. Ani nevím, proč vám věřím, zeptal se Rašín sám sebe.

– Páni! hvízdal československý šéřšpion. – Tam se musely dít věci. Před svou cestou do sudetské župy jste se nad tímhle nezamýšlel.

– To je pravda. Nezamýšlel. A děly se tam věci.

Rašín hovořil, jako by byl stále ještě duchem nepřítomen.

– Viděl jste ho někdy osobně? ožil a otočil se k Moravcovi.

– Myslíte přímo jeho? Ne. Nikdy. Ale právě dnes mi ho náš pan prezident ukazoval na fotografii v novinách. A nebyl při tom bůhvíjak šťastný. Předpovídal pro mne a pro generála Krejčího potupnou smrt na šibenici a soud pro vlastizrada za naši činnost v legiích, kdyby se on vrátil na trůn.

– Pak je marné vám něco vysvětlovat. Víte, on není velký ani rozložitý, jak to vypadá na fotografiích. Je to muž menší postavy a na pohled byste si ho spletl s nějakým profesorem. Nikdy s vámi nemluví vsedě. Vždycky vstane, i kdyby měl říct jen odpověď na otázku o jednom slově. Ale když začne mluvit, máte nutkání padnout na kolena.

– Ale jděte... zasmál se Moravec. – Je to jen člověk z masa a kostí. Není to Bůh všemohoucí.

– On ano, kývl Rašín. – Ale to, co jde přes něj, co na vás ve skutečnosti mluví, to není nic přízemního a pozemského. Nedá se to vysvětlit. To musíte cítit. Věřte mi, že jsem tam nejel s nějakou monarchistickou předpojatostí. Nejsem povahou žádný lokaj ani mystik. Začínal jsem jako přísný racionalista a materialista. Můj táta zakládal tuhle republiku a účastnil se vzpoury proti jeho otci a proti jeho rodu, což je zavazující tradice. Já sám jsem byl dlouhá léta národním demokratem, přesvědčeným republikánem. Ale tím spíš mě na tohle nikdo nepřipravil. Je to strašně silné a nedefinovatelné. Teď už vím a chápu, co je to majestát. On vůbec nepotřebuje hermelínový plášť, korunu, žezlo a trůn, aby byl králem. Když před ním stojíte a on na vás promluví, je to najednou jasné. Najednou víte, že tohle je váš panovník a má v rukou moc, která není jeho, ale smí ji použít. Najednou chápete význam slova majestát.

– Vás to tedy vzalo, vzdychl Moravec. – Doufám, že jste tam celé tři dny jen obdivně nezíral na Habsburka, že jste i poslouchal a něco si pamatujete. Ale stejně je to zajímavé. Beneš měl dnes dopoledne jakousi nutkavou potřebu stále se zaobírat Habsburkem. Nemohl vědět, že jeho soukromý ďábel je právě na území republiky, ale nějak vytušil blízkost nebezpečí. Je tam nějaké telepatické spojení.

František Moravec nepochybně velmi riskoval, když mocí svého úřadu zprostředkoval utajený příjezd Otty von Habsburka na poběžovický zámek. I tak jednal přes zprostředkovatele a podobný kousek se mu podařil jen proto, že Ronšperk ležel na území autonomní sudetské župy a mohl počítat se spoluprací a diskrétností místních úřadů. Beneš by dostal infarkt, kdyby vyšlo najevo, že šéf československé tajné služby pašuje na území republiky potomka nenáviděných Habsburků a ještě k tomu přímo následníka trůnu a současnou hlavu rodu. Nejméně polovina parlamentu by v tomhle Beneše podpořila a taková věc mohla stát

Moravce funkci. Rašín uznával, že tento muž má právo na slíbené informace o průběhu klíčového přípravného setkání před chystaným kongresem Panevropy.

V Rakousku byla pro Habsburky situace již zcela jiná. Za prvé měli nyní německé, a jak se ukázalo, i maďarské občanství. Za druhé v roce 1935 byly zrušeny protihabsburské zákony. V dubnu 1936 byl znovu zřízen rodinný zaopatřovací fond a 1. ledna 1937 obdrželi Habsburkové nazpět i osobní majetek, kromě vládních a státních budov. Nacistická okupace v únoru 1938 celý proces na pár měsíců přervala, ale nezvrátila. Zasluby následníka trůnu o nezávislost země byly nyní již v celém Rakousku všeobecně uznávány.

V lednu 1932, kdy se rozhodovalo o budoucí tváři Německa, navštívil Otto von Habsburk Berlín. Jednal s představiteli demokratických stran a byl přijat německým prezidentem von Hindenburgem. Starý pruský voják a tradiční monarchista si dokonce k této příležitosti oblékl maršálskou uniformu a připjal si všechna rakousko-uherská vyznamenání, která obdržel během I. světové války. August Vilém, syn bývalého německého císaře Viléma II., který bohužel „konvertoval“ k nacismu a byl členem SA, nabídl Ottovi, že mu zprostředkuje setkání s Adolfem Hitlerem, ale tuto možnost Otto von Habsburk striktně odmítl.

Když se nacisté v roce 1933 dostali k moci, navázal Otto kontakty s německými přáteli a pomáhal německým židovským rodinám opouštět vlast a nalézt bezpečný exil.

Již v roce 1932 se v Rakousku zformovalo monarchistické hnutí Eisernen Ring (Železný kruh), které se profilovalo jako silný subjekt na politické scéně. Kancléř Dolfuss se jeden čas zabýval možností využít stále sílícího vlivu legitimistů (monarchistické hnutí) jako hráze proti politickým tendencím, které chtěly Rakousko orientovat na Třetí říši. V červenci 1934 se rakouští nacisté pokusili o státní převrat. Obsadili rozhlas, zavraždili

kancléře Dolfusse a připravovali obsazení Rakouska nacistickými vojsky. Tehdy ještě zasáhl Mussolini.

Kancléřem nové vlády se stal přesvědčený monarchista Kurt Schuschnigg. Ten byl ještě více přesvědčen, že za stávajících podmínek je možné monarchii opět restaurovat a nabídnout kvalitní politickou alternativu vůči nacismu nebo socialismu. Příliš dlouho však vyčkával v naději, že se situace uvnitř Rakouska stabilizuje. Mladého Otta vyzýval k trpělivosti. Moravcovi předchůdci z řad armádní rozvědky by mohli vyprávět, jak bedlivě sledovala státní i vojenská moc Československé republiky každý krok následníka, který byl ke všemu legitimním následníkem rovněž českého trůnu. Beneš i Masaryk byli Habsburkem přímo posedlí. Kancléř Kurt Schuschnigg zatím podnikal přípravné kroky. Vrátil arcidomu občanská práva i majetek a to už něco znamenalo. Toho se Masaryk s Benešem báli, protože ani v Čechách se nejednalo o žádnou trošku, kdyby došlo na vracení majetku. A kdyby v Čechách vrátili majetek Habsburkovi, museli by vracet i ostatní šlechtě. Museli by přiznávat, že se zde stala křivda. Schuschnigg a mladý Otto se aktivně setkávali a rovněž probíhala čilá korespondence. Hitler začal okamžitě vyhrožovat, že pokud se rakouská politická reprezentace pokusí restaurovat monarchii, Wehrmacht okamžitě rakouské země obsadí.

Otto se nebál. Doporučoval riskovat válku. Schuschnigg se ale rozhodl projekt restaurace monarchie odložit. Otto von Habsburk se s kancléřem setkal ještě v prosinci 1937 inkognito v opatství Einsiedeln ve Švýcarsku. Oba tehdy byli v nebezpečí života a nacističtí agenti se motali všude kolem. Schuschnigg pak byl politicky přinucen 12. února 1938 v Berchtesgadenu uzavřít s nacistickým Německem dohodu, která de facto likvidovala nezávislost Rakouska. Otto se nevzdal a obrátil se na Schuschnigga s návrhem, aby jej pozval do Rakouska, podal demisi a jmenoval jej kancléřem. Byl skutečně rozhodnutý vést s Hitlerem válku, a to

i s vědomím, že Rakousko vojensky uhájit nelze. V československou pomoc doufat nemohl, protože i když v Praze už tušili, že se s Němci zřejmě také budou muset v blízké budoucnosti střetnout, Beneš by nikdy nesouhlasil se zachraňováním Rakouska, v němž by byl kancléřem Habsburk. O Hitlerově strachu z obnovování monarchií v této části Evropy svědčí i skutečnost, že vojenská okupační operace Wehrmachtu nesla krycí název „Fall OTTO“. Otto von Habsburk nechal těsně po anexi zveřejnit ve světovém tisku memorandum odsuzující postup nacistického Německa vůči Rakousku. Rychle se stal mluvčím rakouské politické opozice v emigraci, otevřel kancelář pro rakouské uprchlíky, jimž pomáhal v útěku, a pokusil se vytvořit rakouskou exilovou vládu, když nacisté zavřeli Schuschnigga do Dachau. V tom ale narážel na opozici rakouských socialistů. Otto protestoval i proti německé agresi vůči Československu v září a v říjnu roku 1938. Když 16. října obsadily Gajdovy divize Vídeň, trvalo mu jen 24 hodin, než se dokázal dostat na místo. Ve spolupráci s Rothschildy začal okamžitě organizovat jednotky nové rakouské armády, které se ihned hlásily k dispozici velitelstvím Československé armády, a když byly odmítnuty, zajišťovaly alespoň pořádkovou a miliční službu v zázemí.

Po válce Otto odmítl nabízenou funkci předsedy rakouské státní rady, neboť měl výhrady k dobrovolnému připojení země k Velkoněmecké říši. Respektoval ale výsledky plebiscitu. Premiérem se stal opět osvobozený Schuschnigg, tentokrát již ovšem otevřeně jako představitel Eisernen Ringu. Socialisté se v Rakousku ocitli v menšině a komunisty mezitím stihl vyhledit Hitler. Monarchistické hnutí v Rakousku rostlo a mladý Otto zůstával oficiálně mimo politiku. Podržel si jen funkci v nadnárodních aktivitách Panevropského hnutí a nedávno byl kooptován do předsednictva. Všem začínalo pomalu docházet, že

Habsburk nechce své jméno spojovat s žádným politickým směrem a s žádnými volbami. Tento muž mohl přijmout již pouze nejvyšší funkci a to funkci nevolenou. Tu, která mu, jak tvrdili legitimisté, náležela tisíciletým právem. Říšský kancléř Adenauer měl v poslední době z Rakušanů osycky a bylo jasné, že vyhlášení nového plebiscitu o samostatnosti Rakouska a také o státní formě je otázkou velmi blízké budoucnosti. Proti Habsburkovi nemohl ani Adenauer podniknout zhola nic, protože nyní za ním naplno stáli Rothschildové. Schuschnigg v prosinci 1941 otevřeně vyzval národ k oddálení referenda, neboť Německu, ale i celé Evropě hrozí nebezpečí smrtelného zápasu s ruským bolševismem a v takovém případě je lépe, aby Rakušané bojovali v řadách Wehrmachtu než samostatně. Skupina armád SÚD však byla sestavena téměř ze samých v Rakousku mobilizovaných jednotek.

– Tak mě nenapínejte, vyzval Moravec Rašína, když jej usadil ve své kanceláři a nabídl mu koňak i kávu. – Nejprve kdo tam byl, kromě Coudenhova a Habsburka?

– Nu, samozřejmě náš přítel Hodža za Belvedérský klub. Dále sám Schuschnigg za Železný kruh. Já za svatováclavskou stranu. Také Němci, Maďar Teleki, Chorvat Maček, za Slovinci Korošec a rumunští Hohenzollerni. Byli tam nějakí Italové a celkem asi třicet oficiálních hostů, kteří někoho zastupovali. Většinu jich neznám, ale napsal jsem vám tu seznam. Němci jim vrátili nějaké starší archivy, které prý nacisté zabrali ve Vídni v osmatřicátém, a teď se našly uskladněné kdesi ve Slezsku.

– To už je konference mezinárodního významu, uznal Moravec, který se v duchu začínal děsit velikosti skandálu, jaký by vypukl, kdyby se provalila jeho angažovanost v celé záležitosti. – A všichni inkognito. Ani slovíčko v novinách. No a jinak?

– Nic okázalého, tedy kromě uvítání Habsburka. Ti lidé se vůbec neukazovali venku. Žádné procházky parkem a tak. Žádné hostiny a recepce, jen trochu okázalejší obědy.

– Na to se neptám, obrátil Moravec výmluvně oči v sloup a nervózně si nacpával dýmku.

– Myslel jsem si, že mají mezi sebou větší jasno, připustil Rašín. – Dost mě zarazilo, jaké mezi nimi panují rozpory. Jsou jednotní v tom, že Evropu je zapotřebí spojit na nějakém nadstátním principu. Shodují se, že by se při tom měl vyzdvihnout křesťanský princip a teprve od toho pak odvíjet nějaká pravidla. Jasně se rozcházejí s Adenauerovým a Reynaudovým projektem ekonomicky propojené Evropy, to nazývají pouhým byznys plánem bez ducha a bez kultury, navíc mají dojem, že takové pouze ekonomické propojení lze snadno zneužít k omezování suverenity států, národů a jejich vlád. Hodně se hádali o formu evropského velestátu. Někteří chtějí jen volné spojenectví, jiní, zejména Němci, chtějí centrální vládu, centrální parlament, společnou armádu a striktně odstátněné a odnárodněné podnikání. Tohle myslím chtějí i Rothschildové, na rozdíl od Habsburka. Vůbec všichni monarchisté jsou proti a jsou v převaze. Otto pronášel všechny své řeči vstoje a silně varoval před pokusem vytvářet nějaký univerzální evropský národ. Připomínal, že na tohle dojeli jeho předkové, kteří se pokoušeli vytvořit univerzálního Rakušana. Také připomněl, že na to málem dojela Praha, která se nedávno pokusila vytvořit univerzálního Čechoslováka. Říkal, že nacionalismus je zavrženíhodný, ale vlastenectví je nutné a má vždycky lokální charakter. Snahy rozpustit hranice států, identitu národů zbavených tradic a místních zvyků a snahy nahradit tohle všechno, ten tisíciletý vývoj nějakým společným jmenovatelem finančnictví a podnikání, je přesně to, k čemu směřují Adenauer s Reynaudem a co by s jásotem uvítali komunisté. Prý jakmile vytvoříme centrální vládu, okamžitě se proti ní začnou státy a národy bouřit. Padaly návrhy, jako vytvořit evropskou vlajku, evropskou hymnu, Den Evropy, jednotnou evropskou měnu a evropskou centrální banku,

evropský pas, poté evropskou akademii a společnou Evropskou politickou stranu, evropské referendum, evropskou ústavu a společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Otto mluvil za monarchisty a souhlasil s nějakým stupněm integrace Evropy, ale prosazoval integraci podle kulturních oblastí. Například Podunají, Pobaltí, přímořský Západ, iberský a italský středomořský okruh, skandinávský, anglosaský a německý kulturní okruh. Prosazoval různé státní formy, například pro Švýcarsko republiku, ale jinde podle místní volby zase monarchii. Dával za vzor Rakousko-Uhersko. Například uspořádání, kdy bude existovat nějaká společná evropská armáda, ale také silné státní armády. Nezavrhoval evropský parlament, ale odsoudil myšlenku na evropskou vládu nebo dokonce prezidenta. Podle něho to má být parlament složený ze zástupců jednotlivých zemí, jak tomu bylo v Německém spolku ve Frankfurtu. Žádné celoevropské volby. Vcelku se ujalo jeho heslo: Jednota v rozmanitosti.

– A dohodli se na něčem?

– Na ničem konkrétním. Částečně se jim podařilo oddělit kosmetické programové body od podstatných. Celkově jsem ale měl dojem, že se chystají vystoupit proti franko-německé ekonomické integraci. Děsí je volný pohyb lidí, kapitálu i zboží a odstátnění podnikání je vůbec děsí. Mají strach ze vzniku monopolů a kartelů, z diktování cen a zániku volné soutěže. Mají strach, že velké nadnárodní koncerny budou platit daně jinde, než budou podnikat, že banky budou přelévat investiční kapitál, kam se jim hodí, a některé země pak finančně vyschnou. Velký strach mají z lichvy a z dluhů. Říkají, že dluhová závislost je budoucím nástrojem manipulace a zotročení národů i obyvatel. Nechtějí, aby svět ovládaly finanční korporace, a v tomhle se velmi hádali s Rothschildem. Chtěli by v první fázi sjednotit roztráštěné malé národní státečky do větších celků, ale monarchistickým způsobem, při zachování jejich státnosti, ale pod jednou korunou.

Otto dával všem za vzor integraci Malé dohody, kde to prý probíhá podle jeho představ.

– Jistě, ale že by tomu měl vládnout jeden císař, to určitě nedořekl.

– Ne, to ani nemusel. To je všem jasné. Všem, kromě Prahy. Myslím, že tam v Ronšperku dospěli z větší části k nějaké představě spojené Evropy na způsob Svaté aliance. Někaký spojenecký konglomerát na úrovni panovníků a hlav států. Něco, co by vyloučilo válečné střety mezi Evropany, ale ponechalo jim prostor i pro nějaké to hádání se a soutěžení.

– Rozumím, kývl Moravec. – Tohle je problém naší doby. V podstatě jim jde o to, aby všechno neovládaly peníze a finančníci. Aby se zachovaly ideje a hodnoty.

– To jste řekl přesně. Jedním z požadavků, na kterém se shodli, bylo, že moc musí být transparentní a viditelná. Evropu nesmí řídit nějakí bankovní pavouci z pozadí. Jestli má někdo vliv a něčím vládne, musí se to vědět a musí být všem na očích. Na jedné straně mají strach z bolševiků, ale na druhé straně se hodně mluvilo o tlaku Američanů na otevření světového trhu. Světový trh znamená světovou moc, a když budou tou mocí peníze, kdo zaručí, že bude něco a někdo nad těmi penězi? Bůh může stát nad lidmi, ne nad penězi a na tom Evropa stojí a padá, což Američané vůbec nechápou. Takhle nějak...

– A nějaký závěr nebo prohlášení?

– Nic takového. Závěrem byla zpráva o ruském postupu v Polsku. Dokud prý tohle nebezpečí nepomine, je zbytečné se handrkovat o podobu spojené Evropy.

– Stále jste ještě naivní, ujistil Rašina Moravec. – Tihle nechtějí evropský superstrát. Chtějí své říše. Chtějí silné nadstátní celky a je jim jasné, že se začíná hrát na celosvětové šachovnici. Vědí, že proti narůstajícímu tlaku Rusů a Američanů by se museli spojit, ale to je všechno. Dokonce se s nimi dočasně spojí i Rothschildové,

kteří mají určitě želízka i v jiných ohních. Rothschildové se na jedné straně bojí bolševiků, na druhé straně mají nahnáno ze všech těch amerických Vanderbiltů a Fordů. Ti jsou kapitálově silnější a pohltili by je, takže je zajímá ekonomicky uzavřená Evropa, kterou by ovládali oni. Ale Evropa nikdy nebude jednotná, když nebude pod tlakem. Evropa ovládla v minulém století svět právě díky neustálému vzájemnému soupeření. Kdyby nepřišel ruský útok, Rakousko by už bylo monarchií s Habsburkem na trůnu, oddělilo by se od Říše a uzavřelo by personální unii s Maďarskem. Na druhé straně by nedokázali integrovat Podunají. Válka jim dává šanci, že se z Malé dohody stane opět jednotná říše přirozenou cestou. Habsburkové a Rothschildové to budou podporovat, získají si přízeň těch národů a v jednu chvíli pak usednou na trůn. Jakmile nebude Německo pod tlakem, připojí se k tomu i Vídeň a říše bude zase pěkně pohromadě. Maďarům bude nutno vysvětlit, že Trianon mohou překonat pouze návratem k federalizované jednotné říši, ale už nikdy nacionalismem. A když bude obnovena Podunajská monarchie, nikdo nezabrání obnovení císařství ani v Německu. Francouzi mají strach z de Gaullea, protože ten se dere rovnou k moci a je povahou diktátor, ale je také monarchista a po krátkém období diktatury by klidně předal trůn Bourbonům. Kdyby se jim podařilo porazit v Rusku bolševiky a kdyby to udělali hlavně Němci a Britové, vsaďte se, že tu máme zpátky i nějakého cara. Když budou ve Španělsku rozdraceni bolševici, nastoupí někdo jako Franco a to je katolický diktátor, který by udělal totéž co de Gaulle a před svou smrtí by vrátil trůn králi. Mezitím se dá dohromady nějaká evropská hospodářská unie a ta bude ve světovém měřítku schopná čelit americkému kapitálu. Reynaud a Američané si zase brousí zuby na to, že Německo, Rusko a také my budeme válkou tak vyčerpaní, že nám budou muset hospodářsky pomáhat a tím nás dostanou do ekonomické

závislosti, což pak promění v závislost politickou. Nebojte se. Teď se bude bojovat. Svorně a vším, co kdo má. Bude to doba hrdinských činů, velkých obětí a celoevropské jednoty. Evropa zemře, nebo nalezne sama sebe. Ale pod tím a za tím už budou působit jiné síly a ty budou využívat všeho, co doba a vývoj na bojištích nabídnou.

– Pořád se ve vás nevyznám, kroutil hlavou Rašín. – Jste pro to, aby nám vládli monarchové, nebo fandíte těm, co chtějí ekonomické sjednocení? Pro jakou budoucí Evropu vy pracujete?

Generál Moravec se upřímně zasmál.

– Sny jsou jen sny, milý příteli. Sny nekladou odpor, a proto jsou krásné. Já mám už nějakou zkušenost a ta mi říká, že sny se málokdy uskuteční. Když máte v ruce kladivo, všechny problémy se vám jeví jako hřebíky. Skoro každý v Evropě má ještě v ruce nějaké to kladivo a Rusové třímají pořádnou palici a namísto hřebíků užívají klíny. Já jsem tu od začátku proto, abych sloužil téhle zemi, a udělám cokoli, opravdu cokoli, co nahlédnu jako prospěch pro tuto zemi. Klidně bych znovu vstoupil do legií a bojoval za samostatné Česko, ať už v podobě království nebo republiky. Ale momentálně je tato země příliš slabá na to, aby obstála sama. Proto musím podporovat integraci Podunají, pokud v něm Čechy budou mít nějakou váhu. A je mi jedno, jestli to bude monarchie a na trůnu Habsburk. Nám to pomůže přežít a zároveň v tom nezanikneme jako národ a stát. Ať to klidně a s pomocí Boží trvá dalších tři sta let. Rozhodně nechci, aby nás pohltila nějaká bolševická či německá celosvětová říše, a nechci, aby nás pohltila nějaká celoevropská říše, která by byla sice silná, ale za cenu, že bychom se v ní rozpustili, přestali bychom být státem a národem. Monarchie, která zachová státnost a národ je pro mne rozhodně lepším řešením, i kdybych vůbec nebyl monarchistou. Ostatně, nejsem ani republikánem. Nejsem ani křesťanem, ani pohanem, ani ateistou, ale podpořím jedno či

druhé, pokud to udrží můj národ jako svobodný, silný, čestný, poctivý a morální národ. Zamlada jsem byl pro republiku a pro Beneše, protože to vypadalo, že Češi obstojí sami a ještě připojí část Uher. Teď to vypadá jinak a Beneš je ten, kdo můj národ oslabuje a prodává. Závěr si jistě uděláte sám.

Dr. Ladislav Rašín kývl a konečně pochopil, proč je mu Moravec tak blízký a proč mu sám důvěřuje. Pochopil, že ani v čele Strany svatého Václava nepřestal sám být národním demokratem. On i Moravec byli ryzími, praktickými a racionálními vlastenci. Spolupracovat s konstitučními monarchisty byl v této situaci prostě jen nejlepší způsob jak prospět národu a přitom zachovat demokracii. Kdyby byli oba žili v roce 1620, jistě by byli bojovali na Bílé Hoře na straně císařských vojsk právě proto, že byli vlastenci, a právě proto, že kdyby zvítězili poněmčení čeští stavové, rozpustili by národ v německém protestantském moři a ještě by všechno rozkradli. Před dvěma dny to Otto von Habsburk vyjádřil slovy svého prastrýce Františka Josefa I.:

– Mým úkolem je ochránit mé národy před jejich politiky.

~

Generál Moravec měl své informace. Ideový projekt Panevropy považoval za cosi vskutku na úrovni projektů Jiřího z Poděbrad slavné paměti, ale dokázal si spočítat, že tudy cesta nepovede. Jsou příliš názorově nejednotní a to i v základních otázkách. Rašínova zpráva to potvrdovala. Otto von Habsburk udržoval svou pozici v tomto uskupení, protože věřil, že lidé a myšlenky Panevropské unie budou ještě užiteční, ale také věděl, že mnohem nadějnější jsou realistické projekty typu Belvedérského kruhu doktora Hodži.

Hodža byl znalec poměrů jak v Maďarsku, tak na Slovensku a v jihoslovanském prostředí. Uvědomoval si, že pro Maďary bude

velmi těžké přenést se přes následky Trianonské dohody a extrémní okleštění rozlohy Maďarska. Následků prolomení závěrů Trianonu se zase báli všichni sousedé Maďarska. Tudy cesta nevedla a Hodža vypracoval skutečně impozantní plán na překonání nepřekonatelného. Nejprve ve čtyřicátém roce prosadil pro všechny národnosti Malé dohody zřízení autonomních oblastí. Tak vznikly v Rumunsku, na Slovensku, v srbském Banátu i v Chorvatsku autonomie, které směla Budapešť legálně podporovat. Nyní pracoval na uzákonění dvojího občanství pro národnostní menšiny a tím získal důvěru. V Belvedérském kruhu se soustředili politici a strany, které Hodža dokázal získat pro svůj projekt.

– Zapomeňte na Velké Maďarsko, nabádal Telekiho i mnohé další. – Klíčem k překonání Trianonu není nacionalismus. Musíte najít nějaký společný jmenovatel i pro své sousedy. Nemluvte o Maďarsku a o Maďarech, ale o Uhrách a uherských národech. Nechtějte změnu hranic, tím vyvoláte jen nenávist a nepřátelství. Uvažujte o postupném snižování významu vůbec všech hranic, kromě hranice Uher. Jednoho dne budete žít v Podunajské federaci, kde hranice mezi členy a dokonce státní občanství budou mít už jen symbolický význam. Když budete mluvit o Uhrách, neztotožňujte je s Maďary. Zdůrazňujte, že Uhry byly mnohonárodní útvar. Uhry jsou symbolem pro historické a kulturní společenství mnoha národů. Nelpěte na státu, na národu, ale na kulturním okruhu.

Ke státníkům v zemích s maďarskou menšinou mluvil Hodža podobně a cílevědomě otupoval nacionalistické hroty. Jeho politika byla navýsost realistická a získal pro ni již mnoho vlivných přívrženců. Ani Tisovi nedělalo potíže uznat, že Slováci jsou součástí uherského kulturního okruhu, při vědomí, že Slovensko je a zůstane nezpochybnitelně svébytným státem. Pro státníky a národy, které do uherského kulturního okruhu

nepatřily, měl Hodža podobný plán založený na myšlence středoevropského kulturního okruhu. Na to mohli přistoupit i Rumuni, Srbové, Bosňáci, Češi a Moravané, dokonce i sudetští Němci, Rusíni a haličtí Poláci. Hodža s Rašínem bystře reagovali na franko-německé snahy sjednotit celou Evropu nejprve hospodářsky a pak i politicky. Působili v prostoru, kterému byla tato myšlenka ještě příliš cizí a nedůvěryhodná. Říkali:

– Ano, ale do takové Evropy nesmíme vstupovat rozdělení do malých státečků. Velmoci by si s námi dělaly, co by je napadlo, protože jejich ekonomická i politická síla by byla větší. Do takového evropského prostoru můžeme vstoupit jen jako silný celek. Jako velký středoevropský federativní stát, který má vyřešeny vnitřní problémy, je historicky i kulturně kompaktní a vojensky i ekonomicky silný. Pojďme pracovat na sjednocení. Pojďme pracovat na federaci a pojďme nejprve uspokojivě vyřešit vše, co nás doposud rozděluje.

Moravec se již orientoval a před očima se mu rýsovala celá ta geniální strategická koncepce Belvedérského klubu, Železného kruhu a také Habsburků a Rothschildů. Nejprve sjednocení Podunají a ustavení federace. Pak silné vedení takového státního útvaru, snad přímo s Habsburkem na trůnu. Po válce připojení Rakouska. Panevropská unie bude využita jako nátlaková skupina, která dodá konkurenční myšlenku bezduchému a pouze ekonomickému principu sjednocení Evropy, jaký prosazuje Německo a západní velmoci. Rothschildové Hodžu podporovali, protože věřili, že jim umožní kapitálově ovládnout novou Podunajskou říši. Jakkoliv dříve v historii pracovali proti Habsburkům, nyní věřili, že právě Habsburk na trůnu velké říše bude nejlepší ochranou před cizím, konkurenčním a silnějším kapitálem. Habsburkův návrat na trůn na jejich penězích závisel a oni měli dojem, že ho tak mohou ovládat a využívat jako svůj nástroj. Ale mýlili se. Rašínův postřeh, ohledně síly a moci, která

z mladého Otty vyzařovala, byl správný a byl tou snad vůbec nejdůležitější získanou informací. Tento Habsburk se nenechá nikým využívat. Dostane se na trůn nikoliv díky Rothschildovým penězům, ale díky úplně jiným silám a principům, kterým bankéři vůbec nerozumí. Je to on, kdo tyto bankéře využívá.

S tím vším mohl generál František Moravec souhlasit. Tomu mohl bez výčitek napomáhat. Jeho úkolem bylo odstranit některé překážky. Takovou překážkou byl i Edvard Beneš.

6. červen 1942 - Moskva

V pátek ve dvě hodiny odpoledne uvedl Poskrebyšev do Ugolku dva velmi zajímavé hosty. Oba muži středních let vešli do Stalinovy pracovny se smíšenými pocity, zejména jeden z nich s poněkud roztřesenými koleny.

– Letecký konstruktér Andrej Tupolev a jeho zástupce Sergej Koroljov, ohlásil tajemník a zmizel za zavřenými dveřmi.

Stalin kývl, aby se oba muži posadili. Povstal druhý, v místnosti přítomný muž oblečený ve vypasované uniformě generála NKVD. O důvod více, aby se začal obávat zejména Koroljov, který si již vyzkoušel slasti vězení po pádu Tuchačevského.

– Soudruh Koroljov, usmál se Stalin, jako by četl myšlenky. – Vy jste pracoval pod Tuchačevským, že?

– Ano, vysoukal ze sebe hrůzou strnulý konstruktér. – Tedy ne přímo. V roce 1932 si soudruh maršál povšiml našeho výzkumu reaktivních motorů, a pokud je mi známo, o rok později prosadil zřízení Raketového vědecko-výzkumného institutu. Ale pracovali jsme tehdy pod Lidovým komisariátem těžkého průmyslu.

– Nu dobrá, klepl vožd' dýmající lulkou o desku stolu. – A na čem pracujete dnes?

– Máme za úkol postavit raketové urychlovače pro zastaralejší typy letadel.

– A proč, soudruhu Koroljove, nestavíte rovnou celá nová raketová nebo, jak říkáte, proudová letadla?

Koroljov zrozpačitěl.

– To je o moc složitější, soudruhu generální tajemníku. Pochopitelně se o to také snažíme. Poslední pokus byl podniknut v dubnu letošního roku. S hlavním konstruktérem soudruhem Blochovitinovem a se soudruhy Berežňakem a Isajevem jsme postavili první sovětský raketový stíhací letoun BI-1, ale vyskytly se problémy²⁰ a zkušební pilot soudruh Bachočivadzi při havárii zahynul.

– Jaké problémy? zostřil náhle Stalin hlas.

– To je... Zkrátka náš motor je schopen vyvinout rychlost, která se již přibližuje rychlosti zvuku. Takovými rychlostmi nikdo nikdy nelétal a my zkrátka nevíme, co se s letounem při takových rychlostech děje. Musíme postupovat metodou pokusu a omylu. Takové věci se nedají spočítat předem. Objevily se trhliny v trupu a křídlech. Nevíme přesně proč, stroj byl více než pevný.

– Nikdo s tím nikdy nelétal? ušklíbl se vožd.

Stalin kývl na generála, který se naklonil a položil před oba konstruktéry na stůl fotografii. Na zrnité, černobílé zvětšené expozici bylo vidět ocasní křídlo sovětského bombardéru SB-2 a ve výšce nad ním skupinu štíhlých, jako šmouha rychle letících strojů. Na prvý pohled postrádaly záhadné stroje vrtule, zatímco ze zadních částí dvou velkých trubicovitých motorů vyšlehovaly

²⁰ Ruský Berežňak-Isajev BI-1 byl rychlým stíhacím letounem, ale nikoliv proudovým, nýbrž raketovým. Vykazoval malou vytrvalost a možnost regulace motoru. Navíc užíval jedovaté palivo. Praxe ukázala, že se jednalo o slepou vývojovou uličku a Sovětský svaz v této válce nezískal nic, co by mohl postavit proti československým nebo německým proudovým strojům.

plameny. Přídě letounů zkosené do špice se podobaly štíčním hlavám.

– Kde... to bylo vyfotografováno? hlesl vyděšeně Tupolev.

– Někde nad Vislou, odpověděl generál. – Fotografii pořídil zadní střelec bombardéru nad Polskem, když ho tyto stroje míjely v protisměru. Naštěstí měl u sebe vlastní fotoaparát. Stíhač, který se za nimi pustil, vypověděl, že podle jeho odhadu letěly až dvakrát rychleji, než dokázal letět on sám. Ten stíhač letěl na lavočkinu (LaGG-3) rychlostí asi 400 kilometrů v hodině. A to není všechno. Stroje měly zřetelně polské rozlišovací znaky. O deset minut později napadly tyto stroje naše lodě na Muchavci u pevnosti Brest. Nalétly několikrát nízkým letem v malé výšce a potopili pět velkých lodí. Námořníci shodně vypověděli, že letouny pro mlhu viděli jen jako míhající se cosi. Zapamatovali si podivný zvuk, něco mezi svištěním a mohutným řevem, který prý porážel na palubách námořníky stejně jako silný vítr. Lodě nebyly zničeny bombami, ale něčím, co námořníci označili jako blesk. Vždy prý na ně z mlhy udeřila dvojice souběžných blesků.

– Oni to mají! zasténal sinalý Koroljov zírající na fotografii. – Oni to dokázali první.

– Co mají? štěkl Stalin.

Koroljov si náhle uvědomil, kde se nachází a s kým mluví.

– Přece... proudový letoun. Turboreaktivní.

– Ty blesky jsou rakety, upřesnil Tupolev. – Takové, jaké jsme použili již v roce 1939. U Chalchyn-Golu je letectvo nasadilo poprvé. A podle mého názoru Poláci nemohou mít proudový letoun. Nikdy na jeho vývoji nepracovali a my se s tím potýkáme již od počátku 30. let. Kde by ho vzali?

– To je asi pravda, kývl generál směrem ke Stalinovi a posadil se.

– Tak kdo nám to potopil lodě, Golikove? zařal Stalin pěst. – Germánci?

– Germánci by to mohli být, připustil náčelník rozvědky. – Víme, že na vývoji pracují dlouho. Ale nemáme žádné zprávy o tom, že by dokončili nějaký typ vhodný k sériové výrobě a k nasazení do řadové služby. Tahle letadla, píchl Golikov doprostřed fotografie, – ta jsou armádní. Letí v sestavě. Řídí je secvičení armádní piloti. Jsou vybavena střelami vzduch-země. Pravděpodobně mají i silnou kanonovou výzbroj.

– Tak kdo? Britové?

– Frank Whittle! vzpomněl si náhle v jakémsi záblesku jasnozřivosti Koroljov.

– Angličan. Konstruktér. Četl jsem jeho články. Pracoval v Anglii právě na vývoji reaktivního motoru spojeného s turbinou. Právě tak dlouho jako my. Již alespoň deset let. To by mohla být jeho práce.

– My o něm víme, zamyslel se nahlas generál Golikov. – Jenže také víme, že Frank Whittle přesídlil v roce 1939 do Prahy.

Tupolev s Koroljovem vykulili oči, zatímco Stalinův obličej se rozjasnil a koutky se roztáhly do širokého vítězného úsměvu.

– Eto něť Germánci. Šífy nám potopily Čechosabaky. Nu vot. Možno. Ti to Germáncům nikdy nepředají. Až přijde čas, potopíme jim za to Prágu.

Stalin pokynul rukou oběma konstruktérům, že mohou odejít. Když byli téměř u dveří pracovny, zarazil je.

– Tu fotografii si vezměte s sebou, soudruzi. Abyste věděli, co máte vyrobit pro naši lidovou armádu. A rychle, než nám toho potopí ještě více. A aby vás nakonec na fašistickém Západě nepředběhli všichni.

8. červen 1942 – Cherbourg

Brigádní generál Charles de Gaulle nechal zřídit štáb v hotelu Querqueville uprostřed parků na západním předměstí, odkud měl výhled na celý přístav a zátoku. Teprve nad ránem ustal poslední organizovaný odpor v přístavu a hnízda fanatického odporu byla rozstřílena. Z centra města a z dělnických čtvrtí doposud stoupaly vysoké sloupy tmavého dýmu. Vojáci za pomoci obyvatelstva urychleně odklízeli barikády, aby se hasičské jednotky dostaly k požárům.

De Gaulleovy jednotky vysazené z vlaků se k severnímu okraji Cotentinského poloostrova dostaly večer 6. června. Kolony rychlých průzkumných praporů se jen tu a tam setkaly se slabým odporem. Byly napadány slabou střelbou, většinou z ručních zbraní, ve zrádných úvozech zpoza vysokých živých plotů bocageské krajiny. Venkované se ale povstání neúčastnili, to bylo dílem dělníků z průmyslových oblastí. Zde se na odpor stavěly pouze oddíly ozbrojených dezertérů Blanchardovy 1. armády. Jejich pozice jasně prozrazovaly rudé prapory tu a tam viditelné na štítech jimi obsazených usedlostí. Jenže za průzkumem plnily krajinu dlouhé kolony pancířů a takový výhled vzal chuť i nejbojovnějším. Řídké body odporu blokující hlavní trasy se daly na Cotentinu s hustou silniční sítí snadno obejít a napadat z týlu. Revoluční „stratégové“ zcela rezignovali na budování příčných závor napříč poloostrovem a nesnažili se vybudovat ani křídelní formace na severozápadním výběžku poloostrova Jutebourg, který se dal dobře hájit, a ozbrojené křídlo by odtud ztěžovalo přístup hlavních sil k samotnému přístavu.

Proti Cherbourgu zasáhla Brocardova 3. tanková divize s největší tvrdostí a s překvapující rychlostí. S tanky spolupracovala pěchota Vauthierovy 31. pěší divize. Útok byl veden po praporech od západu, od východu a zejména od jihu.

Povstalci nastavěli v ulicích desítky barikád, ale postrádali těžké zbraně. Velká děla z přístavních skalních kasemat pevnosti Fort du Roule mířila pouze na moře a bylo nemožné je instalovat jinak a jinde. Během noci pronikl přímou cestou od jihu 7. pluk motorizované jízdy podporovaný oddílem dělostřelectva s kanóny ráže 105 mm a zmocnil se pevnosti, která dominovala celému středu města a shlížela na přístav. Jakmile byla eliminována velká 150mm děla v kasematech skalního hnízda, nedalo dalším oddílům velkou práci pronikat při pobřeží od Tourlaville do přístavu. Tím se střed města a povstalecké centrum ocitly v obklíčení. Potom nechal de Gaulle do barikád najíždět těžké a téměř nezranitelné chary. Tanky bezohledně kropily kulometry cokoliv, co se jen pohnulo v ulicích, a velitelé měli rozkaz střítet z děl do každého okna či domu, z něhož padl výstřel. Brutalita zásahu obránce zaskočila. Tohle nebyly očekávané potyčky s četníky. To však zdaleka nebyl konec. Podle rozkazu byl každý povstalec chycený v uniformě a každý zjištěný dezertér na místě zastřelen, zatímco ozbrojení civilisté, kteří se vzdali do zajetí, putovali do objektů vymezených pro zajatce.

Vzbouřenecký revoluční štáb se opevnil v jihozápadní části města ve čtvrti Octeville, a když sem de Gaulle soustředil pěchotu, stáhli se obránci do starých, jen mírně upravených kasemat v podzemí, kam dříve umístili lazaret. Generál bez milosti nařídil navrtat podzemní štoly shora pomocí trhavin, naházet do nich zadýmovací granáty a nalít hořlavinu. Neobjevila se žádná bílá vlajka.

Město vypadalo jako ve skutečné válce. Velká přístavní věž, typická silueta na pohlednicích z Cherbourgu, zmizela a zasypala tunami sutě přístav. V docích se hrbily pokroucené konstrukce jeřábů a z mělkých vod zátoky čněly stěžně a stožáry potopených lodí. Z celého města stoupaly desítky sloupů hustého kouře.

– Přístav je v troskách, hlásil generálův pobočník major Geoffroy de Courcel.

– Zdá se, že se zmocnili velkého množství trhavin. Šlo jim o nalodování. Aby je neposlali do Španělska.

– Máme zajatce, odušil de Gaulle. – Ať ten svinčík uklidí, když ho nadělali. Jak to vypadá jinde?

– Většinou pod kontrolou, kývl major. – Generál Duch hlásil, že 4. tanková pronikla do Saint Malo a Diodeletova 9. motorizovaná ještě čistí Dinard. Blancholn má trochu problémy v Brestu, ale Flagelde mu může poslat Petieta se 6. polobrigádou.

Generál souhlasně kývl.

– Ve vnitrozemí problémy nemáme, hlásil dále de Courcel. – Děje se ale něco divného. V Reces se nám dal k dispozici de Camas s celou 1. motorizovanou divizí a generál Bruneau v Cannes požádal o rozkazy pro 1. tankovou divizi.

– To jsou přece Blanchardovy jednotky? užasl generál.

– Ano, ale zřejmě tu vládne obrovský zmatek. Nemají spojení se štábem 1. armády a celé dny prý nedostávají rozkazy. Kdo ví, jestli povstalci celý štáb Blanchardovy armády nezajali nebo s ním neprovedli ještě něco horšího?

– To je neuvěřitelné. Ale všimněte si Geoffroyi. Tankové a motorizované jednotky. Jsou to poloprofesionální útvary. Mají nejlepší důstojníky a ti si pořádek udrželi. Na těch měli postavit armádu. Tahle mobilizovaná sebranka patří z poloviny k rudým. Nebo se k nim přidávají, protože se jim nechce do války. Mají dojem, že vláda začne vyjednávat a že se to smaže nějakým kompromisem. Mysleli si, že na ně pošlou jen četnictvo.

O čtvrt hodiny později vešel do místnosti de Gaulleův starý známý plukovník rozvědky Gouyou, který dorazil ve vojenském humberu v oblaku páry s prostřeleným chladičem.

– Pánové, ženu se sem z Paříže. Je to tam zlé. V ulicích se řežou Ohňové kříže s komunisty. A zdá se, že ti rudí hajzlové vyhrávají.

Tohle není jen vzpoura pacifistů proti mobilizaci a nalodování. Tady na severu, v přístavech, to tak možná vypadá, ale už jsme si jistí, že jde o pečlivě propracovaný plán, založený na vygradování konfliktu. Pěkně krok za krokem. Začalo to stávkami a demonstracemi, pak se pustili do ničení továren a přístavů. Ve fabrikách se opevnili a zřídili něco jako štáby. Zakládají revoluční národní výbory Jako na povel začaly dezertovat tisíce povolanců. Divize, které se po doplnění záložníky měly přesunout do Flander a k Sedanu, je nemožné zkompletovat. Zůstávají z nich torza. Giraudovi a Blanchardovi zůstalo v jednotkách více důstojníků než vojáků. Všimněte si, že nedezertovali hned. Nechali se odvést a vyzbrojit, pak teprve začali obsazovat kasárna a vyšli do ulic se zbraněmi. Paříž je zase plná barikád a každou hodinou je to horší. Mají i dělostřelectvo. Mám vás najít a přivést do Paříže.

– Ano? předstíral de Gaulle údiv. – Propána, co je tohle za improvizaci, plukovníku. Kdo vás posílá? Někdo vyslovil přání? Já jsem voják a poslouchám rozkazy. Moje armáda se nemůže pohnout bez přímého rozkazu z Montry. Co kdyby se náš válečný teoretik Gamelin uvolil vydat nám skutečný rozkaz? Naposledy jsem dostal rozkaz pacifikovat Bretaň a Normandii a to také dělám. A co dělá vláda a parlament? To už nefungují ani státní instituce?

– Všechno je paralyzované, kývl Gouyou. – Rudí vyřadili telekomunikace. Obsadili většinu telefonních ústředí. Vláda nemá žádné spojení s Montry a ve Flandrech je to prý hodně zlé. Darlan stáhl část válečného loďstva od španělského pobřeží, aby udržel Marseille a Toulon. Naštěstí zachovaly věrnost horské divize v Pyrenejích. Bourbonský palác v Paříži hájí jen generál Dentz s metropolitními a policejními jednotkami. Něco vám řeknu, generále. Zcela soukromě a vážně. Teď máte šanci. Teď nebo nikdy. Teď budete mít na své straně všechny a bez výjimky. Reynauda, Badouina i Daladiera. Demokraty, radikály i fašisty. Gamelin selhal. Jak by mohl velet ve válce někdo, kdo nezvládne

revoltu ve vlastní armádě? Osvobodíte Paříž a Weygand, Gamelin a ti další, kteří vám házeli klacky pod nohy, budou vypadat jako pitomci. Pétain se prý už vyslovil pro změnu vrchního velení a Weygand by se asi také dlouho nebránil.

– Což mi pak nikdy nezapomenou, poznamenal chmurným hlasem de Gaulle.

– Jděte si odpočinout, plukovníku. Na tohle si musím dát kávu a promyslet to.

Generál de Gaulle nemusel promýšlet nic. Ihned zaměstnal celý svůj štáb. Potřeboval co nejrychlejší spojení s Reynaudem a s Daladierem. Potřeboval spojení s každým velitelem armády, sboru či divize, kterého bude možno dosáhnout telefonicky nebo pomocí vysílačky. Potřeboval spojení s policejními náčelníky departamentů.

– Hlavně musíte sehnat generála Condého, instruoval de Courcella. – Copak to nikdo nechápe? Jestli je povstání v Paříži, bude to v Marseille a v Toulonu dvojnásobně zlé. Darlan tam má jen námořnictvo, minimum pozemních vojsk. A pokud jde skutečně o nějaký předem vypracovaný plán, jeho vyvrcholením bude španělský zásah před Pyreneje. Může to být dost rychlé a my zde na severu nemáme ani funkční přístavy, aby nás mohli zavčas evakuovat do Anglie.

Pak se de Gaulle zavřel sám ve svém pokoji. Nalil si sklenku koňaku a měřil místnost rychlými kroky. Nemohl uvěřit skutečnosti, kterou právě prožíval. Přišlo to brzy. Rychleji, než si kdy mohl představit. Ta příležitost se už nikdy nebude opakovat. Vlivný admirál Darlan, jeho jediný vážnější konkurent na pravici, je zaměstnán u španělských břehů a možná mu už zdevastovali jihofrancouzské přístavy. Ostatní jsou bezradní. Ten, kdo bude nyní skutečně velet, koho začnou zbylé jednotky poslouchat a uznají jej za svoji autoritu, ten bude velet i potom. Zastavil se u soukromé knihovničky, kterou si nechal do hotelu přenést ze

svého štábního vozu. Několik titulů, s nimiž se nikdy neloučil, ani tehdy v Sýrii. Bergson, Clauszewicz, Ardante di Picqo, Alfred de Vigny. Generálův prst se zastavil na ohmataném hřbetu na kraji řady. Murras.

– Lid potřebuje vůdce právě tak, jako člověk potřebuje chléb, citoval nahlas.

Poté byl vyrušen adjutantem.

– Pane, máte na drátě ministra války. Už se dostali z Paříže a jsou teď v Clermontu.

Rychle se vrátil do mapové místnosti a převzal sluchátko. Němým gestem vykázal všechny přítomné ven.

– Tady Daladier, ohlásil se nervózní hlas na druhém konci linky.

– Tady hlas volajícího na poušti.

– Nechte té patetičnosti, rozčiloval se ministr. – Víte už, co se zde děje?

– Dovedu si to představit. A zřejmě se to neděje jen u vás. Jediná část Francie, o níž můžeme říci, že ji máme pod kontrolou, je, zdá se, Normandie a Bretaň. Všude tam, kde jsou mé tanky a profesionální útvary, je klid a pořádek. Hodina pravdy, pane ministře, a velká příležitost pro všechny velikány, co jich jen Francie postavila do svého čela.

– Nechte toho, vy zatrpklý nevděčníku. Vás teď Francie a příležitost volají do Paříže. Copak to nechápete? Netoužil jste právě po tomhle?

– Já mám své rozkazy, vychutnával si generál situaci. – Mé rozkazy říkají, že mám pacifikovat severní přístavy, a ubezpečuji vás, že to dělám důkladně. Pokud je mě třeba v Paříži, pak musím dostat rozkaz z hlavního štábu nebo přímo od prezidenta. Co by to bylo za chaos, kdybych přijímal rozkazy od politiků? To by mi pak mohl velet také nějaký levicový politik, ne?

– S Montry nemáme spojení a prezident je nezvěstný. Nedovedete si představit, co se v Paříži děje. Vyvázli jsme jen o chlup.

– Proč se neobrátíte na vašeho kolegu Badouina, když jste ho prosadil za tajemníka Válečného výboru namísto mě?

– Chcete se mstít? prskal hlas na druhé straně.

– Tak trochu, zasmál se generál. – Ale zneužít situace by bylo moc nízké. Podívejte, pane ministře, já vidím situaci takhle: Buďto máme ještě stát a armádu a potom jsem velitelem jedné z částí té armády a podléhám vrchnímu velení. Nebo musíte přiznat, že armáda a její velení neexistují nebo nevyvíjí činnost, a jmenovat nového vrchního velitele armády. Nejlépe někoho schopného, s kým máte ještě spojení. To ale musí udělat vláda. Vláda musí okamžitě vyhlásit výjimečný stav na celém území státu. Zavolejte mi, až se dohodnete. A chci to písemně s podpisem vaším a s podpisem premiéra.

– Vy...

De Gaulle zavěsil sluchátko, ale v žádném případě nehodlal čekat na splnění svých požadavků. Vzápětí svolal štáb a nad mapou vysvětlil situaci. Po dokončení pacifikace přístavů se měly jednotky Armée cuirassée de Gaulle přesunout na jih a zajmout či zastřelit každého povstalce či dezertéra od pobřeží až k řece Loiře. Poté měly jednotky zaujmout postavení čelem k Paříži na čáře Caen-Alençon-Le Mans. Žádné zbrklé tažení na Paříž. Nejprve vyčistit prostor, protože armáda musí mít stabilní zázemí. Odtud se povede tažení. A konec konců, jen ať si to v Paříži užijí. Ať si dobře zapamatují, že de Gaulle byl jediným, kdo to dokázal odvrátit, kdo zachránil Francii. A ať dobře vědí před čím. De Gaulle chtěl hovořit s každým velitelem divize, sboru či armády, s nímž se podaří navázat spojení. Všechny menší dezorganizované nebo zmatené jednotky, které se nachází v právě vymezeném prostoru, okamžitě přejdou pod přímé velení de Gaulleova štábu

a budou zařazeny do některé z nově vytvářených formací. Každý voják, který chce bojovat za Francii, je vítán. Policejní jednotky budou nasazeny k udržování pořádku na obsazeném území. Formace domobrany, pokud chtějí bojovat, složí přísahu osobně generálu de Gaulleovi a dostanou armádní důstojníky. Vznikne mobilizační štáb, který bude zabavovat civilní vozidla a válečný materiál. Bude znovu a od základu vybudována celá struktura armády.

– Potáhnete tedy na Paříž? zajímal se později soukromě plukovník Gouyou?

– Ještě ne, ušklíbl se generál. – Jakmile dosáhnu spojení s Maurrasem a La Rocquem, vyzvu je, aby stáhli Ohňové kříže z Paříže. Jen ať se ta luza zmocní celého města. Také se spojím se svými přáteli od tisku.

– Chápu, kývl Gouyou. – Jen ať si Pařížané užijí socialismu. To vyvrátí veškeré pochybnosti.

– Ano. A také to popíchne naše ministry. Pomůže jim to rychle se rozhodnout ohledně mých podmínek. Buďto dostanu rozkaz od nadřízeného, nebo chci vrchní velení.

– Jenom?

– Ne. Zatím. To, že chci vrchní velení, si mají myslet oni. Brzy se ukáže, že žádné velení, žádná vláda a žádný stát již neexistují. Pak si každý Francouz uvědomí, že Francie je jen tam, kde je de Gaulle. Víte, plukovníku, já jsem tady v Cherbourgu viděl, co dovedou komunisté. Jakmile se zmocnili města, okamžitě začali zatýkat a uspořádali revoluční soudy. Jménem revoluční spravedlnosti zavraždili většinu členů městské rady a za pár dnů stihli postřílet stovky lidí, kteří se odmítli připojit nebo projevíli nesouhlas. Viděl jsem ta popraviště dole v přístavu. Ještě tam plavou celé koberce nafouklých těl, a to nevíme zdaleka všechno. Dovedu si představit, co se teď děje v Paříži.

– Jistě, zapálil si plukovník cigaretu. – A bude to generál de Gaulle, kdo je zachrání z pekla. Ne vláda, parlament nebo generalita. Chcete diktaturu?

– Jen dočasně.

– Pak přestanete být diktátorem a odevzdáte moc volené vládě?

– Ne, řekl generál. – Připusťme zatím jen tolik, že až bude po všem a až pomine i nebezpečí z východu, přestanu být diktátorem a předám moc. Předám ji tak, aby už nikdy nedošlo k podobné anarchii. To by vám mělo stačit.

Plukovník Gouyou užasle zamrkal. Pod otevřeným oknem pochodovala rota vojáků, kteří zpívali:

– Tout va très bien, madame la marquise...

10. červen 1942 – Sagan

Generál Karl Student se ihned po návratu z polského území sešel s důležitým Canarisovým mužem Karlem Rádlem. Rádl měl v současné době na starosti brigádu Brandenburg, jednotku Abwehru pro zvláštní operace. Generál Student byl nedávno jmenovaným velitelem německých výsadkových sil s úkolem urychleně sestavit první německý Luftlandekorps. Převeleli mu k tomu dokonce od Wehrmachtu 22. divizi výsadkové pěchoty, takže měl šanci sestavit skutečně velký a významný sbor.

Ve čtyři hodiny odpoledne přistálo na slezském letišti také plně vyzbrojené Aero A-300 s označením československých výsadkových jednotek. Generál Stanovský byl na schůzku do Saganu vyslán oficiálně jako vojenský pozorovatel, ale jeho úkol měl složitější charakter. Všechny tři muže a jejich štáby pochopitelně zajímalo vyhodnocení prvních nasazení sovětských děsantníků – vzdušných paradesantních sborů DRRA na polském

území. Stanovského doprovázel plukovník Karel Paleček, specialista rozvědky na sovětské poměry. Zástupce polské armády chyběl, neboť polská armáda žádnými podobnými silami nedisponovala.

Generál Stanovský se neubráníl poťouchlému úšklebku, když se na ploše setkal s generálem Studentem.

– Nerozhlížejte se, všechno jsme už dávno opravili, napomenul Student svého hosta.

Německý velitel měl na mysli totéž co jeho československý protějšek, a sice událost z 1. října roku 1938. V tento první den mnichovské války, právě odtud ze Saganu, z Coselu a dalších několika letišť startovaly první dva sotva vycvičené prapory Fallschirmjäger Bataillonu (I. výsadkářského praporu Luftwaffe). Poté, kdy první vlny transportních junkersů opustily ještě za tmy vzdušný prostor Říše a přeletěly severní hranici RČS, seřadily se na startovacích plochách letouny s příslušníky 1. armádního pluku, letecky převážené pěchoty, která měla přistát v týlu československé obranné linie, na plochách připravených výsadkáři a sudetskými ordnery. Československé bombardovací letectvo tehdy ovšem nečekalo, až Němci sami zahájí válku, a za ranního šera napadlo středními bombardéry B-71 právě toto a coselské letiště. Nešlo o nijak mohutný nálet, ale Němce tehdy dokonale zaskočil. Na německé straně si nikdo nedovedl představit, že by Čechoslováci zaútočili aktivně sami a jako první. Jejich bombardéry se ve zmatku hustého letového provozu nad českou hranicí přiblížily zcela nepozorovaně a našly německá letiště plně osvětlená. Pumy a kulomety napáchaly mezi seřazenými junkersy nedozírné škody a zničily celou druhou i třetí vlnu výsadku. Němečtí výsadkáři, kterým se podařilo seskočit u Nových Heřmanic a u Brunzejfu, byli zmasakrováni československými jednotkami, které o akci věděly a preventivně pozatýkaly sudetské ordnery. První experimentální bojová akce 7. Studentovy Flieger

Division tak skončila totálním fiaskem a stovkami mrtvých či zajatých.

– Neberte si to osobně, ušklíbl se generál Stanovský na svého hostitele. – Snad budete tentokrát připraveni lépe. Je to i v našem zájmu.

– Ani mi o tom nemluvte, mávl Student znechuceně rukou. – Ještě dnes mě svědčí jizva na zadku po střepině z vaší bomby. Stál jsem tenkrát skoro přesně na tomhle místě, když to začalo, a dostal jsem ji dříve, než jsem se stihl otočit.

– Tak to můžete mluvit o štěstí, kontroval Stanovský. – Kdybyste se býval stihl otočit, mohlo to být daleko horší. Válka je někdy krutá.

– Máte pravdu, zamrkal Student překvapeně a bezděky sklouzl pohledem ke svému rozkroku. – Takhle jsem o věci ještě neuvažoval. Vaše akce přinesla bohužel ještě daleko nepříjemnější aspekty. OKW tehdy zcela zastavilo vývoj paradesantních jednotek v Německu a OKH až donedávna bránilo převedení již vycvičených praporů k letectvu. To je ovšem i neblahý důsledek Göringovy minulé nesnášenlivé politiky, vezmi ho čert, ať je teď, kde je.

– Podle našich zpráv je v Argentině, prozradil Paleček. – Ale jak víte, máme teď novou kolonii v Patagonii a vůbec bych se nedivil, kdyby tam naše rozvědka stihla už vyslat nějaké pátrací komando. Pan guvernér Baťa by určitě neprotestoval.

Skupina mužů se během rozhovoru přesouvala k velitelskému bunkru, v němž se konala porada. Během chůze zasvětil generál Student hosta do současného stavu německých výsadkových sil. Sedmá letecká divize zůstala i po mnichovské válce a protinacistickém převratu pod svrchovaností Luftwaffe, ale byly značně omezeny prostředky na její dozbrojení a odebrali jí většinu transportního letectva. Velení pozemních vojsk mezitím přeměnilo 22. pěší divizi na Luftlande, tedy tzv. leteckou pěchotu,

kteřá měla být na bojiště přepravována letecky, ovšem bez výsadkářského výcviku. Naopak skvělého výsadkářského výcviku se dostalo zvláštním útvarům Abwehru, zejména pluku Brandenburg, který se záhy rozrostl v brigádu. Teprve v únoru 1942, pod dojmem zpráv sovětského emigranta Alexandrovského a rozvědne organizace Blíženci o síle a úrovni sovětských výsadkových sborů, se OKW rozhodlo sloučit všechny dostupné výsadkové útvary v Řiši v jediný výsadkový sbor. Měla jej tvořit rychle doplněná a dozbrojená 7. letecká výsadková divize sestavená kompletně z praporů vycvičených výsadkářů a doprovodných i dělostřeleckých oddílů schopných seskoku, dále 22. letecká pěší divize sestavená z útvarů převážených na bojiště letecky a pomocí kluzáků. Divize Brandenburg měla nadále zůstat elitním útvarem nasazovaným pouze se souhlasem Abwehru. Celý sbor byl převeden pod velení Luftwaffe a jeho velitelem jmenován zkušený generál Karl Student, bývalý velitel 7. LVD.

U mapového stolu se ujal slova jednooký plukovník Abwehru Rádl.

– Sověti shodili zatím tři kompletní výsadkové sbory. Jeden v prostoru Lomža s úmyslem napadnout týlové komunikace Armády Narew a odříznout zásobování fronty u Bialystoku a na Němenu. Druhý v prostoru Siedlce s úmyslem odříznout ústup k Visle polským skupinám bránícím brestskou oblast a přímý přístup k Varšavě. Třetí mezi města Debica a Tarnov, aby odřízl Přemyšl a udržel volné mosty přes Dunajec směrem na Krakov. Tyto tři sbory, podle našich informací sedm až devět brigád, byly téměř kompletně zničeny.

– Jak je to možné? užasl generál Stanovský.

– Pokusím se to analyzovat, nabídl Rádl. – Byl jsem svědkem obklíčení a zničení 3. a 4. výsadkové brigády na Dunajci. Sověti shodili na všech třech lokacích kompletní, ale po brigádách rozčleněný sbor deseti tisíc mužů. Shoz se jim podařil díky

dobrému počasí s minimálním rozptylem. Zdá se ale, že nemají dostatek transportního letectva, proto neshazovali brigády naráz, ale po praporech. Nasadili několik desítek Li-2 Lisunov, což jsou licenční kopie amerických R4D. Výrobu ovšem zahájili teprve letos a nemají jich mnoho. K vysazení praporu potřebují dvanáct těchto letounů a nikde se jim nepodařilo vysadit naráz celý pluk. Než se stačili otočit, soustřeďovali již Poláci mobilní záložní útvary a obkličovali prostor. Kromě toho použili Rusové desítky čtyřmotorových TB-3, což jsou zastaralé, pomalé stroje. Nasadili je poté, kdy se jejich stíhačům a bitevníkům podařilo vyčistit oblohu, takže bez stíhacího doprovodu. Jenže Poláci obdrželi přesné informace od hlásné služby a z radiolokátorů, takže se jim podařilo shozy ihned lokalizovat. Mají velké množství těch skvělých švédských boforsů. Proti letadlům, a zvláště proti pomalým a velkým transportním letadlům, jsou ideální. V každém takovém sestřeleném letadle zemře nejméně dvacet výsadkářů a další stojí na jeho křídlech, takže i více.

– Naši pozorovatelé na manévrech u Kyjeva viděli na vlastní oči, že jsou schopni vysazovat jednotky i s dělostřeleckými prapory a lehkými tanky, podotkl Stanovský.

– To ano, ale v roce 1936, upřesnil Student. – Za podmínek manévrů a soustředění všeho, čím disponovali k jednomu cvičení. Pro dopravu těžších a doprovodných zbraní jim zbývají pouze TB-3. Poláci je sestřelovali jako balónky na pouti. Ty stroje jsou úplně bezbranné. Sověti utrpěli strašlivé ztráty právě na doprovodných zbraních. Navíc se zdá, že jejich štáby rozhodují podle zkušeností z roku 1938. Tehdy zaskočili nepřipravené Poláky uprostřed mobilizace a obsazovali řídké osídlené a málo bráněné oblasti Běloruska a západní Ukrajiny. V té válce neexistovaly souvislé obranné linie a Poláci o výsadkářích nic nevěděli. Sověti tehdy shazovali své výsadkáře daleko před své postupující kolony, často sto i sto padesát kilometrů dopředu. Jejich výsadkáři zajišťovali

mosty a komunikace a jejich tankové brigády postupovaly velmi rychle, takže výsadkáři nebojovali dlouho a mnohdy se vůbec nesetkali s obránci. Nyní si Sověti mysleli, že to bude stejné, a shodili své pluky sice ve větší koncentraci, ale příliš daleko za souvislé linie polské obrany. Shodili je do prostorů, které naše i jejich rozvědka vytipovaly předem jako možná místa shozů. Seskakovali doprostřed minových polí a polští venkované na polích a loukách v těch oblastech předtím celé dny zatloukali zašpičatělé kůly. Všude tam trčí ostré klacky a jsou tam natažené dráty a struny. Za linií se navíc pohybují záložní i domobranecké útvary, protože Poláci mobilizovali a jsou v plné síle. Výsadky byly předvídaný, místa shozů vytipována a byla učiněna opatření. Sověti možná plánovali rychlejší postup pozemních vojsk, než jakého jsou ve skutečnosti schopní. Než se jejich tankové divize stihly probít a prorazit linie, než ženisté stačili postavit pontonové mosty přes řeky, lehce vyzbrojené výsadkáře, kteří přišli o většinu dělostřelectva a minometů, Poláci doslova zmasakrovali. Další důvody neúspěchu spočívají ve vybavení. Sověti seskakují většinou bez přílby. Mají těžké poloautomaty PPD-34/38, takže unesou jen malou zásobu munice. Používají padáky s čtvercovým vrchlíkem, což znamená stabilní sestup, ale malou směrovou říditelnost. Musí skákat z výšky nejméně tři set metrů, a po dlouhou dobu jsou ve vzduchu terčem kulometné palby. Při dlouhém sestupu vždy někdo zaregistruje a nahlásí vojsku.

– DRRA přišla během týdne o 30 000 výsadkářů, zdůraznil plukovník Rádl. – To je více, než my vůbec máme dohromady. Přišli o plnou třetinu svého výsadkového potenciálu. Dá Bůh, že se nepoučí a přijdou i o zbytek. Pro nás z toho plyne důležité poučení co do taktiky výsadků. Za prvé: nasazovat pouze masivní uskupení, nikoliv malé skupinky, leda by šlo o záškodnické úkoly zvláštních jednotek. Za druhé: nasazovat výsadky blíže k frontě a jen k přímé podpoře konkrétní akce pozemních vojsk. Za třetí:

nasazovat pouze s podporou výsadkového, hlavně protitankového dělostřelectva a podpůrných zbraní. Za čtvrté: plně využívat kluzáky a shazovat jimi lehké terénní automobily, které učiní výsadkáře vysoce pohyblivými.

– Vidím dva základní modely nasazení desantu, zamyslel se generál Stanovský. Buďto koncentrovaně, k splnění konkrétního úkolu, například k uhájení mostů, ničení klíčových dělostřeleckých baterií, opevněných úseků a velitelství, nebo rozptylem a bez konkrétního úkolu, kdy smyslem vysazení je mást nepřítele. Rozptýlení výsadkáři budou na velkém území zachycovat spojky, ničit spojení, komunikace, železnice, zabíjet důstojníky, likvidovat štáby a vázat na sebe velké útvary nepřítele, demoralizovat ho a vyvolávat u něho dojem obklíčení.

Z dalších analýz dostupných informací vyplynula konečná sestava sovětských výsadkových divizí, v níž německá, polská a československá rozvědka doposud tápaly. To, co nazývali Sověti výsadkovým sborem, byl ve skutečnosti útvar velikosti československé či německé výsadkové divize o třech brigádách a 10 000 mužích (německá a československá divize měly jen dvě brigády o 8 000 mužích). Po seskoku měli sovětští výsadkáři tendenci bojovat jako pěchota, k čemuž nebyli vyzbrojeni ani vycvičení.

Přítomní odborníci na vertikální strategii a taktiku výsadkových vojsk se na závěr porady shodli v názoru, že tímto prvním a neúspěšným masovým nasazením tří výsadkových sborů Sověti zřejmě vyčerpali svou iniciativu na tomto poli. Nedostávalo se jim transportních letadel a i ty, které měli, utrpěly značné ztráty. Letecký potenciál by do budoucna umožňoval nasazení maximálně jednoho sboru v jedné operaci. Bombardéry se k podobným akcím nehodí z mnoha důvodů a Sověti prakticky nemají velké kluzáky, takže nemohou shazovat těžké a podpůrné zbraně. Sovětští výsadkáři nejsou po shozu mobilní ani pohybliví,

neužívají radiostanice a vážne jejich spojení i koordinace akcí. Jakmile jsou výsadkáři vysazeni z letadel, již je nemůže podpořit letectvo, protože je na zemi nerozezná od nepřítele. Utrpěné fiasko zvýší nechuť a nedůvěru sovětského velení k dalšímu nasazování výsadkářů do hlubokého týlu nepřítele, kde postrádají podporu domácího obyvatelstva a objeví se tendence přeměnit výsadkáře v běžné střelecké útvary. Jisté nebezpečí trvá, pokud by se Sovětům naskytla možnost vysazovat v klíčových oblastech letecky převáženou běžnou pěchotu za absolutní převahy ve vzdušném prostoru.

Následujícího dne si generál Stanovský prohlédl prototyp obřího německého kluzáku Me 321, který ho ohromil svou velikostí zcela odpovídající přetrvávající německé gigantomanii. Stroj s nosností 22 tun mohl nést najednou 120 plně vyzbrojených vojáků a kanón ráže 88 mm. Generál v duchu usoudil, že nasazení takového stroje by bylo podmíněno absolutním ovládnutím vzdušného prostoru a nemá příliš šancí na reálné využití. Daleko více jej zaujal menší dvouocasý kluzák Gotha Go 242 určený spíše pro přepravu nákladů než výsadkářů. Přes tyto technické novinky se generál Karl Student spoléhal spíše na tradiční Junkers Ju-52, modernizovaný výkonnějším motorem a silnějším, širším podvozkem. V rámci americké pomoci byla Německu nabídnuta velká zásilka skvělých R4D (Dakota). Tak jako tak, německé i československé paradesantní jednotky mohly být využity teprve ve chvíli, kdy by se ta či ona armáda připravovala k ofenzivním akcím nebo alespoň k protiútokům. V obraně sice mohli být výsadkáři využiti k narušování nepřátelských zásobovacích tras, ale jen jako akce malých jednotek bez naděje, že budou v dohledné době vyproštěny postupem pozemních armád. K takovým úkolům byla cvičena pouze divize Brandenburg a generál Stanovský si uvědomil, že také československá 25. VD je cvičena spíše v duchu záškodnických akcí menších jednotek než

k masovému nasazení a daleko více se podobá divizi Brandenburg než tomu, co v Německu a na Západě chápou pod pojmem výsadková vojska.

Nejdůležitějším výsledkem porady v Saganu byla všeobecná úleva od strachu z nezvladatelného přívalu masově nasazovaných sovětských výsadkových sborů. Tato úleva však byla předčasná. Pověsti o celém milionu vycvičených sovětských výsadkářů nelhaly, i když se skupinám Blíženců podařilo identifikovat pouze pět kompletních sborů na polské frontě a vědělo se o dalších zřejmě pěti sborech u armád druhého sledu. Deset výsadkových sborů mohlo mít dohromady pouze 30 brigád a to se rovnalo 100 000 výsadkářů, z nichž 30 000 bylo již zničeno. Sovětský systém fungoval jinak. Jako výsadkáři byli cvičeni mladí muži a chlapci, členové sportovních a komsomolských oddílů spolupracujících s armádou. Parašutismus byl po celá 30. léta v SSSR velkou módou. Tento milion vycvičených mužů byl do deseti existujících armádních sborů postupně povoláván, tak, aby byly pouze doplňovány ztráty. Zničení tří výsadkových sborů pro Rudou armádu neznamenalo zhora nic. Všech deset sborů bylo již záhy opět plně bojeschopných a na plných stavech, což mohlo pokračovat prakticky donekonečna. Ve druhém sledu bylo formováno nových pět výsadkových sborů. Nedostatek transportních letounů se jevil jako mnohem větší problém.

10. červen 1942 – Praha

Nad Prahou viselo dusné a nehybné letní vedro a mraky připomínaly poklici nad hrncem, jehož obsah se rychle dostává k bodu varu. Dlažba i zdi domů žhnuly již od rána a ani krátké ochlazení těsně před svítáním neposkytlo Pražanům přílišnou

úlevu. František Moravec pozoroval při snídani dotírající mouchy, které nezastavila ani sítko v okně. Jako kovaný špion z chování hmyzu usuzoval na pořádnou bouřku někdy hned po poledni. Jako obvykle mnoho nenaspal. Na stole ležel výsledek práce dlouhých týdnů a měsíců, tlusté desky nadité materiály, z nichž prezident Beneš rozhodně nebude mít radost. O desáté měl přijít muž, který se ohlásil s úmyslem Moravcovy desky doplnit o slušnou řádku informací.

Emanuel Voska přišel o půl jedenácté a přes svůj pokročilý věk se pohyboval pružně jako starý zjizvený kocour. Nesl objemnou aktovku naditou jako nafouknutý balon bratří Montgolfierů.

– Letím z Londýna, oznámil, jen co si sedl. – Víte, kdo jsem a pro koho pracuji.

– Víím, pro koho jste pracoval, potvrdil Moravec. – Jen mi to nějak nehraje dohromady. Jste sice americkým důstojníkem, ale toho jste nechal. Žijete dvacet let v Československu. Organizoval jste nejrůznější akce na podporu levicových kruhů, na podporu španělské republiky. Vy jste byl přece Benešův a Masarykův člověk. Pomáhal jste jim vždycky. I v osmatřicátém. Dělal jste pro ně špinavou práci. Proč bych měl věřit tomu, že jste náhle změnil strany?

– Ohó! zasmál se Voska. – Já přece strany nezměnil. Stále dělám pro Američany. Jsem důstojníkem armády USA, jak račte vědět. U rozvědky se do výslužby nikdy neodchází tak docela. Dělat pro Masaryka s Benešem a být jejich člověk je dost velký rozdíl, nemyslíte? Od patnáctého do osmatřicátého roku byly zájmy mých nadřízených a Edvarda Beneše tytéž. Němci byli nepřítel number one. Ale situace se nám poněkud změnila, což byste si, jako šéf rozvědky, měl uvědomit i sám. S Říší jsme teď kamarádi, to nevíte? Došlo k utajenému setkání prezidenta Roosevelta s Adenauerem a prezident si dělá naděje, že vítězní Němci budou po válce oním klíčem, který odemkne zakleté dveře do

koloniálních říší a otevře svět pro americké investice. Němci dostali v zahraničně politických vztazích jednoznačně přednost před Churchillem a Halifaxem. V USA jsou Němci doslova miláčky veřejného mínění. Americké filiálky v Porúří i ve Francii chrlí tisíce nákladňáků a tuny vojenské techniky pro Wehrmacht. Na cestě přes Atlantik jsou velké konvoje naložené až po čáru ponoru. Pánové Lindberg a Kennedy zakládají spolky německo-americké vzájemnosti. Německé krajanské spolky dostávají státní dotace na své kulturní projekty jako na běžícím pásu. Rooseveltova administrativa dokonce povolila nábor dobrovolníků pro Wehrmacht mezi německými přistěhovalci. Britové zuří kvůli odklonu slíbených zbrojních dodávek z USA do Hamburku namísto do Southamptonu a do Plymouthu.

– To je pro nás, tady v Čechách dost těžké k pochopení, odušil Moravec.

– Vždyť je to logické, posmíval se starý špion. – Rusko musí být poraženo. V tom jsou světové velmoci zajedno. Nejen že je komunismus nebezpečný, ale především je Rusko velké, necivilizované, plné surovin a lidí, co by pracovali a nakupovali. Je to obrovský potenciální trh s neskutečnými zdroji. Je to nová panenská země pro osadníky a dobrodruhy. A stejně tak i Čína, která s ním sousedí. Je to nová konjunktura a definitivní konec krize. Britové s Francouzi porazili hlavní japonskou flotilu, zachránili své koloniální říše a zúčtování s Tokiem dosti pohrdavě předhodili Američanům. Je docela dobře možné, že tyhle dvě velmoci, spolu s Německem, porazí také Stalina a jeho hordy. Německo bude po válce vyčerpané a Paříž s Londýnem se v plné síle vrhnou na Sibiř. To z nich udělá světové hospodářské jedničky. Jakmile se obě koloniální říše spojí, USA přijdou o naději na dominantní postavení. Proto se musíme kamarádit s Němci. Jen se do toho nesmí tahat žádný nacismus a nesmí se hovořit ani o případné obnově monarchie. Zato silné demokratické a liberálně

ekonomické Německo s vlastními, nikoliv koloniemi, ale řekněme zájmovými sférami v Pobaltí a na Ukrajině, jako spojenec USA by dostalo věci do správných kolejí, že? A nějaký Beneš nám to má kazit?

– Děkuji, kývl Moravec. – Tomu rozumím. Tohle mi stačí.

– Jak víte, jsem starý a skutečnou špionáž jsem dávno musel pověsit na hřebík. Dnes o mně ví již kde kdo a těžko bych mohl pracovat v utajení. Dejme tomu, že jsem byl znovu aktivován. Má první a poslední skutečná operace byla asi nedávná návštěva v Madridu, ale i tam jsem vyvázl jen o fous. Trochu mě to vyléčilo z přesvědčení, že jsem celý život dělal pro správnou věc. Jsem ale využitelný jinak. Věc se má tak: Moji šéfové mě požádali, zda bych v jistých zapomenutých a zaprášených archivech nevyhrabal něco, co by vám osobně pomohlo odstranit i to poslední, co brání tomu, aby se Malá dohoda postavila jako spojenec po bok bojující střední Evropy neboli Německa. Zkrátka, nastal správný čas, abych vám řekl vše, co vím. Není to pro mne snadný úkol, protože se jedná o špatnosti, na nichž jsem se sám podílel. Jenže rozkaz je rozkaz. Já nedělám pro Beneše. Dělal jsem pro něho tehdy, kdy se jeho osoba zdála být zárukou samostatnosti republiky a její demokracie. Pro to jsem totiž pracoval vždycky a v prvé řadě. Takže začněme tím, co máte vy.

Zatímco se československý šéřpion staral o kávu, Voska si prohlédl nashromážděné Moravcovy spisy a dokumenty. V závěru již pouze kroutil hlavou a soucitně se na Moravce usmál.

– Tak co tomu říkáte? Mohl bych vyvolat pořádný skandál. Jestli Beneš svou zemi zradil, republiku i demokracii, osobně mu navléknu oprátku.

– Zradil zemi? rozčílil se Voska. – Ale tohle je jeho země, ne vaše nebo nějakých Čechů. Vy stále vůbec nic nechápete, že? Vůbec netušíte, s kým máte co do činění. Tato země je on sám. Vůbec netušíte, co všechno byste musel zničit, abyste Beneše mohl

dostat pod šibenici. Až národ pochopí, co všechno vaše odhalení zničí, nerozhodne se pro pravdu, ale pro Beneše a vy budete ten, kterému navléknou oprátku, i kdybyste měl desetkrát pravdu a tisíc důkazů.

– Ale tyto materiály... nevzdával se Moravec.

– Neznamenají nic! Vůbec nic! vykřikl Voska vášnivě. – Je to jen vata, bláto, které se dá kydat, ale nikoho v něm neutopíte. Jen samé indicie.

Poté se Voska ztišil a učinil rukou uklidňující gesto.

– Tak dobrá. Velmi dobře mě poslouchejte. Beneš je, stejně jako já, starý zkušený špion. Pracoval pro Francouze a nyní pracuje pro Moskvu. V životě zažil věci, o kterých se vám ani nesnilo. Již pětadvacet let mu neustále hrozí, že přijde o všechno, také o život. Hraje vysokou hru a pohybuje se na hraně věcí. A je v tom skvělý, protože jemu nejde o život tolik, jako mu jde o moc a o jeho nenávisť. Takové věci, které se na něho chystáte vytáhnout vy, odstraňuje po celá léta levou rukou. Dá si vás k večeři, utře si do těch vašich papírů ústa a ještě bude mít hlad.

– Děláte si legraci?

– Vůbec ne. I kdybyste měl jasné a nezvratné důkazy o jeho vlastizradě, o krádežích a zmanipulovaných politických procesech, nic vám to nepomůže. Beneš pracuje s davy. Pracuje s českým nacionalismem, se strachem z Němců, ze šlechty, z církve. Copak jste si nikdy nezjišťoval, jak tuhý život mají takové ty čítankové obrázky středověkého udřeného nevolníka do krve bičovaného panským drábem? Tihle pitomci mu klidně sežerou i to, že šlechta by znovu zavedla právo první noci. Národ si šlechtu stále představuje jako bandu požívačných a nic nedělajících, historicky degenerovaných lenochů. Církev je pro ně něco jako bernák, jehož úředníci, tlustí faráři a vypasení biskupové ve zlacených ornátech a komžích nutí lidi nejen dávat jim své peníze, ale i plazit se v blátě a líbat jim nohy. A Beneš s Masarykem je od všech těchtohle

nacucaných vši a parazitů osvobodili. Takhle to mají v těch svých měšťáckých hlavinkách srovnané. Vůbec nikdo netuší, o kolik je demokracie dražší než církve či monarchie, a nikdo si nespočítá, o kolik je tenhle systém odírá, kolik z toho se rozkrade, rozdá na úplatcích a na provizích, o kolik zbytečných úředníků nabobtnala ministerstva a veškeré správní orgány. A hlavně – republika je pokrok. Pokrok může být jen vpředu, ne vzadu. A cokoliv jiného, co bylo před republikou, Benešem a Masarykem, je vzadu, a tudíž to nemůže být pokrok. A co není pokrok, co je vzadu, to bylo horší než to, co je vpředu. Vzadu nemůže být nic dobrého. Tohle je dědictví pokrokářů francouzské revoluce. A Beneš s tím umí nakládat. Dělal to systematicky po více než dvacet let. Fakta v politice nic neznamenají. Musíte umět to co on. Nakládat s city, tendencemi, s náladami davu, psychózou mas, s trendy a proudy. A na to potřebujete hodně šikovné politiky.

– Možná mám takové politiky, opáčil Moravec. – Mým úkolem je opatřit jim právě ta fakta. Máte něco, nebo nemáte?

– Kdybych nic neměl, vůbec bych se nenamáhal s vámi ztrácet čas, odsekl Voska. – Ale musím začít poněkud zeširoka. Za světové války jsme byli všichni špioni. Já a Masaryk jsme pracovali pro Brity, Beneš se Štefánikem pro Francouze. Masaryk ale už předtím dělal pro Vídeň.

– Cože? nadskočilo Moravcovi obočí.

– Samozřejmě že ano. Vy si to nemůžete pamatovat, ale určitě jste slyšel o tak zvané Švihově aféře. Ve dvanáctém roce se národovecký předseda poslaneckého klubu Karel Šviha zavázal rakouské vládě získáváním národoveckých hlasů pro schvalování válečných zákonů. Pochopitelně za peníze. Dostalo se to nějak ven a obvinili ho z úplatkářství. Masaryka využili k tomu, aby ho před veřejností obhájil. Měl přece morální renomé ještě z hilsneriády. Masaryk se činil, jak mohl, ale zbytečně. Nestranný rakouský soud Švihu přece jen usvědčil. Jakkoliv Šviha pracoval pro trůn,

úplatkářství se nedalo popřít a v monarchii bylo zločinem. Byl to skutečný průšvih. Masaryk se tím v české politice úplně znemožnil, ale vydělal na tom cestovní pas od rakouské vlády a mohl, i v době války, vycestovat do neutrálního Holandska. Švihovi, Masarykovi a mnohým dalším šlo jen o jediné. Vyšvihnout se, získat výhody a peníze. Sloužili svým pánům jako psi za kus žvance, ale zároveň je nenáviděli. V Holandsku Masaryk kontaktoval Secret Service a stal se dublerem. Musel do emigrace, protože doma by se dříve či později odhalil jako rakouský přísluhovač. Vrátit se ale mohl jen tehdy, kdyby Rakousko padlo. Britové se v té době báli českého panslavismu, který by mohl zavést spojenecké Rusy do nitra Evropy, a začínali nezávazně přemýšlet o samostatném českém království, které by takové snahy zablokovalo. Šlo zkrátka o to, aby Češi začali snít o vlastním státu a zapomněli na romanovskou všeslovanskou říši. Rusy v Evropě nechtěl nikdo, ani jejich váleční spojenci na Západě. Kramář byl pro Západ nepoužitelný. Právě tehdy si špion Masaryk uvědomil, že kdyby něco podobného zorganizoval sám jako první, mohl by získat vlastní království a vyšvihnout se na úroveň těch, které nenáviděl. O jeho předválečné práci pro Vídeň by se pak už nemluvilo. To byla z jeho pohledu úžasná příležitost a už se té myšlenky nepustil. Vrátil se do Prahy a já osobně jsem mu tam v říjnu předal první tisícovku dolarů za práci pro Dohodu. Pěkně peníze na tehdejší dobu. Tady se podívejte, že nelžu.

Generál Moravec zíral na fotokopii stvrzenky, kterou Voska vytáhl z nadité aktovky gestem kouzelníka, který tahá králíka z klobouku.

– Rozumíte? Masaryk nebyl nadšený bojovník za česká práva, ale placený špion. A tak to bylo stále. Dělal to za peníze a kvůli vlastnímu kralování, ne pro národní či jakoukoliv jinou ideu. Hrál vysokou hru. Náhle otočil a zcela popřel své předválečné řeči o tom, že Rakousko musí zůstat zachováno. Přes Steeda a přes

Wattsona předával náš tatíček hodnotné zpravodajské informace o ponorkách, mobilizačních plánech a o všem možném. Přitom bral stále ještě peníze za špionáž od Rakušanů, což se dá jen těžko vysvětlit jako vlastenecké počinání. Pokusil se v Praze zorganizovat české politiky, ale Dohoda mu odmítla dát záruky, takže neuspěl. V patnáctém roce ho doma už nikdo nebral vážně. Měnil názory jako košile. V prosinci ve čtrnáctém chtěl vzít nemocnou dceru Olgu na léčení na Capri a navštívil kvůli tomu ministerského předsedu Korbela. Třásl mu rukou a písemně se mu zavazoval k lojalitě.

Voska, aniž řek: Čáry máry fuk, vytáhl z aktovky fotokopii Masarykova písemného závazku lojality Korbelovi.

– To není možné! vyděsil se Moravec. – To přece nemůžete mít v originále.

– Ale pročpak ne? Kdo myslíte, že v osmnáctém roce odvezl do republiky kompletní říšské policejní a vládní archivy? A kvůli čemu? No přece, abychom z nich právě takové třaskaviny odstranili. Odstranil jsem jich dost, ale nezničil. Správný špión si vždy kryje záda.

Moravec vypadal, že je zcela ochromený a v šoku. Mistr československé špionáže dostával lekce od skutečného mistra.

– Tak zpátky k tatíčkovi, připomenul se Voska. – Jak říkám, přísahal císaři a přitom bral už dávno peníze od nás a vyvážel strategické informace. Než se to provalilo, utekl do Švýcarska. Ale i tam se hned pokusil spojit s ruskou rozvědkou a chtěl od nich peníze. Švýcaři ho za to okamžitě vyhostili. Beneš se Šámalem zorganizovali v Praze Mafii a posílali Masarykovi další peníze vybrané doma. To ale nebyla práce pro národ. Slíbil jim vlastní království. Víím to, protože jsem byl vždy jedním z nich. Zpravodajskou organizaci by sami nevybudovali. Potřebovali profesionála. Musela to být a také to byla velmi efektivní síť. Jinak by žádné peníze od spojenců nedostali. Oni jich dostali hodně.

Nemělo to být nikdy prokazatelné. Samé tajné fondy Ale znám své řemeslo a vždycky si kryji záda, takže důkazy existují. Wilsonův poradce Crane byl Masarykovým přítelem a posílal mu měsíčně dva tisíce dolarů. To ovšem stihl náš tatíček utratit jen pro vlastní potřebu. Nesmělo se provalit, že neutrální USA platí protirakouského špiona.

– A Beneš? hlesl Moravec tiše.

– Beneš? Ten neměl nikdy pevný a konzistentní politický názor. Toho zajímala a zajímá jen moc a kontrola. Znáte jeho předválečnou disertační práci napsanou v Dijonu? Vychvalovala Rakousko. Jakmile se dostal za hranice, přednesl na Sorbonně proslov na téma Zničte Rakousko a vydal jej jako brožuru. To už měli naši otcové zakladatelé jasno v taktice. Mohli uspět jen tehdy, když budou vydávat své vlastní ziskné zájmy za národní. Americké návrhy na mír bez vítěze je doslova vyděsily, protože takový mír by je odsoudil k doživotní emigraci. Bylo ovšem jasné, že všechno nakonec rozhodne Francie jako největší bojující mocnost. Museli se zaměřit na Francii a to se stalo Benešovou starostí. Já osobně jsem nechal v *New York Times* otisknout falešnou zprávu o tom, že Masarykova dcera Alice byla v rakouském vězení popravena. Vídeň odpověděla tím, že žijou Alici klidně pustí i s dětmi do Ameriky. Masaryk vyvinul neuvěřitelné úsilí, aby tam zůstala. Potřebovali vytvořit obraz ďábelského Rakouska. Lhali jsme o počtech popravených Čechů doma, o zavražděných ženách a dětech, o uvězněných poslancích. Jistý František Iška z New Yorku nás tehdy usvědčil ze lži ve vlastních novinách. Poslali jsme do Prahy agenty s rakouskými pasy a ti tam podvrhli falešné stvrzenky, dokazující, že Iška je v Americe placeným rakouským konfidentem. Zničili jsme ho. Zisky z krajanských sbírek v USA nám umožnily financovat celé redakce a vydávat vlastní noviny, které se tvářily jako anglické a francouzské tisky. Když nám spojenci nabídli, že včlení do svých cílů autonomii čistě českého

území, Masaryk s Benešem odmítli. Rozumíte proč? Nechtěli autonomii, ale svůj vlastní stát, a kralovat Čechům jim bylo málo. Chtěli vládnout i našim Němcům, které nenáviděli, a Slovákům a Polákům i Maďarům. Bylo nám tehdy jedno, kolik milionů lidí v té válce ještě zemře a jak dlouho bude ještě trvat. Hlavně aby se bojovalo do úplného zániku Rakouska. Americký návrh na autonomii by byl možná dostal Rakousko z války celé a zkrátil by ji. Od počátku v tom nebyl ani gram humanity, lidskosti a mravnosti. V Rusku Masaryk kázal proti kapitalismu a Vatikánu. Spojoval se s levičáky a odmítl pochodovat s legiemi na Petrohrad proti bolševikům v době, kdy je mohli s přehledem rozdrtit. Masaryk je viníkem toho, že máme nyní na krku válku o přežití s bolševickým obrem. S bolševiky se nakonec na Sibiři bojovalo proti jeho vůli a z pouhé tuposti Trockého.

Teprve v červenci v osmnáctém souhlasil Masaryk s bojem proti bolševikům, ale jen proto, že v USA nechtěli uznat ČSNR za exilovou vládu. V říjnu žádal Masaryk vládu USA o velkou finanční půjčku pro československý stát, který ještě neexistoval. Když ministr Lansing začal prověřovat, kdo Masaryka pověřil, zfalšoval Beneš v Paříži antidatované doklady o založení ČSNR a pověření Masaryka jednatelem. Lansing si to ověřil u svého velvyslance v Paříži a byla z toho velká ostuda. Chcete ta falza vidět? Beneš je nikdy nezveřejnil, ale já je tu mám. Nevšiml jste si, že všechna Masarykova memoranda z války zůstala utajena a nikdy je nezveřejnil?

– To přece není možné, zíral Moravec do dalších fotokopíí.

– To přece zdaleka nic není, ušklíbl se Voska a vytáhl další králíky. – Jako vždycky jsou nejzajímavější peníze. Výtěžky z amerických krajanských sbírek byly obrovské. Zabavili jsme je. Pouze já a ti dva. Důrychovi jsme nedali nic. K tomu jsou ještě sbírky z dobročinných bazarů. Dohromady statisíce dolarů. Takzvaná národní daň. K tomu odměny od tajných služeb téměř

všech spojenců. Vymýšleli jsme si fiktivní síť neexistujících špiónů, abychom z nich vymámili větší částky. Podváděli jsme kde koho. Účty z války nebyly nikdy zveřejněny a de facto neexistují. Masaryk řekl, že revoluce žádné účty nevede, a milým Čechům to ani nepřišlo divné. Poctivec Dürých, kterému všichni nadávali, po válce zveřejnil a vyúčtoval vše, co měl a dostal, do posledního centu. Zbytek pak vrátil státu. Hned jedenatřicátého října, tři dny po převratu, ještě v Ženevě, spěchal Beneš s tím, aby mu delegáti domácí i zahraniční Národní rady písemně a paušálně schválili všechny minulé akce ČSNR za války. Tím i použití peněz. Když Masaryk odjížděl v sedmáctém roce do Ruska, nechal pro své děti na třech londýnských účtech celkem 20 000 liber.

V březnu 1923 rozdal členům své rodiny a Benešovým, jen tak, v dobré náladě, celkem 10 250 000 korun. Kde by je asi vydělal, když pořád prohlašoval, že za práci pro národ se neplatí? Když odjížděl z Rakouska, měl v Praze dluhy. A po celá dvacátá léta průběžně rozdával svým oblíbencům po statisících a milionech. Kupoval si politiky i generály. Beneš po dvacet let živil a platil polovinu francouzských redakcí za vytváření příznivého obrazu Československa. Všechno ze státních fondů a bez stvrzenek. Strany si zavázal tím, že jim dovolil legálně rozkrást majetky církve a šlechty, které pak strany rozdaly svým sponzorům a voličům. Stát, to v Čechách není a nikdy nebylo nic jiného než kamuflážní agentura stran, mafií a oligarchů.

– Kde jste ty dokumenty vzal vy? zeptal se náhle Moravec a ukázal na hromadící se fotokopie na svém konferenčním stole. – Jak mohu vědět, že tohle také nejsou podvrhy?

– Mohu dodat originály, vysvětlil pyšně Voska. – Mám je všechny a už jsem vám řekl, že jsem u toho byl. Beneš možná tuší, ale neví, co všechno mám. K tomu, abyste ho zatlačil, kam bude třeba, stačí i fotokopie. Kdyby došlo na veřejné soudní projednávání, dodám i originály. Mám trezor, který je schopen,

sám o sobě, tuhle republiku vymazat z mapy světa. V listopadu v osmnáctém, hned po podepsání příměří, jsem na Benešův příkaz zorganizoval skupinu hrdlořezů. Vpadli jsme do Vídně na ministerstvo vnitra a odvezli jsme do Prahy tři vagony spisů z policejního archivu. Vlastně všechno. Pak ještě jednou v únoru v devatenáctém, jsme odvezli nákladní auto soukromých habsburských rodinných archivů. Policejní archiv stát za několik měsíců vrátil vyčištěný, habsburský archiv nevrátil nikdy.

– Chtěli jste zničit důkazy o špionáži pro Rakousko, odušil Moravec.

– Jistě. A nejen to. Nedovedete si představit, co jsou ti Češi za sebranku, kolik vlastenců pracovalo jako konfidenti a udavači pro rakouskou policii. Mít o tom důkazy v soukromém sejfě, doma, to už je velké terno. To už můžete řídit prakticky celou státní politiku po dvacet let. Když se vám někdo přičí, stačí jen naznačit, co na něho máte. Do funkcí dosazujete jen loutky, na které něco máte. Masaryk s Benešem téhle možnosti využívali hojně. Důkazy o své vlastní vině mi přikázali zničit. Jenže to jsem neudělal, protože jsem úplně stejný jako oni a kryju si záda. Dnes mi za to moji chleboďarci dokonce zaplatí.

– Ty peníze, zaváhal Moravec, – nebyly z Legionbanky?

– Výtečně! pochválil jej Voska. – Už začínáte myslet správným směrem. Část byla ze sbírek krajanů, jak jsem již řekl, ale Legionbanka je velký sud prachu. Víte, ono se těžko dokazuje, kolik z ruského státního pokladu, jehož se legionáři zmocnili v Kazani, bylo ukradeno. Svědkové byli většinou zlikvidováni ještě před Vladivostokem. Od některých, kteří přežili, jsem si nechal podepsat prohlášení. Pokud si dáte práci sečíst a odečíst všechny údaje, které se dochovaly, které zveřejnili bolševici a naši lidé, považoval bych za prokazatelné, že se naši legionáři zmocnili v Kazani zlata za 800 milionů dolarů, ale bolševikům oficiálně předali jen zlato za 210 milionů dolarů. Je doloženo, že v Chabrinu

v Mandžusku prodávali projíždějící Čechoslováci ve dvacátém roce tolik zlata, že způsobili zhroucení cen a trhu s drahými kovy. Ale nešlo jen o zlato. Byly tam také drahé kameny a hotové platné bankovky v několika vagonech. Zde máme dokument štábu 1. divize, který dosvědčuje, že na palubě lodi Sheridan se do Terstu z Vladivostoku tajně přepravovalo 750 beden cenností. Z Terstu do Prahy to pašovali pod lůžky duševně chorých. Byl u toho tehdy i jistý Franta Šíp, pozdější ředitel Legionbanky, a ten psal domů velice zajímavé dopisy. Legionbanka vznikla už koncem osmnáctého roku, ještě když legie ovládaly magistrálu. Již tehdy měla základ 18 milionů franků. Pak rychle vznikaly pobočky ve Vladivostoku, v Chabrinu, Tokiu, Šanghaji, v Manile, Singapuru a Terstu, teprve naposled v Praze. Jen v Rusku pracovalo 245 zaměstnanců. Jak vidíte, naši vlastenci a národní hrdinové se rozmáchli opravdu světově. Vznikla tam také Centrokomise s ještě větším počtem poboček po celém světě. Centrokomise skupovala většinu vyráběného zboží a těžných surovin podél magistrály. Mnoho podniků a dolů přímo vlastnila a provozovala. Věřte mi, že prostí legionáři z toho viděli jen velmi málo. Málokdo ví, že součástí pokladu byly také štočky k tištění bankovek. Jen ve Vladivostoku zaměstnávaly najaté tiskárny 80 zaměstnanců. Tisklo se a investovalo se do nákupů a obchodů po celém světě. Jen první transakce s bavlnou vynesla čistý zisk přepočtený na 100 milionů korun. Za jediný měsíc bylo z Vladivostoku vypraveno osm velkých nákladních lodí. Centrokomise vlastnila celé obchodní loďstvo v době, kdy legionáři žebřali o odvoz domů u cizích mocností. Prodávala se produkce továren na uzeniny, oficiálně byly vyvezeny tři vagony stříbrných mincí, zabavené zásoby mědi, kaučuk, hovězí kůže, lněná semena, tropické dřevo, tuny koření a v neposlední řadě těžená platina. To všechno v době, kdy Kolčák v Omsku, a Komuč v Samaře neměli z čeho platit, krmít a vyzbrojit protibolševickou ruskou armádu. Legionáři měli na

Sibiři k dispozici na 20 000 vagonů s příslušným počtem lokomotiv a pouze 2260 z nich potřebovali pro obývání a vlastní přepravu. K čemu se asi užívala ostatní kapacita? Takový Vojcechovský, Syrový, Krejčí a další by mohli vyprávět. Nikdo už nezjistí všechno, ale i z toho, co mám k dispozici a co víme, je jasné, že nový československý stát mohl ve svých začátcích Legionbance jen tiše závidět. Zkrátka a dobře, po dvacet let disponovali Beneš a Masaryk i jiní zasvěcení lidé, obrovskými tajnými fondy pro různé účely a v neposlední řadě pro sebe.

– Proboha, snad to přece ale dělali pro stát? děsil se Moravec.

– Jistě, ale jen proto, že stát byli oni. A proč myslíte, že zemřel náš první ministr financí Alois Rašín? Že ho zabil anarchistický fanatik? Ale kdepak. Rašín postrádal zlato jako základ pro státní měnu. Měsíc před atentátem se pohádal s legionáři, obvinil je, že chtějí trafiky a přitom tají před národem desítky tun zlata. Sám Peroutka mi řekl, že Rašín vyhrožoval nějakými důkazy a jejich zveřejněním. Hned po atentátu řekl policejnímu prezidentovi, že to byli legionáři. Rašín takové důkazy měl. Měl je přímo od legionářů a já je měl po atentátu zničit. Snadno uhodnete, že jsem to neudělal. Víte jak a proč zemřel Štefánik? Já to vím přesně. Letadlo přelétalo při návratu do vlasti nad bratislavskými kasárnami. Rota vojáků dostala rozkaz nastoupit na apelplatz a střílet po nepřátelském průzkumném letadle. Stříleli nejprve salvou, pak volnou palbou. Většina těch vojáků záhadně zemřela při vyšetřování. Tady mám svědecké výpovědi jistého Jiřího Formana z Plzně a Oldřicha Fořta z Litomyšle. Oba měli dost rozumu, aby hned po prvních úmrtích utekli do Ameriky. Mluvil jsem s nimi a dosud žijí. Zde u nás přežili ještě tihle dva, protože měli zase dost rozumu na to, aby mlčeli. Štefánik byl přece také na Sibiři a v Paříži a tohle všechno viděl na vlastní oči. Moc toho věděl a odmítl se přidat ke smečce, odmítl si zašpinit ruce. Víte, že ten suchar Beneš se v Paříži docela slušně rozparádil? Prohrál tam

v casinech obrovské sumy z peněz Národní rady a Štefánik mu vyhrožoval, že to doma zveřejní, a také ho strašil národním soudem. Psaly o tom i tamní noviny, což lze ověřit. Já si to ověřil u provozovatelů oněch obskurních podniků. Pochopitelně se hádali i o jiné věci. O postavení Slováků v novém státě. Štefánik nesouhlasil s republikánskou formou a žádal monarchii. Žádal rovnoprávnost Slovenska, jak bylo slíbeno Masarykem v Pittsburgu. Mohl je vydírat tím, co na ně věděl.

– Asi vás to překvapí, ale tohle všechno už vím, nebo tuším, řekl Moravec a zíral na Vosku široce rozevřenýma očima. – Jen jsem nedoufal, že důkazy ještě existují. To by znamenalo...

– To by znamenalo, že celé takzvané úsilí o národní samostatnost a založení vlastního státu bylo monstrózním podvodem na vlastním národu i na spojencích. Provedla to smečka bezskrupulózních, bezcitných oportunistů, vlků, mafiánů a hrdlořezů hrubého formátu, včetně mě samého. Nechtěli především osvobodit národ. Jeho osud jim byl a dodnes je lhostejný. Národ jim byl ideovou zástěrkou pro loupež, bezpráví a vraždy. Jsou lační po moci. Namísto osvobození národa v národním státě vytvořili vlastní říši, která sama nemůže dlouho přežít bez spojení s Podunajím a zbytkem střední Evropy. V téhle říši uvěznilo mnoho jiných národů, protože je jim jedno, komu panují a vládou, hlavně aby to bylo co nejvíc lidí a co největší území. Aby měli všechno pod kontrolou. Spojili se proto s jinými gangstery u nás doma. Zdržovali první volby, jak jen mohli. Už nevolený parlament provedl takzvanou pozemkovou reformu, při které bez náhrady zkonfiskovali habsburský majetek a nejen ten. V Čechách a na Slovensku bylo zkonfiskováno a za třetinovou almužnu vykoupeno 34 procent půdy a 70 procent lesní rozlohy. To se pak rozprodávalo většinou pouze Čechům a Slovákům. Jak myslíte, že získali agrárníci své voliče a vliv? Byly okradeny národní menšiny a nebyl naplněn ani jediný slib jejich

samosprávy. Bylo jim jedno, že poštvou menšiny proti milovaným Čechům. Poštvali proti nim také Poláky, Němce a Maďary v zahraničí a nevadilo jim to. Zlikvidovali zahraniční obchod vysokými celními tarify a téměř zničili hospodářství. Zlikvidovali každého, kdo se jim postavil do cesty, nejen Gajdu. A národ tupců jásal, že mu namísto pokrevních potomků Přemyslovců vládne syn řezníka a syn sedláka. Zbýval jim poslední krok, na stará kolena. Završení kariéry. Vytvoření a zapsání legendy o osvoboditelích národa. Vytvořit pohádky pro děti a vnutit je do škol, glorifikovat se a předložit národu vlastní ikony k adoraci.

Jenže v osmatřicátém to Benešovi všechno spadlo na hlavu, a od té doby mu to na ni padat nepřestalo. On ví, že je jen otázkou času, kdy něco z toho vyplave na povrch, a právě proto se bratříčkuje se Stalinem. Už je načase zase utéct do zahraničí a po válce se vrátit s vítěznými vojsky, pozavírat opozici, pozabíjet nepohodlné svědky, vyčistit archivy a když to půjde, tak ještě okrást ty, co mají dost majetku, aby se vyplatilo to udělat ve velkém, nějakým dalším znárodněním.

– Znárodněním? ušklíbl se Moravec. – To je přece nemyslitelné. Já Beneše nemám moc v lásce, ale nedovedu si představit, že by dokázal vzít majetek českým lidem, našim podnikatelům, živnostníkům a zemědělcům. Šlechtě a církvi? To chápu, i když s tím nesouhlasím, ale Bažovi, akcionářům Kolbenky a Škodovky, Poldovky nebo Frantovi Jirousovi, co má vydavatelství v Nuslích?

– Je to socialista, varoval Voska. – Není to vlastenec. Já myslím, že by toho byl více než schopný. Komunisté jsou také jen smečka, která baží po majetku a po moci, stejně jako Mafie za války. Kdyby mu nabídli, že ho vezmou mezi sebe, kdyby to byla jediná cesta jak zůstat na Hradě a u moci, znárodněval by bez mrknutí oka. Vždyť takové znárodnění by připravilo o moc všechny jeho konkurenty a soupeře. Takového Preisse a Berana, například.

– Stejně to nějak nemůžu přijmout, konstatoval Moravec.

– Stejně tak byste se cukal, kdybych vám řekl, že je Beneš schopen vyhnat za hranice třímilionový německý národ, jen tak bez soudu, navrhl Voska. – Jenže se necukáte, protože dobře víte, že to chtěl opravdu udělat, a že to myslel sakra vážně. Víte, co to je za majetky? Celé Sudety. Té půdy, těch statků a domů. Taková kořist. Navíc se to dá omluvit vlastenectvím a tisíciletým zápasem Slovanů s Germány. Po mnichovské válce to vypadalo dokonce jako spravedlnost a davy čecháčků by to byly s jásotem provedly. Přitom sám v šestatřicátém přece v jednom ze svých projevů prohlásil, že by raději viděl v Praze Hitlera, než Habsburka. On dobře ví proč. Teď by tu zase raději viděl bolševiky a Stalina, protože jestli se sem Stalin rychle nedostane, budeme do několika let zase monarchií a ten zlý Habsburk nás tu obchází jako vlk stádo. Musí si udržet moc. Jestli to Beneš nedokáže, všechno se nakonec provalí a jedině bolševické hordy by tomu mohly zabránit a při troše štěstí mu potvrdí jeho moc. Co mu záleží na tom, že bude Stalinův vazal a že se mu bude říkat soudruhu? Hlavně když se nikdo nebude ozývat a hlavně když nikdo nebude žádat pravdu. Musí holt mrznout, aby se to máslo na jeho hlavě nerozteklo.

– Vy jste také býval přesvědčeným socialistou, že? uvažil Moravec.

– Proč býval? podivil se Voska. – Bývalý levičák, to je něco jako bývalý černocho.

~

Voska se po tříhodinovém rozhovoru rozloučil a nechal generálovi jakési tajné telefonní číslo. Moravec musel pochopitelně slíbit, že jméno tohoto superšpiona ve svých materiálech vynechá. Vosková aktovka představovala třaskavinu nesmírné síly, i když většinou obsahovala zatím jen kopie. Voska

slíbil dodat originály, kdyby kopie nestačily k vyvíjení náležitého tlaku na Beneše. Voskovy argumenty zněly přesvědčivě, ale Moravec znal své řemeslo dobře a vždy zvažoval všechny možnosti. Ve skutečnosti mohlo jít o Benešovu a Voskovu intriku. Dodat Moravcovi fotokopie, nechat ho, aby je zveřejnil, a pak mu nedodat originály. Znemožnit ho jako nactiutřače a manipulátora. Takhle se to hrát nedalo. Moravec již rozehráł vlastní a docela jinou hru, ve které Voskovy fotokopie použije, ale jinak.

Nyní zbýval poslední akt této zvláštní a nečisté hry. Moravec musel dovést do konce poslední dějství. Pak bude mít veškeré materiály pohromadě. A nejen indicie, nýbrž důkazy.

Na jeho stole ležel poslední Čapkův román Nový řád. Obálka nikterak nezaujala. Zato obsah! Karel Čapek, slavný a mezinárodně uznávaný spisovatel s velkým vlivem na veřejnost byl osobním přítelem Masarykovým. S Benešem ovšem udržuje jen formální kontakty. Právě nyní na jaře vydal tento svůj poslední román a vzbudil jím značné rozpaky. Jako obvykle se jednalo o fantastický příběh odehrávající se v pokřiveném světě, v němž víra v peníze jakožto v nejvyšší životní hodnotu zcela nahradila a vytěsnila jakoukoliv víru v jiné alternativní vyšší hodnoty, v Boha, v národ, dokonce i v historické poslání dělnické třídy. Děj Čapkova románu se odehrává v jakémsi evropském superstrátu, kterému vládou finančníci a ekonomové. Dosavadní řád světa se hroutí před očima čtenáře s děsivou sugestivitou. Veškeré instituce se stávají pouze firmami k vydělávání peněz. Nemocnicím se nejedná o zdraví občanů, ale o to, aby na pacientech co nejvíce vydělaly. Četnictvu a justici nejde o spravedlnost, ale o úplatky a zisky od bohatých a vlivných klientů. Odbory se mění ve zločinecké mafie vydírající podnikatele a živnostníky. Dokonce i státní úředníci namísto vyřizování zákonné agendy vymýšlejí způsoby, jak podle zákona

všechna řízení zdržovat a blokovat, dokud zoufalý člověk nenabídne úplatek. Celý společenský a státní systém se v románu hroutí a namísto státu nastupují velké podniky, koncerny, monopoly a banky, které verbují vlastní armády, vydávají vlastní měnu a zákony, vedou mezi sebou války, rozdělují si trhy a mocenská teritoria. Nad románem sice jásají komunisté, ale Čapek není komunistou. Je génius. Jasnozřivě zahlédl jistá úskalí demokracie a volného trhu. Pochopil, k čemu se Evropa chystá, a zděsil se toho. Musí být Benešovou pragmatickou mocenskou politikou založenou na vlivných politických skupinách a stranách již znechucený do morku kostí. Otázkou je, zda by mlčel a přihlížel pádu svého idolu, tatíčka Masaryka.

Moravcovi nemusel nikdo vysvětlovat, co se stane, jestliže z politické scény země nyní, při vzrůstajícím ohrožení z Východu a pohrdání ze Západu i z řad členů Malé dohody, zmizí prezident Beneš. V celém státě nezbude jediný dostatečně silný a respektovaný hlas, který by se zastal myšlenek a idejí 28. října 1918. Ale zároveň si málokdo uvědomuje, že právě toto datum je pro existenci republiky čímsi naprosto klíčovým. Osmadvacátý říjen je tmelem, který držel po dvacet čtyři let kameny pohromadě, a ty se náhle bez varování rozsypou. Mladší generace zjistí, že co se jim zdálo být dlažbou z kamene, je pouze vodou a pískem. Později, pokud na to ještě zbude čas, dojde k zuřivému přehodnocování, k dohadům a intelektuálským přím. Říjen z roku 1938 sice naplňuje téměř všechny Čechy, včetně jeho, Františka Moravce, oprávněnou hrдостí, ale vítězství nad Němci nic více, než právě vítězství neznamená. Jako státotvorná idea posloužit nemůže. Bude se rozhodovat o tom, zda národu povládnou peníze a prudce se rozvíjející podnikání jako v Čapkově novém děsivém románu, nebo o tom, zda bude nalezena jiná nosná a dostatečně hodnotná idea, k níž by mohl být život Čechů a státu vztažen. Padnou idoly a bájní rekové se ukážou být podlými zbabělci nebo

bezohlednými piráty. Heroická minulost národa se stane jen vylhaným mýtem udržovaným bezduchými rituály. Tradice přestanou plnit funkci pevného zábradlí nad propastí. Znovu vzplanou palčivé otázky: Kdo jsme, kam jdeme a proč vlastně? Černá se ukáže být bílou a naopak. Národ coby nejvyšší idea nezadržitelně vyčichá a slábne. Voskovy důkazy ji možná úplně odpraví. Jaké jiné ideje a cíle zůstanou věrohodné? Případná válka s bratry Rusy, nedávnými spojenci, tento národ nestmelí, ale naopak rozdělí a rozeštvé. Převáží nechuť k válce a k politice vůbec. Ateistický a převážně měšťanský národ se rozdrobí jako hrouda suché hlíny, která nebyla nikdy ničím více než jen původně uhněteným blátem. Zhroučí se jakákoliv státotvornost a každý se zařídí jen sám pro sebe. Čapek opět potvrdil svoji spisovatelskou genialitu a vyhmátl samotné jádro problému. Čapek se lekl světa bez idejí a předpověděl, co by přišlo pak. Jako by vyslal k Moravcovi a jemu podobným lidem varovné znamení: Nebourejte idoly a nekácejte sochy, jakkoliv jsou prolhané a falešné. Jenže Čapkovi cosi chybí. Je pouze svědkem rozpadu řádu i věcí obecných. Tato země potřebuje vizionáře. Někoho, kdo umí totéž co Čapek, ale dokáže navíc předložit vizi, naději, budoucnost...

František Moravec pochopil, před čím jej Emanuel Voska varoval, a na okamžik zapochyboval, zda má právo na to, k čemu se chystá.

Bouřka po poledni skutečně přišla. Přehnal se nad městem v podobě divokého větru a prudkého deště. Blesky a hřmění připomínaly dělostřeleckou palbu. Nebe zůstalo zatažené a znatelně se ochladilo. Moravec myslel na vojáky v zákopech na Visle, v troskách obleženého Brestu a v obranných perimetrech Přemyšlu. Myslel na vojáky polykající prach v dusném vedru, na vojáky zahlcené v zákopech pachem mrtvol a hejny otravných much, vojáky topící se v přívalech bouřkových dešťů a bláta.

Poláci mají zač bojovat. Jejich svět je náhle jednoduchý, stejně jako býval svět Čechů v osmatřicátém roce. Jejich život má jasně určenou cenu, smysl i cíl. Poláci a Češi jsou důkazem toho, že válka nemusí být vždy na škodu a mír může být mnohem destruktivnější než válka. A náhle pochopil: Karel Čapek přestal být pacifistou!

~

Karel Čapek přestal být pacifistou nejpozději tehdy, kdy všechny důvěryhodné tiskové agentury světa přinesly zprávy o tom, co se děje ve Francii. Francie, kolébka demokracie a republikánství. Odvěký vzor všech českých vlastenců. Fotografie hromad nepohřbených mrtvol, následků řádění revolučních tribunálů v de Gaullem obsazeném Cherbourgu, v Saint Malo a dalších oblastech na severu Evropy znovu a znovu šokovaly. Co se asi dělo v revolucí zachvácené Paříži, si nikdo nedovedl ani představit. Spekulovalo se o tom, zda de Gaulle potáhne na Paříž, a bystřejší komentátoři si všimli, že se již vůbec nehovoří o francouzské armádě, nýbrž výhradně o de Gaulleově armádě, o tomto tankovém generálovi, který jako jediný udržel své ozbrojené síly v pořádku a zabránil jejich infikování bolševickou propagandou. Podle pozorovatelů se nyní francouzská vláda kdesi ukryla a nedávala o sobě vědět. Prosákly pověsti o tom, že prezident Lebrun je nezvěstný a snad dokonce v moci revolučních gard. Doposud bojeschopné jednotky pravidelné francouzské armády se stahovaly k západu na území ovládané de Gaullem, anebo se seskupovaly v improvizované vyšší útvary v lokalitách na severu a na východě od hlavního města.

Paříž byla evidentně zvolna obkličována vojskem, ale podle francouzských komentátorů tomuto pohybu velel de Gaulle,

doposud problematický velitel jedné elitní formace kdesi na jihu země.

Dokonce i Karel Čapek chápal, že tváří v tvář hrůzovládě, která kontinentu hrozí ze všech stran i jaksi zevnitř, nemá smysl být pacifistou a jen stěží lze zůstat nestranným pozorovatelem. V Čechách vyvolaly zprávy z Francie množství násilných incidentů namířených proti domácím komunistům. Policie měla plné ruce práce, aby udržela pořádek. Na Slovensku se o to ani nepokoušela. V Bratislavě pochodovaly ulicemi domobranecké oddíly Hlinkových gard s hesly, která požadovala mobilizaci na pomoc Polákům, okamžité postavení komunistické strany mimo zákon a okamžité odtržení Slovenského státu od zbabělých Čechů.

12. červen 1942 – Varšava

Analytici i pozorovatelé Wehrmachtu a Československé armády hodnotili boj Poláků v prvních dvou týdnech války jako nečekaně úspěšný vzhledem k tomu, jaká přesila a s jakým množstvím kvalitní techniky se na ně valila. Sovětská strana ztrácela ve velkém svoji techniku a to především vinou terénu, obranných nástrah a opatření, méně již působením samotného obránce. Na druhé straně se ukazovalo, že ani masivní bombardování komunikací a obranných pozic nedokáže zřetelněji narušit přesuny vojsk a polskou obranu, pokud ta se opírá o zákopy a opevněné linie. Polské letectvo, ačkoliv sestřelovalo sovětské stroje v poměru 2:1, během prvního týdne války téměř zcela zaniklo. Pouze podivný způsob boje, který používali jak sovětsí letci, tak i tankisté a pěchota, umožnil obráncům sestřelovat a ničit sovětské letouny ve velkém množství. Letectvo útočilo ve svazcích po celých plucích na způsob jezdeckých

stepních armád, často bez stíhací ochrany. Piloti zjevně postrádali základní výcvik pro vedení vzdušných soubojů a ani se o ně nepokoušeli. Lepší sovětští stíhači znali jen souboj v horizontále a polští letci jim hravě unikali vertikálními manévry, načež je opakovaně napadali ze střemhlavého letu. Na zemi i ve vzduchu se ruští vojáci pouze drali kupředu a letci se zaměřovali na pozemní cíle, bez ohledu na vlastní ztráty. Pokud to bylo možné, protivníka bez zaváhání taranovali. Často zasahovali své cíle tak, že do nich nalétli s letounem plným výbušnin. Nové sovětské stroje jevily velkou nespolehlivost a selhávaly stejně často jako tanky a automobily. Sovětské bombardování pozic obránců a komunikací mělo do značné míry sporný účinek, protože nebylo přesně cíleno a dělalo terén pro vlastní pozemní vojska ještě neschůdnější. Polská armáda byla v této válce rozmístěna a zásobována tak, že nepotřebovala žádné přesuny velkých skupin a transportů, vyjma ústupových manévru. To mělo za následek malou pružnost obrany a malou manévrovací schopnost. Jakmile se Sovětům podařilo linii prolomit v jednom místě, byla ztracena v celé délce, ale Polsko vedlo zadržovací válku a jeho armáda nehodlala proti nepříteli manévrovat. Opouštěla proražené linie a za nimi aktivovala další. Vojska z přední linie se stahovala dozadu rozptýlená a jen málokdy stihla zachránit těžší techniku, spíše ji znehodnocovala. Ačkoliv polská armáda disponovala více než čtyřiceti divizemi, proti útočníkovi jich nikdy nestálo naráz více než dvacet. Tato síla však nemusela stát roztažena po celé délce frontové linie. Koncentrovala se u krátkých zátarasů na hlavních koridorech vhodných pro přepravu motorizované techniky.

Polské lehké tankové pluky neměly proti zdrcující přesile stovek těžkých strojů šanci uspět. T-34 se, i přes svoji váhu, mohly pohybovat terénem, objíždět nástrahy a manévrovat, zatímco britské vickersy, německé lehké PzKpfw a české T-38, jimiž byly

vybaveny polské lehké divize, v terénu selhávaly. Dokonce i nejstarší lehké sovětské tanky T-26 disponovaly delším kanónem větší ráže než všechno to, co už měli Poláci k dispozici. Zvolna se ukazovala další slabina sovětské materiální převahy. Vojska nebyla téměř vůbec navyklá pravidelnému ošetřování techniky. Počasí jara 1942 bylo studené a doznívala v něm rekordně mrazivá zima. Až do května trvaly deště, které podmáčely terén, a ještě v prvních červnových dnech klesala teplota nad ránem mírně pod nulu. Uspíšení sovětské ofenzívy o celý měsíc si nutně vybíralo svou daň. Velení ve svých plánech počítalo s teplejším červencovým počasím a více vysušeným terénem. Přes den však již páliло slunce a rychle sušilo vrchní vrstvu sprašovité země tam, kde byla odkryta, zejména na polních cestách. Kolony vozidel pohybující se po cestách vířily oblaka jemného žlutého prachu. Prach se okamžitě dostával do motorů a převodů, které po několika dnech postupu zadíral. Mimo cesty se vozidla naopak ještě bořila a celé oblasti zůstávaly zaplaveny jarní velkou vodou. Tankistům chyběl výcvik k tomu, aby stroje dovedli rozebírat a rozuměli jim. Většinou je dokázali jen řídit a střílet. Servisní pojízdné dílny u tankových divizí nestačily na opravy velkého množství strojů nehledě k tomu, že zůstaly beznadějně pozadu. V terénu východního Polska trpěly zejména rychlostní silniční tanky BT. Sovětský tankový kanón ráže 76 mm neměl v boji konkurenci a mohl být překonán pouze německým 88mm polním kanónem a jeho českou obdobou ráže 83,5 mm, ale tanků vybavených tímto kanónem (76 mm) se ukázalo být překvapivě málo. Nejděsivější a nejkvalitnější zbraní DRRA bylo polní zvláště těžké dělostřelectvo, které nejméně o třídu převyšovalo dělostřelectvo polské a německé (polní kanóny ráže 76,2 mm a 210 mm, licence z ČSR z r. 1938). Co do kvality se mu mohlo rovnat snad jen moderní dělostřelectvo československé, co do množství nikdo. Na Západě si nikdo ani ve snu nedokázal představit, že DRRA ve

skutečnosti disponuje 900 dělostřeleckými pluky a rychle formuje další. Slabinou sovětského dělostřelectva byla snaha o plošné pokrytí ostřelovaného prostoru a slabá schopnost zaměřovat palbu na nepřátelské baterie. Sovětská palba se soustředila na první linii obrany, aby usnadnila průlomy pěchoty, a málokdy si všímala hlubšího týlu. Letečtí dělostřelečtí pozorovatelé vůbec neexistovali. Masivní a často opakované dělostřelecké přepady a baráže měly za následek enormní spotřebu munice. Sovětští velitelé koncentrovali na frontách širokých desítky kilometrů baterie v hustotě až 300 hlavní na kilometr. Další palbu vedly tankové kanóny a minomety. Taková baráž dokázala spotřebovat až 20 000 tun střeliva za jedinou hodinu. Pokud úsek hájila řídce rozmístěná polská divize, připadala na jednoho polského vojáka více než tuna sovětské dělostřelecké munice. Pokud byli Poláci dobře zakopáni, nebo se stihli včas stáhnout z přední linie a poté se do zákopů zase vrátit, nevyřadila baráž ani desetinu stavu obránců. I v ideálním případě spotřebovalo sovětské dělostřelectvo deset tun munice na jednoho zabitého polského vojáka. Podobným způsobem plýtvalo sovětské letectvo. I při tak bezprecedentním plýtvání měl Sovětský svaz vyrobeny dostatečné zásoby munice k měsíce trvajícím boji, ale neměl vyřešen způsob, jak hory milionů bedniček s náboji dopravit k bateriím, kde je zoufale potřebovali. Po děsivých barážích z prvních hodin ofenzívy, s každým kilometrem postupu na západ schopnost sovětských baterií zajistit dělostřeleckou přípravu slábla. Již po bitvě o Řešov neměla třetina sovětských tanků čím střílet na novou, jen 30 kilometrů vzdálenou obrannou linii.

Sovětský způsob atakování obranných linií neustávající lavinou těl, případně strojů, přiváděl důstojnické sbory všech stran v úžas a dával naději, že při dobrém zásobování municí a při zachování palebné síly obrany bude možno ničit poměrně velké množství živé síly a techniky útočníka. Štáby opakovaly dokola stále tutéž

taktiku a uplatňovaly ji slepě v každé situaci. Jakmile Sověti narazili na souvislou obrannou linii, boj začínalo dělostřelectvo, které v koncentraci stovek hlavní bušilo celé hodiny do jednotlivých úseků fronty. Poté dlouhé hodiny útočily sebevražedné vlny pěchoty. Když ztráty rostly a linie se držela, opět následovaly dvě tři hodiny pekelné dělostřelby a znovu pěchota, pokud to terén dovozoval, tedy i tanky. Toto se opakovalo tak dlouho, až obránce nevydržel a ustoupil.

Při rychlém postupu vpřed vázlo spojení mezi jednotkami i štáby, které nebyly zvyklé užívat radiostanice a měly jich málo. Každou jednotku či štáb doprovázelo enormní množství spojových praporů, natahujících při každé změně pozice znovu a znovu další telefonní linky, takže když armáda postupovala, zůstávala za ní krajina doslova zasíťovaná opuštěnými dráty a linkami, jejichž spotřeba se počítala v desítkách vagonů. Zasáhnout, vykolejit či zničit vlak vezoucí právě telefonní linky znamenalo, že určitá vpředu bojující divize bude celé dny bez spojení.

Analytici upozornili štáby na to, že ačkoliv se Sověti snaží prorazit především dvěma koridory na severu a na jihu Polska, aby tak vytvořili kleškový obchvat, stále mají tendenci postupovat na široké frontě a třístit své síly do linie. Ve středu fronty stály nyní sovětské armády za Lubinem, téměř na Visle, proti hlavní polské obranné linii, která se opírala o širokou řeku a na severu o opevněný prostor Varšavy. Čela 4. sovětské armády stála před Siedlcemi a bojovala o aktivovanou linii 80 km před Varšavou. Mezi Varšavou a jižní hranicí Pruska se otevíral dobře hájený a silně podmáčený prostor s linií na řekách Narev a Pisa. Na jihu se DRRA ocitla v polovině cesty do Krakova a před jejími tankovými divizemi se na západě aktivovaly linie na řekách Visloka a Dunajec se středem v Tarnově. K severozápadu terén klesal do bažinatého údolí Visly. V týlu sovětského postupu se stále bránily pevnosti Přemyšl a Brest, v Bělověžském pralesi

nepřestaly operovat skupiny hraničářů jako partyzánské oddíly. Mnoho polských obyvatel prchlo do lesů, kde se jich ujímali připravení a vyškolení partyzánští instruktoři, kteří znali místa utajených skladišť zbraní a munice. Bráněné pevnosti na sebe vázaly divize, každá nejméně dvě. Armády Narew, Prusy a Karpaty byly zle pocuchány, některé jejich divize zcela zanikly a armády musely opustit původně bráněné linie a prostory. Více než polovina jejich sil však stačila ustoupit na západ a posílit další tři armády aktivované na čáře Dunajec-Visla-Narew. Druhá linie byla silnější.

Po dvanácti dnech ofenzívy postoupila čela sovětských frontů o 150 až 200 kilometrů na západ, což se rovnalo rychlosti 15 až 20 kilometrů za den, tedy stěží běžné rychlosti denního pochodu pěší divize. Pěší divize se zde ovšem musely probíjet obtížným terénem i se svou technikou, dělostřelectvem a zásobami. Úzké prašné silnice byly ucpány kolonami mechanizovaných a zásobovacích sborů. Podél silnic pochodovaly krajinou zástupy sovětské pěchoty, které často narážely na rafinovaně rozmístěná minová pole. Ve vsích nacházely zaminované domy, pasti, otrávené a infikované jídlo a vodu. Brzy byl vydán zákaz jíst nalezené jídlo a pít místní vodu. To znamenalo další neúnosné nároky na zásobování vojsk bojujících vpředu.

V Polsku se rozhořela válka na život a na smrt, které se účastnilo i obyvatelstvo. Žádný Polák si nedělal nejmenší iluze o tom, co jeho i jeho rodinu čeká v případě, že padne do rukou Rusů. Historická zkušenost byla až příliš živá.

Z deseti mechanizovaných sborů obou útočících frontů se zatím jen pět dostalo na půdu nepřítel, ostatní čekaly ještě při hranici na uvolnění silnic nebo na zprovoznění tratí. Ze střeleckých sborů postupovaly krajinou jen jednotlivé divize. Přestavba tratí na široký rozchod narážela na nepředpokládanou obtíž, na všude instalované zvláštní úzké pražce znemožňující

pouhé posunutí kolejnic do stran. Šlo evidentně o záměr a rozvědka jej nedokázala předvídat, neboť úzké pražce začínaly vždy až dvacet třicet kilometrů západně od hranice. Poláci na ústupu důsledně ničili náspy, nádraží, rampy, ústředny a všechna technická zařízení. Tratě přeorávaly železniční pluhy a náspy byly zničené trhavinami. Ženijní oddíly byly nuceny improvizovat a ukázalo se, že téměř každý strom či kus dřeva v okolí tratí je přivázán k nějaké mině či granátu. Rychlost postupu sovětských vojsk se již v prvním týdnu snížila na polovinu těch nejpesimističtějších předpokladů.

Pozorovatelé hlásili děsivé postřehy o praktikách postupujících komunistů. Zajaté polské vojáky a poddůstojníky odvážela transportní komanda NKVD kamsi na východ, ale zajatí polští důstojníci jakékoliv hodnosti byli okamžitě a bez milosti na místě popraveni. Vojska prvního sledu se k obyvatelstvu chovala ještě nejhleduplněji. Vojáci záložních a druhosledových útvarů a politické vojsko obyvatele okrádali a znásilňovali ženy. Byli zatýkáni všichni učitelé, duchovní osoby a pracovníci místních úřadů či samospráv. Obyvatelstvo bylo hnáno na práce směřující k uvolnění přesunových koridorů, k opravě silnic a k přestavbě železnic. Někdy nutili okupační vojáci civilisty jíst jídlo a pít vodu, o které byli přesvědčeni, že je otrávená. Poláci, včetně žen, houfně prchali do lesů k partyzánským oddílům, opatrovali si zbraně nebo se hlásili obráncům opevněných linií a raději umírali, než by se nechali zajmout nebo než by zůstali na okupovaném území. Tuto tendenci zvyšoval polský rozhlas a tisk informující o zřůdnostech, které na polském národě páchají barbarské hordy z východu. Těsně za frontovou linií se okamžitě rozhořela záškodnická válka. Polské odbojové skupiny se zaměřily na osvobozování tisíců ruských vězňů, které armáda přihnala ze sibiřských pracovních táborů k ženijním pracím. Krajinu zaplavilo množství povalujících se a sem tam převážených zbraní a pro civilisty či uprchlé vězně

nebylo žádným problémem se ozbrojovat, mnohdy i kulometry a minomety. Rudá armáda a její političtí komisaři v Polsku marně hledali proletáře a rolníky, kteří by toužili po svržení kapitalistických a fašistických okovů. To, že se zjevně nemajetní a chudí Poláci stavěli se zbraní v ruce na obranu prohnílého režimu, nutilo sovětského vojáka k zamyšlení. Velký vliv na jeho morálku mělo například to, když musel dobývat fabriku v Lubinu, kterou do posledního muže bránili sami ozbrojení dělníci proti svým proletářským soudruhům. Již po týdnu války se ukazovalo, že „osvobodit“ Evropu nebude tak snadným úkolem, jak se zdálo být před útokem.

14.-18. červen 1942 – Iberské intermezzo

Dne 14. června došlo k tomu, čeho se představitelé velmocí již delší čas obávali.

V ranních nedělních hodinách a bez zvláštní dělostřelecké přípravy, bez vyhlášení války a bez varování překročily dvě španělské armády hranici neutrálního Portugalska. K porážce a ovládnutí malé přímořské země nebylo zapotřebí mobilizovat ani soustřeďovat žádné mimořádné síly. Z toho důvodu nezaregistrovalo ani spojenecké letectvo (v té době již kontrolující vzdušný prostor nad poloostrovem) žádné podezřelé přesuny komunistických vojsk ve směru k západní hranici Španělska. Trvale zde byly dislokovány dvě plně vyzbrojené armády již před začátkem konfliktu mezi Madridem a západními spojenci. Tyto armády se nehýbaly ani nepřesouvaly, zkrátka se zdánlivě k ničemu nechystaly. Byly vnímány jen jako pojistka režimu proti případnému vyloštění spojenců u Lisabonu.

Druhá armáda zajišťovala severozápad země, León a Asturii. Štáb jejího velitele generála E. Lístera sídlil ve Valladolidu. Byla složena ze dvou sborů čítajících dohromady 11 divizí (sedm PD, jedna TD, dvě MD a jedna HD). K invazi na sever Portugalska bylo nasazeno devět divizí. Třetí armáda generála Raja měla velitelství v Seville a zajišťovala jihozápad země v Andalusii a Estermaduře, včetně bojové zóny Gibraltar. Také 3. armáda se skládala ze dvou velkých sborů čítajících deset divizí (sedm PD, jedna TD, jedna MD a jedna HD). I zde bylo k invazi nasazeno devět divizí (26. PD blokovala z pevniny Gibraltar a byla již značně opotřebována nálety i dělostřelbou).

Osmnáct aktivních divizí představovalo více než dostatečnou sílu k obsazení osmimilionového Portugalska, které mohlo mobilizovat nejvýše 700 000 mužů, ovšem jen v ideálním případě a za předpokladu dostatku času. I když v Portugalsku patřily armáda a důstojnictvo ke společenským elitám, obyvatelstvo nemělo vojenský výcvik. Na válku se Portugalsko nepřipravovalo, neboť ta by (za konstelace sil, jaká se ve Středomoří vytvořila po roce 1940) měla smysl jen za předpokladu, že by vláda pozvala do země intervenční sbory spojenců. Úzký pás země byl trvale nehájitelný. Velká část pravidelné portugalské armády musela být odvelena do kolonií. Z Národní republikánské gardy se postupně stala ozbrojená policejní složka zaměřená k potlačování vnitřních nepokojů. Po vypuknutí války v sousedním Španělsku povolila portugalská vláda vytvoření Legiao Portuguesa, polovojenské legie „zelených košil“ pod velením armádních důstojníků. Ještě zde byli příslušníci Legión de Viriate, dobrovolné legie, která bojovala po boku Frankových vojsk ve Španělsku a po porážce se vrátila do vlasti. Celkem se jednalo o 40-50 000 ozbrojených mužů s alespoň nějakým vojenským výcvikem, kteří mohli být povoláni v první vlně mobilizace, ihned po napadení. Válečnou zkušenost prodělalo jen 15 000 Viriatos a bývalí vojáci z kolonií propuštění do zálohy.

Tankové vojsko jako organizovaný celek neexistovalo a letadla i tanky se počítaly na desítky. Většinou se jednalo o starší typy dodané spojenci po roce 1940 a přenechané Frankem při jeho ústupu do Maroka.

Korporativní republice de facto vládl katolický diktátor Antonio de Oliviera Salazar, formálně ministerský předseda, ačkoliv podle ústavy třímal nejvyšší moc prezident maršál Antonio Carmona. Jedinou existující stranou v zemi byla Salazarova Uniao Nacional. Většina Portugalců však byla s režimem více než spokojena, neboť dokázal v krátké době pozdvihnout hospodářství, zlikvidovat kriminalitu, negramotnost a zajistit určitá občanská práva.

Ani po napadení Gibraltaru se Salazar neodhodlal k otevřenému spojení se západními mocnostmi a trval na neutralitě země. Spojení by znamenalo zcela jistě okamžité napadení země španělskými komunisty. Salazar od spojenců požadoval záruku, že v den, kdy bude spojení uzavřeno, vylodí se v Lisabonu a Oportu silný francouzský expediční sbor čítající nejméně jednu armádu s potřebnými tanky a dělostřelectvem. Leteckou ochranu Španělska poskytovali spojenci již od počátku konfliktu, ale jen z letišť na vlastním území. Vyslání pozemní armády zablokovaly levicové vzpoury ve Francii a nerozhodnost vlády v Paříži. Salazar se tedy musel spolehnout na to, že jej ochrání neutralita a rezervovaná politika. Odmítl však vypovědět spojeneckou smlouvu, kterou v roce 1939 podepsal s generálem Frankem a jejímž prostřednictvím poskytl spojencům základny na Azorských ostrovech. Přímým impulsem k invazi se údajně stala nabídka italského premiéra Ciana k vyslání expedičního sboru z 28. května, která byla učiněna tajně, ale nezůstala utajena, neboť komunistická propaganda ji využila k pozdějšímu odůvodnění invaze. Ve skutečnosti Stalin dospěl k názoru, že nastal vhodný čas zaměstnat španělskou armádu demoralizovanou každodenním

bombardováním měst, továren, železnic a přístavů a znovu odlákat pozornost velmocí na druhý konec kontinentu.

Jakmile k invazi došlo, nemělo valného smyslu vyhlášovat všeobecnou mobilizaci. Sedmý sbor 3. španělské armády směřoval dvěma koridory přímo k Lisabonu. Po hlavní silnici z Alcántary přes Abrantés útočila 5. tanková divize, zatímco 6. motorizovaná divize se snažila o nástup jižněji, od Badajózu. Pohraniční opevnění byla spíše symbolického rázu (z dob napoleonských válek) a hájily je pouze prapory pohraničnicků s minimem těžších zbraní. Přesto narazila 6. MD u Elvasu na nečekaně tvrdý odpor. Obrana se zde mohla opřít o pohraniční tok řeky Guadiany a to v celé délce od pobřeží k Badajózu. Celý den a noc trvalo 6. divizi, než zlomila odpor pouhých 4 000 pohraničnicků, k nimž se okamžitě začali sjíždět ozbrojení Viriatos a příslušníci Portugalské legie.

Při pobřeží postupující VI. sbor se musel potýkat se stejnou vodní překážkou a i poté mohl postupovat jen po úzkém pobřežním pásu, na který okamžitě zahájily palbu spojenecké křižníky přispěchavší z oblasti Gibraltaru a Tangeru. I zde postup vázl. Postupovala pouze 43. horská divize hornatým terénem na železniční uzel Beja.

Již po hodinovém boji prorazila 5. TD následovaná dvěma pěšími divizemi a valila se schůdným údolím řeky Tajo, aniž by se jí cokoliv mohlo postavit do cesty. Před setměním dosáhly její tanky předměstí Lisabonu, v jehož ulicích pak musela ještě po dva dny svádět boje s rozhořčenými příslušníky vlasteneckých milicí a s policejními jednotkami. Ze severu útočila 2. motorizovaná divize při pobřeží a odpoledne se jí podařilo obsadit druhé největší město Portugalska Oporto, aniž by její postup stačily zkomplikovat dělové hlavně válečného loďstva spojenců. Do Oporta v noci dorazil také předvoj 4. TD V. sboru postupující od východu

údolím řeky Douro. Státní zbrojovku v Bracante stačili její dělníci vyhodit do povětří.

Ve stopách tanků dorazila 15. června i řadová pěchota a tanky se hnuly z Lisabonu směrem na jih, aby obsadily kraj Algarve a odčínily ostudu 3. armády zastavené na linii Guadiany. Organizovaný odpor ve městech i na venkově skončil po čtyřech dnech 18. června, aniž by došlo k jakékoliv oficiální kapitulaci. V nepřístupných horách pokračovaly malé skupinky vlastenců v odporu ještě po dlouhé měsíce, některé až do osvobození země spojenci.

Vláda i s částí důstojnického sboru byla hned po ohlášení invaze evakuována lodí Santa Irene, kotvící právě v přístavu, rovnou na Azorské ostrovy. Do posledního možného okamžiku připlouvaly do ještě svobodných portugalských přístavů lodě spojenců a odvážely uprchlíky, zatímco letectvo a dělostřelectvo drželo útočníky v přiměřené vzdálenosti od pobřeží. Ze španělského letectva příliš nezbylo a téměř celá invaze proběhla bez letecké podpory. Spojenecké letectvo sice nadělalo v postupujících španělských kolonách paseku, ale zastavit je nedokázalo.

Do Lisabonu se přijel 23. června podívat José Díaz, generální tajemník ÚV KS Španělska, a s ním i předseda vlády Španělské sovětské socialistické republiky Juan Negrín. S druhou vlnou vojsk vtrhly do Portugalska oddíly ozbrojených příslušníků NKVD a zahájily represe, zatýkání a popravy, zaměřené zejména proti katolickému kléru a místním funkcionářům. Děsivá zvěrstva, která zde španělští komunisté napáchali, vedla k tomu, že ani v pozdějších poválečných desetiletích nenavázalo Portugalsko diplomatické styky s již demokratickým Španělskem a odmítalo s jeho představiteli jakkoliv komunikovat.

Molotovova snaha sestavit alespoň náznak kolaborantské domácí a prosovětské vlády se setkala s absolutním fiaskem.

Komunistická strana Portugalska byla na VII. sjezdu Kominterny v roce 1935 vyloučena a portugalští komunisté odmítající totální podřízenost Moskvě byli vězněni v SSSR. Ani příslib propuštění je nepřiměl ke spolupráci. Jediný spolupracující funkcionář Alvaro Cunhal spáchal sebevraždu poté, kdy byl konfrontován s tím, jak sovětský ráj vypadá ve skutečnosti. V horách Sierra da Estrella dokonce vznikl protišpanělský guerillový oddíl složený z bývalých portugalských komunistů.

Salazar nyní poskytl spojencům k válečným účelům zdroje a území všech zbylých portugalských kolonií. Maršál Carmona začal z koloniálních vojáků a uprchlíků organizovat pravidelnou armádu. Vytvořila se síť pomáhající dalším nešťastným obyvatelům Portugalska prchat ze země po moři. Spojenci odmítali ostřelovat a bombardovat portugalské přístavy a města stejně jako španělská, čímž poskytli okupační moci bezpečné území. Britskými bombardéry byla 13. června rozmetána španělská ropná rafinérie v Tenerife. Portugalsko zahájilo nejtemnější kapitolu své historie, kterou, ačkoliv trvala pouze devět měsíců (do března roku 1943), zaplatila životem celá třetina obyvatelstva.

16. červen 1942 – Moskva, Kuncevo

Vožd rozhodně spokojen nebyl. To bylo náčelníkovi generálního štábu generálu Pavlovovi jasné od okamžiku, kdy vkročil do soukromé vily v Kuncevu. Na členy Stavky se zde mračil i strážný u brány areálu. Stalin tentokrát nepřichystal žádné občerstvení a poradu vrchního velení svolal do stroze zařízené pracovny bez pohovek a křesel, jen s tvrdými židlemi a velkým, pevným stolem. Sám se marně pokoušel dokouřit

dýmku. Neustále mu zhasínala a často na ni po dlouhé minuty úplně zapomínal. Molotov shrnul důvody k nespokojenosti do několika stručných bodů:

1. Operace probíhaly pomalu a pozadu za plánem, který pro datum 15. června stanovil dosažení linie Modlin-Varšava-Krakov, a to za předpokladu, že dnem D bude 7. červen. Ani za dvojnásobně dlouhou dobu, než určoval plán, nebyla čela útočných uskupení schopna dosáhnout stanovené čáry.
2. Mezinárodní situace se oproti předpokladu také vyvíjela rychleji a většinou nepříznivě. Sovětské představitele udivila rychlost, s jakou bylo svoláno zasedání Rady bezpečnosti OSN. Ještě horší byla nečekaná jednota evropských států a shoda velmocí ve snaze uvést do chodu křížové tažení proti bolševismu. Jinou věcí je, jak daleko budou mít tentokrát od slov a proklamací k činům.
3. Akce Kominterny a domácího odporu v západních zemích nenabýly tak masového charakteru, jak bylo očekáváno a slibováno. Výjimku představuje Francie, kde se levicovým silám podařilo rozpoutat skutečnou revoluci a vyřadit Francii ze seznamu nepřátel schopných intervenovat proti SSSR. Všude jinde bylo povstání pacifikováno. Naproti tomu se španělským silám podařilo obsadit území Portugalska v plánovaném čase a s minimálními ztrátami. Kdyby se podařilo udržet zmatek ve Francii ještě po několik týdnů, mohl by být do válečného úsilí imperialistických velmocí vražen významný klín.
4. Nenaplnil se předpoklad, že západní velmoci, přestože jsou ve válečném stavu se SSSR, nebudou moci jakkoliv účinně zasáhnout do bojů v Evropě, dokud se válka nepřesune až k jejich vlastním hranicím. Letadlové lodi spojenců a konvoje

s veterány tichomořské války již propluly suezským průplavem a nyní se dělily na eskadry operující výhrůžně v Egejském moři a eskadry pokračující v plavbě k britským ostrovům a ke Skageraku, což přibližovalo jejich vstup do Baltského moře. Britské a německé jednotky se nenápadně a po částech začaly přesouvat do Finska. Britové budovali na Gotlandu infrastrukturu, jako zázemí pro vedení rozsáhlých leteckých operací. Na obsazení Istanbulu a úžin, stejně jako pobřeží Finského zálivu a Alandských ostrovů, již bylo zřejmě pozdě. Naopak hrozilo nebezpečí, že i Finsko a Turecko zahájí proti SSSR válečné operace.

5. Britský ministr zahraničí Antony Eden navštívil perského šáha a zřejmě s ním jednal o zpřístupnění určitých lokalit a komunikací na severu Íránu, pravděpodobně pro vybudování struktury letišť a základen pro dálkové bombardéry schopné přeletět Kavkaz. Značné francouzské a britské síly, nejen koloniálního charakteru, se soustřeďují v Iráku a je téměř dokončena dvoukolejná železnice z Basry na sever země. Byly zaznamenány přelety letadel ze severní Afriky.
6. Rozvědka zaznamenala velké železniční přesuny obrněné techniky Pomořanskem do Východního Pruska. To by mohlo znamenat, že se Němci preventivně připravují na obranu tohoto území nebo se chystají aktivně vstoupit do války. Na jejich východní hranici podél řeky Němen byly soustředěny již nejméně tři tankové divize.
7. Podle určitých náznaků došlo ke strategické obchodní dohodě mezi Německou říší a USA. Americké automobilky v Porúří začaly chrlit těžké nákladní automobily Studebaker, které jsou zařazovány do výzbroje pěších divizí Wehrmachtu, takže se stále více těchto divizí stává motorizovanými. Ze středního

východu míří do Antverp a k Brémám celé konvoje britských tankerů s ropou a z USA je Říše zásobována barevnými kovy i kaučukem. To nelze vyhodnotit jinak než jako přípravu na útočné, rychlé a motorizované operace, nikoliv jako přípravu na obranu.

Dále se Molotov věnoval týlové mobilizaci lidských zdrojů a průmyslu, což podle něho probíhalo v souladu s plánem.

Pavlov se snažil vysvětlit hlavní příčiny pomalého postupu čelních jednotek, zejména na směru Brest-Varšava. Zmínil se také, že posunutí útoku o měsíc kupředu vedlo vojska k nutnosti bojovat v podmáčeném a nevyschlém terénu. Zima byla mimořádně tuhá a dlouhá, napadlo velké množství sněhu, který pak dlouho odtával. Jaro navíc popršelo a hezké počasí trvá zatím jen krátce.

Přestože motorizovaná čela postupují pomalu, není možno je podporovat pěchotou, neboť komunikace ucpávají motorizované kolony a terén mimo cesty je podmáčený. Polákům se snadno daří soustředit síly k vytváření uzávěr hlavních komunikací, které je těžké a často nemožné obcházet terénem po křídlech. Rudá armáda nedokáže uplatnit početní, palebnou a materiální převahu odpovídajícím způsobem.

Ženíjní zajištění útoku a také zásobování čelních jednotek je katastrofální. Přestavba železnic na široký rozchod zdaleka nespĺňuje požadavky armádních štábů a již nyní je zřejmé, že nutná a předpokládaná prodleva, mezi zabráním Polska a útokem na Německo, se musí prodloužit, což je velmi nebezpečné.

– Tak! klepl vožd' hlasitě dunhilkou o desku stolu. – A teď nám, soudruh Timošenko, vysvětlí, proč je to nebezpečné?

– Ano, souhlasil Timošenko. – Jakmile, soudruzi, prolomíme polskou linii na Visle, dostaneme se do oblastí s hustou komunikační sítí a budeme postupovat mnohem rychleji. Tedy jen

motorizované jednotky budou postupovat rychleji. Rozjedou se a jejich denní postup se zdvojnásobí, až ztrojnásobí. To na jedné straně povede k uvolnění komunikací v našem týlu, na druhé straně se motorizovaná čela vzdálí pěším útvarům, takže jejich zásobování bude ještě více váznout. V určitém okamžiku se naše mechanizované sbory zastaví. Budou potřebovat naftu, bude jim docházet střelivo, budou vpředu samotní. Budou přinuceni čekat na pěchotu, ale zejména na ženisty a dělostřelectvo. Naše letectvo bude muset za Vislou vybudovat nová letiště, aby mohlo podporovat postup dál na západ. V tomto nepřítliš vzdáleném okamžiku staneme v centrálním Polsku a naše boky budou kryty jen slabě. Slyšeli jsme hlášení rozvědky, která odhalila přesuny těžkých pancéřových jednotek Wehrmachtu Pomořanskem. Kdyby Němci udeřili ve správnou chvíli, mohou nám způsobit značné škody.

– Souhlasím soudruhu, kývl Stalin a gestem vyzval velitele 4. správy (GRU) Golikova.

Hřmotný Golikov vstal, nafoukl se jako holub a opřel se rukama o stůl.

– Soudruzi. Dnes již víme, že vrchní velení Wehrmachtu skutečně něco chystá. Víme, že existuje tajný dodatek německo-polské smlouvy, který zavazuje Německo k vojenské pomoci Polsku v případě napadení. Jenže Polsko bylo napadeno a Němci se omezili jen na formální protest, nic víc. Ani polská vláda si nestěžuje, že Němci nedodrželi podepsanou dohodu. Je zřejmé, že Wehrmacht na cosi čeká a Poláci vědí na co. A nejen to. My víme, co konkrétně chystá a kdy to chystá. My dokonce známe složení vojsk, která se mají klešťového obchvatu sil Rudé armády zúčastnit. My jsme získali celý německý Plán THOR.

Stalin si konečně zapálil dýmku a přerušil Golikova.

– Potíž s tímto plánem je v tom, že jsme jej získali ve dvou verzích.

– Ano, potvrdil Golikov. – Zdrojem jedné verze plánu je náš člověk usazený ve štábu Luftwaffe, zdrojem druhé verze je náš člověk usazený v nejvyšších politických kruzích československé vlády, který plán získal od československé rozvědky a ta jej získala od svého špičkového agenta usazeného ve štábu Abwehru. Oba plány se značně liší co do rozsahu chystaných operací a liší se i v termínu Dne X.

– Tak, vzdychl Stalin. – My zde musíme rozhodnout, která verze plánu bude skutečně provedena a která představuje dezinformaci. Ještě než se s oběma verzemi seznámíme, budeme zkoumat věrohodnost zdrojů, které nám plány poskytly. Analytici GRU vyhodnotili jako věrohodnější berlínský zdroj z Luftwaffe. Všichni víme, že již před několika lety nám fašistická tajná služba podstrčila přes Československo materiály, které se nakonec ukázaly být falešné a padělané. Náš zdroj v Československu mohl být oklamán. Náš zdroj v Luftwaffe byl doposud naprosto spolehlivý a Němci o něm zaručeně nevědí.

Poté dal Stalin pokyn k diskusi. Všichni přítomní a diskutující si okamžitě uvědomili, že Stalin se již rozhodl a své rozhodnutí jim sdělil. Diskuse byla čistě jen formální záležitostí. Za vojáky mluvil Timošenko, který se z odpovědi vykroutil poukazem na neznalost obou plánů. Vojáci by měli rozhodnout nezávisle, podle analýzy vojenských aspektů obou verzí.

– Dobrá, souhlasil nakonec Stalin. – Nyní tedy probereme obě verze plánu a zástupci armády řeknou své závěry. Nebudou ale vědět, z kterého zdroje který plán pochází. Uvidíme, zda dosáhneme shody mezi operačními hledisky a závěrem rozvědky.

Jediným členem vojenské rady, který měl možnost se s oběma verzemi plánu již seznámit, byl generál Boris Michajlovič Šapošnikov, Stalinův osobní poradce. Stručně vyložil podstatu obou plánů a rozdíl mezi nimi. Oba plány předpokládaly klešťový úder pancéřových armád Wehrmachtu do týlu sovětských armád

v centrálním Polsku. V obou verzích byl severní úder veden z východního Pruska, ale v první verzi směrem na východ a severovýchod, dvěma proudy na Minsk a do Pobaltí, kde by vyvolal povstání. Ve druhé verzi byl tentýž útok veden jižním směrem k Brestu, Varšavě a Grodnu. Jižní úder měl být v první verzi veden z Rumunska na Ukrajinu, kde by vyvolal povstání nacionalistů, ve druhé verzi ze Slezska na Krakov, Lvov a Lubin.

– Rozdílly jsou na prvý pohled jasné, shrnul Šapošnikov. – V obou případech plán předpokládá nasazení všech motorizovaných a pancéřových vojsk Wehrmachtu. V obou případech je cílem operace obklíčit a zničit či zajmout velký počet vojsk DRRA prvního sledu. V první verzi se jedná o hluboký průnik a rozsáhlý obchvat, který by na křídlech vyvolal povstání na Ukrajině a v Pobaltí, znásobil by tak útočné síly, destabilizoval by sovětský týl a uzavřel by v obrovském kotli veškeré síly Rudé armády prvního sledu. Tankové klíny Wehrmachtu by se na severu spojily s finskými a spojeneckými silami a v Pobaltí by umožnily provést vyloďovací operace spojenců. Obě čelisti kleští by se po otočení na sever a na jih k uzavření kotle utkaly pouze s armádami druhého sledu, které nejsou tak dobře vybaveny mechanizovanými sbory. Po obklíčení a likvidaci hlavních sil Rudé armády by útočníkům již prakticky nic nebránilo v rychlém postupu na Charkov, Donbas, Moskvu a v rychlém obsazení Leningradu, což by nás připravilo o většinu výrobních kapacit. Tato grandiózní operace by mohla být podpořena úderem velmocí k severu přes Kavkaz. To však plán přímo nezahrnuje. Druhá verze předpokládá pouze obklíčení a zajetí sil obou frontů osvobozujících Polsko, pak obnovení obranných linií na Bugu a Sanu nebo obnovení původní hranice Polska z roku 1937. Nepočítá s postupem na území SSSR ani s nacionalistickými povstáními Ukrajinců a v Pobaltí, nepočítá se vstupem Finska či Turecka do války. Při úspěchu první verze plánu bychom přišli

o osmdesát procent již existujících ozbrojených sil, nedostali bychom čas vyzbrojit a vycvičit mobilizované brance a pravděpodobně bychom prohráli válku nebo bychom se museli stáhnout za Volhu. Při úspěchu druhé verze plánu by byly v kotli obklíčeny pouze některé armády Západního a Jihozápadního frontu, což by nás nezbavilo možnosti vést dále útočné operace a nebyli bychom ani nuceni přecházet do obrany, pouze bychom na dva tři týdny ztratili iniciativu, než bychom přisunuli druhý sled armád a přeskupili síly.

Stalin dal pokyn k diskusi, která tentokrát vypukla bouřlivě, protože sám Vožd' žádnou z verzí ani náznakem neupřednostnil a nedal najevo, že by byl sám již rozhodnut. Mlčel, bafal z dýmky a se zájmem sledoval argumenty diskutujících členů vojenské rady. Členové vojenské rady dostali k dispozici mapy obou verzí a rychle je studovali.

Timošenko hodnotil druhou, skromnější verzi Plánu THOR jako nevěrohodnou, neboť předpokládala z německé strany střežení východní hranice Pruska pouze pěšími útvary, ačkoliv OKW muselo být jasné, že v Litvě stojí celé tři armády se čtyřmi mechanizovanými sbory a Rudá armáda by rozhodně provedla protiúder.

OKW muselo také předpokládat, že v případě omezeného úderu druhé verze by Rudá armáda velmi rychle znovu zaútočila druhým sledem svých armád a přisunula by armády Jižního a Severozápadního frontu, což by se stalo rychleji, než by Wehrmacht vůbec dokázal přimět jednotky obklíčžené v kotli ke kapitulaci. Přesuny spojeneckých vojsk na sever, do Finska, a další aspekty v té oblasti, ukazují na přípravy k zapojení Finska do války. Britská flotila v Egejském moři se zjevně připravuje vplout do Černého moře, tedy k podpoře jižního úderu německých, rumunských a maďarských vojsk z Besarábie, možná k útoku na Sevastopol. Pokud se chtějí do války přímo zapojit také britské

a francouzské, případně italské a turecké pozemní síly, pak omezená varianta úderu takovou možnost nenabízí. Tu naopak nabízí širší varianta, která by znásobila síly nasazené proti DRRA, a sovětské síly, nyní koncentrované, by naopak rozptýlila na nesmírně dlouhé frontě od Karélie po Kavkaz. Omezená varianta úderu by sovětské síly sice poněkud oslabila, ale nezbavila by je bojeschopnosti a dalšího útočného potenciálu. Širší varianta by naopak zničila celé jádro kádrové armády, znamenala by ztrátu iniciativy a přinutila by Sověty opustit evropskou část SSSR.

Pavlov byl opatrnější. Připomínal, že německé tanky nejsou konstruovány k tak rozsáhlé operaci, jakou je širší verze plánu. Ta předpokládá, že obě úderná křídla projdou za boje trasu dlouhou téměř 1 000 kilometrů, a to v krajině bez cest nebo jen s nevalnými řídkými cestami. Terén v západním Rusku je podmáčený a neschůdný. Zásobování nebude možné, neboť na hlavních železničních tratích bude sedět celá doposud mobilizovaná Rudá armáda. Tak rozsáhlý obchvat by musely motorizované armády protivníka provést rychle a v krátkém čase, ale k obklíčení hlavních sil DRRA by bylo nutné vyvést do průlomů velké množství pěchoty, která se pohybuje pomalu. Širokorozchodné železnice by nedokázali Němci využít po dlouhé týdny a měsíce. Taktéž podporu ze vzduchu by nebylo možno zajistit. I na poměrně malém bojišti v Polsku je nyní vidět, jaké obtíže vznikají velkým armádním celkům v oblasti logistiky, po pouhých 200 kilometrech. Je nepředstavitelné, aby se někdo pokoušel totéž uskutečnit v pěti až desetinásobném rozsahu, v daleko horším terénu v Rusku. Wehrmacht je mladou armádou, zatím bez velkých bojových zkušeností, a generál Pavlov pochyboval, že by se vrchní velení Wehrmachtu ihned napoprvé pustilo do tak riskantní operace. Úder severního křídla Němců do nitra Ruska by obklíčovaným jednotkám DRRA nezabránil v provedení plánovaných úderů na sever k Baltu a na západ

k Berlínu, což by útočné formace Wehrmachtu zcela odřízlo od výchozích bodů jejich útoku. Pokud chce Wehrmacht uspět, nemůže se snažit celek sovětských armád jen obklíčit, tím by je nepřipravil o bojeschopnost. Musí jejich celek rozbít a dezintegrovat a takovému záměru širší verze plánu nenasvědčuje. Provedení širší verze plánu by naopak oslabila obranu samotného srdce Německa a nezničila by ihned sovětské armády v Polsku schopné udeřit na Berlín navzdory německým křídelním útokům na Minsk, Leningrad a Kyjev. Tato rizika si OKW musí uvědomovat.

Na tento okamžik čekal lidový komisař bezpečnosti Vsevolod Merkulov. Merkulovovi i Beriovi bylo jasné, že jakkoliv si Golikov a Pavlov zdánlivě odporují ve svých argumentech, ve skutečnosti spolupracují. V rámci složitého mocenského systému Kremlu oba bojovali za armádu. Pavlov za hlavní štáb, Golikov za vojenskou rozvědku. Podporovali obě verze plánu, aby Stalin později nemohl armádě vytknout, že se mýlila a zavinila katastrofu. Merkulov sáhl do aktovky a s bazilišcím úšklebkem položil na stůl hromádku fotografií. Na některých byly zachyceny dlouhé železniční transporty o celé řadě plošinových vozů zcela zaplněných německými tanky. Na jiných byla vidět přistávající a rolující letadla s teutonskými kříži na ocasních plochách.

– Toto zachytila agenturní síť NKVD v uplynulém týdnu, upřesnil. – Transporty pancéřových divizí generála Rommela v Rábu a Székesféherváru, dále na nádraží v Baja. Německá letadla Luftflotte č. 4 přistávající na letištích u Miškolce a u Szolnoku. Jinými slovy: Značné síly Wehrmachtu se právě v těchto dnech přesouvají z Rakouska přes Maďarsko, do výchozích pozic v Rumunsku, v dunajské deltě a v Besarábii. Podle našeho závěru se Maďarsko a Rumunsko již rozhodly připojit k německému útoku v rámci širší verze Operace THOR. Bez ohledu na postoj Prahy.

– Je to tak, doplnil Beria. Naši agenti v řadách tajné Ukrajinské nacionalistické armády potvrzují urychlování příprav k celonárodnímu povstání na západní Ukrajině. Slovenská vláda vede tajná jednání v Budapešti bez vědomí Prahy. Pravděpodobně vyjednávají o odtržení Slovenska od ČSFR a připojení se k interventům.

Armádní důstojníci seděli jako opaření a Golikov zbledl jako křída. Pavlov se posléze sklonil nad mapou a počítal.

– Pak je vše jasné, kapituloval. – Odporuje to vojenské logice, ale takové soustředění sil nepochybně ukazuje na širší variantu. S pomocí Rumunů a s povstaleckými ukrajinskými silami by jižní křídlo kleští mohlo čítat až čtyřicet divizí. Bude podporováno letectvem z Maďarska, a pokud západní velmoci vplují do Černého moře, zajistí flotila letadlových lodí pravé křídlo tohoto útoku. Jakmile by útočník obsadil větší část západní Ukrajiny, nepochybně zde bude instalována jakási vláda a provedeny odvody. Pak by nacionalisté mohli postavit dalších dvacet divizí.

– Je to jasné, konstatoval Timošenko. – Obejdou se bez Čechů. Jejich obrněné divize nahradí Rommelova pancéřová armáda. Proto ji tam stěhují. Předem počítali s tím, že Praha zůstane mimo.

– Kdo je Rommel? informoval se Stalin.

– Moc o něm nevíme, přiznal Golikov. – Bývalý nacist. Začínal u pěchoty a bojoval již ve světové válce. Působil jako velitel Hitlerova eskortního praporu a zdá se, že ho nezajímala ani tak nacistická ideologie jako právě Hitler. Plukovník Rommel mu bezvýhradně věřil, a když došlo v Berlíně k převratu, bránil se svým praporem po celý týden postupimská kasárna. Kapituloval teprve tehdy, kdy již bylo po všem. Po mnichovské válce se spřátelil s Guderianem a ten ho přijal mezi tankové velitele. Napsal knihu o taktice pěchoty, která se prý používá při výuce důstojníků. Snad píše také něco o taktice pancéřových a motorizovaných vojsk. V létě 1941 byl povýšen na

generálmajora, ale nemá žádné bojové zásluhy. Teď se náhle objevil jako velitel Skupiny BALKAN a přesouvá své jednotky do Rumunska.

– Tedy vojenský teoretik, zdá se...

Stalin se tvářil klidně a nezájemně. Nepochybně již Merkulovovy fotografie viděl a NKVD u něho získala cenné body, na rozdíl od armádního velení. Golikov a Timošenko poněkud zachránili reputaci armády tím, že od počátku uvěřili v širší variantu Fall THOR. Zprávy o pozvolné, ale neustávající mobilizaci rumunské armády docházely pravidelně. O Rommelově armádě se také vědělo již delší dobu a kamínky mozaiky do sebe konečně začínaly zapadat.

– Není složité to pochopit, ozval se konečně i Molotov. – Užší varianta plánu neponechává žádnou možnost Britům a dalším spojencům evropské protisovětské aliance zapojit se do války proti nám. Akce by probíhaly jen v Polsku. Plán nezahrnuje možnost útoku z Finska nebo ze Středního východu. Širší varianta naopak umožní nasadit v Pobaltí, Finsku, na Balkáně, z černomořského pobřeží až po Írán jakékoliv síly kteréhokoliv zájemce o rozkouskování a pohlčení SSSR i Ruska. Má to být švédský stůl. Každý se obslouží sám a zpočátku, než budeme poraženi, si navzájem pomohou, nebo alespoň budou své akce koordinovat. Němci mají rozhodně zájem o to, aby ve válce nezůstali sami. Udělají vše, aby se Západ zapojil. Z politického hlediska má smysl jen široká varianta plánu.

– Imperialisté jsou jako smečka šakalů, varoval stařeček Kalinin, formální prezident země. – Klidně nechají Německo vykrváct v boji s námi, aby ho potom mohli dorazit. Tím by získali dvojí kořist. K smrti zraněný Sovětský svaz a zcela vyčerpané Německo.

– Ano, souhlasil Molotov. – Ale Němci nejsou hlupáci, aby dobrovolně vykrváceli ve smrtelném boji s Rudou armádou

a ponechali si v zádech odpočaté šakaly z Londýna či z Wallstreetu.

Stalin opět významně ťukl dnem dýmky o stůl.

– Dost hádek, soudruzi. Borisi Michajloviči. Vy jste ten plán studoval z nás asi nejdéle. Řekněte nám tedy, co se stane a kdy se to stane.

Stalinův vojenský poradce a náměstek lidového komisaře obrany pro operační plánování, generál Šapošnikov, přistoupil k mapě.

– Plán stanoví, v případě užší verze, začátek útoku na šestý den poté, kdy čela sovětských útočných formací dosáhnou poslední polské linie na řece Varta. V případě širší verze se jedná o čtrnáctý den. Je to, jako by nalíčili bombu, a časovanou rozbušku máme odpálit my, jakmile se naše čelní sledy dostanou k Vartě. Nyní k širší verzi.

V den X, po ranním úderu Luftflotte 1 a 2, zaútočí úderné uskupení 1. a 4. tankové skupiny v síle asi 3 000 tanků z výchozích postavení ve východním Prusku ve směru Minsk-Smolensk. Útok bude podporovat 4. a 18. armáda skupiny armád NORD, zatímco 16. armáda vyrazí při pobřeží Baltu ve směru Kaunas a Riga. Současně s tímto hloubkovým úderem provede Kriegsmarine, posílená o západní námořní flotily, ve spolupráci s ponorkovým loďstvem a s námořním letectvem soustředěný úder na sovětské baltské přístavy a pokusí se zničit Baltskou flotilu. Bude-li útok úspěšný, zhruba do týdne se k němu připojí finská armáda posílená o západní expediční sbory s cílem obsadit leningradskou oblast, Murmansk a celé Pobaltí. V den X+3, jakmile bude naše pozornost odlákána k severu, zaútočí z nástupišť v Besarábii expediční sbor generála Rommela, který bude ve druhé vlně doplněn o 2. a 3. tankovou skupinu. Útok, celkem asi 2 500 tanky, bude podporován třiceti divizemi rumunské armády a maďarským letectvem. Bude veden tak, aby odřízl od pevniny Oděsu a Krym

a aby se severně od Kyjeva a Rokytna spojil se silami severních útočných formací. Zároveň se celá skupina armád MITTE v síle pět až šest armád pohne na celé frontě k východu a zahájí likvidaci obklíčených sovětských sil. Útočník poté zaujme pozice na Dněpru a přeskupí se. Jakmile budou sovětské síly uzavřené v tomto obřím kotli likvidovány nebo donuceny ke kapitulaci, bude obnoven útok ve směru Moskva, Tula a Charkov, přičemž cílem jsou naše výrobní kapacity. Západní spojenci, ale to plán jen předpokládá, počítají v této fázi s rozsáhlým vyložením v ústí Donu a s postupem k severu tak, aby náš průmysl připravily o surovinovou základnu. Ze stejného důvodu překročí imperialisté Kavkaz a zmocní se tamních ropných rafinérií. Poté, bude-li to možné, zahájí postup na Stalingrad.

V záloze má Wehrmacht ještě skupinu armád SÜD v oblasti Rakouska, která bude použita a nasazena podle okolností, možná se bude přesouvat přes Slovensko a udeří ve směru na Lvov. Německo vrhne do těchto operací téměř veškeré své ozbrojené síly o dvou stech divizích, neboť za stávajících okolností není nuceno udržovat zajišťovací síly na západní hranici Říše. Hlavním cílem Wehrmachtu, ihned po obklíčení Rudé armády, bude úder na Moskvu, který má být završen ještě před příchodem zimy. Moskva je centrálním železničním uzlem Ruska a její obsazení by zcela rozštěpilo naše zbylé síly a znemožnilo by nám zaujetí nové fronty. Nedokázali bychom zásobovat sever a tam by, po pádu Leningradu, nastal rychlý konec. Z Moskvy lze udeřit jihovýchodním směrem na Voroněž, do týlu vojsk, která by bránila východní Ukrajinu. Moskva je navíc sídlo strany a vlády a její obsazení by mělo, podle názoru OKW, rozhodující psychologický účinek. Proto by úder na Moskvu provedli ještě před tím, než by naše obklíčené armády donutili ke kapitulaci.

– Tak je to, promluvil náhle hlasitě Stalin. – Zrada a nedostatečná bdělost našich soudruhů. Naivní představa, že

imperialisté a fašisté budou jen trpně čekat, až my osvobodíme utlačované národy a třídy Západu. Co s tím teď hodláte dělat, soudruzi? Vrátit lid Polska beckovským plukovníckým diktátorům, frankofilním imperialistickým přísluhovačům a omluvit se za pokus osvobodit tamní proletariát?

– Jestli dovolíte, soudruhu Staline, povstal generál Pavlov. – Situace přece vůbec není tak zlá. Němci celkově převahu nemají. Ani v technice, ani v letectvu, ani v dělostřelectvu, ani v celkových početních stavech armády. U nás probíhá mobilizace a od prvního června jsme vyzbrojili další milion vojáků. Ani tím mobilizace nekončí a brzy dosáhneme trojnásobného převýšení německých branných sil. Wehrmacht může dosáhnout převahy jen tehdy, pokud se necháme zaskočit a překvapit. Ale na naší straně je nyní neocenitelná výhoda. Víme, kdy a jak hodlá nepřítel zaútočit, a můžeme podniknout protiopatření. Pro Němce se jejich plán může stát pastí. Sami nám umožní rychle a naráz zničit větší část Wehrmachtu. Vyrazí na východ a sami nám tak otevřou cestu na Západ. Jde jen o to přesměrovat na křídla záložní armády druhého sledu, připravit na křídlech obranná opatření a v Prusku i v Besarábii zaútočit o den či dva dříve a sami. Jestliže se pancéřové armády Wehrmachtu chystají k útoku, nebudou připraveny se bránit.

Stalin konečně povstal a odložil dýmku.

– Vy jste optimista, soudruhu generále, konstatoval, jako by ho to zjištění příjemně překvapovalo. – To je řeč, která se mi líbí. To je řeč komunisty. Pro vaši informaci, soudruhu Pavlove: Právě tato široká verze německého plánu byla dodána ze zdrojů, které my považujeme za spolehlivější. Nyní se tedy podrobně seznamte s tímto německým plánem, vraťte se do štábu a urychleně vypracujte plán protiopatření k zachycení německého útoku a k jeho zadušení v samém počátku. Vojska budou zatím postupovat na západ podle předchozích plánů. Díky zpoždění

stojíme teprve na Visle a máme tedy dost času na přípravu. Rozbušku na řece Vartě jsme ještě neodpálili, a když ji odpálíme, učiníme tak ve chvíli, která bude vyhovovat nám, nikoliv nepříteli.

Timošenko, Pavlov a Měreckov se během jednání neustále střetávali pohledy a jejich obličejové dostávaly nápadně bledou barvu. Rozuměli si beze slov. Na rozdíl od starých revolučních velitelů patřili k mladší vrstvě. Jejich myšlení se od počátků kariéry zabývalo již skutečně moderní válkou a z myšlenek na Velký pochod Sovětů na západ jim naskakovala husí kůže po celém těle. Vorošilova, Buďonného či Kulika Stalin raději nikdy ke skutečnému válčení nepustil. Packaly typu Bljuchera, Rejtěra či Tuchačevského nechal rovnou postřílet. Řezníci, kteří se proslavili dělostřeleckou likvidací bezbranných vesnic, se pro válku doopravdy nehodili. Pavlov zažil válku ve Španělsku, a i když se nedala srovnat se skutečným střetem velkých plně vybavených armád, věděl, o čem je řeč. Do kroužku patřil i Žukov, který zažil skutečnou válku v Mongolsku. Nejdřívější zkušenost prodělali Timošenko a Měreckov v osmatřicátém ve Finsku. Proti směšně malému státečku tehdy nasadila Rudá armáda 900 000 mužů s moderní technikou, s tisíci tanky a letadly. Mannerheimova linie byla dlouhá jen asi 100 km a nedosahovala kvalit Molotovovy či Stalinovy linie. Ale bojovalo se na frontě dlouhé na 1 300 km, takže vliv linie byl zanedbatelný. A výsledek? Žádné armádě se nepodařilo splnit naplánované úkoly ani z jediné desetiny.

Nejdále postoupila 8. armáda, která, místo aby si omyla nohy v Botnickém zálivu, posunula se sotva o 70 km a pak musela utíkat zpátky. Ztráty činily celkem 150 000 vojáků, přičemž 45 000 padlo či bylo zajato. Obklíčeny a zničeny byly celé divize. Mnohokrát byly divize zastaveny a obklíčeny jen prapory a rotami finských střelců. Velitelé sovětských jednotek od prvního dne panikařili a přenášeli paniku na své podřízené. Nefungovalo spojení. Všude

se šířily děsivé fámy a podřízení jednali proti rozkazům nadřízených. Mnozí velitelé raději nevydávali žádné rozkazy a nejednali vůbec v hrůze, že by něco pokazili a byli pak za to zastřeleni. Hromadila se vylhaná hlášení přehánějící sílu nepřítele do strašlivých rozměrů, která měla poskytnout velitelům alibi pro nečinnost či neúspěch. Vyšší štáby pak nedokázaly posoudit situaci a vydávaly chybné rozkazy, nevyužily příležitostí. Rozpadala se disciplína a ztrácely se zásoby. Sovětská Baltská flotila uzavřela kolem finského pobřeží blokádu, kterou za tři měsíce bojů proplulo téměř 400 velkých obchodních lodí se zbraněmi, zásobami a dobrovolníky z ciziny. Ze čtyřiceti ponorek dokázalo zaútočit jen osm. Z jedenácti neozbrojených lodí, na které zaútočily, dokázaly ponorky potopit jen pět. Sovětské letectvo útočilo s převahou 26: 1 a i bez technických havárií činily jeho ztráty poměr 8: 1 ve prospěch Finů. Ještě po celý další rok probíhaly v armádě Stalinovy čistky a ty se nikdy úplně nezastavily. Velitelé měli strach velet. Nikdo nebyl ochoten učinit rozhodnutí a štáby všech stupňů se jen snažily vymlouvat nebo dosáhnout toho, aby rozhodl nadřazený stupeň, takže nakonec rozhodoval Hlavní štáb o naprostých detailech a prkotinách.

Timošenko, Měreckov, Pavlov, Žukov a mnozí další velitelé se upřímně děsili myšlenky, že by se měli s touto armádou vydat na západ, vést válku proti armádám Západu, proti Wehrmachtu a zodpovídat se za to. Stalinovo rozhodnutí pro útok ve čtyřicátém roce je téměř ochromilo. Snažili se svorně, co mohli, oddalovat toto šílenství nejprve reorganizací, pak nedostatečnou výzbrojí. Byli to oni, kdo vymyslel velké tankové sbory v naději, že jejich sestavení bude trvat dlouho. Průmysl v zázemí však plnil jejich přehnané a nesmyslné požadavky neuvěřitelným tempem a díky tomu byla nyní armáda přesycená technikou všeho druhu. Sbory měly nadbytek tanků a zvláště nadbytek tahačů. Generálové a maršálové se snažili zabrzdit Operaci BOUŘE poukazováním na

nutnost přezbrojit nyní letectvo a mechanizované útvary na novou generaci moderních zbraní, k čemuž musí být vycvičen dostatek vojáků a pilotů, secvičeny útvary a podobně. Jenže Stalin cosi tušil a tentokrát zadal pevný termín. Nenechal se ničím zvíkat, takže Rudá armáda útočila stejně málo bojeschopná jako kdysi ve Finsku, jen početnější a více vybavená, což znamenalo jen větší náchylnost ke zmatku a ztrátám. Velitelský sbor byl paralyzovaný vystrašenými alibisty. Jednotky musely do útoku v polovině přezbrojování s nevyvycvičenými obsluhami a posádkami. Všechno mohlo skončit naprostým fiaskem, ale zatím to vcelku šlo. Zasvěcení generálové si oddechli, když po válečných hrách v Moskvě pochopili, že se bude zatím útočit jen proti Polákům.

Vojska měla značné ztráty na lidech i na technice. Postup se opozdil za plánem. Velké mechanizované sbory se generálům vymstily, protože selhávala logistika a nepodařilo se dobýt významné opěrné body jako Varšavu a Brest. Přestavba železnic postupovala žalostným tempem. Ale kupodivu to šlo kupředu. Bylo co Stalinovi předložit. Bylo to méně, než chtěl, ale bylo to alespoň něco. Nevypukla panika a anarchie a někteří velitelé se snad skutečně naučili velet a válčit. Ve srovnání s Finskem byla tahle válka obrovským úspěchem, zvláště když Poláků bylo více, byli lépe vyzbrojeni než Finové a měli připravena hluboká vrstvená obranná pásma. Jenže Wehrmacht, to bude jiné kafe. Generálové a maršálové se nemuseli domlouvat slovy, aby si porozuměli. Nyní bylo zapotřebí přimět Stalina a jeho nohsledy, aby zastavili útok dříve, než postup na západ vyprovokuje Němce. Obě verze Plánu THOR, které získala rozvědka i NKVD, nahrávaly myšlenke zastavení útoku pod záminkou přípravy obrany a reorganizace jednotek. Evropané snad vymyslí něco, co by Stalina odradilo. Ještě se dalo zabránit katastrofě.

~

Po rozpuštění jednání Stavky i politbyra požádal Stalin Šapošnikova, aby zůstal, nechal přinést víno a vyzval svého hosta, aby si zapálil cigaretu. Kouřit ve Stalinově přítomnosti nesměl nikdo, jen Stalin sám. Toto bylo velké vyznamenání a projev důvěry.

– A teď mi řekněte, Borisi Michajloviči, co si o tom jako voják myslíte doopravdy. Vybrali jsme správně, když jsme vsadili na širší variantu?

– Vše nasvědčuje tomu, že ano, souhlasil Šapošnikov. – Ale i tak jde o velké riziko. Na oba případy se ovšem připravit nelze. Buď na jeden nebo na druhý.

– A co když nejde o dva plány, z nichž jeden je pravý a druhý dezinformační? Co když jsou platné oba?

– Jak to myslíte, soudruhu Staline? vytřeštil oči zcela vykolejený generál.

– Copak to nikoho nenapadlo? zamžikal Stalin jako starý prohnáný lišák. – Proč má širší verze plánu začít o týden později než užší verze? Co když si takový von Beck, Reichenau, nebo Guderian ve skutečnosti nevěří? Ano, Wehrmacht je možná dost silný, aby v koncentrovaných formacích prorazil naše linie, ale je dost silný, aby obklíčil a zajal celou Rudou armádu v obrovském kotli v centrálním Rusku, kde máme podporu obyvatelstva? Jak řekl Vjačeslav, nemohou se spolehnout na spojence. Ti slibují společnou intervenci, ale co když v tom pak nechají Germánce samotné vykrváčet? Oni nepotřebují po válce silné Německo.

– Rozumím, odtušil Šapošnikov. – Když už se chystají na tak obrovskou operaci, jistě se budou snažit nás obelstít. Bylo by divné, kdyby se nepokusili uplatnit nějakou teutonskou lest.

– Tak, kývl Stalin. – V Abwehru nejsou hlupáci. Musí předpokládat, že se o jejich plánu dozvíme. Vytvoří proto plány

dva. Dohodnou se s československou rozvědkou a jako v šestatřicátém jim nějak podstrčí falešný plán užší varianty. Postarají se o to, aby Beneš stejně jako tehdy sehrál roli poslíčka a přihrál nám užší verzi útočného plánu. V určený den pak nějaké omezené síly skutečně zaútočí podle tohoto plánu. Pokud bychom se nechali oklamat, přeskupili bychom své síly ke středu fronty a oslabili svá křídla. A týden poté Němci udeří podle širší verze, o které jsme neměli mít ani tušení. Pak by se všechny naše hlavní síly nacházely uprostřed pole nebo na pochodu a oni by nás skutečně dokázali obklíčit někde v divokém Polesí, nahnat nás do lesů a do močálů a bez boje si vzít Moskvu i to ostatní. A nemuseli by při tom ani moc vykrváčet.

Šapošnikov zalapal po dechu. Hospodáře nemohl nikdo přechytračit. Opět prokázal, že je oprávněně vůdcem sovětského lidu. Opět byl dva kroky před ostatními, přede všemi. Československému prezidentovi nevěřil ani na okamžik. Zdroj z Luftwaffe prokázal spolehlivost již dříve, za Hitlera, kdy to pro onoho agenta bylo v Říši mnohem nebezpečnější než dnes.

– To by bylo rafinované, ale organizačně dost náročné... Jestli dobře rozumím, pak urychleně přeskupíme a doplníme vojska v Polsku, přesměrujeme armády druhého sledu na křídla, zachytíme německý úder k odlákání pozornosti, protože bude slabý a předstíraný, a vyčkáme na hlavní úder podle širší verze. Zatímco Jižní a Severozápadní front zachytí tento úder v obranných pozicích, tanková čela Západního a Jihozápadního frontu se vrhnou vpřed na Odru a na Gdaňsk a odříznou severní čelist německých kleští.

Stalin vstal a stiskl svému oblíbenci rameno.

– Ne, Borisi Michajloviči. Nerozuměl jste mi dobře. My přece známe načasování obou úderů. Spuštění časovače rozbušky je v našich rukou. Odpočítávání začne, až naše vojska prolomí poslední polskou linii odporu. My rozhodujeme o tom, kdy mají

naše tanky dosáhnout poslední polské linie, a odstartovat tak odpočítávání. My skutečně přeskupíme a doplníme vojska, ale na hlavní úder nebudeme čekat. Dokonce ani na ten vedlejší a předstíraný nebudeme čekat. Nedáme jim čas k provedení ani jedné z obou verzí jejich plánu. To my udeříme jako první. Náš postup do Polska měl přece svou smrtelnou Achillovu patu. Onen týden či dva, které potřebujeme, abychom doplnili a reorganizovali armádu před útokem na Německo. Víme, že v tu dobu budeme nazí a bezbranní. Kdyby udeřili tehdy, je s námi konec. Jenže oni neudeří. Konečně máme jistotu. Obě verze jejich plánu nám dovolují to nejdůležitější, totiž získat ony dva týdny k přeskupení a mít jistotu, že v tu dobu na nás neudeří. Protože ještě nepřekročíme Vartu. Až ji překročíme a oni začnou odpočítávat, bude už pro ně pozdě. A teď prosím jděte a dohlédněte na Pavlova.

~

Hrubý nástin protiopatření a reorganizace sovětských sil přivezl Pavlov do Kunceva již za dva dny. Navrhl, aby bylo využito zbývajících času k posílení křídel sovětské fronty rychlými přesuny armád druhého sledu. Konkrétně takto:

- Veškerá vojska DRRA upustí od jakýchkoliv obranných opatření a připraví se k provedení mohutného úderu, který bude mít povahu hloubkových útočných operací.
- Pouze Severní front: (27., 14. a 7. armáda) se připraví k zachycení spojeneckého náporu na Leningrad, přičemž 27. armáda Severního frontu bude vysunuta na západ do Estonska, aby bránila pobřeží Finského zálivu. Vzhledem k tomu, že tento front nelze ihned posílit, budou jeho úkoly dočasně defenzivní.

- Severozápadní front: (23., 8. a 11. armáda) se urychleně přeskupí do útočných formací v Litvě. Toto křídlo bude posíleno 28., 17., 24. a 22. armádou druhého sledu. Bude jim přiděleno těžké dělostřelectvo hlavní zálohy. Tankové a mechanizované síly SZ frontu dalece přečíslí mechanizované síly útočníka.
- Západní front: (13., 4. a 10. armáda) budou dále postupovat koridorem severně od Varšavy, aniž se budou zdržovat obléháním či dobíjením města. Jejich pozice doplní a posílí 3. armáda, která za tímto útočným seskupením a začne zajišťovat jižní hranici Pruska a přerušit komunikace. Celá tato útočná skupina musí v co nejkratším čase dosáhnout Toruně, obsadit pravý polský břeh Visly a vytvořit předmostí na levém břehu. Poté se jednotky zastaví a provedou urychlené soustředění, reorganizaci a doplnění stavů i materiálu. Mechanizované sbory Západního frontu musí být plně bojeschopné a připravené k výpadu na východ, na Gdaňsk a Gdyni již v okamžiku, kdy dokončí soustředění a přípravy SZ front.
- Armády Jihozápadního frontu (5., 6. a 26.) postoupí na západě na linii Toruň-Konin-Lodž-Čenstochová. Zde zastaví postup, doplní se a reorganizují tak, aby byly připraveny k úderu ve stejnou dobu, kdy bude připraven SZ a Z front. Pak podle instrukcí udeří na nepřítele, aby předešly již prvnímu klamavému útoku skupiny armád MITTE. Budou posíleny 16. záložní armádou a také druhosledovou 21. a 20. armádou, 12. armáda bude posílena o frontové zálohy a sehraje stejnou roli jako 3. armáda na severu. Bude jistit jižní křídlo frontu proti útokům z Rumunska, případně ze Slovenska. Podle instrukcí proniknou její síly skrze Karpaty směrem na Satu Mare a do nitra Maďarska tak, aby předešly zahájení německé hlavní ofenzívy. Úkolem JZ frontu bude obsazení Slezska, severního předhůří Karpat a údolí Odry ve směru na Žitavu a Frankfurt.

- Jižní front (18. a 9. armáda) se připraví, dle instrukcí předejít rumunsko-německý útok a rozdrtit nepřátelská uskupení jižního směru ještě na jejich území. Bude posílena druhosledovou 19. armádou. Další tři armády (29., 30., 31.), které jsou v procesu formování, budou po dosažení bojeschopnosti přeměrovány také na jih, vytvoří zálohu, za účelem protiútoků do Rumunska a Maďarska. Úkolem J. frontu je proniknout v oblasti Fokšan do údolí Dunaje a z jihu obejít obrannou karpatskou linii, v případě potřeby vytvořit linii proti útoku bulharských či tureckých ozbrojených sil. Pokud to nebude nutné, pokračovat k Bělehradu a k Budapešti.
- Baltské a Černomořské loďstvo se shromáždí v opevněných přístavech, pod ochranu pobřežního letectva a dělostřelectva. Posíleno bude pobřežní letectvo v obou oblastech a vojska i námořníci se budou snažit zabránit nepřátelským vyloděním. Hladinové loďstvo v den X-1 zaminuje nepřátelské přístavy. Ponorky budou jednat aktivně a narušovat spojenecké operace v Baltském a v Černém moři. Dunajská flotila bude pomocí výsadek a dalších akcí aktivně podporovat postup JF.

Úkolem vojsk SZ frontu je úder na linii Königsberg-Suvalki západním směrem, likvidace silných tankových a motorizovaných uskupení nepřítele za řekou Niemen a obsazení východního Pruska.

Úkolem Z frontu je kombinovaný úder v severozápadním směru na Gdaňsk a Gdyni do zad armádám nepřítele bránícím východní Prusko a současně úder v západním směru na linii Odry, kde bude vytvořeno předmostí v oblasti Kostřína.

Úkolem vojsk JZ frontu je úder v západním směru, do Slezska, a dosažení linie Odra-Nisa. Úkolem druhosledových záloh frontu je provést úder karpatskou branou na Satu Mare a do nitra Maďarska, tak, aby jeho síly mohly být vrženy do

týlu rumunských armád nebo ve směru Budapešť-Vídeň, dle okolností.

Úkolem J frontu je zničení vojsk nepřítele v oblasti Besarábie a dunajské delty a postup údolím Dunaje k Západu, včetně obsazení Ploješti a Bukurešti.

Záměr: Vrchní velení DRRA zvolí vhodný okamžik k dokončení obsazení zbytku polského území. Překročením linie řeky Varty našimi vojsky bude v Německu a Rumunsku uveden do pohybu útočný plán nepřítele, jehož časové koordináty jsou známy. V den X-1, tedy pět dnů po překročení řeky Varty a jeden den před chystaným útokem Wehrmachtu, který má mít pouze charakter bojové provokace k odlákání pozornosti, budou zahájeny útočné operace DRRA. Všechny jednotky dosáhnou plné připravenosti a bojeschopnosti nejdéle do 16. července. V tento den jednotky Z a JZ frontu zahájí postup přes linii řeky Varty. Tyto akce přejdou 21. července ve všeobecný útok proti jednotkám Wehrmachtu, Rumunska a Maďarska a do bojových akcí vstoupí také jednotky SZ a J frontu. Pokud nebude nezbytně zapotřebí jiného postupu, budou vojska respektovat hranici ČSFR.

Letecké síly musí do 16. července vybudovat a zprovoznit dostatečnou kapacitu letišť nutnou k dostatečné blízké vzdušné podpoře všeobecného útoku a k hloubkovým operacím do nitra Německa.

Třetí týden

Běžel třetí týden od vpádu Rudé armády do Polska. Drama na polských bojištích sledovala celá Evropa se zatajeným dechem. I největším skeptikům a členům socialistických stran začínalo docházet, že se zde děje cosi podivného. Polsko bylo přepadeno bez vyhlášení války a důvody, původně nabídnuté TASS k ospravedlnění „bezpečnostní“ akce ozbrojených sil SSSR se náhle zdály nepřiměřeně bezvýznamné vzhledem k rozsahu „bezpečnostní“ akce, která zjevně přerostla v regulární válku. Španělští komunisté, kteří se prohlásili za další novou sovětskou republiku, právě dokončovali obsazení Portugalska. Zde se již ani nehovořilo o bezpečnostní akci a o důvodech. Na území Portugalska se nenacházely žádné cizí armády. Salazarovy ozbrojené síly byly směšné a nemohly rudý Madrid nikterak ohrožovat. Spojenci jasně prohlásili, že se nechystají k vylodění svých sil u Lisabonu. A přesto bylo Portugalsko bez vyhlášení války přepadeno.

Ve Francii se z původně omezeného stávkového pacifistického hnutí a z dezercí některých povolávaných záložníků rozhořela skutečná bolševická revoluce se všemi hrůzami a zvěrstvy. Revoluce zcela ovládla Paříž a nastolila teror. Byly ničeny přístavy a zbrojní závody, byli hromadně vražděni a popravováni odpůrci. Všechny světové deníky otiskovaly fotografie pořízené v Cherbourgu, Lyonu a v dalších městech osvobozených loajálními silami, které se přidávaly pod prapor generála de Gaullea.

Velvyslanectví evropských zemí v Moskvě se rázem odmlčela a o osudu diplomatů i jejich rodin nepřišla na Západ žádná zpráva.

Mlčení bylo odpovědí na veškeré dotazy konzulů a představitelů neutrálních zemí. Obsazování ambasad a zjevné pohrdání mezinárodním právem i zcela samozřejmými civilizačními principy zarazilo a šokovalo i celou škálu levicových intelektuálů a naivních socialistů, doposud obdivujících první stát dělníků a rolníků z bezpečí demokratických svobod a systémů. Dokonce i ti, kdo by byli začátkem června pochopili, že SSSR musí kvůli Španělsku vstoupit do války s aliancí koloniálních mocností, přicházeli po přepadení Polska o iluze. I věčně hašteřivým, krátkozrakým a sobeckým politikům docházelo, že na východě se nerozehrává běžný typ války o území, o zisky či světové trhy, ale válka o záchranu civilizace vůbec.

Naproti tomu ministerstva války či obrany klíčových zemí, štáby jejich armád a loďstev jednaly od prvního okamžiku. Zprvu se jednalo v skrytu, neboť s ohledem na veřejné mínění čekali vojáci na to, až jejich křížové tažení posvětil jejich vlastní politické reprezentace v Ženevě. Rozvědky Wehrmachtu, armád Malé dohody a západních armád vyslaly na polské bojiště doslova záplavu pozorovatelů i analytiků všech druhů zbraní. Na bojiště vtrhli i propagandisté s úkolem zpracovat veřejné mínění evropských zemí správným směrem, vyléčit národy z pacifismu a připravit je na oběti.

Osmého dne války zahájil činnost Výbor pro společné válečné operace, jemuž poskytla holandská královna Wilhelmina několik paláců ve staré pevnosti v Naardenu. Výbor byl jakousi obdobou malodohodové Rady náčelníků štábů. Ve výboru skutečně zasedli náčelníci štábů armád Velké Británie, Francie, Itálie a Německé říše. Zástupce do výboru vyslaly štáby Finska, Frankova Maroka a Polska. Řecko, Turecko, Írán, Malá dohoda a Švédsko vyslaly zatím jen pozorovatele. V Ženevě samy zůstávaly trvale vysoké diplomatické mise vybavené pravomocemi pro případ nutnosti schválení dalších dokumentů a opatření s mezinárodním dosahem.

VSVO pracoval zatím na bázi celkového konsenzuálního usnášení se. Štáby armád všech zemí zapojených do VSVO jednaly samostatně a pouze tehdy, když se náčelníci štábů shodli na úplném stoprocentním konsensu. Dále se jednalo tak, jako by byl konsensus rozkazem nadřízeného velení.

Námořní velmoci dospěly velmi rychle k prvnímu konsensu o tom, že SSSR je třeba v prvním kole naprosto vyhostit z mořské hladiny, zničit jeho flotily a potopit každé plavidlo s rudou hvězdou až do velikosti rybářské pramice. Dále rozstřílet a rozbombardovat jeho přístavy a uzavřít jeho ozbrojené síly na pevnině. Tím by námořní mocnosti získaly volnost manévru a bohatou volbu místa, kde vylodit své pozemní jednotky. Admirality rozesílaly depeše a radiogramy a po všech mořích světa začal hon na sovětské obchodní i válečné loďstvo. Japonští politici a stratégové na druhém konci země si mohli nyní pouze rvát vlasy. Kdyby se dokázali závčas domluvit s velmocemi a posečkali s útokem k jihu pouhého půl roku, mohli mít nyní ještě celé své loďstvo a mohli směle dobývat Sibiř, zaštitění a zásobování právě velmocemi, s nimiž se hloupě ocitli ve zničující válce. Nyní již bylo pozdě na obnovení mírových jednání. Američané nemohli zapomenout na zákeřný přepad Pearl Harboru a jen tak nějaká omluva by s jejich veřejným míněním nic nezmohla. Po vítězství u Ceylonu požadoval ministr Corden Hull, v dojemné shodě s Winstonem Churchillem, kategoricky japonskou kapitulaci, anebo úplnou porážku, v níž bude ostrovní země docela zničena. V každém případě by to znamenalo obsazení Japonska armádami spojenců a jeho odzbrojení. Stalin také nebyl nakloněn myšlence mít proradné šikmooké plemeno za spojence, zvláště jde-li o imperialistický stát. Tokiu nezbývalo než bojovat do hořkého konce.

12. června spustily v Egejském moři u Athén kotvy britské letadlové lodi Formidable a Indomitable, tři britské bitevní lodi

v čele s vlajkovou Princ of Walles doplněné francouzskou Richelieu. Zbytek loďstva připlouvajícího z Tichomoří se přesouval na západ okolo Gibraltarů a k mateřským ostrovům, kde měl obdržet nové úkoly. Nad loďstvem u Athén převzal vrchní velení admirál Cuninghham (Somerville zůstal v Tichomoří) a flotila byla zařazena do stavu středomořského loďstva. Brzy se připojila také hlavní italská flotila pod velením admirála Artura Riccardiho na Vittorio Veneto. Admirál ABC dostal z admirality nové rozkazy a úkol. Za první, zabránit zaminování černomořských úžin sovětskými minonoskami či dokonce jejich obsazení rudým výsadem na pevninu. Za druhé, vypracovat plán ovládnutí Černého moře, zničení Černomořské flotily, Sevastopolu a dalších námořních základů Sovětů se zřetelem na motivování Turecka k přímému vstupu do války proti SSSR, což by později umožnilo otevřít kavkazskou frontu a bombardovat jih Ruska. Za třetí podporovat síly Malé dohody v oblasti dunajské delty v případě vypuknutí bojů v tomto prostoru. Do Iráku a Sýrie nechal generál Harris převelet dvě perute úplně nových avro lancasterů a k Hormuzskému průlivu vyplul nákladní konvoj s pumami a náhradními díly.

12. června dorazila do finského Turku také poslední část Falkenhorstovy 10. armády a celá skupina se zvolna přesouvala podél jižního pobřeží ke Karelské šíji. Maršál Mannerheim trval na tom, že Karelskou šíji budou hájit v první řadě finské jednotky, s čímž Falkenhof velmi rád souhlasil, neboť považoval svou armádu za ryze ofenzivní seskupení určené v pravý čas k protiútokům. Proti třem armádám Severního sovětského frontu o 21 divizích (4 TD, 2 MD a 15 SD) zde nyní stál ekvivalent spojenci přezbrojené finské armády o 14 divizích (2 TD a 12 PD), posílený německou 10. armádou o 9 divizích (2 TD, 1 MD, 3 HD a 3 PD). Ve střední části Finska, při pobřeží Botnického zálivu, se soustřeďoval a secvičoval britský expediční sbor generála Corca

a generál Park, vrchní velitel britských leteckých sil RAF NORTH-EAST, zde pilně dohlížel na budování dostatečné kapacity letišť pro britskou stíhací eskadru.

Admirál Reader předložil již koncem dubna plán činnosti Kriegsmarine v případě války s bolševickým Ruskem. Především začal na Baltu soustřeďovat celé říšské loďstvo. Plán předpokládal, ještě před vypuknutím války, dopravit Falkenhorstovy síly do Finska a vybudovat síť námořních leteckých základen vybavených dostatkem munice, pohonných hmot a opravárenskými servisy. Masivní přelet letadel na tyto základny mohl být uskutečněn až na poslední chvíli. V prvních hodinách války se měly ponorky a těžké lodi přesunout na pozice, ze kterých by mohly zablokovat ruskou Baltskou flotilu v přístavech, ve kterých byla rozptýlena, zejména se jednalo o Ljepajau, Talin, Rižský a Finský záliv. Vjezdy do těchto základen měly být několik dnů předtím zaminovány. O uvězněné lodě a pobřežní obranu se mělo postarat letectvo. Z moře pak měla být, za pomoci Home Fleet a letectva z pronajatého švédského ostrova Gotland, podporována obrana Pruska a Finska, evakuováno obyvatelstvo a zásobovány enklávy odříznuté u pobřeží. Hlavní částí plánu bylo zničení leningradských závodů, železnic a vyřazení značné části výrobních kapacit sovětských těžkých tanků závodu Kirov.

V Pyrenejích pokračovaly občasné přestřelky se španělskými pohraničníky. Loajální a bojeschopná zůstala pyrenejská 3. armáda generála Condé, která zajistila španělskou hranici, aby nedošlo ke spojení francouzských revolučních gard s madridskými bolševiky, a alpská elitní armáda generála Olryho. Pod velením admirála Darlana vzniklo jižní velitelství francouzských ozbrojených sil zahrnující jak pozemní síly, tak námořnictvo. Olryho armáda postupovala z horských pozic k Toulonu i Avignonu a zvolna obkličovala středisko povstání na jihu s centrem v Marseille. Z funkčních a revolucí nezasažených letišť na západě Francie a na

severu Maroka vzlétaly každý den nad Iberský poloostrov bombardovací svazy. Admirál Darlan přestěhoval svůj štáb na Menorku, přeměnil celé Baleáry v námořní základnu Francie a odsud řídil operace své flotily. Španělská pobřežní města a přístavy se zvolna měnily v hromady dýmajících trosek. Poté, kdy letectvo zlikvidovalo většinu skrytých dělostřeleckých baterií v dosahu palby, ožil i Gibraltar. Byl obnoven provoz letiště a do rejdy se vrátilo válečné loďstvo. Algercias na opačné straně zátoky se změnilo v město duchů. Akce španělského letectva slábly, ale Madrid ještě neřekl své poslední slovo.

18. červen 1942 – Praha

Prezidentovi tajemníci Prokop Drtina a Přemysl Šámal uváděli hosty do Benešovy pracovny v hlavní budově Hradu a krčili se při tom, jako by každým okamžikem měly na sídlo českých králů dopadnout bomby. Vysocí vojenští důstojníci i jiní členové Rady obrany státu přicházeli zachmuření a odhodlaní, mnoho nemluvili a zdravili se jen podáním ruky, salutováním či několika stručnými slovy. V pracovně vládla atmosféra napětí jako v hospodě, kde má za moment vypuknout pořádná rvačka.

Rada obrany státu se scházela zde na Hradě, neboť (na rozdíl od branně bezpečnostního výboru parlamentu) jejím členem byl také prezident, nejvyšší velitel armády, a Hrad byl tedy považován za nejvyšší velitelské stanoviště. Navíc se protokolárně nehodilo, aby prezident jezdil za členy vlády a ministry dolů do Strakovy akademie. Členy ROS byli kromě prezidenta také vrchní velitel armády armádní generál Ludvík Krejčí, prezidentův vojenský poradce Emanuel Moravec, náčelník vojenské rozvědky generál Hájek, náčelník TIS generál František Moravec, federální premiér

Rudolf Beran, ministr zahraničí Kamil Krofta, zástupci resortů hospodářství, komunikací a dopravy, případně přizvaní specialisté a hosté.

O deváté se dostavil prezident Beneš.

– Pánové, zahájil rychle a stručně. – Sezval jsem toto mimořádné zasedání Rady obrany státu, protože se u mé osoby sešlo množství znepokojujících informací, které se bezpečnosti republiky úzce dotýkají. Mnohé z informací jsem obdržel od některých z vás, zejména od svého poradce a z armádní rozvědky. Prosím tedy pana ministra obrany, aby se ujal slova.

Ministr František Machník vstal a začal přecházet po místnosti. Patřil k učitelským typům, kterým chůze pomáhá v soustředění, takže si svůj sklon k interiérové turistice již ani neuvědomují.

– Především se jedná o situaci v Polsku, kde Rudá armáda právě překročila Vislu a valí se na západ. Víme, že Wehrmacht soustřeďuje vojska u své východní hranice a každým dnem může Německá říše reagovat na postup Sovětů protiúderem. Pak by se na sever od našich hranic rozpoutalo opravdové peklo. Vzniká nám problém s častými úniky obklíčených polských jednotek na naše slovenské území a kulminuje migrace polského civilního obyvatelstva na všech hraničních přechodech od Dukly až po Těšín. Za prvé nás stojí mnoho úsilí se o uprchlíky postarat, za druhé polské ozbrojené jednotky sice odzbrojujeme, ale převážíme je dále na západ, kde jim vracíme zbraně, a tyto jednotky se vracejí na bojiště. To samo o sobě by se mohlo stát pro Sověty záminkou, aby napadli také naše území. Navíc se nyní vyskytla zvláštní anomálie a některé polské jednotky soustředěné u Rožumberoku a na Dunajci odmítají přesun k Těšínu, naopak setrvávají v těchto oblastech a reorganizují se. Jinými slovy, na cosi čekají. Dále: Od naší rozvědky a také z Aradu jsme obdrželi zprávy, podle kterých povolily maďarská a rumunská vláda přepravu velkých kontingentů německých ozbrojených sil, včetně pancéřových

jednotek, z Rakouska přes Stoličný Bělehrad k Bukurešti. Zahraničně politické důsledky nám asi vyloží zde pan kolega ministr, ale pokud by Německo vstoupilo do války se SSSR, měli bychom na území Malé dohody velké uskupení vojsk válčící strany. To by samozřejmě vyvolalo útok Rudé armády proti Rumunsku a karpatským opevněním. V takovém případě bychom byli nuceni ihned mobilizovat a v souladu se smlouvami bojovat na straně Němců a Malé dohody. Opět neznám právní výklad této situace. Jde skutečně o napadení spojence, když tento spojenec na své území vpustil armádu, která je ve válce s tím, kdo nás napadl? Posledním bodem je otázka stavu a bojeschopnosti naší vlastní armády. Pánové z hlavního štábu se domnívají, že jistá nemalá část záloh by v případě mobilizace proti SSSR mohla odmítnout nástup služby nebo neodmítnout, ale později vystoupit se zbraní v ruce proti vlastnímu velení tak, jak se to stalo ve Francii. Můžeme vůbec při tomto reálném předpokladu vyhlásit mobilizaci? A jestliže se to stane, budeme ochotni k drastickým represím proti vlastním vojákům, jak je ve Francii provádí síly loajální generálu de Gaulleovi? Existují i další reálná nebezpečí. Například skupina armád Wehrmachtu SÜD, soustřeďovaná v Rakousku, se může rozhodnout pro přesun na bojiště přes území východní Moravy, což by jistě vyvolalo značný odpor obyvatelstva a nás by to postavilo před neřešitelný problém, zda takový počín hodnotit jako napadení státu? Rizikovým faktorem je sudetoněmecké obyvatelstvo, které již dnes formuje domobranecké oddíly Freikorps a připravuje se podpořit říšské soukmenovce v boji proti Rudé armádě. Budou tak činit z našeho území a zavléknu tento stát do války? Co až budou zajati a sovětská strana zjistí, že jde o občany ČSFR?

– Jenom blázen si může myslet, že tento stát udrží neutralitu uprostřed světové války s bolševismem! štekkl podrážděně Beran.

– Mohu začít já se zahraničně politickým rozbořem situace, nabídl Krofta.

– Naše spojenecké smlouvy nezakazují členským státům Malé dohody vpustit na své území příslušníky cizí armády, dokonce ani příslušníky Wehrmachtu. Německo dnes není bojující zemí a stejně jako my, zachovává ozbrojenou neutralitu. Maďaři a Rumuni mohou později prohlásit, že tak činili v dobré víře a oni ani Němci nepředpokládali, že by někdo z nich začal válčit. Pokud by Wehrmacht z rumunského území zahájil válečné operace, pak bychom nebyli povinováni přijít Rumunsku na pomoc vojensky, protože si tento stav způsobili sami a agresi ze svého území dovolili a zprostředkovali. Pokud by ovšem bylo území Rumunska napadeno jen proto, že se na něm vyskytují příslušníci Wehrmachtu, kteří ovšem nebojují, pak by se jednalo o agresi a my bychom byli povinováni vojenskou pomocí. Velení všech armád by převzala rada náčelníků štábů v Aradu a vlády i hlavy států Malé dohody by dočasně ztratily pravomoci nad řízením svých branných sil. Tolik teorie. Skutečnost je taková, že nás naši balkánští bratránci cíleně dostali do pasti. Nejen oni, ale samozřejmě i RNŠ v Aradu. Tlačí nás k rozhodnutí. Pokud Wehrmacht začne bojovat s Rudou armádou v Polsku, může být napadeno Rumunsko a jsme ve válce. Zcela určitě začne bojovat Rumunsko a Maďarsko. Spojenci vplují do Černého moře a válku Moskvě vyhlásí také Turci a Bulhaři. Jugoslávie zůstává otázkou. Může tam dojít ke konfliktu mezi Srby a Chorvaty. Každopádně se Československo brzy ocitne přímo uprostřed obrovského bojiště. Je velmi pravděpodobné, že v tu chvíli se k válčícím stranám připojí Slovensko a naši Sudetendeutsche se pokusí o totéž. Nám zbudou jen motorizované sbory tvořené profesionálními vojáky a Hradní stráž.

– Pan premiér má pravdu, podotkl generál Krejčí. – Stojíme mezi dvěma sentinely, které se v úzké uličce řítí proti sobě.

Uhnout není kam. Buďto do jednoho z nich naskočíme a pak možná srážku přežijeme, nebo je po nás. Rozhodně nemůžeme zůstat stát a jen tak čekat. Právní rozborů jsou v tomto okamžiku naprosto neúčelné. Pravda je taková, že nás rudí napadnou ve chvíli, kdy se to Stalinovi bude zdát jako dobrý nápad, a na žádné právo se nás ptát nebudou. Pravda je taková, že když necháme padnout Rumuny a Maďary, odkryjeme tím celou jižní hranici republiky a budeme zničeni, i kdybychom se tvářili sebevíce mírumilovně a kdybychom mávali všemi možnými paragrafy a smlouvami. Před Mnichovem jsme také měli uzavřené smlouvy a druhé straně se právě válka nehodila, tak smlouvy roztrhala. Už bychom se z toho měli konečně poučit a namísto papírů se zajímat o sílu.

Krejčí potvrdil, že náčelníci štábů v Aradu, v čele s generálem Gajdou, zřejmě usilují o to, aby Malá dohoda byla nucena vstoupit do války proti SSSR. Praha sice může stáhnout svého zástupce v RNŠ, ale tím pouze ztratí jakýkoliv zbývající vliv na tento orgán a zdroj informací odtud. Případné vypuknutí války to nikterak neovlivní a na československých spojeneckých povinnostech to nic nezmění. Krejčí stručně doporučil, aby se Československá armáda připravila na možnost úplné mobilizace.

– Počty jsou jednoduché. Pokud se republika postaví po bok malodohodových spojenců, budou za ni nadšeně bojovat slovenské divize stejně jako Poláci, Rusíni, Maďaři a ze všech nejochotněji Sudetendeutsche. Záložníci z českých oblastí pak budou tvořit asi dvě třetiny stavů dvou třetin divizí, většinou pěších. Motorizované sbory jsou zcela spolehlivé. Rizikové elementy z dělnického prostředí by tvořily asi jen deset procent stavu všech branných sil a bylo by možno je rozptýlit ke statickým jednotkám hraničních oblastí na západě a na jihu Čech, kde se žádné válečné akce neočekávají. Když mobilizaci nevyhlásíme, je otázkou krátkého času, než nás někdo obsadí. V tom případě bychom zcela jistě

přišli o vojáky z řad Slováků a menšin. To, co by zbylo, by nestačilo ani jako pořádkové síly. Jinými slovy: Jedině mobilizace nám zajistí bojeschopnou armádu.

Ministr vnitra Černý oznámil, že podle plánů vnitřní bezpečnosti státu by v okamžiku jakékoliv revolty v armádě nebo ve fabrikách bylo vyhlášeno stanné právo na dotčeném území a policejní jednotky by preventivně zatkly radikální a levičácké elementy.

– Pan prezident nám to ovšem neulehčuje, když nechává návrh zákona o extrémistických stranách ležet na svém stole nepodepsaný.

Prezidentův vojenský poradce generál Emanuel Moravec mínil, že také podle jeho přesvědčení vstoupí Němci do války, jakmile se Rudá armáda dostane v Polsku dost blízko k německé hranici.

– Nebudou čekat. Byli by blázni, kdyby čekali, až se Rusové reorganizují, doplní stavy a zásoby a vtrhnou za Odru. Do dvou týdnů bude celá Evropa v jednom plameni. Od Finska přes Balt, Balkán a Turecko až někam po Kavkaz. Je to jasné a jednoduché jako facka. Také si myslím, že nebudeme moci zůstat mimo.

– Lidé to vědí, podotkl Beran. – Banky zaznamenávají masové výběry vkladů malých vkladatelů. V obchodech jsou vykupovány zásoby trvanlivých potravin. Nedovedou to vysvětlit a nemluví se o tom, ale ke slovu se dostávají instinkty. Jděte se podívat dolů do města do činžáků a domů. Tak uklizené, zásobené, vzpěrami vyztužené a vybavené sklepy jste neviděli ani v osmatřicátém. Všude se instalují mechanické větrací aparáty, aniž by Civilní obrana cokoliv vyhlásila nebo organizovala. Vůbec nejsou k dostání plynové masky. Z obchodů mizí nářadí, lopaty a krompáče, léky a obvazy. Po večerech se lidé baví jako nikdy předtím. V tančírnách vládne hotové šílenství. Kina jsou natřískaná. Lidé třeští jako mouchy před bouřkou. Ještě je klid,

chodí se do práce a do divadla, ale ve skutečnosti už to vědí. Čekají úder osudu.

– Dobrá, ozval se prezident a dal tak najevo, že bude hovořit. – Právě kvůli těm lidem. Dokud budu živ, nedovolím, abychom zavedli tento národ do šílenství masového vraždění. Už vůbec nedovolím, aby se tak stalo kvůli intrikám našich takzvaných spojenců. Pokud si vzpomínáte, varoval jsem vás před příliš úzkým spojenectvím s Maďary a Rumuny. Řekl jsem vám, abyste Gajdu poslali šupem do penze, a ne do vrcholných velitelských struktur, navíc ještě mimo naši pravomoc. Chtějí nás vydírat, tihle Atonescové a Telekiové? Zase nám budou diktovat nějakí králové a šlechta? Proto si pozvali německé divize? Máme jim pomáhat, i když víme, že válku proti sobě vyprovokují záměrně? Kdyby někdo zaútočil proti republice, to by bylo něco jiného, ale mám dát befel Československé armádě, aby šla umřít někam do Karpat kvůli bojechtivosti balkánských národů? Mám poslat naše lidi, aby umírali v Haliči nebo v Německu, jako to dělali Habsburkové? To nikdy neudělám, protože tento národ by mě pak musel proklít.

– Vždyť je to stejné jako v osmatřicátém, vzdychl Beran a rozhlédl se po ostatních účastnících rady. – Už je to tady zase. Opatřili jsme národu rohy, okovali jsme mu je a nabrousili. Vycvičili jsme ho k trkání, a když má na trkání dojít, tak mu ty rohy upilujeme a zavřeme ho do chléva. Pak budeme tiše doufat, že náš chlév řezníci minou. Vy byste nedal povel, ani kdyby obklíčili Prahu. Vy ho nedáte nikdy, vy posero.

– Je to pravda, přisvědčil Krejčí. – Přesně takhle jste, pane prezidente, mluvil před Mnichovem. Tvrdil jste, že je zbytečné nechat Němce, aby zmasakrovali národ, že je třeba fyzicky přežít, pak se uvidí. Téměř ta samá slova. Ještě nám začnete kázat o prázdném hrdinství a budeme vědět, na čem jsme.

– Pane prezidente, zapředl František Moravec měkce jako kocour. – Na konci prosince loňského roku jste při našem jednání

zde řekl, že své závazky k Malé dohodě nikdy nezcizíme. Také jste řekl, že není naším cílem zničení Německa, ale je naším cílem vynutit si vstup Francie a Británie do této chystané války, abychom neválčili, zatímco oni zůstanou za bukem. Řekl jste, že jakmile se to stane, jakmile bude vytvořena široká koalice s účastí Paříže a Londýna, nebudete již dále ničemu bránit. Nuže, nyní taková koalice vytvořena byla. V Naardenu zasedl spojenecký Výbor pro společné válečné operace a my v něm máme svého zástupce. Všechny velmoci včetně Itálie jsou ve válce s bolševiky. Spojenci již tvrdě bojovali v Tichomoří a vyslali své jednotky do Finska i ke Kavkazu. Jejich loďstva hlídají Bospor a plují na Balt, bojují ve Španělsku. Americké továrny vyzbrojují Wehrmacht. Bylo přepadeno Polsko, které Moskvu ničím neohrožovalo, což znamená, že také my můžeme být přepadeni, i když zachováme neutralitu. Neutralita nás nezachrání, jen silný spojenec a těch se nám dnes nabízí celá řada. Oni o nás stojí, a jakmile bychom se zapojili, nenechají nás na holičkách. Poukazoval jste tehdy na německé dobytčiny na východě, ale Německo je dnes v Evropě jediným velkým státem, který zachovává neutralitu, a jedinou zemí, která uspokojuje své dobytčiny v zahraničí, je SSSR. Nedivte se, že nerozumíme, v čem vidíte problém. Nechápeme, proč nadále bráníte armádě, aby se připravila na nevyhnutelné, a blokuje tím i úsilí diplomacie, aby zavázala stát do silných spojeneckých svazků, když neutralitu tak jako tak zachovat nelze. Jsme uprostřed bojiště. Nemůžeme za to, ale taková je realita. Rusové či Němci budou chtít přes naše území minimálně projít a možná je budou žádat, aby je mohli využít jako strategicky výhodné nástupiště proti nepříteli. Nemůžeme zůstat neutrální.

– Můžeme, trval prezident na svém. – Můžeme zůstat neutrální, když dáme všem stranám najevo své pevné rozhodnutí k neutralitě. Obsadíme forty a zmobilizujeme do nich tu sudetskou

vachpartu. Když se někdo pokusí překročit hranici, budeme se bít, ať je to Němec či Rus. Ale ne v cizině a ne za cizáky. Jako nejvyšší velitel ozbrojených sil jsem rozhodnut odvolat naše vojenské představitele z té podunajské vojenské rady. Odvolám všechny naše vojenské představitele odkudkoliv ze zahraničních misí. Na tom balkánském šílenství společně s Wehrmachtem se podílet nehodlám. To nedovolím. To je mé poslední slovo.

Přítomní členové Rady obrany státu zůstali na několik dlouhých vteřin bez dechu, jako by nemohli uvěřit tomu, co právě slyšeli. František Moravec si pomyslel, že Beneš hraje opravdu vysokou hru a zbyla mu už pouze jedna slušná karta, což je málo i na blufování. Nicméně opět své soupeře překvapil. Tuto kartu ve hře nečekali, respektive nečekali, že by byl prezident ochoten zajít tak daleko a vynést ji na stůl.

– Gajda vás neuposlechne. Zůstane tam a stane se vrchním velitelem vojsk Malé dohody.

– Pak se dopustí vlastizrady.

– Ne, rozpálil se Beran. – To vy jste vlastizrádce. V osmatřicátém jste chtěl vlastizradou předat stát Němcům, teď ho chcete připravit jako pěkně zabalené a vykuchané sele pro Stalina. To vy neustále od okamžiku, kdy jste se poprvé stal prezidentem, usilujete o zničení tohoto státu.

– Nepíše se rok 1938 a toto není Mnichov, odušil Beneš lakonicky a zachoval dokonale chladnou pokerovou tvář. – Tehdy jsme mohli volit jen mezi dvěma možnostmi a museli jsme volit rychle. Je pravdou, že jsem chtěl volit tu druhou možnost, vy jste mě přesvědčili a vyšlo vám to. Ale nyní máme na výběr celou řadu možností a nejsme pod tlakem ultimáta. Ještě máme čas pozorovat a rozhodnout se až v pravou chvíli.

– Málem bych zapomněl, přihlásil se opět o slovo generál František Moravec.

– Když už mluvíme o vlastizradě, jedna se nám tu rýsuje.

Přítomní rázem ztuhli a Moravec se mimoděk ohlédl k oknu, jestli Hrad neobrostlo šípkové trní.

– Všichni víte, že před časem kdosi v Paříži zavraždil bývalého sovětského vyslance a emigranta Alexandrovského. O jeho existenci vědělo jen málo osob a o jeho odjezdu věděl jen velmi úzký okruh osob. Vraždu bylo zapotřebí připravit a nám bylo ihned jasné, že někdo z onoho malého okruhu osob musel informovat Moskvu, neboť vraždu, a to již víme jistě, provedla NKVD. V zájmu bezpečnosti státu jsme se tedy soustředili na kontrolu interních linek a diplomatické pošty. Navíc jsme do řad personálu naší moskevské ambasády nasadili několik svých agentů. Zde je výsledek.

Moravec položil na stůl desky s tiskovinami a fotografiemi. Na desky položil magnetofonovou pásku.

– Musím vám bohužel oznámit, že náš pan moskevský velvyslanec Fierlinger je agentem NKVD. Zde jsou nahrávky jeho osobních a telefonických hovorů s jeho řídicím orgánem v Moskvě. Přepisy rozhovorů máte v deskách. Vyplývá z nich, že Fierlinger sděluje tajné službě SSSR fakta a skutečnosti, k jejichž sdělení není oprávněn. Pravidelně informuje svůj řídicí orgán o vnitropolitické situaci státu, o činnosti našich politiků a stran. Zejména jde o informace, které se týkají případné mobilizace a pohybu vojenských osob. Fierlinger naštěstí nemá konkrétní informace o výzbroji a organizaci armády. Neví nic o nejmodernějších zbraních. V mnohých případech se jedná o analýzy a prognózy popisující pravděpodobné jednání konkrétních osob a politických sil v různých krizových situacích, které budí dojem, že byly zpracovány na objednávku. Zde je listina, na které jsme vyjmenovali řadu událostí závažného charakteru v politickém vedení SSSR, které nám pan vyslanec jaksi opomenul sdělit. Co je ale nejhorší? To, že některé z informací, které pan Fierlinger ochotně sděluje dále, dostává

anonymně právě odsud z prezidentské kanceláře, a to zajištěnou diplomatickou telefonní a telegrafní linkou. Jednou z nich byla informace o odletu pana Alexandrovského. Uvnitř najdete kopie některých zpráv. Jsou psány v obrazném kódu, ale informovaná osoba jim velmi dobře porozumí. Ještě nevíme, kdo je tím vlastizrádcem ve vaší blízkosti, pane prezidente, ale zjistíme to už brzy, na to se spolehněte. Jisté však je, že pan vyslanec Fierlinger je stoprocentně vlastizrádcem a zrazuje tuto zemi ve prospěch cizí agresivní a nyní válčící mocnosti.

– Vy... vy odposloucháváte diplomatické hovory? zbledl Beneš. – Vy jste zešílel, pane generále. To je proti ústavě a proti zákonu! Uvědomujete si, že budete pohnán před soud?!

– Vy jste nechutný, bouchl Beran do stolu pěstí. – To je zlý sen. Tajná služba právě odhalila diplomata, který zrazuje stát v kritické době, a vás zajímá jen to, jak potrestat tajnou službu? Co jste to vůbec za člověka? Jaký to máte zájem na bezpečnosti republiky? Nemělo by vás spíš zajímat, kdo z vašich lidí informuje ruskou tajnou službu?

– Já myslím, že bych měl být zažalován, šklebil se Moravec škodolibě. – Bude to velmi zajímavý proces a já se na něj docela těším. Mimochodem, mezi mé povinnosti patří informovat o těchto skutečnostech i parlamentní branně bezpečnostní výbor, což znamená, že se tato informace dostane do sekretariátů politických stran.

– Pane ministře, obrátil se Beran na Kroftu, – doufám, že Fierlingera okamžitě odvoláte z Moskvy domů. To pak bude proces.

– Měli bychom se všichni uklidnit, doporučil oplátkou Krofta. – Pánové, až vystřízlivíme, doufám, že si ujasníme následky. Mám na mysli následky toho, kdyby se Fierlingerova zrada, pokud je to zrada, dostala na veřejnost. Totéž platí o odposlouchávání a monitorování diplomatických kanálů naší tajnou službou. Totéž

platí o podezření, že v prezidentské kanceláři máme zrádce. Také bych radil neodvolávat prozatím naše důstojníky a vojenské mise z malodohodových štábů a zemí, protože takový čin bychom neutajili a potom, obávám se, by se dostalo na veřejnost i vše ostatní, o čem jsme tu dnes hovořili. Nemůžeme si dovolit dát najevo nejednotnost. Právě dnes si nemůžeme dovolit vyvolat v národě zmatek, nedůvěru v nejvyšší vedení státu a korunovat to řadou politických skandálů, které sahají až do prezidentské kanceláře. Ostatně pokud je Fierlinger jako můj přímý podřízený vlastizrádcem a pokud se tato informace dostane na veřejnost, musel bych i já osobně odstoupit z funkce ministra zahraničí.

– To je pravda, kývl zachmuřený ministr Machník. – Pokud, pane prezidente, odvoláte vojáky z malodohodových štábů, nejen že proti sobě postavíte celé velení armády, ale nažene to vítr do plachet slovenským separatistům a můžeme se nadít rychlého odtržení Slovenska od republiky, kterému pak nebudeme schopni zabránit.

– Nejen Gajda, řekl generál Krejčí. – Odhaduji, že všichni slovenští důstojníci by odmítli splnit takový rozkaz. To nás postaví do neřešitelné situace. Protože když je budeme chtít potrestat, a to bychom museli, Tisovi nezbude nic jiného, než vyhlásit samostatnost. Bratislava nikdy nedovolí potrestání slovenských důstojníků českými orgány. Byl byste to vy sám, kdo zničil Masarykovu republiku.

~

Mimořádná schůze Rady obrany státu skončila toho dne bez závěrů a usnesení. Členové vlády si konečně uvědomili to, co armáda a tajné služby věděly již delší dobu: Byl odstartován konečný zápas o skutečnou vládu v zemi. Beneš zašel již příliš daleko a je schopen téměř čehokoliv. Stává se nevyzpytatelným

a dohoda s ním již není možná. Schůze znamenala začátek krize, jejíž řešení musí být nalezeno velmi rychle, než bude pozdě. Beneše nelze sesazovat z funkce nějakým složitým a zdlouhavým ústavním procesem, ale za těchto okolností nemůže v úřadu setrvat, jestli se federace nemá rozpadnout, přičemž by samotné Čechy zůstaly v izolaci a osamocené. Prezidentu Benešovi se podařilo sjednotit proti sobě vládu, armádu i tajné služby. To znamenalo, že může být odstraněn jakkoliv a kdykoliv, aniž by to pak někdo vyšetřoval.

Prezident Beneš pocítil následky schůze téměř okamžitě. Nad Prahou viselo jakési číhavé a vyčkávavé ticho, pod nímž jako pod těžkou poklicí vřel zápas mocenských sil. Rovněž zjistil, že s ním přestávají komunikovat i jeho bývalí přátelé a političtí spojenci na levici. Ocítal se v podivné izolaci. Na Hrad přestali přicházet politici a nikdo jej nechodil informovat o dění ve vládě a v parlamentu. Dostával nyní minimum zpráv a informací. Kdo vysloveně nemusel, se na něho neobracel a vyhýbal se setkání s ním, jako by měl prašivinu. Jeho vojenský poradce Emanuel Moravec, který za ním dříve sám docházel s analýzami a návrhy, nyní chodil jen tehdy, byl-li předvolán. Dokonce i Benešovi tajemníci a asistenti vykonávali své povinnosti mlčky a nevyvíjeli žádné aktivity. Přestaly chodit pozvánky na různé schůze a kulturní akce. Nepřicházely žádné kontakty státníků ze zahraničí. Události se Evropou valily mimo jeho osobu, skrze kanály tajných služeb a armádních štábů, přičemž diplomacie podnikala jen formální kroky. Sítila pravicová tisková kampaň proti jeho osobě, nikoliv proti jeho úřadu. Obyvatelstvu i zahraničí byl postupně a systematicky, jako podle nějakého plánu, představován jiný Beneš, než jakého doposud znali. Tušil, že smyčka okolo jeho krku se zvolna zatahuje. Ráda by se jej zbavila armáda, šéf TIS Moravec jej vysloveně nenáviděl a pracoval proti jeho osobě, jak mohl. Pro českou pravici se již

dávno stal zjevným bolševikem a demokratická levice začínala pochybovat. Jako spojence jej doposud potřebovali pouze komunisté a ti, jakmile vstoupí do ilegality, hodí přes palubu i takového spojence a budou jednat jen podle pokynů Moskvy. Beneše zamrazilo. Fierlingera nemohl v této situaci chránit, nyní musel chránit sám sebe. Vyděsilo ho, že si Moravec dovolil monitorovat diplomatickou poštu a odposlouchávat telefonní linku mezi jeho kanceláří, ministerstvem zahraničí a moskevskou ambasádou. Co všechno TIS monitoruje a odposlouchává? Jak dlouho? Kdo v prezidentské kanceláři pro něho pracuje? Kdo pracuje pro TIS na moskevské ambasádě? Beneš nevznesl protest proti takovým praktikám a nepožadoval odvolání Moravce z vedoucí funkce. Bezpečnostní komise parlamentu by bez pochyby uznala, že v tomto případě byl mimořádný postup kontrašpionáže odůvodněný a pomohl odhalit významný zpravodajský kanál, jímž unikaly informace životně důležité pro bezpečnost státu. Moravec pouze naplnil poslání TIS dbát o bezpečnost státu. Prezident Beneš nenaplnil ani svoji hrozbu odvolání vojenských misí z orgánů Malé dohody. Nechtěl riskovat nepříjemné protitahy svých soupeřů a nechtěl být veřejně označen za původce rozpadu státu.

Ministr zahraničí Kamil Krofta se rozhodl odvolat Fierlingera ke konzultacím do Prahy a hned 19. června tak učinil. Fierlinger obratem sdělil, že vzhledem k situaci není možné, aby nyní z Moskvy odcestoval, a uvedl řadu námitek. Krofta však trval na svém. A tak 20. června bylo spojení s moskevskou ambasádou zcela a náhle přerušeno. Kdosi v Moskvě odpojil telefonní linku a na telegramy či radiogramy nepřicházely odpovědi. Československo přišlo o svůj zastupitelský úřad a pravděpodobně také o jeho zaměstnance, kteří nebyli Fierlingerovými lidmi. Naštěstí se stihl včas vrátit kulturní atašé František Kupka, který

důkazy o Fierlingerově vlastizradě přivezl domů a byl od počátku Moravcovým mužem.

15.-20. červen 1942 – Polsko

Na konci druhého týdne se Rudá armáda prodrala divokými lesy při Bugu a Bělověži a pronikla do civilizovanější krajiny v okolí střední Visly. V této krajině bylo více komunikací, které DRRA nutně potřebovala pro uplatnění svých silničních BT tanků. Silnice zde ovšem vedly převážně v severojižním směru a pro postup na západ nebyly použitelné, leda k přesunům v týlu fronty. Výjimku tvořila oblast na jihu při Karpatech, kde se hlavní dopravní koridor táhl od Přemyšlu na Krakov ve směru východ-západ. Také Visla byla širší a obtížnější překážkou než Bug, a proto se jako nejrychlejší nabízela obchvatná operace Západního frontu v oblasti severně nad Varšavou, která mohla probíhat stále po pravém břehu Visly, přes obranné linie stavěné na malých přítocích ze severu, z oblasti Mazurských jezer.

Polská obrana však také sílila. Jednotky, kterým se podařilo ustoupit z výchozí linie Bug-Grodno, se na nové viselské linii spojily s armádami druhého strategického sledu a zahustily obranu linie natolik, že mohli Poláci přejít od ohniskové k lineární, frontové obraně.

9. června se zbytky armád Modlin a Narew zakopávaly na linii Lomža-Zambrov-Siedlce. Jižní část linie však byla jen slabě chráněna přírodními překážkami. Na 190 km fronty zde připadala zhruba síla 11 divizí obránců, přičemž této linii chyběly zálohy a na sever od Varšavy již žádné další polské jednotky k dispozici nebyly, a to ani dále na západě. Rudá armáda zde koncentrovala nápor trojnásobné přesily dvanácti sborů Západního frontu (4., 10.

a 13. armády + záložní sbory). Tankové divize VII. a XX. mechanizovaného sboru již 11. června prorazily přes Zambrov a dalšího dne obsadily sovětské síly celý východní břeh řeky Narev. Fronta na sever od Varšavy se tím stala členitější a šest polských divizí (32. LD zcela vykrvácela při obraně Zambróva) již nedokázalo zablokovat celou 120 kilometrovou linii a zabránit nepříteli v přechodu Narevu. Rudá armáda tak vrazila klín mezi Armádu Modlin generála Emila Przedzrymirského-Krukowicze a obranný rajón Varšavy, kterému nyní samostatně velel generál Szyling. Oddíly 34. LD se na jihu fronty snažily bránit severní přístupy k hlavnímu městu, ale po 14. červnu, kdy Sověti získali předmostí u Ostrolejky a přešli Narev, se zbytky Armády Modlin musely stáhnout na říčku Wkra, více než 60 km západním směrem. Pozorovatelé hlásili, že polská obrana na severním křídle fronty již zřejmě povoluje.

Rozbité polské divize zanikaly pouze formálně. Bojeschopné mužstvo, které se nedostalo do zajetí, doplňovalo stavy dalších divizí. Pokud se nemohlo probít na další linie, vytvářelo záškodnické oddíly v týlu sovětských frontů. Ztráty mužstva byly tedy ve skutečnosti menší, než by odpovídalo počtu vojáků rozbitých divizí. Polská armáda rozhodně netrpěla dezertéry nebo defétisty, přeběhlíky či zrádci. Pod neustálými atakami rudého letectva nedokázaly ustupovat tankové a motorizované pluky s těžší technikou. Ty pak byly nuceny bojovat na místě ze statických pozic, dokud nebyla technika zničena. Sovětské tankové a motorizované divize, až na výjimky, nezanikaly jako vyšší bojeschopné jednotky, jejich ztráty na tancích byly ve skutečnosti značné a více než srovnatelné s polskými.

Nová linie se na pravém polském křídle stále ještě opírala o opevněný rajón Varšavy, na severu o pruskou hranici. Velitel Západního frontu generál Žukov provedl 15. června reorganizaci, zvláště u motorizovaných a mechanizovaných sil.

VII. Msb postupoval od Ostrolejky přes Čechanov k jihozápadu, zatímco tanky a síly XX. Msb se přesunuly na jih, přešly řeku Narev u Serocka a obcházely severní okraj obranného okruhu Varšavy. Oba sbory se měly setkat na vrcholu ostrého úhlu u Plocku. Žukov měl ofenzivní myšlení. Ze své pozice mohl již 15. června zaútočit na varšavská předměstí ze severu. K tomu by však vojska 10. armády musela ještě překonat Bug na jeho jižní břeh a teprve poté se probíjet za velkých ztrát k velkému železničnímu uzlu v předměstí Praga. Mezitím již ale letecký průzkum zjistil, že velké železniční uzly ve Varšavě byly pravděpodobně preventivně zničeny samotnými Poláky. Žukov byl poměrně primitivním zupákem, ale měl k dispozici dobře pracující frontový štáb, kterému bylo proti mysli ztrácet tanky a techniku na barikádách v ulicích velkoměsta. Mechanizovaným sborům obou severně postupujících armád vydal rozkaz obejít město a hnát se na západ po severním břehu Visly. Řídké střelecké útvary, které stihly na bojiště dorazit, mezitím zatlačovaly zbytky Armády Modlin k severozápadu a znemožňovaly jim napadnout dlouhé kolony vozidel, které se rozjely po lepších silnicích rovinou v okolí Visly na západ.

Čela Obuchovovy 26. tankové divize (XX. Msb.) dosáhla 17. června Zakročínu a Žukov vydal povel ke shozu IV. výsadkového záložního sboru u Vyšegrodu, městečka na polovině cesty mezi Zakročínem a Plockem. Židovovi výsadkáři utrpěli značné ztráty při prvním nasazení u Siedlc a jejich stavy byly rychle doplňovány. Přesto se nepodařilo dát dohromady více než necelé dvě brigády, tedy polovinu sboru. Generálmajor Židov a plánovači ve štábu frontu se poučili, takže byl výsadek tentokrát shozen koncentrovaně, pouhých 20 km před čelem postupu pozemních vojsk a zaznamenal stoprocentní úspěch. Výsadkáři 10. brigády plukovníka Kuryševa ovládli městečko a především se zmocnili podminovaného, ale neodpáleného mostu na jižní břeh Visly.

Stalo se právě včas, neboť již příštího dne, na rozkaz polského generálního štábu, vyletěly do povětří všechny mosty přes Vislu až po Toruň. Kromě mostu ve Vyšegrodu. Generál Obuchov nečekal na rozkazy a celá masa 26. TD vedená 51. tankovým plukem zahájila okamžitý přesun přes řeku k jihu a vytvořila zde rozsáhlé předmostí, do kterého se vzápětí přesouvala i motorizovaná pěchota 210. MD plukovníka Parchoměnka. Sověti měli nyní pod kontrolou ústí řeky Bzury a pronikali k jihu otevřeným údolím proti proudu této řeky. I když se Obuchovovy a Parchoměnkovy jednotky ocitly de facto v zádech obraně Varšavy, nemohly na hlavní město zaútočit, neboť bylo ze západu chráněno neprostupným Kampionským pralesem.

Zbylá 38. TD (XX. Msb) plukovníka Kapustina pokračovala směrem na Plock, kde se 20. června setkala s 13. TD VII. Msb přijíždějící od Ploňsku. Žukov nyní vrhl všechny dostupné síly 10. a 13. armády do průlomu na sever od Visly a zbytkům Armády Modlin nezbylo, než zahájit kvapný ústup na západ k Bydhošti, kam se po rozbití Armády Narew přesunul generál Mlota-Fijalkowský a shromažďoval zde všechny dostupné muže a děla, aby vybudoval poslední linii odporu na polském území. Jednotky ustupovaly pěšky a přesouvaly se zalesněným kopcovitým terénem při jižní hranici Pruska, takže je mechanizované síly sovětských sborů postupující po lepších silnicích při Visle začaly předhánět. V jistém smyslu se opakovala situace z roku 1920, kdy silné bolševické jízdní skupiny začaly obcházet Varšavu ze severu. Tentokrát se však žádný další zázrak u Varšavy očekávat nedal. Kvalitní polské silnice v okolí hlavního města a dále na západ umožnily sovětským velitelům mechanizovaných sborů konečně větší operační rozmach. Mohly být vypuštěny stovky silničních tanků BT a rychlejší postup uvolnil komunikace, takže bylo možno na čele útoku zapojit více jednotek naráz.

Dne 20. června se 649. motorizovaný pluk 210. motorizované divize probjoval z předmostí jižně od Visly, údolím Bzury do Sochačeva a XX. Msb. generála Nikitina tak odřízl obranu Varšavy od západních přístupů k městu. Varšava měla nyní otevřené spojení jen na jih a na jihozápad. Když do Plocku dorazil ženijní prapor 38. TD, zahájila i tato Kapustinova jednotka přesun na jih od Visly a postupovala zde proti Gostyninu. Postupovala ovšem pomalu a zvolna ztrácela iniciativu, neboť se dostala do nížinaté, podmáčené krajiny plné záměrně vypouštěných rybníků a jezer. XX. MSb již na jižním břehu Visly zůstal a ohrožoval svými operacemi celý týl polské linie na Visle. Sedmý mechanizovaný sbor generála Čerňachovského obsadil 25. června Toruň.

Žukov se rozhodl nasadit také druhosledové mechanizované sbory, XVII. záložní Msb a XIII. Msb 13. armády. Další mechanizované kolony se vrhly vpřed a rychle vyplňovaly území na pravém břehu Visly v jejím ohybu k severu. Dalším úkolem Západního frontu bylo vybudování předmostí na levém západním břehu Visly pro přechod 13. armády. Čelním sledům překotně postupujících vojsk obou armád zbývalo pouhých padesát kilometrů na sever ke Gdaňsku a k baltskému pobřeží, anebo čtyřicet kilometrů na západ k německé hranici. Takovou operaci však nebylo zatím možno provést. K Toruni dorazil pouze předvoj tankových a mechanizovaných divizí. Žukov hnal zatím kupředu především tankové divize. Dělostřelecké pluky a střelecká pěchota zůstávaly trčet kdesi na úrovni Varšavy a musely buďto postupovat velmi pomalými pochody náročným terénem jižně od Mazurských jezer, nebo byly převáženy kupředu teprve tehdy, když se uvolnily silnice a přepravní kapacity. Pěchota a dělostřelectvo musely zůstat stát, uvolnit silnice a vpustit před sebe druhosledové mechanizované sbory. Motorizovaným kolonám začala docházet nafta a benzín, takže se mnohdy zastavovaly v půli cesty od města k městu, přičemž i zde byly

každodenně napadány ozbrojenými domobraneckými formacemi Poláků.

Třetí armáda generála Kuzněcova se zatím do bojových akcí nezapojovala, postupovala v patách obou čelních armád a vytvářela uzávěry na klíčových silničních koridorech vycházejících ze severu z Pruska, podél obnažované hranice.

Čelní 132. střelecký pluk 27. SD dospěl 20. června teprve ke Kolnu, kde začal budovat uzávěru.

~

S mnohem většími problémy se musela na svém postupu vypořádat 4. armáda Západního frontu. Dvacátý osmý střelecký sbor generálmajora Popova byl jako celek téměř zničen. Šestou orelskou SD rozprášily dvě polské jezdecké brigády, když se pokusila uzavřít jejich ústupovou cestu z Bělověžského pralesa na západ. Také 42. SD byla pošramocena při zajišťování předmostí za Bugem a spolu s 49. SD musela zůstat u Brestu a pokoušet se o dobytí pevnosti, přičemž bylo jasné, že obě divize, pokud stačí na splnění úkolu, budou nadále nepoužitelné. Padesátá první prekopská divize námořního výsadku se napůl utopila v Pinském kanále při náletu záhadných letounů a zbytek se plahočil lesy, aby posílil obléhatele Brestu. Rovněž 22. TD XIV. Msb byla v prvních hodinách války vyřazena polským přepadem ještě na vlastním území, byla zcela rozformována a její zbylé části byly použity k doplnění ztrát 30. TD.

Značně oslabenému XIV. i plně bojeschopnému VI. Msb zbývaly k postupu na západ pouze dvě chabé silnice, na Minsk a na Garvolin. Silnou polskou obrannou linii Siedlce-Luków se ale podařilo prorazit teprve 12. června. Čtvrtá armáda se musela nejprve vyrovnat s předchozí ztrátou iniciativy a vyslat kupředu celý druhý sled. Mechanizovaným sborům silně chyběla pěchota

k provádění obchvatů volným terénem. Na linii Minsk-Garvolin však Korobkovovy jednotky narazily na první a neméně silnou obrannou linii Varšavy a opět se zastavily. Čtvrtou armádu zadržovalo uskupení tří pěších (z toho jedné motorizované) polských divizí a dvou jezdeckých brigád, které se probily z Bělověžského pralesa. Skupinu tvořila 1. MD generála Kowalského, zbylá z původní operační skupiny Wyszków Armády Narew, dále sem byla převelena 20. PD generála Liszka od operační skupiny Pomorzie Armády Modlin, výměnou za 32. LD, která se uplatnila v bojích u Białystoku. V bojích u Brestu se zapojila z jihu i 35. PD operační skupiny Wisla Armády Prusy, která již se skupinou zůstala, ustupovala na Garvolin a vyplňovala mezeru mezi skupinou Wisla a touto skupinou Wyszków brigádního generála Wincenty Kowalského. Čtyři ustupující polské divize doplněné o dvě jezdecké brigády se po ústupu k Celestynovu a Halinovu spojily s armádní skupinou Warszawa a staly se součástí obrany města. Tím také zaniklo velení Armády Narew a celou bojovou sestavu převzal štáb Armády Modlin. Generál Młota Fijalkowski se s celým štábem přesunul daleko na západ, aby zde organizoval obranu poslední severní linie na Visle v oblasti Bydhoště.

Varšavu nyní bránily čtyři pěší divize (4., 16., 20. a na jihu u Pilavy 35. PD). 1. MD posílená Nowogródskou a Mazowieckou jezdeckou brigádou, vytvořila operační skupinu Kowalski a zaujala postavení u Celestynova, odkud mohla ustupovat za Vislu po jižním okraji varšavského perimetru. Varšava nepotřebovala ke své obraně motorizované a jezdecké jednotky, spíše kvalitní pěchotu a protitankové i protiletadlové dělostřelectvo. Vrchní velitel Varšavy generál Stefan Daba-Biernacki nechal vyzbrojit všechny dobrovolníky z řad obyvatelstva hlavního města, zformoval domobranu do praporů a přidělil jim obranné úseky. Daly se čekat

úporné boje v ulicích hlavního města, nyní již denně bombardovaného.

Čtvrtá armáda generála Korobkova se nyní tlačila na nepřítele na frontě široké 80 km, XIV. mechanizovaný sbor generálmajora Oborina zaplatil za překonání linie u Siedlc 205. MD plukovníka Kudurova, která se rozvinula čelem proti Siedlci a dostala se do boční palby ze severně umístěného opěrného bodu Mordy. Z tohoto sboru zbývala bojeschopná jen 30. TD. Korobkovovi zůstaly k dispozici trosky dvou mechanizovaných a jeden střelecký sbor, což stačilo k uzavření obklíčené Varšavy mezi Bugem na severu a Vislou na jihu, ale k ničemu jinému. Velitel frontu generál Georgij Žukov, který nesnášel používání tanků k bojům ve městech, rozhodl přesunout druhosledový VI. Msb na jižní křídlo této fronty, aby se u Celstynova pokusil překročit Vislu a obejít město z jihu.

Žukov se 12. června osobně dostavil na polní velitelství 4. armády, zuřil a mával Korobkovovi nagantem u hlavy, přičemž řval, že ho donutí sežrat vlastní mozek za to, že nechal zničit nejlepší armádu jeho frontu. Korobkov nepochyboval o tom, že to Žukov udělat může, a možná i chce. Žukov proslul střílením generálů již u Chalchyn-Golu, a jedinou osobou, před kterou měl tento cholerický sadista respekt, byl Stalin. Generálu Korobkovovi bylo jasné, že jeho dny jsou tak jako tak sečteny. Žukov jej nakonec pouze tloukl do hlavy pěstí, což jako podřízený v sovětské armádě musel trpělivě a bez odporu snést. Nakonec Žukov odjel a Korobkovovo zastřelení patrně jen odložil na vhodnější dobu, kdy bude zapotřebí předhodit vrchnímu velení nějaké viníky. Od jeho návštěvy se velitel 4. armády generál Korobkov choval jako odsouzenec na smrt. Apaticky přijímal vše, co se kolem něho dělo, pohyboval se jako ve snu a přenechával rozhodování svému štábu, pouze je mechanicky potvrzoval, což 4. armádu nikterak kupředu nepopohánělo.

Když jednotky 10. armády generála Golubova 12. června ovládly a zajistily severní břeh Bugu, probily se útvary 75. PD generálmajora Nědvigina (XLVII. záložní Ssb) na jih od Bugu k Wolominu a Radzyminu, na dohled prvního obranného perimetru rajónu Varšavy. Zde byly na dlouhou dobu zastaveny a byly okamžitě, ještě 13. června, napadeny nočním výpadem 63. pluku 4. polské PD generála Niezabitowského a donuceny ustoupit poněkud na východ.

Korobnov se v otázce své budoucnosti nemýlil. Žukov, který se sám krčil strachem, aby Stalin nevnímal ztrátu iniciativy a bojeschopnosti 4. armády jako alarmující selhání velitele frontu, musel předhodit viníka. Obrátil se na vrchní velení s drtivou kritikou Korobkovova velení a žádal o exemplární zásah. Znovu se objevil v Siedlcich 15. června, nechal nastoupit celý štáb armády, strhal Korobkovovi všechna hodnostní označení a vyznamenání, degradoval ho na vojína a (s Pavlovovým souhlasem) jej osobně na místě popravil ranou z pistole. Korobkov byl ve skutečnosti poměrně schopným vojákem i velitelem. Zupák Žukov potřeboval vzbudit u nadřízených velitelů dojem, že je aktivním velitelem a výsledky podřízených mu nejsou lhostejné. Kromě toho dříve či později musel uplatnit nějakou výstrahu pro ostatní velitele sborů a armád a bylo vcelku lhostejné, komu osud tuto roli obětního beránka přisoudí. U Korobkova se ale Žukovovo běsnění nezastavilo. Generál Popov, velitel rozbitého XVIII. Ssb marně obléhajícího Brest, byl degradován na vojína a poslán v první vlně útoku proti severnímu perimetru Brestu, kde téměř ihned padl. Velení u Brestu převzal Popovův náčelník štábu generál Lukin, zatímco velení 4. armády převzal generálporučík Andrej Ivanovič Jerjomjenko. Čtvrté armádě byl přidělen Povětkinův XLVII. záložní střelecký sbor frontu celkem o třech divizích (50., 75., a 161.). Základní úkol 4. armády byl překvalifikován a Jerjomjenko dostal na starost pouze jedinou záležitost – kromě

likvidace pevnosti Brest ještě dobytí hlavního města, a to i v případě, že je bude muset kus po kuse srovnat se zemí. K tomu mu byly poskytnuty ještě záložní těžké dělostřelecké houfnicové pluky. Jerjomjenko vystrašený osudem generála Korobkova se snažil ze všech sil, ale nedělal si iluze. Na celou obrovskou aglomeraci Varšavy měl k dispozici tři prořídlé tankové, jednu motorizovanou a šest pěších divizí. Daleko menší a slaběji obsazený Brest vzdoroval již po dva týdny soustředěným atakům tří divizí a pěší útvary na jeho valech tály jako sních v červenci. Věděl, že bude trvat nejméně týden, než se k městu pěším pochodem, mimo obsazené a rozbité silnice, dostane alespoň polovina přiděleného záložního sboru. Zatím, dokud nebude město obklíčeno, hodlal útočit na východní předměstí Praga.

Přední voj 7. TD generálmajora Borzilova se 16. června jako předvoj VI. Msb, probil přes Celestynov a stanul na břehu Visly. Obuchov smutně hleděl na zničený silniční most a na explozemi pokroucenou konstrukci železničního mostu zabořenou doprostřed říčního toku. První polská MD stačila za obranných bojů v noci ustoupit a varšavští ženisté v poslední chvíli zničili oba mosty v Kalvarské Hoře, které představovaly jediný přechod Visly na 100 km toku mezi centrem Varšavy a Deblinem. Poláci zaujali připravené pozice v linii s centrem v městečku a na jejich pozice navázaly na jižně se táhnoucí obrannou linii spojených sil Armád Prusy a Lodž.

Již 17. června se 26. TD generála Obuchova podařilo u Vyšegrodu s pomocí výsadců překonat řeku a vytvořit předmostí, které odřízlo Varšavu ze západní strany. Polská obranná linie za Vislou jižně od Varšavy se však tímto způsobem překonat nedala a letecký výsadek by zde zbytečně vykrvácel nehledě k tomu, že výsadkáři Západnímu frontu jaksi docházeli. Obrana Visly byla poměrně hustě obsazena polskými jednotkami a na severu se opírala o varšavský rajón. K překonání řeky musela

sovětská strana shromáždit určité množství dělostřelectva a munice, k čemuž bylo možno využít pouze silniční přístupy z jihovýchodu od Lvova. Tam byly ale silnice a funkční železnice přecpány vojskem postupujícím na Krakov. Musely být shromážděny pontonové prapory od více divizí a také ze záloh frontu. Letectvo nemohlo zcela paralyzovat západní břeh Visly, neboť bombardování betonových pevnůstek se ukázalo jako neúčinné již dříve a zde stály dokonce těžké betonové dělostřelecké sruby. Přechod řeky byl myslitelný jen asi na šesti místech mezi Varšavou a Sandoměří, kde na druhé straně navazovaly silnice v západním směru. Poláci si této skutečnosti byli vědomi a zahustili svoji obranu ohniskově.

Žukov přemýšlel o posílení předmostí u Vyšegrodu, z něhož by mohl vyslat útočnou formaci po západní straně Varšavy do týlu polské obranné linie za Vislou. To však momentálně nebylo možné. Všechny své mechanizované sbory nutně potřeboval na sever od Visly, aby se v co nejkratším čase zmocnily Toruně i Bydhoště a připravily se k výpadu na Gdaňsk. Prostředků na výpad k jihu se 10. a 13. armádě nedostávalo. Navíc se 19. června pohnuly po jižním břehu Visly divize poslední nedotčené polské Armády Poznaň a směřovaly od Toruně na východ proti Obuchovovu předmostí, které muselo být posíleno VI. jezdeckým sborem. S linií na Visle se Žukov zdržovat nemohl. S tou si musel poradit velitel Jihozápadního frontu generálplukovník Kirponos.

Jednotky dvou armád (10., 13.) Západního frontu se tedy 25. června nacházely u Toruně, 200 km západně od Varšavy, zatímco jednotky 4. armády ještě nepřekročily ani první linii opevněného varšavského rajónu. Varšava sama měla stále strategicky důležité spojení se svobodným zbytkem země, a to po jihozápadně vedených kvalitních silnicích, které byly v posledních letech vybudovány kvůli zásobování továren na jihu velkoměsta z důlní a surovinové základny ve Slezsku. Žukov úkoly Západního frontu

splnil na 50 procent. Podařilo se mu prorazit a zaujmout pozice pro výpad na Gdaňsk a na Odru. Nepodařilo se mu ale dobýt Varšavu a západně od města ztrácela jeho vojska spojení s vojsky JZ frontu. Nedokázal to nejdůležitější, a sice převzít neporušený varšavský železniční uzel. Nyní musel Žukov chránit svou vlastní kůži, což znamenalo v hlášeních vyzdvihnout to, čeho dosáhl, a bagatelizovat to, co se nepodařilo, případně tento neúspěch svalit na hlavy nižších velitelů, kteří se již nebudou bránit, leda by dokázali mluvit ze záhrobí.

~

Teprve 13. června stanuly jednotky 5. Potapovovy armády na východním břehu Visly v celé 120km délce svého úseku. Od Sandoměře po Deblin a ještě kousek po proudu k severu. Do 17. června probíhaly boje o poslední zachytné body na východním břehu Visly, které Poláci sice nemohli uhájit, ale využili zastavěných aglomerací k tomu, aby útočníkům způsobili co největší ztráty, zejména na technice. Na severu se bojovalo o Deblin a Pulavy. Na jihu o Annapol. Pěší divize XXXI. Ssb generálmajora Lopatina obdržely úkol obsadit významnou polskou ocelárnu Stalova Vola, ale ta se nacházela za tokem Sanu, blízko jeho soutoku s Vislou. Sovětští velitelé již udělali s polskou obrannou dost zkušeností, aby věděli, že se jim žádnou továrnu nepodaří získat neporušenou. Když pak u Sanu narazili na dobře připravenou obranu 29. PD operační skupiny Bug, přivolal Lopatin houfnicový pluk a nechal továrnu rozstřílet i s pomýleným polským proletariátem, který ji bránil. Teprve 19. června sem dorazil motorizovaný pluk Bělogorského 14. jezdecké divize Krjučenkinova V. záložního jezdeckého sboru jako předvoj sil, které útočily na jihu od Tomašova a nyní vyplňovaly trojúhelník mezi toky Sanu a Visly.

Žádná z divizí 5. armády nebyla zcela zničena nebo rozprášena, ale oba mechanizované sbory (IX. a XXII.) přišly v průměru o 50-70 tanků, zvláště v první fázi přechodu Bugu a v bojích o Lubin a Deblin. Také střelecké divize utrpěly ztráty v bojích v kopcovitém terénu a v čelních útocích na výšiny nad komunikacemi a přepravními koridory, odkud malé polské skupiny ohrožovaly a ostřelovaly přesouvající se kolony. Čtyři mosty v úseku armády (Deblin, Pulava, Solec u Lipska a Anopol), byly zničeny a jejich trosky obtékané silným proudem širokého toku označovaly místa, kde jedině mohly motorizované kolony za řekou navázat na západně vedoucí silnice.

Ani polské divize Armády Prusy nebyly zničeny či rozprášeny. Velké ztráty utrpěla pouze 42. LD při obraně Lubinu. Sedm divizí armády Prusy se za Vislou spojilo s pěti divizemi armády Lodž a dohromady vytvořily poměrně silně obsazenou linii za velkým vodnatým tokem. Generál Potapov neměl za stávajících okolností šanci překročit Vislu jinak, než soustředit nápor do jednoho klíčového bodu. Takovým bodem se mohla stát pouze Pulawa, odkud na západní straně pokračovala přímá silnice na Radom. Generál Potapov měl ale k dispozici prvotřídní štáb a velmi schopné velitele sborů.

Jižnímu křídlu 5. armády se 20. června naskytla příležitost zvrátit patovou situaci na Visle, když byl uvolněn přechod přes San jižně od jeho soutoku s Vislou. Jednalo se o silně opevněné místo, ale to bylo napadeno od jihu jednotkami 21. armády generálmajora Filipoviče Gerasiměnka. Generál Potapov rychle přesouval na jih části Rokossovského IX. Msb a požádal velení frontu o letecký výsadek u Sandoměře. První výsadeková brigáda (I. Vsb) sice utrpěla značné ztráty a Polákům se podařilo zničit silniční most, ale výsadkáři generálmajora Orlova se zmocnili železničního mostu v Sandoměři a uhájili ho do příchodu 35. TD plukovníka Novikova, které se 22. června podařilo překonat Vislu

a vytvořit předmostí. Toto předmostí ovšem muselo být z velké části vybojováno v průmyslové městské zástavbě a 35. TD zde utrpěla ztrátu 46 tanků a mnoha doprovodných vozidel. Agresivní generál Rokossovskij se však své šance již nepustil a hnal na druhý břeh Visly nové další jednotky bez ohledu na ztráty. A tak 25. června se mu podařilo Sandoměř definitivně obsadit. Motorizované síly pak vyrazily k severozápadu na Ostrovec a Ozarov, aby, ze západní strany, uvolnily další přechody u Annapolu. Generál Rómmel pochopil, že linie na Visle tímto průlomem padla. Generálové Vloca-Rjakowski i Rómmel byli zklamáni, protože dobře obsazená a hájená linie mohla vydržet mnohem déle. Její slabinou se stala křídla. Polské divize nyní ustupovaly na Radom a Kielce. Mechanizovaným sborům Rudé armády se otevřela cesta do civilizované a otevřené krajiny středního Polska s dostatkem silničních komunikací a s menší hustotou obranných linií. Jakmile se mechanizovaným kolonám otevřelo údolí k hornímu toku Visly, bylo bezprostředně ohroženo severní křídlo polské linie před Krakovem. Jakmile se otevřela cesta k západu na Radom, bylo umožněno spojení jednotek XX. Msb Západního frontu a jednotek 5. armády Jihozápadního frontu a bylo zpečetěno i obklíčení Varšavy.

~

Na jižním úseku fronty již od 14. června zuřila bitva o Tarnov a Gorlici. Mezi kopci, na potocích a říčkách se uplatnila polská pěchota houževnatě hájící každý metr linie. Velitel Armády Kraków generál Szyling vysunul k Tarnovu všechny své divize kromě 43. MD generála Eplera, ponechané k obraně Krakova. Kdyby Sověti u Tarnova prorazili a ovládli hlavní silniční koridor na Krakov, byl by celý jih Polska tak jako tak ztracen. Na úzké linii nedokázali Sověti uplatnit převahu tanků a dvěma armádám

zde čelila síla sedmi pěších divizí (z toho jedné 21. horské), s devíti dělostřeleckými pluky. Terén umožnil polské straně vytvářet obranu ohniskově, koncentrovat síly na důležitých údolních koridorech a tak vyrovnávat převahu Rudé armády. Sovětský nápor uplatňovaný bezohledně vlnami pěchoty způsobil nevídané krveprolití ve vlastních řadách a dosáhl postupu, který se počítal jen na stovky metrů. Ani letectvo nemohlo v lesích a kopcích polskou obranu nikterak zlomit či narušit. Šestá armáda utrpěla mnohem větší ztráty na lidech a na technice než například 4. armáda. Její velitel generál Muzyčenko však zastřelen nebyl, možná proto, že velitel Jihozápadního frontu generál Kirponos nebyl Žukov a osobně se několikrát přesvědčil, jak obtížné boje musí jeho muži svádět. Kirponos nebyl žádným lidumilem a nelitoval tisíce padlých vojáků. Vážil si ale dobrého důstojnického sboru.

Bitva zuřila bez přestávek do 21. června na řece Visloka, na čáře Debica-Jaslo. Pak polské síly vyčerpaly zásoby střeliva a couvly o 10-15 km na novou zajištěnou linii k Dunajci a rozhořel se přímý boj o Tarnov. Generálu Rokossovskému (IX. Msb 5. armády) se 25. června podařil průnik za Vislu přes Sandoměň, a generál Kirponos postřehl strategickou výhodu, totiž uvolnění přístupu do údolí horního toku Visly. Vyslal tímto směrem XIX. záložní mechanizovaný sbor pod velením generála Feklenka. Feklenko nehodlal čekat na přepravu v přečpaném koridoru u Sandoměře a vedl své tanky o něco jižněji.

Polské jednotky se již z oblasti Visly stahovaly a Širobokovova 40. TD si rychle vynutila přechod u Tarnobrzegu. Na západní straně Visly se pak ocitla na velmi dobré silnici, spojnici mezi Sandoměří a Krakovem. To se již 27. června celý XIX. Msb řítí k jihozápadu, přímo na Krakov, k němuž mu zbývalo 80 km. Feklenko narážel jen na sporadický odpor a rychle obcházel linii na Dunajci ze severu. Dne 29. června večer se bez varování

objevily tanky 40. Širobokovovy TD na předměstí Krakova a v noci město nečekaně rychle padlo. Tím ztratil na významu také polský odpor u Tarnova a u Gorlice. Nebylo již kam ustoupit a následujícího dne by byly Feklenkovy tanky zcela jistě udeřily do zad obráncům linie. Generál Szyling vydal povel ke spořádanému ústupu za boje na jih. Těžké zbraně, které nebylo možno v horském terénu přesouvat, byly zničeny a zanechány na místě. Šest polských divizí se pomalu stahovalo proti proudu říčky Dunajec k jihu na Nový Sad a ranění byli odesíláni do údolí Spišské Magury na Slovensko. Když však generál Szyling navrhl, že ustoupí se svými muži na Slovensko a požádá o převoz do Slezska, odkud by mohl zaujmout novou linii u Čenstochové, generální štáb polské armády mu přikázal držet pozice v horách na polském území a pouze v případě nejvyšší nutnosti ustoupit za hranici Slovenska, reorganizovat jednotky a vyčkat, neboť v budoucnu se možná vyskytne potřeba výpadem na sever přerušit jedinou zásobovací železnici pro celé jižní křídlo Rudé armády. V bojích u Gorlice ztratila DRRA další tři střelecké a jednu motorizovanou divizi. Téměř zanikl VI. Ssb generála Alexejeva, jehož pěchota vykrvácela při atacích na horské linie Poláků. Polské síly zde ztratily tři pěší divize a jednu motorizovanou v ulicích Krakova. Generál Szyling shromažďoval v okolí Nového sadu asi 60 000 mužů, ekvivalent čtyř divizí. Rudá armáda se nyní hnala kupředu na Těšínsko a k hranicím Slezska. K udržení Szylingovy skupiny na jihu byl vyčleněn celý XIII. horský sbor generála Kirilova ze stavu 26. armády, který se ovšem do výchozích pozic přesouval jen pomalu a po částech.

2. červenec 1942 – Český Těšín

Velitel 4. divize útočné vozby brigádní generál Josef Dvořák se s velitelem VII. motorizovaného sboru generálem Kutlvašem setkal o čtvrté odpoledne v boční uličce u železničního mostu. Hlavní třídu se nyní projet nedalo, protože byla již několik hodin ucpaná proudem uprchlíků smíšených s ustupujícími polskými jednotkami, které odevzdávaly zbraně.

Generál Dvořák se ještě před týdnem rozvaloval ve své kanceláři v pardubických kasárnách a kontroloval rozpis výcvikového plánu. Čtvrtá DÚV ovšem dosáhla plných stavů již na konci prvního červnového týdne. Rusové se 29. června dostali do Krakova a o den později písl generál Ingr poplach. Nádraží bylo během dvou hodin ucpano nákladními vlaky s plošinovými vozy. Ihned se vagonovalo a v noci na 2. července již sjížděly tanky ve Frýdku z nákladových ramp na silnici k Těšínu. Bylo třeba uzavřít Moravskou bránu a udělat to s veškerým efektem, aby nějaký ruský velitel pluku nepodlehł pokušení a nechtěl sám dobýt Prahu.

Kutlvašr pozval Dvořáka do své velitelské terénní té dvaadesátky a dal řidiči pokyn, aby ucpanou hlavní silnici objel směrem přes náměstí.

– Dorazili jste právě včas. Letecký průzkum hlásí, že před několika minutami projeli Skočovem.

– Postavil jsem sedmý pluk mezi Tošonovice a Domaslavice, hlásil velitel divize.

– Abychom uzavřeli cestu na Ostravu. Osmý pluk zaujímá pozice u Ropice a uzavírá tah na Třinec. Je zde nějaká pěchota?

– Jen čtvrtý hraničářský, vzdychl Kutlvašr. – Ale ten je rozmístěný moc řídce po celé čáře. Ztraceně! Vše, co nám povolili mobilizovat, je teď na Slovensku. Nikdo nečekal, že Rusové postoupí na křídlech tak rychle.

– Nevadí, kývl Dvořák. – Máme svou motorizovanou brigádu. Dva prapory se už rozmísťují ve městě. A dal jsem pokyn jedné rotě té čtyřicítek, aby se schovala v uličkách. Přes ty velké stromy na břehu Olše je nebude vidět. Jenom tak, pro jistotu. Tok je zde mělký a pro ruské tanky to není žádná překážka, kdyby chtěli něco zkusit. Ale zatím si, myslím, nemusíme dělat starosti. To jsou jen roztroušené čelní sledy. Kdyby se chtěli opravdu o něco pokusit, museli by soustředit větší síly. Pokud soustředí u Těšína tankový sbor, začnu si dělat vrásky.

Řidič zavezl oba velitele do dvora vnitrobloku těsně u hraničního mostu. Stála zde jakási malá tovární hala a mladý poručík vedl důstojníky po čtyřpatrovém schodišti na střechu vysoké kancelářské budovy. Zde již byl umístěn silný dalekohled na stojanu a v rohu na ploché střeše si rozbalili své aparáty radisté. Byla odsud vidět velká část polského Těšína, ale většinou pouze střechy domů a koruny stromů, zcela zakrývající lomené uličky. Z nich přes hraniční most a pak dlouhou rovnou Hlavní třídou spěchal dav uprchlíků proudem podstatně mohutnějším, než byl ten dole v kamenitém korytě Olše. Pohraničníci ve světlých a četníci v jasně zelených uniformách dav pobízeli, aby se za hranicí nezastavoval a aby neucpal výjezdy z vedlejších ulic, kde se formovala vojenská vozidla. Podél hranice, nad Těšínem, přelétl roj československých stíhaček. Stíhači letěli nízkým letem a pouze hlídkovali. Zbraně však měli jistě nabitě a zásobníky plné.

– Pane generále, hlásil radista. – Jsou tu. Jsou ve městě.

Kutlvašr natočil štábní vizor k severovýchodu. Nyní již bylo slyšet střelbu a na východním okraji města vyrazil k nebi první sloup kouře. Proud uprchlíků zrychlil tempo, ale minutu po minutě řídl a za chvíli utíkali přes most již pouze jednotlivci. Jiné osoby a celé skupinky vyrážely zpoza stromů a z uliček podél celého toku hraniční říčky a kvapně překonávali mělké koryto. Po dalších deseti minutách se v zatáčce před mostem objevil ruský

rychlý tank BT-7 a před mostem zastavil. I když v celém okolí panoval klid, natočil tank věž do boku a vypálil přímo do přízemí jednoho z domů. Z jeho korby seskakovali pěšáci ve světle hnědých rubáškách. Na povel vnikali do domů a sehnali doprostřed silnice na polský okraj mostu hlouček civilistů, mezi nimiž byli i dva polští vojáci. Oba již neměli zbraně a drželi ruce nahoře. Ruský důstojník nechal polské vojáky vyvést z řady a na místě je pistolí zastřelil do hlavy. Civilisté začali křičet a někteří se dali na útěk. Rudoarmějci, aniž čekali na povel, začali na civilisty střílet.

– Zachovat klid! křikl generál Kutlvašr na radistu. – Vyslejte všem, ať zachovají klid. Jednat jen na můj povel. Tohle divadlo je určené pro nás.

– Jdu tam, otočil se na Dvořáka.

Mezitím se na místo dostavil nějaký plukovník a vykročil doprostřed mostu. Zastavil se těsně u hraničního sloupu.

Generál Kutlvašr se během několika minut dostal na most a vykročil plukovníkovi vstříc. Plukovník mávl frajerky ke štítku čepice.

– Čechaslavakija? zeptal se bez úvodu a ukázal na sloup.

– Da, odpověděl generál. – Zděs granica.

– Ty znaješ pa rusky?

– Da. Ja učilsa v Sibiri.

Ruský plukovník se široce usmíval, ale ztuhly mu rysy, když si uvědomil, že proti němu stojí československý legionář, kontrarevolucionář, pamětník sibiřské anabáze a sluha imperialistů, který nemá pravděpodobně vůbec žádný důvod se kamarádit s bolševikem.

– Davolno, kývl nakonec. – Polsky uže nět. Krasnaje armija zachvatila Polsku i zanimala polskije sabaky. Vsjegda zděs granica Savětskovo sajuza.

– My tože sabaky, sdělil vyzývavým tónem Kutlvašr. – My Čechosabaky.

– Što ja znaju? ušklíbl se Rus. – Možno ja palučim nakazy i my zachvátim tože Čechaslavakiju. I zanimajem Čechosabaky.

Ruský tank mezitím najel na začátek mostu. Kutlvašr se otočil na patě, zvedl ruku a zatočil paží ve vzduchu. Po několika vteřinách se ozval řev motoru. Ze sto metrů vzdálené uličky vyrazil československý tank a také zastavil před mostem. Ruský plukovník zíral na velký neznámý tank s mohutným pancířem, z něhož výhrůžně trčel dlouhý kanón velké ráže. Takový stroj by jeho bétěčko rozmázl prvním výstřelem.

– Što eto? hlesl plukovník.

Kutlvašr podal ruskému plukovníkovi mapu.

– Zděs granica, připomněl důrazně. – Možno ja palučil nakazy a my pojechajem čerez granicu. Što ja znaju? Věrnitěs damoj. Zděs pagibnětě, doporučil.

Poté generál zasalutoval a pomalým krokem se vracel zpět. Podle distinkcí patřil ruský plukovník k předvoji 43. tankové divize Rudé armády.

O něco severněji, u Karviné, v té chvíli přešly na českou stranu zbytky 43. polské mechanizované divize.

~

Téhož dne večer dospěla na slezskou říšskou hranici do Katovic 49. TD Čiřťakovova XXIV. mechanizovaného sboru a zastavila se. Mezitím 216. MD sboru zamířila pod velením plukovníka Sarkisjana na Čenstochovou. Její průzkumný prapor tam dospěl 6. července a odřízl tak cestu k útěku zbytkům pěších divizí armády Lodž, které se dále probíjely v silných skupinách hornatým a lesnatým terénem do Slezska, neboť Sověti ovládali zatím jen hlavní silnici a větší aglomerace. Jednotky 6. a 26. armády

postupovaly urychleně od Tarnova do uvolněného prostoru a obsazovaly jej, některé pokračovaly k severu na Kielce.

Polská obrana se 2. července držela v souvislých liniích pouze na severu v jižních Pomořanech na dolní Visle a v okolí Bydhoště. Zbytkům Armád Narew a Modlin se podařilo včas ustoupit k Bydhošti, překonat Vislu na její jižní břeh nebo uniknout do východního Pruska a odsud na západ, kde byly reorganizovány a vytvářely severní skupinu odporu. Zatím nedotčená Armáda Poznaň zaujala linii na řekách Vartě a Prosně, aby hájila Poznaňsko, nejzazší západní výspu ještě svobodné Rzeczpospolity. Celých pět divizí zůstalo uzavřeno v obklíčené Varšavě. Větší části Armád Prusy a Lodž posílené a doplněné domobranou se soustředily na linii Radom Kielce. Poté, kdy byli generálové Vloca-Rjakovský a Juliusz Rómmel informováni o průlomu Rusů na jihu, ke Krakovu, stáhli své jednotky dále na západ do okolí Lodže a připravovali zoufalou obranu posledního většího města před linií armády Poznaň, která probíhala o 50 km dále na západ podél toku řeky Varty. Pouze toto rychlé stažení zachránilo celé dvě polské armády před úplným obklíčením křídelnými obchvaty Rudé armády. Jižně od linie Kielce-Čenstochová nezůstaly žádné významné polské síly kromě dvou divizí obklíčených v obleženém Přemyšlu a čtyř až pěti divizí zatlačených na horní Dunajec k československé hranici.

Vládní orgány byly evakuovány ještě před obklíčením Varšavy do Německa, generál Sikorski, inspektor ozbrojených sil Polska maršál Ridz-Smigly a generální štáb armády osobně řídili zbylé polské síly z Poznaně. Ani Ridz-Smigly, jakkoliv by býval chtěl, nemohl v tuto chvíli zholat nic vyčítat svému rivalovi generálu Sikorskému. Obrana byla připravena dobře a armáda udělala vše, co bylo v jejích silách. Byla mnohem silnější armádou než ta, které velel Ridz-Smigly v osmatřicátém roce. Způsobila Rusům mnoho ztrát na lidech i na technice a ustupovala čestně před děsivou

přesilou. Sikorski dokázal rozhodně více než maršál v osmatřicátém. Především ale nyní nebyl čas na rozmíšky. Nyní museli všichni Poláci, ať si již mysleli cokoli, držet pohromadě jako nikdy předtím v celé své historii. Ještě nikdy nestál polský národ před tak strašnou hrozbou totálního zániku a vyhlazení. Dokonce ani po oněch 150 let, kdy ztratil svou státní samostatnost, to nebylo tak zlé jako nyní. Nikdo nechtěl být dějinami pranýřován za to, že v nejhorším okamžiku svými ambicemi způsobil národní katastrofu.

Armády Jihozápadního frontu rychle vyplňovaly polské vnitrozemí až k Lodži před linií Varty. Rychlý postup sovětských motorizovaných sborů měl však své slabiny. Po silnicích západně od Visly se rozjely jen kolony tankových divizí a k dispozici na tomto území bylo pouze několik pluků střelecké pěchoty motorizovaných divizí, z nichž stejně jako z divizních dělostřeleckých pluků zbývala pouhá torza. Citelně chyběla řadová pěchota a dělostřelectvo. V zoufalém stavu se nacházely ženijní útvary. DRRA tak mohla v centrálním Polsku zatím ovládat jen významnější silniční koridory a města. Otevřená krajina nadále patřila polským silám odporu, které hrály na domácím hřišti, ničily silnice i železnice, vyhazovaly mosty, elektrárny, sklady a nádraží.

Začátkem července se nejzápadněji vysunuté tankové a motorizované kolony začaly zastavovat pro nedostatek nafty a benzínu. V Polsku byly všechny nádrže a zásobárny pohonných látek zapáleny či zničeny ustupujícími jednotkami a domobranou. Docházelo i střelivo, zejména dělostřelecké pluky byly na suchu. Přestavba hlavních železničních tratí na „osvobozeném“ území pokročila za tři týdny o pár desítek kilometrů a strážlivý odhad říkal, že k Varšavě či ke Krakovu dospějí armády ženistů nejdříve za další dva měsíce. O něco rychleji postupovala oprava hlavních silnic a po těch se přednostně a šnečím tempem posouvaly kolony

nákladních automobilů. Pěchota i s dělostřeleckými bateriemi a zásobami pochodovala v hustých zástupech podél silnic tempem 15-20 km za den. Pozorovatelé Abwehru shrnuli situaci k 3. červenci poněkud lapidárně.

Bráno západně od bývalé hranice Polska: Značně poškozené tankové a motorizované sbory (nikoliv všechny) se nacházejí na linii až 400 kilometrů západně od výchozích pozic. Jim nejbližší řadové pěší divize se nacházejí na linii nanejvýš 200 kilometrů (tedy kdesi napůl cesty). Na sever od Visly se řadová pěchota již pohybuje na úrovni Varšavy některé pluky až o 100 km dále k západu. V jižní oblasti podhůří Karpat byla pěchota spotřebována v útocích na obranné linie a od Řešova dále k západu se jí nedostává. V centrální části Polska se pěší útvary teprve přepravují přes Vislu. Dokonce i jednotky určené k dobytí Varšavy vyčkávají kvůli všeobecnému nedostatku munice a pěchoty. Stejně tak zásobovací kolony. Přestavba hlavních železnic dospěla do vzdálenosti 20-50 kilometrů. Hlavní silnice jsou opraveny do vzdálenosti 100-150 kilometrů, ale nepřetržitě jsou ucpány nákladními a motorizovanými transporty. Opravny polní nemocnice a další servisní jednotky doposud většinou nepřekročily hranici na Bugu. Železniční uzel ve Varšavě nebyl dobyt ani zprovozněn. V prostoru mezi Bugem a Vislou se obráncům a záškodníkům stále daří železnici poškozovat. Z říčních železničních mostů nebyl ještě opraven žádný. Na polském území sovětské letectvo zatím obsadilo a zprovoznilo pět letišť v okolí Visly. Letecká podpora čelních sledů je mizivá, dolet nad západní linii postupu mají jen některé bombardéry, stíhací podpora zcela chybí. Další postup rudých jakýmkoliv směrem je po nejméně dva týdny nepředstavitelný.

Teprve 6. července zahájila 4. armáda generála Jerjomjenka soustředěný útok na varšavská předměstí a téhož dne se v Brestu zbytky obránců stáhly do citadely na centrální ostrov. Téhož 6. července padly poslední obranné body Přemyšlu a obránci se vzdali. Důstojníci byli na místě zastřeleni a vojáci transportováni na východ, prozatím do táborů ke Lvovu. Ti, kterým se podařilo uprchnout přes slovenskou hranici, podávali otřesná svědectví o praktikách rudých komisařů. Polská armáda se tiše loučila se všemi důstojníky zajatými v minulých bojích, neboť se předpokládalo, že beze zbytku všichni budou zastřeleni. Tam, kde se držely skupiny partyzánů, záškodníků, domobrany nebo obrany opevněných míst, vyprovokoval sovětský přístup rozhodnutí pro urputný odpor a pro boj do posledního muže. Generál Pavlov si u velitelů frontů a armád osobně ověřil, že žádná z čelních jednotek nezaútočila na poslední polskou linii odporu a nespustila tak předčasně odpočítávání německého Plánu THOR.

2. červenec 1942 – Kuncevo

Stavka se od vypuknutí války scházela téměř denně, ale 2. července svolal Poskrebyšev generály a členy politbyra na desátou večer přímo do Stalinovy vily v Kuncevu. Timošenko a Pavlov působili navzdory vítězství v Polsku zvláště sklíčeným a bezradným dojmem. Z Pavlovova úvodního hlášení vyplynulo, že za stávajících okolností nejsou vojska schopna ani prolomit poslední obrannou linii Poláků na řece Varta a na dolní Visle, natož vstoupit do boje s čerstvými jednotkami Wehrmachtu. Spotřeba běžné dělostřelecké munice nabyla již v prvním měsíci války extrémních objemů a hrozí, že další postup bude postrádat dělostřeleckou podporu.

Stalin zlostně prskl, že do řídkých polských linií přece není třeba třískat celé hodiny ze všech dostupných ráží. Jaká situace nastane, až se Rudá armáda utká s Wehrmachtem? Timošenko odůvodnil extrémní spotřebu tím, že polská armáda není sice početná a její linie nejeví vlastnosti souvislých obranných pásem, ale Poláci stačili před válkou naklást neuvěřitelně hustá a rozsáhlá minová pole, do kterých musí dělostřelectvo vždy opakovaně prostřílet průchody pro tanky a pro pěchotu. Pavlov pokračoval. Ujistil Hospodáře, že výroba munice jede naplno a DRRA má dostatečné zásoby, problém je ale s přepravou na bojiště.

Stalin přesto okamžitě zadal Vozněsenskému několikanásobné zvýšení výroby všech druhů munice, neboť podle propočtů maršála dělostřelectva Kulikova spotřebovávaly jednotky munici rychleji, než byla vyráběna.

– Soudruhu Staline, mnul si Pavlov nervózně dlaně. – Obáváme se, aby Němci, navzdory oběma verzím Plánu THOR, nezaútočili sami a dříve, než jsme předpokládali. Kdyby zaútočili nyní, nastala by v centrálním Polsku skutečná katastrofa. Vojska jsou roztažena v dlouhých kolonách, cesty jsou ucpány. Železnice zdaleka není přestavěna a uvolněna a čelním sledům chybí munice. Severní křídlo útoku bylo zpočátku dobře kryto Severozápadním frontem z Litvy, ale nyní již Západní front postoupil o 300 kilometrů dále k západu a jeho bok je zcela obnažený.

– Ke krytí severního křídla byla vyčleněna celá 3. armáda, namítl Vožd'.

– Ano, souhlasil Pavlov. – Ale všechny řeky, údolí a cesty od pruské hranice k údolí Visly jsou rokádní, vedou v příčném směru, vzhledem ke směru útoku 10. a 13. armády. Obě tyto armády zahltily svými kolonami hlavní koridor ve směru západ-východ a jednotky 3. armády zůstávají pozadu. Rozvíjejí se směrem k pruské hranici pomalu a jen ty nejvýchodněji dislokované začaly s budováním uzávěr.

– Soudruhu Staline, převzal nit hovoru Timošenko. – Domníváme se, že by bylo třeba okamžitě zahájit důkladný letecký průzkum celé oblasti jižního Pruska a také horního Slezska. Bude třeba vyslat přes hranici výsadkáře nebo průzkumné oddíly NKVD. Měli bychom mít jistotu, co se v těch lesích děje a zda máme opravdu dostatek času na reorganizaci vojsk.

Poté se znovu vzchopil Pavlov.

– Měli bychom vyhlásit Severozápadnímu frontu plnou bojovou pohotovost. Soudruhu Staline, měli by být připraveni okamžitě vpadnout Němcům do zad, pokud by se pohnuli k jihu.

Stalin se vrtěl a poklepával nevrle dýmkou o desku stolu. Ostatní přítomní zachovávali chmurné mlčení a neodvažovali se zapojit do diskuse, dokud nebude známo Stalinovo stanovisko. Stalin se náhle vymrštil od stolu a ukázal na vyděšeného Pavlova.

– Přišel jste nás sem strašit německým útokem a katastrofou v Polsku? Proč? Máte snad v tom směru nějaké vlastní informace? Připravujete si alibi, abyste pak mohl tvrdit, že vy jediný jste nás varoval? Nebo po takové katastrofě toužíte, abyste se pak ukázal jako jediný předvídavý velitel? Máte ještě málo řádů a málo vysokou hodnost?

Pavlov zbledl jako stěna a tiše, beze slova se posadil. Nemohl vysvětlovat, že jeho obavy způsobuje sama Rudá armáda, která se v několikanásobné převaze přes měsíc potýkala s chabou polskou armádou, utrpěla značné ztráty a ještě Poláky nezničila. Co se stane, až ozbrojenému proletariátu skočí na krk osmimilionový, perfektně vybavený a secvičený Wehrmacht? Zvláště pokud zastihne Rudou armádu kdesi v polovině přesunů a reorganizace.

– Ne, otočil se Stalin k druhému řečníkovi. – To je všechno Timošenkova práce. Timošenko vždy připravuje katastrofy. Měli bychom ho dát zastřelit, ale naštěstí o něm vím už od občanské války, že je dobrý voják. Soudruhu Merkulove, řekněte jim to.

Merkulov si odkašlal a z desek vytáhl aršík hnědého papíru.

– Dnešní zpráva od agenta Staršiny, který pracuje na štábu Luftwaffe. Agent potvrzuje, že k 16. červenci mají ustát jakékoliv i průzkumné lety přes sovětskou či polskou hranici, které by mohly být vykládány jako provokace. K témuž dni mají být ukončeny poslední přesuny leteckých jednotek do Finska, Pruska a Rumunska.

K 20. červenci má být námořnímu letectvu Kriegsmarine dodána poslední letka upravených střemhlavých bombardérů Ju-87 dříve, než letadlová loď Graf Zeppelin vypluje na moře.

– Tomuhle věříte? ušklíbl se Stalin na Timošenka, zatímco Pavlova neuznal za hodna pohledu. – Nebo si myslíte, že agent Staršina je provokatér? Dobrá. Tak ještě vy, Golikove.

Náčelník 4. správy GRU (vojenské rozvědky) generál Golikov si přešel dlaní po pleši a položil na stůl hromádku fotografií.

– Nejen Němci, ale i my děláme fotografický průzkum, soudruhu maršále. – Na leteckých fotografiích vidíte obrovská shromaždiště plná tanků a vozidel. V minulém týdnu jsme je vyfotografovali poblíž městeček a vesnic, asi deset až dvacet kilometrů za východní hranicí Pruska. Nikoliv na jihu, ale na východě. Tohle jsou silnice v okolí Tylže a Královce, zřetelně rozbité, se stopami tankových pásů. Toto jsou silnice u Tanenbergu a v různých místech jižní hranice. Stopy po pásech jsou zde jen výjimečně. U východní hranice Pruska bylo zaznamenáno soustředění značné koncentrace ozbrojených sil Wehrmachtu. Nové a nové vojenské transporty dojíždí přes Pomořansko, tratí přes Malbork a Elblang. Některé jednotky vykládají z vagonů a mizí v lesích u Olštýna, dvě třetiny transportů však pokračují dále na východ²¹. Na téhle fotografii

²¹ V rámci Plánu THOR byly po otevřených tratích k východní hranici Pruska a Rumunska posílány železniční transporty naložené maketami tanků v dvojnásobném poměru k počtu skutečných tanků, které směřovaly na jih Pruska a do Slezska.

zase vidíte velké shromaždiště tanků za Dněstrem v oblasti Tiraspolu. A zde tyto dlouhé vojenské transporty s německou technikou byly vyfotografovány na železnici na předměstí Izmailu. Na jihu byly německé tankové kolony spatřeny ještě u Iasů a také na silnicích od dunajské delty u Galati a Brailly. Oddíly rumunské armády zaujímají výchozí pozice na západním břehu Prutu a transporty se zásobami směřují z vnitrozemí nikoliv k horským liniím, ale do Besarábie a Bukoviny. Čilý ruch panuje na vojenských letištích v celém Prusku. Náš letecký průzkum se po zprovoznění krakovského letiště dostal až nad východní Slezsko a zde rozvědky hlásí ospalý klid, žádné velké přesuny a žádné známky vojenské aktivity. Naopak německá průzkumná letadla byla spatřena ve výškách nad Litvou a ve směru na Minsk. Vojenská rozvědka se přiklání k názoru, že Wehrmacht nezaútočí dříve než po 20. červenci, a to na široké frontě z Pruska, Finska a Rumunska.

– Přece je to zřejmé, chystal se Molotov ke krátkému kázání. – Adenauer si nedovolí nechat své generály zaútočit předčasně. Německo je a bude závislé na amerických zbraních a surovinách. Američtí Židé nejsou dvakrát nadšení z myšlenky, že USA mají podporovat Říši, stát, který Židy vyhnal a vzal jim majetek. Voliči by Rooseveltovi nikdy nedovolili dodávat zbraně známému evropskému agresorovi, kdyby se nejednalo o obrannou válku. Je známo, jak zuřili kvůli zabrání Gdaňsku. Adenauer musí udělat vše pro to, aby se Německo světu jevilo jako oběť útoku. Musí počkat, až budou kdekoliv napadeni, nebo musí sami zorganizovat nějaký incident. Právě kvůli tomuhle nechali Poláky bojovat samotné. Němečtí generálové jsou dost chytrí na to, aby se poučili z Napoleonova debaklu. Vědí, že nestačí zvítězit v Polsku a uzavřít mír v Tylži, protože Rusko bude každým dnem a každou porážkou v Evropě silnější. Také vědí, že prorazit frontu uprostřed a táhnout na Moskvu by bylo sebevražedné. Oni musí získat Oděsu,

Sevastopol, Leningrad i Murmansk, aby nás odřízli od moře. Musí získat Ukrajinu a naše surovinové zdroje. Musí nás připravit o naše továrny v Charkově, ve Voroněži a ve Stalingradu, o naše ropná pole v Grozném a v Baku, o naši mobilizační základnu, tedy o nejlidnatější oblasti. Teprve pak budou mít jakousi šanci nás alespoň odrazit od svých hranic. Proto se nemohou spokojit s pouhým klešťovým útokem v Polsku.

– Timošenko je správný chlap s velikánskou hlavou, ale s malým mozkiem, vysvětlil Stalin. – Do 16. července budete mít dostatek času na přeskupení a doplnění vojsk. Oni do 20. července nezaútočí. Ale jestli se chystáte provokovat Němce tím, že k jejich hranicím přesunete vojska v útočných formacích, že k nim shodíte výsadkáře, vyšlete průzkumníky a letadla, pak budou padat hlavy. To si запиšte za uši.

Timošenko se vyděsil, že Stalin asi přece jen cosi tuší o jeho aktivitách k zdržení či zastavení pochodu na západ. Dalo by se to hodnotit jako sabotáž a Stalin nepotřeboval důkazy.

– Ale k německému útoku nakonec dojde, ujišťoval se Mikojan, náměstek předsedy vlády pro obchodní loďstvo. – Před třemi dny mi volal ředitel přístavní správy v Rize, aby mě informoval, že pětadvacet německých obchodních lodí se chystá jako na povel odplout. Za hodinu mi volal znovu s tím, že obchodní lodě ostatních zemí také urychleně odplouvají a některé ani nevyložily celý náklad.

– O tom víme, potvrdil Golikov. – Bylo to ověřeno i v černomořských přístavech.

– Samozřejmě že k německému útoku by nakonec došlo, osmělil se vrchní armádní politruk Mechlis, když nyní znal Stalinovo stanovisko. – Jenže by k němu došlo někdy po 20. červenci a spíše až na konci měsíce. Ale nedojde k němu, protože Rudá armáda udeří první.

– Dobrá, zabafal Stalin. – Ale přesto je třeba být bdělí a opatrní. Jaká tedy soudruh Pavlov navrhuje opatření?

Vystrašenému a také uraženému generálu Pavlovovi trvalo téměř dvě minuty, než si znovu připravil dokumenty, které již zklamaně schoval zpět do aktovky. Poté přečetl seznam:

- 1. Armády nutně potřebují čas na doplnění zásob a dotažení se pěších sborů. Nejméně 30 % techniky vyžaduje opravu v zázemí nebo bylo zcela vyřazeno a ztraceno. Ranění nejsou odváženi do týlu a polní sanitní jednotky nestačí na jejich ošetřování, nemluvě již o vážnějších operacích. Hrozí vyčerpání střeliva, neboť na západním okraji linie se stále bojuje.*
- 2. Nejzápadněji vysunutá čela armád musí okamžitě zastavit postup a zaujmout dočasně obranná postavení, aniž by byly zcela splněny úkoly I. fáze operace Bouře.*
- 3. Bez získání dalších letišť ztratí tanková čela přímou leteckou podporu. Zaútočit v takové situaci na Německo by znamenalo, že Luftwaffe zcela ovládne vzduch. Je zapotřebí ihned vybudovat 20-30 letišť západně od Visly; později 50-80 letišť. Na letiště přednostně přisunout zásoby pohonných hmot, munice a minimální opravárenské kapacity.*
- 4. Bezpodmínečně musí být tankovým jednotkám a dělostřelectvu přisunuta alespoň minimální dávka protipancéřového střeliva.*

V tomto místě Stalin Pavlova zarazil a do nastalého ticha se výhrůžným tónem zeptal:

– Chcete říct, že nemáme dostatek protipancéřového střeliva?

Pavlov opět zbledl a vysvětlil, že protipancéřového střeliva je nejen nedostatek, že není téměř žádné. Sovětské tanky se zatím

příliš neutkávaly v přímých soubojích s polskými tanky, ale kde se tak stalo, například Rokossovskému při přechodu Bugu u Hrubešova a přechodu Visly u Sandoměře, zjistili velitelé ohromující skutečnost. Všeobecně se nedostávalo průbojného protipancéřového střeliva. Jednotky jím byly vybaveny v palebných dávkách pouhých dvou tří kusů na hlaveň. Průbojnou municí neobdrželo ani protitankové dělostřelectvo. Celkem bylo ve skladech asi 150 000 kusů a tyto dávky byly spotřebovány hned v prvních dnech války.

Maršál Timošenko honem konstatoval, že o tomto problému informoval již před týdnem. Situace je taková, že kdyby byly nyní sovětské tankové jednotky napadeny nepřítelem, který by disponoval větším množstvím kvalitních tanků, zůstaly by ty sovětské za prvé nepohyblivé, za druhé by mohly kropit nepřátelské pancíře jen neúčinným deštěm střepin z tříštivých granátů.

Za hodinu se do Stalinovy vily dostavil strachem pološilný předseda Gosplanu Vozněsenskij, který si velmi dobře uvědomoval, že tentokrát jej neochrání ani mocný Stalinův a jeho příznivec Ždanov. Vozněsenskij byl od roku 1938 předsedou Státní plánovací komise Sovětského svazu a nyní nedovedl vysvětlit, proč výrobní sféra zanedbala výrobu protipancéřové munice. Dokladoval, že příkaz jeho komisariátu byl vydán a plán výroby měl zajistit dostatečné množství protipancéřové munice. Jenže nemohl dokladovat, že by kdokoliv z jeho komisariátu plnění plánu kontroloval.

Vozněsenskij se snažil shodit odpovědnost na lidového komisaře zbrojní výroby Borise Lvoviče Vannikova a na lidového komisaře výroby střeliva Sergejeva či jeho náměstka Chodakova. Nikdo ovšem nepochyboval o tom, že drzý Leningraďan, jehož hvězda v posledních letech prudce vylétla vzhůru, má své dny již sečtené. A nejen on. Hlavy budou padat po stovkách. Jistě si

přisadí Beria s Malenkovem, tradiční soupeři Ždanova a jeho chráněnců.

Generálům se orosila čela, když vyšlo najevo, že protipancéřová munice není ani ve skladech, ani v továrnách, že není zkrátka nikde, a i když její výroba dostane jasnou prioritu, k jednotkám se první dodávky nedostanou dříve než za měsíc. Zanedbání výroby protipancéřové munice se stalo jednou z nikdy neobjasněných záhad počátku druhé světové války. Stalin ve shodě s členy politbyra pochopitelně považoval tuto skutečnost za sabotáž a spiknutí, ale i když byly později stovky odpovědných funkcionářů zatčeny a vyslýchány, a desítky z nich popraveny, pravdu nezjistil nikdo. Výroba protipancéřové munice se objevovala ve všech plánech, ale k realizaci byla zadávána jen v malých sériích. V tak malých sériích, že zásoby nestačily ani pro mírový výcvik protitankových a tankových obsluh a posádek, které se tím pádem nemohly naučit, jak mířit a zasahovat cíle.

~

Stalin se, po vyslechnutí informací a námitek, rozhodl okamžitě zastavit postup v Polsku a po příchodu pěších jednotek a minimálního množství zásob postup obnovit, ale pouze do jisté vzdálenosti k poslední polské linii. Molotov vyjádřil domněnku, že takovéto dočasné zastavení iniciativy nutně povede německé a západní vojenské pozorovatele k závěru, že DRRA skutečně hodlá obsadit pouze samotné Polsko a že tím válka skončí, což by mohlo oslabit pozornost a bdělost německých generálů. Evropští politici zase začnou doufat v diplomatická řešení. Timošenko i Pavlov si s úlevou otřeli opocená čela.

Podle obou verzí Plánu THOR měla být německá klamná protiofenzíva zahájena týden poté, kdy sovětská vojska překonají dolní Vislu a obsadí Bydhošť, nebo poté kdy bude obsazena

Poznaň. Skutečná ofenzíva přijde ještě za další týden poté. Ani jedna z uvedených alternativ ještě nenastala. I kdyby Berlín Fall THOR spustil, mělo se to projevit operacemi v Litvě a na jižní Ukrajině, kde stojí čerstvé a zásobené sovětské armády. Vojskům v Polsku se tak jako tak dostane oddechu a času. Pokud vrhne Wehrmacht všechny své síly do velkých kleští od Pobaltí a z Rumunska, nezbudou mu již prostředky k rychlé a důsledné likvidaci sovětských sil v Polsku. Tanková čela 13. a 10. armády se naštěstí dostala do prostoru dolní Visly, který byl určen jako výchozí pro úder k Baltu a Gdaňsku. Urychleně a v prvé řadě jim budou dopraveny zásoby munice a pohonných hmot, aby v případě německého útoku na východ mohly tyto dvě armády odříznout zásobování intervenčních německých vojsk Skupiny armád NORD. Letectvo se soustředí na zprovoznění letišť blízké podpory. Zásoby i posily budou čerpány ze skladů při výchozí linii útoku. Hlubší zázemí musí přesměrovat tok zásob na křídla německé protiofenzívy. Jihozápadní front musí vystačit s tím, co má. Molotovova diplomacie bude předstírat, že dobytím Polska vše skončilo a SSSR by rád vycouval z války, kdyby se nějak vyřešila lapálie se Španělskou socialistickou republikou. Armády Západního frontu (10., 13. a 3.) musí být do poloviny července připraveny k dalšímu postupu k předem stanoveným cílům. Armády Jihozápadního frontu se musí zastavit západně od města Lodž a zakopat se, aby zachytily případný nápor německých sil skupiny MITTE.

Jihozápadní front okamžitě ze svých záloh vytvoří 61. armádu²², která se připojí ke 12. horské armádě, a obě zahájí

²² Číslo armády 61 nebylo omylem. Současně s dozbrojováním 28 armád I. a II. útočného sledu byla vytvořena velitelství 29., 30. a 31. armády, jejichž mužstvo mělo sestávat z příslušníků pohraničních vojsk NKVD, kteří opustili hranice krátce před invazí. Zároveň byla aktivována velitelství 32.-60. armády, která se v bývalých

přesun do prostoru Strmilov, kam bude směřovat i druhosledová 16. armáda. Osmnáctá armáda musí být připravena a sama zahájit bojové operace v Karpatech a vpadnout do hlubokého týlu silám, které by zaútočily z Besarábie na Ukrajinu.

Generál Pavlov mohl předat Stalinovi první bilanci tří týdnů války a odhady ztrát. Oba bojující fronty vrhly proti 45 polským divizím (šest záložních se doposud do bojů nezapojilo) celkem deset armád. Skutečných bojů se účastnilo jen osm armád a u několika z nich to byly jen jednotky v síle jednoho sboru. Do přímého střetu s Poláky se dostalo 28 sborů, z toho 13 mechanizovaných a dva jezdecké. Bojovalo celkem 26 tankových a 13 motorizovaných divizí, které vrhly na úzké silnice 8 369 tanků (z toho 2 311 KV a T-34), 2 852 OA, 27 908 nákladních aut. K tomu je zapotřebí připočíst BT tanky 33 pěších divizí (celkem 582) a čtyři tankové prapory jezdeckých divizí (celkem 288). Polské lehké a motorizované divize disponovaly dohromady asi 960 lehkými a středními tanky. Na polské straně bojovalo 1 425 000 vojáků proti přesile 3 335 000 rudoarmějců. Poláci ztratili v bojích a na přesunech kolem 600 tanků, mechanizované sbory DRRA odepsaly kolem 2 500 tanků, z nichž nejméně polovinu bylo možno opravit po odtažení nebo po přisunutí polních dílen. Zatímco polská strana podle prvních odhadů ztratila 303 000 mužů, z nichž asi 60 000 padlo, oba fronty DRRA přišly o 498 000 mužů, z nichž podíl padlých byl přes 50 procent. Každý třetí Polák zabil či zranil svého Rusa, kdežto Poláka zabil či zranil jen každý desátý nasazený rudoarmějec. Statistika se ovšem měnila každým dnem, protože i když se nejprudší boje zmírnily, pokračovalo obléhání Varšavy, čištění území a pomalý postup na Lodž a Čenstochovou. K doposud nevyčísleným ztrátám došlo na straně

vnitrozemských vojenských okruzích začala naplňovat nově mobilizovaným mužstvem. 61. armáda byla jen další armádou v pořadí.

polského civilního obyvatelstva a tyto ztráty zdaleka nekončily tím, že se vzdálila fronta. Mnoho pohřešovaných polských vojáků doposud bojovalo v záškodnických či partyzánských oddílech. Jádra nejúspěšnějších z nich tvořily zbytky hraničářských praporů KOP.

Na konci této etapy války zbylo polskému letectvu necelých 70 strojů, z nichž mnohé musely přelétnout do Československa nebo do Německa. Sovětskou ofenzívu podporovalo ze vzduchu osm smíšených, dvě stíhací a tři bombardovací letecké divize s celkem asi 2 000 stroji. Z tohoto počtu ztratilo sovětské letectvo asi 830 letadel všech typů. Civilní obyvatelstvo Polska ve své většině pro rychlý postup Sovětů nemělo šanci opustit zemi a evakuovat se. Bylo vystaveno kvůli sovětizačních orgánů přicházejících na obsazená území nebo zvolilo boj a přidávalo se k partyzánům či domobraně. Zejména na jih do Československa bez ustání proudily nové skupiny uprchlíků.

~

Koncem porady Stavky, v sedm hodin ráno 3. července, byl k telefonu odvolán lidový komisař pro válečné námořnictvo admirál Nikolaj Gerasimovič Kuzněcov. Po několika minutách se vrátil s vážným výrazem ve tváři.

– Soudruzi, parník Gaisma včera večer při proplouvání po obvyklé trase mezi ostrovy Dagö a Vormsi najel na minu, rozlomil se a potopil. Byly vyslány minolovky z Talinu a podle předběžných zpráv byly nalezeny i další miny německého původu v úžinách kolem celého Řižského zálivu. Stejně miny byly nalezeny před přístavy Venstpils a Lijepaja. Ještě to nevíme jistě, ale možná byl zaminován i Finský záliv.

– Co to znamená? zeptal se po chvíli rozpačitého ticha Stalin.

– Jsou to německé miny, připomněl Kuzněcov. – Miny musely pokládat minonosky během několika posledních nocí. V takových případech se nekladou jen jednotlivé miny, ale celé minové přehradly. Ještě nevíme, jak jsou husté a plošně mohutné, ale pokud se Němcům, nebo Britům podařilo je nepozorovaně položit, pak by bylo Baltské loďstvo nyní zablokováno v přístavech a zůstalo by tam, dokud se nám nepodaří vyčistit bezpečné koridory.

Kuzněcov nedával nic najevo, ale rozhodně mu nebylo do smíchu. Zpráva, kterou obdržel a tlumočil, znamenala, že dvě bitevní lodi, tři křižníky a osm torpédoborců se teď musí tísnit v mělkých vodách Finského zálivu a spoléhat na ochranu Kronštatu a dalších rajónů pobřežního dělostřelectva či námořního letectva. V Rižském zálivu se ze 14 torpédoborců stalo jen hejno kachen na hladině. Křižník Kirov zřejmě uvízl v Talinu a tam ho stoprocentně dostanou stuky německého námořního letectva. V Liepaji byly naštěstí kromě jednoho torpédoborce jen samé ponorky a těm se snad podaří uniknout či operovat v zálivu.

– Soudruhu Staline, nadechl se Vorošilov skoro až slavnostně, – to znamená, že už to brzy začne. Fašisté se nenechají uchlácholit tím, že chceme obsadit pouze Polsko.

– Aha, odložil Stalin dýmku a náhle vypadal unaveně. – Vy už také sýčkujete? To my přece víme. Víme o tajných dohodách mezi německými a polskými fašisty. Ale mluvíme o Finském zálivu a o Pobaltí. Znamená to, že platí skutečně širší verze Plánu THOR. Kdy tedy zaútočí?

Tentokrát se rozhostilo ticho. Všichni již znali Stalinovo stanovisko a jeho nezlomnou víru v to, že Němci hodlají zaútočit nejdříve 20. července, a to půjde jen o klamnou operaci omezenými silami. Dokonce i vždy suverénní a odvážný admirál Kuzněcov odpověděl vyhýbavě:

– Dříve než stačíme vyčistit průchody v minových přehradách. Měli bychom neprodleně vyhlásit bojovou pohotovost útvaram při baltském pobřeží a u Leningradu. Také v Oděse a v Sevastopolu. Měl bych vydat rozkaz k průzkumu minových přehrad v Černém moři. Zejména musí být alarmováno letectvo, které bude chránit naše plavidla a vyžene jejich lodě z Baltu.

– Co doporučujete, soudruhu? zvedl Stalin z desky stolu dýmku a ukázal troubelí na Kuzněcova.

– Nemůžeme počítat s podpurnými výsadkovými operacemi na německém pobřeží. Naše loďstvo je uvězněno v přístavech. Soudruh Pavlov má pravdu. Uchránit je může jen letectvo a silná protiletadlová obrana. Ponorky mohou vyplout ihned, ale jen opatrně. Na Baltu bude co nevidět operovat celá Kriegsmarine a brzy připlují Britové. Už nedokážeme sami zaminovat německé pobřeží. Nedokážeme efektivně napadat německé transporty dřeva, železné a niklové rudy. Měli jsme to udělat dříve a sami, myslím zaminování německých přístavů. Ale to bychom předčasně prozradili, že nám nejde jen o Polsko.

Stalinovy plány byly mnohem komplikovanější a sahaly mnohem dále, než si mohli členové politbyra či generálního štábu armády domýšlet. Dokonce i někteří více zasvěcení a jistými úkoly pověřeni muži znali jen střípek celkových plánů. Muž, který znal jednu podstatnou část téměř celou, se jmenoval A. S. Jakovlev, byl generálporučíkem a Stalinovým osobním referentem pro válečné letectvo, tedy přímou spojkou mezi jím a vrchním velitelem letectva.

Jakovlev přijel do Kuncева nad ránem, asi hodinu po rozpuštění nekonečných porad Stavky. Stalin jej pozval k velmi pozdní večeři a poručil si lehké gruzínské červené víno. Z účastníků předchozí porady zadržel pouze generály Pavlova a Šapošnikova.

– Všechno je připraveno? zeptal se stručně. – Nedělal vám někdo problémy?

– Ne, vše je v naprostém pořádku, soudruhu Staline, kývl Jakovlev a pro jistotu ještě jednou nahlas prošel hlavní body. – Dnes je již třetího. Šestého ráno v pět nula nula odstartují vybrané letky a podle plánu svrhnou bomby na stanovená sovětská města. Zejména v Minsku, Vilnius a Lvově je důležité, aby bylo zasaženo civilní centrum, kde jsou školy a úřady.

Pavlov vytřeštil oči přes pečenou a napůl okrájenou růžovou kýtu. Hospodář se zjevně výborně bavil.

– Letky, které budou použity v akci, jsme soustředili na utajených a přísně hlídaných letištích. Protiletadlové dělostřelectvo obdrželo v celém pásmu tři fronty přísný zákaz střílet na nepřátelská a podezřelá letadla. Pro jistotu jsme protiletadlovcům odvezli munici. Stíhačkám určeným k ochraně letišť a měst na sovětském území byly vymontovány křídelní kulometry a vyčerpány pohonné hmoty.

Příslušníci NKVD byli rozmístěni po všech našich západních letištích a budou dohlížet na to, aby piloti tento den nevzlétli a protiletadlovci nevystřelili. To se samozřejmě netýká obvyklých bombardovacích letů nad Polskem. Přípravili jsme sedm heinkelů He-111, devět Ju-88 a jednu stuku Ju-87. Tyto stroje se zřetelným označením Luftwaffe budou sestřeleny tak, aby je obyvatelstvo mohlo identifikovat.

– Co je vám, soudruhu Pavlove? šklebil se Stalin. – Jste nějaký bledý.

– My budeme bombardovat naše sovětská města sovětskými letadly? chraptěl generál.

– Samozřejmě, potvrdil Vožd'. – Chtěl byste snad, až koncem měsíce přeskupíme svá vojska a zaútočíme na německé fašisty, abychom my vypadali před světem jako agresor a Němci jako nevinná oběť? To přece my budeme napadeni a lidé i novináři to uvidí. Bude více než jasné, kdo je útočníkem. Šestého provedeme první bombardování. Sedmého podají Molotov i Dekazonov

oficiální protestní nótu a Molotov promluví do rozhlasu. Desátého nás budou bombardovat znovu a my již budeme nuceni podniknout nějaká odvetná opatření. Šestnáctého, jakkoliv jsme chtěli ukončit válku potrestáním Polska a dokonce jsme kvůli tomu zastavili své jednotky dost daleko od německých hranic, budeme nuceni vyhlásit všeobecnou mobilizaci a vést preventivní úder na oblasti, z nichž v Říši vzlétala pumami naložená německá letadla k bombardování nevinných obyvatel, pracujících a dětí v Sovětském svazu.

– Rozumím, odušil Pavlov a pochopil, proč byl k této předjitřní večeři přizván.

Stalin souhlasně kývl.

– Šestnáctého. A uvidíme, jestli bude Roosevelt ochotný podporovat německý Drang nacht Osten navzdory mínění amerických voličů. A jezte, soudruhu generále. Nenechte se pobízet. Čeká vás mnoho práce.

6. červenec 1942 – Operace THOR

Minové přehrady začala již v noci na 30. června pokládat 3. flotila minonosek pod velením fregatního kapitána Gadowa. Minonosky Tannenberg, Brummer a Hansestad Danzig položily přehradu Apolda u Fan-fjordu a severního výběžku ostrova Dagö a o den později přehradu Corbetha mezi ostrovem Saremaa a lotyšským pobřežím. Třetí noc vypluly z Pillau minonosky Preussen, Grille a Versailles a položily 3 300 min na přehradu Vartburg mezi Helsinkami a Talinem. Tím byl uzavřen Řižský a Finský záliv. Ještě se 2. července podařilo položit minové závory před baltské přístavy Liepaja a Ventspils. V noci na 4. červenec již po minonoskách operujících z finské námořní základny Hangö

střílela sovětská pobřežní baterie. Admirál Raeder se tak dozvěděl, že zaminování bylo Sověty objeveno.

Večer 4. července vyplulo z gdaňského přístavu první ze tří německých válečných loďstev. Vlajkovou lodí byl těžký křižník Prinz Eugen, ale jeho úkolem bylo spolu s dalším těžkým křižníkem Schleswick-Holstein, s panzerschiffy Scharnhors a Gneisenau, 3. a 6. flotilou torpédoborců a dalšími doprovodnými útvary chránit letadlovou loď Graf Zeppelin, která plula pod velením kapitána Friedricha Carla Toppa na sever k Alandským ostrovům. Téže noci proplulo kielským kanálem druhé válečné loďstvo Kriegsmarine vedené bitevní lodí Tirpitz, které čítalo těžké křižníky Blücher a Königsberg, panzerschiffy Admirál Scheer a Lützow a 1. a 4. flotilu torpédoborců. Tato skupina mířila na sever od ostrova Gotland a měla být chráněna britským leteckým krytím z tohoto ostrova. O den později se stejnou trasou vypravilo třetí válečné loďstvo vedené bitevní lodí Bismarck, které zahrnovalo těžké křižníky Deutschland a Admirál Graf Spee, panzerschiffy Admirál Hipper a Schlesien a 2. a 5. flotilu torpédoborců. Úkolem třetího loďstva byla ochrana německého baltského pobřeží a podpora pozemních operací.

~

Kolem půlnoci opustil major Henryk Sucharský velitelství praporu ve sklepech jednoho z kamenných domů vesnice Grupa a nechal si přivést koně. Byla to temně hnědá klisna, jejíž barva dobře splývala s nocí. Vydal se dolů ze svahu zkontrolovat postavení svého praporu na výšinách nad rozbahněným údolím Visly u vsi Dolna Grupa. Za svítání se dal čekat útok.

Sucharský měl ještě před dvěma týdny suchý a bezpečný pelíšek jako velitel strážního praporu v polské přístavní enklávě v Gdyni. Na pobřeží Baltu válka nedoléhala nikterak

bezprostředně. Na moři byl k vidění zvýšený provoz válečných plavidel Kriegsmarine a také polské dělové čluny a minonosky se evidentně chystaly připojit k německé flotile. Šuškal se, že do toho Němci co nevidět říznou, ale nedělo se nic. Armáda Rzeczpospolity bojovala tvrdě, ale marně. Docházely zprávy o strašlivých ztrátách a krvavých masakrech, o ústupových bojích a nakonec o velkém průlomu severně od Varšavy, po němž se ruské tanky rozjely závratnou rychlostí údolím Visly k západu. Devátá pěší divize generála Werobeje bojovala po celou dobu na nejsevernějším křídle obrany jako součást operační skupiny Mława Armády Modlin. Poprvé se dostala do bojů u Goniadze a poměrně úspěšně zadržovala nápor bolševické 172. střelecké divize. Její ztráty byly doplněny z houfů a skupin vojáků 18. PD, které se probily z kotle u Augustova a Suvalki. Linie Armády Modlin byla posléze prolomena ruskými tankovými divizemi na jihu u Bialystoku a Zambrova. Pěchotě na severu hrozilo obklíčení, a proto musela opustit úspěšně bráněná postavení na řece Biebrza a ustupovat za stálých bojů k západu bažinatým a lesnatým terénem podél pruské hranice na Kolno a Myšinec. Naštěstí i ruská pěchota, obtížená mnohem větší zátěží zásob a techniky, postupovala pomalu. Devátá se jí mohla postavit prakticky kdekoliv a také to mnohokrát udělala. Jednotlivé roty zůstávaly pozadu, aby lícily léčky, podnikaly palebné přepady a kladly minová pole. Pak přišel průlom na sever od Varšavy a tanky se hnaly na Toruň. Přišel rozkaz stáhnout se co nejrychleji za Vislu. To již měla devátá velké ztráty a její stav byl asi na 60 procentech mužstva. Doplňky pro viselskou linii byly vyškrábány odevšad a také major Sucharski musel opustit své teplé bydlo v Gdyni a s celým praporem připravit aktivaci linie za Vislou.

Z betonového bunkru se vykolébal velitel 3. roty poručík Pajak.

– Jak to vypadá, veliteli?

– Tady to není špatné, zabručel Sucharský a ukázal před sebe, směrem k požáry osvětlené Grudziadzi za řekou. – V tomhle úseku máme statickou linii na vyvýšeném terénu. Řeka je široká a odsud je máme jako na dlani. Žádné mosty. Pokud přejdou, mají před sebou tříkilometrovou zaminovanou údolní bažinu a tuhle další říčku. Po celou dobu je udržíme pod palbou. Budou nás bombardovat, ale všiml jste si, že za celé tři dny, co dorazili na protější břeh, se neobjevily žádné stíhačky?

– Všiml, potvrdil Pajak. – Také dělostřelectvo nic moc, řekl bych. My ještě nemáme zkušenosti, ale veteráni říkají, že s valivou palbou na Němenu se tohle šimrání vůbec nedá srovnat. Dá Bůh, že vydržíme.

– My ano, souhlasil Sucharský. – Ale dole pod Chelmnem prý přešli řeku a bojuje se o Bydhošť. Vlastně se dostali přes řeku u Toruně a obešli naše postavení. Obsadili břeh a pak přímo na místě postavili pontonové mosty. Pokud se Bydhošť neudrží, můžeme je mít už brzy v zádech. A ustoupit se tu dá jen do lesů na severozápad k hranici. Tedy do Německa.

– Pustí nás Němci k nim?

– Určitě, potvrdil major. – Je jich tam jako much. Však jste to viděl cestou z Gdyně. Ty kolony vojska a tábory v lesích kolem dráhy. Dobrá. Nechte mužstvo odpočívat, ale v pozicích. A udržujte hlídky dole v troskách Dragače, i kdyby byly ztráty. Ať se ti psi nepřeplaví za tmy.

Major Sucharský jel zpět do Grupy. Široké údolí Visly halil mlžný opar zrůžovělý rozptýlenou září požáru velkého města na východním břehu. Měsíc dorůstal, ale měl kolem sebe velké svítící kolo. Ve vzduchu byla cítit vlhkost. Daly se čekat bouřky a deště. Horka a sucha už bylo dost a noc byla dusná. Střelba se ozývala jen sporadicky. Občas světlice či dávka z kulometu. Jakmile se major ocitl výše, mohl zahlédnout pulsující záři dole na jihozápadním obzoru a mohl zaslechnout vzdálené neustávající dunění. Bylo to

zřejmé. Rusové čekají na pěchotu a mají zde málo dělostřelectva i lelectva. Většinu toho, co mají, soustředili na Bydhošť. Tam bylo horko. Tam bojovalo vše, co zbylo z 15. a 27. divize. Žalostný zbytek z původních dvanácti divizí dvou polských armád přejetých rudým parním válcem. Ale dále se již ustupovat nebude. Nesmí!

Majora Sucharského čekal na velitelství urgentní rozkaz, aby se ihned dostavil na štáb divize do Warlubie, což bylo asi deset kilometrů severně podél obranné linie. Na koni se tam dokázal dostat za hodinu. Warlubie byla pohraniční vesnice od osmatřicátého roku, co Říše zabrala Pomořansko a Gdaňsk. Nyní byla zatemněná a ponořená do černoty noci, poněkud projasněné měsíčním svitem. I v polotmě rozeznal Sucharský nezvyklý ruch. Strnul, když kolem něho k jihu přepochodovala rota vojáků v uniformách Wehrmachtu. Poručík mu zasalutoval, ale Němci pochodovali naprosto tiše. Nekouřili ani nehovořili. Šli jako přízraky a vsakovali se na jih, do hloubi polského území. Přímo ve vsi parkovaly celé kolony německých nákladňáků a byla vidět i nějaká děla.

Na štábu v budově školy majora teprve čekalo překvapení. Nad mapami se zde při špatném osvětlení sklánělo množství polských a německých důstojníků. Jeden z nich vykročil Sucharskému vstříc s širokým úsměvem a napřaženou pravicí.

– Hencke? vzpomněl si Sucharský. – podplukovník Hencke? Vlastně již plukovník.

– Je to tak, Herr Sucharsky. Není to tak dlouho, co jsme spolu v Gdaňsku nakládali Churchillovy pluhy. Nu, u vás se osvědčily. Nikdy bych neřekl, že ty bolševické svině dokážete zadržovat celý měsíc. Polská armáda se rozhodně nemá za co stydět. To je obdivuhodný výkon.

– A ještě to neskončilo, plukovníku.

– Ne. Teď to teprve začne, majore. Vaše utrpení končí. Teď už v tom nejste sami.

Major Sucharský i plukovník Hencke byli vzápětí voláni ke stolu generálem Werobejem, velitelem deváté divize. Byl jim představen generálmajor Kurt Renner, velitel 211. pěší divize XV. sboru 5. armády Wehrmachtu, jejíž oddíly potkal major Sucharský před vsí. Ty nyní proudily přes Warlubie na jih a měly za úkol zpevnit linii právě až dolů ke Grupě. Sucharského pozice měla představovat jižní křídlo této divize. Jiné jednotky 211. divize proudily z Tucholského pralesa jižněji k Chelmnu. XXIII. pěší sbor generála Schuberta přesouval své tři divize od Pily a Vyržisku příamou silnicí k Bydhošti, kde doposud bojovali jen Poláci. Dvacátý třetí sbor se nejprve potřeboval rozvinout a rozmístit kolem ruského předmostí. Major Sucharský dostal na starost Henckeho pluk, který měl odvést do pozic a informovat polské jednotky. Německá pěchota nedisponovala žádnými tanky, ale k obrovské úlevě Poláků měla každá prvosledová divize celé dva dělostřelecké pluky, z toho jeden houfnicový, a prapor protitankových děl, včetně spousty jiných záhadných zbraní a technického zařízení. Sucharskému bylo sděleno, že nadále podléhá rozkazům velitele deváté divize generála Werobeje, ale celý polský kontingent, zde na severu nyní tvořící jediný sbor pod velením generála Fijalkowského, podléhá rozkazům velitele páté německé armády generála Salmutha. Tři německé pěší sbory o celkem devíti divizích tiše a pod krytem noci zaujímaly postavení v čtvrtoblouku od jižní hranice Pruska a Pomořanska, po Inovroclav jižně od Bydhošti. Zde na ně navazovala linie vytvářená 9. německou armádou přicházející nocí přes Poznaň a Jarocin.

Plukovník Grišin, velitel 208. mechanizované divize, která se 4. července přeplavila přes Vislu a vybojovala předmostí sahající až na předměstí Bydhoště, si začínal dělat starosti. Jeho divize utrpěla v pouličních bojích značné ztráty a přišla o většinu svých tanků. Zde se Poláci bránili urputně a drželi se zuby nehty každého domu či sklepa. Město hořelo a připomínalo inferno. Nicméně břeh byl vyčištěn a po půlnoci začala přeprava prvních sledů 25. Nikiforovy tankové divize. Ale zoufale chyběla pěchota. Grišinova divize byla jedinou pěchotou široko daleko. Podle posledních zpráv se na tanková čela pomalu dotahoval II. střelecký sbor, ale i jeho nejzápadnější kolona se nyní nacházela kdesi u Plocku, 150 kilometrů odsud. Sousední XVII. mechanizovaný sbor 10. armády na tom byl podobně a jeho jediná 209. MD potřebovala všechnu svou pěchotu na to, aby udržela předmostí jižně od Toruně. Chyběla podpora dělostřelectva. Divizní motorizované dělostřelectvo se sice na místo dostalo společně s tanky, ale nikoliv s muničními kolonami. Pomalu začínalo docházet i tříštivé střelivo tankům, o protipancéřovém nemluvě. Grišin si uvědomoval, že rozkaz ze štábu sboru dobýt a zajistit Bydhošť byl chybou. Sbor se měl zastavit a neměl překračovat řeku. Nejprve měla být přisunuta pěchota a letecká podpora. Měly být doplněny zásoby a pak podniknut koncentrovaný útok. Držet předmostí bylo sice strategicky významné, znamenalo to faktické znehodnocení poslední polské obranné linie a mohlo to značně ulehčit příští útok, ale divize se zde zapletla do bojů, které měly vysloveně ztrátový charakter a nestály za to.

Grišin vylezl ze svého štábního vozu skrytého mezi poboženými zdi statku v osadě Malá Kepa a díval se přes řeku na hořící město, kde bojovali a umírali jeho vojáci. Tento den mohl být rozhodující. Do večera snad město padne, protože jakmile se přeplaví tanky, obejdou město z boků. Tmu začalo ředit matné světlo prvních příznaků jitra. Bylo půl čtvrté. Pak náhle hluk

výstřelů přicházející přes vodu od Bydhoště zesílil. Nebylo to ale jen od města. Grišin zaznamenal ohromující množství záblesků po celém obzoru v půlkruhu od severozápadu po jižní směr. Za okamžik dorazilo zlověstné dunění masivní dělostřelby a charakteristický hvizd granátů. Pak se na druhém břehu zvedl široký pás země. Pole se ve vzduchu obrátilo naruby a spadlo zpět. Široká hladina Visly se začala vařit a vyrážely z ní mohutné gejzíry vodních sloupů. Grišin spatřil dva pontonové mosty, které se vzepjaly v oblouku a roztrhané pleskaly svými díly o hladinu. V několika vteřinách zmizela v hloubce nejméně jedna celá tanková rota. Jednotky jeho divize se rázem ocitly tam vpředu, v ruinách a ohni města, odříznuté od posil a v pasti.

Jenže to nebylo možné. Plukovník Grišin strnul v ohromení. To, co viděl, byla soustředěná a přesně zaměřená palba z mnoha desítek hlavní poměrně velkých ráží. Ale Poláci měli již pouze několik kanónů a houfnic, všechny uvnitř, v ulicích města. Nikdo nemluvil o nějakých větších zálohách, naopak, na štábu sboru panovalo přesvědčení, že polská armáda již nasadila všechny své poslední zálohy na jihu k obraně Lodže. Počet a koncentrace pálících děl odpovídaly síle dělostřelectva čtyř, možná i pěti divizí.

Postupně si Grišin, strnule a uhranutě zírající na divadlo, které se před ním otevíralo, uvědomil, že Bydhošti a jejím bezprostředním okolím nic nekončí a také nezačíná. Záblesky a děsivé dunění bylo vidět i dále za Vislou na severu a také na jihu. Dělostřelba neustávala a naopak nabírala na síle. Pak se hlína na protějším břehu uklidnila a vzápětí měl Grišin dojem, že se ocitl přímo v kráteru sopky. V záblesku pochopení si uvědomil, že nepřítel přenesl palbu na východní břeh. Zásah do statku rozprskl do okolí smrtonosný déšť kamení, ale plukovníka naštěstí již předtím porazila tlaková vlna. Za ním se objevil oblak ohně a kolem jeho hlavy přelétl plát plechu z jeho štábního vozu. Plazil se do mělkého příkopu za blízkou zídka a snažil se chránit si

hlavu. Země se pod ním chvěla, nadskakovala a kroutila se jako kůže, do které bodá chirurg jehlou. V uších mu zvonilo a na otázky nepřicházely žádné odpovědi. Měl pocit člověka, který si v největší bouřce století omylem vylezl na železný stožár na vrcholku hory. Věděl jen jedno: Pokud přežije, bude velitelem divize, jenže bez divize. Netušil, jak dlouho dělostřelecký přepad trval, ale náhle se země uklidnila a fronta výbuchů trhala povrch, domy a auta o pár set metrů dál na východě, kde se před chvílí řadil jeho 578. motorizovaný dělostřelecký pluk. Vzduch pro změnu zaplnil děsivý, pekelný jekot.

Převalil se na znak, setřásl ze zad nejméně metrů blátivé hlíny a spatřil odpověď na své nevyslovené otázky. Ze světlajícího nebe se přímo na něho řítily letouny, za nimiž se jako korálky na šňůře řadily v elegantní spirále další a další střemhlavé bombardéry. Silueta se zvětšovala a Grišin rozeznal charakteristická zlomená křídla. S nelidským vytím na něho nalétával německý Junkers Ju-87. Ve všem důležitém měl rázem jasno.

6. červenec 1942 - Luftwaffe

Odpoledne 5. července, téměř již s posledním světlem, přistál v Seearappenu poslední Heinkel He-111 1. letky eskadry Rowehl. Přibližně ve stejné době sedl v Istenburgu na dráhu poslední speciálně upravený Dornier Do-215 B-2 patřící ke 2. letce. Zatímco 1. letka mapovala a fotografovala Pobaltí, území, na němž se nalézaly jednotky sovětského SZ frontu, 2. letka pokrývala oblast severního Polska a postupu armád Západního frontu. Třetí letka, disponující oběma typy strojů, létala ze Slezska a fotografovala celé jižní Polsko, oblast postupu armád JZ frontu, až po Lvov na východě. Speciální stroje měly tlakové kabiny

a motory upravené pro výkony ve velkých výškách. Jejich fotografickým přístrojům umožňovalo zvláštní zařízení velké úhly záběrů. Zatímco heinkely a dorniery létaly ve výškách až 9 000 metrů, Upravené typy Junkers Ju 88B a Ju 86P měly výškový dostup 10-12 000 metrů.

Filmy z kamer šly ihned do fotografických komor a poté pod lupy vyhodnocovačů. Vyhodnocování se po celé dny účastnil osobně i Usměvavý Albert (generál Kesselring), velitelé flotil a leteckých sborů.

Pátého července večer však bylo nutno vyřešit ještě poslední, dlouho odkládanou zapeklitou otázku časové synchronizace s pozemním útokem. Čas k zahájení útoku dělostřelectva, zvláště na dolní Visle v okolí Bydhoště a na slezské frontě na jihu, byl pevně stanoven na 3.30, na první střelecké světlo. V těchto oblastech mohlo letectvo udeřit souběžně, ale Luftwaffe šlo především o to, aby zasáhla a zničila sovětská letiště a základny o 300-400 km dále na východě, kde v této době bude ještě tma. Problém spočíval v tom, že celá Rudá armáda bude již první dělostřeleckou baráží zburcována a uvedena do stavu pohotovosti. Rudé letectvo na východě bude mít třicet až čtyřicet minut na to, aby zvedlo své stroje do vzduchu a připravilo útočníkům přivítání jak pomocí mračen stíhaček, tak pomocí protiletadlového dělostřelectva. Sovětské bombardéry pak již budou na cestě nad Polsko, aby zasáhly postupující tankové kolony Wehrmachtu. Řešení nakonec našel plukovník Mölders.

– Přišouleme se k jejich letištím jako ti naši hloubkoví průzkumníci. Ještě za tmy a ve velké výšce. Jakmile by začali startovat, budeme tam a udeříme.

– Chápu, řekl Kesselring. – Potřebujeme nejméně tři posádky bombardérů se zkušeností s nočními lety, a to na každé ruské letiště, o němž víme, že tam jsou stíhačky. Trasy jim stanovíme nad neobydlenými oblastmi. Letectvo přímé podpory tankových

jednotek bude startovat souběžně s dělostřeleckou baráží. Tihle už budou daleko za linií a udeří, jakmile by byl na ruských letištích spuštěn nějaký poplach. A s prvním světlem dorazí druhá vlna.

Krátce před půlnocí se na všech letištích v Prusku a Slezsku rozezněly signály k nástupu pilotů a posádek do instruktážních místností.

~

Mnichovská válka v říjnu roku 1938 nepřinesla Luftwaffe slávu a úspěch, které „der Dicke“ Göring najisto očekával. Mělo to několik příčin, které se střetly a nahromadily v naprosto nešťastné kombinaci. Za prvé šlo o krátkou válku a nacistická Luftwaffe si mohla k tomuto faktu jen blahopřát. Ani na tak krátký boj nebyla totiž připravena. Všeobecné obavy z mladého a dravého nacistického letectva se ukázaly být propagandistickým blufem. Akutní nedostatek pum, munice všeho druhu a mazadel učinil z královny evropského nebe trapně příštípkařící vedlejší sílu. Hustá oblačnost a ranní i večerní podzimní mlhy téměř znemožnily bombardování z větších výšek a využití moderních, tehdy nových Heinkelů He-111. Těchto strojů bylo zatím vyrobeno jen 200 a střemhlavých stuk Ju-87 jen asi 70 kusů. Ochromení Československa bombardováním se zprvu zdálo být tou nejsnadnější operací na světě. Náčelník štábu Luftwaffe generál Wever plánoval kyvadlové nálety mezi Slezskem a Rakouskem, kde vzdálenost letu nad napadenou zemí činila pouhých 200-300 kilometrů. Československé letectvo působilo všeobecně zaostalým dojmem a jeho nejmodernější stíhačkou byla dvouplošná Avia B-534. Československé protiletadlové dělostřelectvo nestálo za zmínku. Jenže Bůh zřejmě na Čechy držel více, než Češi na Boha, a rozhodl se udělit Luftwaffe lekci. Češi nečekali a ještě před rozedněním, v první den války, vyslali

do vzduchu své bombardovací letectvo, neboť předpokládali, že o tyto těžko skrývatelné stroje tak jako tak přijdou. Těžkými francouzskými blochy hned za kuropění a z malé výšky rozbili nádraží, mosty a celou železniční trať v Linci, čímž nejméně na dva týdny odřízli všechny jednotky v Rakousku od zásobování. Lehčí, v ruské licenci vyráběné a tehdy ještě dosti moderní dvoumotorové SB-2 ve stejnou dobu zničily ve Slezsku klíčová letiště pro start výsadkářů Studentovy 7. paradestní divize. Svá menší a zejména stíhací letadla rozmístili Češi na polní letiště, do vesnických stodol a do hustých lesů. Lehké dvouplošníky dokázaly startovat z kdejakého palouku a plácku, vykazovaly úžasnou stoupavost a modernější, ale stále pomalé německé stuky či He-111 jim nedokázaly unikat. Důstojným soupeřem pro československé avie byl pouze stíhač Bf-109 a tomu v soubojích unikaly vertikálními manévry do výšky, v čemž byly rychlejší.

Plukovník Udet, otec stuky a střemhlavého bombardování, zažil trpké zklamání, když se ukázalo, jak je Ju-87 v boji zranitelný. Československý stíhač na dvouplošné avii si s ním hladce poradil. Stuka měla malou rychlost a pumy na vnějších závěsech ji zpomalovaly až na 260 km/h. Díky mrakům dokázali piloti stuk identifikovat cíle, teprve když se ocitli již velmi nízko, a často museli nálet opakovat. Při nízkém letu byli zranitelní i z pěchotních zbraní, neboť střelec z kulometu nemusel při palbě na střemhlavě útočící letadlo předsazovat a střílel na poměrně stabilní cíl. Také pozice zakopané Československé armády byly statické a předem bohatě zásobené, takže piloti stuk měli jen málo příležitostí bombardovat jedoucí vozidla či dokonce zásobovací kolony a vlaky. Nasazení stuk proti betonovým pevnůstkám pohraničního opevnění se ukázalo jako téměř neúčinné a pilotům chyběl výcvik v přesném zaměřování. Z nasazených 72 Ju-87 přežilo krátkou mnichovskou válku jen 30 strojů. Válka byla nakonec rozhodnuta na zemi, a když se po dvou týdnech

Luftwaffe podařilo zničit většinu z velkých českých letišť, když česká letadla z oblohy téměř zmizela a Göring vydal příkaz zaměřit se všemi prostředky na podporu pozemních sil a terorizování větších měst, sesypalo se na překvapené německé letectvo 700 tehdy moderních stíhaček I-16, dodaných Čechoslovákům ruskými komunisty. Ukázalo se, že českoslovenští piloti zmizeli z oblohy právě jen proto, aby se na východním Slovensku přecvičili na nové stroje. K tomu dostali nejméně 300 nových SB-2, s nimiž znovu zničili Linec. Luftwaffe byla zaskočena leteckým protiútokem do té míry, že nedokázala zabránit soustředěným útokům československých tankových a motorizovaných formací v jižních Čechách a v Rakousku. Válka skončila o pár dnů později, aniž měli piloti Luftwaffe možnost reorganizovat, a vypořádat se s novou hrozbou. Skončila také ve chvíli, kdy Luftwaffe definitivně došla munice. Generalita Wehrmachtu využila situace k tomu, aby zabila Hitlera a svrhla nacistický režim. Slavný „der Dicke“ Göring zmizel z Berlína, prý kamsi do Jižní Ameriky, a nechal své dítě osiřelé. Ztráty Luftwaffe a československého letectva byly po třítydenní válce téměř vyrovnané.

Nové politické vedení Říše zahájilo očistný proces mnichovským tribunálem a nový vrchní velitel Luftwaffe generál Erhard Milch, „tvůrce impéria“ a bývalý ředitel Lufthansy, měl plné ruce práce, aby zachránil alespoň jádro pilotního a důstojnického sboru složeného převážně z mladých a nacismem nadšených mužů, jinak skvělých pilotů, velitelů a technických odborníků. Výsadbáře zachraňoval admirál Canaris, který s nimi měl své vlastní úmysly a hodlal ve spolupráci s Luftwaffe sestavit několik větších jednotek pro speciální operace. Tlaky ustaly teprve v létě 1940, kdy bylo rozeznáno nové nebezpečí z východu a kdy byly letectvu definovány nové cíle. Jakmile se ovšem začalo uvažovat o válce jako o blízké realitě, byl Erhard Milch na funkci

vrchního velitele zvažen a shledán lehkým, respektive po válečné stránce nezkušeným. Milch byl skvělým organizátorem, který vyhovoval v míru a v mezidobí, ale ve válce nikoliv. Posléze byl vykopnut výše, na organizační post ministerstva letectví. OKL hledalo válečného vůdce. Wever měl odejít do výslužby a s Jeschonkem se počítalo na jeho místo. Udet byl zjevným dobrodruhem, který mohl zapůsobit na vznícenou představivost malíře Adolfa Hitlera, ale nikoliv na skutečné vojenské odborníky. V úvahu připadali dosavadní velitelé vzdušných flotil Speerle a Kesselring. Služební záznamy o zásluhách byly rozsáhlejší u Kesselringa a to také nakonec rozhodlo. Kesselring byl bavorským důstojníkem od kavalerie, který již od světové války prošel mnoha funkcemi v generálním štábu císařské armády a pak i Truppenamtu. Osvědčil se také u bojových polních jednotek, ale největší nadání projevil právě v oblasti organizace, zvláště logistického zajištění. Nenáviděl chůzi, a když byl nakonec přinucen svým přítelem generálem Weverem absolvovat pilotní výcvik, zcela propadl kouzlu létání. Jako Bavor měl sklony oponovat povýšeným pruským pěchotním důstojníkům a přinášet revoluční, i když dobře promyšlené nápady a inovace. Jeden z mála pruských důstojníků, se kterým si padl do noty, byl dělostřelec generál Heinz Guderian, právě nyní generální inspektor tankových vojsk. Kesselringovo jmenování velitelem Luftwaffe bylo přesně tím, co obě zbraně potřebovaly k vypracování oboustranně prospěšné taktiky a strategie bleskových hloubkových úderů. Oba milovali rychlost, preciznost a efektivitu, oba byli ve značné míře nadšenci ve svém oboru a oba vytvořili politicky vlivnou alianci, která mohla odolávat útokům a intrikám starých defenzivních generálů reprezentovaných zejména Rundstedtem. Tím, že se ve strukturách OKW na nejvyšších místech usadili muži, jako byli von Reichenau, von

Beck a generál Halder, a tím, že ministerstvo průmyslu nadále řídil dr. Toth, byla pozice letectva i tankových vojsk skvěle zajištěna.

Muselo ale dojít i k dalším reformám ve velení Luftwaffe. Změna nastala na pozici náčelníka štábu, neboť generálu Weverovi bylo již 56 let a nikdo netušil, jak dlouhá a těžká válka Německo čeká. Wever ještě nepatřil do starého železa a šéf OKW generál Reichenau mu nabídl post styčného důstojníka mezi OKL a OKW a poradce pro letecké operace. Reichenau také pomohl Weverovi prosadit za náčelníka štábu Luftwaffe jednačtyřicetiletého energického a inteligentního generála Hanse Jeschonka, který stejně jako Reichenau býval kdysi velkým obdivovatelem Adolfa Hitlera. Tak se v nejvyšším velení Wehrmachtu i Luftwaffe udržela generace agresivních a nadaných velitelů, kterou vynesli k výšinám nacisté. Třetí plochy se vyskytovaly mezi Jeschonkem a Udetem, kterého nový náčelník štábu pokládal za leteckého diletantu. Jeschonek neměl v lásce ani Erharda Milcha, ale byl bez výhrady uznáván veliteli polních útvarů a veliteli leteckých flotil, zejména Speerlem a novým vrchním velitelem generálem Albertem Kesselringem.

V čase, který Německu zbýval, se Jeschonek s Kesselringem především snažili odstranit Achillovu patu Luftwaffe, totiž nedostačující školicí základnu pro důstojnictvo, osádky i piloty a nedostatečné vytváření rezerv k nahrazování vlečných ztrát. Na zcela novou úroveň se dostal výcvik v navigaci a v přesném efektivním bombardování. Byly zaváděny nejmodernější systémy navádění leteckých formací na cíl. Poté, kdy Wever instruovaný Abwehrem navázal styky s československým vrchním velitelem letectva generálem Fajfrem, byl cílevědomě vytvářen hlásný, varovný a naváděcí systém za využití radarových stanic v Prusku a v Karpatech. Generál Fajfr přistoupil na více méně tajnou přítomnost německých leteckých důstojníků v československých radarových stanicích a naváděcích centrech v severovýchodních

Karpatech. Tito styční důstojníci pak sami obstarali hlášení do slezských koordinačních center, v nichž byli zastoupeni důstojníci letectva i protiletdecké obrany. Udetovi se podařilo vyřešit problém rozeznávání cílů při blízké podpoře tankových a pozemních jednotek, a to umístěním fosforeskujících panelů na střechy vozidel a strojů, dále systémem rádiových signálů a umístěním leteckých pozorovatelů ke štábům tankových divizí. S Milchem, který dostal na starost vyzbrojování letectva, se Jeschonek shodl na zaražení veškerých experimentů. Byly vybrány vývojové typy nové generace strojů a zatím měla výroba chrlit ve velkém množství jednoduché a osvědčené typy. Především bylo zapotřebí přezbrojit Me 110 ze stíhacího letounu na bitevník a převést stíhací skupiny na užívání nového rychlejšího a stabilnějšího Focke-Wulfu Fw-190 s delším doletem.

V nové očekávané válce měla Luftwaffe bojovat proti mnohonásobné přesile možná po velmi dlouhou dobu. Při tom vrchní velení rezignovalo na možný rychlý postup do nitra Ruska, a tedy byl odložen k ledu nadějný projekt již odzkoušeného čtyřmotorového dálkového bombardéru Dornier Do 219. Bude-li zapotřebí dálkového bombardování, měli je v roli spojenců zajistit Britové. Udetovy hračky (Ju-87) kupodivu přežily, neboť se předpokládalo, že bude zapotřebí likvidovat obrovské množství sovětských tanků a jiné techniky, která se nebude moci pohybovat jinak než po řídkých polských silnicích a cestách a stane se neodolatelným terčem pro střemhlavé bombardování za podmínky dostatečného stíhacího krytí. Jakmile OKW představilo první obrysy ofenzivního Plánu THOR, začalo vysvítat, že Guderianovy tankové kleště se bez rychlé a všudypřítomné náhražky polního dělostřelectva neobejdou. Stuka tím v Guderianovi dostala dalšího a dosti vlivného zastánce. Udet se vrhl na vymýšlení technických vylepšení a organizoval zuřivě neutuchající nácviky přesného bombardování. Richthofen

s Jeschonkem měli co dělat, aby mu zatrhli pokusy použít také bombardér Ju-88 pro střemhlavou verzi²³.

Po mnichovské válce byly nahrazeny ztráty Luftwaffe, ale pak výroba letadel téměř po celý rok stagnovala a prostředky byly přesouvány do jiných oblastí. Teprve v roce 1940 dostala výroba letadel opět zelenou a do léta 1942 stihla vyprodukovat téměř 6 000 nových strojů moderních typů. Celkově Luftwaffe disponovala více než 8 000 stroji a s touto silou a s neomezenými zdroji surovin i některých hotových výrobků dodávaných spojenci již byla schopna čelit očekávané sovětské přesile.

Vrchní velitel Luftwaffe Generaloberst Kesselring charakterizoval úkol pro leteckou součást Operace THOR v několika stručných bodech:

1. Zničit nepřátelská letiště, základny a stroje na zemi, zejména letiště v pásmu prvního sledu nepřítele tak, aby došlo k ochromení jeho letecké síly a schopnosti narušovat operace pozemních sil rychlého úderu. Udržet převahu ve vzduchu.
2. Přímo podpořit vlastní pozemní vojska v útoku na nepřátelské obrněné síly, narušovat koordinaci, velení a zásobování nepřátelských formací přímo v oblasti boje.
3. Izolovat bojiště přerušením zásobovacích a transportních koridorů, silnic a železnic v oblasti východně od linie San-Bug-Němen.
4. Narušovat infrastrukturu na území, které užívá nepřítel jako nástupišť svých útoků. Bránit koncentracím a soustředění nepřítele, bránit pokusům o prolomení obklíčení nepřátelských jednotek a uskupení.

²³ Ju-88 byl univerzálním rychlým středním bombardérem, který se ukázal jako vhodný i pro bitevní a noční stíhací využití. Od počátku byl vyvíjen s přihlédnutím k možné střemhlavé verzi.

5. Provádět výzvědnou činnost v hloubce nepřátelského území tak, aby byly včas odhaleny jakékoliv přípravy k novým ofenzívám přísouvaných čerstvých sil nepřítele.

Velení Luftwaffe si dostatečně naléhavě uvědomovalo, že v okamžiku, kdy nastane Den X a vypukne Operace THOR, nebude hlavním úkolem letectva přímá podpora Guderianových tanků, ale získání nadvlády ve vzduchu, čehož lze docílit jedině zničením velkých mas rudého letectva na zemi, přímo na letištích. Tato letiště se ve své většině budou stále ještě nacházet na výchozí čáře sovětského útoku, tedy východně od Bugu a Němenu, neboť Rusové zcela jistě nestihnou v tak krátkém čase vybudovat významnější počet nových letišť v Polsku, za rychle se posouvající frontou. To znamenalo, že čela sovětských vojsk v západním Polsku se v Den X budou nacházet již většinou na nebo za hranicí doletu stíhacího krytí a že sovětské bombardéry nebudou mít šanci denně praktikovat více vzletů než jeden či dva. Jiná situace bude ovšem v oblasti Východního Pruska, které se po vstupu Říše do války bude nacházet v bezprostředním dosahu blízkých a čerstvých rudých leteckých sil z Litvy a z Běloruska. První úder musel tedy směřovat proti těmto sovětským silám a letišťům rozmístěným od Rigy po Minsk.

Jakmile proniknou Guderianovy tanky z Pruska na jih a ze Slezska na západ, ocitnou se v dosahu sovětských leteckých sil z letišť na západní Ukrajině. Další zničující úder musí být tedy veden sem, a protože rudé letectvo bude po prvním úderu vzburcováno, musí být oba údery vedeny současně po celé délce sovětského nástupiště od Rigy po Lvov. Nad samotný Lvov to měly německé bombardéry přibližně stejně daleko ze Slezska jako z Pruska a sama oblast (jako jediná) ležela již za hranicí doletu stíhacího krytí, vyjma bitevních Me-110. Hned v prvním týdnu poté, kdy se Guderianovy kleště spojí a scvaknou, musí být mezi

Bugem a Vislou vybudováno množství provizorních letišť, aby Luftwaffe mohla pronikat dále na východ a ničit zárodky jakékoliv příští sovětské protiofenzívy. Protože se nepředpokládalo brzké obsazení území, na němž se nacházela většina sovětských polních letišť, pěšími útvary, musela být tato letiště ničena soustavně opakovanými nálety stejně jako železnice a infrastruktura v této oblasti.

Naštěstí mělo tentokrát Německo vést válku pouze na jediné, jasně vymezené frontě, proti jednomu nepříteli, proti kterému mohla být nasazena celá síla Luftwaffe. Vše, čím Německo ve vzduchu disponovalo, mohlo být vrženo na východ, aniž bylo zapotřebí nechávat nějaké krycí síly a zálohy na západě, na jihu nebo na severu Říše. A Luftwaffe roku 1942 se nedala srovnávat s Luftwaffe podzimu 1938. Pět leteckých armád (Luftflotte) o devíti sborech (Fliegerkorps), z nichž hlavní tíhu operace ponese dvě nejsilnější uskupení. V Prusku Kellersova Luftflotte 1 a ve Slezsku Luftflotte 2 pod velením Generalobersta Speerla.

Z Finska měla operovat Luftflotte 5 Generalobersta Stumpfa. Její dvě velitelství se nacházela v Pori na západním pobřeží a v Petsamu na severu. Z Pori se měly krýt německo-finské operace na Karelské šíji, mohl být odsud napadán Leningrad a sever Estonska stejně jako celý Finský záliv. Z Petsama měly být kryty operace od Ladožského jezera až k severnímu pobřeží a také případný útok na Murmansk. Obě velitelství měla k dispozici po jedné stíhací eskadře (Jagdgeschwader) a jedné bombardovací eskadře (Kempfgeschwader). Fliegerführer Pori Obst Fuchs navíc disponoval eskadrou střemhlavých Ju-87. Celková síla Luftflotte 5 i s pozorovacími a zvědnými letouny, činila 709 letadel. K tomu se dalo připočít i malé finské letectvo vyzbrojené většinou dodanými britskými hurricany a bristol blendheimy.

General Oberst Keller velel Luftflotte 1 z velitelství v Istenburgu a řídil i koordinoval činnost dvou sborů

(Fliegerkorps) se zcela odlišnými úkoly. Prvnímu sboru velel z gymnázia v Gumbinnenu generál letectva Walther von Axthelm. Jeho úkolem bylo zničení mnoha desítek leteckých základen a letišť, velitelství a komunikací v širokém prostoru od Litvy po Pinsk tak, aby byly armády doposud nenasazeného sovětského SZ frontu přibity k zemi, uvedeny do zmatku, aby neměly leteckou podporu a aby sovětské Vojenno-vozdusnyje sily (WS) nemohly napadat území Pruska. K tomu měl von Axthelm tři stíhací a tři bombardovací eskadry. Pozemním jednotkám 16. a 18. armády v tomto sektoru bylo přiděleno 180 průzkumných letadel v samostatných letkách.

Osmému sboru velel agresivní generál von Richthoffen. Jeho úkolem byla přímá podpora tankových skupin postupujících z Pruska k jihu, jejich ochrana před sovětským letectvem a ničení i dezorganizace sovětských pozemních sil v oblasti pozemního úderu. K tomu byl VIII. sbor zvláště vybaven dvěma eskadrami střemhlavých bombardérů (Ju-87) a jednou eskadrou středních bombardérů. Tuto sílu kryla posílená stíhací eskadra JG 27 a jedna eskadra těžkých stíhačů Bf-110. Celkem disponovaly oba sbory silou 1516 strojů všech druhů, z toho asi 700 bombardérů a 650 stíhaček. K flotile patřilo ještě velitelství Balt (Ostsee), jehož úkolem byla obrana pobřeží, ničení sovětského loďstva a podpora Kriegsmarine. Oberstleutnant von Wild dostal přiděleny tři bombardovací eskadry a dvě eskadry námořní záchranné služby (464 letounů). Na severu mělo Wildovo velitelství spolupracovat s letouny velitelství Pori Luftflotte 5.

Podobně rozdělené úkoly plnily i dva sbory Luftflotte 2 zkušeného Generalobersta Speerleho, který své velitelství umístil v kasinu poblíž letiště Vroclav. Druhý sbor pod velením generála Bruno Lörzera měl za úkol bombardovat a ničit sovětské základny východně od Bugu a Sanu, zničit železnici v prostoru Lvova a devastovat nástupní prostory druhého sledu sovětských armád.

Lörzer mohl nasadit tři bombardovací eskadry, z čehož jednu eskadru rychlých bombardérů a navíc eskadru střemhlavých bombardérů. Krytí poskytovaly dvě eskadry stíhačů. Protože běžným Bf-109 neumožňoval jejich dolet doprovázet bombardéry až nad cíle východně od Přemyšlu, dostal sbor k ničení pozemních cílů eskadru dvoumotorových stíhaček Me-110 s delším doletem, které byly přestavěné na bitevníky. Jádro Lörzerových bombardérů tvořila proslulá Legie Condor (KG 51) komodora Obstlt Schulz-Heyneho, která prodělala bohaté bojové zkušenosti ve Španělsku a nedávno se vrátila z tichomořského bojiště.

Sedmý sbor generála Helmutha Förstera byl o něco slabší, disponoval stíhací, bombardovací a střemhlavou bombardovací eskadrou. Jeho úkolem byla přímá podpora jižní pancéřové čelisti kleští, 3. a 2. tankové skupiny. Speerle vládl celkem 1 426 letouny, z toho asi 400 bombardéry a 850 stíhači. K jeho flotile formálně příslušela i transportní flotila shromážděná kvůli provedení leteckých výsadek dvou paradesantních divizí a jedné brigády. Čítala celkem 900 dopravních Ju-52.

Velení Luftwaffe ponechávalo další letecké sbory (V. a III.) v rámci Luftflotte 3 při rakouské Skupině armád SÜD (1 126 letounů). Při Rommelově balkánském sboru měla působit Luftflotte 4, také o dvou sborech (IV. a VI.), s celkovou silou 1 626 strojů. Pro poměrně malou Rommelovu skupinu bylo toto krytí mnohonásobně předimenzované, ale počítalo se s tím, že bude kryt celou případnou jižní frontou, a nedůvěřovalo se zcela schopnostem malodohodového letectva. Pokud by na rumunském úseku válka nenastala, tvořily tyto sbory generální zálohu pro případ krize. Ve skutečnosti mělo takto mohutné letectvo především působit psychologickým dojmem na váhavé náčelníky štábů v Aradu a napomoci jim v příhodnou chvíli ke správnému rozhodnutí ohledně vstupu do války.

Pro přímý útok na Rudou armádu v rámci Fall THOR bylo soustředěno a nasazeno celkem 4 300 letounů, z toho asi 1 000 transportních, zbytek bojových. Do tohoto počtu nebyla započítána palubní letadla Kriegsmarine a průzkumné letectvo pozemních i motorizovaných sborů a divizí.

Říše měla tentokrát zásoby všeho potřebného nejméně na celý první rok války. Čas míru umožnil vycvičit dostatečnou zálohu pilotů a doplnit jednotky na plné stavy, takže německá letka (Staffel) čítala nyní 11 letounů, skupina (Gruppe) 30-40 letounů a eskadra (Geschwader) 90-160 letounů. V provozuschopném stavu bylo 95 % všech bojových letounů. Jenže Rudá armáda měla více než 20 000 letadel a nesrovnatelně výkonnější výrobní kapacity, K zničení hrozby by musela Říše disponovat flotilami o stovkách, snad i tisících těžkých dálkových bombardérů dlouhého doletu schopných odolávat útokům sovětských stíhačů, anebo vykrývat enormní ztráty. Na to její výrobní kapacity zatím nestačily. Nikdo neurčil pro Luftwaffe další úkoly poté, až se jí podaří získat vzdušnou převahu nad dosavadním bojištěm a bude se odsud bezmocně dívat na to, jak z východu přilétají stále nové a nové letecké armády nepřítel.

~

Na pruských a slezských letištích začaly 6. července před pátou hodinou ranní přistávat první letky a eskadry vracející se z náletů na ruská letiště. Již před tím a téměř nepřetržitě přistávaly a znovu startovaly formace taktické podpory postupujících tankových vojsk. Mechanici se vrhali ke strojům, aby je natankovali a vybavili novou municí. K jejich úžasu nebylo téměř žádný stroj nutno vyřadit k opravám. Na trupech bombardérů se až na drobné výjimky vůbec neobjevovaly stopy po šrapnelech či kulkách z nepřátelských kulometů.

V Seearappenu, kde si zřídil dočasné velitelství Generaloberst Kesselring a kde se zdržovali i Jeschonek, generálmajor Wolfgang Martini a plukovník Josef Beppo Schmid – náčelník zpravodajské služby Luftwaffe, se brzy začaly sbíhat přímo neuvěřitelné informace. Piloti, pozorovatelé a vysoko nad nimi kroužící fotografové Rowehlovy skupiny žasli nad nepochopitelným, nicméně příjemným jevem. Na desítkách bombardovaných letišť byla sovětská letadla nalezena v natěsnaných a jasně viditelných řadách. Pokusy vzlétnout byly zaznamenány jen ojediněle, dalo by se říci výjimečně. Identifikovaná palebná postavení sovětských protitankových děl zůstávala neaktivní a nestřílela ani dlouho poté, kdy již muselo být Sovětům jasné, že byli napadeni. Německé osádky ničily sovětské letectvo na zemi v ohromujících počtech a téměř beztržně. Řady letounů byly likvidovány podélnou kulometnou palbou z nízkého letu a shazováním kazetových bomb, které se nad letišťem otevřely a zasypaly jeho plochu množstvím malých trhavých náloží. Výškovým bombardérům byly brzy změněny instrukce a cílem jejich těžkých pum se staly vzletové dráhy. Střemhlavé stuky vyhledávaly budovy dílen a ubikací, neboť šlo o to připravit Sověty nejen o letouny, ale i o piloty. Více než 3 000 německých letounů provedlo v první den války šest až osm vzletů, což odpovídalo jednomu náletu asi 20 000 bojových letadel.

Teprve pozdě odpoledne došlo k prvním leteckým soubojům se sovětskými stíhači, kteří startovali z maskovaných polních letišť, ale velmi často neměli munici a pokoušeli se nepřítele taranovat.

6. červenec 1942 – Bielicz

Generál W. Krüger zvolil pro štáb vesničku Bělič (Bielicz) z velmi prostého důvodu. Ležela těsně u jižní hranice Pruska, utopena v lesnaté, nepřehledné a mírně kopcovité krajině plné jezírek a jezer. Především sem ale vedla přímá železniční trať z Ilavy (Ilawy) ze severu. Ženisté postavili improvizovanou sjezdovou rampu a technika 1. tankové divize se ihned po opuštění plošinových vagonů mohla vsakovat do okolních podrostů. Rusové byli v této krajině cizinci. Němci ji znali jako své boty. Ještě před 25 lety byla součástí Říše a sám Guderian měl kousek odtud své rodové sídlo. Vojáci této elitní a první tankové divize existující již od roku 1935 se sice rekrutovali z oblasti Saska, z okolí Výmaru a Erfurtu, ale jednotkám byli jako řidiči velitelských vozů přiděleni místní rodáci jak z německého, tak z polského etnika.

Nepřátelský průzkum neměl nejmenší šanci zjistit, kolik je v krajině vojska. Kdyby přece jen provedli Rusové nějaký útok, v této podmáčené a členité krajině plné potoků, říček a bažin by nedokázali rozvinout ani tankový prapor. Dělostřelectvo by zde nemohlo zaměřovat a letectvo by neidentifikovalo cíle. Pro přesun kolon tu ale existovala celá síť úzkých polních cest, nyní dostatečně suchých a pevných, síť spojnic mezi četnými vesničkami. Ty zase poskytovaly opěrné body, neboť sestávaly z kamenných domů a stodol, byly plné zídek a sklepů. Pro bojové akce tankové divize to byla naprosto nevhodná krajina, ale generál Krüger měl před sebou terén neobsazený nepřítelem, terén, v němž nebyla vybudována žádná obranná linie, dokonce ani jediný opěrný bod. Terén poskytoval téměř dokonalou možnost skrýt velké množství vojska a přesunout je nepozorovaně k budoucímu bojišti, které se nacházelo jen nějakých 10-15 km na jihu a na jihozápadě. Východní bok 1. TD kryl sektor 8. TD LVI. sboru postupující přes Lubavu na Brodnicu.

Druhou divizi XLI. Tsb, 6. tankovou divizi generála Landgrafa, tvořili Slezané z Oppelnu (Opole) a mnoho jejích důstojníků i poddůstojníků se již v osmatřicátém zúčastnilo v řadách Mansteinova sboru útoku na Frývaldov a Troppau (Opavu). Tam prodělali krutou zkušenost s přesuny pancéřových kolon po úzkých horských silničkách krajinou, kterou obsadila nepřátelská pěchota. Byli odrazeni s krvavými ztrátami, ale alespoň prošli ohněm a dokázali si poradit v extrémně krizové situaci. Válečná doktrína Wehrmachtu se od té doby také pozoruhodně změnila. Nižší velitelé dostali velké pravomoci co do samostatného rozhodování a lokální improvizace. Nemuseli jen otrocky naplňovat detailní puntičkářský vypracované plány. Dostali cíle a informaci o vyšších cílech. Znali celkový záměr a podle toho pak mohli jednat. Vyskytly se potíže s výcvikem, protože v hustě obydleném Německu neexistovaly prostory, v nichž by se mohly secvičovat jednotky vyššího řádu než úroveň pluku. Teprve v dubnu dostala divize prostor v Jütteborgu, a žádná divize nikdy nedostala prostor pro cvičení v rámci celého sboru či armády. Takto se cvičilo jen teoreticky na štábní úrovni. Proto byla tak cenná zkušenost z opravdové války. Mnozí velitelé si ovšem v duchu říkali, že válka na zkušenou mohla být nějakou méně závažnou válkou, například právě proti Polsku nebo proti Francii. Zkoušet si boj na ostro právě ve válce o přežití Německa je poněkud nešťastné řešení a za Hitlera by se nic podobného nestalo.

V průběhu dubna a května se některé vybrané posádky se svými stroji účastnily zkušebních „tažení“ v této a dalších částech Polska, samozřejmě se souhlasem Sikorského vlády. Kolony různých těžkých strojů několika typů maskované za polské zbraně zkoušely průjezdnost terénu, pevnost cest, nosnost mostů a mnoho dalších aspektů budoucího bojiště. Tehdy vojáci nechápali, jaký smysl má

taková turistika. Nyní bylo vše jasné. Fall THOR nebyl vymyšlen včera.

Z Erfurtu do Bielicz (Běliče) přijel 1. tankový pluk již v polovině května a obsadil vyklizená kasárna Greenzpolizei. Postupně, po zahájení polské války, dorazily dva prapory pancéřových granátníků a pěšky se z Ilawy (Ilavy) přesouvaly doplňkové jednotky. Generál Krüger nechal celý 2. tankový pluk s třetím plukem granátníků a dalšími jednotkami, po transportu z Eisenachu stát na vagonech v úzkém údolí severně od Ilavy a nechal je tam přisunout teprve před dvěma dny. Měl s nimi určité plány.

Po 20. červnu se u pruské hranice objevily první vyčerpané skupinky polských vojáků z rozprášených divizí Armád Narew a Modlin. Rozvědka vyslala okamžitě své lidi mezi tyto jednotky a muži z Abwehru je pozorně vyslychali. Ranění byli evakuováni železnicí na sever k pobřeží a bojeschopní Poláci se, za pomoci svých důstojníků, znovu organizovali. Obsazovali vesničky a kopcovité hřbety od hranice až k Brodnici a k Jablonovu. Do štábu divize pak plynul nepřetržitý proud informací o ruských tankových formacích, které záhy obsadily Brodnicu i Jablonovo a po štěrkové silnici směřovaly na Grudziadź (Grudziadz) i na linii Visly. Nyní měl Krüger jistotu, že jeho nástupní prostor ovládají polopartyzánské polské pěší formace až dolů, ke strategické silnici procházející 10 km jihozápadním směrem.

Odpoledne 5. července se na všech úrovních divize konaly podrobné instruktáže. Jakmile se večer zešeřilo, vyrazilo k jihu a jihozápadu přes polskou hranici 60 motocyklů 1. motocyklového a 4. průzkumného oddílu divize. Za nimi se vydaly osmikolové polopásky SdKfz 231 a lehká protitanková děla 37. PT praporu. Do půlnoci byl nástupní prostor zajištěn a průzkumníci hlásili to nejdůležitější, totiž provozuschopnou železniční trať k samému Jablonovu, v němž se usídlil štáb XIII. mechanizovaného sboru

13. sovětské armády. Konečně dorazila skupina polských důstojníků, rodáků a znalců krajiny, kteří byli po jednom přidělováni k velitelům tankových a granátnických rot. Polské pěší skupiny se také soustředily a přesunuly se k jihu, kde začaly systematicky likvidovat menší rozptýlené sovětské stráže a oddíly usazené na sever od důležitých silnic.

V půl třetí ráno vystoupal generál Krüger na kopec východně za vsí a podíval se k západnímu obzoru, nad nímž se nebe zachvívalo narudlou září z hořící Grudziadze. Spojaři natáhli polní linku a vzápětí přišlo sdělení ze štábu. Pátá armáda ohlásila, že její XV. pěší sbor zaujal pozice na západním břehu Visly a dělostřelci se zaměřili. Úkolem Krügerovy divize bylo nahnat vojska dvou sovětských mechanizovaných sborů (XIII. a VII.) do desetikilometrového pobřežního pásma, před hlavně německých 150mm houfnic a raketometů Wurfgranate. Generál vydal povel.

Na polních cestách v údolí se rozsvítila světla, zařvaly motory a první kolony polopásových SdKfz 251 s pancéřovými granátníky se daly do pohybu jak z Bieliče, tak i ze sousedních Biskupic. Za nimi rovnou následovaly prapory s převážně těžšími tanky PzKpfw II. a IV.

~

– Tak je to tady, řekl si poručík Hans Mayer nahlas do řevu motoru velitelského tanku své čety.

Byly tři hodiny a devět minut. Mayer třikrát zdvihl ruku se sevřenou pěstí a kolona se pohnula. Přesun čelní kolony z výchozí pozice k předměstí Jablonova netrval ani půl hodiny. Kolona polopásů pancéřových granátníků sjela ze silnice a po okolních lukách se rozvinula, aby po křídlech obklíčila městečko. Tanky se vřítily rovnou do úzkých uliček. Ty však nebyly nebezpečné, protože tanky mohly kdykoliv zajíždět do zahrad a dvorků, kdyby

narazily na pevná hnízda odporu. Tady ale byla jen improvizovaná kulometná hnízda a několik minometů. Štáb sovětského sboru hájilo jen několik tanků zadního odřadu a téměř žádné dělostřelectvo. Vše se již dávno přesunulo na západ k Visle. Sovětský štáb nebyl hájen více než jedním praporem 18. motocyklového pluku a měl k dispozici šest lehkých pěchotních tanků T-26, které však nebyly v pohotovosti. Uličky, kromě hlavní trasy východ-západ, byly zataraseny štábními autobusy, cisternami a nákladními vozy, se kterými si tanky dokázaly hravě poradit. Čelní tank těžšího typu III. otočil věž a hrnul nákladáky před sebou nebo do stran, do zahrádek a ke zdem domků. Cisterny nevybuchovaly, tudíž byly většinou prázdné. Hans Mayer velel, aby se střílelo na štábní vozy a radiovozy. Instrukce vydané již před útokem přikazovaly uchovat pokud možno nepoškozená nepřátelská děla a munici.

Zmatek, který Mayer pozoroval průzory v pancíři, se zdál být dokonalý. Rusové začali reagovat teprve poté, kdy zaslechli sílící zvuk motorů ze severu. To již bylo pozdě na budování protitankových překážek a minových polí. Vše tady budilo dojem improvizace. Hlídky předsunuté na sever zlikvidovali v noci Poláci a štáb nikdo nevaroval. Všechno úsilí Rusů se zaměřovalo na západ. Nejprve střílely pouze kulometry a několik minometů. Tankové kanóny a těžké kulometry z hahlů je však rychle umlčovaly. Sověti neměli ani zdání, jaká síla se na ně ze tmy řítí a jak se nepřítel rozvinul. Bylo vidět vojáky ve světle hnědých sepraných rubáškách vybíhající z domů a naskakující do nákladních aut, která se zoufale snažila ujet z prostoru zástavby do volného terénu. Výstřel z 50mm kanónu zasáhl budovu školy, v níž měl sídlit štáb. Rusové neměli šanci. Ti, kdo se dostali ven z městečka, najížděli přímo do rány rozmístěným granátníkům, kteří pálili z korby svých obrněnců. Vše trvalo necelých dvacet minut a uniknout se podařilo jen jednotlivým vojákům na

motocyklech. Ti ujížděli k dalším posádkám 18. pluku rozmístěným ve vsích podél hlavní silnice. Náměstíčko, nebo spíše jen náves, ozářilo několik požárů. Ve vsi zůstala četa granátníků a skupinka 37. zpravodajského oddílu, kterou zajímaly štábní mapy a zajatí důstojníci. Do městečka se stahovaly skupinky radostně se šklebících a povykujících polských vojáků. Ti zvláště aktivně vnikali do domů a vytahovali odsud ukryté Rusy. Občas se ozval výstřel z pušky či z pistole. Rusové začali vylézat odevšad se zdviženýma rukama a snažili se vzdát Němcům dříve, než padnou do rukou Polákům.

Mayer najel při jižním okraji městečka na hlavní šterkovou silnici a hnal se po ní přímo k západu na Blizno a dále k Visle. Složení kolon se nyní změnilo a granátnický prapor zaujal pozici až za tankovou rotou. Další granátnický prapor čistil terén podél strategické trati jižně od Jablonova. V této chvíli obdržel generál Krüger hlášení a vydal další rozkazy. Těžce naložené vlaky od Ilavy se pohnuly na jihozápad k Jablonovu, kam s předstihem dorazil 37. pancéřový ženijní prapor, jehož oddíly začaly sestavovat konstrukci sjezdové rampy z předem svařených dílů.

Štáb sovětského XIII. mechanizovaného sboru byl přepaden několik minut po třetí hodině ranní. Přepadení bylo natolik efektivní, že radista stihl vyslat jen zmatenou zprávu k velitelství 13. armády, než byl dům zasažen granátem. Generálporučík Pjotr Michajlovič Filatov obdržel zprávu ve chvíli, kdy bylo Jablonovo již obsazeno, a vyrozuměl z ní pouze to, že štáb byl napaden. Zpráva neobsahovala upřesnění, zda se jedná o napadení Poláky, zda jde o pravidelné jednotky, či partyzánský oddíl. Motocyklisté, kterým se podařilo z obklíčení Jablonova uniknout, museli projet krajinou, v níž již operovaly skupiny Poláků posedlých loveckou horečkou. Bylo zburcováno několik rot 18. motocyklistického pluku, ale žádná z nich nedisponovala vysílačkou a telefonní linky k linii u Visly vzdálené desítky kilometrů ještě nebyly nataženy.

V této chvíli, při nedostatečném zásobování čel útoku, měly sovětské jednotky všeobecně nedostatek linkového drátu a bylo preferováno jeho přidělování dělostřeleckým bateriím. Na západ tedy vyrazily motocyklové spojky. Ty se ovšem k Visle dostávaly teprve ve chvíli, kdy již na čelní sovětské tankové jednotky dopadala masivní dělostřelecká baráž ze západního břehu. Nicméně velitel 25. TD plukovník Nikolaj Matvějevič Nikiforov se touto cestou dozvěděl o německých tancích směřujících do hlubokého týlu sboru a o zničení štábu sboru. Velitelé všech tří divízi sboru tak byli varováni. Prozatím je ovšem plně zaměstnávala snaha vyvést své decimované stroje a lidi z ostřelovaného pásma při pobřeží. Stovky sovětských tanků, tahačů, nákladních a jiných vozidel se v divokém zmatku snažily vzdálit se od řeky a najít místo v koloně na některé ze silnic. Zde je pak nacházely letouny Luftwaffe operující nad celým prostorem od prvního svítání.

Plukovník Nikiforov přišel o cenný 25. houfnicový motorizovaný pluk a o část štábu. Neváhal a rozjel se dozadu, kde byl u vsi Gardeia umístěn 49. tankový pluk, který se již také ocitl pod deštěm německých pum. Bez ohledu na ztráty nechal pluk otočit. Terén v západním směru byl však uzavřen soustavou potoků a rybníků, která se táhla od severu k jihu v délce 15 kilometrů. Tanky takovým terénem nemohly projet a nedokázaly by v něm udržet rozvinutou bojovou sestavu. Pluk musel zamířit po jediné polní cestě k jihovýchodu. O páté dorazilo čelo jeho kolony k silniční křižovatce Lasin.

~

Třetí prapor 1. tankového pluku 1. divize zamířil z Biskupic (Biskupiec) přímo k západu, dvěma proudy na Kyselce (Kisielce) a Svíce (Świecie) a odsud směřoval přímo ke Grudzidzi. Tři

kilometry od křižovatky Lasin byl prapor zastaven vlastním motocyklovým průzkumem, který hlásil velkou plukovní kolonu ruských tanků směřujících k Lasinu po silnici ze severozápadu. Třetí prapor se rozvinul v mírně pahorkatém terénu, který mu poskytoval částečné krytí, a bylo navázáno spojení s útočnou skupinou 186. letky. Útok rozvinutého praporu v těsné spolupráci se střemhlavými bombardéry byl pro již oslabený 49. sovětský tankový pluk zdrcující. Dvacítka moderních T-34 se však zastavit nedala. Pouze jedno z monster utrpělo přímý zásah leteckou pumou. Skupina neprůstřelných strojů vedená dvěma těžkými tanky KV sjela z cesty, rozvíjela se šachovnicově do dvou řad a vyrazila terénem proti levému křídlu praporu.

Četař Hutzinger, velitel tanku X4, se po přímém zásahu ze 76mm kanónu sovětského T-34 praštil do hlavy o rám ložiska věže a málem ztratil vědomí. Vzápětí si uvědomil, že ještě žije, což ho poněkud překvapilo.

– Byl to tříštivej! hlásil neméně udivený střelec. – Střelí tříštivou municí! To je neuvěřitelný.

– Pošli mu jednu, vybídl Hutzinger střelce.

Vzápětí mohl sledovat, jak se wolframové jádro 50mm granátu efektně, v roji vykřísnutých jisker, odrazilo od ruského pancíře, aniž mu sebeméně ublížilo.

– Jede na nás, všiml si řidič.

Následovala druhá omračující rána. Ruský granát opět otrásl celým tankem, ale opět se neobjevilo žádné poškození. Jednalo se ovšem o typ IV. Ausf B. Kdyby takový zásah dostal lehčí a méně pancéřovaný německý tank, typ munice by nehrál zase tak velkou roli.

– Fakt má jen tříštivej, konstatoval Hutzinger. – Drž se k němu čelem, ať nás nezapálí. A zkus nabít tím novým.

Nové náboje dostaly osádky tanků jen týden před dnem X a neobdržely k nim žádnou instruktáž. Nedostaly čas novou

municí vyzkoušet. Bylo jim sděleno, že se jedná o zvláště průbojnou, takzvanou podkaliberní municí. Náboj byl o poznání lehčí než běžný protipancéřový granát a nevzbuzoval v tankistech příliš důvěry.²⁴ Jen kvůli rozkazu bral s sebou každý stroj několik těchto nábojů. Nyní Hutzinger otevřel v úžasu ústa. Ruské monstrum se po čelním zásahu zastavilo, jako by narazilo na zeď, a z jeho věže se vyvalil mastný černý kouř. Neotevřel se poklop a z tanku nikdo nevylezl. Hutzinger sáhl po sluchátkách a okamžitě sděloval ostatním osádkám, k čemu jsou dobré ty nové podkaliberní náboje. Vzápětí začaly do boku ruských monster pálit 88mm kanóny protitankového oddílu divize. O hodinu později již otřesený a zděšený plukovník Nikiforov s několika vojáky prchal do zarostlého a podmáčeného prostoru kamsi na sever, korytem neznámého potoka. Život si prodloužil asi o jeden den. Druhého dne ráno byla jeho skupina zajata polským oddílem u vsi Grozec (Grodziec) a bez jakékoliv debaty postřílena.

Třetí prapor 1. tankového pluku 1. divize ztratil v boji se sovětským 49. tankovým plukem šest strojů a doprovodný prapor pancéřových granátníků přišel o osm polopásových SdKfz 251. Celých 42 sovětských tanků různých typů však bylo na tomto bojišti získáno neporušených, opuštěných prchajícími posádkami.

~

²⁴ Podkaliberní munice byla vyvinuta na základě běžné jádrové munice (s tvrdým průbojným jádrem a měkkým přísavným obalem). Průměr projektilu byl však menší, než průměr vývrtu hlavně. Rozdíl vykřivaly „vodící obroučky“. Podkaliberní střela byla lehčí a při stejné prachové náplni v nábojnici letěla rychleji, měla větší průbojnost.

Jádrová munice měla buďto ocelové, nebo wolframové jádro a tvořila zhruba polovinu muniční zásoby tanku. Po zajištění dodávek wolframu západními spojenci, tato munice vz. PzGr. 40 zcela převládla.

První prapor zahrnul v Jablonovu na západ a směřoval do prostoru jižně od Grudziadže s 2. plukem pancéřových granátníků. Druhý prapor se řítíl dále po úzkých polních cestách k jihozápadu, podél železniční trati a kolem čtvrté hodiny ranní obsadil Vabrežno, kde již musel překonávat o něco větší odpor. Souběžně s ním však postupoval i ženijní prapor a pancéřoví granátníci. V přesné synchronizaci dorazil do Vabrežna po nehlídané a neporušené trati i první vlak s pancéřovými granátníky 1. pluku a za nimi vlaky vezoucí tanky 2. pluku.

V šest hodin ráno se již úplně rozednilo a 1. tanková divize, zcela rozvinutá, tlačila zmatený tyl ruských tankových divizí k Visle v šířce 12 kilometrů od pruské hranice k Chelmnu. V tomto prostoru se nacházelo něco okolo tisíce sovětských tanků tří tankových a jedné motorizované divize s doprovodnými jednotkami. Generál Krüger měl pod svým komandem přesně 244 tanků a 245 obrněných polopásů pancéřových granátníků, které musel rozdělit do tří základních útočných proudů. Útočil však do zad naprosto překvapenému nepříteli, který neměl nejmenší šanci se přeskupit a ani tak nemohl učinit, neboť čelně proti němu se přes Vislu snažila přeplout polská a německá pěchota početných divizí, chráněná dělostřeleckou baráží. Zmatení Sověti se od prvního svítání ocitli v ohni nepřímé mířené palby německých dělostřeleckých baterií rozmístěných za Vislou, která přeorávala půdu v deset kilometrů hlubokém pásmu východního břehu. Za svítání se na celý prostor sesypala i Luftwaffe a ze severu, z Pomořanska, zahájily postup dvě pěší divize XIII. pěšího sboru 4. armády. Komu se podařilo uniknout z ostřelovaného pásma na východ, ocitl se na otevřených silnicích, na které s děsivým jekotem útočily německé stuky. Jen o několik kilometrů dále čekaly rozvinuté tankové prapory 1. divize generála Krügera.

Velení obou sovětských nejseverněji a nejzápadněji rozmístěných armád (10. a 13.) nemohla být varována dostatečně včas. Sověti se stále ještě nacházeli ve stavu vítězné euforie a nejvyšší velitelé byli ujištěni, že budou mít o něco méně (oproti plánu), ale přece jen dostatek času přeskupit své síly čelem k severu, až bude dokončeno obsazení polského území. Byli informováni, že Němci sice chystají protiútok z pruského území, ale daleko na východě, kde budou zachyceni a zastaveni jinými jednotkami. Pokud by došlo k útokům v této západní oblasti, bude se jednat o klamné a nepřilíš silné útoky. Sovětští velitelé obdrželi rozkaz nepřibližovat se k německé hranici blíže jak 15 kilometrů a Berlín zatím nevydal žádné varovné prohlášení či ultimátum. Útoky motorizovaných skupin Wehrmachtu byly ze severu vedeny tak efektivně, že v pouhých minutách či hodinách dosahovaly lokalizací sovětských štábů a nervových center celé severní oblasti. Vůbec nebyly klamné a slabé.

Osmá lužická TD generála Brandenergera dislokovaná na levém východním křídle LVI. Msb vyrazila stejně s 1. divizí v půl třetí ráno a mířila přes Lubavu na Brodnici, kde se její čelní granátnický prapor zmocnil celého štábu 13. armády. Sovětští důstojníci byli zajati ve spánku nebo uprostřed bujarých oslav, většinou opilí na mol. Osmá TD postupovala koncentrovaněji a silnice ve směru sever-jih byly téměř úplně prázdné. Tyto silnice nepřerušila ani nepoškodila žádná destrukční obranná opatření ustupující polské armády.²⁵ V 17.00 dosáhl 8. průzkumný prapor

²⁵ 1. TD. Zřízena ve Výmaru roku 1935 ze součástí 3. JD nejprve jako motorizovaná brigáda, první svého druhu ve Wehrmachtu. V mnichovské válce zařazena do sestavy 10. armády g. Reichenaua pod velením plk. R. Schmidta. Držena na Chebsku a v Durynsku ve druhém sledu jako průlomová divize pro závěrečný útok z Plzně na Prahu. Po protinacistickém převratu 16. října 1938 odvelena nazpět do Durynska, aby zde blokovala postup Diettrichovy brigády Leibstandarte SS na Berlín.

Toruně a uvolnil cestu pro 10. tankový pluk. Tím bylo dosaženo místa, kde se Visla ohýbá k severu. Zde se tanky postupující z Pruska spojily s XXIII. pěším sborem 5. německé armády a společně sevřely XVII. mechanizovaný sbor 10. sovětské armády. Do půlnoci prvního dne německého útoku přestaly existovat tři nejzápadněji vysunuté mechanizované sbory DRRA a jejich motorizované doprovodné jednotky. Na polské území se přesouval další, LVI. tankový sbor Wehrmachtu, vezený bez problémů po železnici a vykládaný až v místech, kde bylo zapotřebí. Tratě vedoucí severojižním směrem nebyly vůbec přerušeny ani zničeny, neboť sovětské velení jich zamýšlelo využít za několik dnů k invazi na sever do Pruska. Následujícího rána se čela všech jednotek LVI. Msb stočila k východu a k jihovýchodu a zahájila pochod na Varšavu. Za jejich zády obsazovaly krajinu smíšené německé a polské pěší divize Skupiny armád Mitte.

K 1. tankové skupině Wehrmachtu patřil ještě XVII. pěší sbor generála Karla Streckera sestávající ze tří divízi pěchoty (269., 290. a 299.) vezené na nákladních autech Henschel 33GI.²⁶ Sbor vyrážel z prostoru Olštýna (Olsztyna) a slavného Tannenbergu

8. TD. Šlo o velmi starou saskou jednotku, v jejímž stavu zůstávalo mnoho zkušených důstojníků a poddůstojníků. Mužstvo pocházelo z okolí Drážďan a jeho část bojovala již v mnichovské válce v roce 1938 v sestavě 3. lehké divize u Žitavy a na Frýdlantsku. V létě 1939 byla dislokována v Geře a reorganizována v TD.

6. TD. Vznikla v roce 1940 ve Wuppertalu z 1. lehké divize gpor. Friedricha Wilhelma von Löpera, která v říjnu roku 1938 obsazovala Cheb a utrpěla zde značné ztráty na technice v pouličních bojích.

²⁶ Skutečná motorizovaná divize se od pěší divize vybavené dostatkem nákladních automobilů lišila především začleněním pancéřových granátníků s obrněnými transportéry. Jádro každé z MD tvořil pluk pancéřových granátníků a jeden prapor pěchotních tanků typu I. a II. MD disponovala pouze jedním lehkým dělostřeleckým plně motorizovaným plukem, zatímco prvosledová PD měla dva dělostřelecké pluky, z toho jeden těžký. MD měla posílené protitankové dělostřelectvo. Začleněním tankového praporu se motorizovaná divize změnila v mechanizovanou.

a směřoval přímo k jihu přes Nidžicu (Nidzicu) a Mlavu. Velitel 1. tankové skupiny generálplukovník Ewald von Kleist očekával u Mlavy potíže. Byly zde vybudovány jisté pevnostní stavby ještě z dob carského impéria. Poláci systém pevnůstek vylepšili tak, aby byl využitelný v opačném směru a zesiloval obranu od východu. Na severu a severozápadě od Mlavy se táhla členitá pahorkatina, kterou mohla sovětská pěchota velmi dobře využít k vybudování obranné linie, což by způsobilo citelné zdržení německých motorizovaných kolon. Ve skutečnosti však sovětské motorizované sbory prorazily linii obrany polských Armád Narew a Modlin v úseku severně od Varšavy a jižně od Mlavy a řítily se po lepších silnicích k západu. Celá operační skupina Mlava polské Armády Modlin, tedy 9., 5. a 27. pěší divize, zůstala sovětským průlomem odříznuta v pevnostním systému Mlavy, a ačkoliv byla později 27. divize stažena na západ k Visle, 5. a 9. divize doposud tento prostor v blízkosti pruské hranice držely. Teprve 4. července se v předpolí objevily průzkumné oddíly sovětské 113. střelecké divize V. střeleckého sboru. Sovětské štáby ovšem zoufale potřebovaly pěchotu na viselské frontě na západě a nemohly si dovolit uvolnit celý sbor k dobytí silně hájené opevněné oblasti. Zůstala zde jen 86. střelecká divize plukovníka Zašibalova, jejímž úkolem nebylo oblast dobýt, ale jen zajistit koridor jižně od Mlavy pro průchod ostatních pěších a motorizovaných formací k západu.

U Mlavy, ještě za tmy, se 290. německá pěší divize g. Heinrichse Conrada-Oskara spojila se dvěma bojeschopnými divizemi polské armády a spolu s nimi vrazila prudkým výpadem do dosud nedokončených pozic 86. střelecké divize, jejíž průzkum identifikoval na severu zatím jen pěší útvary polské armády. Sovětská divize nebyla připravena zachytit prudký nápor rychlých jednotek ze severu a německá motorizovaná pěchota ji rozprášila takřka z chodu. Další cestu si ovšem XVII. sbor musel probojovat, neboť v ose jeho postupu se nacházelo celkem pět sovětských

střeleckých divizí V. a XLIV. sboru. Jižně se přesouvající jednotky byly po prvních střetech varovány motospojkami, ale o jejich koncentraci nemohlo být řeči. Rozkazy jim přikazovaly co nejrychlejší přesun k západu. Přesouvaly se po silnicích v dlouhých roztažených kolonách a ucpávaly cesty tak, že nebylo možno je koncentrovat ani přeskupit. Na odpor se zde stavěly pouze jednotky velikosti praporu, maximálně pluku. Po rozednění se na sovětské kolony snesly letky Luftwaffe, které je z blízkých letišť bombardovaly a odstřelovaly podélně kulometry. Výsledkem bylo rozprášení již tak nekompaktních pěších jednotek a jejich rozptýlení se do okolního terénu, přičemž přicházely o zásoby a automobily, o spojení a dělostřelectvo. Večer se čelo německé 290. PD probouvalo do Ploňsku a ocitlo se tak pouhých 50 kilometrů od předměstí obležené Varšavy. Následující den jednotky Streckerova XVII. Psb přetnuly silniční koridory na severním břehu Visly a definitivně tak odřízly zbylé síly obou sovětských armád od spojení s velením a silami Západního frontu.

Mezi postupem obou tankových a XVII. rychlého pěšího sboru zůstal odříznut Jermakovův II. střelecký sbor sovětské 13. armády, roztažený po silnicích na severním břehu Visly od Plocku po Sierpc. Již prvního dne německého útoku přestaly existovat 10. a 13. sovětská armáda jako organizované síly, i když některé jednotky ještě bojovaly a záložní XX. mechanizovaný, VI. jezdecký a zbytek IV. výsadkového sboru Západního frontu jižně od Visly zůstaly nedotčeny. Štáb 13. armády byl kompletně zajat v Brodnici a štáb 10. armády byl na útěku na východ, aniž tušil, že cesta je odříznuta.

První a 4. tanková skupina, které se od počátku května zvolna shromažďovaly v lesích při jižní hranici Východního Pruska, čítaly dohromady osm tankových, sedm motorizovaných a šest pěších divizí v šesti motorizovaných sborech a dvou rychlých pěších sborech. První Tsk, které velel generálplukovník Ewald

von Kleist, disponovala 839 tanky a 12 pluky + pěti prapory pancéřových granátníků. Tato síla, spolu s momentem překvapení, stačila na to, aby již během prvního dne rozprášila dvě sovětské armády a zničila tři z jejich mechanizovaných sborů.

Čtvrtá Tsk generálplukovníka Ericha Höpnera byla ještě mnohem silnější. Disponovala 984 tanky, 10 pluky a 20 prapory pancéřových granátníků. Celkem ji tvořily tři motorizované sbory. Stály rozmístěny ve východích postaveních při síjzdných cestách k jihu. Od Augustova a Grajeva mohl XLVIII. Msb generála Erhardta Rause sbíhavým směrem postupovat na Bialystok, od Pilsu měl XIV. Msb generála Wietersheima vyrazit přes Kolno na Lomžu a od Myšinu (Myszynu) se měl III. Msb generála von Schweppenburga vydat k Ostrolejce. Celé uskupení 4. Tsk mělo za úkol rozbít sovětské pozice mezi Vislou a Bugem, osvobodit Brest a odříznout Sověty od Varšavy. V celé oblasti útoku se nacházela již pouze 3. sovětská armáda generálporučíka Kuzněcova o dvou mechanizovaných a dvou střeleckých sborech, která se rozvíjela podél pruské jižní hranice. Jižněji se nacházely obléhací síly reorganizované 4. armády okolo Varšavy. Po silnicích k západu táhly krajem nekonečné kolony pěchoty, dělostřelectva a zásobovacích oddílů, které se snažily co nejrychleji dospět okolo Varšavy k mechanizovaným čelům svých armád daleko na západě.

V této oblasti, na jih od pruské hranice, nemohl Wehrmacht příliš spoléhat na spolupráci s rozprášenými polskými formacemi. Jednotky 3. armády postupovaly ve druhém sledu za frontou a měly dostatek času i kapacity k vyčištění oblasti od Bialystoku a Suvalki až po Ostrolejku a Myšinec. Sovětští vojáci byli nyní již v každé vesnici celého příhraničního pásu. Třetí armáda postupovala jako těleso a měla k dispozici všechny své divize, tedy i pěchotu a dělostřelectvo. Nemohla však zabránit malým skupinkám pozorovatelů a odboje vybaveným vysílačkami v informování polské rozvědky, jejíž stanice se přesunuly na sever

za pruskou hranici a fungovaly nyní u štábů německých sborů. Jak velitel skupiny generál Höpner, tak i velitelé všech tří sborů měli neustále doplňovanou představu o síle, která se rozvíjí na jihu jako kryt hranic. Třetí armáda postoupila na toto území po 15. červnu, kdy se jednotky prvního sledu prolomily silničním koridorem mezi Varšavou a Mlavou dále na západ. Severně od linie Lomža-Ostrolejka se nenacházely ani žádné dotahující se pěší kolony. Přesto se sovětští vojáci nepokoušeli vybudovat žádná významnější zadržovací opevnění ve směru k severu, kromě obvyklých pěchotních stanovišť a opěrných bodů. Tanky zůstávaly stát v kolonách podél cest, pouze doplňovaly palivo a munici.

Höpnerův štáb brzy postřehl slabinu ruského rozmístění sil. Kuzněcov zjevně počítal s koncentrovaným průlomem do vnitřního Pruska v úzkém úseku východní části Mazurských jezer, směrem na Grasienburg a Goldau. Za tím účelem soustředil oba mechanizované sbory ve středu sestavy, na silnicích Bialystok-Grajevo a Lomža-Kolno. Na křídlech umístil pouze střelecké sbory pro podpůrné útoky od Suwalki a Myšince. Pro útok dobrá sestava, pro účel krytí hranice chybná.

V den X, 6. července ráno, zaútočil generál Hans Obstfelder s celým LXIX. pěším sborem 18. armády na oblast, zejména na samo městečko Suwalki. První nápor vedený zapůjčenou 190. MD generála Ottenbachera byl velmi prudký a proběhl ještě za tmy. Proto 56. střelecká divize generálmajora Sachnova nestačila ani zaujmout postavení. Na Suwalki dopadla ve tři hodiny ráno drtivá palba dělostřeleckých pluků 57. a 75. pěší divize a proměnila je v trosky během několika minut. Deset kilometrů od hranice překonaly tanky 11. praporu 190. MD ve čtvrt hodině. Když se adjutantovi v Bialystoku podařilo vzbudit generála Kuzněcova a předat mu hlášení o tom, že Němci zaútočili bez vyhlášení války na Suwalki, odbyla čtvrtá hodina a německé tanky se hnaly Augustovem, v němž zcela převálcovaly 1. moskevskou střeleckou

divizi generála Krejzara. Za Augustovem se 190. MD hnala dále po přímé silnici na Bialystok a tam se obrátila k východu na Grodno. Dvacátá MD přešla hranici rovnou do Augustova a pak vyslala své pluky pancéřových granátníků přímo k západu, aby zabránily u Grajeva jakémukoliv pokusu tam dislokovaných sovětských tankistů o boční obchvat. V půl páté ráno se zcela zhroutilo pravé křídlo sestavy 3. sovětské armády generála Kuzněcova. Ten zjistil skutečný stav věcí až těsně před šestou hodinou, kdy do Bialystoku, paralyzovaného prvními ranními nálety Luftwaffe, dorazily německé tanky.

~

O čtvrté hodině se začala na Kuzněcovově stole hromadit zoufalá a zmatená hlášení z celé severní linie, na kterou dopadla devastující dělostřelecká palba. Jednotky 3. armády měly ještě munice dostatek, ale byly přepadeny a propadly zmatku. Na obvyklý zlozvyk sovětských tankistů vystavit své elitní průlomové pluky co nejbližší nepřátelské hranice, kvůli snadnému nástupu do budoucího útoku doplatila 29. tanková divize plukovníka Studněva soustředěná přímo v okolí Grajeva. Byla devastována hned v první půlhodině boje a 29. houfnicový a 29. motostřelecký pluk divize se urychleně stahovaly o deset kilometrů zpět do lesnatého údolí říčky Sebrzy (Siebrzy), kde pak zůstaly uvězněny. Tanky 11. tankové divize pod přímým velením generála Waltera Schellera projely napříč údolím Sebrzy po jediné zdejší silnici ve směru Křižín (Moňki Kryzsyn), aniž se staraly o zmatené motostřelce a dělostřelce uvízlé v mokřinatém údolí. Postarali se o ně pěšáci rychle následující 111. PD generála Otto Stapfa od LXIX. pěšího sboru 18. armády Kuzněcov vydal ihned po prvních zprávách o náporu německých tanků rozkazy generálu Těrjochinovi, který bleskurychle postavil na nohy

109. motorizovanou divizi soustředěnou u Křižínu. Ta se měla rychle přesunout mimo cestu doprava a z boku napadnout tanky postupující po silnici. Těrjochinova divize se nestihla ještě ani rozvinout, když se v jejím týlu objevil 90. pluk pancéřových granátníků 20. MD, který sem směřoval od Augustova.

Ve stejnou dobu jako u Grajewa zahájili dělostřelci motorizované 25. divize XIV. Msb palebnou baráž i proti Kolnu a proti pozicím zde dislokováno 13. TD podplukovníka Chromčenka. Sovětský odpor u Kolna byl poněkud tvrdší a 13. tanková se i v bezvýhodném postavení obětovala, aby získala čas jižněji dislokováným jednotkám. Také 204. motorizované divizi plukovníka Pirova se podařilo zaujmout linii na řece Narev s těžištěm v městečku Lomža. Asi 20 km širokou linii záhy vyztužila nepřítel vzdálená 17. TD plukovníka Korčagina. Šlo o zesílenou jednotku se 17. motostřeleckým plukem pěchoty a s několika samostatnými prapory různého určení. Generál Bassler musel tanky své vídeňské 9. TD před linií zastavit a počkat na pancéřové granátníky 25. motorizované divize. Ti se přes hodinu pokoušeli bez výsledku nalézt cestu ke křídelnímu obchvatu linie. To ale velitel skupiny generál Höpner předpokládal.

V této chvíli se již nad bojištěm objevily roje taktické podpory Luftwaffe. Na pravém křídle německé sestavy se u Myšince celkem snadno převalila 14. tanková divize generála Kuhna přes dělostřelbou rozbité pozice 172. střelecké divize generálmajora Romanova, který sám v boji padl. Zbývající dvě divize sovětského XXI. sboru (27. a 249.) byly dislokovány jižně a západně od průlomů a nedokázaly zasáhnout včas. Musely se o dvě hodiny později utkat s pancéřovými granátníky Heinriciho 16. MD III. Msb. Kuhnovy tanky se bez rozvinutí hnaly silnicí k jihovýchodu na Zbojnu a u Nového hradu (Nowgródu) napadly nechráněný bok Alexejenkovy narevské linie V. sboru.

Okolo sedmé hodiny ranní byla 3. sovětská armáda v podstatě vyřízena. Kuzněcovův štáb prchal v nákladních vozech k jihu na Bělsk a Siedlce, aby se spojil s jednotkami zadního voje 4. a 5. armády. Kuzněcovovi byl již znám celkový rozsah drtivého německého útoku. Nejráději by prchal rovnou na východ, na Grodno či Volkovysk, ale bylo až příliš zřejmé, že v Grodnu budou dříve německé motorizované formace a silnice na Volkovysk vedla po samém severním okraji Bělověžského pralesa a byla stále ještě napadána partyzánskými oddíly Poláků. Prchat do Varšavy nemělo smyslu, neboť o Varšavu šlo Němcům především a tamní obléhací jednotky 4. armády rozvinuté do půlkruhu okolo města a otočené k západu byly již zřejmě ztraceny. Kuzněcov již věděl také o útoku další mechanizované německé skupiny na pozice 10. a 13. armády daleko na západě. Spása byla jedině na jihu a poté na východě. Cestu na jih volil také proto, že silnice v severojižním směru byly volné, neucpané pěšími a nákladními kolonami a nezničené polskými destrukčními ústupovými oddíly. Když u Siedlc křižovala štábní kolona hlavní silnici Brest-Varšava, spatřili důstojníci zatarasenou cestu lemovanou troskami nejrůznějších vozů a mrtvolami vojáků. Z některých nákladňáků se ještě kouřilo, jiné hořely a v dálce vybuchovala munice. Daleko na západ i na východ stoupaly k nebi sloupy hustého černého dýmu. Další cestu na jih lemovaly trosky ještě hořících sovětských bombardérů, zřejmě z prvního ranního náletu na Varšavu. Nízko nad obzorem se ke štábní koloně jako rozpuštěné vosy hnaly dva messerschmitty Bf-109 a jejich piloti si tento den viditelně užívali.

5.-6. červenec 1942 – Moskva

Neděle 5. července byla v Moskvě teplá a rušná. Školní děti užívaly první dny prázdnin a rozjížděly se na venkov či do pionýrských táborů. Fotbalisté Dynama Moskva prohráli, ale Rudá armáda vítězila a hlášení z fronty zaplňovaly stránky *Pravdy* a *Izvestijí* mnohem více než sportovní komentáře. Divadla hrála Rigoletta, Traviatu a Tři sestry.

Stalin byl den ode dne neklidnější. Dvakrát se během dne vydal svým opancéřovaným packardem do Kremlu a konečně se k večeru usadil v Ugolku. Poskrebyšev střežil předsíň a popíjel minerálku Narzan. Čadajevovi, mladému asistentovi Sovnarkomu, mezi řečí sdělil, že Hospodář je nervózní, jako by čekal bouřku. Vzápětí přišla zpráva z ústředí moskevských hasičů, podle níž se na německém vyslanectví ve velkém pálí spisy a dokumenty Depěše od Kuzněcova potvrzovala stále nové a nové minové přehradu, které poslaly ke dnu ještě několik lodí pokoušejících se opustit přístavy.

O sedmé nařídil Stalin Molotovovi, aby kontaktoval německého vyslance Schulenburga kvůli vymezení demilitarizovaného pásma před německou hranicí, podal formální protest proti špionážním přeletům německých letadel a aby z něho vytáhl nějaké informace.

O deset minut později telefonoval Timošenko a tlumočil zprávu, že na velitelství 3. armády v Bialystoku vyslychají německého vojáka, který v oblasti Augustova dezertoval. Voják prohlásil, že je německým komunistou, a oznámil, že jednotkám byl čten rozkaz. Za úsvitu má začít německý útok proti Rudé armádě v Polsku. Stalin mínil, že se pravděpodobně jedná o cílenou polskou provokaci. Po ničem jiném totiž Poláci netouží více než po tom, aby se Sověti chytily do křížku s Němci. A pokud

by souhlasil časový údaj, zcela jistě byl myšlen útok na východ, nikoliv na jih.

Pro Stalina bylo klíčovým ukazatelem hlášení o sledování pohybu německých tankových transportů, a těch směřovalo na severu zdaleka největší množství k východní hranici Pruska a na jihu podél Dunaje do Rumunska. Průzkumné letadlo 182. pluku 99 smíšené letecké divize operující z provizorního letiště u Radomi hlásilo 5. července odpoledne přesuny velkých kolon motorizované vojenské techniky od Odry směrem na Poznaň, na polském území. Štáb 5. armády správně vyhodnotil, že se nemůže jednat o polské zálohy. Velitel JZ frontu generál Kirponos vzápětí, po rozhovoru se Stalinem, zakázal další výzvědné lety ve směru na západ. Voždě se pravděpodobně obával, aby takové provokace neuspěchaly vstup Wehrmachtu do války o pár dnů dříve. Rudá armáda zoufale potřebovala každý další den klidu na přeskupení. Byl zcela zastaven postup čelních jednotek k říšské hranici a bylo nařízeno jejich urychlené doplnění a reorganizace. Z měst měla být dobyta již pouze Bydhošť a Lodž. Platil i přísný zákaz vzlétat proti případným německým pozorovacím přeletům a příkaz ignorovat je. Také jednotky SZ a J frontu potřebovaly každou hodinu navíc. Žádná dispozice o tom, jak mají velitelé jednat v případě přímého útoku německých formací, však vydána nebyla.

Molotov mezitím kontaktoval německé vyslanectví a zjistil, že ženy a děti zaměstnanců již před několika dny odletěly do Německa. Schulenburg se prý dostaví ráno a jeho žena stále zůstává v Moskvě. Molotov se alespoň postaral o to, aby ranní noviny otiskly články o přeletech německých špionážních letadel a o starostech sovětského velení o mír.

Kolem deváté se do Ugolku dostavili Timošenko s Pavlovem a s nimi Buďonnyj, který se jako starý spolubojovník Stalina nebál, ale velel záložnímu frontu a o dění v Polsku nevěděl nic. Postupně docházeli Vorošilov, Berija a Malenkov. Timošenko přinesl zprávu

o již druhém německém dezertérovi, komunistovi, který přešel linii u Čenstochové a tvrdil taktéž, že útok tankových formací Wehrmachtu má začít ráno za svítání. Stalin se rozkřičel, že německého dezertéra mají ihned zastřelit, protože se bezpochyby jedná o provokatéra.

– Přesně to by se jim líbilo, abychom napadli Němce my jako první. O tohle fašistům běží. Jsou ozbrojení jako bukanýři, ale chtěli by spravedlivou válku.

Právě dorazil Mechlis. Stalin se otočil ke shromážděným.

– Takže co teď?

– Sami útočit nemůžeme, připomněl Pavlov. – Jsme na pokraji svých možností. Na Poláky by to ještě stačilo, ale na Němce těžko. Obrana je možná jen na chvíli. Čelním jednotkám chybí pěchota.

– Máme tam přes tři miliony vojáků?! rozpažil rukama Berija. – Musíme vydat příkaz, aby se připravili k boji.

– Ano, otrásl se Vorošilov. – To máme, ale devadesát procent z nich není ani ve formacích, ani v postavení. Jsou tam jako ozbrojení turisté na dálkovém pochodu. Každá jednotka má někde jinde velitelství, někde jinde kuchyni, jinde muniční vozy, jinde dělostřelectvo a tak je to se vším.

– Potřebujeme ještě nejméně týden, potvrdil zoufalým hlasem Timošenko. – Čela se zastavila. Za týden budeme mít šedesát procent jednotek zkompletovaných a alespoň částečně doplněných. Nejnutnější palivo bude do čelních pozic od zítřka dopravováno letecky. Do šestnáctého bychom mohli znovu vyrazit vpřed. Pokud by udeřili na východ, je to dobré, protože tam stojí čerstvé a kompletní armády Na severu i na jihu. V Polsku to bude...

– Zachovejme klid, odsekl Stalin. – Neskočíme jim na nějaké provokace. Potřebují, abychom napadli my je a nikoliv naopak. Vydáme rozkaz, aby na střelbu z německé strany nebylo odpovídáno. Klidně to mohou být Poláci v německých

uniformách. Ať se nezasahuje ani proti německým letadlům, kdyby náhodou přeletěla frontu. Všechny panikáře a provokatéry na místě zastřelit. Naformulujte to, přikázal Pavlovovi. – A odvezte to na komisariát obrany, aby to velitelé frontů dostali do půlnoci.

Po dalších dohadech Stalin proškrtnal Pavlovův návrh: *Mezi 5. a 6. červnem je možný překvapivý německý útok. Úkolem našich vojsk je zdržet se veškerých forem provokativní činnosti.*

Samotná formulace rozkazu zněla nesmyslně a svědčila o zmatku vrchního velení. Generálové i maršalové tušili, že dohodnutý časový plán nové sovětské ofenzívy se začíná hroutit. Rozkaz měl být čímsi jako jejich alibi, kdyby Němci skutečně zaútočili předčasně. Pokud pochyboval i Stalin, nedával to najevo. O provokaci přichystané na dopoledne příštího dne věděli pouze Pavlov a Šapošnikov, dále velitelé obou bojujících frontů, jejich letečtí velitelé a velitelé klíčových formací NKVD.

O jedenácté se celá společnost přesunula o patro výš do jídelny Stalinova bytu. Stalin hýřil optimismem a dával hlasitě najevo přesvědčení, že náznaky brzkého německého útoku jsou jen provokací. Adenauer si něco takového nemůže dovolit a zprávy nejlepších sovětských agentů hovoří o tom, že Luftwaffe má dokončit soustředění teprve 16. července, takže nebude moci útočit před dvacátým. Jde o to zachovat klid a nenechat se vyprovokovat.

Po půlnoci ohlásili třetího německého dezertéra, berlínského nádeníka a tajného komunistu Alfréda Liskowa. Stalinovi to jméno znělo podezřele moc polsky. Raději zavelel a průvod limuzín se rozjel Borovickou branou z Kremlu do Kuncceva, po liduprázdných ulicích, obklopen ochrankou NKGB. V Kremlu si mohl veškerý personál odechnout a alespoň na pár hodin zalehnout v oblečení na pohovky v kancelářích. V Berlíně se Dekanozov marně pokoušel o spojení s německým ministrem zahraničí. V Kunccevu

se nosilo na stůl jídlo a pití, Vožd' nechal promítat Eizensteinův historický film Alexandr Něvský, na který se stejně nikdo nedokázal soustředit. Postupně se všichni vymluvili na pracovní povinnosti a rozešli se do svých úřadů.

Svívalo a bylo krátce po půl páté. Na letištích v Prusku a ve Slezsku bylo půl čtvrté a startovala první vlna letadel.

~

Krátce po páté hodině moskevského času zadrnčel v Kunccevu telefon. Volal Pavlov. Ospalý generál NKGB Vasik nebyl s to pochopit souvislou větu.

– Kdo volá?

– Náčelník generálního štábu. Spojte mě se soudruhem Stalinem. Je to naléhavé.

– Teď? To není možné. Soudruh Stalin spí.

– Ihned ho vzbud'te. Němci bombardují naše města.

– V Polsku?

– Ne. Naše města! Minsk, Vilno a Lvov. Také Leningrad a Rigu. Respektive ani ne tak města, jako většinu našich letišť.

Stalinova ochranka si z armádních špiček nic nedělala a rozhodně se jíh nebála více než svého nevyzpytatelného pána. Pavlov neuspěl, jakkoliv věděl, že tohle se Stalin dozvědět musí. Vzápětí ale začal telefon drnčet nanovo. Stalinovi se pokoušel dovolat Molotov a po něm i Timošenko.

– Soudruh Stalin tu není a já nevím, kde je, vymýšlel si tupý Vasik, který byl dostatečně chytrý na to, aby věděl, že jeho pán nezastává názor, podle kterého má k německému útoku dojít v tento den. Rozhodně se mu nechtělo být poslem špatných zpráv a sdělit Stalinovi, že se nechal napálit Němci. Ani Vasik nemohl tušit, že skutečnost je ještě mnohem horší. Stalina nejen napálili Němci. Stalin dokonale napálil sám sebe.

~

Do Moskvy ke generálu Pavlovovi se dostala první zpráva o německém útoku před pátou ráno. Tehdy šlo pouze o bombardování, a protože Pavlov znal Stalinův plán, tato zpráva ho neznepokojila. Naopak, potvrdil příkaz neodpovídat na provokace. Pak si uvědomil, že bombardování podle Stalinova plánu mělo začít až o několik hodin později, a začal události prověřovat. Konečně jej vyděsila informace, že nejsou bombardovány civilní čtvrti měst, jak bylo plánováno, ale zejména letiště, navíc v oblastech, které Stalinův plán nezahrnoval.

V půl šesté, než se Pavlov stihl vzpamatovat a zorientovat, volal zástupce velitele Západního frontu generálmajor Chabarov.

– Dmitriji Grigorijeviči, zdá se, že jsme byli napadeni Němci.

– Jak napadeni? Bombardují vás?

– To také, ale zřejmě překročily hranice jejich pozemní jednotky.

Pavlova to znervóznilo, ale neznal všechny Stalinovy spleť plány a kromě letecké provokace mohla být na Stalinův příkaz jinou skupinou organizována ještě jiná forma napadení.

– Jak velkými silami?

– To ještě přesně nevíme. Zhruba od půl páté se mi na stole hromadí hlášení frontových jednotek a stále to narůstá. Zatím jsem vyrozuměl, že někdy mezi třetí a čtvrtou hodinou ranní zahájilo německé dělostřelectvo mohutné palebné baráže na západní linii dotyku 10. a 13. armády s Poláky. Zhruba mezi Bydhošti a německou hranicí na severu. Ve stejné době a bez dělostřelby překročily silné tankové svazy Wehrmachtu doposud nezajištěnou hranici na několika místech jižně pod Olštýnem. Tanky a motorizovaná pěchota. Němci rozdrtili předsunuté krycí jednotky na severu a zřejmě vpadli do zad našim mechanizovaným formacím u Visly. Současně došlo k překročení hranice v oblasti

Mazurských jezer od Suvalki až po Kolno. Tam prý probíhají zuřivé boje v úseku 3. armády a Němci se snaží prodrat dolů na Bialystok. Nejdou na nás jen z vlastního území. Jsou rozmístěni i na polské půdě a vyztužili jejich linie. Postupují společně. Od rozednění útočí Luftwaffe na všechno, co se hýbe v celém severním Polsku.

Teď se Pavlov teprve lekl. To, co sděloval Chabarov, nevypadalo na nějakou řízenou provokaci. Ale jestli je to vážné, jestli Němci skutečně zaútočili právě v tento den... To by byla úžasná náhoda. A neskutečná ironie. Kouzlo nechtěného. Hoří sovětská města a protiletadlové dělostřelectvo zůstalo bez munice. Jsou napadána letiště po celé délce fronty a stíhači nesmí odstartovat k jejich obraně. Pochopové NKVD střílí na místě každého odvážného pilota. I kdyby někdo odstartoval, má vymontované kulometry. Pavlov si představil to, co viděl již dříve na svých inspekčních cestách. Stovky letounů namačkaných na každém polním letišti, křídlo na křídlo. Desítky takových letišť, na nich polovina sovětského válečného letectva a žádná obrana. Přes hranice postupují německé tankové formace a krycí útvary netuší, jestli se smí bránit, aby je někdo nepopravil za to, že nalétli na nepřátelské provokace. Kdo ví, jestli jim vůbec nechali munici? To je strašlivá situace...

– Kde je velitel?

– Grigorij Konstantinovič (Žukov) s politickým komisařem Fominichem odjeli hledat štáb 3. armády směrem na Bialystok. Velení bylo převedeno na mne. Nemáme téměř žádné spojení s jednotkami v poli. Snažíme se sbírat informace a vyhodnocujeme je. Zdá se, že jde o dva silné tankové svazy útočící ve směru jih a jihovýchod. Západní svaz má zřejmě za úkol zničit naše obrněné formace severně od Visly a uvolnit sevření Varšavy. Východní svaz má pravděpodobně za úkol odříznout naše armády na západě útokem mezi Bugem a Vislou. Údajně se daly do pohybu i pěší

divize Wehrmachtu Skupiny armád Mitte a směřují k západu. Jsou vybaveny silným dělostřelectvem. Situace se zhoršuje každou hodinou. Potřebujeme vědět, zda máme podnikat protiútoky a držet pozice, anebo se máme začít stahovat na východ. Kdyby se druhý sled pohnul vpřed a zajistil nám záda, vrhneme vše, co máme, na západ a na sever. Nikdo nás nevaroval. Je to tak nečekané...

– Jedu za Hospodářem, odpověděl Pavlov. – Hlaste vše, co zjistíte. Vyšlete pozorovací a průzkumné letectvo. Potřebujeme znát rozsah těch útoků. Jde proti nám celý Wehrmacht, anebo se jen Guderianovi psi utrhlí ze řetězu? Je možné, že se jedná o útoky k odlákání pozornosti a skutečná invaze začne v příštích dnech v Pobaltí a z Rumunska, jak bylo očekáváno. Ozvu se za půl hodiny.

Armádní generál Pavlov pomalu zavěsil sluchátko a nespouštěl oči z mapy.

V duchu již naprosto nepochyboval, že toto je skutečná invaze. Nejde o provokaci a nejde o předstíranou invazi k odlákání pozornosti. Stalo se přesně to, čeho se celé vrchní velení děsilo. Tohle mu Němci neměli dělat. Pavlov v první vteřině poté, kdy se dozvěděl o místech útoků, pochopil celý rozsah katastrofy. Němci měli útočit, ale jindy a jinde. Rudá armáda je měla předejít a vyrazit jim zbraně z ruky, než je stihnou použít. Tohle je zákeřné. A bohužel smrtelné. Tenhle útok přišel nejen o dva týdny dříve, než měl, ale také jinde, než měl. Zkrátka a dobře, Golikov i Merkulov se nechali napálit. Říkali Stalinovi to, co chtěl slyšet, a potvrdili mu špatnou verzi útoku. To, co právě probíhalo, byla bez pochyby užší verze Operace THOR. Jediná platná a pravá verze. Tři miliony sovětských vojáků, tisíce tanků a letadel a miliony tun zásob. To vše bylo již nyní v pekle. Nikdo to nemohl zachránit. Stalinovi se navíc podařilo maximálně oslabit již tak slabou obranyschopnost sestavy. Armády druhého sledu směřují

na křídla fronty, zatímco nyní by jich bylo zapotřebí ve středu fronty, kde měly vykládat původně.

Pavlov začal vnímat ten zvuk. Po celé budově štábu náhle drnčely telefony. Některé pronikavě a poplašeně, z chodby a nejbližších kanceláří, jiné tlumeně a vzdáleně jako cinkající tramvaje na prospektu, některé zase pochmurně jako umíráček. Celé to tvořilo úžasný a nikdy dříve neslyšený zvonící orchestr. Symfonie poplachu. Overtura katastrofy. Slyšel jasný hlas velitele frontového letectva Novikova. Ten hlas kolísal vysoko, téměř na hranici hysterie, a v orchestru právě přebíral sólový part.

– Kde je Kopěc? Jak to, že nevíte? Vyčíslete své ztráty! Co že se děje? NKVD střílí naše piloty? Copak se všichni zbláznili? Moment, zavolám Merkulova.

Odspodu, pod tím vším zmatkem, zněly mohutné temné a dunivé tympány hlasu náčelníka operativců Vasilevského, který svým barytonem rytmicky odsekával slovo za slovem. A někde nad tím trylkoval poletující adjutant, který se snažil zaujmout velitelovu pozornost nějakým sdělením. Celý dům zvučel nesmírně složitou hudbou s rafinovaně propletenými motivy, hudbou, která se konečně, po létech příprav, ladění a nastudování, dočkala premiéry. Po celé měsíce všichni finišovali, studovali, zkoušeli a secvičovali své party v dílčích jednáních a úsecích. Celou skladbu však doposud nikdo neslyšel, až nyní. Byla úchvatná. Jmenovala se Porážka!

Pavlov netušil, kdo všechno a kolik ví o Stalinově šíleném plánu na bombardování vlastních měst. Musel dělat jakoby nic. Zatímco se německé tanky valily přes vyčerpané a rozptýlené sovětské jednotky, volal Malenkov zpět na velitelství Západního frontu a zapřísahal Chabarova, aby se vzpamatoval, neboť to, co hlásí, není možné a pravděpodobně jde o nějakou dezinformaci, která by mohla mít dalekosáhlé následky. Chabarov zuřil a řval do telefonu, že když jsou jednotky pod palbou, těžko se může jednat

o dezinformaci. Spolu s Mechlisem se pak Malenkov nebohého generála snažil přimět k tomu, aby své hlášení zaslal do Moskvy písemně a s vlastnoručním podpisem. Mechlis se domníval, že kdyby nechal Stalin členy politbyra zatknout pro velezradu, mohl by pomocí onoho hlášení shodit vinu na Chabarova. Zoufalý Chabarov řval do telefonu a nadával členům politbyra do idiotů, protože vojáci umírají, velitelství armád a sborů mlčí, není kam ustupovat a města hoří. Není spojení s letectvem a na obloze se s rudou hvězdou na ocase nepohybuje ani moucha, natož vzdušné krytí. Timošenko telefonoval velitelům protiletadlového dělostřelectva a nutil je, aby neopětovali palbu, což stejně nemohli zbaveni munice. Voronov běhal po kancelářích a každého přesvědčoval o své naprosté nevíře v to, že by skutečně vypukla válka s Němci.

Posléze se Timošenko obrátil na Buďonného a snažil se jej přimět, aby informoval Stalina. Starý maršál se rozzuřil, jakmile pochopil, že Hospodáře ještě nikdo neinformoval. Timošenko se zhroutil a otevřeně přiznal, že se bojí, protože by mohlo jít pouze o provokaci některého z agilních německých generálů.

~

Než se Pavlov dostal autem do Kunceva, dohnala ho třikrát motospojka s dalšími informacemi. Volal prý admirál Kuzněcov, kterému německé stuky startující odněkud z Finska potápěly na Baltu jednu loď za druhou. Bylo to zlé. Hodně zlé. A ještě to nebylo všechno.

Stalinovi ochránci nakonec poslali starou hospodyni Valju, aby Hospodáře probudila. Ta se vrátila za pár minut se vzkazem, že Pavlov má přijít nahoru do kanceláře sám. Stalin jej přijal v županu.

Pavlov mu podal hlášení o bombardování i o pozemních útocích a požádal o povolení k protiútoků.

Stalin pohlédł na hodinky.

– To je přece moc brzy!?

– Soudruhu Staline, potil se Pavlov. – Tohle je něco jiného. Asi nejde o tu operaci, o které mluvil Jakovlev. Tohle je doopravdy. Je to neuvěřitelné, ale Němci útočí doopravdy. Právě v tento den. Nálety začaly o několik hodin dříve. Nejsou zaměřeny ani tak na města, jako spíše a především na vojenská letiště, kde jsou ničeny stovky strojů zaparkovaných v řadách, bez protiletdecké ochrany. Jsou bombardována i jiná místa, například v oblasti Leningradu. Jsou hlášeny mohutné pozemní útoky prováděné velkými údernými tankovými formacemi. Luftwaffe neútočí jen bombardéry, ale ve vzduchu je i taktické letectvo přímé podpory pozemních operací a od svítání jsou napadány silnice, štáby, tábory i kolony na cestách. Bylo ztraceno spojení s veliteli většiny armád a sborů. Musíme změnit rozkazy. Musíme vojákům dovolit, aby se bránili.

Stalin mlčel, bledl a prudce dýchal. Teprve po dvou dlouhých minutách chraplavě promluvil.

– Přivezte do Kremlu Jakovleva. Poskrebyševovi řekněte, ať okamžitě svolá politbyro.

~

Stalin se do Kremlu dostal okolo osmé. Vyjel výtahem do druhého patra, hnal se chodbami a dupal po rudých kobercích. Již dříve zakázal členům politbyra, aby v těchto dnech zůstávali na svých dačách, takže v předpokojích čekali všichni.

Jakovlev nevěděl nic. Od zvláštních letek, které měly o páté vzlétnout, neměl naprosto žádné zprávy, nikdo nepodal hlášení. Zato se ze všech stran hrnuly informace o zničených letištích,

o beztrestně nalétávajících německých leteckých svazech a o stovkách letounů hořících přímo na vzletových drahách letišť, které měly být daleko v zázemí, za frontou.

Vožd cvrnkal prstem do beznadějně vyhaslé dunhilky, kterou se tentokrát ani nepokoušel vzít do ruky a nacpat tabákem. Také zde bylo bez ustání slyšet vzdálené drnění telefonů. Náčelník generálního štábu Pavlov na vyzvání shrnul zatím známé informace.

– Tak Žukov není k nalezení? zeptal se Stalin stroze, jako by šlo o něco důležitého ve srovnání s celkovým obrazem situace.

– Ne, není. Podle Chabarova prý vyjel hledat štáb 3. armády, protože úplně ztratili spojení s jednotkami. Zřejmě se všude aktivizovali polští záškodníci a přerušují linky. Celý štáb 3. armády se prý také ztratil a Kuzněcova viděli odjíždět z Bialystoku k jihu, když se do města dostaly německé tanky.

– Němci v Bialystoku? To je také Žukovova zodpovědnost, přitvrdil Stalin. – Kuzněcov je jeho podřízený, Žukov neví, kde má velitele, nepodává hlášení o situaci a neví ani, kde má nepřítele. Možná si stále ještě myslí, že je v Mongolsku...

Pavlov si uvědomil, že Žukov přece jen představuje něco důležitého. Pro Stalina jistě. Svým úspěchem u Chalchyn-Golu se Žukov stal slavným a proslulým velitelem. Jeho sláva a věhlas na několik týdnů zastínily samotného Stalina a jeho kumpány Tohle Vožd neodpouštěl. Žukov navíc patřil mezi zasvěcené a mohl kdykoliv komukoliv vyprávět legrační historku o tom, jak velký vůdce světového proletariátu napálil sám sebe. Nyní to byla jednoznačně Rudá armáda, kdo byl přepaden Němci bez vyhlášení války. Němci se stali agresorem, jak si to Stalin vždy přál. Stačilo, aby unikla jediná informace, a svět by pochopil, kdo se tu skutečně připravoval k agresi a byl o pouhé dva týdny předstižen svou příští obětí.

– Na jihu došlo také k průlomům, připomněl Pavlov Stalinovi. – Zde u Opole. Prý také silné tankové skupiny. Seskočili tam výsadkáři a zajali nebo likvidovali většinu sborových štábů. Mechanizované sbory jsou ve zmatku a bez velení. Postrádají střeleckou pěchotu, která je ještě o sto kilometrů pozadu. Až se k ní dostanou německé tanky, bude tato pěchota zase postrádat podporu těžkých zbraní. Dochází munice a pohonné hmoty. Železnice nejsou ještě v provozu a silnice ucpávají kolony. Některé tankové pluky se zcela zastavily. Došlo jim palivo. Chybí protipancéřové střelivo. Dělostřelci nemají už ani tříštivé. Na polském území máme zprovozněno pouze pět letišť a Luftwaffe se od rána zaměřuje na naše prvosledová letiště v Litvě a dolů, až k Jaroslavi. Dočasně získávají převahu ve vzduchu. Přišli jsme o stovky letadel na zemi a generál Kopěc si vpálil kulku do hlavy.

– To je alespoň chlap, odtušil Stalin. – Proč bombardují Minsk a Lvov, jestliže jejich pozemní jednotky postupují do vnitřního Polska?

Pavlov pochopil, že Stalin si stále ještě myslí, že bombardování větších měst v sovětském zázemí je práce zvláštních sovětských letek, které tím on sám pověřil.

– Hlášení asi nebylo přesné, blýskl se Timošenko. – Bombardují především letiště a železniční uzly. Luftwaffe chce ovládnout vzduch a pokoušejí se ze vzduchu zabránit přísunu posil.

– Kde všude se bojuje?

Pavlov přistoupil k mapě.

– V celém oblouku od Grodna po Horní Slezsko útočí jejich síly velmi aktivně. Na úseku Severozápadního frontu byly hlášeny pouze přestřelky, intenzivní bombardování a dělostřelecká palba zaměřená na určité cíle. Luftwaffe a Kriegsmarine velmi aktivně útočí po celém Baltu na naše lodě a přístavy. Na severu byly bombardovány leningradské tankové závody, ale na finské hranici je prý zatím klid.

– A na jihu? Oděsa? Sevastopol?

– Nic, potvrdil Pavlov. – Ověřoval jsem to. Žádné nepřátelské akce. Žádné nepřátelské loďstvo v Černém moři. Rumuni, ani Maďaři nebojují. Jednotky Wehrmachtu v Besarábii se nehýbou.

– Tak pouze Němci, tahal se Stalin za knír. Z Pruska a ze Slezska.

– Vypadá to, jako ta užší varianta jejich plánu, hlesl opatrně Pavlov. – Prorazili u Opole. Půjdou tudy horem, přes Čenstochovou. Obejdou naše tanková čela u Katovic a ze severu odříznou Krakov. Záměr je jasný. Po dvou tankových skupinách. Dvě ze severu a druhé dvě z jihozápadu. Počkali, až se otupí naše kleště, a vzali si na nás svoje, větší. Budou chtít aby se pytel uzavřel někde tady u Lubinu, nebo ještě dál u Lucku. Jde jim zřejmě o naše zásoby nahromaděné na východní čáře za Bugem. Obnoví linii na Bugu a Skupina armád Mitte bude směrem od západu na východ působit jako obří lis. Jestli nevyklouzneme včas...

– Vy chcete ustupovat?! zeptal se tiše, ale břitce Stalin, oblečený jen v košili a vojenských kalhotách.

Přítomní členové štábu ztichli jako na povel a podívali se na Pavlova.

– Nu co? Chcete ustoupit, soudruhu Pavlove? opakoval Vožd' otázku.

– Na to je pozdě, vzdychl náčelník generálního štábu, jako by se přiznával k vraždě. – To bychom už stejně nestihli, vysvětlil. –

Druhý sled máme ještě daleko, navíc jsme všechny transporty přesměrovali na křídla, takže nemáme dostatek sil ve středu linie, abychom vrazili klín mezi německé čelisti a zabránili obklíčení. Obklíčení uzavřou do týdne, a než přisuneme dostatečné síly, bude po všem. Sedm či osm armád uvízne v kotli. Až na zálohy, celé dva fronty. Úderem z Litvy je neosvobodíme, protože v Prusku leží silná skupina armád Nord. Samé pěší divize

v důkladných opevněních a ještě mají za Němem soustředěny značné obrněné síly. Zálohy se ještě nesoustředily. Jen velitelství a pár jednotek. Prorazit z Litvy by trvalo měsíc, navíc nevíme, co se bude dít u Leningradu. Z prvního sledu zbývá Severozápadní front, Severní front, 18. a 9. armáda, ale obě příliš daleko na jihu. Přesun ke Lvovu jim bude trvat nejméně dva až tři týdny. Když udeříme na Dunaji, německé kleště to nerozetne. Naopak budeme přinuceni válčit i s Malou dohodou, která spolu s Němci soustředila značné síly.

– Soudruhu Golikove, proč jsme vybrali špatnou variantu? obrátil se Stalin hlasem zvědavého dítěte na náčelníka GRU.

– Potvrdily ji zaručené zdroje, hlesl Golikov. – Ještě nikdy nás nezklamaly.

– To je zvláštní, podivil se Stalin jakoby pro sebe. – Zdroj v Praze se nezmýlil.

Pavlovovi jen stěží docházelo, že osm ztracených armád pro Stalina neznamena zdaleka tolik jako skutečnost, že ho někdo dokázal oklamat.

– Dobře, ukázal konečně Stalin na Pavlova, jako by ho chválil za odvahu říci mu celou pravdu. – Berte na vědomí, že ustupovat nebudeme. Osm armád přece není tak málo. Vydejte rozkaz, aby vojska Západního frontu okamžitě udeřila k severozápadu na Gdaňsk. Velení frontu převezme generál Bodlin. Žukova zatknout. Vojska Jihozápadního frontu udeří k západu, směrem do Slezska a na Odru. Severozápadní a Jižní front zůstanou v pozicích, kde jsou. Nebo si myslíte, že ty tisíce moderních tanků u Tylže a na Němenu mají Němci pro parádu? Nebo ty stovky tanků a letadel v Besarábii? Na tenhle trik jim neskočíme.

Pavlov si s ohromením uvědomil, že Vožd' se stále ještě nehodlá vzdát myšlenky na platnost širší varianty německého plánu. Stále si myslí, že tohle je pouze klamná ofenzíva k odlákání pozornosti,

a očekává, že do týdne dojde k mohutnému úderu do Litvy a na Ukrajinu.

Stalin ukázal na Buďonného.

– Druhý sled vojsk se soustředí podle instrukcí na křídlech fronty. Sborové zálohy bez prodlení udeří ve středu fronty v Polsku a ulomí ty jejich tankové kleště. Vojska se nebudou bránit v obklíčení, nenechají se zahnat do defenzívy, ale budou aktivně útočit a přenesou boj na území nepřítele. Okamžitě připravíte protiútok. Provokaci budeme ignorovat. Chtějí, abychom nyní přesouvali zálohy a vojska do středu pole a uvolnili jim prostor na křídlech pro skutečnou invazi, ke které dojde později.

Stalin jako by opět nabyl sebevědomí a ztracené rovnováhy. Členové Stavky si odešli. Nikdo z nich nešel před popravčí četu. Zatím. Pouze generálporučík Jakovlev byl náhle samotným Stalinem odvelen k letectvu do Leningradu. Stalin se začal starat, aby nezůstali svědkové ostudy, kterou si způsobil sám, když otevřel Luftwaffe sovětský vzdušný prostor pro první a drtivý úder. Mikojana vyslal Stalin k Západnímu a Mechlise k Jihozápadnímu frontu, aby tam pozvedli morálku. Ždanov měl odletět do Leningradu a Čadajev do Litvy. K Jižnímu frontu nechal Stalin odvelet mladého ostrého šéfa ukrajinské komunistické strany Nikitu Chruščova.

Již večer se v bytech sovětských občanů roztřásl černé talíře rozhlasu po drátě a hlasatel Jurij Levitan ohlásil překvapeným budovatelům lepších zítřků, že fašistická německá vojska, doposud věrná odkazu svého bývalého vůdce Adolfa Hitlera, napadla ráno 6. července zákeřně a bez vyhlášení války poklidně spící města v západní části země, aby zde terorem a vražděním zastrašovala pracující lid Sovětského svazu. Vojska DRRA, podle hlášení vrchního velení, přešla do okamžitého protiútku a zahrnala nacistické agresory na útěk.

Pavlov svolal štáb na noc, až budou známa další fakta. Ta přicházela a byla stále hrozivější. Pavlov si nemyslel, že německý kleštový útok je pouhou předehrou skutečné invaze. Samozřejmě, byla zde velká síla v tancích a v letectvu v Besarábii a na Němenu. Finové a Němci na Karelské šíji jako by také čekali na cosi, co má teprve přijít, ale vydat nyní oběma frontům v Polsku rozkaz k pokračování útoku dále na západ bylo čirým šílenstvím. Začínalo být zřejmé, že německý útok není slabý a pouze předstírající invazi, naopak. Wehrmacht musel mít mnohem větší tankové síly, než bylo předvídáno. Pokud se obě čelisti skutečně spojí u Lubinu, je osm armád v Polsku zcela ztraceno. A nejen to. Celé hory zásob podél linie Bugu padnou Němcům do rukou. Stovky vlaků s materiálem a vojsky, které dnem i nocí vykládají v Bělorusku a na Ukrajině, jen kousek od původní hranice SSSR, to vše padne Němcům do rukou téměř bez boje. Získá-li Luftwaffe převahu ve vzduchu, musí se druhý sled soustředit 200-300 kilometrů dále na východ. Do bojů bude moci zasáhnout pozdě a jeho nástup nebude nepozorovaný. Až se německé tankové formace spojí kdesi u Lubinu, rozhodně nezůstanou stát na místě a neprodleně vyrazí dále na východ. Na Lvov a na Minsk. K tomu udeří ony nové a nepředvídané obrněné formace z Pruska a Rumunska a poženou se do nitra Ruska na široké frontě. K likvidaci vojsk obklíčených v Polsku postačí Němcům pěchota. Měl by být vydán okamžitý rozkaz k aktivaci Stalinovy obranné linie v Bělorusku, na Ukrajině a úseku Molotovovy linie v Pobaltí a na jihu v přímoří. Nyní bylo zapotřebí vyčerpat a zastavit německý vpád urputnou obranou a teprve pak připravit protiútok.

Až to Stalinovi konečně dojde, bude potřebovat obětního beránka, někoho, kdo bude za celou porážku před lidem zodpovědný. Timošenko, Golikov, Buďonnyj, Vorošilov a další jsou jeho poslední staří kumpáni a spolubojovníci z občanské války, těm se nic nestane. Pavlov si byl jist, že jeho kariéra

náčelníka generálního štábu je u konce. Kéž by nebyl u konce i jeho život... Také Pavlov byl svědkem.

6. červenec 1942 – Kežmarok

Brzy po rozednění 6. června ráno skočil generál Otakar Mézl do štábního minoru a osobně se rozjel do rozestavěné pohraniční pevnosti Jastrjabie. Z velitelství XIV. hraničního pásma v Kežmaroku to měl pouhých 15 kilometrů. Tatranské štíty vlevo připomínaly skalnaté útesy, přes které se z polské strany rozbíjely a přelévaly obrovské vlny mléčně bílého mračného moře. Nebyla to ale dešťová břícha cumullů. Jen proudy trhající se o skály, jejichž štíty zářily do daleka sluncem. Viditelnost se, vzhledem k počasí minulých dnů, dala hodnotit jako úžasná. Na štítech bylo možno spatřit až neskutečné detaily kosodřevinných polí, malých klikatých chodníků a suťových morén. K severovýchodu vybíhal nižší zelený hřeben, z něhož svítily oslnivou bělostí vápencové stěny Belánských Tater.

O necelou hodinu později stál generál Mézl na pozorovatelně nad Starou Lubovňou a upíral oči do optického vizoru. Plukovník Kostolecký, velitel pevnosti, měl pravdu. Stanový a barákový tábor, který se rozkládal mezi Hraničným, Limanovou a Jarabinou jako soustava ošklivých skvrn na tváři nedotčené krajiny, se proměnil v městečko duchů. Z kamnových komínků nevycházel žádný dým, vítr mlátil pootevřenými dveřmi baráků a tábory se nepohybovaly žádné postavy. Tu a tam dýmaly dohořívající hromady starých papírů a hadrů. Zmizela auta a vůbec všechny dopravní prostředky. Od Hraničného se krátkým údolím k hranici táhla blátem rozčvachtaná a nápadně zřetelně hnědá cesta, ve které bylo vidět stopy kol a tisíců bot.

– Poláci zmizeli? zeptal se generál vcelku zbytečně, protože odpověď viděl na vlastní oči. – Kdy?

– Hraniční hlídky hlásí, že první přesun mezi Hraničným a Pivnišnou (Piwnicznou) zaznamenaly ihned po půlnoci a trval do rozednění. Měli to přesně spočítané, aby zmizeli za tmy. Nebyl to žádný exodus. Šli po útvech a byly slyšet rozkazy Nekouřili, šli tiše a s veškerou výstrojí. Osobní věci nechali dole v táborech.

– Takže poslední boj, odhadl Mézl. – Má to být sebeobětování?

– Pane generále, na severu se něco děje, upozornil Kostolecký. – K ránu, když bylo největší ticho, slyšeli jsme vzdálené dunění. Ve vzduchu je mnohem více letadel než v posledním týdnu.

Poláci, kteří zmizeli z táborů u Kežmaroku, byli muži generála Szylinga, zbytky asi šesti divizí rozprášených Sověty u Tarnova a u Gorlice. První ranění sem, do připraveného uprchlického tábora, dorazili již po 15. červnu. Potom proud houstl a přicházeli i zdraví muži. Nepřiváželi přes hranici zbraně a munici. Přišli úplně odzbrojení jako houf zkrvavených a odraných tuláků. Věděli, že by je Čechoslováci museli podle mezinárodních úmluv ihned odzbrojit nebo poslat zpět. Zřejmě své zbraně schovali někde před hranicí na polské straně. Československé orgány přebíraly raněné a rozvázely je do nemocnic po celém Slovensku. V táborech, ve vojenském žargonu nazývaných „sběrna“, nakonec zbyli jen zdraví a bojeschopní muži. Když Poláci přišli, vypadali jako trosky. Měli vyhaslé skelné pohledy a ztrhané rysy. Jejich polní kněz tehdy plukovníkovi vysvětloval, že nemají strach z nepřítele ani nejsou otřeseni porážkou. Nacházejí se v šoku ze zcela jiného důvodu. Většina z nich u svých kulometů a minometů po dlouhé dny odolávala šíleným ruským útokům. Každý den, po celé hodiny stříleli do masy valících se lidských těl. Zblízka sledovali, jak jejich palba trhá ta těla na kusy. Před jejich okopy se začínaly vršit celé valy mrtvol, které v dusném počasí zapáchaly

hnilobou. Poslouchali křik raněných. Do zákopů zatékaly stružky krve a místy museli polští vojáci stát doslova po kolena v krvi.

– Víte, když voják zabije jednoho nebo deset nepřátel, dokáže si to odůvodnit. Je voják a je ve válce. Musí zastavit nepřítele, který by zničil jeho zemi a zotročil jeho rodinu. Ale většina z těchhle vojáků si je nyní vědoma, že každý z nich má na svědomí stovky lidských životů, a s tím vědomím se katolíkově nežije dobře.

Poláci se ale vzpamatovali rychle. Měli kázeň a doposud poslouchali své velitele. Ke Slovákům se chovali vděčně a s úctou, dokonce pomáhali tu a tam při práci na horských lukách. Každý den ale pravidelně cvičili a jejich táborový pobyt měl řád. Vydávali denní rozkazy a na sever za hranici vysílali hlídky. Československá strana si kladla pouze tu podmínku, že z území republiky nesmí být podnikány žádné bojové akce na polské straně, neboť to by mohlo Sovětům posloužit jako záminka k napadení státu. Nepodnikali nic, jen posílali průzkum. Měli svou radiocentrálu s šifrovacím strojem a zřejmě byli ve spojení s nějakým polským štábem. Odmítli nabídku železničního transportu k Opavě, do Slezska, odkud se mohli dostat na západní frontu ke svým, doposud bojujícím jednotkám. Nyní, když dostali rozkaz k nějaké bojové akci, opustili území republiky úplně. Odešli všichni, do jednoho.

– Nechápu, co tam nahoře chtějí dělat? zlobil se generál. – Rudých je tam, jako much, celé tankové divize. Neodolali jim jako armáda, tak co zmůže nějakých padesát tisíc lehce vyzbrojených chlapů?

– Něco se tam děje, upozornil znovu plukovník. – Nebude to jen obyčejný partyzánský výpad.

– Dobrá. Spojte mi velitelství Jaromíra.

Oba důstojníci se odebrali temnými, slabě osvětlenými betonovými chodbami k výtahu, který je vyvezl k vysílače na

vrcholu kopce. Za okamžik mohl Mézl mluvit přímo s velitelem IV. zemského velitelství v Bratislavě, generálem Prchalou.

– Byl splněn rozkaz č. 63/42? zeptal se Prchala ihned a téměř bez pozdravu, jakmile vyslechl hlášení o náhlém odchodu polských vojáků za hranici.

– Samozřejmě, potvrdil Mézl.

Rozkaz č. 63 určoval podmínky a regule pro ubytování nikoliv civilních, ale vojenských uprchlíků z polské strany hranice. Měli být odzbrojováni a především jim měla být odebrána veškerá výzbroj, která pocházela z československých zbrojovek.

– Řeknu ti Oto, proč je ten rozkaz tak důležitý, rozhodl se Prchala. – Dnes ráno vrazil do Polska Wehrmacht. Postupují v plné parádě s mechanizovanými a tankovými divizemi. Luftwaffe řádí jako liška v kurníku. A podle toho, co už víme, není to žádná mnichovská válka. Masakrují bolševiky jako na jatkách. Útočí ze severu z Pruska a odřezávají Rusy ve vnitrozemí v jakémsi obrovském kotli. Zaútočili na celé frontě pěchotou a na křídlech pancéřovými sbory. Zde na jihu útočí ze západu od Opole a od Glivic. To, že jdou Poláci od vás na sever, má svou logiku. Už tomu rozumíš?

– Propána, vydechl Mézl.

– Včera mi volal Syrový. Slíbil sovětskému vojenskému atašé, že mu umožní inspekci v uprchlických táborech u Kežmaroku. Jestli dodržujeme mezinárodní pravidla a chováme se jako skutečně neutrální stát. Jestli jsme jim odebrali zbraně a tak...

– Nu, tím se to zjednodušuje, usoudil Mézl. – Zní to jako vojenská anekdota.

– Udržuj pohotovost, přikázal Prchala. – Nevíme, jak se to tam v Haliči vyvine. Poláci smějí utíkat za hranici, ale jen beze zbraní. Rusy a Němce nebereme. Ti hranici překročit nesmí.

– Provedu!

Operační oddělení OKW v Zossen u Berlína si bylo, zvláště v posledních dnech před spuštěním Operace THOR, vědomo, že úder na jihu bude o poznání problematičtější než úder severní čelisti kleští, který mířil fakticky do boku sovětského postupu. K podobnému úderu na jihu by byl Wehrmacht potřeboval nástupní prostor Československa a to nepřipadalo v úvahu. Obě jižní tankové skupiny musely zaútočit ve stejnou dobu jako severní čelist kleští, aby místní velitelství nebyla varována a netušila, že Wehrmacht již vstoupil do války. Stále více se ukazovalo, že střet bude sice překvapivý, ale nevyhnutelně čelní. Sovětské mechanizované sbory sice ještě pomalu postupovaly, ale nezaujaly souvislou linii. Držely se silnic a cest, obsazovaly města a vsi jen v jejich okolí. Polská rozvědka i Abwehr se shodovaly v závěru, že Rusům dochází munice i palivo. Některé tankové pluky zůstaly pozadu a zcela se zastavily. Velmi zeslábla schopnost dělostřelecké přípravy dalšího postupu. Také nálety rudého letectva byly den ode dne řidší a stíhačky se neobjevovaly již téměř vůbec.

Generální inspektor tankových vojsk Heinz Guderian, přizvaný ke konzultaci, nad tímto problémem mávl rukou. Prohlásil, že pokud mají tanky možnost pronikat do mezer mezi ruské útvary, nebude čelní střet žádnou katastrofou. I německé tankové kolony ovšem potřebovaly pro svůj postup volné silnice ve směru na východ. Časový faktor ofenzívy byl zásadním faktorem. Na ucpaných silnicích mohl Wehrmacht uváznout a ztratit iniciativu. Vzdálená sovětská velitelství budou o útoku informována do několika hodin a bylo by nešťastné, kdyby se jim podařilo v okolí Krakova a Tarnova vybudovat obranné linie či položit minová pole.²⁷

²⁷ DRRA v roce 1942 počítala pouze s útočnými operacemi a obranná zbraň, jakou jsou například pěchotní a protitankové miny byla vyrobena v malých množstvích a skladována kdesi v týlu. V konkrétním případě Krakova se však sovětským

Polská armáda Poznaň ještě bránila Lodž a shromažďovala okolo sebe všechny ustoupivší útvary ze střední části frontové linie. Od Lodže k Těšínu se nyní nacházelo pět mechanizovaných sovětských sborů, z toho čtyři v linii a jeden v záloze u Krakova. Byly to ovšem velmi prořídle sbory, neboť Polákům se podařilo nalákat soupeře více k jihu, do hornatého terénu předhůří Karpat, což Rus zřejmě původně nezamýšlel. Zde na jihu měla jednotlivá sovětská armádní velitelství k dispozici také více pěchoty než na severu a nové střelecké sbory se rychle dotahovaly na svá motorizovaná čela. I tato pěchota byla ale prořídle a otrěsená. Několik ruských divizí prý při zoufalých ztečích v horských údolích zcela zaniklo. Polský maršál Ridz-Smigly sdělil, že na jih od Gorlice se formuje jeden silný polský sbor o čtyřech divizích, s nímž má štáb rádiové spojení. Je vyzbrojený a připravený vyrazit na sever a upoutat na sebe část docházející ruské pěchoty tak, aby nemohla podpořit obranu Krakova při německém protiútku. To byl pro OKW dar z nebes, pokud vyjde časová koordinace. Nakonec se do Zossen dostavil admirál Canaris, který s generálem Studentem předem připravil akci zaměřenou na paralyzování štábů a nervových center nepřítele, zvláště těch sovětských armád a sborů, které budou náporu Guderianových tanků čelit jako první. OKW tuto, původně jen variantní akci schválilo.

6. červenec 1942 – Czestochowa

Velitel 6. armády generálplukovník Muzyčenko dorazil do kláštera na (Jasně Hoře) Jasnej Gore v Čenstechové (Czestochowé)

jednotkám podařilo obsadit město překvapivou akcí a zmocnily se zde nezničených muničních skladů polské armády, které byly minami bohatě zásobeny.

kolem poledne 4. července. Tou dobou již bylo osmé největší polské město čtvrtým dnem v rukou vojsk XV. mechanizovaného sboru generálmajora Ignatije Ivanoviče Karpěza a klášter byl zcela vyrabovaný. Karpězo usoudil, že situace na frontě není nikdy dost jistá, a poklady, které římsíti pochopové vydřeli za celá staletí z krve a mozolů pracujícího lidu, musí být pracujícímu lidu zase vráceny. Vojáci vynášeli zlaté a jinak cenné předměty z katedrály a z ostatních budov po celých náručích a vršili je na nákladní automobily. Auta však zatím neodjížděla, neboť kvůli ucpaným cestám to nebylo možné. Poklady musely být odvezeny pod ochranou silně vyzbrojeného doprovodu, protože při pohledu na zlaté monstrance, kalichy a další cennosti mohl i třídně uvědomělý sovětský voják naprosto zešleť.

Na nádvoří kláštera čenstochovské černé madony, i v okolních parcích hořely ohně, u kterých se utábořili vojáci 7. protiletadlového praporu. Městem stále procházela nová sovětská vojska a směřovala k severozápadu, k posouvající se frontové linii. Klášter však ležel stranou od hlavní dopravní tepny, na západním vyvýšeném okraji města. Generál Karpězo musel sestavit zvláštní čety, které procházely městem, bránily rabování a na místě střílely provinilce. Ne kvůli Polákům, ale kvůli tomu, že vznikaly nekontrolovatelné požáry. V ulicích okolo hlavní třídy, a zvláště ve čtvrti Posledního groše stály v kolonách tanky 82. pluku 37. TD, které nemohly pokračovat dále proto, že došla nafta.²⁸ Jako mrtvá zvířata zde stály zejména typy T-34, KV a BT-7

²⁸ Sovětský lehký tank T-26 měl s plnou nádrží dojezd 170 km a předpisové zásoby pro tento typ tvořily na začátku útoku trojí doplnění, tedy dojezd až 510 km. Typ KV měl dojezd 180 km a při dvojnásobném předepsaném doplnění mohl dojet až 360 km. Typy BT a střední typ T-34 dokázaly s plnou nádrží dojet 300 km. Sovětské tankové formace překonaly od začátku války vzdálenost 300-650 km. Ztráty paliva způsobovalo občasné objíždění a manévrování, především ale časté postávání v kolonách, kdy motory běžely naprázdno. Kolony cisteren s palivem zůstaly brzy pozadu za tankovými čely a palivo nebylo možno doplnit.

se vznětovými motory. Typy se zážehovými motory měly větší šanci dostat se na frontu, neboť benzín se ještě tu a tam dal zabavit Polákům. Velitel divize plukovník Anikušin navrhl, aby jednotky jeho divize shromáždily veškerou zbývající naftu a předaly ji 73. pluku. Tak se alespoň polovina tankové síly dostane do pozic u Olešna, o 40 kilometrů dále na západ.

V noci na 6. července svolal generálplukovník Muzyčenko poradu, na kterou se dostavili i důstojníci štábu IV. MSb v čele s generálmajorem Vlasovem, veteránem a zkušeným velitelem tankových vojsk. Vlasov musel zanechat Fotčenkovu 8. TD již před Přemyšlem, kde byla silně zřízena polským dělostřeleckým přepadem hned v prvních minutách války. Jeho 32. TD a 81. MD prošly peklem u Tarnova a dohromady jim nyní zbývalo 479 tanků, z toho ovšem 312 T-34 a KV. Z těch byla již téměř třetina nepojízdná kvůli nedostatku paliva a Vlasov je nechal zakopat jako statické obranné body na přístupových silnicích z německého Slezska. Šlo o jediné obranné opatření, které kdo nechal zřídit v těchto dnech plných euforie, oslav a radosti z vítězství.

V hlavní chrámové lodi se povalovaly rozbité a shozené sochy svatých, na bílé zdi již stihli stateční sovětští vojáci naškrábat svá jména a pozdravy pro další jednotky, které tudy projdou. Vlasov usoudil, že tyto projevy mají přibližně stejnou informační funkci jako patník očurávaný psy. Kolem žulového misálu se tísnil hlouček příslušníků zadržovacího praporu NKVD, neboť vojáci do křtící nádoby nalili pár láhví mešního vína, které nabírali pozlacenými kalichy Přes oltář jakýsi pohotový politik přehodil

Mechanizovaný sbor DRRÁ na plných stavech potřeboval k překonání 100 km vzdálenosti 300 tun pohonných hmot. Jen na území Západního zvláštního okruhu se nacházely mobilizační zásoby 264 000 tun PHM, na území Kyjevského zvl. okruhu byly zásoby ještě větší. Problémem byla doprava zásob k tankům na čele útoku.

velkou rudou vlajku. Vzácný obraz madony nikoho nezajímal, navíc byl zakryt posuvnou zástěnou, takže ani nevzbudil nežádoucí pozornost. Porada se však konala v knihovně, v jedné z obytných budov kláštera.

Muzyčenko dospěl k závěru, že stav armády je doslova kritický. Selivanovův XXVII. střelecký sbor musela zanechat u Přemyšlu a VI. i XXXVII. Ssb byly na třetinových stavech, navíc teprve někde severně u Krakova. Poláci již nepředstavovali po vojenské stránce téměř žádný problém, ale bez nafty nebylo možno útočit a bez pěchoty se nedala udržet linie. Nebyl zde ani dostatek pěchoty na to, aby mohla uzavřít a pročesat město čtvrt' po čtvrti, takže v hustě obydlených oblastech a úzkých uličkách stále operovaly skupiny ozbrojených polských pěšáků a bojůvky Obrony Narodowej. Rudoarmějci, kteří se neopatrně vzdálili od svých hlavních těles, bývali nalezeni mrtví a často i zohavení. Velitel armády dostal předchozího dne ze štábu frontu zprávu, že má očekávat shoz paliva a munice leteckou cestou a namísto pěchoty mu prý pošlou alespoň Chochlovovu 204. výsadkovou brigádu. Muzyčenko zvolil shozovou plochu západně od města, ale dokud zásoby a posily nedorazí, nedalo se nic dělat. Naštěstí se umoudřilo počasí a červenec sliboval, alespoň ve své první polovině, teplo a sucho, tedy i jasnou oblohu pro letectvo. V nejbližších dnech měly dorazit také strážní skupiny NKVD kvůli mobilizaci místních obyvatel na stavbu letiště. Zajistit stavbu letiště patřilo k prvořadým úkolům armády, neboť se předpokládalo, že do dvou tří týdnů vypukne válka s Německou říší, a bez blízké přítomnosti letectva nebylo nic takového myslitelné.

Když nic jiného, klášter měl alespoň dobrou kuchyni a důstojníci nejedli slušnou večeři již více než měsíc. Byly tu také bohaté klášterní sklepy, což, jak poznamenal Vlasov, bylo poznat i na dělostřelcích v parku a na příslušnících strážní roty uvnitř za

hradbou klášterního areálu. Ještě stále zde operovalo polské hnutí odporu a venkov neměla Rudá armáda pod kontrolou vůbec. Velké město je ideálním hnízdem pro záškodníky všeho druhu. I když je nyní plné vojska, stráže by měly zachovávat bdělost. Adjutant přinesl ukořistěný gramofon a pouštěl důstojníkům polské a americké jazzové desky nalezené v okolních domech. Vlasovovi neuniklo, že kromě obvyklých kořistních hodiniek má adjutant na zápěstí jakýsi zlatý kroužek a další zlato v podobě křížku se mu pohupovalo na řetízku pod volnou rozhalenkou. Zřejmě i on se svým způsobem podílel na navrácení pokladů pracujícímu lidu.

Vlasov nechal do auta naložit několik beden vína a okolo druhé hodiny po půlnoci se rozloučil. Nechtěl se opít. Jeho IV. sbor byl naopak pověstný přísnou disciplínou a platil za nejspřádanější a nejuvědomělejší sbor armády. Vlasov sám byl již velmi zkušeným matadorem. Ve svých 41 letech vypadal jako středoškolský profesor s protáhlou vejčitou lebkou, na níž byly nasazeny obrovské brýle s dokonale kulatými silnými obroučkami. Brýle tvořily nejvýraznější rys jeho osobnosti, kromě vysokého čela a rozčepýřených neučesatelných vlasů nad šířícími se kouty. Vlasov zatím přežil všechno. Do Rudé armády vstoupil již roku 1919 a účastnil se občanské války. V roce 1930 vstoupil do strany a o pět let později vystudoval Frunzeho vojenskou akademii. Jako jeden z ideologicky nejčistších a nejprověřenějších důstojníků byl v období čistek jmenován členem vojenského soudu. Několikrát se setkal se Stalinem a patřil k okruhu jeho oblíbenců. V období mnichovské a finské války byl vyslán jako vojenský poradce do Číny k Čankajskovi, který mu udělil Řád zlatého draka. Nyní se mu již na prsou houpaly Leninův řád a Řád rudého praporu. Bylo téměř jisté, že jej čeká skvělá kariéra. Dokonce i Muzyčenko počítal s tím, že o Vlasova brzy přijde, neboť generál byl jedním

z předních čekatelů na funkci velitele některé z nově se tvořících armád.

Nyní Vlasov spěchal do svého štábu u Horní Dabrové (Dabrowy Górnicze), 40 kilometrů na jih. Byl zachmuřený a ani víno a dobré jídlo mu nedokázalo pozvednout náladu. Svým šestým smyslem vytušil potíže. Armáda byla v nedobrému stavu a ihned musela být vyslána autokolona s cisternami do Čenstochové, aby, až příštího dne přiletí těžké anušky s palivem a municí, IV. sbor nebyl ošizen. On ručil za jeho bojeschopnost, a pokud ostatní selžou, Vlasov selhat nesmí. Na Vlasova se Stalin může vždy spolehnout.

V parku stále ještě plály ohně a okolo některých zpívali opilí vojáci za doprovodu harmoniky jakési teskné stepní popěvku. Po silnici ke klášteru pochodoval z města po rotách seřazený prapor pěšáků s označením 101. ženijního praporu. Vlasov si domyslel, že jde o síly, které mají zajistit shoz paliva a munice. Při nedostatku pěchoty stahoval Muzyčenko do města nejen ženisty, ale i kuchaře a mechaniky. Velký kapitán s výraznou jizvou na tváři poznal generála a zasalutoval směrem k automobilu. Bylo třeba vybrat dostatečně razantního velitele autokolony. Musí vyrazit ihned, ještě dnes v noci.

O čtvrt hodiny později již vůz s generálem Vlasovem vyjel z města směrem na Kozihlavy (Kozieglówy). Ve vsi Poraj, po levé straně, hořely nějaké domy a oheň osvětloval železniční trať a část krajiny na východ od silnice. Za tratí byla vidět široká louka a mírně se zvedající les. Na louce i na kraji lesa se zaleskly světlé fleky jakoby neroztátého sněhu. Jenže co by zde dělal sníh v červenci? Vlasov zpozorněl a v jeho hlavě se rozezněl poplašný signál.

– Zaboč do té vesnice a jeď dál k lesu, přikázal šoferovi.

Po průjezdu hořící Porají spatřil generál fleky jasně i na pozadí temnoty lesa. A náhle to viděl. Ne až u lesa, ale docela blízko, hned na louce za příkopem. O kus dál to viselo na jabloni.

– Zastav!

Důstojníci štábu IV. sboru se vyřítili z auta a za několik vteřin již stahovali z jabloně hedvábné plátno padáku.

– To je už ta slíbená 204. výsadková? zeptal se užasle plukovník Varypajev, velitel 81. motorizované divize a promnul mezi prsty jemnou látku. – Ne. To přece není náš padák.

– Ani polský, poznamenal Vlasov. – Podívej na ten vrchlík. Tohle je německý padák. A kde je padák, bude i parašutista.

Vlasov se rozhlédl po osvětlené, padáky poseté louce a teprve nyní mu došlo, co to ve skutečnosti znamená.

– To je spousta padáků. Nejméně prapor německých parašutistů. Ale už tady nejsou. Neschovali padáky, to znamená, že jdou hned do bojové akce. Neslyšeli jsme letadla, protože nám hrál gramofon. Je tu štáb armády a patnáctého sboru. A ti ženisté... Já idiot. 101. divize byla přece zničena někdy hned na začátku v Karpatech u Sinoku. Kde by se tady vzal její ženijní prapor? Pochodovali do kláštera!

– Ale my přece s Němci nebojujeme, rozhodil nechápavě rukama obtloustlý Varypajev.

Jako v odpověď se po celém západním obzoru rozlila narůžovělá záře, téměř jako by svítalo na opačné straně světa než obvykle. Varypajev měl skutečně dojem, že se Země začala otáčet opačným směrem. K jeho sluchu dorazilo vzdálené, stále silnější hřmění.

– Jsi si jistý, Pavle Maximoviči, že nebojujeme?

Varypajev třeštil nechápavě oči na západní obzor. Náhle se prudce otočil.

– Rychle do štábu!

Vlasov zůstal ledově klidný a odmítavě zavrtěl hlavou.

– A k čemu, Pavle Maximoviči? – Štáb leží dvacet kilometrů od německé hranice. Jestli je tohle přípravná palba, jejich motorizovaný předvoj tam bude nejdéle do hodiny. Všichni jsou

opilí a vyspávají. Dostali bychom se tam, ale k čemu by to bylo? Za chvíli svítá a německá letadla mají, na rozdíl od nás, letiště blízko. Spoustu letišť a spoustu letadel. Budou bombardovat především silnice. Nepojíždné tanky neodtáhneme a ty pojíždné skoro nemají munici. Varovat ostatní? Ti už to teď také vědí. Kdo se nezachrání útekem, s tím je konec. Štáb armády a velitel patnáctého sboru jsou možná mrtví, možná je v klášteře drží němečtí výsadkáři. Ti už nebudou velet ničemu.

Vlasov byl zkušený frontový voják. Rychle nasedl do auta a vydal řidiči příkaz, aby se vrátil na hlavní silnici, odbočil z ní a dále jel vedlejšími cestami k jihovýchodu do Krakova. Tam bude třeba zachytit armádní pěší sbory a všechny, kterým se podaří uprchnout z pekla. Z celé 6. armády zbude jen málo, ale také zbude jediný vyšší důstojník, který by mohl nyní armádě velet, a tím bude Vlasov. Generál Vlasov, zachránce a velitel 6. armády. Nižší funkci již nikdy nedostane. Zkontroloval si pistoli a podíval se, kolik mu zbývá munice.

~

Skorzenyho III. praporu 1. pluku divize Brandenburg se podařil skutečně husarský kousek. Prapor oblečený v ruských uniformách dodaných polskou rozvědkou osobně provedl skrze celé velké a spící město, přímo až do kláštera. On i jeho muži byli ledově klidní, až mírně rozverní. Počínali si naprosto přirozeně. V jejich řadách pochodovalo několik Poláků a také Rusů, kteří se cestou bavili hlasitě rusky. Jenže nebylo třeba se s nikým domlouvat. Ve městě vládl zmatek a ruské síly zdaleka nebyly konsolidované. Důstojníci a dispečeri silničního provozu improvizovali, neměli přehled, jaké jednotky městem prochází a které zde zůstávají dislokovány. Skorzenyho prapor působil dojmem, že pochoduje za jasným cílem a má své rozkazy. Dělostřelci v parku se dále tísnili

kolem svých ohňů a nic je nevzrušovalo. Teprve uvnitř, na nádvoří se prapor rozdělil a hrdlořezové, z nichž většina prodělala ještě výcvik v jednotkách SS, zlikvidovali slabý strážní oddíl štábu. Generalitu našli u stolu v silně podroušeném stavu. Výsadbáři pracovali noži a strunami. Nepadl jediný výstřel. Pouze zajatí vysocí důstojníci byli spoutáni a zavřeni v jedné z mnišských kobek. Zlata na vozech si disciplinovaní němečtí vojáci nevšímalí. Zato okamžitě zabili kteréhokoliv Rusa, u něhož našli byt jen kousíček zlata nebo hodinky. Nejzuřivěji si počínali vojáci, kteří pocházeli z horního Slezska a měli ke klášteru v Čenstochové určitý vztah. Celý prapor mohl čtvercový areál kláštera obehnaný středověkými hradbami bránit poměrně dlouho. Byly rozmístěny nalezené minomety a kulomety, na vysokou věž chrámu vystoupal radista s vysílačkou, aby navázal spojení. Na nádvoří brzy dopadlo tělo ruského pozorovatele. Skorzenyho věrný pobočník Karl Renner vylezl také na věž a do všech stran vyslal smluvený signál elektrickou svítilnou. Z několika nárožních domů okolo parku zasvítily odpověď. Skupiny polského hnutí odporu byly na místech. Jakmile začne operace motorizovaných skupin, sevrou Skorzenyho muži, spolu s Poláky v okolí, do vražedné křížové palby všechny ruské vojáky v parku a vyčistí okolní čtvrti vnitřního města.

Generál Vlasov učinil dobře, že se odmítl vracet do štábu sboru v Horní Dabrové. Abwehr nemohl tušit, že právě této noci budou velitelé všech sborů a některých divizí 6. armády přítomni na poradě v Čenstochové. Proto další skupiny formující se divize Abwehru Brandenburg a Studentova výsadbkového sboru, totiž 7. paradesantní divize generála Wolhelma Süssmana a 22. výsadbkové divize generála hraběte Hanse von Sponecka, seskočily v blízkosti lokalizovaných štábů téměř všech sborů v příhraničí. Pouze chytrý Skorzeny si k tomu zavčas vyžádal sovětské uniformy. Přepad velitelství VIII. Msb 26. armády ve vile

na okraji Katovic se příliš nezdařil. Výsadcáři vedení poručíkem Brunnerem byli odhaleni a vypukla střelba. Brunner nechal celý štáb postřílet včetně generálporučíka Rjabyševa a za pomoci polských odbojářů se necelým dvěma rotám výsadcářů podařilo prostřílet si cestu do lesů na jihu. V Sulejovu (Sulejówu) u Petříkova (Piotrkówa) se přepad velitelství IX. Msb 5. armády vedený jedinou rotou parašutistů zdařil, ale rota byla zaskočena projíždějící eskadronou 14. jezdecké divize a obklíčena v budově místní školy. Než stihla dorazit poměrně vzdálená pomoc, všichni výsadcáři byli zabiti. Někteří důstojníci štábu sovětského sboru vraždění unikli, ale po kritickou dobu zůstal sbor bez velení a štáb 5. armády dislokovaný doposud v Radomi zůstal bez informací.

Dělostřelecká baráž vedená houfnicovými pluky pěších divizí prvního sledu 3. a 17. armády Skupiny MITTE byla mohutná a trvala téměř hodinu. Smršť granátů nepřímo mířené palby dopadala především do dislokací čelních motorizovaných uskupení tří sborů 6. a 26. sovětské armády. Nepřítomnost štábů a velitelství, překvapení a nemožnost spojení způsobily v prvních hodinách útoku nepředvídaný zmatek, který nadále narůstal. Tankisté z nepojízdných strojů podlehli panice jako první a strhli s sebou i ostatní. Vojáci probuzení ze spánku uprostřed pekla výbuchů opouštěli zbraně, brali útokem zbylé nákladní automobily a po krátkém čase uháněly k východu tu skupinky, tu celé kolony nákladňáků ověšených hrozny vojáků. Zde se vůbec poprvé vyskytly případy vraždění důstojníků a politických komisařů, kteří se snažili panice zabránit a nutili vojáky setrvat v pozicích. Většina vojáků utíkala jen v částech uniforem, rovnou z postelí a ubikací. Mnozí se teprve po cestě dovídali, kdo vlastně útočí. Na tuto příležitost cíhaly u silnic skupiny polských odbojářů a zbytky rozprášených armádních jednotek s kulomety a minomety. Opěrné body, které nechal vytvořit generál Vlasov ze

zakopaných nepojízdných tanků, minometů a kulometných hnízd, zůstaly opuštěny.

Oba motorizované sbory 2. Tsk generála Hermanna Hotha stály na nejjihnějším křídle německého útoku. LVII. Msb pod velením Adolfa Friedricha Kuntzena řadil své kolony po hlavní silnici od Opole ke Glivici a teprve na zdejší strategické křižovatce se vojska rozvíjela po několika paralelních silnicích. Před německými stroji ležel průmyslový kraj s mnoha dobře vybudovanými silnicemi, po nichž Poláci dopravovali suroviny k fabrikám jižně od Varšavy. Terén byl mírně zvlněný, ale plný lesů a lesíků, vesnic a pevně stavěných objektů, takže panovaly obavy z léček a nástrah. Třicátý devátý Msb pod velením Hanse Jürgena von Arnim řadil kolony po severních paralelních trasách z Opole na Lublinec a na Olešno. Zatímco Kuntzenův sbor směřoval přímou cestou na 80 km vzdálený Krakov, Arnimův sbor měl pouhých 30 km do Čenstochové a poté se jeho divize měly rozjet plnou rychlostí k západu, aby ze severu kryly postup Kuntzenova sboru a v nutných případech prováděly boční údery na jih. K překvapení německých tankistů, předem vystrašených zvěstmi o zázračných ruských tancích se čelní sovětské divize nacházely v zoufalém stavu. Většina jednotek byla zastižena v hlubokém spánku, do kterého vyčerpaní a po mnoho nocí nevyspalí sovětsí tankisté upadali, jakmile se kdekoliv na chvíli zastavili. Kdykoliv měli proletáři z východu možnost, obvykle se hned opili a polské obyvatelstvo bylo instruováno, aby se v domech a vsích našlo dost tvrdého alkoholu. Dělostřelecká baráž uvedla vojáky v hnědých rubáškách do šoku. Naopak zuřivě a fanaticky bojovali příslušníci zadržovacích oddílů NKVD, kteří vytvářeli zoufale bojující hnízda. K jistému odporu se postavily pouze části IV. Msb v trojúhelníku Dabrové (Dabrowe)-Sosnovec (Sosnowiec)-Katovice (Katowice), neboť tento dobře vycvičený Vlasovův sbor se nacházel dále od čáry dotyku a nebyl zasažen úvodní

dělostřeleckou přípravou. Vlasovovi tankisté měli však docela jiný problém. Většina jejich rychlých BT tanků mohla bojovat pouze ve městech nebo na silnicích. Tyto rychlé stroje totiž při postupu vpřed shodily za Vislou pásy a hnaly se na západ pouze po pojezdových kolech. Ženíjní a servisní oddíly, které měly pásy dopravit kupředu, se stále ještě prodíraly zácpou o sto kilometrů východněji. BM tanky, které mohly používat benzín, trpěly slabým pancéřováním, byly likvidovány v pouličních bojích polskými povstalci nebo sestřelovány ze silnic postupujícími Němci.

Zatímco 12. TD generála Waltera Wessela útočila přímo na Katovice, 19. TD generálporučíka von Knobelsdorfa se vydala paralelní silnicí o 10 km severněji a obchvátla obranu Sovětů dobytím Dabrového. V té chvíli již zaútočila Luftwaffe a jádro bojeschopného uskupení bylo brzy rozbito. Náčelník Hothova štábu plukovník Walter von Hünersdorff užasle sledoval velká uskupení nejlepších sovětských tanků, jejichž kanóny byly evidentně schopny střílet, ale stroje se nehýbaly a nemanévrovaly. Nechávaly se obklíčit pouhými rotami pancéřových granátníků, kteří je z blízka likvidovali panzerfausty a granáty. Za svítání si pak skupiny pozorovatelů z Abwehru nevěřičně fotografovaly celé autoparky a kolony nejsilnějších tanků prozatímní válečné historie, které stály v polích a u silnic nedotčené, nezasažené a neporušené, opuštěné svými posádkami.

~

Tři motorizované sbory 3. tankové skupiny generála Bayerleina překročily hranice Polska již po setmění večer 5. července. Kolony tanků, haklů (SdKfz 251) a vozů se za stálého rojení motocyklových spojek a kurýrů posouvaly směrem od Vratislavi v celém prostoru od silnice Kališ-Lodž na jih ke slezské hranici,

pozdravovány skupinkami šťastných a úlevou se roztékajících polských pěšáků záložní Armády Poznaň, která ještě držela linii Lodž-Klocburk a stahovala se do vybudovaných posledních pozic na řece Vartě. XXIV. Msb generála Erenkampa směřoval svůj úder do sektoru jižně od Lodže, aby uvolnil obklíčení města. XLVI. Msb generála Wenera Kempfa tvořil jižní křídlo skupiny a skrze severní okraj Čenstochové směřoval přímo na Kielce. XLVII. Msb Joachima Lemelsena postupoval středem přes Radomsko na Přeboř (Przebórz).

Erenkampův sbor se v oblasti Lodže musel střetnout s IX. Msb generálmajora Rokossovského. Kempfův sbor na jižním křídle Bayerleinovy skupiny vpadl do boku XV. Msb generálmajora Karpěza, který již byl silně demoralizován a prakticky bez svého štábu, na nějž současně útočila Funckova 7. TD Arnimova sboru na severním křídle Hothovy skupiny. V cestě střednímu proudu Lemelsenova sboru stály prakticky pouze rozptýlené eskadrony V. jezdeckého sboru generálmajora Kamkova.

Díky překvapení a dezorientaci a také díky německým parašutistům, kteří v Sulejovu eliminovali štáb sovětského IX. Msb, nepředstavovaly čelní sledy sovětské ofenzívy pro útok německých tankových skupin žádnou vážnější překážku. Nebyly připraveny k obraně a netvořily linii. Nebyly kryty minovými poli ani zátaras. Tu a tam postavili Sověti u klíčových komunikací nepojízdné těžké KV tanky namísto palebných opěrných bodů. Jejich posádky byly překvapeny, většinou své tanky ani nezakopávaly a tam, kde se vyskytly potíže, zasáhly střemhlavě stuky. Sovětské čelní jednotky se chovaly jako zmatení turisté, kteří právě dorazili na Riviéru a rozhlížejí se po dobrém hotelu. Během prvního dne Operace THOR byly na jižním sovětském křídle prakticky vyřazeny z boje čtyři z pěti mechanizovaných sborů. Jejich velitelé byli zajati nebo zabiti a jediným sovětským velitelem, který se „probil“ z obklíčení, byl generál Vlasov.

Rozprášen byl i Kamkovův V. jezdecký sbor a Sněgovův VIII. horský sbor 26. armády zůstal odříznut v horské oblasti na Těšínsku a byl ponechán péčotě 3. armády, která měla německé tankové skupiny co nejtěsněji následovat.

Potapovova 5. armáda, jejíž sbory postupovaly na středním úseku fronty a překračovaly Vislu v linii Varšava-Sudoměř, se značně zdržela přechodem řeky a teprve 25. června se konsolidovala. V okamžiku německého úderu se sice Rokossovského IX. Msb nacházel již před Lodží, ale zbytek armády teprve čistil dobytá města Radom a Kielce o 80 km pozadu. Rokossovský byl v Sulejově raněn do ramene a později zajat průzkumníky německé 3. TD. Jeho sbor byl napaden z jihozápadu a rozbit. I tak byly tankové a motorizované divize Potapovovy armády chudší nejméně o 30-40 % své těžké techniky a o 50-60 % své motorizace. XXII. Msb generála Kondruseva a tři střelecké sbory armády však byly varovány. Rychle zaujímaly obrannou linii Radom-Kielce a prodlužovaly ji na jih, směrem k Tarnovu.

V okolí Krakova se v noci na 7. července rychle formovala obranná skupina složená z čelních sledů 20. armády generála Remězova a ze zbytků 12. armády generála Ponedělina, zejména ze záložního XIX. Msb generála Feklenka, procházejícího právě Krakovem. Dva střelecké sbory 20. A se však ještě nacházely na pomalém přesunu mezi Řešovem a Tarnovem a XIII. horský sbor 12. A byl v noci napaden a upoután z jihu postupujícími Poláky generála Szylinga. K obraně či vůbec k vytvoření krakovské linie chyběla pěchota, kromě motorizovaných pluků 213. MD generála Osminského. Krakov byl po celý den bombardován a Luftwaffe se zaměřila především na to, aby decimovala kolony střelecké pěchoty dotahující se po jediné slušné silnici z východu.

Generál Remězov postrádal informace o tom, kde je nepřítel. Jeho zpravodajci sbírali střípky informací od ustupujících vojáků.

Nepřítel útočil téměř všude, dokonce i na jihu. Při takovém zmatku a dezorientaci se mohl Reměžov soustředit pouze na to, aby z Krakova učinil nedobytný dopravní uzel a udržel si spojení i volnou ústupovou cestu na východ. Události se ale vyvíjely rychleji, než si kdo dokázal představit.

Čelo Kuntzenova LVII. Msb se zarazilo o sovětskou obranu Krakova v ranních hodinách 7. července a celé prapory pancéřových granátníků se snažily město obklíčit, přičemž hledaly slabinu jeho obrany. Sověti tentokrát rezignovali na manévrování a použili tanky jako železné uzávěry silnic na přístupových ulicích města. Nápor Kuntzenova sboru se tím zdržel o celý den. Severněji útočící von Arnimův sbor se však rychle prodral silnicemi na Jedrzejov (Jedrzejów), kde se otočil k jihu a večer 7. července se objevily jeho tanky v Novém Břesku (Nowem Brzesku), 20 km východně za Krakovem. Obrana města tím ztratila funkci zadržovací uzávěry a čelo útoku nyní převzal von Arnimův XXXIX. Msb, který se následujícího dne probil do téměř nechráněného Tarnova a 9. července do Řešova.

Ještě 8. července zaútočily na Kilece ze severozápadu a z jihozápadu části čelních sborů Bayerleinovy 3. tankové skupiny. Potapovova silná střelecká pěchota v síle celých tří sborů se soustředila v oblasti Radomi, kam bylo mezitím přisunuto dělostřelectvo. Po odražení průzkumného praporu 17. TD se generál Bayerlein rozhodl, zcela v souladu s doktrínou bleskové války obejít hnízdo odporu a směřoval své těžké divize na východ k Sandoměři, kde 10. července dopoledne první němečtí vojáci překročili Vislu.

6. červenec 1942 – Praha

V noci z 5. na 6. července ležela nad Prahou těžká inverzní poklice, pod níž panovalo tropické dusno. Ve vzduchu byl cítit zápach a kouř z komínů fabrik, které se kolem hlavního města rozrůstaly závodním tempem jako špinavý límec a jejich hřmotná práce se nezastavovala ani v noci. Popílek v ovzduší jako daň za prosperitu.

Prezident Beneš spal špatně a neklidně. Krátce po svítání vstal a nechal si do pracovny přinést kávu. Uvědomoval si, jak na něho doléhá stáří. Situace a politické krize, které kdysi před léty zvládal s obtížemi, ale s elánem a s plným nasazením, mu nyní způsobovaly málem deprese. Kdysi mu politický boj působil radost a téměř až rozkoš. Dnes se občas ocital v pokušení vše vzdát, kapitulovat a odebrat se na odpočinek. Jeho nenávisť a zášť vůči protivníkům byly stále stejně silné, ale už neměl sílu. Nástroj těla a nervů už dosluhoval. Neporazili ho oni, ale stáří. Odejít včas a odejít středem. Jenže umění odejít včas nepatřilo k jeho silným stránkám. Uvědomoval si, kolik jeho nepřátel by se po takovém odchodu zlomyslně pošklebovalo. Navíc byl v pasti. Na odchod bylo stejně již pozdě. Jakmile by opustil funkci prezidenta, septanda a kritika by okamžitě přerostla v otevřenou politickou kampaň a on by byl bezbranný. Nemohl by zabránit zničení a pošpinění celého svého obrazu předního politika republiky, celého díla svého a Masarykova. Již nebojoval za to, aby prosadil své vize a uplatnil se při formování celého kontinentu. Bojoval za obraz, který po něm zůstane dalším generacím a dějinám. Všechny síly, které mu zbyly, musel použít pro tento účel a cíl. Proto musel setrvat v plné polní a v zákopu prezidentské kanceláře. Takto si ještě všichni ti nízcí patolízalové museli dávat pozor. Jen takto měl přístup k mikrofonům a redakcím novin. Jen takto, jako prezident, se mohl účinně bránit a oslovovat davy svých příznivců. Dokud

byl prezidentem, byla povinná úcta vzdávána alespoň funkci, když už ne osobě státníka.

Beneš nahlédl do pracovního kalendáře a na pondělí v něm neviděl nic. Bílá stránka nejlépe svědčila o tom, jak moc se časy změnily. Nekonala se žádná zahraniční návštěva a on sám na žádnou neodjížděl. Žádný vyslanec nechtěl s československým prezidentem konzultovat naléhavý problém. Žádný ministr či šéf významné strany nepřišel vyjednávat o prezidentovu podporu. Žádný rozhovor pro rozhlas či noviny. Žádná návštěva města, obce, průmyslového závodu, ba ani chudobince či nemocnice. Žádné pokládání věnců a květin. Nikde nic. Všechna jednání se odehrávala přímo mezi vládními činiteli a stranami. O otázkách malodohodového hospodaření a dalších pokračujících změn probíhala jedna porada za druhou. Skupiny a komise či delegace pendlovaly mezi Prahou a Budapeští snad denně. Stále někdo vyrážel do Bruselu a do Ženevy. Stále odtamtud někdo příjížděl. Jen k tomu náhle nepotřebovali prezidenta a pracovníkům kanceláře dávalo den ode dne větší práci sehnat a shromáždit pro prezidenta materiály i přehledy o všem tomto politickém dění. Proč by tedy měl pospíchat na Hrad? Tam jej čekala honosná, ale studená a nudou přetékaná kancelář s personálem, který si připadal pomalu jako sbor příživníků živených zdarma z občanských daní. Celá Evropa byla ve varu. Polsko válcovala válka, Francii revoluce. Velmoci byly ve válce se Španělskem, s Japonskem i s Moskvou. Všude se jednalo, koordinovalo a mobilizovalo. Jen kancelář prezidenta Československa byla tichá a mrtvá jako hrobka.

Krátce před osmou zavolal z Hradu kancléř Smutný.

– Nerad vás ruším, pane prezidente, ale asi byste měl přijít. Něco se děje. Vojáci běhají od rána jako splašení a ve Strakovce se schází vláda. Mimo program, pochopitelně. Váš pan poradce Moravec naházet do auta dvě krabice papírů a někam odejel. Na

můj dotaz jen mávl rukou a neodpověděl. A pusťte si rádio. O desáté má mít nějaký významný projev kancléř Adenauer. Vltava to vysílá se simultánním překladem.

Edvard Beneš byl náhle skoro vděčný, že se konečně něco děje. Ačkoliv jak stihl vyrozumět, dávají všichni veliký pozor, aby on zůstal mimo to dění. O důvod více, aby se ho zúčastnil. Sáh po knoflíku a naladil stanici Vltava, právě když doznívало notoricky známé blub blum blum pověstné harfy Smetanovy Vltavy.

Informaci, kterou uslyšel ihned poté, v prvních vteřinách zpráv, cítil jako koňské kopnutí do žaludku. Válka! Tentokrát ne jen nějaká trestná výprava do Polska. Válka skutečně kontinentálního rozměru. Další, již druhá světová válka! Tiskové oddělení říšského kancléřství právě oznámilo, že tankové armády Wehrmachtu překročily před čtyřmi hodinami hranici a zaútočily na okupační síly Rudé armády, jak je k tomu zavazovala spojenecká smlouva s Polskem. Podle prvních zpráv z bojiště probíhá na polských pláních mechanizovaná bitva gigantických rozměrů.

V této bitvě se srazily tisíce tanků a letadel. Velké bombardovací svazy Luftwaffe bombardují tyl sovětských jednotek, mimo jiné i Grodno a Minsk. Německé a spojenecké flotily ničí sovětské loďstvo uzavřené minovými uzávěrami v baltských přístavech. Německý vstup do války zahájila nejmohutnější dělostřelecká palba v dějinách lidstva. Jsou očekávány drastické ztráty na životech na obou stranách konfliktu. Polská veřejnost jásá a německé tanky jsou v západním Polsku zasypávány květinami. Německá říše nastoupila smrtelný zápas, aby splatila svůj dluh západní civilizaci. Moskva se doposud nevyjádřila.

Beneš na několik dlouhých minut ustrnul. Nemělo by ho to překvapit. Předvídal takový vývoj a poté získal i jistotu v podobě německých útočných plánů. Proč se tedy cítil tak překvapený?

Zažil již příliš mnoho takových osudových okamžiků, než aby jej drtila jejich tíha. Proč tedy? Vrhł se k sekretáři a vytáhl z uzamčené přihrádky německý válečný Plán THOR, jehož mapku si pro vlastní potřebu tajně obkreslil, neboť originál musel zůstat zamčený v seufu. Dále poslouchal rádio a porovnával jmenovaná města a místa prudkých bojů s mapou. Skutečnost s plánkem zhruba souhlasila. Rozvědka se tedy nezmýlila. A-54 se i tentokrát osvědčil. Co nesouhlasilo, bylo datum. Fall THOR hovořil jasně o šestém dnu poté, kdy Rudá armáda dosáhne poslední polské linie na řece Varta. Beneš postup Sovětů bedlivě sledoval a nechával si jej téměř denně vyložit svým vojenským poradcem již proto, že na 12. červenec ohlásil svůj odlet do Moskvy, k pokusům o mírová jednání. Sověti této klíčové linie ještě rozhodně nedosáhli a chybělo jim k tomu nejméně několik dnů. Fall THOR měl začít nejdříve za dva týdny, ne nyní.

Beneš byl nucen rychle promyslet možné alternativy. Pomohlo mu, že musel situaci vysvětlit zvědavé manželce Haně již během snídaně.

– Poslouchej. I kdyby se Němcům podařilo sovětské armády v Polsku rozdrtit, válka tím neskončí, protože tyto armády, jakkoliv jsou mohutné, tvoří jen malou část celé Rudé armády a ta je na permanentním přesunu k západu. Řekli mi to sami vojáci. A ti tomu recht rozumí. Němci docílí maximálně toho, že se bude bojovat dál na východě, v oblasti Lvova či Minsku, nebo na původní polské hranici. Dál táhnout rozhodně nemohou, protože Rusko je veliké a obyvatelstvo nepřátelské a do zimy by se neprobojovali ani do Moskvy. Dopadli by hůře než Napoleon. Kdyby pokus Wehrmachtu ztroskotal a Sověti zvítězili, budou nepochybně útočit dále na Prusko a také do Slezska, na Odru a na Berlín. V prvním případě, kdyby uspěl Wehrmacht, to pro nás znamená, že generálové přestanou tlačit na ten jejich berajšoft (mobilizaci), protože nebezpečí se od našich hranic vzdálí. Zato

Rumuni a Maďaři budou celí žhaví se k Němcům připojit a ukousnout si také kus území. Mohlo by dojít i k povstání na Ukrajině. Wehrmacht by musel dlouhodobě zůstat v Polsku, a to by přineslo neřešitelné konflikty. V samotném Polsku žijí miliony Židů a území by okupovali Němci. Vedlo by to nakonec k masakrům. V druhém případě, kdyby Sověti postupovali na západ, neudrží naši armádu na uzdě nikdo a nic. Zvláště ne Slováky. Budou mít strach, že se Sověti nezastaví na našich hranicích. Zato Rumuni a Maďaři začnou být opatrnější. Porážka Wehrmachtu by jim alespoň trochu zatrhlá tipec. Zase nám naroste nebezpečí, že se ta německá banda v Rakousku bude chtít přesunout k Těšínu přes celou Moravu, ale to by byl náš konec. To nesmím připustit za žádnou cenu.

– Národ to nerozdělí? strefila paní Hana hřebíček na hlavičku.

– Samozřejmě že rozdělí. Už ho to rozděluje. Kdyby to Němci v Polsku vyhráli, většina národa bude pro neutralitu, začneme zbrojit a vydělávat na válečných dodávkách. Kdyby ale Němci prohráli, levice začne jásat a připravovat si mávátka, zbytek začne křičet, že chtějí vojenské verky a mundury Obě strany se srazí v ulicích a dopadne to tu jako ve Francii. Začnou stávký a bude se střílet. Pro Sověty to bude nejlepší příležitost, jak přijít na pomoc našemu proletariátu.

– To by byla hrůza, děsila se paní Hana. – To nesmíš dopustit.

– Co ještě mohu dělat? přiznal Beneš bezradnost. – Dovedu si představit i větší hrůzy. Například, kdyby Němci vyhráli úplně, vyhnali Sověty z Evropy a donutili je k míru. To by pak na nás rajtovali jako na kobyly. Dovedeš si to představit? Němci pány střední Evropy Polsko zničené, oslabené a zcela závislé na Říši. Proněmecky smýšlející Ukrajinci a také Rumuni a Maďaři. Slováci by se ihned utrhlí od republiky, a kdyby se německým generálům zachtělo nás vojensky obsadit, nikdo by se nás nezastal, protože jsme jim nepomohli. Dnes bychom jim už vzdorovat nemohli, to

mi přiznal i Krejčí. Už mají obrovskou armádu. Povraždili by komunisty a mě by oběsili na nejbližším kandelábru. V lepším případě by tu Adenauer zřídil nějaký říšský protektorát. V tom horším by nám na Hrad rovnou dosadili toho mladého Habsburka. Všechno, oč jsme se tolik let snažili, by přišlo vniveč.

– Tak je lepší, když vyhrají Rusové? snažila se paní Hana dobrat jasného závěru.

– Skoro ano, přisvědčil Beneš. – Tedy, ne úplně. Stačilo by, kdyby Sověti vyhráli jen trochu, kdyby pořádně rozcupovali Němce a sami se při tom vyčerpali tak, že by museli nechat Evropu na pokoji. Úplně nejlepší by ale bylo, kdyby se pomlátili navzájem, kdyby se úplně zničili a nikdo by nevyhrál. Chtěl jsem letět do Moskvy a přesvědčit Stalina, aby se spokojil s Polskem. Kdyby se mi bylo podařilo dojednat mír, a Němci by do války nevstoupili, rajtoval bych na té kobyle já. Praha by byla jako zprostředkovatel a všichni by si nás považovali, že jsme Evropu zachránili před velkou válkou. Jenže oni zaútočili tak brzy. Proč zaútočili tak brzy? Nu, teď už nikam nepoletím. Adenauer mě poslouchat nebude a Stalin se teď musí bránit. Teď na mír nepřistoupí. Snad se ještě naskytne příležitost.

– Myslíš, že tě ještě budou potřebovat?

– Možná, zamyslel se Beneš. – Kdyby se Rusové a Němci navzájem pořádně pomlátili a Rusové by při tom znovu postoupili do Polska, pak by pro Adenauera, ale i pro ty naše blázny z Budapešti začalo mít význam mírové zprostředkování. Přešla by je bojechtivost a začali by mít z bolševiků strach. A kdo jiný by se měl chopit zprostředkování, než prezident země, která se do války nenamočila a zůstala neutrální? Pak bych do Moskvy ještě odletěl, protože se mnou by Stalin mluvil, s nimi už ne.

Prezident Beneš si bolestně uvědomoval, že jeho odpůrci mají do jisté míry pravdu. Samotné a málo jednotné Československo nemá takovou sílu a pozici, aby mohlo z oblasti Prahy a Podunají

působit jako politický a mocenský element vyvažující dvě hlavní evropské velmoci, Německo a Rusko. Nyní se plně ukazovalo, jak je hlas Prahy bezvýznamný. Jeho odpůrci si to uvědomili ihned po mnichovském vítězství. Generalita věděla, že armáda může být nadále vítězná, ale musí být větší, početnější a musí mít lepší strategické pozice. Proto vyměnili vizi silné Československé armády za vizi silné, ale jednotné malodohodové armády. Hodža s Rašínem, a spolu s nimi i tajné služby, měli tento záměr krýt politicky. S tím se dalo jen souhlasit, kdyby to nemělo háček, vlastně hák jako na velrybu. Takový kolos se nedal ovládat z Prahy a nemohl mít československý charakter. Takový kolos by měl nutně nadnárodní charakter a československá věc by se v něm v podstatě rozpustila. Příští vítězství by nebylo československým vítězstvím. Příští vláda by nebyla československou vládou, příští sláva by nebyla slávou udatných Čechů a Slováků. S Podunajskou říší by se Rusové i Němci museli bavit a jednat, ale vyslanci by nejezdili do Prahy. Celé Masarykovo a Benešovo dílo by se v tom balkánském guláši rozpustilo. Udatný český národ by to celé začal okamžitě sabotovat a vymezovat se proti novému mocenskému centru autonomistickými požadavky. Celý ten boj, již jednou vybojovaný na Habsburcích, by začal nanovo. Beneš by se v obrazu dějin stal tím, kdo zcela zahodil vše, co Masaryk a 28. říjen znamenaly. Ten zatracený Habsburk by dostal všechno zpátky, a bez boje. To bylo vpravdě strašlivé historické dilema. Vrátit národ do náruče Habsburků, tentokrát v Budapešti, nebo národoveckou tvrdohlavostí způsobit úpadek země do německého či bolševického područí? Nic z toho nebylo řešením té nejpálčivější otázky: Byl celý ten heroický dějinný zápas Čechů o samostatnost jen omylem? Byl vůbec nutný? Měli jsme na něj právo?

Prezident Beneš dorazil na Hrad těsně před desátou. To již aktuár Kozel z hejtmanství hlásil, že ze Sudet docházejí zprávy o spontánním srocování obyvatelstva na náměstí větších měst. Demonstrace prý probíhají bouřlivě, ale beze zbraní a nebyl zaznamenán žádný nepřátelský čin proti českému obyvatelstvu. Řečníci oslavují vstup Říše do války a vyzývají vládu republiky, aby se zapojila do celoevropského boje s nebezpečím bolševismu. Dokonce i české obyvatelstvo sudetských žup se k těmto projevům připojuje. Lze tedy očekávat příval výzev a peticí.

V prezidentově pracovně se, s Benešovým svolením, shromáždilo několik zaměstnanců kanceláře. Byl zde kancléř Smutný, tajemníci Drtina a Schiezl i Hubert Ripka. Chyběl vojenský poradce generál Emanuel Moravec, který se doposud neobjevil, ačkoliv jeho výkladu bylo nejvíce zapotřebí.

Hlasatel upozornil, že projev říšského kancléře Adenauera vysílají všechny evropské a některé zámořské stanice v celém rozsahu a v plném znění. Adenauer mluvil pevným hlasem se spodním tónem naléhavé osudovosti. Mluvil téměř monotónně a nedovolil si žádné dramatické zvýšení hlasu nebo dokonce hysterické řvaní jako kdysi Adolf Hitler. Jako by vůbec nepracoval s pocity a náladami posluchačů, ovšem nádech osudovosti okamžiku zazněl tím naléhavěji. Nejprve oznámil světu existenci polsko-německé spojenecké smlouvy, která musela zůstat doposud utajena, neboť Říše nebyla dostatečně mobilizována ani patřičně vyzbrojena a nemohla si dovolit být napadena již od začátku června, spolu s Polskem. Takový boj by odčerpával sílu Wehrmachtu po částech a neúčinně. Teprve nyní nastal okamžik, kdy mohou německé armády udeřit s razancí kladiva a také tak učinily. Poté se Adenauer pustil do krátkého rozboru mezinárodní situace a objasnil, že Říše se v nastávajícím konfliktu necítí být agresorem, neboť by vojensky nikdy nevystoupila, kdyby sovětské armády nezahájily válku proti jejímu spojenci a kdyby OSN jasně

neoznačila SSSR za agresora. Nyní je však již zcela jasné, že ruským komunistům nejde o nic menšího než o vojenské ovládnutí celé Evropy a poté i celého světa. Jde o ten starý problém vývozu revoluce. Vlády, které si namlouvají, že mohou zůstat mimo tento konflikt, se fatálně mýlí. Adenauer řekl, že polská a německá rozvědka nedávno v týlových oblastech Rudé armády odhalily celé vagony zaplněné balíky podrobných vojenských map, na nichž není zachyceno jen polské území, ale také celé území Říše včetně západní porýnské oblasti, alpské oblasti a severní poloviny Itálie, Arden, Belgie, Holandska a Flander, ale také celého území Československa a Balkánu až po jadranské pobřeží a oblast Soluně, nemluvě o Podunají, Istanbulu a úžinách. Lze předpokládat, že mimo sovětské dobovačné plány by nezůstala ani Skandinávie a nakonec ani britské ostrovy. Agresivita Španělska a revoluce ve Francii jasně dokazují, že jde o obrovské a koordinované spiknutí bolševických sil po celém kontinentu. Pak Adenauer podrobně popsal hrůzné masové zločiny, kterých se Rudá armáda a NKVD dopouští na civilním obyvatelstvu Polska, včetně deportací, vyliďňování celých oblastí, programového a systematického vyvražďování inteligence, vědců a učitelů, umělců a politiků.

– To vše, spolu s doloženými případy okamžité likvidace zajatých polských důstojníků, nasvědčuje zrůdnému záměru připravit evropské národy o jejich inteligenci a vzdělané vrstvy, tak, aby zbyla jen stáda budoucích otroků bez vlastních národních elit, bez kultury a tradic. Nyní již nejde o to, zda některý evropský stát měl nebo má spory s jiným státem. Nyní jde o holé přežití celé této unikátní civilizace, o zrůdnou mašinérii bestiálního asiatského systému, o nejhroší nájezd stepních lupičů, otrokářů a vrahů, kterému kdy starý kontinent čelil.

Při tom, jak kancléř popisoval zločiny neměnným monotónním hlasem, šel naslouchajícím po zádech mráz. Nakonec oznámil, že:

– Dnes, v časných ranních hodinách zaútočily jednotky Wehrmachtu celou svou silou na bolševické armády v Polsku. O celkovém plánu nemohu hovořit v zájmu jeho utajení před nepřítelem, ale podle prvních zpráv z bojiště se jedná o jednoznačný vojenský úspěch a Rudá armáda je v dobytém prostoru drcena silnými tankovými svazy ze všech stran, přičemž se letectvo snaží zamezit přísunu sovětských posil a zásob na bojiště. V celém Polsku povstalo obyvatelstvo se zbraní v ruce, domobranecké oddíly útočí na menší sovětské jednotky a narušují úspěšně zásobování i jejich spojení. Čas odvety pro těžce zkoušené Polsko právě nastal a naši polští bratři to vědí.

Adenauer jasně a zřetelně prohlásil:

– Německá říše si nečiní nárok ani na jediný metr ruského či polského území. Wehrmacht není ve válce s ruským lidem drceným Stalinovou diktátorskou mašinerií, nýbrž bojuje pouze s bolševismem a neustane, dokud ten nebude v Rusku, a kdekoliv jinde, zcela zničen a vymýcen, přičemž celé tažení, lhostejno jak dlouho bude válka trvat, bude zakončeno mezinárodním tribunálem. Jako jsme zúčtovali s nacismem a fašismem, zúčtujeme i s bolševismem. Bolševické zločiny musí být před tváříd lidstva odsouzeny a potrestány, stejně jako byly odsouzeny a potrestány zločiny nacistické. Byl to Stalin, kdo zahájil a požadoval totální válku. Bude jí tedy mít.

Jediné emotivní zvýšení hlasu si Adenauer dovolil v samém závěru projevu, kdy vyzval všechny evropské svobodné národy, aby se připojily k boji Německé říše proti bolševismu, aby jejich vlády přestaly chytračit:

– Neboť tento boj je skutečně osudový a nejde v něm o nic menšího než o zachování a přežití staré evropské civilizace a svobody jejích národů, které mají na výběr mezi svobodnou dobrovolnou spoluprací vykoupenu obětí, nebo děsivým otroctvím a koncem svých tisíciletých dějin. Německo dává dnešním dnem všanc samu svou existenci ve prospěch záchrany civilizace a ostatních národů a necouvne, ani se nevzdá, i kdyby v tomto boji mělo zůstat samo.

Po projevu zahřměla z amplionu říšská hymna Deutschland, Deutschland über Alles.

– Proboha! pokřižoval se Prokop Drtina. – To zní, jako kdyby se s námi naše drahá Říše loučila...

– Ale kdepak, mávl rukou Beneš. – Příliš moc krásná pohádka, než aby mohla být skutečností.

Drtina se v úžasu ohlédl po prezidentovi, který si jeho repliku zjevně vyložil tak, že tajemník předjímá jeho vlastní myšlenky a je naladěn na stejnou notu. Skutečnost byla přesně opačná, ale Drtina ohromeně mlčel. Prezident se zjevně chystal k vlastnímu výkladu smyslu Adenauerova projevu, ale z přístroje se dále hrnuly důležité zprávy. Byly ohlášeny další projevy evropských státníků, které měly zaznít později, během celého dne. K chrlení moudra zpozdlým Evropanům se chystal Churchill a papež, také Sikorsky a italský premiér Ciano. Beneš strnul a zbledl, když hlasatel oznámil na čtvrtou hodinu odpolední projev prezidenta hnutí Panevropy Otty von Habsburg. Již ze samé skutečnosti, že syn a následník posledního císaře Karla I. vstupuje do éteru v takto významný a historický den, se dalo vyčíst, jak moc se Habsburkové začínají opět angažovat v evropské politice a jak moc je svět začíná brát vážně. Kdo naopak v éteru mlčel, byli státníci a představitelé zemí Malé dohody, včetně Československa.

Následoval přehled zpráv z bojiště. Hlasatel popsal přesun německých pěších vojsk do Poznańska, který proběhl od nedělního odpoledne 5. července, a masově pak v noci, tak, aby po půlnoci bylo na pozicích dělostřelectvo potřebné k zahájení bitvy. Německá vojska vyztužila poslední linii polské obrany a spojila se v bratrském boji na život a na smrt se statečnými polskými *kammeraden*. Po ranní dělostřelecké baráži se polsko-německá pěchota začala posouvat vpřed k východu, zatímco na obou křídlech, z Pruska a ze Slezska vyrazily skupiny motorizovaných a pancéřových divizí, které rychle pronikají do týlu nepřátelských uskupení. Kolem jedenácté hodiny bylo již známo, že německé tanky obsadily na severu Bialystok, Čechanov, Brodnicu, Vabrežno, Grudziadz a Chelmno, uzavřely v pasti vojska dobývající Bydhošť a několika proudy směřují nezadržitelně k Toruni, k obležené Varšavě a k doposud bojujícímu Brestu. Na jižním křídle uvolnil tankový úder napadenou Lodž, za pomoci výsadců se zmocnil vydrancované Čenstochové a také průmyslového rajónu Katovic. Ještě v noci byli shozeni němečtí výsadkáři, kterým se podařilo zajmout nebo zlikvidovat většinu nepřátelských štábů a velitelství. Na jihu směřují vojska na Krakov, Kielce a Radom. Rudým armádám uprostřed vytvářeného kotle hrozí obklíčení. Vzhledem k tomu, že sovětské letectvo disponuje pouze vzdálenými letišti a operuje z linie za Bugem, ovládla Luftwaffe od prvních minut zcela vzdušný prostor a mohla se soustředit na přímou podporu pozemních sil. Pozorovatel, který byl svědkem německého debaklu v mnichovské válce, tento nový Wehrmacht nepoznával:

– Děsivá, precizní souhra a koordinace všech vzdušných, tankových, dělostřeleckých i pěších sil vyráží dech. Drtivá mašinérie mechanické války, jejíž ničivost a rychlost je ohromující. Konečně se svět dočkal plné ukázky dlouho

slibovaného blitzkriegu. Je možné, že tento gigantický úder rozhodne a ukončí válku? Moskva doposud ohromeně mlčí. Bude tento úder dost razantní, aby psychologicky otrásl bolševickou ideologií a vírou?

Ze všech docházejících hlášení vyplývalo jasně, že v Besarábii a na Dunaji panuje klid. Rumunsko a Maďarsko se do války nezapojily a také jižní sovětské armády zůstávaly v klidu. Malá dohoda nedisponovala žádným vrcholným orgánem, který by byl oprávněn mluvit za celý spojenecký blok, a politická rada v Budapešti se shodla na tom, že ani jednotlivé vlády či hlavy států paktu se zatím nebudou vyjadřovat samostatně, bez jednoznačného souhlasu ostatních členských zemí.

Postupně přicházely zprávy i z vnitřní Prahy. Prokop Drtina přiběhl s informací o tom, že Rašín řeční přímo na Malé Straně. Náměstí je zcela zaplněno a lidé se shromažďují i v okolních ulicích. Do depozitáře Národního muzea se dobývají příznivci svatováclavské strany a požadují okamžité vydání zde uloženého pomníku maršála Radeckého, který hodlají navrátit nazpět na Malou Stranu. Ve Vysočanech se srocují komunisté a do redakce *Rudého práva* kdosi vhodil dvě zápalné láhve. V Plzni probíhal sociálnědemokratický tábor lidu. V Bratislavě řečnili Hodža s Tukou a Hodža ohlásil rozhlasový projev. Z rychle svolaného zasedání vlády zatím nevyšla žádná zpráva. K ministerstvu obrany do Dejvic se od rána sjížděly limuzíny nejvyšších armádních velitelů a generál Krejčí byl vyzván, aby se dostavil do zasedání vlády. Kupodivu zatím nikdo nesvolával Radu obrany státu, zřejmě proto, že do té by musel být pozván i prezident. Beneš se domníval, že jeho vojenský poradce odejel také na dejvické ministerstvo, ale kolem poledne obdržel zprávu, že generál Emanuel Moravec řeční z podstavce Husovy sochy na Staroměstském náměstí, kde ohnivými projevy vyzývá vládu

i prezidenta k vyhlášení mobilizace a ke vstupu Malé dohody do války po boku Říše, neboť jinak na sebe tento národ uvalí opět podezření a nálepku zbabělosti a sobectví.

Praha se rychle měnila v blázinec a stal se z toho nechutný zvyk, folklór každé nově propuknuvší politické krize. Vypadalo to jako nějaká avantgardní fraška či pouťová veselice. Za chvíli přinese někdo hlášení, co právě dělají Voskovec a Werich. Přesto Beneš cítil, jak ho začíná škrtit límeček u krku. Ať se již dělo cokoliv, dělo se to bez jeho osoby a dělo se to tak, aby jeho osoba zůstala mimo dění. Žádná síla a strana se nedomáhala jeho názoru a slova. Nikdo tentokrát nesměřoval na Hradní náměstí, ačkoliv Hradní stráž měla pohotovost.

Pět minut po poledni volal na Hrad rozhořčený atašé velvyslanectví SSSR a žádal vysvětlení, proč česká policie a tajná služba obsadily budovu ambasády a podrobily ji prohlídce. Kancléř Smutný po pravdě odpovídal, že úřad prezidenta republiky o ničem takovém nemá informaci a prohlídku nenařídil, neboť k tomu nemá ani potřebné pravomoci. Pokud k takové akci došlo, musí jít o nařízení ministra vnitra Černého a ten by podobnou akci nemohl povolit bez formálního pověření vlády. Telefonu se chopil sám Dimitrov a vyhrožoval, že všechen sovětský lid tuto provokaci pochopí jako nepřátelský akt ze strany ČSFR, neboť ozbrojené síly republiky tímto aktem pronikly na výsostné území SSSR. Následky ponese československá buržoazie v plné výši a do všech důsledků.

Beneš náhle zbledl a tentokrát jej u krku zaškrtilo něco jiného, než pouze límeček. Rezignovaně mávl rukou a poslal Smutného pryč, aniž se dožadoval hradní intervence směrem k ministerstvu vnitra. Ve skutečnosti Beneš začínal tušit, proč došlo k prohlídce sovětské ambasády. Cifřšpion František Moravec několikrát před Radou obrany státu a před branně-bezpečnostním výborem sněmovny naznačoval, že v samotné kanceláři prezidenta

republiky se skrývá důležitý agent NKVD, který zrazuje vlast a předává cizí mocnosti (do Moskvy) materiály strategické důležitosti pro obranu státu. Beneš věděl přesně, co lidé z TIS na ruské ambasádě hledají. Zcela jistě šlo o závěrečný tah složité rozehrané Moravcovy intriky, tak pečlivě a dlouhodobě připravované. Co ale mohli agenti TIS na ambasádě najít? Sověti nejsou blázni, aby schovávali někde v Praze ve skříni doklady o své spolupráci se zdejšími agenty. Ta se ostatně ani přes pražskou ambasádu neprovádí. A s Dimitrovem jednal mezi čtyřma očima... Jistě. Dimitrov! Fall THOR! Pak si Beneš konečně uvědomil to nejdůležitější. Náhle věděl, co jej od rána znepokojuje. Němci zaútočili přibližně o dva týdny dříve, než se tvrdilo v Plánu THOR, jehož fotokopii sám Beneš předal Dimitrovovi ihned po jeho získání. Dimitrov jistě předal plán do Moskvy. Rudá armáda tedy očekávala německý úder až za dva tři týdny. Byla v Polsku překvapena a nyní prohrává bitvu. V Benešově nitru vzklíčilo strašné podezření. Je možné, aby ho podvedli? Moravec zcela jistě tušil a stále naznačoval, že z Hradu vede tajné spojení s Moskvou. Tedy podstrčili falešný plán německé ofenzívy, nechali prezidenta podepsat protokol o převzetí a o utajení a vše zařídili tak, aby oni a on byli jediní, kdo o plánu věděl. Nyní mohli prohlásit Beneše za vlastizrádce. Řeknou, že existoval jediný exemplář falešného plánu, ten byl uzamčen v prezidentově trezoru, a přece... Ne. To je nesmysl. To, že se dnes ráno nechali Sověti v Polsku nachytat na švestkách, samo o sobě nedokazuje, že jednali podle falešného plánu. Moravec tohle určitě věděl a s tak chatrným obviněním by nevystoupil. Plán je v trezoru stále. Ale kdyby byla jeho kopie, nebo film s jeho kopií nalezen na sovětské ambasádě, způsobilo by to skandál. Doslova explozi. Moravec by pak prohlásil, že falešný plán byl vytvořen zde, v Praze, nikoliv v Německu, a ihned předán prezidentovi. Sověští agenti se ho nemohli zmocnit v Německu ani nikde jinde. A Beneš sám prokazatelně pozval na

Hrad Dimitrova pouhý den po převzetí plánu. Pořád to nebyl přímý důkaz, ale indicie více než jasná. Beneš se také mohl hájit doposud existující spojeneckou smlouvou, kterou se SSSR podepsal osobně v roce 1935. Jenže ta platila jen pro případ napadení, kdežto nyní byl Sovětský svaz jednoznačně vnímán jako agresor.

Pak si Edvard Beneš konečně uvědomil i druhý důsledek této intriky. Sověti se podle plánu nepochybně chovali a byli oklamáni. Beneš již nikdy do Moskvy nepoletí. I kdyby se Moravcovi nepodařilo prokázat prezidentovu zradu, již nyní se mu podařilo definitivně zničit poslední Benešovu naději na opětovné převzetí moci v důsledku sovětského vítězství. Pro Stalina je Beneš nyní zrádce, který mu podstrčil falešný plán, a kdyby Rudá armáda dorazila do Prahy, bude s Benešem jako se zrádce nakládáno. Moravcovi se podařilo zničit i ten poslední důvod, pro který by si byl Beneš mohl přát částečné vítězství Sovětského svazu.

Prezident Beneš seděl v bílém křesle, potil se a poslouchal divoký tep svého srdce, které se mu dralo z hrudi až kamsi do krku.

V půl druhé dodala hradní pošta na Benešův stůl objemný balíček adresovaný prezidentovi jen do vlastních rukou, dodaný přímo z Vítězného náměstí, z ústředí TIS. Prezidentovi se roztřásly ruce a nedokázal je uklidnit. Dlouho se nedokázal přimět, aby balíček rozbalil. Seděl za stolem a zíral na čtverhranné nadělení. Kancléře Smutného, který se nabídl, že balík rozbalí sám, poslal prezident pryč a oznámil, že si nepřeje být kýmkoliv rušen. Balíček mohl obsahovat cokoli a prezident nemohl potřebovat, aby jeho obsah viděl ještě někdo jiný než on. Beneš tušil, že tohle je Moravcův pozdrav, rána, na kterou se šéfspion připravoval precizně a dlouho. Nakonec balíček rozbalil. Z krabice uvnitř vyjmul tlusté desky a s téměř fyzickou bolestí je otevřel.

O hodinu později přišla zpráva nejvyšší důležitosti. Tisova slovenská vláda oznamovala přímo prezidentovi, že pokud nebude

vyhlášena úplná mobilizace armády a pokud nebude uplatněn úplný zákaz KSČ na celém území republiky, slovenský parlament hodlá podniknout nezbytné kroky k osamostatnění Slovenska od společného státu s Čechy, neboť Slovensko, v situaci kritické pro celou Evropu, nehodlá stát na hanbě spolu s Prahou za bezpříkladně oportunistické a sobecké chování tváří v tvář obecnému ohrožení.

Nešlo o nic menšího než o ultimátum. Na nejvyšší míru vzrušený a strachem svíraný Drtina si nedovedl představit, že by takovou zprávu mohl předat prezidentovi právě v této chvíli. Na prezidenta se evidentně sesypalo příliš mnoho nepříznivých zpráv naráz. Jako tajemník ovšem nemohl jednat jinak. Zaklepal na dveře prezidentovy pracovny a nedostal žádnou odpověď. Znepokojen prezidentovým mlčením nahlédl do pracovny a spatřil prezidenta bezvládně ležet zhrouceného na koberci vedle stolu, kam se tělo zřejmě sesulo ze židle. Okamžitě spustil poplach a zavolal zdravotní službu. Prezident doposud žil a známky života projevoval občasným chroptěním. Za několik minut již sanita uháněla i s prezidentem do nemocnice, kde se po urgentním telefonátu vše připravovalo k přijetí hlavy státu. Smutný a Ripka odejeli s prezidentem. Osobní lékař odhadl, že prezidenta postihl lehčí záchvat mrtvice. Události posledních dnů musely na jeho nervovou soustavu působit větším tlakem, než dával najevo a než si jeho okolí uvědomovalo.

Drtina se vrátil do pracovny. Na stole doposud stála objemná krabice postavená na sejmutém obalu s adresou ústředí TIS. Nahlédl do krabice. Obsahovala fotografie a nějaké dokumenty. V rohu, u vychladlého a dávno neužívaného krbu, se válely červené desky s rozházenými listy. Prezident je sem zřejmě odmrštil v záchvatu vzteku či zoufalství. Také pod stolem se povalovalo několik papírů. Drtina začal vše sbírat a po půl hodině měl jasno co do příčiny Benešova zhroucení. V deskách, hned na

vrchu materiálů, ležely fotokopie z archivu britské SIS z počátku třicátých let, které uváděly seznam důležitých odhalených agentů NKVD, dodaných dvojími agenty britské rozvědky. Jedno podtržené jméno znělo dr. Edward Benesch.

V krabici ležely ještě desky s nápisem: Případ Gajda a v nich dokumenty dokazující, že jak Beneš, tak i Masaryk, využívali k vyřizování osobních účtů s problematickým generálem sovětských agentů a Sověty dodaných dokumentů. Dále zde byly dokumenty vztahující se k případu Tuchačevskij, dokladující, že byly vyrobeny na zakázku z Moskvy, kde je očekávají. Tato složka pocházela z archivů Abwehru a archivů SS a stálo zde svědectví o tom, že agent, předávající dokumenty Benešovi, prezidenta informoval o tom, že je Stalinovým i Hitlerovým společným zájmem, aby proces s Tuchačevským proběhl. Bylo zde ještě množství jiných dokumentů a k nejžhavějším patřily opisy zachycené diplomatické pošty z posledních let. Následovala kopie zpravodajského hlášení, v němž sám Moravec uváděl po atentátu na Alexandrovského okruh osob, které o jeho cestě věděly. Bylo to pouze několik zpravodajců a pravděpodobně Beneš, s nímž se, jako s jedinou další osobou, Alexandrovský setkal po určení doby a cíle odjezdu. Vše doplněno kopií telegramu, v němž kdosi z prezidentské kanceláře sděloval Fierlingerovi do Moskvy informaci o odjezdu Alexandrovského přes Lutecii (Paříž). Byl zde protokol výsledku dopadeného pachatele prvomájového atentátu na prezidenta, který se přiznal, že byl na akci najat důstojníkem Hradní stráže. Poté zde bylo přiznání tohoto důstojníka, podle něhož akci naplánoval jakýsi tajemný muž z policejních kruhů, prý na prezidentovo osobní přání. Úplně vespod ležela kopie Moravcova zápisu o sdělení, které ohledně falešného plánu německé ofenzívy učinil prezidentovi, potvrzené svědeckou výpovědí zpravodajce generála Hájka, sešpendleno s prohlášením o mlčenlivosti podepsaným samotným Benešem. Posledním

papírem bylo hlášení o přijetí sovětského vyslance Dimitrova u prezidenta několik hodin po tomto sdělení. Protokol o přijetí Dimitrova uváděl existenci tajné nahrávky rozhovoru pořízené osobně zpravodajcem Palečkem. Úplně na konci desek ležela fotokopie dokumentu s názvem Fall THOR, označená jako dnešní čerstvý nález učiněný v průběhu prohlídky sovětského velvyslanectví. V doprovodném přípisu se poukazovalo na drobnou značku v rohu každé stránky dokumentu, která dokazovala, že jde o fotokopii téhož dokumentu, který byl 18. června 1942 předán náčelníkem TIS osobně prezidentu Benešovi a poté uzamčen v jeho osobním trezoru. Poslední materiály dokazovaly jasně a nezvratně, že prezident Beneš předával sovětským orgánům přísně tajné dokumenty prvořadého strategického významu. Prezident republiky byl vlastizrádcem a oním hledaným agentem NKVD, o němž se šušovalo dokonce už i ve vrátnici.

Drtinu polil studený pot. Nyní konečně chápal smysl dopoledního přepadu sovětské ambasády. Chápal, jak nelítostná, krutá a vražedná je neviditelná válka, kterou vedou tajné služby pod povrchem zjevných věcí. Drtinův prezident Edvard Beneš v soustředěné křížové palbě tohoto dne právě utrpěl smrtelný zásah. Bylo nemyslitelné, že by se po uzdravení vrátil zpět do úřadu. Prezident ČSFR jako odhalený agent NKVD a Kominterny? Nemyslitelné. Benešovo podivné chování a jednání v posledním roce tím ovšem dostávalo jakýsi smysl. Pro Drtinu se mnohé vysvětlovalo. Vojenská rozvědka i TIS vyvíjely neuvěřitelné úsilí, aby se Beneše zbavily. Kdyby se Beneš pokusil o návrat do úřadu, vypukl by skandál strašlivých rozměrů. Proto se v posledních hodinách odehrávalo vše bez prezidenta a nikdo se neobtěžoval informovat Hrad. Všechny důležité síly v zemi již nějak věděly, že Beneš je politickou, ne-li fyzickou mrtvolou. Vlastně překázal doslova všem. Pravicovým vládám na Slovensku a na federální

úrovni, všem malodohodovým institucím, nejvíce vrchnímu velení armády a také Gajdovu ústředí v Aradu. Zahraniční diplomaté Osuského frakce nemohli Beneše ani cítit a jedině Krofta coby ministr zahraničí zajišťoval jakousi kontinuitu československé diplomacie. Dokonce i jinak žoviální a lidový Honza Masaryk dával najevo distanc a z Londýna komunikoval pouze s Kroftou. Byl pro ně odepsanou veličinou. Pro všechny, kromě českých socialistů, se stal překážkou a pověstnou žábou na prameni. Pro komunisty snad ještě vhodným nástrojem jejich vlastních plánů a ambicí. Jak dlouho mohl vzdorovat v takové situaci? A to ještě prezident nevěděl o slovenském ultimátu. Moravec o něm jistě věděl předem, pokud ve skutečnosti nešlo o postup domluvený s Hodžou. Hrozil faktický rozpad republiky a jestřábi z armády a z TIS se rozhodli udeřit. Prokop Drtina si uvědomil, jak naivní bylo myslet si, že zde vůbec probíhá nějaký rovnocenný zápas. Od 27. září roku 1938 vládla v této zemi armáda. Mobilizací se 23. září dostala k moci, o čtyři dny později ji uchopila do rukou a již nikdy ji nepustila. Beneš to věděl, a proto se spojil se Stalinem, s jedinou stranou, která mohla československou generalitu a její spojence porazit. Od začátku počítal s tím, že Rudá armáda nakonec republiku vojensky obsadí. Dělal vše pro to, aby se tak stalo, pokud možno nekrvavě a bez boje. Zdržoval mobilizaci a hrál na strunu neutrality. Jediným Benešovým omylem byl předpoklad, že by pak Stalin vrátil moc jemu. Ten omyl nyní pochopil i sám Beneš, ale jeho unavený mozek jej nepřijal a raději zkolaboval.

Prokop Drtina naházel všechny inkriminující dokumenty zpět do krabice a odnesl ji do své pracovny, kde ji zamkl do osobního trezoru. Mohl se spolehnout, že si pro krabici co nevidět někdo přijde. Pak se odebral k telefonu. Bylo třeba informovat vládu, velení armády a ústředí TIS o tom, že prezident Beneš je mimo hru. Svou práci musel vykonávat za každých okolností. Bylo třeba

informovat vládu především o slovenském ultimátu, neboť funkci prezidenta dočasně přebíral předseda federálního parlamentu, sociální demokrat Hampl. Co nastane dál, to si Drtina nedovedl představit ani ve své nejbujnější fantazii. Jen jedno věděl jistě. Toto je definitivní konec Masarykovy republiky. Tímto dnem končilo vše, co bylo započato 28. října 1918, a vlastně ještě dávno před tím. Republika zůstávala, ale bude to úplně jiná republika, pokud to vůbec bude republika.

7. červenec 1942 – Moskva

Hned ráno oznámil v rozhlase Jurij Levitan, že další zprávy z bojišť bude zprostředkovávat nově vytvořený orgán – sovětské Informbyro. Dělníkoví, hospodyně či vojáci to neřeklo nic, ale zasvěcení tušili, že nový informační orgán byl vytvořen proto, aby v budoucnu nepadal posměch lidu na hlavy udatných velitelů Rudé armády. Předpokládaly se tedy méně příznivé zprávy z bojišť.

Stavka a politbyro zasedaly denně.

Kaganovič si povšiml, že Stalin je jaksi zaražený. Pavlov vnímal jeho pobledlost a připadal mu zmatený. Seděl v Ugolku s dýmkou v ruce za stolem potaženým biliárovou zelení a zíral do mapy, na níž Pavlovův asistent doplnil nové značky a údaje. Hovořil pomalu a hledal slova. Občas se zadrhl a celá místnost se ponořila do mlčení. K všeobecnému údivu stále trval na tom, že německý postup je doopravdy jen první fází Operace THOR, která má sloužit k odlákání pozornosti sovětského velení od skutečného útoku, který se uskuteční později.

V Ugolku chyběl Molotov, který se spolu s Berijou účastnil výslechů osazenstva německého vyslanectví. Schulenburg mezi

zatčenými nebyl a Děkanozov v Berlíně byl také zatčen německou policií. K oficiálnímu vyhlášení války nedošlo, ale Adenauerův projev z předchozího dne znamenal vlastně totéž. Náčelník GRU Golikov se kamsi ztratil. Byl to on, kdo se nedávno Stalinovi zaručil za platnost širší verze Plánu THOR a spolehlivost berlínského zdroje.

Jediný generál Pavlov se mohl cítit na koni, neboť právě on poukazoval včas na pravděpodobnost užší verze plánu. Jenže právě Pavlov se na koni necítil a stále ho cosi škrtilo kolem krku. Musel uznat, že ještě není zdaleka jisté, že měl pravdu on a Stalin se mýlil. Právě okamžiku, kdy toto bude jasné, se Pavlov bál ze všeho nejvíc. Omyl by mu byl Stalin odpustil, ale své vlastní omyly Hospodář neodpouštěl.

Ani Stalin nemohl popřít, že na frontách zjevně panuje anarchie. Rozkazy k útoku obou centrálních frontů sice dorazily do štábů těchto frontů, ale odsud je jen výjimečně dokázali dopravit ke štábu nějaké armády. O koordinaci válečných operací už se odvažovali mluvit jen naprostí idioti. Mechanizované sbory 10. a 13. armády byly zřejmě zcela převálcovány a zničeny, až na záložní XX. Msb, který navázal spojení a spolu s VI. jezdeckým a IV výsadkovým sborem pronikl jižně od Visly, kde stále držel území západně od Varšavy. Ani tyto sbory však již neměly spojení s vyššími štáby. Pěchota obou severních armád byla drcena německými panzery mezi Mlavou a Vislou. Nepřítel se rychle blížil k Visle i k Varšavě. Generál Bodlin, který po Žukovovi převzal velení Západního frontu, udržel spojení s velitelstvím 4. armády u Varšavy. Vojska této armády byla zapojena do tvrdých bojů na předměstích a nyní se musela odpoutat a čelit náporu ze severu. Pavlov vydal 4. armádě rozkaz přerušit boj o Varšavu a držet linii Visla-Brest s cílem zastavit tanky, které směřují k jihu mezi Vislou a Bugem. Šlo mu o udržení koridoru. Převelel pod 4. armádu všechny posilové a pěší jednotky ostatních armád, které

se tímto koridorem právě pohybovaly směrem k západu. Třetí Kuzněcovova armáda byla údajně zcela rozbita a zbytky jednotek prchající na Grodno byly odříznuty, protože se do města dostaly dříve německé tanky. Určité množství vojsk se spontánně a bez rozkazů stahovalo na jih a k Varšavě. Pavlov nemohl udělat nic jiného, než je formálně převést pod velení 4. armády generála Jerjoměnka. Sám Kuzněcov se ohlásil až z Kobrinu a byl obratem pověřen velením všech jednotek v okolí pevnosti Brest i formováním nových sborů z posil, které dojíždějí. Spojení zůstávalo nepřerušeno i s 5. armádou, která hlásila ústup bojem z Kielců a zaujímání pozic v Radomi. Potapov alespoň bojoval a držel rozlehlé předmostí západně od Visly. Jeho armáda byla relativně reorganizována a nebyla tolik zasažena prvním úderem nepřítele. Disponovala nejméně třemi střeleckými a jedním mechanizovaným sborem. Pavlov, s Timošenkovým souhlasem, předal Potapovovi velení nad XX. Msb a nad ostatními zbytky záložních frontových sborů jižně od Visly a západně od Varšavy. Potapov mohl držet jih od Varšavy a západ od Visly a krýt levý bok 4. armádě. Na jihu zcela zaniklo spojení s velitelstvím 6. armády, a zřejmě jediným sborovým velitelem, který se probil, byl generál Vlasov. Dostal se do Řešova a aktivně se zde ujal organizace obranné zadržovací linie ze zbytků 12. a 20. armády.

– Vlasov je chlapík, podotkl uznale Stalin. – Jmenujte ho velitelem některé osiřelé armády. Na velitele sboru je ho škoda.

– Provedu, kývl Timošenko. – Mám také spojení se štábem 26. armády, ale Kostěnko a část armády jsou zcela odříznuti v Krakově a nepřátelské tankové svazy je obešly ze severu. Jižní horský sbor byl napaden polskými divizemi, které zaútočily z jihu od Karpat.

– Z jihu od Karpat? zahřimal Stalin.

– Zdá se, že z uprchlických táborů na slovenském území.

– Ty čechosabaky, kývl zamyšleně Stalin.

Velitel JZ frontu generál Kirponos se osobně vypravil letadlem do Řešova, kde zastihl jednak energicky jednajícího Vlasova a dále velitele 20. armády generála Remizova. Potvrdil úkol zorganizovat zadržovací linii u Řešova, případně u Tarnova a nepustit tanky za řeku San. Vrhł vpřed čtyři sbory frontových záloh a požádal o povolení pověřit Vlasova, aby z nich zorganizoval novou 6. armádu, neboť generál Muzyčenko je zcela jistě mrtev nebo v zajetí.

– Ne! ozval se zprudka Stalin. – Armády, které byly zničeny, se zatím nebudou obnovovat. Vlasov bude velet nové 61. armádě. K té se přidají záložní sbory. Na jihu vznikne Ukrajinský front, složený z 12., 20. a 61. armády. Velitelem frontu bude zatím Kirponos. Tím zanikne Jihozápadní front. Ke Kirponosovi se přidají všechny jednotky, které zbyly z 6. a 26. armády. Soudruh Bodlin se na rozdíl od Žukova osvědčil, tak ho necháme velet ve středu fronty. Vznikne Běloruský front složený z 5., 4., 21. armády a zbytků Západního frontu. Úkolem obou frontů bude udržet linii na Visle a Sanu, a po příchodu armád druhého sledu znovu vyrazit kupředu.

Stalinova představa vznikla nad stolní mapou a byla veskrze nereálná. Mapa sice ukazovala, že síly, s nimiž byla frontová velitelství doposud ve spojení, zaujímaly zhruba území Brest-Varšava-Radom-Řešov, ale situace se rychle měnila. Německá útočná čela se, podle posledních hlášení, nacházela na jihu před Tarnovem, kde překračovala Dunajec. O něco severněji vytlačovala Potapovovu 5. armádu z Kielců uvolnila si hlavní koridor a rychle se hnala údolím Visly k Sandoměři, takže se Pavlov obával, že během dalších dvou tří dnů zcela znemožní koordinaci mezi 5. armádou a 20. i 61. armádou na jihu, na přístupech k Přemyšlu. Dobyetí Sandoměře a překročení Visly německými tanky by znemožnilo zaujetí linie tak, jak ji naplánoval Stalin. Ze severu byly německé tankové kolony

hlášeny z několika míst severního břehu Visly od Toruně po Ploňsk a nacházely se již 20 kilometrů od Varšavy. Na severovýchodě se od Grodna hnali Němci na Slonin a obcházeli tak ze severu brestský prostor. Velitel Západního frontu Bodlin právě ohlásil evakuaci štábu frontu z Kobrynu do Minsku. Od Bialystoku se silná formace motorizovaných kolon pokoušela proniknout silnicí na Siedlce a odříznout tak 4. armádu od ústupového koridoru k Brestu. Bylo zřejmé, že pokud vznikne nová linie, pak nejspíše na Bugu, nikoliv na Visle. Pokud se zbytky 5. a 4. armády nestáhnou včas, doposud otevřeným koridorem k východu, uvíznou v pasti stejně jako záložní sbory západně od Varšavy. Bodlin nebude mít brzy komu velet, a Kirponos dostane na starost neuspořádanou bandu pomíchaných různorodých jednotek, kterou Němci obejdou ze severu, jakmile se dostanou za San.

Pavlov i Timošenko se potili, když byli nuceni hlásit Stalinovi samá defenzivní opatření navzdory včerejším rozkazům, podle nichž měl pokračovat útok na Gdaňsk a Vratislav. Vožd' však jako by o vojska sevřená německými ocelovými kleštěmi v Polsku náhle ztratil zájem. Beze slova opustil svou představu nové linie na Visle, hájené Ukrajinským a Běloruským frontem, sotva pár hodin poté, kdy ji vyhlásil, a vydal rozkazy Pasivně souhlasil s tím, že 4. armáda opustí varšavská předměstí a přeskupí se tak, aby mohla hájit severní stranu koridoru, kterým mohou být zásobovány Potapovovy jednotky. XX. Msb se s celou bojovou skupinou spojí u Radomi s Potapovem a přejde pod jeho velení. Hájena bude linie Radom-Tarnobřeh (Tarnobrzeg)-Řešov, případně linie Visla-San tak, aby se čelisti německých kleští nedokázaly spojit. Tímto návrhem Stalin i Pavlov odepsali čtyři kompletní armády a několik dalších sborů, s nimiž ztratili spojení a o jejichž osudu nebylo nic známo. Generál Pavlov se nadále zabýval již jediným strategickým záměrem, a sice udržení ústupového koridoru na

východ a vyvedením co největšího počtu jednotek z centrálního Polska oním koridorem.

Stalina zajímaly jiné záležitosti. Chtěl od Timošenka, aby podal hlášení o situaci severně a jižně od obou napadených frontů. Ukázal na Bud'onného, aby informoval politbyro o přesunu a soustředění vojsk druhého sledu. Starý kavalerista však nebyl schopen podat stručné a racionálně uspořádané informace. Timošenko to udělal za něho. Bylo mu jasné, nač se Stalin táže. Vůdce zajímalo, kdy bude moci udeřit na křídlech, aby předešel očekávanému hlavnímu útoku Wehrmachtu podle širší varianty Fall THOR. Stalin se zkrátka a dobře smířil s katastrofou v Polsku, aby zabránil mnohem větší očekávané katastrofě v samotném západním Rusku. To však záleželo na mnoha doposud nepředvídatelných okolnostech. Nikdo netušil, zda dojde k pozemní ofenzívě Finů podporovaných Němci a Brity a kolik divizí si bude moci hlavní stan dovolit odvelet ze severu.

Timošenko ohlásil, že předvoj XII. Msb 8. armády generála Soběnnikova, který se pokusil proniknout k Němenu ve směru Königsberg, byl odražen mohutnou dělostřeleckou palbou a soustředěnými útoky Luftwaffe. Severozápadní front nedokázal získat vzdušnou převahu vzhledem k předchozím ztrátám letadel a letišť a pozemní jednotky nemohou útočit bez vzdušného krytí. Zdá se, že na oblast východního Pruska nebude možné útočit dříve, než bude soustředěn záložní front o čtyřech armádách druhého sledu. Zatím tedy není možné vpadnout do týlu tankovým jednotkám Wehrmachtu, které pronikají na jih k Brestu a k Varšavě.

Stalin kategoricky zakázal oslabit Jižní front přesunem jeho sil ke Lvovu. Stále se domníval, že dojde k ofenzívě z Rumunska. Armády druhého sledu nebylo možno přisouvat dráhou až k bojišti. Učpané železnice se již druhý den nacházely pod palbou a bombardováním Luftwaffe, jejíž piloti s rozkoší měnili celé

vlakové soupravy o desítkách a stovkách vagonů v neuhasitelné táboráky. Buďonného armády sice již vykládaly z vlaků, ale nacházely se stále ještě nejméně týden pochodu od bývalé hranice SSSR. Kromě toho se musely koncentrovat a rozvinout, než by je bylo možno nasadit do akce. Spolu s nimi musely nové letecké pluky a divize přelétnout blíže k frontě, aby mohly nástup druhého sledu podporovat. Nikdo nemohl odhadnout, zda se armádám ustupujícím na Vislu podaří udržet linii nebo zda se nakonec ocitnou v úplném obklíčení. Zda bude možno s nimi počítat k protiofenzívě, či nikoliv. Nikdo netušil, kam až budou ocelové německé formace pokračovat po překročení Visly a Bugu. A konec konců, nikdo neměl tušení, zda nemá nakonec Stalin pravdu a zda se také celé uskupení armád druhého sledu neocitne v novém obrovském kotli, až vyrazí nové německé formace novými čelistmi na Minsk a na Kyjev.

7. červenec 1942 – Pražský hrad

Prokop Drtina sám sebe překvapil a šestého večer odejel spát domů. Jako by ho v hradní kanceláři už nic nedrželo. Schieszl se Smutným se pohádali a u toho být nemusel. Emanuel Moravec se toho dne již také neobjevil. Stále byl prezidentovým tajemníkem a Beneš byl stále ještě prezidentem, dokud nezemře nebo nepodepíše abdikaci. Bylo však jasné, že dlouho prezidentem nebude. Zhroutil se již při malé ukázce pekla, které by ho čekalo, kdyby trval na svém prezidentování. Vstoupil by do dějin jako prezident, kterému se rozpadla Masarykova republika a který ji sám prodával nejdříve Hitlerovi, pak i Stalinovi. Jistě mu udělají nějakou kulantní nabídku, které nebude moci odolat, jen co se

v nemocnici probere a uklidní. Drtina byl přesvědčen, že jeho práce tak jako tak končí.

Odpoledne si ještě vyslechl projev habsburského následníka trůnu a doufal, že v nemocnici nějakého pitomce nenapadne zapnout rádio před nemocným prezidentem. Otto von Habsburg hovořil (jak jinak?) především o Podunají. Řekl, že i v těchto těžkých časech se cítí zcela zaplaven radostí nad tím, že národy Podunají překonaly svoji poválečnou nevraživost a našly k sobě opět cestu. Chválil myšlenku Malé dohody a doporučoval její integraci ve federativní státní uspořádání. Vzpomněl na svého otce, který se i na Madeiře, ve vyhnanství, na smrtelném loži modlil ve všech jazycích svých národů za jejich budoucnost a ochranu. Císař Karel I. musí být tam na nebesích nevýslovně šťasten. Nemá-li být Podunají věčným bojištěm a příčinou konfliktů mezi ruskou a německou vlivovou sférou, nemá-li být věčně okupováno či manipulováno tou či onou stranou, musí tamní národy držet pospolu v jednom pevném a nerozbitném celku. Musí plnit svou historickou roli zátky nad Balkánem a roli vyvažovacího elementu mezi dvěma mocnými národy, Ruskem a Německem. Právě tento mnohonárodní útvar bude mít všechny šance a všechna východiska k tomu, aby zbytku Evropy ukázal, jak mohou žít její národy a státy pospolu v míru, v demokratickém uspořádání. Podunajská federace by se mohla stát vzorem a ohniskem, z něhož se rozšíří model a návod na takové uspořádání, jaké se pokouší prosazovat jím (Ottou) vedené hnutí Panevropy, totiž model založený ještě na jiných a vyšších idejích, než je pouhý obchod. Habsburk prorokoval, že ekonomický model prosazovaný Německem a Francií se brzy ukáže jako nedostatečný pro vytvoření skutečně vyvážené mnohonárodní Evropy, v níž nesmí chybět ani víra, ani tradice, v níž instituce a státy musí zůstat suverénními celky, aniž by je nahradilo nějaké čistě jen ekonomické nadnárodní centrum. Evropa musí být mnohostí

v jednotě, nikoliv jakousi unifikovanou masou spotřebitelů. Její elity musí být nejen ekonomického a podnikatelského, ale i mravního charakteru.

– Evropa je cosi zcela jiného, než se nám snaží namluvit bankéři a obchodníci. Co je více evropské, než přesvědčení, že je spravedlivé, aby padlo tisíc mužů, pro osvobození jednoho nespravedlivě uvězněného? A co to má společného s ekonomikou? Političtí počtáři nám spočítají, zda zemře více lidí, když proti zlu z východu povedeme válku, nebo zda bude více mrtvých, když se zlu vzdáme. Ale to není Evropa, ani její tradice, ani její myšlení. Ježíš Kristus se nechal ukřižovat, i když by bývalo bylo ekonomičtější vše odvolat a dohodnout se s farizeji. Ježíš nebyl ekonomem a neuvažoval ekonomicky. Římská světovládná říše měla na své straně veškeré bohatství, vojska a veškerou ekonomiku. Bezmocní křesťané se nechávali zabíjet bez odporu a po pouhých 300 letech tuto říši zcela ovládli a proměnili. Jejich úsilí bylo vítězné, ziskové a obešlo se bez ekonomiky. Co je ekonomického na lásce, bratrství, přátelství, cti a pravdě? Budeme organizovat spojenou Evropu na ekonomice, abychom ji nemuseli organizovat na modlitbě a Boží lásce? Budeme se spoléhat na ekonomiku a na vědu a přitom pomíneme Toho, který ví všechno, a Toho, kdo je největší ekonom veškeré existence, protože může cokoli dát, anebo cokoli vzít? To by bylo dosti omezené a hloupé. Evropané nebývali hloupí. Bývali realisté, a co jiného je vrcholem realismu, než spolupracovat s Vševědoucím a s absolutním ekonomem věčnosti? Budeme ekonomiku považovat za základ naší činnosti, našeho jednání, našich dějin, naší kultury a našeho kontinentu? To už učinil Karel Marx, a k jakým koncům to vede? Ekonomika je jistě důležitým civilizačním nástrojem, ale není základem a kořenem ničeho, jako jím není hokynářství, lichvaření a jiné druhy sobectví. Má-li být

Evropa postavena na základech vzájemnosti, pomoci a přátelství, co je na tom ekonomického? Pohostím-li přítele, pak prodělávám. Půjčím-li peníze na úrok, pak jednám ekonomicky, ale nikoliv evropsky. Evropan nepůjčuje, Evropan dává a daruje, protože ani Bůh nepůjčuje a nechce po nás žádné úroky. Protože láska a přátelství se koupit nedají a to, co na nich vyděláme, je ekonomicky nezměřitelné, nespočítatelné a předem nekalkulovatelné. Navzdory tomu, jak se vyvíjí a bude vyvíjet situace na bojišti s bolševismem během a po této válce, dostane Evropa jedinečnou šanci změnit své uspořádání na mnoho dalších desetiletí. Je třeba si dobře rozmyslet, na jakých základech postavíme onu novou, poválečnou Evropu. Je velmi důležité, aby se tímto problémem zabývaly národy a jejich politici již nyní...

Nakonec Habsburk vyslovil víru v to, že národy Malé dohody nezůstanou stranou zápasu o novou Evropu, zápasu proti všeobecnému zlu a přízraku tyranie, že se v tomto zápase postaví na správnou stranu bez ohledu na škody a oběti, bez ohledu na zisky a ztráty a společnou krev ve společných zákopech stvrdí své staronové, znovunalezené bratrství.

Drtnina za léta v politice dovedl číst mezi řádky a z Habsburkova projevu mu vyšly tři hlavní motivy. Za prvé si Habsburk připravuje novou říši. Za druhé má strach, aby v této válce příliš nezeslilo Německo. Za třetí stojí v opozici vůči franko-německým snahám o sjednocení Evropy na čistě ekonomických základech.

V úterý ráno nepospíchal ani se vstáváním, ani s cestou na Hrad. Ve zprávách o osmé hodině kupodivu nepadlo ani slovo o Tisových výhrůžkách slovenské separace, což se Drtinovi zdálo být podivné. Kdykoliv jindy by takové slovenské ultimátum uvedlo veřejné mínění do varu a zpráva o něm by se stala ústřední zprávou dne. Bylo ohlášeno vážné onemocnění prezidenta republiky, na kterého dolehla tíha odsloužených let a napětí

v mezinárodních vztazích. K prezidentovu zhroucení údajně nemalou měrou přispěla nesvornost národa a pouliční nepokoje v těchto těžkých dnech nejistoty a krize. Rudolf Beran svorně s Hamplem svolávali mimořádné zasedání federálního parlamentu již na středu a Hampl oznámil dočasné převzetí prezidentské agendy. Drtina se musel pousmát nad myšlenkou, že by byl Hampl coby sociální demokrat nucen namísto prezidenta podepsat zákon proti extrémistickým politickým stranám, což byl de facto zákon o zrušení KSČ.

Srocování v ulicích plné rétorické ekvilibristiky však pokračovalo. O tom se Drtina přesvědčil, když se kolem jedenácté pokoušel projet středem Prahy. Největší srocení zaznamenal tentokrát na Václavském náměstí, kde z balkonu Melantrichu řečnil bývalý válečný předseda vlády Rašín. V pasáži pod budovou se odehrávala docela jiná atrakce. Dav čumilů se tísnil okolo výkladní skříně obchodu s radiopřijímači. Směrem do ulice zde bylo za sklem vystaveno podivné velké rádio, v jehož středu se rýsovalo oválné skleněné okénko. Okénko ovšem jevilo známky života. Míhaly se na něm modrobílé obrázky, stejně jako na promítacím plátně v kině. Toto miniaturní kino však postrádalo promítačku. Cedule nad zařízením oznamovala, že nový vynález se jmenuje tele-vize a tento typ je prvním tuzemským výrobkem firmy Tesla Karlín. Vlastně jde o rádio s obrazem a každý, kdo si jej zakoupí a namontuje si na střechu anténu, může si dvě hodiny denně pouštět kromě hlasu i obraz. Obraz je šířen éterem z nového vysílače na Kavčích horách, z vysílacího studia firmy TV Records pana Miloše Havla ve vysokém rozlišení 240 řádků.²⁹

Na obrazovce se objevovala známá tvář Ferdinanda Peroutky, který v rozhovoru za stolem zpovídal novou mediální hvězdu

²⁹ První televizní vysílání zahájila britská stanice BBC (do té doby rozhlasová) v roce 1936. Prvním televizním moderátorem se stal Leslie Mitchell, který uváděl první „talkshow“ svého druhu, Picture Page.

válečného zpravodajství, generála Emanuela Moravce. Rozhovor byl střídán autentickými záběry z polského bojiště, které dodali váleční kameramani. Tyto obrazy se však ještě netýkaly nové německé ofenzívy. I tak diváci strnuli ohromením a bez dechu sledovali válečné drama plné výbuchů, nalétávajících letadel a obludných ruských tanků najíždějících na polské zákopy.

Tele-vizi Drtina neviděl, ale dočetl se o ní v *Národní politice*. Hrad neobléhaly žádné davы demonstrantů, jak očekával. Prezidentská vlajka zmizela ze stožáru. Naštěstí se nikdo nepokusil vyvěsit černou.

V kanceláři bylo, jak očekával, pusto a prázdno. Potulovalo se zde několik řadových zaměstnanců, ale nikdo důležitý. Byl zde poslanec Šámal, který se ráno odhodlal navštívit prezidenta, ale nebyl k němu vpuštěn. Benešův pokoj hlídala Hradní stráž a lékař sdělil, že prezidentovi se již daří lépe a uzdravuje se rychleji, než se očekávalo. Krvácení do mozku zjevně nezasáhlo nervová centra řeči či rozumu, ale zdraví pacienta je chatrné a poznamenané dlouhým vypětím i vyčerpáním. Beneš již hovoří, ale na dění v Praze a ve světě se příliš nevyptává, jako by o toto téma ztratil zájem. V noci u něho byla manželka Hana a brzy ráno přijel i bratr Vojta a Masarykova dcera Olga. V péči o pacienta se velmi angažuje prezidentova známá paní Klučková, takže je obklopen rodinou a důvěrnými přáteli.

Drtina si pustil zprávy o druhé. Hlásili, že čela německých tankových formací nadále úspěšně drtí sovětská vojska v centrálním Polsku. Ještě předchozího večera byla dobyta Toruň a nyní se tanky blíží ze tří stran k obležené Varšavě. Na východě bylo obsazeno Grodno a další proud tanků je již velmi blízko pevnosti Brestu. Na západě nastupovala pomalejší, zato silná fronta pěchotních divizí polské armády a Wehrmachtu, která míří na Lodž a zatlačuje doposud dezorganizované houfy a menší jednotky vetřelců k řece Pilica. Na jihu rozrazil tankový hrot

Guderianových sil sovětskou obrannou linií u Tarnova a blíží se k Řešovu. Mnoho sovětských střeleckých divizí je zatlačováno na jih do Karpat a Československá armáda posiluje kryt slovenských hranic. Další velké uskupení sovětské pěchoty je stlačováno v trojúhelníku Siedlce-Radom-Lubin. Levé křídlo německého tankového úderu se probíjí směrem na Sandoměř. Sovětští vojáci obklíčení v menších kapsách se vzdávají po stovkách do zajetí a velitelé německých jednotek hlásí, že nacházejí množství mrtvých sovětských důstojníků a politických komisařů, které nejspíše postříleli sami rudoarmějci.

Postupující německo-polská pěchota se na každém kroku zmocňuje obrovského množství sovětské válečné techniky. Vychází najevo, že sovětské tanky a automobily, které dojely nejdále na západ, již téměř neměly pohonné hmoty a dělostřelectvu zoufale chyběla munice. S postupem k východu se odpor Sovětů zvyšuje, jak se jednotlivá velitelství vzpamatovávají ze šoku a získávají čas organizovat se k boji. Již nyní je jasné, že pro Sověty byl německý úder naprostým překvapením. Na západ za Odru směřují dlouhé zástupy odzbrojených a vyděšených zajatců. Smutný pohled na dobytce Evropy. Týlové formace Wehrmachtu postupují vpřed, aby za frontou roztrídily a odsunuly ohromnou válečnou kořist. Na polském území musí vojáci chránit davy zajatců před zuřivými útoky rozhořčeného polského obyvatelstva. Tomu se nelze divit, neboť na osvobozeném území byly objeveny první hromadné hroby se stovkami bestiálně zavražděných civilistů. Ministři polské vlády a také hlavní štáb Zbrojnych sil Polskich se vrací na domácí území do Poznaně.

Poté se hlasatel věnoval dalším zahraničně politickým událostem. Velení Wehrmachtu vyslalo generála Marckse jako zástupce Německa do spojeneckého Sboru náčelníků štábů v Naardenu, čímž se Německá říše bezvýhradně připojila ke

spojenecké alianci proti bolševismu a proti japonskému militarismu. První válečné lodi spojenecké středomořské flotily se připravují proplout úžinami a ujmout se ochrany Istanbulu stejně jako před sto lety v krymské válce. Velká flotila amerických letadlových a transportních lodí doplula k poloostrovu Bataan na Filipínách, kde provedla několik vylodění a vyprostila z obklíčení vojska generála McArthura. Jednotky francouzské armády loajální generálu de Gaulleovi provedly tažení do Flander, obsadily a kontrolují severní pobřeží Francie. De Gaulle, premiérem Reynaudem a ministrem Daladierem dočasně jmenovaný vojenským diktátorem Francie, oznámil brzké tažení na Paříž, kde revoluční živly vládou terorem, a podle posledních zpráv staví v ulicích barikády. Velká část francouzských vládních činitelů je doposud nezvěstná. De Gaulle přemístil své velitelství do Rouenu a vzhledem k tomu, že zřejmě zahynul také vrchní velitel francouzských ozbrojených sil generál Maurice Gamelin. Vzhledem k tomu, že jediným velitelským centrem schopným organizovat boj s bolševickou revolucí je nyní Rouen, uvolil se generál de Gaulle, na výzvu několika velitelů armád a sborů, přijmout prozatímní funkci vrchního velitele francouzských branných sil. De Gaulleovy jednotky nyní ovládají severní a západní přímořské části Francie a pod jeho velení se přihlásil také generál Condé, jehož Armée des Pyrenées nepřestává střežit jižní hranici proti případnému průniku španělské Rudé armády. Proti jmenování de Gaullea se naopak ostře vymezil admirál Darlan, jemuž se po dobytí Toulonu a Marseille z moře podařilo vybudovat jihofrancouzskou osvobozenou enklávu a navázat spojení s Armée des Alpen generála Olryho. Darlan zjevně doposud neshromáždil dost sil, aby se mohl vydat proti proudu Rhöny, proti revolučním pozicím v oblasti Lyonu. Zdá se, že se na jihu a na severu Francie vytvářejí dvě konkurenční kontrarevoluční centra, z nichž by měla později vzejít nová vláda

a moc nad republikou. Pozorovatelé hlásí, že de Gaulleova severní skupina vojsk vykazuje mnohem lepší organizaci a smysl pro řád, je početnější a okolo generálova štábu se shromažďuje velké množství francouzských politiků organizujících zde na jistém stupni cosi jako vládní a politickou práci, což de Gaulleově diktatuře dodává zdání legitimacy. De Gaulleovo zázemí je řízeno a organizováno již převážně loajálními civilními institucemi, je ve spojení s Londýnem a generál zřejmě brzy vytáhne na Paříž. A jak je z historie známo, ten, kdo má Paříž, má i Francii.

Nakonec aktuální zpráva: Večer se v Bratislavě mají sejít českoslovenští premiéři Beran, Tiso a Bechyně k rozhovorům na zatím neupřesněné téma. Sociální demokraté ohlásili na konec týdne mimořádný sjezd okresních delegátů v Praze.

~

Prezident Edvard Beneš seděl v setmělém nemocničním pokoji na lůžku, opíral se o navrstvené polštáře a hleděl z okna nemocnice Na Františku na líně tekoucí Vltavu, v jejíž hladině se odrážely letní hvězdy a pouliční osvětlení. Vzduch páchl dezinfekcí a nepříjemně mu připomínal jeho stav. Mozková příhoda nebyla vážná. Mozek pracoval jako obvykle dobře a rozum, analytické myšlení a řeč neutrpěly žádnou újmu. Žádné ochrnutí tváře či ruky. Jen se cítil tak strašně unavený a slabý, že si v té chvíli a ještě nadlouho potom nedovedl představit, že by se odebral nazpět do svého Hradu a pustil se do boje se všemi těmi armádními a opozičními draky. Ti byli zdraví a silní. Byla to saň o tisících hlav a setnout jednu či dvě by nemělo na věci pražádný vliv.

Ne. Nedokázali by ho sesadit z funkce. Sesazení a odvolání prezidenta československá ústava vůbec nepředpokládala, protože v případě Masaryka se to zdálo být nepředstavitelné. Mohl by,

navzdory všemu, co ještě udělají, setrvat na Hradě do pětačtyřicátého roku a nic by s tím neudělali. Museli by ho zabít a to nikdy neudělají, neboť tím by pro část národa vyrobili mučedníka. Mohli ho ale zabít jinak a Moravec mu právě ukázal jak. Tak, aby národ nic nepochopil. Pak by mu uspořádali okázalý státní pohřeb, řečnili by nad jeho rakví, uctili by jeho zásluhy a památku a s poslední lopatou hlíny by začala nová doba. Za deset let, nebo i dříve, až by se noví vlci a dravci pevně usadili ve funkcích, by vyšla kniha odhalující skutečnou tvář Masarykovy republiky a obou jejích prezidentů. Ještě by se našlo dost svědků a pamětníků. Moravec nashromáždil celé stohy špíny, materiálů a dokumentů na to, aby Benešův pád z piedestalu národního pomníku byl dunivý a nevratný. Další generace, které nezažily říjen 1918 a éru začátků republiky, by si o něm a o Masarykovi udělaly již docela jiný obrázek.

Konečně, mohl odejít sám a teď k tomu byla ideální příležitost. Nemoc po těžké, téměř třicetileté práci pro republiku a národ, by každý pochopil. Ani Moravec, Beran, Hodža, ani generálové nebyli blázni, aby se kvůli pomstě pokoušeli narušit politickou kontinuitu této republiky. Jistě, utopí její suverenitu v celku federalizovaného Podunají a pokusí se urvat si v tom novém celku co největší díl moci. Když zmizí ďábel Beneš, začnou se brzy rvát mezi sebou. Ale to vše bude stále vykládáno kontinuálně jako přirozený vývoj, kterému se v dějinách Evropy nelze vyhnout. Jako průvodní jevy demokracie a plurality názorů.

Beneš měl své zdroje a od nich se dozvěděl, že se v Bratislavě chystá schůzka všech tří československých předsedů vlád. Nikdo mu nemusel vysvětlovat, co to znamená. Slováci se chtějí trhnout. Ve skutečnosti nemají nic proti Čechům, jen potřebují přesvědčit svět a hlavně sami sebe o tom, že mohou být státem a národem bez Maďarů i bez Čechů. Praze zbývá jediná cesta, jak separaci zabránit, totiž slíbit Slováckům, že po federalizaci Malé dohody

vstoupí Češi a Slováci jako dva státy, ne jako jeden. Beran by musel Tisovi slíbit, že v Budapešti podpoří Slovensko, aby bylo malodohodovými členy uznáno jako nový stát paktu. Konec konců, možná je to dobrý návod i pro Srby a Chorvaty. Aby Beran Slováky přesvědčil, musel by udělat viditelná gesta. Dát větší volnost katolickému školství, například. Postavit komunisty mimo zákon. Vyhlásit vyšší stupeň mobilizace a formálně slíbit vstup do války po boku Němců. Poté zahájit masivní proválečnou propagandistickou kampaň a jednáním o vhodném způsobu a okamžiku oddalovat chvíli, kdy Češi začnou skutečně střílet. Jenže mobilizaci a zákaz KSC nemohou realizovat bez prezidenta. Chtějí-li zabránit rozpadu republiky, musí se zbavit Beneše. Proto takový nátlak. A on je tak unavený, že se bez pomoci ani na nohy nepostaví. Brzy přijdou a udělají mu nabídku: Abdikuj z důvodu zdravotního stavu a bude o tebe do smrti postaráno a tvé jméno zůstane ve cti. Ustane všechna propaganda a šíření pověstí. Nikdo se nebude rýpat v minulosti. Pak mu dají ultimátum: Zůstaň, ale sám a nemocný, izolovaný na Hradě a dívej se na to, co z tvé a Masarykovy památky uděláme, jak se národ do roka a do dne začne za svého prezidenta stydět. A až lidé zjistí, že šli za zločincem a vlastizrádcem jako ty ovce tak dlouhá léta, že se nechali obelhávat, začnou zuřit. Do okna vily ti občas přiletí kámen a na zeď naproti tvému oknu vyvěsí prapor s habsburskou orlicí. Začnou o tom točit filmy a napíšou to do učebnic. Až pojeděš městem, budou ti plivat na auto.

Všetchna sročení a rétorická cvičení dole ve městě mají jediný význam. Začal politický boj o křeslo prezidenta. Schází se parlament a to znamená, že nátlak na abdikaci začne záhy, možná už zítra. Tak co, Beneši? Chceš se zapsat do dějin jako prezident zachránce, anebo jako prezident ochránce komunistů? Chceš být známý jako prezident, který způsobil odtržení Slovenska a rozpad republiky? Prezident vlastizrádce, špion a agent komunistického

Ruska? A ještě něco by se té temné žumpě tvé kariéry našlo. Politik, který spoluzakládal republiku podvodem a vydal ji napospas Němcům i Rusům, politik, který kašlal na vlastní zákony a pokoušel se nastolit vlastní diktaturu.

To vše věděl Edvard Beneš již dávno. Tušil, že tohle vše na něj mají nebo postupně vyhrabou. Doposud však existovala naděje a cesta jak z toho ven. Tou cestou bylo vítězství Sovětů v Evropě. Odletět do Moskvy oficiálně za účelem mírových zprostředkování, ve skutečnosti kvůli dohodě se Stalinem. A pokud by Stalin ocenil Benešův dosavadní vstřícný postoj a slíbil zachování Československa s levicovou vládou a s Benešem v prezidentské funkci, nic by jím neotřásl. Všichni nepřátelé by byli dopředu odesaní a stačilo by jen ještě chvíli vydržet. Jenže teď to vypadalo, že Rudá armáda prohraje válku. A i kdyby ji nakonec přece jen nějak vyhrála, Stalin by těžko ocenil, že mu Beneš poslal plán německé ofenzívy, který zavinil drtivou porážku v Polsku.

Ne. Všechno je špatně. Chladná logika a zevrubná analýza situace ukazovala Edvardu Benešovi, že v pragmatické rovině existuje jen jediná cesta. Uzavřít dohodu s domácími vlky a doufat, že Stalin nevyhraje. Ale mobilizaci jim nepodepíše a rozdělení republiky neposvětí. To ať udělá nový prezident.

8. červenec 1942 - Tylže

Letka rychlých SB-2 startovala již před půlnocí z Kovna a záhy nabrala kurz přímo k západu. V celém 61. bombardovacím pluku letectva 11. armády bylo téměř nadlidským úkolem najít dostatek pilotů schopných nočního letu. Někteří museli být vypůjčeni od 46. lehkého bombardovacího pluku 8. armády. Nebe bylo čisté a temné, bez měsíce, zato s tisíci hvězdami. Noční stíhači

Luftwaffe nyní téměř neoperovali, neboť sovětské letectvo působilo dojmem pasivity a šoku po utrpených ztrátách. Němci neočekávali od Sovětů žádné noční akce a sami bombardovali pouze za světla. Nad Němenem se letka rozdělila, dvě anušky se dvěma družstvy poručíka Někrasova zaměřily jižněji zvoleným kurzem přes neobyvatelné lesnaté bažiny na jih od řeky. Krajinu dole neposkvrnilo jediné světélko. V zatemnění byli Němci opravdu důkladní.

Pilot se v krajině orientoval podle viditelného toku řeky a v blízkosti Tylže zamířil k vrcholu jižně vybíhajícího říčního meandru. Seskočili na poli v blízkosti jakési vesničky. Ze 42 mužů tři utrpěli různá zranění od zlomení nohy v kotníku po vykloubené rameno. Sbalili padáky a odnesli je spolu s vaky základního vybavení za polní cestu, za kterou začínal les táhnoucí se mezi řekou a cestou, která spojovala vesnici s městečkem. Někrasov si vzpomněl, že ještě před pár lety probíhala hranice mezi Říší a Litvou přímo zde po řece. Ve čtyřicátém roce, kdy se Litva stala sovětskou republikou, si Němci uzurpovali ještě desetikilometrový pás území na severním břehu odsud až po přístav Memel jako cenu za neutralitu. Probít se zpět na sovětské území bude nyní mnohem složitější, ale naštěstí seskočili mimo pásmo pohraničních hlídek.

Kolem druhé hodiny po půlnoci vydal Někrasov povel k pochodu. Zranění s jedním staršinou zůstali v lese u věcí a zamaskovali se. Osmatřicet mužů se v tichém zástupu vydalo přes široká pole, od jednoho lesního ostrůvku k druhému. Museli urazit pouze šest kilometrů a obloukem se vyhnout obydlenému břehu Němenu. Šli na lehkou, oblečení v maskovacích kombinézách, ozbrojeni pouze lehkými zbraněmi. Polovina čety měla samopal PPŠ, všichni nesli několik ručních granátů. Jejich úkolem ale nebylo bojovat. Jejich nejdůležitější zbraní byly radiostanice. Jednu nesl radista s sebou, druhou nechali v záloze

v lese. Někrasovovi muži byli specialisté průzkumníci. Jejich úkolem bylo zjistit sílu jednotek, množství a typy tanků i polopásových vozidel soustředěných na velkém shromaždišti u vsi Němanu.

Čím více se blížili, tím více Někrasova mátna nepřítomnost německých hlídek a stráží. U Němanu byla podle leteckého průzkumu shromážděna technika nejméně pro jeden tankový sbor. Při východní pruské hranici identifikovalo letectvo nejméně šest takových mohutných soustředění a štáby se obávaly, že zde Wehrmacht chystá další masivní tankový úder do Litvy a dále do Pobaltí, nebo na Minsk. Takové množství techniky kousek od hranice musí být silně střeženo. Nebyla zde však ani minová pole.

Od posledního lesíku byly i ve tmě rozeznatelné černé siluety tanků a vozidel všech druhů zaparkovaných v dlouhých řadách. Masa oceli budila hrůzu i takto, spící a nehybná. Vedle řad za drátěným plotem stály dřevěné baráky, zjevně skladiště munice a náhradních dílů. Mezi baráky se viřily pyramidy sudů s benzinem. Vše připraveno s německou důkladností.

Výsadbáři se plazili polem mezi dozrávajícím obilím, které je účinně krylo. Nebyl zde žádný světlomet, a i když vpředu postupující ženista Jurej dával pozor na miny, žádné nenacházel. Dostali se až k plotu za stěnou rohového baráku a zde poprvé Někrasov zaznamenal strážného, který s puškou ledabyly zavěšenou na rameni procházel uličkou mezi tanky a baráky. Bylo to divné. Jako by tu Němci měli jen skladiště starých slavníků nebo něco té důležitosti. I krmení pro psy by si kterákoliv armáda hlídala ostražitěji, kdyby jen z výcvikových důvodů. A tohle byla technika pro celou tankovou divizi, možná pro větší jednotku, dvacet kilometrů od hranice s nepřítelem, s nímž se Němci nacházeli ve válce. Někrasov začal být opravdu ostražitý. Kývl na své muže, aby strážného nechali odejít kamsi na druhý konec parku a pak se prostříhali plotem. Vojín Gusev obratně odstranil

okenici a bezhlučně otevřel okno. Vysadili ho, aby mohl vlézt dovnitř. Za moment byl zpět u okna.

– Je to prázdné! koulel očima. – Je to past. Nic tady není. Celý barák je úplně prázdný.

– Není to past, usoudil Někrasov. – Nevědí o nás. Pojď ven. Podíváme se dál na tanky. Pro to jsme tu.

Když se protahovali mezi baráky k autoparku, zkusil Někrasov pohnout se sudem páchnoucím po benzínu. Kupodivu to šlo lehce. Byl prázdný. Zkusil další a také. Něco tu zřetelně nebylo v pořádku, jen ještě nevěděl co a byl si jist, že nejde o past, že o jejich výsadku Němci skutečně nevědí. Zkontroloval, jestli je strážný ještě dost daleko od jejich pozice, a přeběhl se dvěma tankisty širokou uježděnou cestu.

Gusev se zastavil a ukázal na zem.

– Veliteli. Nejsou tu stopy od pásů. Jen od nákladáků.

Gusev měl pravdu. Před několika dny zde na severu ještě přšelo a celé jaro bylo v přímořském pásu po tuhé zimě nezvykle mokré. Tanky sem musely nějak přijet, k tomu přece tato cesta sloužila, a v hlíně měly být zaschlé a zatuhlé zřetelné otisky pásů. Na leteckých fotografiích byly tyhle příjezdové cesty a koleje od vozidel dobře patrné, ale výšková fotografie nerozeznala stopy gruzaviků od stop tankových pásů.

Kývl a beze slova doběhl k nejbližšímu ocelovému monstru. Podle siluety šlo o PzKpfw III. s ještě krátkou dělovou hlavní ráže 50 mm. Sáhł a strnul Očekával tvrdý chlad studené oceli, ale jeho prsty se zapíchly do čehosi měkkého a pružného. Byla to guma. Nafouklá guma, jako když se nafukují meteorologické balony nebo čluny. V jediném okamžiku bylo Někrasovovi vše jasné. Měl chuť se smát. Rozřehtat se nahlas na celé okolí. Vychechtat se všem načalstvům, co jich jen nad sebou měl, za ten veliký strach z mohutných německých tankových sil. Tam nahoře si dělají do kalhot z ocelové laviny, zatím ze záhadných důvodů dřímající,

a nemohou uvěřit svému štěstí, že se tankové divize Wehrmachtu ještě nedaly do pohybu a nesměřují na Leningrad. Jak by také mohly? Celé je to podvod. Proto tu není žádná ostraha a miny okolo parku. Není co hlídat. Vzduch obalený gumou.

Muž na hlídce stále nehlásil návrat strážného. Někrasov rychle procházel mezi tanky a hmatal. U jedné řady cítil pod rukou gumu, druhou řadu tvořily latě a plátno. Žádný skutečný tank. Vrátil se ke Gusevovi.

– Chceš tank? Můžeš si ho vzít s sebou.

Nic nechápající vojín na něho zíral a domýšlel se, že velitel asi hodlá v jednom z německých tanků odjet a prorazit nazpět přes hranici. Někrasov se tiše chichotal, přistoupil k nejbližšímu tanku a uchopil ho za blatník. Ke Gusevovu úžasu velitel celý těžký, dvacet tun vážící tank lehce a jednou rukou vytáhl z řady do ulice. Než Gusev pochopil, že celé ohromné soustředění německých tanků je podvod a mezi stovkami maket je ze železa pouze pár hřebíků, oslnil jej ohnivý záblesk. Detonaci již neslyšel. Do stran se rozlétly cáry gumy a lidských těl. Dvacítka průzkumníků, kteří výbuch přežili, se shromáždila venku za plotem. Přece jen to byla past. Jistě, nejsou zde tanky, ale jen makety. Není zde silná ostraha ani minová pole kolem. Ale pod každou maketou je jedna mina, a když se s maketou pohne, vyletí do povětří.

Rázem se rozzářily reflektory a kužely světla pročešávaly roh autoparku, v němž došlo k výbuchu. Výsadkáři prchali k nejbližšímu lesíku a snažili se překonat oněch šedesát metrů po otevřeném poli. Nestřílel po nich žádný kulomet, ale viděli je. Ze vsi Němanu vyrazila auta a odřízla jim cestu zpět. Z aut vyskakovali němečtí pěšáci a vytvářeli kolem lesíku kruhovou rojnici. Uniknout nemohli, ale radista přežil a jeho vysílačka fungovala. Měli zhruba deset minut na to, aby navázali spojení a předali zprávu.

Ráno 8. července již Stavka věděla, že žádný nový koncentrovaný úder německých tankových formací do Litvy nehrozí. Jediné skutečné německé tanky teď z Pruska útočily k jihu. Guderian disponoval skutečně pouze dvaceti tankovými divizemi a ničím více. GRU se nechala oklamat železničními transporty nabarvených maket těžké německé techniky směřujícími k východní hranici Pruska. Tuto hranici ve skutečnosti bránila pouze pěchota, a to v obranném defenzivním postavení.

8. červenec 1942 – Bratislava

Lokomotiva zabrala a noční expres Budapešť-Praha-Norimberk pomalu vyjížděl ze Štefánikova nádraží směrem k výběžkům Bílých Karpat, které ovšem ve tmě nebyly vidět. Členové české delegace se rozsadili v pohodlných křeslech jídelního kupé vládního vozu. Premiér federální vlády Rudolf Beran si vzteklými gesty uvolnil límeček okolo tučného krku. Premiér české vlády Rudolf Bechyně pročítal jídelníček a ministr zahraničí Kamil Krofta zkoumal nabídku vín. Ze Slováků cestoval do Prahy jediný Milan Hodža, zabořený do zeleného semiše ušáku, z něhož mezi čapími koleny labužnický vyfukoval obláčky dýmu z doutníku.

– Může mi někdo vysvětlit, o čem jsme to dnes jednali? vzdychl a začal rozhovor Beran. – Je vůbec ještě Slovensko součástí republiky?

– Dobrá otázka, zasmál se Hodža. – Já sám jsem Slovák a dnes bych si netroufl vám jednoznačně odpovědět, pane premiére. Formálně jistě ano. Ale co to je formálně?

– Dám si chrbát z barana na čučorietkovej omáčke, rozhodl se Bechyně a potměšile zamrkal na federálního premiéra. –

Neurážejte se, to tady skutečně nabízejí. Já jsem, pánové, zaznamenal, že jsme souhlasili se svoláním mimořádné schůzky Malé dohody na úrovni hlav států. Téma je federace. Osobně se domnívám, že skutečným tématem bude vstup do války.

– Nenechte se mýlit, poznamenal Hodža. – Skutečně půjde o federaci. Ta federace se bude skládat z Maďarska, Rumunska, Česka, Slovenska a Jugoslávie, možná také z Chorvatska a Srbska. A kdo bude proti, sezná, že se ocitl v menšině. Zkrátka už nazrál čas.

– Jak to myslíte?

– To je přece jasné, zavrčel Beran. – Beneš je po mrtvici a tím se vše nastartovalo. Nemáme hlavu státu. Proto schůzka na úrovni hlav států. Je to stejné, jako kdyby se roku 883 jednalo ve Velehradě o vstupu Čechů do svazku Velké Moravy a kníže Bořivoj byl právě po mrtvici.

– Ctím vaši zálibu v historických paralelách, usmál se Krofta. – Ale tohle srovnání poněkud kulhá. V roce 883 to byl právě Bořivoj, kdo usiloval o včlenění Čechů do svazku Velké Moravy a větší části kmene se to moc nelíbilo. Podobnost mezi Bořivojem a Benešem bych viděl jen v tom, že oba byli současníky vnímání jako kolaboranti.

– Ano, souhlasil JUDr. Emil Hácha, který byl v Bratislavě přítomen jako znalec ústavního práva. – Pokud by byl prezident uznán zdravotně neschopným vykonávat svůj úřad, zastupuje ho předseda sněmovny národů a to je, v našem případě, váš stranický kolega Hampl, pane Bechyně.

– A to znamená, že sociální demokracie se musí konečně rozhodnout, zda je státotvornou stranou, ušklíbl se Beran.

– Co to dnes znamená, státotvornost? rozhodil Bechyně bezradně rukama.

– Jestli se neurazíte, pánové, dovolím si malou přednášku, zasáhl doktor Kamil Krofta a čistil si zamlžené brýle. – Jak víte,

jsem povoláním historik a domnívám se, že mohu situaci poněkud osvětlit.

– Samozřejmě, tleskl dlaněmi Hodža. – Jde tu přece o federaci. Po dvaadvaceti letech samostatné existence musíme učinit velmi zásadní rozhodnutí, zda kývneme jménem našich národů na částečné, možná i podstatné omezení jejich suverenity. Slováci, jak jste jistě pochopili, se již rozhodli pro federaci a jejich vrcholným zájmem je, abychom do federace vstoupili jako dva samostatné státy. Když odmítneme, zachováme tím suverenitu pouze pro Čechy, Moravu, Slezsko a Bůh ví, co se stane s Podkarpatskou Rusí. Slováci se v tom případě stoprocentně trhnou, i když tentokrát bez velkých gest a s lítostí ve svých upřímných očích. Každopádně je třeba dívat se pravdě do tváře. Toto je zaručeně poslední rok existence Československa jako takového. A není jiné řešení, snad kromě násilného připojení celého Podunají ke Světovému svazu sovětských socialistických republik.

– Je to jednoduché, oznámil Krofta. – Po čtyřech stech letech dostaly malé národy Podunají opět jedinečnou možnost spojit se do svazku, který by je dostatečně chránil před velkými národy při zachování nejvyšší možné míry jejich suverenity. Naposledy byla taková situace v roce 1526 po bitvě u Moháče. Evropské národy se totiž vždy snažily všemi silami zamezit každému spojení, které by vyloučilo jejich mocenský vliv zde na pomezí střední Evropy, Východu a Balkánu. Habsburkové i ostatní udělali vše pro to, aby se to nepodařilo Přemyslovcům. Přemysl Otakar II. musel být poražen a zabit ve chvíli, kdy se mu podařilo spojit pod svou vládou Alpské země, České země a Uhry. Poslední Přemyslovec Václav III. byl zákeřně zavražděn ve chvíli, kdy mocensky spojil Země koruny české s Polskem. Co všechno bylo podniknuto proti Lucemburkům, aby se nezmocnili celé střední Evropy? Nakonec byli rozeštváni, v Čechách byla záměrně vyprovokována devastující husitská revoluce a Zikmunda ponechali na trůnu jen

proto, že neměl potomka. Ale pak přišli Turci a Evropa se lekla. Říšské země náhle souhlasily s tím, aby zde vznikla velká federace pod žezlem Jagellonců. Francie ale hrála svoji dvojitou hru a finančně podporovala Turky, aby toto spojení rozbila, což se nakonec podařilo. Jagellonci to nedokázali. Jenže v roce 1529 stanuli Turci poprvé před Vídní a nastal poplach.

V Podunají zkrátka muselo vzniknout cosi, co by bylo dost silné, aby to chránilo Evropu. Proto dostali zelenou Habsburkové. Těm trvalo sto a padesát let, než osmanskou invazi odvrátili. Vzápětí na ně zaútočili Bourboni a mnozí další a úsilí o rozbití habsburských držav již nikdy neustalo. Habsburkové ale měli své zámořské koloniální zdroje, měli Španělsko a Nizozemí. Byli silní a trvalo tři stovky let, než se ve světové válce podařilo Podunají opět rozdrobit na malé celky.

– Vždyť to pořád říkám, zajásal Beran. – Kdyby bylo světovou válku vyhrálo Německo, byli bychom dnes součástí Mitteleuropy. A nedařilo by se nám zle. Žádný Hitler by nikdy neovládl více než jednu bavorskou pivnici. Možná by zůstal ve Vídni a maloval by dopisnice s portréty starého Procházky nebo toho Karla Posledního.

– Jenže tohle si císař Karel uvědomoval také, vzdychl Krofta. – Rakousko-Uhersko nemělo na vybranou. František Josef to věděl již ve čtrnáctém roce. On věděl, že když zaútočí na Srbsko, vypukne velká válka. Když tu válku vyhraje Dohoda, bude po Rakousku-Uhersku. Když ji vyhrají Centrální mocnosti, Habsburkové se stanou jen vazaly Hohenzollernů a vznikne spojená střední Evropa pod německou kuratelou. Jedna možnost lepší než druhá. František Josef marně doufal, že se Němci a Dohoda navzájem natolik oslabí, že jim nezbudou síly diktovat svou vůli v Podunají. Jenže historickou funkcí Podunají není a nikdy nebylo posílit moc Německa, Ruska či Turecka. Historickou funkcí Podunají je ochránit samo sebe a těžít z role

vyvažovacího elementu mezi velkými mocnostmi. Ani germanizace, ani maďarizace, ani rusifikace. Vždyť i Beneš došel po dvaceti letech ke stejné myšlence jako kdysi ten starý Procházka Franz Josef. Československo bude mostem mezi Východem a Západem. Necháme Němce a Rusy, aby se vzájemně vyčerpali, pak budeme sjednávat mír a v roli Kecala jim dohodíme nějaké nevěsty nebo co ještě... Jak by mohlo hrát takovou zprostředkovací roli malé Československo, když ji nedokázalo sehrát ani velké Rakousko? My nesmíme uvažovat jako František Josef I., ale jako Ferdinand I. v roce 1526. Protože teď, konečně, se opět objevilo významné nebezpečí pro Evropu. Bolševici z východu. Je to tak velké nebezpečí, že i Británie, i Francie a dokonce i Německo souhlasí se sjednocením Podunají. Všichni to cítíme. Rumuni, Maďaři, Srbové, Chorvati a dokonce i Slováci to cítí. Tahle šance se nemusí opakovat. Je v našich dějinách jedinečná. Proto se federace uskuteční třeba i bez nás, bez Čechů a bez Prahy. A jestli to nepřijmeme, budou naši potomci mluvit německy. Copak to není jasné? Němci se potřebují zbavit své teritoriální izolace ve středu kontinentu. Usilují o to již od napoleonských válek. Byli by bojovali se Západem, kdyby je vedl Hitler. Ale teď dostali jedinečnou šanci na východě. Konečně jsou v situaci, kdy nemusí počítat s bojem na dvou frontách, kdy je vyloučeno, aby se Francie nebo Británie spojily s Ruskem, jako obvykle. V jistém smyslu se opakuje světová válka, jenže tentokrát s podporou Západu. Když se jim podaří porazit bolševiky a převzít protektorát nad Pobaltím a nad částí Ukrajiny, mají vyhráno. Prorazili izolaci a získají potravinovou a surovinovou základnu, která z nich ve velmi krátkém čase udělá hospodářskou velmoc, jaké budou moci konkurovat snad pouze Spojené státy americké. Kdyby se národy Podunají dokázaly teď rychle spojit v jediný státní celek a pomoci Němcům, získalo by nové soustátí prakticky totéž. Protektorát nad velkou částí Ukrajiny, zdroje a přístavy.

Přístup do Černého a Jaderského moře. Palec na velkých obchodních trasách. A tentokrát bez Mitteleuropy, bez toho, aby nás ovládalo Německo. Navíc by takové soustátí zůstalo po další desetiletí ve stínu zájmu. Konkurence by se zaměřila proti Německu, ne proti Podunají. To je obrovská šance. Malodohodové vlády, jejich tajné služby i armády si to uvědomují. Generálové v Aradu to vědí. A Západu nezbývá, než s tím momentálně souhlasit a doufat, že se Německo válkou příliš vyčerpá a nedosáhne tak velkých zisků. Když to totiž dopadne špatně, pak Rusko získá vše. Celou Evropu bude ovládat Moskva. Konečně už pochopte, že v těchto geopolitických hrách nemají nějaké Čechy a Morava naprosto žádnou šanci na nezávislost. Masaryk s Benešem se kojili nadějí, že můžeme být protektorátem Francie a dlouho to tak vypadalo. Jenže v Mnichově se ukázalo, že nemůžeme. Máme na vybranou jen mezi Německem, bolševickým Ruskem nebo, nyní na chvíli – Malou dohodou. A Malá dohoda je podle mě ta nejsvobodnější možná varianta, která nám zbývá. A musíme to udělat nyní. Ihned. Jestliže Němci zvítězí na východě, a vypadá to tak, jejich první starostí bude způsobit rozpad Malé dohody a ekonomicky i správně ovládnout celé Podunají a celou Ukrajinu. Západ to ví, proto nám nyní kývne na cokoliv. Kývnou na jakoukoliv státní formu, kterou si vymyslíme, jen aby to, co vznikne, bylo pevné a nebylo to německé ani ruské.

– Do prkýnka, zamračil se Beran.

– Tak vám tedy pěkně děkujeme, pane doktore, odstrčil Bechyně nedojedenou porci. – Takže to zase bude o nás bez nás?

– Ale vůbec ne, naklonil se kupředu Hodža. – Právě naopak. Bude to možná s námi, ale zcela určitě i bez nás, ale bude to. A nikdo nám nic nediktuje. My si tentokrát můžeme vybrat. Jenže to je to, co nám moc nejde. Celé dějiny křičíme, že nejsme jen figurkou na šachovnici, že chceme být uznáni jako hráč rovný ostatním hráčům. V mnichovské válce jsme se tak zachovali a celý

svět musel uznat, že Čechoslováci jsou hráčem. Nenechali jsme se sebou šoupat a naopak jsme táhli vlastními figurami. Ale teď to zase vypadá, že se nám do hry nechce. Že bychom nejraději byli jen figurkou, abychom mohli dalších tři sta let naříkat, že s námi někdo špatně tahá. Slováci možná zahrají špatný tah, ale nelze jim upřít, že se chovají jako hráči. Tak pojďme také hrát svoji hru. Vstupme do Malé dohody a hrajme s ní. Aktivně a třebaš i agresivně, ale hrajme. Když jsme na tahu, nemůžeme jen vyčkávat. Musíme nějak táhnout. Pasivně vyčkává jen figurka. Žádný skutečný hráč se nevzdá svého tahu, když je to na něm.

– Ale pane doktore, zděsil se Bechyně. – To přece znamená válku.

– Ano, připustil Hodža. – Tak se ta hra teď prostě hraje. A Češi si nemohou dovolit, aby hráli jako celé hejno hráčů. Pokud část národa a politiků bude pro bolševiky, další část pro Němce, třetí část pro samostatnost a neutralitu, ozbrojené složky pro Malou dohodu, nedokážete vystupovat jako jediný hráč. A to teď musíte. Celý svět se na vás dívá. Čeká se na váš tah. Nemůžete sedět u stolu a cukat rukou doleva, doprava, nahoru a dolů podle toho, která strana a síla momentálně získala převahu v Praze. Nemůžete udělat tah a říkat, že to jsme vlastně nechtěli. Musí to být jednoznačné, jasné a čitelné.

– Malá dohoda se již rozhodla, posmutněl Krofta. – A Slováci také. Máme poslední šanci, a ta se počítá jen na dny. Poslední šanci postavit se tomu rozhodnutí do čela. Ne úplně, ale přece jen nějak. Jestli se na tom vy, pravice a levice, česká a federální politická reprezentace neshodnete, ztratíte tuhle šanci. Zodpovědnost za váhání na sebe do včerejšího dne bral prezident Beneš. Jak to ale vypadá, teď je to na vás.

Číšník za malým barem již nedokázal zachovat pokerový nezúčastněný obličej. Ruce se mu třásly tak, že mu upadl šejkr na míchání drinků. Průvodčí v modré livreji vešel do kupé a oznámil,

že vlak právě přešel hranici mezi Slovenskem a Moravou. Oznámil to tak, jako by šlo o dva docela různé státní útvary. Rudolf Beran, premiér federální vlády, si uvědomil, že tihle malí lidé už to vědí. Je jim to docela jasné.

9. červenec 1942 – Bitva na Bzuře

Když začal útok Wehrmachtu, nacházel se velitel 5. armády generálmajor Michail Ivanovič Potapov v Radomi na velitelství XXII. mechanizovaného sboru v přítomnosti generálmajora Kondruseva. Šlo o to dostat sbor co nejdříve do přední linie k Lodži, kde měl krýt jižní křídlo IX. Msb v útoku na Kališ. Bylo zapotřebí co nejdříve vyplnit mezeru mezi IX. sborem a motorizovanými sbory 6. armády, kterou uzavíraly pouze dvě jezdecké divize V. sboru. Potapov se brzy ráno chystal vyrazit kupředu k IX. sboru a cestou si ověřit průjezdnost cest směrem k západu. Ve čtyři hodiny po půlnoci byl probuzen politickým komisařem Sinicynem. Náčelník operačního oddělení sboru major Korotkov hlásil, že bylo přerušeno spojení se štábem IX. sboru a nehlásí se ani velitelství sousedních armád. Velitelství frontu je ve spojení, ale na dotazy neodpovídá a vládne tam jakýsi zmatek.

Potapov ještě při rychlé snídani zvažoval, zda se má vypravit kupředu sám, zjistit situaci, ale vzápětí se mu dostalo odpovědi ve formě náletu silné formace bombardérů. Poláci to být nemohli. Nemohlo se jednat o nikoho jiného než o Luftwaffe, která se zaměřila především na nádražní komplex a vzápětí na cesty, po nichž se přesouvaly kolony XV. střeleckého sboru generála Feduninského severně od Radomi. Než se Potapovovi podařilo dostat o pár bloků dále na velitelství armády, setkal se, přímo ve městě, s eskortou NKVD, která vedla zajaté dezertéry. Ve

skutečnosti šlo o první uprchlíky, kterým se podařilo uniknout z káze Rokossovského IX. sboru u Lodže a dorazili k Radomi v automobilech. Kolem desáté konečně začalo reagovat velitelství frontu, které mělo ještě méně informací než Potapov sám. Kamínky se začaly skládat do obrazu situace. Tvrdé boje probíhaly na přístupech ke Krakovu a na sever od Visly to prý vypadalo doslova na katastrofu. Štáby 6. a 26. armády, stejně jako jejich čelní jednotky, byly evidentně zničené, nebo alespoň vyřazené z boje. Z Moskvy nedocházely žádné rozkazy a nebylo s kým koordinovat činnost. Potapov byl kvůli neustávajícím náletům nucen přesouvat velitelství ven z města, do lesů na severu.

Konečně před polednem přišel rozkaz nejvyššího velení. Všechny síly ihned vrhnout na západ a do dvou dnů zničit nepřátelská uskupení v oblasti Lodž-Kališ. Byl to podivný rozkaz, jako vše toho dne. Potapov byl zkušený velitel a i z kusých informací mu bylo jasné, že Wehrmacht útočí motorizovanými silami současně na obou křídlech, přičemž byly překvapeny a zničeny všechny čelní motorizované sbory Rudé armády a jeho velitelství je možná jediné, které prozatím v Polsku zůstalo schopné velení. Rychle pochopil, že 5. armáda zůstala prvního náporu ušetřena jen proto, že se její hlavní těleso poněkud opozdilo v postupu za křídly, a proto, že nestojí přímo v cestě německým útočným křídly. Středem fronty, na jeho 5. armádu, budou postupovat pomalejší německé a polské divize, aby vytvořily západní stěnu kotle. Rozkaz Stavky na tuto situaci vůbec nereflekoval, byl obecný a nekonkrétní. Všichni se vrhněte vpřed. Co tohle mělo být? Rozkaz nebyl předán předepsanou formou a postupem. Vzápětí se spojení s frontem, a tím i s Moskvou, přerušilo a Potapov si téměř oddechl. Přestal mít pocit svázaných rukou. Mohl konečně jednat po svém.

Již ráno vyslal do terénu průzkumné roty, aby zjistily pohyb konkrétních formací nepřítele a jejich sílu, případně získaly

zajatce k výsledkům. Zvážil, že jeho severní křídlo zatím kryje široký tok Visly mezi Varšavou a Toruní a zejména prales západně od Varšavy. Zato jižní křídlo se evidentně rozpadalo. Ihned vyslal 41. tankovou divizi Kondrusevova sboru na jihozápad s úkolem vytvořit uzlový bod obrany z tohoto směru v městečku Kielce, zablokovat zde poměrně kvalitní silnici a sbírat jakoukoliv střeleckou pěchotu docházející z východu nebo prchající ze západu. Velitelem oblasti ustavil plukovníka Pavlova velitele 41. TD, a z armádních záloh mu přidal 231., 264. a 460. pluk sborového dělostřelectva, 23. a 243. samostatný protiletadlový prapor, čímž vytvořil bojovou skupinu. Celá 41. TD, sama o sobě, disponovala houfnicovým plukem a protiletadlovým oddílem. Pozice Pavlovovy skupiny by tedy měla být statická a dostatečně silná. Za Kielci se táhl kopcovitý zvýšený hřeben dost dlouhý na to, aby ochránil křídla obranné pozice. Přesun měl být zahájen ihned, jak padne tma, a ráno za svítání již nesměla přes Kielce na Radom projít ani myš.

Večer se kurýřům bez problémů podařilo navázat spojení s jednotkami, které zřejmě jako jediné zůstaly bojeschopné na jižním břehu Visly a patřily k Západnímu frontu. Velitelem oblasti se vývojem situace stal generálmajor Andrej Grigorijevič Nikitin, velitel XX. mechanizovaného záložního sboru Západního frontu. Ten se nacházel v oblasti Loviče (Lowicze) severovýchodně od Lodže, ovládal dolní údolí Bzury až k jejímu ústí do Visly a pod své velení shromáždil dvě jezdecké divize VI. jezdeckého sboru operující v Kampinoském pralesu mezi XX. Msb a Varšavou, na západě pak zbytky dvou výsadkových brigád IV. sboru. U Ploncku se 108. SD ze stavu rozprášeného II. Ssb podařilo ustoupit na jižní břeh Visly a nyní blokovala přechod přes řeku. Nikitin byl ochoten podřídit se nyní velení 5. armády a Potapov jej potvrdil jako velitele oblasti. Fakticky z něho udělal velitele další bojové skupiny svého pravého křídla. Prozatím bylo rozhodnuto, aby

108. PD generála Jermakova nadále blokovala přechody přes Vislu u Ploncku, zatímco IV. výsadková brigáda generálmajora Židova bude blokovat přechody u Vloclavku a zadržovat německo-polské pěší útvary pronikající ze západu od Hnězdna a Mogilna. Dvacátý Msb zůstane v pozicích, připraven k prudkému protiútoky. Oblast mezi oběma křídelnými motorizovanými sbory u Kielců a u říčky Bzury urychleně vyplní VI. Jsb generála Alexejeva a docházející XV. Ssb generála Feduninského. Potapov měl již večer 6. července pod svým velením čtyři tankové, dvě motorizované, dvě jezdecké, čtyři střelecké divize a dvě výsadkové brigády první linie. Do dvou tří dnů mohl použít ještě šest střeleckých divizí 31. a 46. Ssb, které se dotahovaly od východu. V noci navíc získal informaci o zbytcích 4. a 3. armády, které měly hájit linii východně od Varšavy proti náporu ze severu a udržet tak Potapovovým silám volný koridor na Bug. Ve Varšavě se žádné polské ofenzivní síly nenacházely a nedal se předpokládat výpad varšavské obrany do boku Potapovových armád. Jeho 17 divizí nebylo malou silou, pokud by byly užity účelně a beze zmatku.

Během noci se vracely do Radomi některé průzkumné čety a štáb armády pomalu získával přehled o pohybech nepřítele. Na Radom postupoval XXIV. Msb Wehrmachtu pod velením generála Willibalda Freiherr von Langemann und Erenkampa. Jeho 3. TD obešla z jihu Lodž ucpanou polskými vojáky a zahrnula k severovýchodu. Nyní směřovala přímo na Bzuru, rovnou do náruče Nikitinově severní skupině. Čtvrtá TD Wehrmachtu se pod velením generálporučíka Boineburg-Langsfeldta naopak stočila mírně k jihovýchodu a směřovala na Opočno. Obě divize se tak od sebe vzdalovaly a v prostoru mezi nimi operovala jen 1. jezdecká berlínská divize Kurta Feldta. Poněkud vzadu u Kališe se nacházel ještě XLVII. německý Msb Joachima Lemelsena o jedné tankové a dvou motorizovaných divizích. Od Jedřejova (Jedrzejo) z jihozápadu se ke Kielcům pomalu blížil XLVI. německý Msb

Wenera Kempfa o dvou tankových a jedné motorizované divizi. Ze západu postupovalo několik polských pěších divizí záložní Armády Poznaň, ale ty byly pomalé a do bojů mohly zasáhnout teprve za několik dnů. Jiné nepřátelské jednotky se nyní v oblasti nenacházely, naopak zde v kraji bloudilo mnoho rozprášených sovětských formací a skupin. Potapov se díval na mapu a vycházelo mu stále totéž. Pátá armáda získala časově podmíněnou momentální převahu a nejméně jeden německý motorizovaný sbor, aniž si to jeho velení uvědomuje, leze do pastí. Erlenkampův štáb si evidentně vůbec neuvědomoval, jakou sílu má před sebou. Potapov potřeboval ještě jeden až dva dny příprav. Musely dojít další střelecké divize z východu a vojska se musela seskupit. Osmého odpoledne narazí německý sbor na střeleckou pěchotu a na jezdecké divize v linii od Opočna po Bzuru. Jakmile von Erenkamp identifikuje tyto útvary jako nepřítel a překážku svého postupu, vyšle proti nim své motorizované formace. Devátého ráno překročí Nikitinovy tanky Bzuru a ze severu udeří na Modelovu 3. TD. Ve stejný okamžik zaútočí od jihozápadu do boku Langsfeldtovy 4. TD Kondrusevova 19. TD posílená pěchotou. Obě křídla musí rozdrtit Erenkampův sbor dříve, než jej stihne podpořit následující XLVII. německý Msb nebo blížící se Poláci. Kondrusev zadrží německé tanky z jihu u Kielců, zatímco Nikitin zbytkem sil znemožní Němcům přesun posil k jihu za Vislu. Německá a polská pěchota postupující ze západu bude příliš pomalá, než aby mohla Erenkampovi přijít na pomoc. Obě jezdecké divize VI. sboru projdou bojištěm na severu a posílí Židovovy výsadkáře na pravém křídle, což nástup nepřátelské pěchoty přinejmenším zdrží. Bude to šach mat a Němci přijdou o jeden, možná o dva mechanizované sbory. Ve frontě vznikne díra a 5. armáda s posilami bude moci udeřit plnou silou na západ, čímž přinutí německá obkličovací křídla k návratu nebo k pokusu předčasně uzavřít obklíčení. To by mělo dát šanci jednotkám za

Vislou. V případě neúspěchu zbývá volný koridor k ústupu na východ.

V případě úspěchu zůstanou německá křídla oddělena a do koridoru uprostřed se mohou vklínit čerstvé síly druhého sledu. Potapov neměl na vybranou. Kdyby nejednal, za týden by byly jeho jednotky přečísleny a obklíčeny. Čas hrál stěžejní roli. Situace byla až příliš dokonalá a nešlo jí odolat.

Heinz „Schnell“ Guderian vtělil své základní poučky do několika jednoduchých a všem důstojníkům pancéřových divizí srozumitelných hesel. Klotzen, nicht Kleckern! Tak znělo nejdůležitější z nich. V duchu blahořečil generálu Lutzovi, který na základě Plánu THOR prosadil myšlenku, že pancéřové a motorizované divize mají operovat samostatně jako koncentrované svazky, jako pěsti na úrovni armád, s jediným velitelstvím na úrovni skupiny armád, jemuž bude velet přímo OKW. Guderiana jímala hrůza z představy, že by nyní jeho panzerdivizion podléhaly velení skupin NORD a MITTE. Formálně byly do stavu těchto skupin zařazeny, ale veliteli obou skupin byli generálové von Leeb a von Rundstedt, oba typičtí pěchotní generálové, zastánci opatrného postupu na celé frontě. Mnichovská válka dala celé této skupině pruských generálů do rukou důrazné argumenty. Třetí TD nedokázala prorazit pěchotě průchod skrze Jeseník a 2. TD byla zničena a zajata pod Brnem právě proto, že neměla podporu pěchoty. Jenže vrchní velení po převratu naštěstí obsadili ofenzivní generálové von Beck a von Reichenau, kteří velmi dobře chápali, jak by asi dopadl pokus zastavit obrovské ruské tankové sbory opatrným postupem na široké frontě.

Večer 8. července již bylo jasné, že pravdu měl Guderian. První a 4. Tsk na severu podle všeho zničily tři sovětské armády a probjovaly se na dohled k Varšavě. Třetí Tsk prorážela cestu pěchotě ve středu fronty a 2. Tsk na jižním křídle pronikla ke

Krakovu. Na jihu byly zničeny nejméně dvě sovětské armády. Nepřítel, jakkoliv byl v početní převaze, byl překvapen, zaskočen a dezorganizován. Bojiště naprosto postrádalo podobu nějakých souvislých front. Pancéřové kolony Guderianových tanků se pohybovaly daleko za liniemi Rusů, řádily v týlu jejich sborů i armád, přerušovaly dopravní trasy, ničily zásobování i štáby a především bránily nepříteli, aby se kdekoliv pokusil seskupit a reorganizovat, zaujmout linie a bojovat jako řádná armáda. Pěchotní generálové museli mít z takového bojiště šok.

Guderian si ovšem byl vědom slabin a nedostatků. Nedostatek secvičovacích manévrů měl vliv na schopnost koordinace větších celků. Výcvik posádek nebyl zdaleka dokončen a mnohé tankové posádky sice znaly nazpaměť všechny pohyby, cviky, úkony, ale jedinkrát si nevystřelily naostro. Silnou stránkou bylo dokonalé spojení a do detailů propracovaná logistika. Celé štáby analytiků vyhodnocovaly bez přestávky informace od postupujících jednotek, od pilotů Luftwaffe a od skupin polského odboje. Bleskurychle byly velitelům čelních formací, sborů i skupin dodávány přesné popisy situace a území, na kterém se pohybovali. Velitelé tak věděli, kde se nachází nepřítel, jaká je průchodnost cest, kde se koncentrují skupiny rudoarmějců k odporu a kde se nacházejí štáby. Stejně informace dostávaly štáby leteckých sborů, a proto mnohdy nebylo ani třeba zvlášť volat na pomoc Luftwaffe, která většinou již sama věděla, co má dělat. Kesselring byl ve vzduchu tím, čím byl Guderian na zemi.

Osmého večer dorazil předvoj 3. TD a po něm celý 6. tankový pluk na hlavní silnici mezi Glovnem a Lovičem. Průzkumný oddíl se vydal na sever a zaznamenal v Loviči nezničený most přes Bzuru, což se zdálo být s podivem. Polské obyvatelstvo zde téměř vůbec nebylo a městečko samo se podobalo dýmající hromadě trosek. Několik vesničanů hlásilo seskupování silnějších ruských jezdeckých formací o deset kilometrů východněji, mezi jižním

přítokem Bzury a Žirardovem. Šlo o lesní oblast bez cest, nevhodnou pro motorizované operace. Z této oblasti nebylo ani průzkumné letectvo schopno získat zpravodajské informace.

Mladý velitel divize generál Model rozhodl, že jeho úkolem je postupovat na sever k Visle, vyčistit údolí Bzury a navázat kontakt s oddíly 1. Tsk u Vyšegrodu (Wyszogródu.) Aby měl krytý pravý bok, přesměroval 5. pluk východněji na Skierniewice. Motocyklový prapor překročil ještě v noci v Loviči Bzuru a zajistil most. V noci došlo k několika menším jezdeckým útokům podniknutým z východu od říčky Ravky. Dokonce byla kulomety a minomety ostřelována kolona na silnici Glovno-Lovič. To připoutalo Modelovu pozornost k východnímu směru. Informoval štáb sboru, ale generál Erlenkamp nebyl přítomen na velitelství v Lodži. Model požádal o ranní letecký průzkum lesní oblasti na východě a o pomoc polské pěchoty, která před 6. červencem bránila Lodž, zůstala ve městě a nyní mohla kryt pravý bok jeho postupu na sever.

Ráno za svítání přikvačila katastrofa. Sovětské tanky vyrazily z maskovaných úkrytů bez úvodní dělostřelecké přípravy a v půl čtvrté převálcovaly německé motocyklisty III. praporu držící předmostí v Loviči. Do pravého boku dlouhé kolony 6. pluku začaly z lesů na východě bušit přímou palbou 45 mm protitankové kanóny. Rusové již věděli, že nejprve musí vyřadit spojovací transportéry SdKfz 251. Terén byl naštěstí dosti suchý a rovný, aby mohl Model vydat rozkaz k rozpuštění kolony a zaujetí bojové formace. K tomu již ale nedošlo. Od Loviče se valily tanky Obuchovovy 26. TD Nikitinova sboru. Ihned po přejezdu Bzury se rozvíjely a obchvacovaly německou kolonu rychleji, než se stačila rozvinout ona. V čele jelo 43 těžkých KV tanků následovaných 165 T-34. Zděšení němečtí tankisté obraceli a prchali z bojiště.

Generál Model strávil noc v Glovnu, téměř 10 km od katastrofy. Ihned po nepříjemném probuzení volal do štábu

5. pluku, ale ten byl vázán souběžným útokem silných jezdeckých formací z okraje pralesa na východě a napaden silnou dělostřelbou polních 122 mm houfnic. Houfnice znamenaly přítomnost pravidelné pěchoty. Kromě jezdců vyjízděly z lesů i lehké tanky a obrněné transportéry plně vyzbrojené jezdecké divize, jejichž 45 mm kanóny na pancíře německých tanků zcela stačily.

Pěchota, tankové formace, hrubé dělostřelectvo a jezdecktvo. Model rychle a instinktivně pochopil, že má proti sobě silné nepřátelské uskupení se značnou palebnou a tankovou silou, takže doporučený recept, vrhnout se kupředu a prorazit, by skončil katastrofálně. Nařídil všem jednotkám stažení na linii Glovno – Ježov a informoval štáb sboru. Generál Erlenkamp stále nebyl k nalezení a spojovací důstojník Modelovi sdělil, že u Opočna byla stejným způsobem napadena i Langermannova 4. TD a zcela chybí spojení s velitelstvím 1. jezdecké divize generála Feldta.

Generál Model byl nadaným důstojníkem, jehož kvality přesahovaly obzor velitele jediné divize. Jakmile byl informován, že byly napadeny všechny divize sboru v širokém půloblouku od Opočna po Bzuru, domyslel si, že jde o široce založený nepřátelský protiútok, který zjevně směřuje k obklíčení celého sboru a k dobytí Lodže. Bylo třeba zaujmout předsunutou linii a znovu se opevnit ve městě. Bylo třeba ihned zapojit polské pěší útvary Armády Poznaň, protože jiná pěchota v oblasti nebyla k dispozici. Na linii musela být dopravena děla, protože linie sestavená z šokovaných a rozprášených tankistů, kterým se podaří uniknout z pekla na severu, dlouho nevydrží. To však nemohl zařídít sám a štáb sboru byl, jak se zdálo, bez Erenkampa neschopný zorientovat se a něco podobného zorganizovat. Model zavolal radistu a nechal se spojit přímo s Guderianovým polním velitelstvím.

Schnell Heinz Guderian se v tuto chvíli nacházel v dobyté Toruni a chystal se někam blíž k Varšavě. Velel z pancéřovaného

skříňového vozu a hodlal být co nejbližší skutečné frontě. Byl nadšencem a fanatikem mobilní války a chtěl její mechanismus precizovat k dokonalosti. Chtěl osobně vysledovat chyby a nedostatky, podchytit neobvyklé situace a zahrnout poznatky do výcvikových programů.

Modelův telefonát jej vystrašil. Krátký pohled na mapu Guderianovi ukázal, že se dopustil kolosální chyby. Věnoval příliš velkou pozornost křídům. V kotli pod Varšavou a jižně od Visly mohli mít Rusové ještě značné síly, a pokud tyto síly nepodlehly zmatku, pokud se dokázaly sjednotit pod schopným velitelem, mohly napáchat velké škody. V nejbližších hodinách mohl být zničen celý XXIV. Msb a obsazena Lodž. Pokud by byly ruské síly v oblasti dostatečně silné, mohly udeřit směrem na jih a zcela narušit slibně se rozvíjející postup 2. Tsk. Ukázalo by se, že generálové Rundstedtovy skupiny měli pravdu, že Guderian je hazardér a žádná nová taktika neexistuje, neboť všechny útoky podnikané bez důkladného krytí křídel jsou sebevražedné.

Guderian volal na velitelství 3. Tsk a dozvěděl se, že Erenkamp sedí již druhý den právě zde v Olešnici, u Bayerleina. Guderian rudý vzteky okamžitě Erenkampa zbavil velení a velitelem XXIV. sboru jmenoval mladého Modela, který kromě toho, že byl rychlý a schopný, měl jistý velitelský instinkt a nezapomínal na hlavní zásadu: Velitel musí velet zpředu, z fronty. Přikázal, aby se XLVII. Msb zastavil v oblasti Kališe, dokud se nevyjasní situace a nebude zřejmé, jak velký je rozsah ruského protiútoků. Pro XLVI. Msb vydal příkaz stočit se čelem na Kielce a udeřit na oblast konfliktu z jihu. Poté kontaktoval velitelství LVI. Msb přímo v Toruni a instruoval von Mansteina, aby se pokusil proniknout na jih, přes Vislu a napadnout ruskou ofenzívu ze severozápadního směru. To vše ale mohlo trvat ještě celé dny. Guderian svěřil Modelovi velení nad celou oblastí a pověřil jej obranou Lodže. Tím mu dal pravomoc jednat s velitelem polské Armády Lodž generálem

Rómmelem. V okolí Lodže se nacházely poslední dvě bojeschopné divize operační skupiny Radom, 10. a 28. PD, doplněné o mužstvo ostatních jednotek rozprášených na ústupu od Visly. Model tím ale mohl získat alespoň nějakou pěchotu a také dělostřelectvo k postavení zadržovací linie před městem.

Guderian se ihned spojil s velitelem II. Fliegerkorpsu generálem Lörzerem a informoval jej o krizi na Bzuře. Za několik desítek minut nato startovaly stuky střemhlavé eskadry č. 77, aby pomohly zastavit hlavní nápor sovětských tanků a aby Modelově linii nahrazovaly dělostřelectvo. Pak Guderian svolal štáb a zkoumal možnosti, které mu nabízelo bojiště. Bylo jisté, že von Manstein se ze severu pravděpodobně neprobije za Vislu včas, aby zachránil město a Modelův sbor. Musel nejprve přeskupit své jednotky, ženoucí se po severním břehu na Varšavu. Lemelsen na jihu se nacházel teprve někde u Jedřejova (Jedrzejówa), a i kdyby se nesetkal s větším odporem, bude potřebovat alespoň dva dny, než bude moci účinně zasáhnout. Operační důstojník podotkl, že v oblasti se pravděpodobně nacházejí zbytky motorizovaných sborů sovětské 13. armády, které pronikly na jižní břeh Visly. Jižně pod Varšavou se musela nacházet ještě celá 5. armáda a její velitel Potapov pravděpodobně celé operaci velí. Erlenkampův sbor v prvních dvou dnech útoku rozbil jeden ruský mechanizovaný sbor u Lodže, ale musely tu být ještě nejméně dva. Jeden příslušný 5. armádě a jeden, který nyní útočil ze severu. Kromě toho zřejmě nějaké jezdecké divize a nejméně další tři střelecké sbory, možná i další jednotky, které dorazily z východu. Rozvědka nedokázala podat žádné podstatné informace z odposlechu, protože generál Potapov striktně zakázal používání radiostanic.

Po poledni byl Guderian informován o tom, že od Kutna na Lečicu (Leczyczu) útočí další sovětská tanková divize a mezi Kutnem a Lovcičem (Lowiczem) postupuje motorizovaná divize.

Tedy šlo skutečně o celý sbor. U Kutna narazili ruští tankisté na polskou 39. pěší divizi generála Olbrychta, která se snažila co nejrychleji dospět na Bzuru a byla předvojem polské záložní Armády Poznaň. To byla první povzbudivá zpráva, neboť Armáda Poznaň disponovala pěti pěšími divizemi, z nichž se během dalšího dne mohly do bojů zapojit nejméně tři.

Noc z 9. na 10. července byla pro generála Modela a jeho muže zoufalá. Od Tomašova, z jihovýchodu, se vracely zbytky rozbité 4. TD a z 6. pluku 3. TD na pláních u Loviče zbylo jen velmi málo. Z mnoha tankistů se stala pěchota, nebo dělostřelectvo. Byla zde k dispozici polská technika armády Lodž, původně již určená k obraně města, a byla k dispozici technika rozbitého IX. Msb generála Rokossovského, včetně munice. Sovětské tanky opuštěné posádkami mohly i bez paliva sloužit jako základ obranných bodů. K ránu bylo zřejmé, že improvizovaná linie u Glovna a Ježova dlouho nevydrží. Model čekal na rozbřesk jako na smilování, neboť úsvit znamenal částečnou úlevu, díky přítomnosti Luftwaffe. Navíc byl varován, že další ruská tanková divize postupuje od Kolna a snaží se odříznout město i se zbytkem jeho sboru.

Dopoledne 10. července narazil Lemelsenův XLVI. Msb na silnou obranu Kielců a zastavil se. Kolem poledne pronikla sovětská 38. TD od Kutna do Poddebic a rozprášila Olbrychtovu 39. polskou PD. Od této chvíle měla pravý bok krytý tokem řeky Varty a ruské tanky se hrnuly k jihu, aby odřízly město. Jejich řady sice silně prořídly díky soustředěným útokům Luftwaffe, ale v noci mohli Sověti svůj záměr uskutečnit. Polské Armádě Poznaň mohlo trvat ještě celý další den, než podstatná část jejích sil překoná tok Varty a rozvine se.

Ve dvě hodiny odpoledne se Guderian náhle osobně zjevil na velitelství Kempfova XLVII. Msb v Kališi a začal jednat. Na jeho přímý rozkaz se 10. TD generála Schaala a 60. MD generála

Eberhardta měly dvěma proudy vrhnout na východ, překonat Vartu a udeřit do boku jižně postupující 38. ruské TD. Večer hlásil von Manstein, že se 8. TD podařilo u Plocku překonat odpor sovětské 108. PD a „přes psí kosti“ postupuje na jih směrem na Lovič, na těžiště severního Nikitinova úderu. Této noci Rusové prolomili předsunuté polské a německé linie generála Modela u Głowna a Ježova a boj se přenesl až na předměstí Lodže. To byl vrcholný úspěch Potapovovy protiofenzívy na řece Bzuře. Ráno 12. července byla na východním břehu Varty zničena 38. sovětská TD a ještě dopoledne téhož dne dosáhlo čelo 8. lužické TD generála Brandenberga trosek Lovce na Bzuře. Na severozápad od Lodže zůstala odříznuta sovětská 210. MD. Večer začala přes Vartu proudit do města čerstvá polská pěchota. Toho dne von Lemelsen prolomil a částečně obešel Pavlovovu obrannou linii u Kielců, ale byl zastaven v kopcovitém terénu o pouhých 10 km dále a přinucen počkat na pěchotu.

Skončila krize na řece Bzuře. Potapov byl příliš dobrým generálem, než aby pokračoval v útočných operacích. Ztratil jednu tankovou, jednu motorizovanou a jednu střeleckou divizi, napospas nepříteli musel ponechat obě výsadkové brigády generála Židova. Jeho jednotky vyklidily prostor mezi Lodží a Vislou a zaujaly novou, lépe bránitelnou linii na řece Pilici a v Kampinoském pralese, čímž dále blokovaly jižní a západní přístupy k Varšavě. Přesto mohl Potapov považovat svou akci za lokálně omezený, ale významný úspěch. Již dva dny po šokujícím a drtivém nástupu německých tankových kleští se sovětským vojákům podařilo takřka zničit dvě tankové a jednu jezdeckou divizi. Další motorizovaný německý sbor ztratil mnoho techniky při marných pokusech prorazit u Kielců a dále ve směru na Radom. Především, a to si Guderian uvědomoval se vši naléhavostí, byla touto bitvou zastavena celá 3. tanková skupina a byla vyřazena z dalšího podílu na grandiózním klešťovém

obchvatu Operace THOR. Její zbytky mohly nyní nanejvýš podporovat přicházející pěchotu v obkličování a likvidaci Potapovovy armády, ale sbor jako celek přestal být schopný útočných operací. Guderian si naléhavě uvědomoval, že celý úspěch jeho taktiky nespočívá v kvalitě tanků, na množství techniky a mužů, dokonce ani na úrovni výcviku, ale na jediném klíčovém faktoru a tím je pohyb. Neustávající hybný moment ve směru vpřed. Jakmile je tanková formace zastavena, ztratí hybný moment a je přinucena k běžnému boji, narůstají ztráty přímo dramaticky, vytrácí se i duch a smysl existence jeho útvarů. Guderian dostal jen o pár týdnů později příležitost dokázat, že si z krize na Bzuře uměl vzít poučení.

11.-13. červenec 1942 – Moskva

Bylo až k nevíře, že nikoho v sovětském vedení doposud nenapadlo oficiálně oznámit lidu vstup SSSR do válečného stavu s Německou říší. Novináři si bez příkazu Informbyra nedovolili vypustit jediný náznak této skutečnosti, jakkoliv měli jistě své informace a stačilo zvednout telefon a zavolat známému do Minska či Vilnius, aby člověk zjistil, že na tato města dopadají německé bomby. Stalinovi se evidentně nechtělo předstoupit před mikrofony a přiznat, že asi tak milion rodin má odepsat své syny a otce, protože Němci podnikají jakousi operaci na odpoutání pozornosti. Také hlasatel Jurij Levitan pomalu přestal hřímát z amplionů v celé zemi o tom, že nastal vítězný pochod za osvobození proletariátu celého světa, aby později nemusel vysvětlovat, že již pouhé vykročení stálo Rudou armádu celé dva fronty za první měsíc bojů. Molotov sám před mikrofony předstoupit chtěl, ale nemohl se opřít o žádné oficiální vyhlášení

války a nic jiného mu nepříslušelo komentovat. Být ministrem zahraničí SSSR již stejně ztratilo význam. Diplomacie skončila, a to definitivně a navždy. Konec všech her. Buďto jim namísto vysvětlování zakroutíme krkem, nebo oni totéž udělají nám a nebudou k tomu žádná vysvětlení požadovat. Zatýkáni a vyvražďování diplomatických a obchodních zástupců i s jejich rodinami již v případě Španělské sovětské republiky předznamenalo, že nastal čas zcela nového typu mezinárodních vztahů, takového, který s žádnými vztahy do budoucna již nepočítá, žádné vyjednávání a manévrování neplánuje.

Stavka vydávala chaotické příkazy. Stalin zasahoval smršti nařízení, která měla málo co společného s válkou, nejvíce se k ústřednímu tématu těchto dnů přiblížil tehdy, kdy zbavil Golikova velení GRU. Oba centrální fronty se rozpadaly. V noci na desátého přišla zpráva, že německé tanky obsadily Sandoměř a u Annopolu přecházejí na východní břeh Visly. Ve stejnou dobu jiné německé tanky projely Lukovem, což znamenalo, že se čela obou pancéřových klesťů nachází jeden den postupu od Lublinu, kde se pravděpodobně spojí a nikdo tomu nedokáže zabránit. Tím bude zcela odříznuta a ze všech stran obklíčena skupina 4. a 5. armády. Guderianovy generály ani nenapadlo překonávat polní linie Vlasovových a Remizovových armád u Řešova. Motorizované formace projely pohodlně nehájeným údolím Visly, a jakmile dosáhly Sandoměře, napadly severní křídlo této linie, načež vyrazily po březích Sanu k jihovýchodu, přímo do týlu těchto armád. Jediný pohled na mapu Pavlovovi napověděl, že může odepsat další čtyři armády. Teprve o několik dnů později se v Moskvě dozvěděli o protiútoky generála Potapova a o bitvě na Bzuře. Stalin dal konečně pokyn, aby byl oznámen fakt vypuknutí války s Německou říší, a sovětská propaganda vyrobila z lokální krize na Bzuře stěžejní bitvu počátku této vítězné války. Stalin

vydal rozkaz, aby byl Potapov za každou cenu evakuován do týlu a vyznamenán Řádem Hrdiny SSSR.

Ze řetězu se zcela utrhl maršál Kulik, Stalinův „odborník“ přes dělostřelectvo. Oblékl si leteckou kombinézu, koženou kazajku, čepici a brýle, takže sice vyhlížel jako Hermann Göring za času legendární perutě Rudého barona, ovšem s postavou tlustého Göringa z mnichovské krize. Letadlem se bez rozkazu a na vlastní pěst vydal do Přemyšlu, kam se mu díky noční tmě podařilo dorazit bez sestřelení. Zde, přímo na velitelství frontu, působil úděsný zmatek. Všem nařídil, aby si odpárali výložky, spálili osobní dokumenty a převlékli se do rolnických šatů. Sám šel příkladem a spálil jak svoji maršálskou uniformu, tak i leteckou kombinézu. Poté zorganizoval odjezd celého štábu do Lvova na žebříňácích. Mezitím sám Stalin vyslal Vorošilova, aby letěl na jih a našel jejich starého kumpána Kulika, nyní maskovaného za muzíka.

V noci se Beria pohádal s Pavlovem, který se ohradil proti jeho zasahování do ryze vojenských rozhodnutí. Stalin vybuchl:

– Co je to za generální štáb? Co je to za náčelníka štábu, který od prvního dne války nemá spojení se svými vojáky? Nikoho nezastupuje a nikomu nevelí!

Pavlov se zhroutil. Odešel beze slova do sousední místnosti a sdělil Poskrebyšovovi, že mu už nezbývá jiné řešení, než aby se zastřelil. Poté začal kontrolovat zásobník pistole. Molotov se za Pavlovem vydal a dobrou půlhodinu mu domlouval.

Krátce poté, již nad ránem, přišla poslední rána. Stalin vztekle rázující po Ugolku zvedl telefon, v němž se jeho pozornosti dožadoval Timošenko. Poslouchal a zvolna bledl. V jednu chvíli se dokonce zakymácel. Poté beze slova položil sluchátko na stůl a opustil místnost. Poskrebyšev šel k oknu a zahlédl svého pána a velitele nasedat do packardu. Šapošnikov ihned přešel ke stolu a zvedl položené sluchátko.

– Zde Šapošnikov. Soudruh Stalin právě opustil Kreml a někam odejel. Byl bledý jako křída. Co jste mu, Semjone, propána řekl?

– Co? Oznamil jsem mu výsledek jedné průzkumné výsadekové operace.

– Jaký výsledek? Co je to za operaci?

– Zřejmě nečekaný. Pokud jste se, soudruhu generále, také bál těch strašných tankových formací Wehrmachtu na Němenu a v Rumunsku, tak na to zapomeňte. Naši výsadekáři v noci u Tylže zjistili, že jde o makety. Samé gumové a plátěné makety. Ani jeden skutečný pancíř. Rozumíte tomu? Žádná širší varianta Fall THOR se nechystá a nikdy nechystala. Proti Jižnímu a Severozápadnímu frontu stojí jen zakopaní pěšáci. A naše útočné sbory si dělají do kalhot ve strachu, kdy na ně skočí tisíce gumových německých tanků. Co nasadili v Polsku, je všechno, co mají na kolech a pásech. Čtvrt milionu našich vojáků se třemi tisíci tanky nečinně stojí v Litvě. Stejná síla nám zahálí u Oděsy. Oni zatím zlikvidovali šest našich armád a nejméně další dvě právě obklíčují. Pavlov měl pravdu. Nemají sílu na větší operaci, než je ta, kterou provedli. Existuje jen užší varianta, všechno ostatní je bluf.

Šapošnikov pochopil ihned. Stalinovo lpění na širší variantě německého útoku umožnilo Guderianovi a jeho tankovým psům nerušeně útočit v Polsku. Záda jim v Prusku krylo jen to, že se Stalin nechal napálit. Velitel Severozápadního frontu generál Kuzněcov má k dispozici tři kompletní armády a dvě další se dotahují. V cestě na Königsberg mu stály sotva dvě německé armády složené kompletně jen z pěších divizí, z čehož jedna bude muset nyní následovat ve stopách německých tanků dolů k Brestu a Varšavě, aby pěchotou uzavřela obklíčení. Vůbec nemuselo být zničeno a obklíčeno osm sovětských armád. Jejich zničení bylo omluvitelné jen za předpokladu, že by existovalo větší nebezpečí na křídlech. Jenže neexistovalo. Kdyby Kuzněcov ihned šestého udeřil na Baltu k západu, dostal by se do zad německých

tankovým skupinám, a Wehrmacht by naopak přišel o celé severní křídlo. Jistě, utrpěli by ztráty na propracovaných obranných liniích východního Pruska, ale Guderianovy tanky by se musely vrátit a nedokázaly by dokončit obklíčení. Některé sovětské armády z Polska by byly zachráněny. Touhle dobou by se už Stalin naparoval do rozhlasu. Takhle vše padá na jeho hlavu. Ano, je všemocným rudým diktátorem, ale ne nedotknutelným. Úspěšnému carovi se všichni klaní a bojaři pro něho mučí a ždímají poddané, zabíjejí se kvůli němu navzájem. Neúspěšného cara však zabijí sami bojaři. A nejvíc nebezpeční mu budou právě ti, kteří mu kývali a udržovali jej v bludu. Velký Josif to ví...

~

Stalin se do večera již neobjevil. Nepřišel do Kremľu ani dalšího dne. Vše jako by se zastavilo. Nikdo nebyl schopen učinit samostatné rozhodnutí, ani v rámci vlastního úřadu, aniž by mu ho schválil Stalin. Hospodář, který strávil za stolem desítky hodin a samojediny rozhodoval o tisících detailech a drobnostech, chyběl. Jako by uprostřed Kremľu zela kilometrová propast, přes kterou se nikdo nedokázal přenést. Nikdo si netroufal nic podepsat. Co kdyby se objevil a začal srážet hlavy? Plně se projevilo vakuum moci a všude pobíhali pilní mravenci, kteří neznali cíl svého úsilí. Netušili, zač mohou být pochváleni a zač zastřeleni. Chod celé vlády se zastavil, zatímco Wehrmacht obklíčoval více než dva miliony elitních sovětských vojáků.

– Nejel na frontu? strachoval se Kaganovič.

Molotov se pokusil volat do Kunceva, ale Poskrebyšev s Vasikem zapírali, že by byl Stalin přítomen. Z Ugolku hlásil vedoucí sekretariátu, že soudruh Stalin zde není a pravděpodobně již nebude. Konečně se Beriovi podařilo ověřit informaci, že Stalin přece jen v Kuncevu je. Zdroj hlásil, že Hospodář zřejmě prožívá

hlubokou depresi a celý personál je strachem bez sebe. Stalin již druhý den nejí, nikoho nepřijímá a vypnul telefon ve svém bytě. V noci nespál, dokonce se ani nevysvlékl. K ránu bezcílně bloudil parkem okolo dači. S nikým zatím nepromluvil ani slovo a Vasikův zástupce generálmajor Rumjancev měl dojem, že Stalin přítomnost ostatních vůbec nevnímá, jen občas prázdňým pohledem zírání na osoby, které potká, a poté beze slova odchází.

– I on je jen člověk, poznamenal Molotov.

– Zná dějiny, ušklíbl se Beria. – Víte, jak se stále srovnává s Ivanem Hrozným. A ten se také jednou vzdal moci a na vše rezignoval. Později se ukázalo, že to bylo jen na půl doopravdy. Propadal depresím, ale ve skutečnosti ho zajímalo, zda jsou mu bojaři věrní.

Když se Stalin neobjevil ani třináctého, navrhl Beria sestavit Výbor státní obrany, jakýsi nový válečný kabinet s omezeným členstvím a mimořádnými pravomocemi, v jehož čele by ovšem samozřejmě stál Stalin. Členy kabinetu měli být Beria, Molotov, Malenkov a Vorošilov. Molotov okamžitě pochopil Berijův záměr. On a Malenkov nebyli ještě ani řádnými členy politbyra a takto by přeskočili postup a vyloučili by i veškerou konkurenci. Když se takto ustavený kabinet sešel, panovala shoda v tom, že bez Stalina se neobejdou, jakkoliv nyní dostali příležitost jej svrhnout. Rozhořela se válka, která mohla vést k dobytí světa stejně dobře jako k zániku Sovětského svazu. Jméno Stalin bylo pro všechny lid velkou silou a motivací. Bez Stalina to nešlo. Molotov navrhl, vypravit se do Kunceva.

Kolem poledne dorazili na místo a Poskrebyšev, sám nyní bledý a vystrašený, je uvedl do ponurého tmavozeleného domu v borovém lese. Stalin seděl v malé jídelně, netečný, se ztrhanými rysy. Když viděl vcházet bojarskou suitu, ztuhl a v jeho očích se na okamžik objevil záblesk strachu. Pokud bylo jeho zmizení záměrem, hrál v této chvíli velmi vysokou hru. Věděl, že je sám

a jediný zodpovědný za debakl obou frontů v Polsku. On jediný uvěřil v širší variantu německého plánu a odmítl reagovat včas na nebezpečí. Byl varován Pavlovem a armádními představiteli a odmítl to varování. Nebyl zde nikdo, na koho by mohl přenést odpovědnost. Mohli jej zastřelit na místě a prošlo by jim to.

– Velký Lenin už není, řekl chraptivě. Lenin založil stát a my jsme ho prosráli. Nemůžu být vůdcem. Kdyby nás Lenin viděl... zadrhl v pohnutí. Pak se zarazil a zkoumavě si své návštěvníky změřil. – Proč jste přišli?

Beria si překvapeně uvědomil, že Stalin skutečně očekává cokoliv. I to nejhorší.

V tuto chvíli nic nehrál. Nakonec předstoupil Molotov.³⁰

– Děkujeme vám za vaši upřímnost, ale ubezpečuji vás, že kdyby se mě nějaký hlupák teď pokusil štvát proti vám, pak ať ho vezme čert. Vraťte se do práce. My vás potřebujeme.

– Ano, pronesl melancholicky Stalin. – Ale rozmyslete si to. Mohu dovést zemi k vítězství? Po takové porážce?

– Věřím, že vyslovuji jednohlasný názor, předstoupil Vorošilov. – Nikdo nemá v této chvíli větší cenu.

– Právilno, dodal Berija.

Molotov Stalinovi vysvětlil vytvoření nového Výboru státní obrany i to, že v čele má stát on, Stalin. Jinými slovy: Stalin bude velet a odpovědnost padne na kolektivní orgán.

– Dobrá, souhlasil Vožd' po chvíli uvažování. – Je asi mým osudem být pro národ symbolem.

Pak ale ožil a ihned začal rozdělovat funkce a pravomoci. Odvolat z fronty Mikojana a svěřit mu dodávky zbraní. Je pragmatik a bude si vědět rady. Povolat i Malenkova a svěřit mu letadla. Molotov se postará o tanky a ještě někoho na výzbroj.

³⁰ Molotovova milovaná žena Polina se od počátku války nacházela ve vězení NKVD.

Stalin ožil a znovu se chopil otěží. Přežil svůj nejhorší omyl a mohl předpokládat, že tím je vše vyřízeno. Nikdo se k tomu nebude vracet. Dva až tři miliony ztracených vojáků nic neznamenají v poměrech Sovětského svazu. Ty, kdo tu před ním stáli, mohl považovat za prověřené, alespoň pro dobu krize. Ale viděli velkého cara ve chvílích slabosti a to se neodpouští. Mělo to alespoň jeden praktický význam. Porážce se mohlo konečně začít říkat porážka, i když pochopitelně nikoliv veřejně.

11. červenec 1942 - Plzeň

Štábní kapitán Miki Kindl byl Čechoameričanem z Chicaga a tomuto faktu z větší části vděčil za to, že právě neryje nosem brázdu do písku některé pláže na Luzonu nebo na Nové Guinei. Válka v Tichomoří zuřila naplno a každým dnem pohlcovala životy stovek mladých Američanů. Mikiho odeslali přesně na opačnou stranu světa, přes klidný a bezpečný Atlantik do Evropy. Za místo a úkol působit jako vojenský pozorovatel při štábu jedné z Guderianových tankových skupin vděčil jednak svým obchodním kontaktům, za druhé svému původu a dobré znalosti češtiny i němčiny. Hlavní velitelství branných sil USA odesílalo v posledních týdnech desítky štábních důstojníků v rolích pozorovatelů k různým evropským armádám, také k těm, které doposud zachovávaly neutralitu, ale dalo se předpokládat, že jim dlouho nevydrží. Téměř až do Norimberku cestoval s majorem Szilardem a s celou skupinou důstojníků maďarského původu, kteří pokračovali přes Vídeň do Budapešti. S nimi jela i skupina kapitána Blagotice směřující do Záhřebu a do Bělehradu. Sám Kindl nebyl šéfem, ale jen členem „německé“ skupiny plukovníka Johna Primase, jehož jméno původně, bezpochyby o generaci

dříve, znělo: Primáš. Skupina cestovala přes přístav v italském Janově, protože přes bolševickou Paříž nyní cestovat nešlo, a směřovala dále přes Švýcarsko na Mnichov a na Berlín. Miki Kindl již na lodi objevil v „československé“ skupině poručíka Johna Paska, který cestoval s plukovníkem McFarellem do Prahy a dostal povolení navštívit příbuzné svého dědečka žijící v Plzni. V Plzni žila také rodina Kindlova strýce z otcovy strany a další příbuzní. Kindl dostal třídenní volno a v Mnichově se spolu s Paskem oddělil od ostatních členů své mise. V době, kdy na severu v Polsku zuřila bitva na Bzuře, tedy 9. července, dorazil vlak s oběma americkými důstojníky k západním předměstím Plzně. Oba se narodili již v nové vlasti a rodné město svých předků nikdy neviděli.

Škodovka se rozrůstala ohromujícím tempem a vlak projížděl téměř pět minut mezi jejími halami a komíny, pod různými mosty a ocelovými lávkami. Všude se rozvíjely vějíře dalších kolejíšť, po kterých šíbovaly nákladní vagony plné obrovských odlitků, spon a okují. Velké jeřáby nabíraly krabími klepety hromady šrotu a kamsi je přenášely Podél stěn nových hal a na betonových odstavných plochách ležely dlouhé dělové hlavně nejrůznějších ráží, vršily se zde pancéřové plechy a hrubé odlitky tankových věží. Všude popojížděla nákladní auta a ulicemi ocelového města proudily zástupy dělníků v montérkách, úředníků s deskami a aktovkami. Do vagonu pronikal ostrý železitý a sirnatý pach. Při průjezdu Německem příliš vojenských aktivit nespátřili. Plzeňská zbrojovka pro ně byla prvním hrozivým příznakem, že se blíží do míst, kde kraluje válka.

Kapitán Miki Kindl vystoupil na druhý peron velkého nádraží, které neslo jméno prezidenta Willsona, což jej nemálo udivilo. Připadalo mu legrační, že by se hlavní nádraží, například v Bostonu, jmenovalo Masaryk station.

– Nevíš, kdo tohle nádraží postavil? zeptal se Paska.

– Jo, děda odsud odjížděl do války ve čtrnáctém. Postavili ho Plzeňáci, ale platil to císař. Taky se po něm jmenovalo. Hauptbahnhof kaiser Franz Josef I. Ale Češi pak na něj byli naštvaní, kvůli té válce.

– Tak ho přejmenovali? Ale proč? Aby si lidi mysleli, že ho postavil Willson? Když někdo něco dobrého postavil nebo zaplatil, tak to prostě je jeho zásluha, i kdyby pak někde jinde udělal něco špatného... To je, jako kdyby Francouzi zbourali Napoleonovu sochu.

– To je tu normální, pokrčil Pasek rameny. – Jsou malej národ, tak lezou do zadku každému, kdo jim zrovna může nějak prospět. Kdyby je obsadili bolševici, bude to Stalinovo nádraží nebo Marxovo...

Češi byli opravdu podivní lidé. Národ s půl druhého tisíce let dlouhou doloženou historií a ulice a nádraží pojmenovává po cizích prezidentech, jako by neměl své vlastní hrdiny.

Poručík Pasek se rozloučil a vydal se kamsi k severnímu okraji města. Měl delší volno než Kindl a nebylo pravděpodobné, že by se ještě setkali.

Kindelichtovi bydleli v bloku nejstarší městské zástavby, v nesmírně starých domech, jejichž základy nesly ještě stopy středověku a jejichž sklepení sahala tři patra do hloubky. Přímo vedle kasáren a naproti synagoze, která měla být údajně třetí největší synagogou na světě. Přitom v Plzni nezůstávalo více jak čtyřicet židovských rodin. Kapitán Kindl byl dobrým a cvičeným pozorovatelem. Necelý kilometr z nádraží se prošel pěšky a všímal si lidí i obchodů. Velmi záhy dospěl k závěru, že Plzeňané jsou vesměs bohatí lidé. I na tomto malém úseku potkal tři četnické hlídky, viděl, jak se policisté zdraví s procházejícími lidmi, a usoudil, že mají přiděleny stálé rajóny k neustálému hlídkování. Město působilo bezpečným dojmem.

Nejprve se musel jít ohlásit do kasáren 35. pěšího pluku. Očekával standardní kasárna, ale budova z roku 1826 jej překvapila. Pravidelné útvary zde již nebyly, jen nejrůznější teritoriální velitelství a odvodní kanceláře. Vlastně šlo o jakýsi vojenský úřad. Kindla ohromil vzhled budovy. Šlo o velký uzavřený obdélník, v podstatě o jediný dům s nádvořím uprostřed. Byl čerstvě opravený. Vnitřní nádvoří obklopovala balustráda a třípatrová promenáda s velkými obloukovými okny bez skel. Na každém, z nespočetných bělostných oblouků byl v pestrých barvách vyobrazen voják v historické uniformě a nad obloukem znak města, kde byla svedena ta či ona bitva. S úžasem hleděl na první oblouk v přízemí, který nesl letopočet 1683 a znak města Vídně. Nebylo pochyb. Zdejší pluk měl bojovou tradici začínající historickou porážkou Turků u Vídně. V celých Spojených státech neexistovala srovnatelná jednotka. Proč se plzeňské nádraží nejmenuje po některém ze slavných velitelů téhle jednotky? Mají tu vůbec nějakou jezdeckou sochu?

Jakmile si kapitán Kindl vyřídil nezbytné formality, obdržel také volný vstup do rozsáhlých muzejních prostor, které zaujímaly celou třetinu objektu. Již deset metrů od vchodu nevydržel a vytáhl fotoaparát. Jakýsi službu konající poručík v bělostné uniformě granátníka z roku 1866 jej ubezpečil, že není třeba fotografovat, neboť návštěvník si může vybrat z celé hromady fotografií a prospektů, navíc obdrží velkou, bohatě ilustrovanou a odborníky zpracovanou historii pluku nazvanou Hoši jako květ. Jen tato kniha měla přes 400 stran a poručík, který dělal průvodce, odmítl převzít byt jen jedinou korunu. Vše bylo zdarma, což Američana Mikiho Kindla kdesi uvnitř nesmírně rozčilovalo. V duchu počítal, kolik by musel vynést prodej byt jen tisíce výtisků takové knihy. Nedovedl si představit návštěvníka, který by si ji nekoupil. Nakonec ohromeně procházel mezi stoly s plastickými modely krajiny a velkých i slavných bitev pluku. Ve

vitřínách mohl zahlédnout zbraně a uniformy, číst příběhy vojáků a hrdinů této jednotky. Poručík, který jej doprovázel, potvrdil, že čísla skutečně souhlasí, že plzeňští Pětatřicátníci za 260 let své existence prodělali 82 válečných tažení, účastnili se 63 velkých bitev a 102 menších srážek, 84 bojů o pevnosti a naposledy před pouhými třemi roky ubránili pásmo opevnění v oblasti Taus (Domažlic) a Kdyně proti nástupu celé pěší divize Wehrmachtu. A byli úspěšní. Poručík odvedl kapitána ještě do honosné důstojnické jídelny, po jejíchž stěnách také visely trofejní zbraně, a nechal si od něho zapsat do návštěvní knihy.

Sobotní večer padl na obřadní uvítání syna starého rodu Kindelichtů, který se poprvé ocitl ve staré vlasti. V neděli byl slavnostně oblečenou rodinou provázen po městě. Ochutnal slavné plzeňské pivo přímo od zdroje a v parku u řeky vyslechl promenádní koncert zdejší vojenské hudby, přičemž musel uznat, že některé oblíbené vojenské šlágry které si zpívali američtí námořní pěšáci vylodující se na ostrovech v dalekém Pacifiku a které šířil dixilend Glenna Millera, zřejmě opravdu pocházejí odsud, z Čech, nebo dokonce z Německa. Modlil se v neskutečně velké synagoze s neuvěřitelně dokonalou akustikou. Postupně byl upozorňován na některé místní zvyklosti, které bral na vědomí, ale ani zbla jim neporozuměl.

Nejvíce zaskočený se cítil večer, kdy došlo konečně na obchod. Hlavním posláním Mikiho Kindla ve střední Evropě bylo prosazování zájmů jisté obchodní korporace, která budovala po Americe řetězce velkých obchodních domů. Mapoval terén a hledal místní kontakty, proto se obrátil zejména na vlastní rodinu, která byla na Plzeňsku již obchodně aktivně zapojená a zavedená. Vysvětloval příbuzným výhody velkého nákupního centra, supermarketu, vlastně celé obří zastřešené tržnice, v níž může zákazník nakoupit vše, nač si jen vzpomene. Od salámů až po boty a šaty, jízdní kolo stejně jako čerstvý chléb, knihy

i zmrzlinu a čerstvého lososa. Na jednom místě je možno nakoupit zahradnické potřeby i ledničku, podle katalogu si objednat automobil, nebo se jen tak posadit s rodinou do bistra a dát si rychlé občerstvení, kávu a zákusek, zajít si do malého kina na film, odložit děti do hlídané herny a v klidu s odborníky probrat nejnovější systémy vytápění či si objednat auto, které celý nákup odveze až do domu.

Miki předkládal překvapené rodině tištěné prospekty s fotografiemi takových center v Chicagu, v New Yorku i na západním pobřeží. V Utahu vyrůstala taková centra dokonce i u dálnic v poušti. A prosperovala. Zde strýc jen záporně vrtěl hlavou.

– Proč ne? zoufal si Miki. – Nebuďte konzervativní. Tohle je pokrok, to je budoucnost. Lidé tu mají peníze a nakupují. Viděl jsem to. Víím, že bychom my ani vy na takovém projektu neprodělali. Plzeň by byla jedním z prvních měst Evropy, které by mělo nový supermarket.

– Počkej a poslouchej, brzdil ho strýc. – Čechy nejsou Amerika a Plzeň je v podstatě stále vesnice, i když tu žije a pracuje skoro na dvě stě tisíc lidí.

– Dvě stě tisíc lidí! vykřikl zoufale Miki.

– Ano, ale přesto je to jen vesnice s tramvají. Nejde o to, že by lidé neměli rádi novoty. Jde o tu vesnici. Zdejší lidé stále přemýšlí jako obec, jako společenství a jde jim o společný prospěch. A neboj se, že nedovedou počítat. Kolik bys zaměstnal v takovém supermarketu zaměstnanců?

– Stovku. Více není zapotřebí. A stačilo by to pro polovinu města.

– Ale tisícovku malých obchodníků by to přivedlo k bankrotu, oponoval strýc.

– No a? nechápal Miki. – To je přece byznys. Byli bychom levnější a dostupnější. Přinesli bychom lepší služby.

– Jenže obec uvažuje jinak. Tisíc malých obchodníků, to znamená dva nebo tři tisíce lidí bez práce. Měli bychom větší zisk než tihle malí hokynáři, to ano, ale ten zisk by byl odváděn pryč ze země a z města. Rozumíš? Lidé by utráceli peníze a většina z těch peněz by zmizela z města. Když je utratí u malých obchodníků, ti je zase utratí tady ve městě. Mají menší zisky, protože platí více zaměstnanců, ale ti zaměstnanci zase utrací své mzdy tady ve městě a tak peníze obíhají doma. Je menší nezaměstnanost. Je to jako s lučným potokem, který protéká složitými zákruty a meandry krajinou, voda se do něho z krajiny pomalu odčerpává, ale krajina kolem zůstává vlhká a úrodná. Ty navrhuješ něco, jako by bylo vybudovat kamenné koryto, kterým voda rychle odečte někam do moře. Ano, ty bys jako byznysmen měl potom více té vody v nějaké cisterně v bance, ale krajinu kolem by to proměnilo v suchopár. To oni nepřipustí. To už tu zkoušeli jináci obchodníci. Kdysi Italové a po nich i my sami. Na konci minulého století nás proto málem vyhnali. Naše předky muselo bránit vojsko. Zapalovali nám domy a házeli kameny do oken. Tohle je jeden z důvodů, proč nám nic nehrozí v Americe, ale tady, v Německu, v Polsku, ve Francii i v Rusku se nás bojí a podezřívají nás. Protože máme takové nápady. Něco takového si tady vůbec nemůžeme dovolit. V Americe je to jedno. Lidé tam nebydlí na jednom místě dlouho, stěhují se za prací a za výdělkem, nevytváří trvalá společenství. Tady bydlí lidé v domech vedle sebe čtyři až šest generací v průměru.

– To není všechno, připojil se bratranec Amos. – Tady spolu nesmírně ostře soupeří politické strany. Je tu mnoho politických stran a strany znovu vytváří něco jako velké rodiny. Není výjimkou, že stařena o holi, která je členkou sociálnědemokratické strany, jezdí pro brambory do krámku přes půl města, protože je to krámek sociálního demokrata. Rozumíš? Když už musí utratit peníze, utratí je tak, aby zůstaly v rodině, ve straně, ve městě,

v obci. Kdybys chtěl stavět dům, neprodají ti pozemek, pokud nejsi členem jejich politické strany, pokud nezadáš stavbu firmě, kterou vlastní člen strany, a tak pořád dokola. Chápeš?

Miki Kindl jen těžko a pomalu chápal, jak moc se od Ameriky liší svět, v němž se ocitl. Ale byl zde teprve druhý den a nepochyboval o tom, že nakonec nějakou skupinu najde. Jen to bude trvat déle. Jen ho nepřijali s otevřenou náručí, jak si představoval. Neohromil je svým nápadem. Vůbec tu nebyli zvědaví na nějaký pokrok a na něco moderního. Polsko snad bude jiné. Žije tam mnohem více Židů a budou tam jiné poměry.

V pondělí již neměl náladu na procházky. Nasedl na tramvaj i se zavazadly a nechal se odvézt k nádraží. Za hodinu již kodrcal na Prahu a pak dál, k Těšínu.

~

Poručík Pasek nepatřil k Židům, ale byl Američan českého původu. V Plzni však narážel na velmi podobné, pro něho nepochopitelné zvyky a problémy. O dva dny později než Kindl i on se smíšenými pocity nasedl do tramvaje a vydal se k nádraží. Ne, nebyl to jeho svět a jeho město. Měl tu sice své rodové kořeny a spoustu příbuzných, ale cítil se tu být cizincem.

Na další zastávce pod náměstím se vůz elektrické dráhy zcela zaplnil. Lidé se začali na mladíka v neznámé uniformě otáčet a pozorovali jej udivenými pohledy, z nichž číselo jakási přísnost a nevole. Konečně jej oslovil konduktér.

– Mladý muži. Vojáku, mluvíte česky?

– Ano, samozřejmě, přisvědčil Pasek s mírným přízvukem.

– Nevím odkud jste, ale když se rozhlédnete, stojí tu několik opravdu starých lidí. Tady těsně u vás sotva stojí stará paní o holi. Nenapadlo vás, že byste ji pustil sednout?

– Já jsem si zaplatil jízdenku, ohradil se John bez přemýšlení. – Mám stejné právo sedět jako kdokoliv jiný. Nevezu se zdarma. Zaplatil jsem si jako každý jiný občan.

Nyní se k Johnu Paskovi otočily všechny hlavy ve voze. Pohledy v sobě skrývaly úžas, který přerůstal v otevřenou zlobu. Někteří nejbližše sedící se od vojáka odtáhli, jako kdyby měl prašivinu. Nechápal. Byl přesvědčen, že právo je na jeho straně. Skutečně splnil všechny podmínky kontraktu. Zakoupil si jízdenku a ta jej k sezení opravňovala. Nijak neporušil přepravní řád. Kterýkoliv nestranný soudce by musel uznat, že je v právu.

Konduktér chvíli zkoumal Paskovu důstojnickou uniformu.

– Víte, mladý muži... Ono se říká: Jiný kraj, jiný mrav. Já nemám tušení, odkud jste. Tuhle uniformu neznám. Vidím US, tak to budete asi od uhelných skladů. Ale ať už jste odkudkoliv, doufám, že jste jediným a posledním příslušníkem téhle armády, který kdy do Plzně zavítal.

13. červenec 1942 – Radom, velitelství XXII. Msb, DRRA

Politický zástupce velitele XXII. Msb, brigádní komisař Alexandr Petrovič Sinicyn, dorazil na velitelství sboru krátce poté, kdy se dozvěděl o jeho bombardování. Bylo až neuvěřitelné, jak rychle dokázala německá rozvědka získávat přesné informace. Velitelství sboru se na nové místo přesunulo před svítáním a dvě hodiny nato bylo již bombardováno. Přitom šlo o poměrně malou skupinu skříňových a doprovodných vozidel, která se v celkových chaotických přesunech sovětských vojsk v oblasti zcela ztrácela. Na druhé straně nebylo divu. Sám Sinicyn nebyl natolik fanatikem sovětského režimu, aby nevnímal základní nedostatky. Především

primitivní kódování a šifrování rádiem vysílaných zpráv. Sovětská rozvědka také občas dokázala zachycovat německou rádiovou komunikaci, ale ani na sborové, ani na armádní úrovni si s německými šiframi nikdo nevěděl rady. Zprávy se posílaly kamsi do moskevského ústředí a zpět ke štábům se žádné informace či překlady nevracely. To znamenalo jediné: GRU ani žádný jiný orgán není schopen německou šifru zlomit. Abwehr si ale zřejmě se sovětskými šiframi věděl rady. Nepomáhalo ani soustavné únavné natahování telefonních linek, neboť polští partyzáni je buďto napichovali a odposlouchávali, anebo rovnou ničili. Poláci se v tomto směru na válku dobře připravili a disponovali množstvím vyškolených civilních zaměstnanců. Ve stavu paniky a nedostatku času, pod německým tlakem, se nezdálo, že sovětské radisté, pokud již měli vysílačku a dokázali ji užívat, vysílali v otevřené řeči. Němci měli zřejmě svá analytická zpravodajská centra u každé větší jednotky, takže sovětské depeše luštili na místě. Zašifrovaných sovětských radiodepeší bylo velmi málo v poměru k záplavě nerozluštitelné německé radiokomunikace. Na osamělé jízdny posly číhalo na nepřátelském území mnoho nenápadných lovců oblečených v prostých selských šatech. Rudí orlí se neobjevovali, kdežto Luftwaffe prováděla vzdušný průzkum nepřetržitě. Na každém místním velitelství Luftwaffe existovala fotolaboratoř a oddělení vyhodnocování snímků. Již za dvě tři hodiny po fotografování putovaly zašifrované informace k vysílačkám konkrétních pozemních útvarů. Sovětská sborová velitelství musela být Němci sledována bez ustání. Tím děsivější to bylo. Sinicyn začínal chápat, že kvalitní zpravodajství vydá za celé armády.

Velitelství bylo poměrně rychle a dobře zamaskováno v hloubi lesa mezi severním okrajem Radomi a říčkou Radomkou, konkrétně vesnicí Jedlińsk. Tak tomu bylo stále. Žádné přesuny ani utajení nepomáhaly. Polští civilní informátoři, rozestí po

celém dobytém území, měli k dispozici ohromné množství radiostanic, které jim zanechala ustupující armáda.

Stanoviště skýtalo otřesný pohled. Hořící vozy mezi čerstvými krátery po pumách, vyvrácené stromy roztrhané na třísky, zcela rozervaná cisterna s poslední zásobou nafty, ze které se valil vysoký sloup černého kouře.

Komisař Sinicyn, jehož ZIS-5 nesl také stopy po zásahu leteckých kulometů, vykročil mezi trosky, kde pobíhali zmatení vojáci a důstojníci. Jeden z čekistů chytil za klopou jakéhosi kapitána.

– Zahlaste se! zahřměl Sinicyn. – Co jste zač? Co se tu děje?

Kapitán vytřeštil oči.

– Ogurcov, soudruhu komisaři. Kapitán Jurij Ogurcov. Topografické oddělení. Nálet, soudruhu komisaři. Patnáct, možná dvacet střemhlavých bombardérů. Stuky. Sypali to do nás snad hodinu. Museli přesně vědět, kde jsme. Všechno je pryč. Všechno rozmlátili.

– Jaké jsou ztráty?

Ogurcov nedokázal odpovědět. Bezradně krčil rameny a jeho pohled zabloudil do strany, kde se na lesní cestě pokoušela rozjet jedenapůltunka GAZ AA ověšená hroznem důstojníků a vojáků. Sinicyn kývl na čekistického poručíka, který již shromáždil své družstvo. Čekisté se beze slova rozběhli k nákladáku. Poručík běžel ke kabině a nagantem zastřelil řidiče. Ostatní čekisté natáhli automaty a řevem nutili odjíždějící vojáky slézt z korby.

– Kde je velitel?

– Velitel padl, hlesl Ogurcov a v očích se mu usadil strach. – Viděl jsem to na vlastní oči. Výbuch ho odhodil na strom. Byl na místě mrtev.

– A kde je?

– Tam, ukázal kapitán na kráter po bombě čerstvě zahrnutý hlínou. – Pohřbili jsme ho spolu s několika padlými.

Komisaři Sinicynovi zde cosi nehrálo. Všude panoval zmatek. Vojáci a důstojníci evidentně hledali, kde nechal tesař díru, a pokoušeli se takzvaně „ustoupit“. Téměř se poprali o poslední funkční GAZ, ostatní byli v šoku. Mrtvá těla se válela všude po zemi a někde sténali ranění, jimž se nikdo nenamáhal pomoci. A přitom někdo dokázal zorganizovat pohřeb velitele?

– Rychle! kývl na čekistického staršinu Rusnoka. – Dejte jim lopaty a vyhrabat těla. Okamžitě. Chci je vidět. A všechny zatracené dezertéry shromáždit u té jámy. Mějte je na mušce.

Kopat museli všichni, které čekisté pochytili. Sinicyna nezajímala hodnost a funkce. Hrob byl naštěstí mělký a halabala zaházený pouze několika centimetry hlíny. Za okamžik se objevily temně modré rajtky a šedý kabát i s řemením. Poté celý velitel XXII. Msb generálmajor Semjon Michailovič Kondrusev. Vynesli jej na volný prostor a kdosi hodil na zem vlastní kabát, na který velitele položili. Ukázaly se i další mrtvolky. Sinicyna okamžitě zaujal rozdíl v barvě pleti pohřbeného generála a ostatních mrtvol. Přiklekl a sáhl mu na krční tepnu. A pak to uviděl. Nešlo o střepinu. Generálmajor Kondrusev byl nepochybně střelen ruční zbraní do ramene.

– Felčar! zařval. – Rychle sežeňte felčara. Generál žije. A uložte ho do vozu.

Nad lesem zahřměly motory a přehnal se několik těžkých letounů. Shromáždění vojáci se pokoušeli v panice rozutést, ale čekisté jim stříleli pod nohy. Letadla nebombardovala a velitelství si nevšímal, jen přelétla na jih k Radomi. Komisař Sinicyn stěžl držel na uzdě vztek, který jim cloumal. Ještě před několika dny byl Kondrusev pro celou armádu hrdinou. Jeho sbor dokázal po několik dnů zadržovat německé tankové formace u Kielců a jedna z jeho divizí dokonce u Opočna zničila jednu německou tankovou divizi. Ještě předevcírem byl XXII. Msb hrdou a soudržnou, plně bojeschopnou formací a jeho velitelé požívali úcty svých

podřízených. Náhle, jako mávnutím kouzelného proutku, se změnil ve smečku panikařících polozvířat bez disciplíny a bez víry. A důstojníky, které ještě nedávno uctívali, byli schopni dnes vraždit.

Z jámy byla vynášena další, již skutečně mrtvá těla štábních důstojníků sboru. Byl tu náčelník štábu generálmajor Vladimír Stěpanovič Tamruči, náčelník operačního oddělení major Viktor Vasiljevič Korotkov, velitel výcviku Korecký, velitel výzvědného oddělení kapitán Iščenko i zástupce velitele oddělení politické propagandy starší praporový komisař Matvjej Michailovič Elkin. Sinicyn je znal všechny osobně. Pracoval s nimi a s nejedním z nich si občas vypil stakan vodky. Kdyby se neopozdil s evakuací, kdyby byl nedohlížel na zadní odřad ústupu, ležel by tu teď s nimi pod hlínou, s kulkou v zádech.

– Tak, stoupl si před houf necelé osmdesátky příslušníků velitelství. – Generála nezabila střepina ani náraz do stromu. Tohle bombardování zabilo jen několik mužů. Generál byl postřelen do ramene a vy jste si pospíšili ho pohřbít. Asi mi nebudete tvrdit, že sem přiběhl Němec s puškou a postřelil vašeho velitele, že?

Sinicyn kývl na poručíka a poodešel stranou od houfu alabastrově bledých tváří.

– Důstojníky od poručíka výš zastřelit. Poddůstojníci zformují družstva, vezmou si zbraně a zaujmou obranné pozice. My odjíždíme a ten nákladník vezmeme s sebou.

Mezi řídký borový porost se shora náhle snesla záplava bílých papírků. Vypadalo to, jako by stromy shazovaly listí. Sinicyn jeden z nich zachytil. Byl psaný azbukou.

Ruští vojáci,

německé a polské branné síly nebojují proti ruskému lidu, ale proti komunistické tyranii, kterou již více než 20 let trpíte.

Nemáme zájem vás zabít. Pouze bráníme svobodu a nezávislost země, do které vás poslali vaši mocichtiví a nenasytí rudi otrokáři. Vaše situace je beznadějná. Tankové formace Wehrmachtu se v noci na dnešek probjovaly do města Lubinu a uzavřely obklíčení, v němž jste se ocitli. Postupně přichází další a další polské a německé divize. Naše letectvo získalo vzdušnou převahu a kontroluje oblohu. Nemáte kam utíkat a nemůžete nikam ustupovat. Vaše jednotky jsme na východě zahnali za Bug a pokračujeme v jejich zatlačování. Brzy vám dojdou zásoby munice a proviantu. Obyvatelstvo Polska vás nenávidí jako okupanty a bude těžké mu bránit, aby na vás nevykonalo pomstu za hrozné činy, kterých se zde vaše armáda dopustila. Nabízíme vám ochranu před touto pomstou. V našich zajateckých táborech o vás bude postaráno, dostanete najíst a v klidu si odpočínate. Až tato válka skončí, bude vám vrácena svoboda. Nemáme žádný zájem na zbytečném zabíjení. Vzdejte se, dokud je čas.

*Vrchní velitel Oberkommando der Wehrmacht
gen. Reichenau.*

Jistě, pomyslel si komisař Sinicyn. Už to začalo. Pohlédl na mapku vytištěnou na rubu letáčku a pocítil mrazení v zádech. Německé kleště se sevřely a dokončily obklíčení. O tom nebylo pochyb. Ústup již nebyl možný a probít se na východ předpokládalo disciplinovanou armádu, nebo alespoň jedinou divizi. Odhodit uniformu a obléci civil se hodnotilo jako vlastizrada. Kromě toho Poláci by je odhalili a pravděpodobně na místě zabili. Vzdát se a odpochodovat do zajateckého tábora? Tam by ho, coby představitele strany, nejspíše zabili vlastní vojáci. Pokoušet se organizovat další boj znamenalo dříve či později skončit jako generál Kondrusev s kulkou v zádech od vlastních podřízených. Vše se začalo hroutit.

– Odjezd, zavelel čekistům. – Jedeme ke štábu armády.

Odpor sovětských formací v centrálním Polsku se 13. července začal hroutit. Pouhý den poté, kdy skončila bitva na Bzuře a vojska se spořádaně stáhla na další obrannou linii. Na města a pozice ještě držené rudoarmějci padala záplava letáček s výzvou ke kapitulaci a s vytištěnou mapou, která ukazovala pohyb úderných křídel Wehrmachtu i zbylé pozice obklíčených sovětských útvarů. Obklíčení Varšavy bylo uvolněno. Doposud bojující sovětské jednotky se tísnily v prostoru mezi Radomí na západě a Vislou na východě. Další, menší obklíčená kapsa se nacházela mezi Tarnovem a Přemyšlem, přičemž samotná pevnost Přemyšl a údolí řeky San již také padly do rukou osvoboditelů.

Němečtí velitelé byli udivení rychlostí, s jakou pominul odpor sovětských jednotek. Výjimečně, v některých dislokacích, bojovali jako lvi, ale stačilo, aby padl velitel nebo aby vojáci získali dojem, že jsou obklíčení, ztraceni a odtrženi od zbytku armády, a okamžitě se vzdávali po celých jednotkách. Do konce bojovaly jen jednotky složené z příslušníků NKVD, kteří nemohli čekat milost od nepřítele, ani od vlastních vojáků. Původní záměr OKW, otočit některé motorizované formace po jejich spojení u Lubinu zpět k západu a rozrazit jimi obklíčené kapsy, byl po záplavě hlášení o hromadných kapitulacích sovětských jednotek poměrně pružně přehodnocen a změněn.

Motorizované sbory 4. a 3. Tsk otočily své kolony k východu a pokračovaly v postupu na východ s cílem překročit Bug i San a vnést do nepřátelských pozic zmatek, který by zabránil jakémukoliv protiútoků Rudé armády. V tom je měly pilně podporovat obě letecké armády Luftwaffe zaměřující se nyní na ničení železnic východně od Bugu. Sbory 2. Tsk, které přečkaly bitvu na Bzuře, postupovaly v souladu s původním plánem k východu a likvidovaly zbylá ohniska odporu sovětské 5. a 4. armády. Poté se měly přepravit přes Vislu a postupovat ve směru Luck, Kovel a Sarny, až k původní polské hranici. Sbory 1. Tsk se

po uvolnění Varšavy obracely zpět na sever a spěchaly posílit východní hranici Pruska sice silně opevněnou, ale hájenou pouze pěšími útvary, které by v případě proražení linie nebyly schopny podniknout protiútok.

Po dobytí Grodna se XLVIII. Msb ze stavu 4. Tsk pohyboval po severním břehu Němenu směrem na Lidu a ohrožoval tak z jihu uskupení tří sovětských armád Severozápadního frontu. Po jeho pravém křídle postupoval z Bialystoku XXIX. Msb ve směru Slonin-Baranoviči, připraven poskytnout XLVIII. sboru podporu v případě napadení ze severu. Brestským koridorem prošel XIV. Msb a postupoval ještě jižněji směrem na Pinsk. Zálohu rozmístěnou v linii Suvalki-Brest tvořily XLIV. a III. Msb. Do prostoru původních dislokací obou tankových skupin byly železničními i silničními transporty rychle přiváženy divize 4. armády generála von Klugeho. Šlo o silnou armádu o pěti pěších sborech, jejímž úkolem bylo obsadit prostor mezi Suvalki a Brestem, a vytvořit linii. Jakmile se 4. armáda zhostí svého úkolu, motorizované formace 4. Tsk couvnou zpět na západ a zaujmou postavení za Klugeho jednotkami. Generál Guderian, od počátku plánování Operace THOR, trval na tom, že jeho tankové skupiny jsou nástroji vhodnými k průlomům a obkličování nepřítele, ale naprosto se nehodí k obraně území a zachycování protiútoků nepřítele. Guderian původně navrhoval, aby 1. a 4. Tsk po dosažení vítězství v Polsku bez váhání udeřily k severovýchodu na Vilno, pronikly do Litvy a obchvátily také jednotky zatím nedotčeného ruského SZ frontu. V prudkém sporu však zvítězila opatrná skupina generálů staré školy vedená generálem Rundstedtem. Zejména protestoval velitel 4. armády generál Kluge, který Guderianovi nepomněl předhodit neúspěch 3. Tsk u Lodže a učinil si tak z Rychlonohého Heinze smrtelného nepřítele. Infanterističtí velitelé se obávali vojsk sovětského II. sledu, o jehož pohybu, či momentálních pozicích nebylo známo

nic bližšího. Později, až nerad, musel dát Guderian Rundstedtovi za pravdu, neboť se ukázalo, že dokonce i pomalí, opatrní generálové značně podceňovali schopnost Sovětů udeřit znovu, i po tak strašných ztrátách a tak katastrofální porážce. Pokud Rychlonohý Heinz nesměl kupředu, trval na tom, že motorizované sbory nebudou držet linii, ale budou čekat v týlu, připraveny podnikat protiútoky, pokud by byla pěchotní linie v některém místě prolomena.

Na jihu se LVII. Msb Adolfa Friedricha Kuntzena pokoušel uvolnit strategickou silnici Tarnov-Přemyšl a jistit tyl XXXIX. Msb Hanse Jürgena von Arnima, který prošel údolím Sanu a od Přemyšlu směřoval dále k Lemberku (Lvovu). Kuntzen volal po pěchotě, neboť Sověti v této oblasti stále ještě disponovali množstvím velmi účinných protitankových kanónů, zbylé tanky zakopávali do země a vytvářeli okolo nich palebné body. Bylo zbytečné přicházet v horských údolích o cenné tanky. Celou kapsu bylo možno obejít a k likvidaci využít střemhlavé letectvo.

Na levém křídle 2. Tsk postupoval XLVI. Msb 3. Tsk k Zamošči a poté dál na Luck a silnicí Kovel-Sarny. Zbylé dva sbory 3. Tsk (XLVII. a XXIV.) měly po likvidaci zbytků 4. a 5. sovětské armády vytvořit zálohu jižního německého křídla v linii Přemyšl-Chelm.

Za Vislu se mělo přesunout také celé uskupení 5., 9., 17. a 3. armády, tedy téměř celý první sled Skupiny armád MITTE. Tento přesun pěchoty k předním pozicím dobytým tankovými čely se dařil na severu, kde existovala hustá železniční síť a volné přepravní koridory. Na jihu byly útvary 3. a 17. armády i 3. Tsk upoutány likvidací Potapovovy skupiny, která působila, i po své kapitulaci v centrálním Polsku, jako obrovský zátaras jižně od Varšavy. Nejprve musel být odsunut více než milion zajatců a odklizená jejich technika, než se mohly armády Skupiny armád MITTE hnout kupředu a dosáhnout alespoň Visly. Mezi Krakovem a Lvovem probíhala pouze jediná přesunová trasa přes Řešov

a Tarnov. Ta byla rozbita urputnými boji a doposud zatarasena technikou 2. Tsk. Tak se stalo, že po jistou kritickou dobu měly čelní motorizované formace Wehrmachtu postupující daleko na východ ke Lvovu a vysunující průzkumná tykadla až někam k Tarnopolu podporu pouze dvou sborů vlastní motorizované pěchoty. Formace 2. Tsk roztažená mezi Tarnovem a Lvovem, neměla krytý severní bok, přičemž v prostoru východně od Bugu se nacházely celé tři sbory ruské střelecké pěchoty ustupující 21. armády. Objev ohromujícího množství zásob nahromaděných DRRRA při původní hranici Polska, vzbudil nezřízené nadšení, ale vedl k dalším neopatrným rozhodnutím upřednostnit transport těchto zásob, zejména kvalitních sovětských zbraní a munice, do polského týlu. Tím došlo k dalšímu ucpání již tak přetížených komunikací. Orgány pověřené tímto prioritním úkolem odebíraly jednotkám, zejména 3. armády, nákladní automobily a jejich ženíjní útvary. 3. armáda zůstala trčet kdesi u Řešova, přičemž 3. Tsk se ještě vůbec nepřepavila přes Vislu. Generál Heinz Guderian zuřil, neboť jeho tanková čela byla kdesi u Lvova sama, s nekrytými boky; a vše stálo na předpokladu, že nepřítel po tak strašné porážce nemůže být schopen protiúderu nejméně po celý měsíc. Generálové v OKW se chlácholili tím, že když východní fronta vydrží do října, přijdou podzimní deště a znemožní veškerý pohyb alespoň do prvních mrazů, což by dalo Wehrmachtu čas na dokončení evakuace zajatců a kořisti.

14. červenec 1942 – Minsk

Armádní generál Georgij Konstantinovič Žukov patřil k zasvěceným. Jako velitel klíčového Západního frontu musel být zasvěcen do Stalinova plánu leteckých provokací, které měly před

světem odůvodnit pokračování sovětské agrese z území Polska na území Velkoněmecké říše. Jeho hvězda stoupala. Po oslnivých vítězstvích v Mongolsku zazářil při strategických hrách v Moskvě a poté jako velitel Západního frontu. Došlo sice k nezdaru a k zdržení u Brestu, ale pak se jemu svěřené armády prohnaly severním Polskem až na západ k Bydhošti a získaly nástupní prostor pro ofenzívu na Gdaňsk. Během měsíce bojů překonaly 10. a 13. armáda 450 kilometrů a zcela zničily polský odpor na severu země. Jedinou skvrnu na kráse představovala činnost 4. armády, která nedokázala včas překvapivě obsadit důležité varšavské železniční uzly. Kvůli tomuto selhání bylo třeba Varšavu zdlouhavě dobývat. Jednotkám 10. armády se ale podařilo překročit Vislu u Vyšegrodu a odříznout Varšavu ze západu. Žukov se musel ukázat jako rázný velitel a proto nechat zastřelit generála Korobkova i celou řadu velících důstojníků 4. armády.

Žukov znal přesně scénář provokace a dohlédl na to, aby se všichni týloví důstojníci frontu a důstojníci okruhu v neděli 5. července ukázali ve společnosti, v divadle či na koncertech a aby působili bezstarostným dojmem. Zvláště pak ve městech, která měla být bombardována. Osobně se odebral na lůžko hodinu po půlnoci.

V půl čtvrté jej přišel probudit další ze zasvěcených generálů, ustaraný náčelník štábu frontu Vladimír Jefimovič Klimovskich. Dělo se cosi podivného. Štáb frontu sídlil v náhradní dislokaci v Baranovičích a přesun na polní pozici k Toruni teprve chystal. V operační místnosti seděli u telefonů zástupce pro letectvo Tajurskij a náčelník spojovacího vojska Grigorjev. Docházela hlášení o intenzívním bombardování desítek letišť západního frontu i okruhu. Žukov si uvědomil, že něco nesouhlasí. To bylo příliš brzy. Bombardování mělo proběhnout teprve dopoledne okolo jedenácté hodiny, až se civilní osoby shromáždí ve školách a v továrnách. Grigorjev hlásil, že nemá žádné spojení

s velitelstvím 13. armády ani s jejími západně vysunutými sbory. Poté přišlo zmatené hlášení o napadení velitelství 10. armády v Toruni. Hlášení hovořilo o leteckém napadení a také o motorizovaných kolonách Wehrmachtu útočících ze severu do týlu armády. O deset minut později hlásil Kuzněcov z Bialystoku, že ztrácí spojení se sbory vysunutými na sever k pruské hranici, a poté se spojení přerušilo také. Vypukla válka s Němci? Hlásit do Moskvy skutečnost, že velitelský sbor Západního frontu sedí v Baranovičích hluchý a slepý a netuší, co se s jeho podřízenými útvary děje, připadalo Žukovovi nepředstavitelné. Znal Stalina. Okamžitě by byl odvolán z funkce a nahrazen. Zbývalo mu jediné řešení, jak nebýt spojován s takovým debaklem, totiž nebýt přítomen na velitelství. Nechal vzburcovat celý asistenční prapor štábu frontu a vydal se do Bialystoku. Byl přece frontovým velitelem. Později bude moci tvrdit, že v ony kritické hodiny již dávno bojoval. Spojením se Stavkou pověřil svého zástupce generála Chabarova.

Žukovova kolona vyrazila o půl páté z Baranovičů. Teoreticky mohl být v Bialystoku za tři hodiny, ale počítal s tím, že se prapor bude probíjet kolonami posilových jednotek, které dnem i nocí směřovaly po všech silnicích k západu. Čekisté si ovšem dovedli sjednat respekt. Po hodině se Žukovova kolona dostala pouze do Sloninu. Silnice k západu byla kupodivu prázdná, což se zdálo být podivné vzhledem k naléhavé potřebě dotáhnout pěší útvary a zásobování dále na západ. Na cestě k Vaukavysku, při přejezdu říčky, jižního přítoku Němenu, byla kolona napadena střelbou z lesních porostů na jihu, ze severního okraje Bělověžského pralesa. Šlo o kulometnou a minometnou palbu některého z polských partyzánských oddílů. Žukov se nenechal vtáhnout do lokální přestřelky a přikázal ostřelovaným pásmem projet bez ohledu na ztráty. Na celý kraj padlo nepřírozené ticho a klid. Na nebi chyběly svazy vlastních bombardovacích letadel, které měly

touto dobou již směřovat k obvyklým náletům kamsi na západ. Pouze západní obzor byl zahalen prachovým zákalem, který zbarvil horizont do ruda. V sedm hodin si Žukov vyžádal dalekohled a spatřil neuvěřitelnou scénu. Z prachového sedimentu se proti koloně řítila směrem od Vaukavysku podivná směsice nejrůznějších vozidel, od nákladních vozů po civilní automobily a také autobusy. Vozidla byla doslova nacpaná pěšáky nejrůznějších útvarů a hnala se na východ. Žukov se zděsil. Tohle měla být disciplína v jemu svěřených jednotkách? Chystal se dát čekistům povel k zastavení procesí za každou cenu, ale vozy se hnaly bezhlavě přímo na jeho kolonu, kterou naprosto ignorovaly, přestože se někteří čekisté pokusili střílet z revolverů. Bezhlavě prchajících vojáků bylo příliš mnoho a někde za nimi muselo být cosi mnohem děsivějšího než zadržovací prapor NKVD. Zmatené procesí se táhlo daleko k západnímu obzoru. Potom jej velitel praporu upozornil na cosi v dálce. Nebylo pochyb. Z míst, kde musel ležet Vaukavysk, stoupaly sloupy černého dýmu a k nim se shora snášely malé tečky. Na městečko nalétávaly střemhlavé bombardéry.

Žukov vydal povel, aby kolona praporu rychle sjela ze silnice a zamaskovala vozidla v křovinách. Než mohli čekisté dokončit maskování, přihnaly se nízko letící stíhačky a kropily kolonu uprchlíků svými palubními kulomety. Byly to messerschmitty Bf-109 a Me-110. Jejich zbraně vyrvaly do prašné cesty několiknásobnou dvojistou brázdu, vyhazovaly do vzduchu kusy hlíny, zanechaly po sobě spoušť v podobě hořících aut, trosků a desítek mrtvých i zraněných těl. Žukovova kolona unikla pozornosti stíhačů jen díky silnici přečpané uprchlíky. Jejich zájmem bylo zasáhnout čelo kolony a zatarasit cestu troskami.

Čekisté pochytili několik dezertérů, většinou ze stavu 109. motorizované divize 3. armády a vyslechli je. Vyšlo najevo, že Bialystok je již obsazen německými tanky a velitelství rozbité

3. armády se zřejmě stahuje na jih k Siedlcům nebo k Brestu. Žukov byl ohromen. Konečně získal jistotu, že Rudá armáda vstoupila do ozbrojeného střetu s Wehrmachtem. Šokoval jej rychlý postup Wehrmachtu. Pokud vojáci prchali, muselo již dojít k rozbití krycí 3. armády. Tak rychle? Od pruské hranice k Bialystoku to bylo 80 kilometrů a od města sem dalších 50. To mohly dokázat pouze motorizované jednotky a mohly to dokázat jen po volných silnicích, bez bojových střetů. Žukov si uvědomil, co se asi musí dít dále na západě, v oblasti ostatních armád. Pohled na mapu mu prozradil, že ohroženo musí být také Grodno na severozápadě.

Neztrácel čas. Vyslal spojky do Sloninu a nazpět, ke štábu sboru do Baranovičů. Nová linie obrany Ivanovo-Slonin-Lida. Zálohy a jednotky okruhu kupředu na novou linii. Zadržovací a asistenční oddíly NKVD kupředu, zastavovat uprchlíky a formovat z nich nové jednotky v linii. Zálohy dělostřelectva vpřed.

Žukov sám se do Sloninu vzdáleného pouhých 20 km dostal až k večeru, pěšky. Luftwaffe důsledně pronásledovala a napadala vše, co se pohybovalo po silnicích. Žukov řval, rozdával rozkazy a osobně také střílel dezertéry, zvláště důstojníky. Během noci se podařilo jakž takž obnovit morálku a ustavit velitelství v opěrných bodech nové linie. K ránu bylo navázáno spojení v linii, ale když se konečně dostal do Baranovičů, zjistil, že velitelství frontu se na rozkaz vrchního velení přesunulo do Minsku, o 120 kilometrů na severovýchod. Žukov se tam po silnicích neustále postřelovaných německými stíhači doplahočil v noci z 8. na 9. července večer. Chabarov mu sdělil, že z Moskvy žádné instrukce nedorazily, kromě nesmyslného rozkazu zaútočit všemi silami na Gdaňsk a východní Prusko. Žukov podal do Moskvy zprávu o situaci a zdůvodnil, že v okamžiku německého přepadu právě konal inspekční cestu po jednotkách 3. armády. Nyní nemohl nabídnout

Stávce nic více než organizaci obranné linie v předpolí samého Minsku.

Nová linie se na severu opřela o pozice Severozápadního frontu v oblasti Alytusu a na jihu o neprostupné Pinské bažiny. Citelně chybělo letectvo. Generálmajor Kopěc, velitel letectva frontu, byl večer prvního dne nalezen ve své kanceláři s dírou v hlavě a revolverem v ruce. Zřejmě spáchal sebevraždu. Tomu ale Žukov nevěřil ani na okamžik. Kopěc byl veteránem ze Španělska, ostříleným bojovým pilotem i velitelem z bojů o Madrid. Byl to tvrdý chlap a zažil už jinačí krize. I kdyby chtěl skoncovat se životem, nestřílel by se do hlavy v nějaké zatuchlé kanceláři. Nasedl by do poslední zbylé stíhačky a po vystřílení všech nábojů by to napral přímo do nějakého nepřátelského bombardéru nebo doprostřed některé pozemní jednotky. Jenže Kopěc patřil k zasvěceným a Žukovovi začínalo pomalu docházet, co to znamená pro budoucnost. Stalin si nedovolí riskovat, že někdy někdo promluví a vyjde najevo, jak největší vůdce všech dob napálil sám sebe, když naplánoval bombardování vlastního civilního obyvatelstva vlastními letouny na stejný den, kdy zaútočily skutečné bombardéry skutečného nepřítele. Stalin kvůli tomu nechal odzbrojit veškerou protiletadlovou obranu, vzal letcům munici, odsunul dělostřelectvo, nechal dokonce vymontovat kulomety z křídel stíhaček a pod trestem smrti zakázal pilotům vzlétnout proti nepříteli. Stejně tak zakázal čelním pozemním jednotkám odpovídat na provokace a palbu nepřítel. Proto Němci prorazili tak rychle. Kopěc rozhodně nezahynul vlastní rukou. Žukov hádal spíše na ruku zvláštním úkolem pověřeného vysokého důstojníka NKVD. Jenže u Kopěce se to nezastaví a onen pověřený pistolník z NKVD tu někde může pobíhat stále. Ale Němce musí někdo zastavit. Ne, Žukova nestřelí někdo v kanceláři do spánku. Bylo by příliš velkou ostudou, kdyby se muselo zveřejnit, že velitel frontu zmrvil, co mohl, a zastřelil se.

Stalin teď bude velitele Žukovova typu potřebovat. Jakmile tam v Moskvě pochopí, co se skutečně děje, bude se hodit každý schopný velitel. A Žukov byl schopným velitelem. A měl doposud své vlastní spojení v Moskvě.

Ve stavu frontových záloh zbývalo několik praporů pěchoty, dvě frontové záložní dělostřelecké brigády a druhořadé pluky, které zbyly v 62. opevněném prostoru. Žukov běhal a řval. Nahnal do linie ženisty i kuchaře, každého, koho nutně nepotřeboval v Minsku. První jednotky se začínaly dotahovat k linii již devátého července ráno. Byly pod stálým náparem Luftwaffe, ale šlo o pěchotu, která se mohla pohybovat i mimo cesty a silnice. Žukov nechal aktivovat i celý 62. opevněný prostor, ale neměl pro jeho pevnůstky posádky. Chyběla dělostřelecká výzbroj. Citelně chyběly záložní frontové pluky těžkého houfnicového dělostřelectva, které byly rozděleny a odeslány k obléhání Brestu a Varšavy. Pro vybudování obrany nebyly k dispozici žádné pěchotní a protitankové miny, které útočná armáda nepotřebovala. Chyběly protitankové kanóny. Vyřazené a poškozené tanky nechal Žukov odtáhnout ze shromaždišť k linii a zakopat je až po věže poblíž hlavních silničních uzlů. Tyto ocelové pevnůstky se staly základem bodů odporu. K jejich ochraně byly organizovány čtyři budující v okolí kulometná a minometná hnízda. V týlu vznikly sběrny pro uprchlíky. Žukov zakázal nyní dezertéry, zvláště vojáky a poddůstojníky, střilet, pokud se je podaří přimět k zaujetí pozic a k ochotě bojovat.

Ještě 7. července padlo Grodno. Kuzněcov se doposud neobjevil a Žukov tak neměl spojení ani na jediného ze svých velitelů armád. Z další rádiové komunikace pochopil, že ze západně vysunutých armád se zachránilo několik celých sborů, ovšem jen ty, které již stály jižně od toku Visly. Základem obrany se staly prapory a roty. Desátého července se podařilo postavit do linie sílu téměř osmi pluků a v záloze formovat další jednotky z uprchlíků.

Byla aktivována i protiletadlová děla. Uprchlíků však nakonec nepřišlo nikterak mnoho. Linie postrádala letecké krytí. Podle hlášení průzkumu se motorizované kolony Wehrmachtu hnaly k jihu a teprve jedenáctého se před linií objevily německé průzkumné hlídky, které začaly sovětskou obranu oťukávat jednotlivými výpady v síle roty až praporu. Desátého se Němcům podařilo uvolnit již téměř dobytý Brest a obsadit brestský koridor. První tankové formace se objevily na severu u Lidy, ale byly odraženy a nepočínaly si příliš důrazně. Ani v dalších dnech se žádný zásadní nepřátelský útok nekonal.

Na velitelství frontu v Minsku dorazil 14. července celý zadržovací pluk NKVD. K Žukovovu úžasu s ním přijel náčelník generálního štábu Pavlov, Žukovův úspěšnější konkurent a protihráč o vyšší armádní posty. Jenže Pavlov přijel jako nově jmenovaný velitel Západního frontu. Plukovník NKVD Ignatijev Žukovovi bez obalu oznámil, že je z rozkazu nejvyšších orgánů zatčen. Žukov zbrunátněl, neartikulovaně zařval, vytáhl svůj nagant a na místě plukovníka zastřelil, jak byl odedávna zvyklý. Vrhli se na něho a od té chvíle ztratil u čekistů jakýkoliv nárok na smilování. Spolu s ním byl zatčen také zástupce pro letectvo generálmajor A. I. Tajurskij, velitel dělostřelectva generálporučík N. A. Klič, náčelník spojovacích vojsk generálmajor A. T. Grigorjev a mnozí další. Byli zatčeni také mnozí důstojníci Severozápadního a Jihozápadního frontu, ale o tom se Žukov nic nedozvěděl. Dokázal si to ovšem představit. Při krátkém výslechu, který vedl sám člen politbyra Mikojan, se oháněl vytvořením záchytné linie a pobytem v poli v kritický okamžik. Věděl však, že je to marné. Stalin, pod záminkou vlastizrady a zanedbání služebních povinností, likvidoval všechny zasvěcené. Vlastně ne všechny. Armádní generál D. S. Pavlov také patřil k zasvěceným a nebyl zatčen ani souzen. Stalin jej pouze sesadil z postu náčelníka generálního štábu a poslal jej zachránit Západní front.

Zatím. Řekl mu to v soukromém rozhovoru, který si Žukov vyžádal.

– Georgorii, odpověděl rozšafně Pavlov. – To všechno je možné, neboť žijeme v podivné době. Ostatně chyběl jen vlásek k tomu, abyste vy byl jmenován náčelníkem štábu a já byl na vašem místě. Určitě bych tu nezmohl více než vy a jsem si jistý, že bych zítra stál u zdi já, zatímco vy byste velel popravčí četě. Jste hrubý a neurvalý muž, Georgorii, a nemůžete si stěžovat na nespravedlnost světa. Vzpomeňte si, kolik jste sám osobně zabil a zastřelil lidí. Vojáků a také generálů. Kolik dalších jste zastřelil nechal. Vzpomínáte si na decimování celého pluku před bitvami v Mongolsku? Šířil jste strach a hrůzu a teď došlo na vás. Zabije vás svět, který jste pomáhal vytvářet. Revoluce se nemazlí a strana má vždycky pravdu ne? Tak jsme to hlásali. Modlete se, Georgorii, aby Bůh opravdu nebyl, protože nicota je milosrdná, v porovnání s tím, co nás čeká, jestli Bůh je.

Ve středu patnáctého července byl armádní generál Georgij Konstantinovič Žukov, vítěz od Chalchyn Golu a držitel mnoha vyznamenání, vyvlečen z cely spolu s dalšími vysokými důstojníky. Řval a vzpínal se, přestože jeho tělo pokrývaly strupy a ohavné podlitiny. Držet ho museli čtyři chlapi a k exekuci musel být přivázán k nastojato postavenému pražci. Na dvoře minského velitelství byl zbaven cti i všech titulů a funkcí a jako vzteklý pes zastřelen popravčí četou.

Tentýž den zaútočily celé dvě tankové divize Wehrmachtu na Lidu, Slonin a Baranoviči. Hravě prolomily Žukovovu obrannou linii a zmasakrovaly sovětskou pěchotu. Zbytek obránců prchal k Minsku. Ve městě zavládla panika a jako první je opustily jednotky NKVD. Německé tanky však dále nepostupovaly, naopak se otočily a zamířily zpět na západ.

14. červenec 1942 – Moskva

Jakmile se Stalin chopil opět žezla, začal jednat energicky a rychle. Především jménem nově ustavené věrchušky neboli Rady obrany státu sesadil z funkce náčelníka generálního štábu Pavlova a vyslal jej do Minsku s jasným úkolem konsolidovat to, co zbylo ze Západního frontu, a začlenit do frontu vojska druhého sledu. Pavlov vůbec nevypadal na to, že by ho sesazení nějak mrzelo. Ulevilo se mu, přestal ho škrtit límeček u krku. Namísto něho byl do funkce jmenován konečně strategicky myslící vojenský štábní odborník, bývalý carský důstojník a čerstvě jmenovaný maršál Boris Michajlovič Šapošnikov.

– Musíte nás z té kaše vysekat, Borisi Michajloviči, řekl mu krátce po jmenování Stalin. – Potřebujete ode mne něco?

– Ano, kývl novopečený maršál. – Potřebuji, abyste to nechali na vojácích. Ať nám politici a čekisté nezasahují do operačního velení.

Stalin neodpověděl, ale kývl a plácl maršála po rameni.

Šapošnikov začal tím, že sečetl ztráty. Nyní již z Polska přicházely věrohodnější informace. Některým důstojníkům se podařilo uniknout z obklíčení, některé dokázali do bezpečí dopravit sovětští piloti dobrovolníci. Také obklíčeným jednotkám i malým skupinkám, kdesi v lesích na útěku, se podařilo odvysílat zprávy, z nichž mohla rozvědka poskládat jakýsi obraz situace.

Západní front zaznamenal naprostý debakl, přišel o všechny své armády:

13. A generála Filatova schytala německý úder z první ruky a bez varování. Celý štáb včetně samotného Filatova byl zničen v Brodnici, XIII. motorizovaný sbor zničen, oba pěší sbory (I. a XLIV.) zničeny o něco později na přesunu, dále na východě.

10. A generála Goluběva měla jen o něco více času, ale příliš málo k odpovídajícímu přeskupení. Štáb armády stihl uniknout na

východ a jeho část se u Plocku dostala na jižní břeh Visly, kde se později připojila k jednotkám generála Potapova. Goluběv tedy doposud žil, ale své jednotky zachránit nemohl. VII. Msb byl zničen při přechodu Visly u města Bydhošť, XVII. Msb byl zničen u Toruně, II. Ssb byl rozprášen o den později u Plocku a V. Ssb v prvních hodinách, v prostoru Mlavy. Pouze pátý byl rozvinutý k boji, ale převálcovaly jej německé tankové divize. VI. Jsb. měl více štěstí, neboť se v okamžiku útoku nacházel se záložním XX. mechanizovaným sborem na jih od Visly, a tyto jednotky za bojů ustoupily k Potapovově skupině severně od Radomi. Po bitvě na Bzuře však přežily jen malé části obou těchto sborů.

4. A, kterou převzal po popraveném Korobkovovi generál Jerjomjenko, se 6. července nacházela u Varšavy, kde dokončovala obklíčení města. Její mechanizované sbory (VI. a XIV.) byly značně oslabeny v bojích v brestském koridoru, a také některé střelecké divize zůstaly k obléhání Brestu. XXVIII. Ssb byl přepaden ze severu a jen jeho část stačila ustoupit k jihu. XLVIII. Ssb se nacházel na jižním okraji města a spolu se zbytky 3. A vytvořil severní obrannou linii Potapovova uskupení kdesi u Siedlc. Toto postavení bylo ale beznadějně a pouze zdržovalo německý nápor.

3. A generála Kuzněcova byla již rozvinuta k obraně severní hranice Polska, ale zaskočila ji drtivá převaha německých tankových formací o pěti tankových a čtyřech motorizovaných divizích. Byla zničena během prvního dne, většina jejích jednotek se stala nebojeschopnými již během dopoledne. Kuzněcov se štábem armády ustoupil k jihu a dostal se do Brestu. Jen části jednotek dospěly k linii u Siedlc a připojily se ke zbytkům 4. A. Oba motorizované (XI. a V.) a oba střelecké (IV. a XXI.) sbory bylo možno jako celky odepsat.

Jihozápadní front byl o něco silnější a dopadl o něco lépe, zvláště ve středu fronty:

5. A generála Potapova přišla v prvním úderu ze západu o IX. Msb, přičemž byl parašutisty likvidován celý štáb a generál Rokossovskij padl do zajetí při pokusu o únik. Zničen byl i příliš rozptýlený V. Jsb ze záloh frontu. Zbytek Potapovovy armády (XXII. Kondrusevův Msb a XV., XXXI. i XLVI. Ssb.) se staly základem největší skupiny, která si udržela bojeschopnost. Mezi 9. a 12. červencem provedla tato skupina, z vlastní iniciativy učebnicový protiútok na řece Bzuře, v němž pravděpodobně zničila celý jeden německý mechanizovaný sbor a některé jednotky polské pěchoty. Pak ovšem musela ustoupit k Radomi. Nyní byla ale kompletně obklíčena a podle posledních hlášení se pod náparem německé tankové armády od západu začala rozpadat. Potapov se doposud hlásil z Radomi s celým štábem a bylo rozhodnuto jej letecky evakuovat ještě během dnešního dne.

6. A generála Muzyčenko byla německým útokem zaskočena s motorizovanými sbory příliš vysunutými. Německým parašutistům se podařilo zastihnout na poradě v Čenstochové většinu vysokých důstojníků sborů, takže se ocitly bez velení. Velitelé padli do zajetí, nebo byli zabiti, až na generála Vlasova, který se probil na východ do Řešova. Rozhodně byly zničeny oba mechanizované sbory (XV. a IV.). Tanky převálcovaly i nerozvinuté, dotahující se VI. Ssb. Další dva sbory dále na východě se stihly rozvinout k obraně. XXVII. Ssb ustoupil poněkud na sever a byl částečně rozbit při obraně Kielců, zbytek se připojil k Potapovově skupině. XXXVII. Ssb byl zničen teprve 10. července, při útoku Němců na říční přechody v Sandoměři.

O 26. A generála Kostěnka platilo téměř totéž. Oba její motorizované sbory (VIII. a XXIV.), vysunuté těsně ke slezské hranici byly rozbity prvním útokem. Oba horské sbory (VIII. a XIII.) byly zatlačeny do Karpat k československé hranici, kde budou bezpochyby likvidovány přicházející německou horskou pěchotou. Každopádně s nimi již není spojení.

12. A generála Ponedělina čítala pouze jediný XVII. Ssb, jímž jistila karpatskou hranici na jihu. Tento sbor byl od severu napaden německými motorizovanými jednotkami a od jihu, z československého území, několika polskými divizemi. Byl zřejmě zničen. Štáb armády ustoupil k Tarnovu a připojil se ke skupině organizované generálem Vlasovem. Záložní XIX. Msb byl částečně obklíčen a rozbit při pokusu vytvořit uzávěru na strategické silnici v Krakově. Zbytek ustoupil k východu.

20. A generála Remězova, posíla ze stavu II. sledu, teprve překročila řeku San u Přemyšlu a ve spolupráci s generálem Vlasovem vytvořila obrannou linii u Řešova. Její XXXI. Msb a tři střelecké sbory (XXXII., LXI. a LXIX.) setrvaly mimo hlavní úder německých tanků a mohly se včas stáhnout na východ. Jenže takový rozkaz nebyl včas vydán a před dvěma dny se německé tankové formace dostaly údolím Sanu od severu do zad této Vlasovovy skupiny. V poslední chvíli byla skupina oslabena šíleným působením maršála Kulika, který donutil její nově vytvořené velitelství převléci se do civilních šatů a vmísit se do proudu uprchlíků k východu.

21. A generála Filipoviče, taktéž posíla ze stavu II. sledu, se v okamžiku útoku teprve blížila k Visle a byla velmi nerozumně pověřena úkolem otevřít a udržet zásobovací koridor pro jednotky Potapovovy skupiny. Její XXV Msb byl zničen při tomto pokusu v oblasti Lubinu, kde jej sevřely čelisti německých tankových kleští ze severu i z jihozápadu. Střelecké sbory (XXXVI., XLV., LXIII. a LXVI.) zahájily ústup na východ, ale jsou doháněny německými motorizovanými kolonami.

V zálohách frontu zůstaly zbytky brigád I. a II. výsadkového sboru. K dispozici byly stále posádky opevněných rajónů a desítky tisíc zmatených neorganizovaných vojáků z nejvýchodnější situovaných, dotahujících se kolon, kterým se podařilo uprchnout na východ. Doposud nezformovaných dělostřeleckých záloh,

techniky nevyložené z vagonů, milionů nábojů a stovek tisíc tun pohonných hmot i jiných zásob za Bugem se nepochybně zmocní postupující Němci, kterým v tom nyní nemůže nikdo zabránit. Také pěší jednotky, kterým se podařilo uniknout na východ, musely zanechat na místě svoji těžkou techniku.

Zcela decimovány byly smíšené letecké divize přidělené jednotlivým armádám v Polsku, neboť jejich letiště se nacházela nejbližší k polské hranici a k výchozí čáře útoku na Polsko. Jednalo se o 9., 10., 11., 14., 15., 16., 23. a 63 SmLD. O něco lépe na tom byly frontové záložní letecké divize 17., 43. a 44. Dále 43. stíhací, 19., 42. a 62. bombardovací. Ty však musely být staženy z dosahu Luftwaffe a sváděly nyní sporadické boje na hranici doletu německých letadel.

Celkové ztráty tedy činily devět kompletních armád (za předpokladu, že se zachrání větší část 21. armády). To znamenalo 17 mechanizovaných sborů (tři zůstaly u Potapova a jeden u Vlasova), 20 střeleckých sborů (pět zůstalo u Potapova a tři u Vlasova), dva jezdecké sbory (jeden zůstal u Potapova) a dva výsadkové sbory (další dva zničeny částečně). Na divizích to dělalo 34 tankových a 17 mechanizovaných, 60 střeleckých, pět jezdeckých a sedm až osm výsadkových brigád. K tomu několik samostatných dělostřeleckých brigád s těžkými houfnicemi, ženijních brigád apod. Nějakých 120 divizí se dvěma miliony vojáků. Přepočteno na techniku, asi 10 500 tanků všech typů (z toho 3 300 nových KV a T-34), 12 600 děl všech ráží, 4 700 PT kanónů a 52 minometných baterií. Dále asi 3 300 obrněných automobilů, nejméně 35 000 nákladních automobilů, téměř 4 000 tahačů a traktorů a 20 000 motocyklů. Nepočítaje rezervy, kterých se mohou Němci zmocnit u vykládacích stanic za výchozí linií útoku. Vojenský a stavební materiál zde uskladněný, činil v přepočtu na váhu zhruba na 500 000 tun. Toho všeho se zmocní Němci.

Rudá armáda disponovala ještě stále značným technickým zázemím a ještě větší výrobní kapacitou zbrojních podniků, takže techniku mohl Šapošnikov odepsat s poněkud lehčím srdcem. Probíhala permanentní mobilizace, takže i lidské ztráty budou v několika měsících nahrazeny, ale nejhorší ztráty z vojenského hlediska představovala ona polovina vycvičené armády. Mnozí z těchto vojáků, pluků a divizí byli veteráni a zkušení lidé. Zejména se jednalo o zkušené poddůstojníky a profesionální důstojnický kádr. Mrtvých, zajatých či nezvěstných bylo osm velitelů armád, 39 velitelů sborů a 120 divizních velitelů, stejný počet náčelníků štábů a téměř celé jejich sehrané štáby. Zahynuly stovky nejzkušenějších pilotů, tisíce řidičů tanků a vozidel, vyškolených pozorovatelů, rozvědčků, dělovodů, topografů a dalších vojenských profesí. Tyto kádry žádní mobilizovaní nováčkové nenahradí. Nové kádry se zrodí z těch, kdo přežijí následující bitvy.

Potom se Šapošnikov zaměřil na vše, co mohl v dohledné době použít k protiútoku. Vzhledem k tomu, že nesměl sáhnout do sestavy Jižního a Severního frontu, byl zde především Severozápadní front. 3 armády (23., 8. a 11.) o celkem 3 mechanizovaných a 7 střeleckých sborech. Ten přejde pod nový celek Baltského frontu, který dotvoří ve druhém sledu ještě 28. a 22. armáda o 2 mechanizovaných a 4 střeleckých sborech. Celkem 5 armád o 5 mechanizovaných a 11 střeleckých sborech.

Bude to silný front a velením Stavka pověří Timošenka, samozřejmě na přímý Stalinův pokyn. Navíc mu bude zřejmě přidána 29. čekistická armáda, ale o tom se ještě nerozhodlo.

Nový Běloruský front vytvoří 24. armáda, urychleně doplněná čekistickou 30. armádou. S těmito silami musí Pavlov vydržet, než k němu dorazí tři další hotové armády (32., 33. a 34.). Front o 5 armádách by měl čítat jen 2 mechanizované sbory pro výpad

u Brestu, ale nejméně 2-3 jezdecké sbory, které se uplatní v bažinách Polesí. A se zálohami 11 střeleckých sborů.

Nový Ukrajinský front, který zůstane pod Kirponosovým velením, vytvoří v první fázi již vyložená 16. a 19. A, a zbytek 21. A, druhosledovou sestavu vytvoří 43. a 49. armáda, které již vykládají z vlaků. K nim se připojí ještě 31. A pohraničních vojsk NKVD. Dohromady 6 mechanizovaných a 15 střeleckých sborů v pěti armádách. Také velmi silný front s klíčovým úkolem otevřít polskou bránou u Sandoměře dříve, než se Němci vzpamatují a než stihnou přisunout zálohy, zajistit frontu proti Slezsku a úderným hrotem dosáhnout Baltu v oblasti Gdaňsku. Tak bude odříznuta silně opevněná oblast Königsbergu a zničeno nebo zajato nejméně 5 německých armád, možná i 1-2 z Guderianových tankových skupin.

Toto uskupení o 13 mechanizovaných, 3 jezdeckých a 37 střeleckých sborech bude o něco slabší v tancích a o něco silnější v pěchotě, než byly armády zničené v Polsku. Za nimi se však do měsíce začne řadit III. sled, z armád sestavovaných již nějaký čas ve vnitrozemských vojenských okruzích. Již byla dokončována sestava, nebo započata přeprava 35., 36., 38., 39., 40., 42., 48., 50., 51., 52., 53., 54., 55. a 56. armády. Jejich nasazení bude ale možné nejdříve za 1-2 měsíce.

Prvotním úkolem však bude přisunutí čerstvých leteckých pluků a divizí, neboť k tomu, aby se druhý sled vůbec dokázal soustředit ve výchozích postaveních v rozumné blízkosti fronty, musí WS kontrolovat vzduch alespoň nad tímto vlastním prostorem. Nejdříve musí být přisunuty nové zásoby všeho, co početná armáda potřebuje.

Šapošnikov si byl vědom, že klíčovým faktorem příštího tažení bude čas. Wehrmacht zvítězil pomocí mechanizovaných sborů, ale k ustavení a konsolidaci nové linie nebo k dalšímu postupu vpřed bude potřeba celých armád pěchoty zejména dělostřelectvo. Jejich

přesun přes zničené Polsko nebude nic snadného. Nová linie nebude obranyschopná dříve než za měsíc. Wehrmacht se zmocnil mnoha zajatců a velké kořisti, ale zajatci musí být transportováni do týlu a ukořistěný materiál a technika také již kvůli opravám a k přerozdělení jednotkám. Byl zde psychologický faktor. Velké a snadné vítězství působilo na Němce dojmem, že sovětské síly jsou rozdrčeny, otřeseny, a proto se nechystají k útoku, ale k obraně a budou se nejprve doplňovat a reorganizovat. Domnívají se, že mají čas, který potřebují, a nasadí na transporty zajatců i kořisti svou pěchotu, místo aby ji ihned hnali dál, na východ. Z toho vyplývá jediná možná strategie. Pokud útok, tedy ihned, co nejdříve.

Návrh, který předložil Šapošnikov Radě obrany státu, předpokládal obnovení fronty v celé šíři od Baltu po Karpaty na konci července. Nikdo však netušil, jak daleko na východ hodlá Wehrmacht postupovat a jakými silami ve skutečnosti disponuje. Nikdo netušil, zda přece jen nedojde k podpurným křídelním útokům z Finska a z Rumunska, případně přes Kavkaz z Íránu. Šapošnikov byl přesvědčen, že nedojde. Pokud přicházelo z Finska jen bombardování, nechce nepřítel útočit po zemi, protože to by již dávno udělal. Nikdo netušil, zda nedojde k nacionalistickým povstáním na Ukrajině a v Pobaltí. Šapošnikov byl přesvědčen, že Němci i Poláci zastaví svůj útok na bývalé hranici Polska, protože k jeho pokračování ještě nemají na místě pěchotu. Šapošnikov před celou věrchuškou rozvíjel představu, jakou sysifovskou práci na sebe vzaly německé ozbrojené síly, pakliže chtějí pacifikovat, odvést, ubytovat a krmit dva miliony zajatců, statisíce tun zásob a tisíce kusů těžké kořistní techniky. Rudá armáda musela bojovat na široké frontě, aby udržela německé tankové síly rozptýlené. Jen tak mohlo dojít k využití početní převahy Sovětů. Ať se na severu či na jihu stane cokoliv, hlavní frontou zůstávala fronta v Polsku a hlavním cílem Berlín.

Stalin také nezaháležel. Ještě čtrnáctého vystoupil v rozhlase s osobním projevem k pracujícím obyvatelstvu Sovětského svazu. Německý útok nazval zákeřným a věrolomným přepadením sovětských jednotek, které utrpěly neúspěch, neboť se po rozdrčení polských imperialistů právě začínaly stahovat nazpět do SSSR. Němci tak zaútočili Rudé armádě vlastně již do zad, ale i přesto utrpěli značné ztráty a přivolali na sebe hněv všeho pracujícího lidu světa. Jednotky Rudé armády bojovaly statečně a dokonce na některých úsecích vítězily. Například 5. armáda generála Potapova se pokryla slávou a v bitvě na řece Bzuře zničila celou nepřátelskou tankovou armádu, což umožnilo mnoha jiným jednotkám ustoupit do lépe hájitelných pozic a nakonec nepřítele zastavit. Stalin neváhal prohlásit nastávající boj Velkou osvobozenou válkou, generálním střetem mezi světovým proletariátem a imperialistickými štváči. Oznamoval, že úmysly agresora jsou nyní jasné, neboť jeho vojska se nezastavila v Polsku, ale snaží se překročit hranici SSSR. Jejich úmyslem není nic menšího, než zcela zničit a vyhladit první stát dělníků a rolníků. Nyní ale budou muset čelit velkému hněvu a hrdinná Rudá armáda v co nejkratší době znovu udeří mohutnou protiofenzívou a vrhne agresora zpět daleko na západ.

Nyní byla teprve vyhlášena otevřeně mobilizace a do Rudé armády bylo povoláno dalších 5 300 000 osob kromě již vyzbrojených armád druhého sledu a kromě 800 000 povolanců odvedených již v den útoku na Polsko. To však byla jen první fáze mobilizace 14 ročníků, která měla do dvou měsíců zvýšit stav armády o celých 10 milionů mužů. K další mobilizaci bylo Státním výborem obrany připraveno dalších 10 starších ročníků o čtyřech milionech mužů.

Stalinovi stačilo velmi málo dnů k tomu, aby pochopil, co doopravdy způsobilo katastrofu celých dvou frontů v Polsku. Zkrátka a dobře – ARMÁDA NEBOJOVALA. Veliteli počínaje

všichni zpanikařili a málokdo byl ochoten skutečně velet. Právě Potapovova protiofenzíva na Bzuře ukazovala, že tam, kde alespoň malé části armády skutečně bojovaly, byť v bezvýhodném postavení, měli Němci obrovské potíže a ztráty. Stalinovým základním vzděláním byla bohatá praxe v teroristických a zločineckých organizacích. Osobně precizoval a uplatňoval metody vedoucí k rozkladu carské armády. Přesně věděl, jak se milionové armády mohou stát nebojeschopnými a jak se hrouť říše. A věděl také, jak rozklad zastavit, jak vstříknout do žil státu účinný protijed.

Především přikázal náčelníkům vězeňské správy okamžitě zlikvidovat všechny zatčené vězně v táborech a věznicích ve Lvovském, Minském a Litevském okruhu, kde hrozilo, že zejména političtí vězni budou osvobozeni nepřitelem. Vzápětí podepsal výnos Státního výboru obrany č. 169, zaměřený proti dezercím a zbabělosti v boji. Výnos po krátkém úvodu vyjmenovával seznam popravených a odsouzených vyšších velitelů. Ve stejný den byla výnosem obnovena funkce politických komisařů, kterým tak byla vrácena moc spolurozhodovat o vojenských záležitostech. Rozkaz jakéhokoliv velitele frontu, armády, sboru, divize, brigády, pluku či samostatného praporu nabýval platnosti jen tehdy, pokud jej zároveň podepsal, kromě velitele, i politruk. Dále nechal Stalin prezidium Nejvyššího sovětu SSSR schválit sloučení lidových komisariátů vnitřních věcí a státní bezpečnosti, nad nimiž měl nadále bdít soudruh Beria. Následoval výnos Hlavního stanu č. 270 „O případech zbabělosti a vzdávání se do zajetí...“ Historie nepamatovala zrudnější dokument. Podle tohoto výnosu měly být rodiny důstojníků, kteří se zbaví hodnostního označení, uniformy, dezertují do týlu nebo se vzdají do zajetí, uvězněny jako rodiny zločinců, kteří zradili vlast. Jednotkám, které se dostanou do obklíčení, se ukládalo bojovat do posledního náboje. Komukoliv v těchto jednotkách, kdo by zjistil, že se jeho nadřízený, či skupina

vojáků chystá vzdát do zajetí, se ukládalo za povinnost zničit všemi prostředky tyto zbabělce, i kdyby šlo o celé jednotky. Rodiny těchto zbabělců budou buďto uvězněny nebo zbaveny veškeré státní podpory a pomoci.

Tento výnos byl jako rozkaz čten ve všech jednotkách až do úrovně čety.

Protože Sovětský svaz odmítal jakoukoliv nabízenou spolupráci s mezinárodním Červeným křížem, odmítal tím i poskytování potravin a léků rudoarmějcům, kteří se dostali do nepřátelského zajetí. Nyní Sovětský svaz neuznával pojem zajatec, znal pouze pojmy padlý či vlastizrádce. Po vydání výnosu č. 270 věděl každý voják Rudé armády, že své blízké může zachránit pouze tím, že na bitevním poli zemře.

Politickým zástupcem Buďonného jmenoval Stalin Malenkova. Buďonného funkce se však stávala formální funkcí, neboť armády druhého sledu přecházely fakticky pod velení nových frontů. Mikojana, kterého spiklenci do stavu nového Výboru státní obrany nezahrnuli, jmenoval Stalin zvláštním zmocněncem vlády pro zbrojní výrobu. Stalin sám převzal funkci lidového komisaře obrany a vrchního velitele ozbrojených sil. S tím i nový titul Věrchovnj. Mělchis zůstal vrchním pánem nad armádními politruky, nad tisíci samolibých amatérů, kteří nyní dostali možnost plést se do řemesla skutečným vojákům a hlídat jejich válečné nadšení. Orgány NKVD a NKGB byly znovu sloučeny pod Beriovu kuratelu. Maršál dělostřelectva Kulik se ztratil kdesi mezi Přemýšlem a Lvovem a s ním celý štáb Vlasovovy a Ponedělinovy jižní skupiny, převlečený za rolníky. Málokdo litoval a Kulikovovu funkci vrchního velitele dělostřelectva dočasně převzal bezprizorný Voronov. Kupodivu se z obklíčení na jihu probil Vlasov, který odmítl svléci uniformu. Podle vlastních slov „opustil ten bizardní cikánský tábor“ a štábním automobilem se vydal v noci nikoliv na Lvov, ale na Ravu Ruskou, kde dostihl

zadní voj ustupující 178. střelecké divize XLV. sboru 21. armády. Brzy se setkal s generálporučíkem Gerasiměnkem, který mu povyprávěl o tom, jak jeho armáda ztratila 25. Msb u Lubinu, ale zachovala kázeň a zachránila všechny své tři střelecké sbory. Gerasiměnko se nyní chystal zaujmout obrannou linii v nepřehledném prostoru severně od Lvova a východně od Bugu, aby svým odporem zadržovala nepřítele a kryla nástup armád druhého sledu. Nějací vojáci zde tedy byli, ale tyto ustoupivší střelecké sbory většinou přišly o dělostřelectvo a jiné těžké zbraně. Vlasov se vydal dále na východ, aby zde převzal některou z nově se tvořících armád. Z Brestu se pochodem přes Pinské močály zachránil také generálmajor Kuzněcov, velitel zničené 3. armády. Z deseti velitelů armád na polském bojišti se zachránili tři, ze 45 velitelů sborů pět. Do relativního bezpečí se dostalo 23 velitelů východněji dislokovaných divizí. S veliteli zmizely, padly nebo byly zajaty celé štáby a důstojnické sbory jednotek. Šlo o tisíce generálů a plukovníků všech typů a specializací.

16. červenec 1942 – Žurawica

Československý vojenský letoun Aero A-300 přistál na vyklizené skladovací ploše nákladového nádraží v Žuravici, několik kilometrů severně od Přemyšlu. Kterýsi důstojník Luftwaffe vytipoval toto místo jako jediné v širokém okolí, vhodné k otevření provizorního letiště. Po dvou mužích vládního eskortního praporu sestoupil po schůdkách ředitel TIS František Moravec ve svém světle hnědém tweedovém obleku s nezbytnou lulkou v ústech.

– Vítejte u nás v pevnosti, pozdravil jej německy starší muž se sněhobílými vlasy.

– Přemyšl je naše pevnost, pane admirále, ušklíbl se Moravec.
– Co prosím? zamračil se polský plukovník Rowecki.
– Aha, uznal po chvilce přemýšlení admirál Wilhelm Canaris, šéf Abwehru.

– Když to berete takhle, těší mě to dvojnásob.

– Jsme v Evropě, zamyslel se Moravec. – Tady je všechno historie. Například toto místo. Víte, jako mladík jsem sloužil u 35. pěšího plzeňského pluku.

– Ach ja. Pilsen. Dreizichfimpf regiment...

– Na toto nádraží přijel 22. srpna roku 1914 vojenský transport a přivezl sem plzeňské hochy. Do války. A shodou okolností na Rusa. Zde se pak zformovala 19. pěší divize, do níž se Pětatřicátníci začlenili. Divize vyrazila na sever ke Komárovu, k 4. Auffenbergově armádě, která se 26. srpna začala bit s ruskou Plehveho 5 armádou. Devatenáctá divize dostala zmatené rozkazy a čtyři dny bloudila po Haliči. Na bojiště dorazila naprosto vyčerpaná právě v nejkritičtější okamžik, kdy pod tlakem Rusů povolovalo pravé křídlo armády. Celá plzeňská divize nastupovala do boje rovnou z chodu a dokázala situaci zvrátit ve vítězství. Po boji posbírali polovinu mužů 35. pluku spících a vyčerpaných na čtyřiceti kilometrech cesty. Je to i naše země. Už jsme tu umírali.

– Ano, souhlasil Rowecki a poněkud zlomyslně dodal – Tenkrát jste přišli včas.

Z československého speciálu vystoupilo ještě několik mužů v uniformách, mezi nimi generál Radola Gajda, plukovník Paleček a tankový generál Sergej Ingr. MNO pro tuto misi nepovolilo větší koncentraci vysokých velících důstojníků armády kvůli ještě přetrvávajícímu značnému riziku v dané oblasti. Oba generálové si oblékli pouze polní uniformu Československé armády, takže mezi německým vojenským personálem poněkud zanikalo jejich postavení. Zdálo se, že Němci i Poláci věnovali této zvláštní misi až podezřele velkou pozornost na to, že šlo o představitele

nebojující mocnosti. Navíc se vysocí českoslovenští představitelé, i sám admirál Canaris, vypravili do naprosto odlehlého kouta polského bojiště, téměř až na novou frontovou linii. Mnoho aspektů na této misi se zdálo být nezvyklých. Téměř jako by šlo jen o exkursi školní třídy.

Muži nasedli do automobilů a odjeli podél železnice na jih k pevnosti. Důstojníci mohli cestou pozorovat, jak vypadá první válečná zóna. Pevnost byla doslova rozstřílena sovětskými 152mm houfnicemi. Buldozery Wehrmachtu se pokoušely odhrnout suť smíšenou se sazemi a uvolnit hlavní dopravní tepny, po kterých k východu směřovaly dlouhé kolony stovek nových amerických tříosých nákladních studebakerů s říšskými válečnými kříži na kapotách a s číselným označením útvaru. Štáby Wehrmachtu se snažily co nejrychleji, ve stopách tanků, dopravit kupředu pěchotu a dělostřelectvo. V opačném směru se podél silnic v polích ploužily zástupy odzbrojených ruských zajatců v letních, světle hnědých rubáškách. Některé zástupy směřovaly k automobilům plným ručního nářadí a okamžitě vytvářely mohutnou armádu lidských mravenců, která se zakusovala do trosek, odklízela suť, uvolňovala cesty, ale také čistila opevnění i zákopy a dokonce kopala nové.

– Takhle pěchota patří ke třetí armádě? žasl generál Ingr a zíral do mapy.

– Ještě nikoliv, odušil Canaris. – Třetí tanková skupina disponuje dvěma vlastními pěšími sbory. Dvanáctým a čtyřicátým devátým. Šest pěších divizí, z toho tři horské.

– Pěších? Při takové motorizaci? ukázal Ingr na projíždějící nákladáky.

– Nu dejme tomu, že jsou to rychlé pěší divize. Ale nejsou motorizované. Naše motorizované divize, určené k doprovodu tankových divizí, mají posílené protitankové dělostřelectvo a do jejich stavu patří nejméně jeden pluk pancéřových granátníků.

V motorizované divizi je motorizované všechno, dělostřelectvo, ženisté, felčáři, prostě vše. Toto je pouze pěchota na kolech. Naše pancéřová čela se nyní nacházejí zde, v Lemberku a ve Vladimiru. Motorizovaná pěchota obsadila Sokal a Červené Hrady. Nepřítel ještě ovládá Stryj, Brody, Dubno a Luck. Nachází se tedy v jakémsi půloblouku okolo našeho postupu, ale nemají těžké zbraně a je to jen rozptýlená pěchota na útěku. Náš levý bok na severu mají kryt jednotky druhé tankové skupiny, ale ty se opozdily likvidací té velké kapsy pod Varšavou. Nyní zastavujeme postup a čistíme dobytá území. Wehrmacht dosáhl velkého úspěchu a způsobil rudým strašné ztráty, ale víme, že tam vpředu je někde ještě druhý sled armád, za ním se zcela jistě formují další sledy. Operací THOR to ještě neskončilo a my nevíme, jak blízko k frontě se tento druhý sled již dostal a v jaké fázi zformování se nachází. OKW jistě brzy stáhne tanky poněkud dozadu, možná až nazpět k Sanu a Bugu. Tato předsunutá postavení musí držet pěchota.

Plukovník Rowecki se pokoušel vysvětlit generálu Gajdovi hlavní příčiny sovětského neúspěchu.

– Především vlezli do pasti, to je jasné. Od počátku bylo naším úmyslem bojovat dost tvrdě a věrohodně, aby byli přesvědčení, že je to doopravdy, ale neztratit na tom celou armádu. Ukázalo se, že generál Sikorski odhadl situaci správně, když změnil původní obranné plány a nedovolil nahloučení všech polských sil na první linii obrany. Kdybychom to byli udělali, pak by Rus stejně na jednom místě prorazil a ztratili bychom vše v několika dnech. Takto jsme zachránili téměř dvacet kompletních divizí a další rozptýlené jednotky, které se teprve znovu formují.

– Oni věděli, že strkají hlavu do oprátky, doplnil Canaris. – Proto také ke konci náhle zastavili postup. Ale zřejmě si namlouvali, že budou mít dost času přeskupit se a zaútočit dříve. Pravděpodobně usoudili, že síly, které zjistili na našich východních hranicích, jsou ještě příliš malé k útoku na tak

početnou a vybavenou armádu. Ovšem takhle snadné jsme to ani my nečekali. Podle hlášení velitelů předních jednotek, která jsme zatím analyzovali, byla sovětská vojska nepochopitelným způsobem paralyzována. Proti letkám Luftwaffe nevzlétla žádná letadla. Nestřílelo protiletadlové dělostřelectvo. Ani pohraniční a uzávěrové jednotky neodpovídaly na prvotní dělostřeleckou palbu. Trvalo jim celé hodiny, než se začaly alespoň některé útvary bránit. Výsadky generála Studenta je připravily o hlavní sborové štáby, ale ani armádní štáby, které byly umístěny dále v týlu a náš desant je nezasáhl, nevydávaly rozkazy. Naprostý chaos. Žádná koordinace. Nikdo nevydával rozkazy, a celé prapory se začaly vzápětí vzdávat. Vzdali to okamžitě. Někteří zastřelili své důstojníky.

– Neměli protipancéřové střelivo, dokládal Rowecki. – Chápete to? Jdou do války hnedle s celým světem a nemají protipancéřovou municí. Tanků měli obrovská množství. Ve věžích mají skvělé 76mm kanóny, ze kterých jde strach, ale jen s tříštivou municí. A tam, kde tanky byly, nebyla pěchota a chyběly houfnice. Tanky neměly žádnou protitankovou ochranu. Jejich kanóny v tankových věžích mají přesně tak velkou ráži, že do nich pěchota může nastrkat ruční granáty, když se dostane blízko. Na to přišli již naši vojáci. Do německého kanónu granát nezastrčíte. Mají obrovské počty pásových tahačů. Ty své komsomolce a vorošílovce. Ale to ohromné množství tanků nepodporovala žádná samohybná děla a jen minimum motorizované pěchoty. Zatímco Wehrmacht má dvě motorizované divize na jednu tankovou, v jejich mechanizovaných sborech je tomu opačně. Armáda nesmyslně přesyčená moderní a také kvalitní technikou. Velké formace, které se špatně ovládají. Nezajištěná logistika a vážnoucí zásobování. Minimum radiostanic a tedy i špatné spojení. Jednoduché šifrování. Tanky i letouny se jim dorozumívají opticky nebo praporky. A pak, ty jejich strašné

útoky en masse. Je jim lhostejné, kolik tisíc mužů ztratí v jediném útoku na naprosto bezvýznamný opěrný bod. Celé pluky nahnali do minových polí jen proto, aby v nich vyčistili průchody. Ženou se pouze kupředu a téměř nemanévrují. Je to jako někde na západní frontě za světové války. Jakmile je zastavíte, nedokážou zaujmout obranu a brzy potom kapitulují. Státisíce ruských vojáků v Polsku zachvátila během dvou dnů panika.

Vozy s důstojníky vyjely z Přemyšlu k východu podél železnice vedoucí ke Lvovu, čímž se účastníci mise dostali na území, které od podzimu 1938 okupovala Rudá armáda. Město samo padlo rychle a nebylo příliš poničeno palbou. Zástupy uprchlíků znemožnily jakoukoliv obranu a teprve u Brodů a Zločivu, o šedesát kilometrů dále na východ, narazily německé předsunuté hlídky na odpor. Průzkum bojem ověřil, že zde již mají Sověti nějaké dělostřelectvo a jistou koncentraci pěchoty. Rozvědka zatím nedokázala určit, zda se jedná o předvoje větších sovětských uskupení, anebo jen malé formace zastavených a reorganizovaných uprchlíků. Generál Guderian nepustil tanky kupředu, dokud nebude zajištěna alespoň linie na Bugu. V Brodech zahlédly německé hlídky před prvními domy celé skupinky civilistů. Ukázalo se, že jde o obyvatele, včetně žen a dětí, přivázané ke zdem a sloupům. Další houfy civilistů byly vyhnány na silnici, sotva se hlídka přiblížila na dostřel.

– Používají lidské štíty, schweinehund. To by německý voják nikdy neudělal.

Ve Lvově, který Němci důsledně nazývali Lemberg a Poláci Lwów, stála u budovy radnice hlídka vojenské policie. Hauptman Gross zavedl návštěvníky do sklepení, které zřetelně sloužilo jako čekistická vyšetřovna. V první místnosti strohá kancelář s telefonem, stolem, židlí a pohovkou a s obrazem Stalina na zdi. Další místnosti byly již méně formální. Hauptman ukázal generálům lomenou chodbu, kterou byli vězni voděni do zadních

prostor. V rohu, kde chodba zatáčela doprava, ukázal malý kulatý otvor ve zdi.

– Zde nechávali zatčené čekat a tou dírou je střelili do týla.

Vzadu byly dvě větší klenuté místnosti, úplně prázdné. Zadní zeď byla pocákána nějakou hnědou barvou a podobána otvory, jako by se kdosi zlomyslný snažil oťukat omítku majzlíkem.

– Tady stříleli skupiny, sdělil hauptmann. – V celém osvobozeném Polsku jsme už napočítali přes 50 000 takto povražděných vězňů a zajatců. A měli na to jen necelé tři týdny.

Generál Ingr měl pocit, že šlápl na něco křehkého. Skutečně, rozšlápl v přítmí jakési brýle. Voják posvítil na udusanou hliněnou podlahu místnosti. Byla poseta nejrůznějšími drobnostmi. Válely se tu spony do vlasů, další brýle a monokly, zmuchlané kravaty, malý dětský medvídek, tužka či ozdobný knoflík.

Generál Ingr se beze slova obrátil a prchal ven na vzduch. Bylo zjevné, že čekisté s lidovými soudy nezaháleli. Ve lvovské věznici byly nalezeny desítky čerstvě povražděných vězňů. Ustupující jednotky NKVD házely do cel granáty a raněné střílely. V parku na okraji města byly nalezeny hromadné hroby popravených. Generál netušil, co téhož dne spatřili zahraniční a také českoslovenští novináři, které německá branná moc pozvala do nedalekého Přemyšlu. Tamní podzemní kasematy byly plné stovek mrtvých těl v polských důstojnických uniformách. Všichni střeleni do týla, některá těla nesla známky mučení. V západních částech Polska neměli rudí komisaři dost času k takovým masakrům, ale v prostoru mezi Vislou a Bugem byly nalezeny stovky hromadných hrobů s tisíci mrtvol. Tu a tam vyhořelé domy a stodoly, do kterých čekisté nahnali obyvatelstvo a zapálili je.

Odpoledne spatřili českoslovenští důstojníci jiné zajímavé obrazy. Admirál Canaris je vezl podél železniční trati k severu, na Sokal. Všude kolem trati naráželi na obrovská skladiště vojenského materiálu. Hory ostnatého drátu, rozstřílené vagony plné cívek

linkového telefonního drátu, kolejnice a pražce. Některé sklady paliva či pražců se ustupujícím Sovětům podařilo zapálit a k nebi se valily sloupy černého dýmu. Většina gigantických zásob ale zůstala nedotčena. Generál Ingr užasl na okraji plochy, na které stály možná dvě stovky těžkých houfnic v různém stadiu sestavení z dílů, které dovezly vlaky. Byly zde hromady vojenských bot a baráky nacpané uniformami, přilbami, řemením, lékařským materiálem i proviantem. Canaris řekl, že podle posledních hlášení našly již německé jednotky na 150 kompletních polních nemocnic a sklady paliva se zatím odhadují na více než 100 000 tun.

Osobně se na Bug dostavil ministr Todt se svými lidmi, aby zde určil priority. Poté, kdy mu armádní velení nedokázalo zaručit více než dva tři týdny času, než se Sověti vzpamatují, rozhodl, že přednost mají zbraně, především těžké dělostřelectvo, skvělé 120mm minomety, palivo a tanková či automobilní technika odtahovaná z bojišť. OKW souhlasilo s tím, aby k evakuaci válečné kořisti byli využiti všichni dostupní sovětsí zajatci. K západu se tedy valila řeka zajatců nesoucích či táhnoucích zbraně bez munice či municí beze zbraní. Dlouhé nákladní vlaky vyrazily až k nejzazším místům na východě, kde ještě nebyly tratě beznadějně rozbity.

Po sjízdných silnicích se hnaly dlouhé kolony nákladních automobilů. Kupředu plné pěchoty, zejména ženistů, zpět plné materiálu.

– Dva miliony zajatců, vydechl Gajda. – Co s nimi budete dělat? Kam je umístíte? Jak je budete krmit?

– Nu, ušklíbl se Canaris, – toto bylo již promyšleno předem. Uvítali bychom, kdyby je bylo možno transportovat přes vaše území, konkrétně Moravou k Vídni a pak dále do Terstu, ale chápeme, že by to činilo jisté obtíže. Trasa nyní vede přes Drážďany, Mnichov a Innsbruck. V Itálii je rozdělujeme do více

přístavů. Víte, Italům bylo líto, že se nemohou přímo zapojit vojenskou silou, takže se souhlasem Jeho Veličenstva nám pan premiér Ciano nabídl pomoc v téhle oblasti. Tripolis, Běnghází, Kyrenaika. Zajatecké tábory hluboko v poušti je třeba zásobovat, zato se z nich těžko utíká a Italové tam hodlají budovat jakési zavlažovací kanály. Sama Říše bude potřebovat několik set tisíc zajatců pro svůj průmysl. Válka ještě zdaleka nekončí a němečtí dělníci tak budou uvolněni pro službu v armádě, zatímco ženy zůstanou doma u dětí. Bolševici mohou tam na poušti agitovat, jak chtějí. Vojáky jiných národností, například Ukrajince, Litevce, Lotyšy, Estonce, ale i Armény a Gruzince, Kazachy a další si prověříme a pak dostanou možnost bojovat proti Stalinovi v dobrovolnických praporech. Některé nasadíme jako technické služby přímo do našich německých divizí, což zvýší počet německých vojáků bojujících přímo se zbraní v ruce. Částečně nám to nahradí ztráty. Když se najdou důstojníci těchto národností a budou planout nenávisť ke Stalinovi, dostanou příležitost zorganizovat nacionálně čisté jednotky a ty pak vybavíme trofejními zbraněmi, se kterými byli vycvičeni zacházet.

Gajda obdivně hvízdal, zatímco generál Ingr pokrčil rameny a zamumlal cosi o německé důkladnosti.

Gajda se nakonec zahleděl k východu.

– Kazí se počasí, že? odušil Rowecki. – Pokud přijde období dešťů a nízká oblačnost, přibije nám to letectvo k zemi. Právě teď, kdy potřebujeme důkladný letecký průzkum. A jde to z východu, jako ostatně všechno špatné.

– Nemyslel jsem na počasí, vysvětlil Gajda. – Osmdesát kilometrů odtud tímhle směrem leží Zborov. Kdyby byl Wehrmacht postoupil jen o kousek dál, mohl jsem se tam podívat. Tak trochu jsem v to doufal.

– Ja. Zborov! zasmál se Canaris. – Ta vaše velká národní bitva v sedmnáctém roce. Vy jste tam tehdy byl?

– Pan generál tu bitvu zachránil, blýskl se generál Moravec. – První prapor šel tehdy do útoku na Mogilu a druhý prapor, který mu měl krýt bok, nedostal žádný rozkaz. Kapitán Zembalevskij, ruský velitel praporu, se zkrátka zpil do němoty. Mohlo se to obrátit v katastrofu. Pan generál, který tehdy ještě samozřejmě nebyl generálem, nechal opilé důstojníky zamknout do zemljanky pod podlahu domku, kde pořádali banket, a osobně vedl druhý prapor na zteč.

– Ja, šklebil se nadále Canaris. – Vy jste tam byl také, pane generále?

– Ne, řekl Moravec. – Já jsem proti vám střílel z opačné strany. Z francouzských zákopů.

– Vy Češi máte složité dějiny, nedal se Canaris. – Pokud se nemýlím, tak u Zborova pan Gajda porazil rakouskou devatenáctou divizi. To byli ti vaši Pětatřicátníci, co předtím zvítězili u Komárova. Ale asi je k něčemu dobré být Čechem. Po každé válce můžete být hrdý na úspěchy obou stran konfliktu. Můžete si vybrat a vždycky se můžete přihlásit k vítězství. Zajímavé bojové tradice, myslím.

~

Admirál Canaris odvezl československou delegaci nazpět do Žuravice, kde mezitím přistálo několik dalších letounů. Na okraji plochy stály vedle sebe tři německé junkersy Ju-52, jeden italský čáp (Fiat B. R. 20 Cicogna) s maďarskými výsostnými znaky a dvě další aera A-300, jedno s jugoslávskými a druhé s rumunskými královskými znaky. Maršál Antonescu, generál Simovič a generál Kerszentesz Fischer dorazili jen s minimálním doprovodem a v nápadně strohých uniformách s plným hodnostním označením, ale beze všech řádů a vyznamenání, bez ozdobných šňůr a dalších křiklavých doplňků vojenské garderoby.

Muži si krátce vzdali úctu salutováním a admirál je odvedl k jedné z nízkých budov na okraji skladové plochy. Před omšelým a oprýskaným barákem posedávali a kouřili muži v uniformách německé vojenské policie v síle asi jedné čety. Vše vyhlíželo tak, jako by zde byla právě tato jednotka ubytována. Možná původně také byla. Nyní ale zela dlouhá chodba i přilehlé místnosti baráku prázdnotou.

V pootevřených dveřích bylo vidět jednoduchý kancelářský nábytek, pořadače, skříně a stoly s psacími stroji a telefony. Po zemi se tu a tam válely rozházené papíry. Velká místnost v centru domu skýtala docela jiný pohled. Dominoval jí dlouhý stůl pokrytý mapami. U pultíku s kávou postával vrchní velitel Wehrmachtu generál Ludwig von Beck se svým operativcem generálem Marcksem a malým rtuťovitým generálem Guderianem. Na jednom konci stolu seděla skupina překladatelů.

– Prosím, pánové, ukázal generál Beck na volné židle. – Ať to nezdržujeme. Naši hosté se musí ještě za světla dostat domů.

– Gratuluji vám k velkému vítězství, pánové, pospíšil si servilně Antonescu. – Čekali jsme, že se Wehrmacht bude bít udatně, ale něco tak brilantního jistě nečekal nikdo z nás.

– Jménem svých vojáků děkuji, ale obávám se, že to ještě zdaleka není vítězství, pane maršále, odušil zachmuřený von Beck.

– Chápu, kývl Antonescu. – Ještě není konec. Dokud nezničíme bolševiky na jejich domácí půdě. V Moskvě a v celém Rusku.

– Chtěl byste táhnout do Ruska?

– Předpokládám, že ten čas nyní nastal, znejistěl rumunský maršál.

– Co předpokládáte vy? obrátil se Beck na vrchního velitele sil Malé dohody generála Radolu Gajdu.

– Do Ruska, uvážil Gajda. – Zní to lákavě pánové, ale co nás tam čeká? I kdybychom konečně spojili své síly, v ohromných

prostorách Ruska je rozptýlíme. Byl jsem tam. Projel jsem celé Rusko až do Vladivostoku a umím si to představit. Vy jste zničili jen část prvního sledu Rudé armády. Přišli o dva miliony mužů a o pár tisíc tanků. Ještě jednou to samé mají ve zbrani už nejméně půl roku. Možná i více. A mobilizují. Hravě dají dohromady deset či patnáct milionů mužů. Jejich průmysl je nedotčený a chrlí tanky, děla i letadla v ohromujících kvantech. A všechno již nové typy. Příští armády, s nimiž se střetneme, nebudou vyzbrojeny starými typy jako první sled, ale moderní technikou. Budou doma, na vlastní půdě, a čím dále postoupíme, tím větší podpora domácího obyvatelstva bude na jejich straně. Nemáme mapy a další nezbytné potřeby k takovému tažení. Ocitneme se na území širokorozchodné železnice, téměř bez vlaků a dopravních prostředků. Budou tam mizerné cesty a žádné zásoby. Do zimy je neporazíme a co pak? Jestli přijde zima taková, jako byla tahle, nemusí Rusové vystřelit ani kulku.

– Chcete nyní uzavřít mír a nechat bolševiky, aby se znovu postavili na nohy? děsil se maďarský generál Fischer.

– Nic takového nehrozí, mínil Gajda. – Proč by oni uzavírali mír? Přišli sotva o desetinu své armády a o žádné území. Jejich válečná mašinerie nebyla nikterak dotčena. Dnes jsem si všiml, že se Wehrmacht zastavuje. Nebudují se žádné výrazně zajištěné pozice. Odvází se jen zásoby a odvádějí zajatci. Polsko je bojištěm a s tím už nikdo nic nenadělá. Mezi Bugem a Poznaní je totálně zdevastované území. Jít nyní před zimou do Ruska by bylo hazardem. Začínat válku z Besarábie by bylo jen rozšiřováním bojiště a znamenalo by další devastaci území. Jestliže má válka pokračovat, nechť pokračuje na již zničeném území.

– Bravo! bouchl generál Marcks dlaní o desku stolu. – Jsem opravdu rád, že právě vy, generále, budete velet armádám našich příštích spojenců. Máte skvělý úsudek a střelil jste se přesně.

Jinými slovy: Už jednou do pasti vlezli, možná že do ní vlezou i podruhé.

V dalším jednání se německá strana zajímala o politické možnosti a míru připravenosti členských států Malé dohody. Maďarská a rumunská strana oznámily stoprocentní připravenost včetně naprosté podpory veřejného mínění a politických elit svých zemí. Situace slovanských členských zemí paktu se jevila poněkud složitěji. Za Československo byl vrchním velením zmocněn hovořit generál Ingr.

– Okamžitě jsme připraveni nasadit naše poloprofesionální, tedy zejména mechanizované a motorizované útvary. Máme tři sbory, tedy ekvivalent jedné německé tankové skupiny. Plně se spoléháme na útvary ochrany hranic a pohraničních linií. U pěších divizí na východě země, tvořených převážně slovenským mužstvem, také neočekáváme žádné problémy, stejně jako u letectva. Francouzská varianta, ovšem v daleko mírnější podobě, by mohla nastat zhruba u dvanácti pěších divizí, jejichž stavy by za mobilizace doplňovaly kádry z převážně dělnického prostředí. Vše bude záležet na tom, zda se podaří přimět vedení sociálních demokratů k nějakému závaznému prohlášení podpory nasazení armády mimo hranice republiky. Jiná situace by nastala, kdyby došlo k jasnému napadení republiky nepřítelem nebo k nějakým masakrům civilního obyvatelstva. Prezident Beneš je nyní, zdá se, již definitivně mimo hru a s vyhlášením mobilizace či války by neměl být žádný problém. Úřad propagandy již začal s masivní kampaní. Otázkou je kdy a za jakých okolností.

Podobné obavy a problémy naznačil také generál Simovič. Ze strany královské rodiny žádné problémy s vyhlášením mobilizace nepředpokládal. Jugoslávská královská armáda by do roztrhání těla bránila zemi, kdyby nepřítel překročil hranice, ale pro část srbského etnika bylo nasazení armády v zahraničí, zejména proti ruským silám, značně nepopulární vyhlídkou. Simovič mohl

nabídnout záruku loajality pouze v případě, kdy bude na zahraniční bojiště vyslán expediční sbor tvořený převážně divizemi mobilizovanými ve Slovinsku a v Chorvatsku, částečně v Bosně a Hercegovině. Na rozdíl od Československa, panovaly v královské armádě rozpory také v důstojnickém sboru.

– Kdy nás budete potřebovat? zeptal se generál Gajda konečně k věci.

– Za šest až osm týdnů, odpověděl bez nejmenšího zaváhání generál Marcks.

– Kde?

Německý generál se sklonil k mapě.

17. červenec 1942 – Praha

Dr. Ladislav Rašín se probudil do nového jasného dopoledne ve svém novém bytě v ulici Československé armády v Dejvicích. Slunce již od rána propalovalo díru skrze skla na jih situovaných oken, jeho žár byl jaksi palčivý a prudký, což mohlo znamenat, že se co nevidět přizene bouřka. Když otevřel okno, zjistil, že i přes bezmračnou oblohu je vzduch jakoby hustý a těžký. Postrádal vánek či vítr a také kouř z komínů se válel po střeších, jako by kdesi nahoře narážel na neviditelnou poklici, jako by komíny měly špatný tah. Poslanec Rašín pochopil, že nad střední Evropou se usadila tlaková níže a to znamenalo, že do několika dnů odněkud přitáhne mraky.

Český parlament si dopřával prázdniny s drobnou výhradou, že by poslanci neměli odjíždět do zahraničí, neboť v těchto nejistých časech nikdo nemůže vědět, kdy bude zapotřebí svolat mimořádnou schůzi. Poslanci federálního parlamentu si uložili ještě tvrdší omezení, ale jeho členem doktor Rašín nebyl. Ostatně

se zdržoval v Praze, kdyby něco. Představenstvo svatováclavské strany bylo svoláno na pondělí, takže měl volný den.

Zaujal jej shluk lidí dole na ulici. O sto metrů dále k Vítěznému náměstí spatřil další shluk. Uvědomil si, že lidé se houfují tam, kde stojí nějaká trafika. Téměř všichni drželi v rukou noviny. Rychle seběhl do přízemí a vytáhl ranní výtisky lidovek a *Vlasti* ze schránky. Bylo to tučnými titulky, hned na prvních stranách.

PREZIDENT BENEŠ OZNÁMIL ABDIKACI.

Dnes v časných ranních hodinách předal prezidiální šéf prezidentské kanceláře osobně do rukou úřadujícího předsedy federální vlády Rudolfa Berana oznámení, že prezident Dr. Edvard Beneš se rozhodl ze zdravotních důvodů rezignovat na svůj úřad. Je známo, že pan prezident byl již 8. července hospitalizován v prezidentském apartmá nemocnice Na Františku pro únavu a celkové vyčerpání. Již dříve se spekulovalo o tom, zda se hlava státu rozhodne abdikovat v polovině svého druhého mandátu. Vyhrocená mezinárodní situace a zahraničně-politické tlaky se na prezidentově zdraví podepsaly již během mnichovské krize a následné války. Nyní se tlaky a napětí opět stupňují...

Rašín byl informován o tom, že prezidenta postihla mrtvice, a neoficiálně se dozvěděl cosi i o příčinách. Drtina utrousil pár slov o jakémsi balíčku od Moravce. Tedy ho přitlačili ke zdi. Tisková, téměř až nenávistná kampaň minulých týdnů Benešovi jistě také na zdraví nepřidala. Noviny nyní referovaly ve vši slušnosti o tom, že o jedenácté pronese prezident svůj abdikací projev v rozhlase. Projev bude přenášen také pouličními ampliony a veřejnost jej může vyslechnout i na Hradčanském náměstí.

Rašín si uvědomil, že jedenáct bude za okamžik a on málem prospal historický okamžik. Proto se lidé shromažďovali na ulici. Postrádal obvyklý hluk, protože nejezdila žádná auta. Zapnul

rádio a o půl hodiny později musel přiznat, že si Beneš zachoval jistý formát.

Vážení spoluobčané, přátelé, národy Československa!

Jak jistě touto dobou již víte, rozhodl jsem se abdikovat na funkci prezidenta republiky. Vedou mě k tomu vážné důvody. Celková únava a vyčerpání, jakož i zdravotní potíže, které po desetiletích práce pro tuto zem a tuto republiku cítím, znatelně převažují. Jsem unavený a potřebuji odpočinek. Nastal čas, abych břemeno předal někomu mladšímu a pružnějšímu. Odchod do ústraní po téměř třech desetiletích práce je snad ale dostatečným důvodem pro to, abych se toto své období pokusil, je-li to vůbec možné, krátce shrnout a nastínit tak svůj politický kšaft, svůj odkaz dalším generacím.

Před čtyřmi roky, na podzim roku 1938, jsme zažívali období opojení vlastní silou a odvahou, fyzicky jsme cítili jednotu našich národů a byli jsme hrdí na právě krvavě obhájenou samostatnost a nezávislost. Dnes se však ozývají pesimistické hlasy, které varují, že malý národ, jako je tento náš československý (v tuto chvíli řada Slováků vypnula rádio), nemůže zůstat uprostřed vroucího kontinentu sám a udržet si nezávislost. Naše odhodlanost je stejná jako v roce 1938. Jsem si jistý, že bychom byli znovu ochotni nasadit životy pro obranu vlasti. Naše armáda je dnes mnohem modernější a naše zbraně účinnější. Ale válka, která se odehrává na sever a na východ od našich hranic, je válkou nepředstavitelně mohutných sil a každým okamžikem nás může spolknout, vtáhnout do sebe a rozdrtit. Více či méně to cítíme všichni.

Vězte, že ani já, ani prezident osvoboditel Tomáš Garrigue Masaryk, ani další naši kolegové a spolupracovníci během velké světové války jsme si nenamlouvali, že Československo může uprostřed Evropy existovat samostatně. Proč jsme se tedy vlastně pokoušeli osamostatnit náš národ a stát ze svazku habsburské

monarchie? Kdyby tu byl prezident Masaryk dnes se mnou, jistě by potvrdil, že to nebylo kvůli Habsburkům samotným, jako spíše kvůli jejich vlastnímu selhání. Souhlasili jsme s Palackého obhajobou potřeby většího podunajského svazku, který by byl schopen malé národy spojit a ochránit. Souhlasili jsme, i když to znamenalo dobrovolné omezení vlastní suverenity a národních práv. Jenže právě světová válka v plné nahotě ukázala, že toto období ochrany končí. Habsburskou monarchii nerozbil český národ 28. října, ale sami vídeňští Němci o týden později. Bylo totiž více než zřejmé, že kdyby tehdy Německo vyhrálo válku, sami Habsburkové by se stali jen vazaly Německé říše a český národ by byl nemilosrdně germanizován. Český národ zachovával Habsburkům svou loajalitu, dokud byl tento panovnický rod schopen český národ ochránit, zejména právě před germanizací. Totéž platí o slovenském národě a o maďarizaci. Usilování o samostatnost bylo pro nás aktem sebezáchovy a ani tehdy jsme neměli na mysli naprostou politickou nezávislost. Snažili jsme se zajistit naši relativní samostatnost přimknutím se k politice a moci západních demokracií, jmenovitě Francie, vítěze války a budovatele kontinentálního systému garancí a bezpečnosti. Vydali jsme se tak dávnou cestou českého krále Jiřího z Poděbrad. Získali jsme tím dvacet let. Pak tento systém selhal a Francie nás zradila. Věřte, že poznání, že jsme dvacet let kráčeli špatnou cestou, bylo drtivé a osudové. Málo nás mohlo utěšovat, že jiná cesta pro nás v té době prakticky neexistovala.

Tehdy se národ vzepjal zklamáním a hněvem a v zuřivém boji dokázal nemožné. Ubránil svoji samostatnost a nezávislost proti velké a silné Hitlerově Velkoněmecké říši a pomohl Evropu očistit od nacistického moru. Od té chvíle uběhly téměř čtyři perné roky, kdy jsme se ze všech sil snažili vyřešit otázku zajištění naší národní bezpečnosti a nezávislosti. Již před Mnichovem byla odmítnuta má snaha spojit náš osud s osudem národa polského

v jediném federativním státě. Od listopadu roku 1938 existují pouze tři cesty, jak nezůstat sami a nebýt rozemleti zápasem mocných o střední Evropu. Uvažoval jsem postupně o všech těchto možnostech při vědomí, že nový pokus o spoléhání se na Západ bychom již nemuseli přežít. Jednou z těchto možností je přimknout se k Německé říši, nyní částečně oprostěné od nacismu. Je u nás nemálo zastánců této cesty. Kdybychom se jí vydali, byli bychom dnes válčící stranou a většina z vás by mě již dnes neslyšela. Naše česká věc by byla ztotožněna s německou věcí. Druhou možností je přimknutí se k velkému slovanskému národu ruskému. Tato politická cesta by byla v souladu s dávnou touhou našich předků a našla by také nemálo zastánců. Za běžných okolností by to snad i bylo možné. V současné době by to ale znamenalo přijetí bolševické ideologie, se kterou již naši legionáři prodělali děsivou zkušenost daleko v Sibiři a dostatečně nás před ní varovali. Obávám se, že současné komunistické Rusko by nebylo garancí naší samostatnosti a života v míru o nic více než velké Německo. Třetí cestou je obnovení bloku podunajských států a národů, tedy vznik federalizovaného soustátí Malé dohody. Byl jsem pro tuto cestu, dokud trvala naděje, že bychom v tomto staronovém soustátí měli nějaké slovo a mohli do značné míry ovlivňovat jeho konečné rozhodování. Tato naděje však padla někdy v roce 1940. Malá dohoda směřuje k federalizaci. Jsem ochoten věřit, že by v ní nedocházelo k utlačování jednoho národa jiným. Nehrozí v ní maďarizace ani germanizace a spolu se Srby, Slovinci, Rusíny a Chorvaty by zde mělo slovanské etnikum velký podíl. Domnívám se ale, že toto soustátí bude příliš slabé, bude podléhat odstředivým silám soukromých zájmů jednotlivých národů a nedosáhne potřebné shody v důležitých otázkách, zvláště pokud jde o rychlá rozhodování. Dnes je pouze otázkou času, kdy bojechtiví Rumuni a Maďaři vtáhnou celé toto soustátí, a nás také, do strašně krvavé války, ve které nemohou zvítězit. Naopak,

pokud Malá dohoda přežije právě probíhající soupeření velkých mocností, neobejde se bez pevné centrální vlády a jejím centrem se nikdy nestane Praha. Jaká to bude vláda, si všichni dokážeme představit vzhledem k faktu, že kromě naší republiky se jedná o samé monarchie, přičemž za právoplatného majitele maďarského trůnu je dodnes považován Habsburk. Připomínám, že centrem tohoto soustátí byla zvolena Budapešť, a to ještě jen kvůli tomu, že není k dispozici Vídeň.

Taková je naše pravá současná mezinárodně politická situace. Všechny možnosti jak zajistit naši bezpečnost, mír a samostatnost se jeví jako bezvýchodné. Sami však dlouho nevydržíme. Snadno se dá odhadnout, že dříve či později se válka přelije i přes naše hranice a my budeme přinuceni vybrat si strany. Nenechme se mýlit tím, že německá armáda v těchto dnech zakončila velkou porážku Rudé armády v centrálním Polsku. Pro ruské síly ani tyto strašné ztráty nic neznamenaají a válka bude pokračovat nikoliv daleko na východě, ale právě zde, v centru Evropy. Nový bezpečnostní systém Organizace spojených národů reaguje na události podstatně pružněji než bývalá League Nation, ale po této válce z ní zbudou jen trosky. Pokud zvítězí Rudá armáda, stane se celá Evropa součástí Sovětského svazu. Pokud zvítězí Německo a jeho spojenci, bude Říše natolik silná, že nebude mít zapotřebí respektovat mezinárodní bezpečnostní systém a to bude pro nás znamenat nové nebezpečí. Vítězství jedné i druhé strany konfliktu, a bude to opět světová válka v trvání mnoha let, Malou dohodu zcela zničí a rozbije, neboť ani jedna ze stran nemá na jejím trvání nejmenší zájem.

Mohu na samý závěr národu doporučit jen jediné. Snažte se vytrvat stranou tohoto konfliktu, jak dlouho to jen půjde. Kdyby to bylo možné, tedy nejspíše s Malou dohodou. Snažte se o mír a v této snaze, nikoliv v boji, hledejte spojence. Spojte se s tím, kdo bude mít na mysli bezpečnost celé Evropy. Já budu s vámi.

Děkuji vám všem za velkou přízeň a podporu, kterou jste mně a mým kolegům po celá léta prokazovali. Tímto se s vámi loučím jako prezident a politik a zůstávám s vámi jako Edvard Beneš.

Beneš mluvil vysokým, skřípavým hlasem, z něhož tíha a únava přímo odkapávaly, ale Rašín vydechl obdivem. Toto nebylo gesto. Toto mělo svou úroveň a jediné oko nezůstane suché. Nikdo nemůže říci, že Beneš dezertoval, protože je jasné, že odchází ze zdravotních důvodů. Svůj mnichovský debakl elegantně shodil na západní spojence a na selhání systému bezpečnosti. Republikánskou vzpuru proti panovníkovi z října 1918 shodil na selhání Habsburků samotných. Naznačil všechny možnosti vývoje. Cokoliv se dále stane, bude se říkat, že Beneš to jasnozřivě předvídal. Ten starý lišák na nikoho nezaútočil a nikoho přímo neobvinil, ale jakoukoliv cestou se jeho nástupci vydají, bude to špatně. Nikdo nemůže dokonce říci ani to, že nevaroval národ před bolševismem, že snad dokonce pomáhal Stalinovi. Kdykoliv se vyskytnou potíže v Malé dohodě, pak on je předpověděl. Jestliže skončíme jako součást monarchie, pak on před tím varoval. Beneš za nic nemůže, na vině je nešťastná poloha země, to, že jsme malí a nepočtení, zvláštní a jedineční.

V příští vteřině zazvonil domovní zvonek. Na chodbě stál muž v dobře padnoucím obleku.

– Dobrý den. Jsem plukovník Fryč. Pane poslanče, mám vás okamžitě odvézt na Hrad.

– Je tam nějaké rozloučení s prezidentem? hádal Rašín.

– Už není prezident, konstatoval suše Moravcův muž. – Pan Beneš se teď v Masarykově knihovně loučí s personálem své kanceláře. Pak bude nějaká politická porada. Nikdo neví, oč jde, ale svolal to pan premiér.

– Podle ústavy nyní prezidentské pravomoci přecházejí na předsedu parlamentu. To je doktor Hampl.

Fryč, který seděl vpředu, vedle řidiče černé tatro 77, se na vzadu sedícího Rašína podíval nejprve udiveně, pak se záhadně pousmál.

Řidič projel do areálu Hradu severní branou přes Jelení příkop. Hlavní brána na Hradčanské náměstí byla již zcela ucpaná davem. Tatra prudce zabrzdila před katedrálou, kde polekaně uskočil okounějící šéfredaktor *Národního osvobození* Lev Sychrava. Ze dveří prezidentského křídla právě vycházel kancléř dr. Šámal a za ním personál. Sekční šéf dr. Schieszl, ministerský rada dr. Čihař, vyslanec Smutný, tajemníci Drtina a Remsa, komorníci Toman a Kotyza i komorná Vilma. Šofér Hatina a paní Hana Benešová stáli vedle připraveného vozu Hispano Suiza. Pak vyšel ze dveří Beneš podpíraný svým starým přítelem Hubertem Ripkou. Rašína téměř vyděsilo, jak nyní Beneš vypadal. Byl bledý a pohublý, jakoby zhroucený do sebe. Bez pomoci by zřejmě nesešel ze schodů. Vyzařovala z něho nesmírná únava. Nasedl do automobilu a Hatina pomalu projížděl podjezdem na první hradní nádvoří. Bylo zcela prázdné a vyklizené, jen po pravé straně stála nastoupena Hradní stráž. Ne pouze čestná četa, ale kompletní Hradní stráž v čele s nejvyššími důstojníky. Vojáci zde stáli v upjatém pozoru a po legionářsku drželi dlaň vodorovně před vzpřímenou puškou. Zazněly povely a vojáci pohnuli hlavami vlevo hled. Pak k počtě zbraň. Poté sledovali pomalu projíždějící vůz. Na tuto čestnou přehlídku již Beneš neměl nárok. Nebyl prezidentem. Proto také nezazněl prezidentský signál. Vojáci se však nikoho na svolení neptali. Jejich počta byla spontánní a dobrovolná. Zazněla státní hymna a z vysokého stožáru klesala prezidentská vlajka. Občané venku se rozestoupili a vytvořili uličku směrem dolů k Nerudovce.

– Odjíždí soukromá osoba, konstatoval chladný hlas vedle Rašínovy hlavy.

Byl to vysoký a uhlazený Hodža.

– Je dobré, že lidé viděli, jak je nemocný. Předejde to mnoha dohadům a fámám.

– Existuje nějaký důvod k dohadům? informoval se Rašín.

– Říká se ledacos, pokrčil Hodža rameny. – Zaslechl jsem přímo neuvěřitelné zvěsti a báchorky. Například prý na něho políčili past naše tajné služby a Abwehr. Jako v šestatřicátém, když předal Stalinovi ony falešné důkazy o zradě Tuchačevského. Prý starý lišák Canaris opět vyrobil jakési falzifikáty. Snad dokonce německý plán útoku v Polsku. Moravec se pak prý tvářil, jako když ty plány ukořistila naše tajná služba. Beneš je prý měl okamžitě předat Dimitrovovi a ten je poslal do Moskvy. Jenže byly falešné a Rudá armáda utrpěla v Polsku porážku. Moravec tak prý navíc získal důkazy o Benešově vlastizradě. Další pohádka se vypráví o tom, jak dostal prezident Beneš na stůl jakýsi balíček z ministerstva vnitra a o hodinu později ho vezli do nemocnice s mrtvicí. Prý si to pak v nemocnici srovnal v hlavě a nakonec pochopil i to, že pro Stalina je on sám nyní zrádce a od Sovětů ho nečeká nic dobrého.

– Nu, jsou to jen fámy, souhlasil Rašín. – Ale ten jeho projev dnes by tomu odpovídal. Takhle otevřeně mluvit o nebezpečí z východu jsem ho neslyšel už celé roky, jestli kdy vůbec.

Hodža Rašína pobídl kupředu a ukázal na dveře prezidentského křídla. Kráčeli po chodbách, nyní pustých, smutných a opuštěných. Atmosféra se dokonale podobala pocitům, jaké může mít člověk, když vejde do vlaku, který již několik let stojí opuštěný na vedlejší koleji nákladového nádraží. Tímhle vlakem se nedalo dojet nikam. Leda by dostal novou lokomotivu.

V prezidentově pracovně postávala a posedávala již celá řada známých tváří. Byli zde generálové Syrový, Gajda i Krejčí. Oba Moravcové, každý na opačném konci místnosti, ministři Krofta, Preiss, Machník i Černý, z lidovců zde byl Šrámek, dále za sociální demokraty Hampl a Bechyně, ministerský předseda Beran, který

se potil a třel si býčí zátylek kapesníkem. Dokonce se dostavili i dva představitelé sudetských žup. Rašín znal pouze Czecha. Neviděl nikoho z komunistů, nevpustili sem žádného novináře. Jen vojáci, tajné služby a přední politická elita. Za Hodžou okamžitě uzamkli dveře, před nimiž stáli muži v civilu na stráži. Jediné křeslo bylo doposud volné, a sice pietně prázdné bílé křeslo za prezidentovým pracovním stolem u kachlových kamen. Když Hodža vešel, utichl hovor a k Rašínově údivu všichni přítomní povstali.

– Tak si sedněte, ať vidíme, jak vám to bude slušet, vybídl doktor Hodža Ladislava Rašína a za loket jej přivedl k prázdnému křeslu.

– Co... slušet? zeptal se zmatený Rašín.

– Přece křeslo válečného prezidenta, řekl Hodža, a sotva slyšitelně zašeptal do Rašínova ucha. – Posledního prezidenta téhle podařené republiky.

KONEC

V Plzni, červenec 2011

Polská Armáda NAREV velitel *gen. Czesław Młota-Fijałkowski*

Operační skupina Grodno velitel *generál Olzyna-Wilczyński*

pluk KOP Wilno (6 praporů, 2 eskadrony)

18. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 33, 42 a 71, dělostřelecký pluk č. 18, a doprovodné jednotky. Velitel gen. S. Kossecki.

33. záložní pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 1, 7, 8, dělostřelecký pluk č. 33, a doprovodné jednotky. Velitel gen. T. Kalina-Zieleniewski

41. záložní pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 85, 87, 89, dělostřelecký pluk č. 41, a doprovodné jednotky: 3. prapor PT dělostřelectva. Velitel gen. W. Piekarski

Operační skupina Wyszaków velitel *gen. Vincenty Kowalski*

20. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 78, 79 a 80, dělostřelecký pluk č. 56, a doprovodné jednotky. Velitel gen. W. Liszka-Lawicz.

1. mechanizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala 10. tankový pluk lit. hulánů, pěší motorizované pluky č. 1, 5 a 6, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 1, a doprovodné jednotky. Velitel gen. W. Kowalski.

Mazowiecká jízdní brigáda – v červnu 1942 zahrnovala dragounský pluk č. 11, lehký tankový prapor, PT oddíl. Velitel gen. J. Karcz.

Nowogrodzka jízdní brigáda – v červnu 1942 zahrnovala dragounský pluk č. 91, lehký tankový prapor, PT oddíl. Velitel gen. W. Anders.

Pevnostní skupina Brest velitel *gen. Rückemann*

Jednotky KOP v pevnosti – pluk Sarny, samostatný prapor Dawidgródek, dělostřelecký oddíl Czernik (celkem 5 praporů a 4 baterie), posila 55. záložní dělostřelecký pluk.

Brigáda Polesie – 2 pěší pluky, jezdecká eskadrona (celkem 4 prapory).

Předpolí – 2 pěší pluky, prapor ON, 3 jezdecké eskadrony, obrněný vlak č. 51 (celkem 16 praporů).
Říční flotila Bug.

Polská Armáda MODLIN velitel *gen. Emil Przedzmyski-Krukowicz*

Operační skupina Mława velitel *gen. M. Bołtuć*

9. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 22, 34 a 35, dělostřelecký pluk č. 9, a doprovodné jednotky. Velitel gen. J. Werobej.

15. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 59, 61 a 62, dělostřelecký pluk č. 15, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Z. Ptzjałtkowski.

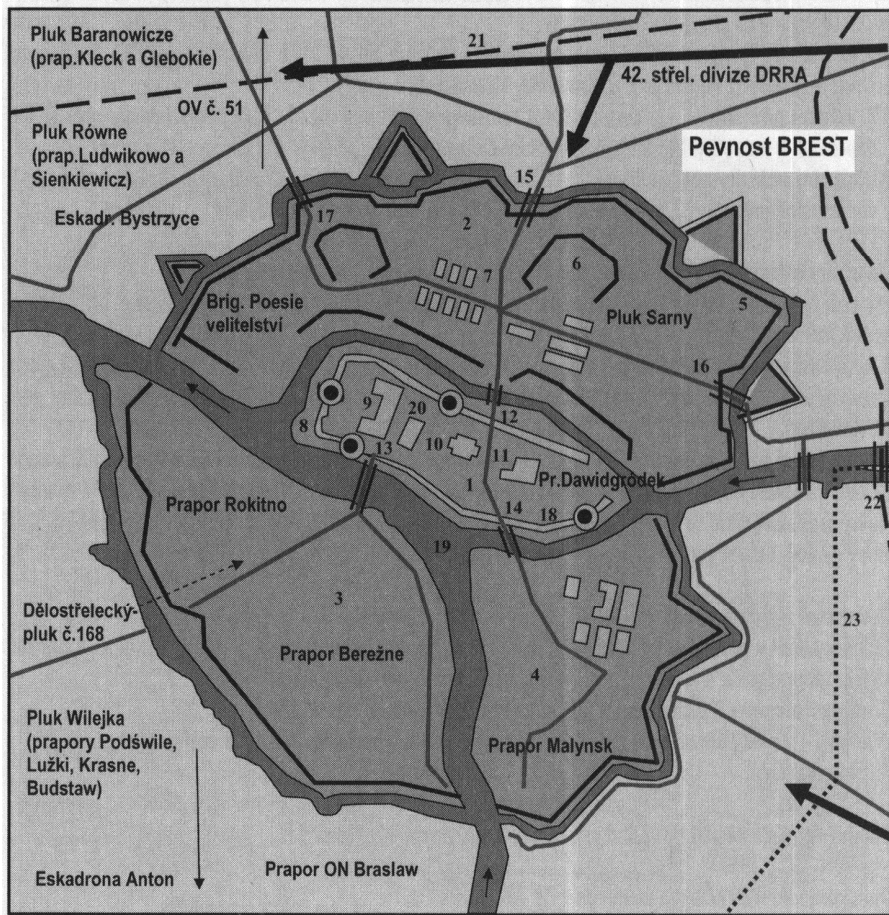
27. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 23, 24 a 50, dělostřelecký pluk č. 27, a doprovodné jednotky. Velitel gen. J. Drapella.

Operační skupina Pomořany velitel *gen. S. Grzmot-Skatnicki*

32. lehká divize – v červnu 1942 zahrnovala dragounský pluk č. 21, lehký tankový pluk č. 1, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 32, a doprovodné jednotky. Velitel gen. J. Filipowicz.

34. lehká divize – v červnu 1942 zahrnovala dragounský pluk č. 31, lehký tankový pluk č. 2, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 34, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Z. Podhorski.

8. mechanizovaná pěší divize - v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 13, 21 a 32, tankový pluk č. 8, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 8, a doprovodné jednotky. Velitel gen. T. Furgalski.

1. Centrální ostrov - citadela	13. Těrespolská brána citadely
2. Severní část pevnosti - Kobrinský val	14. Cholmská brána citadely
3. Západní ostrov - Teraspolský val	15. Severní (vstupní) brána do pevnosti
4. Jižní ostrov	16. Východní, Kobrynská brána pevnosti
5. hliněné náspy	17. Severozápadní brána pevnosti
6. Jižní pevnůstka - Volyňský val	18. část kasáren
7. důstojnické domy	19. soutok Bugu a Muchavce (zprava)
8. kruhovitá kasárna	20. budova praporu Dawidgródek
9. budova kasáren mužstva	21. železnice Minsk Varšava
10. kostel	22. most přes Muchavec, trať do Lvova
11. Bílý palác	23. hranice se SSSR
12. tříoblouková brána citadely	

Západní front DRRRA velitel *gen. G. Žukov*

V červnu 1942 zahrnoval těžké dělostřelecké pluky č. 124, 311 a 375.

13. armáda velitel *generálporučík Pjotr Michajlovič Filatov*

II. střelecký sbor *gen. A. N. Jermakov*

64. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 30, 159 a 288, dělostřelecký pluk č. 163, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. S. Iovlev*.

108. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 407, 444 a 539, dělostřelecký pluk č. 575, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. A. I. Mavričov*.

132. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 498, 605 a 712, dělostřelecký pluk č. 425, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. S. S. Brjuzov*.

V. střelecký sbor *gen. V. I. Čujkov*

13. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 119, 172 a 296, dělostřelecký pluk č. 48, a doprovodné jednotky.

86. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 169, 284 a 330, dělostřelecký pluk č. 248, a doprovodné jednotky. Velitel *plk. Zašibalov*.

113. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 513, 679 a 725, dělostřelecký pluk č. 451, a doprovodné jednotky.

VI. jezdecký sbor *generálmajor Ivan Semjonovič Alexejev*

6. jezdecká divize – v červnu 1942 zahrnovala jízdní pluky č. 16, 17 a 18, dělostřelecký pluk č. 2, a doprovodné jednotky. Velitel *generálmajor Ivan Nikitin*.

36. jezdecká divize – v červnu 1942 zahrnovala jízdní pluky č. 109, 110 a 111, dělostřelecký pluk č. 4, a doprovodné jednotky. Velitel *plukovník Matvěj Alexejevič Usenko*.

VII. mechanizovaný sbor *genmjr. Vasilij Ivanovič Vinogradov*

9. motocyklový pluk, 251. zvláštní spojovací prapor, 42. zvláštní motoinženýrský prapor, 107. zvláštní sborová letecká eskadra

14. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala 27. a 28. tankový pluk, 14. motostřelecký pluk, 14. houfnicový dělostřelecký pluk, 14. zvl. výzvědný prapor, 14. zvl. PL dělostř. oddíl, 14. zvl. servisní prapor, 14. pontonový prapor, 14. automobilový prapor, 14. spojovací prapor, 14. zdravotní prapor. Velitel *gmjr. A. D. Studněv*.

18. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala 35. a 36. tankový pluk, 18. motostřelecký pluk, 18. houfnicový dělostřelecký pluk, 18. zvl. výzvědný prapor, 18. zvl. PL dělostř. odd., 18. zvl. servisní prapor, 18. pontonový prapor, 18. automobilový prapor, 18. spojovací prapor, 18. zdravotní prapor. Velitel *genmjr. F. T. Remizov*

1. mechanizovaná (Moskevská) divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 6 a 175, tankový pluk č. 12, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 13, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 93, ženijní prapor č. 18, spojový prapor č. 28, inž. prapor č. 22, servisní prapor č. 54, zdravotní prapor č. 87, automobilový prapor č. 45, PT stíhací oddíl č. 123 a PL oddíl č. 300. Velitel *plk. Ljapin*.

10. armáda velitel generálmajor Konstantin Dmitrijevič Goluběv

I. střelecký sbor gen. F. D. Rubcov

2. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 2, 3 a 13, dělostřelecký pluk č. 130, a doprovodné jednotky. Velitel plk. M. D. Grišin.

55. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 107, 111 a 228, dělostřelecký pluk č. 84, a doprovodné jednotky. Velitel plk. D. I. Ivaňuk.

57. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 101, 114 a 210, dělostřelecký pluk č. 156, a doprovodné jednotky. Velitel plk. A. V. Mišulin.

175. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 560, 632 a 728, dělostřelecký pluk č. 630, a doprovodné jednotky. Velitel gen. F. F. Aljabušev.

XLIV. střelecký sbor Komdiv Vasilij Alexandrovič Juškevič

17. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 5, 271 a 278, dělostřelecký pluk č. 20, a doprovodné jednotky.

24. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 7, 8 a 220, dělostřelecký pluk č. 262, a doprovodné jednotky. Velitel gen. K. M. Galickij.

37. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 20, 91 a 247, dělostřelecký pluk č. 170, a doprovodné jednotky.

XIII. mechanizovaný sbor gmjr. Petr Nikolajevič Achljustin

18. motocyklový pluk, 521. zvláštní spojovací prapor, 77. zvláštní motoinženýrský prapor, 113. sborová letecká eskadra

25. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 49 a 113, motostřelecký pluk č. 25, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 25, a doprovodné jednotky: průzkumný, automobilový, spojovací, zdravotní a pontonový prapor č. 25, PL a PT oddíl. Velitel plk. N. M. Nikiforov.

31. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 61 a 148, motostřelecký pluk č. 31, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 31, a doprovodné jednotky: průzkumný, automobilový, spojovací, zdravotní a pontonový prapor č. 31, PL a PT oddíl. Velitel pl. S. A. Kalichovič.

208. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 752 a 762, tankový pluk č. 128, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 662, a doprovodné jednotky: PT stíhací oddíl č. 33, PL zvl. oddíl č. 193, průzkumný prapor č. 277, ženijní prapor č. 376, spojovací prapor č. 594, dělostřelecký parkový oddíl č. 206, zdravotní prapor č. 367, automobilový prapor č. 683, servisní prapor č. 117. Velitel plk. Grišin.

4. armáda velitel generálmajor Alexandr Andrejevič Korobkov (A. I. Jerjoměnko)

62. opevněný sektor Brest-Litovskij, 447., 455. a 462. pluk sborového dělostřelectva, 120. RGK pluk velmi těžkých houfnic, 12. samostatný protiletadlový prapor, 33. ženijní pluk okruhu.

51. střelecká (Prekopská) divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 23, 24 a 199, dělostřelecký pluk č. 49, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Grigorjev. Podřízena Pinské říční flotile.

XXVIII. střelecký sbor gen. Vasilij Stěpanovič Popov

6. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 84, 125 a 333, dělostřelecký pluk č. 131, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Popsuj-Šapko.

42. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 44, 455 a 459, dělostřelecký pluk č. 452,

a doprovodné jednotky: kulometné prapory č. 17 a 18. Velitel gen. I. S. Lazarenko.

49. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 15, 212 a 222, lehký dělostřelecký pluk č. 36, houfnicový dělostř. pluk č. 166, a doprovodné jednotky: PT oddíly č. 121 a 291, průzkumný prapor č. 91, ženijní prapor č. 1, spojovací prapor č. 79, zdravotnický a automobilní prapory č. 85. Velitel plk. K. F. Vasiljev.

VI. mechanizovaný sbor *gmjr. Michail Georgievič Čackilevič*

4. motocyklový pluk, 185. spojovací prapor, 41. zvláštní motoinženýrský prapor, 106. sborová letecká eskadra.

4. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 7 a 8, motostřelecký pluk č. 4, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 4, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, servisní a automobilový prapor č. 4, zvl. PL dělostřelecký oddíl č. 4. Velitel gen. A. T. Potaturčev.

7. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 13 a 14, motostřelecký pluk č. 7, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 7, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, servisní, automobilový a spojovací prapor č. 7, zvl. PL oddíl č. 7. Velitel gen. S. V. Borzilov.

29. mechanizovaná divize (Finlanského proletariátu) – v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 106 a 128, tankový pluk č. 47, dělostřelecký mot. pluk č. 77, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 104, inž. prapor č. 78, zvl. spojovací prapor č. 124, lékařský prapor č. 58, automobilový prapor č. 144 a servisní prapor č. 89, zvl. PT stíhací odd. č. 125 a zvl. PL odd. č. 304, děl. parkový odd. č. 100. Velitel gen. I. P. Bikžanov.

XIV. mechanizovaný sbor *gmjr. Stěpan Iljič Oborin*

16. motocyklový pluk, 519. zvláštní spojovací prapor, 67. zvláštní ženijní prapor, 114. sborová letecká eskadra

22. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 43 a 44, motostřelecký pluk č. 22, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 22, a doprovodné jednotky: zvl. průzkumný, pontonový, automobilový, servisní a zdravotní prapor č. 22, zvl. PL a zvl. PT oddíl č. 22. Velitel gen. V. P. Puganov.

30. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 60 a 61, motostřelecký pluk č. 30, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 30, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, automobilový, servisní, spojovací a zdravotní prapor č. 30, zvl. PL oddíl č. 30. Velitel plk. S. I. Bogdanov.

205. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 226 a 721, tankový pluk č. 127, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 672, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 293, inž. prapor č. 394, zvl. spojovací prapor č. 598, zdravotní prapor č. 369, automobilový prapor č. 247, servisní prapor č. 112, zvl. PT odd. č. 30, zvl. PL odd. č. 164, děl. parkový odd. č. 203. Velitel plk. F. F. Kuďurov.

Zálohy Z frontu DRRRA:

IV. výsadkový sbor. *gmjr. Sergej Semjonovič Židov*

7. výsadková brigáda *gen. Semjon Pavlovič Sachnov,*

9. výsadková brigáda *plk. Ivan Andrejevič Kopjak*

10. výsadková brigáda *plk. Ivan Ignat'jevič Kuryšev*

XLVII. střelecký sbor *gen. Stěpan Ivanovič Povětkin*

8. PT dělostřelecká brigáda, plk. I. S. Strjebickij

50. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 26, 27 a 233, dělostřelecký pluk č. 315,

a doprovodné jednotky: PT oddíl č. 50, průzkumný prapor č. 50, ženijní prapor č. 50, spojovací prapor č. 50, zdravotnický a automobilní prapory č. 50.

75. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 28, 115 a 134, dělostřelecký pluk č. 68, a doprovodné jednotky: PT oddíl č. 75, průzkumný prapor č. 75, ženijní prapor č. 75, spojovací prapor č. 75, zdravotnický a automobilní prapory č. 75. Velitel gen. S. I. Nėdvigin.

161. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 477, 542 a 603, houfnicový dělostřelecký pluk č. 628, a doprovodné jednotky: PT oddíl č. 161, průzkumný prapor č. 161, ženijní prapor č. 161, spojovací prapor č. 161, zdravotnický a automobilní prapory č. 161. Velitel gmjr. I. Russjanov.

XX. mechanizovaný sbor gmjr. Andrej Grigorjevič Nikitin

24. motocyklový pluk, 534. zvl. spojovací prapor, 83. zvl. motorizovaný ženijní oddíl, 120. sb. letecká eskadra.

26. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 51 a 52, motostřelecký pluk č. 26, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 26, a doprovodné jednotky: zvl. průzkumný, pontonový, automobilový, servisní a zdravotní prapor č. 26, zvl. PL a zvl. PT oddíl č. 26. Velitel gen. Viktor Timofejevič Obuchov.

38. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 75 a 76, motostřelecký pluk č. 38, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 38, a doprovodné jednotky: zvl. průzkumný, pontonový, automobilový, servisní a zdravotní prapor č. 38, zvl. PL a zvl. PT oddíl č. 38. Velitel plk. S. I. Kapustin.

210. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 644 a 649, tankový pluk č. 130, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 658, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 285, inž. prapor č. 385, spojovací prapor č. 580, zdravotní prapor č. 365, automobilový prapor č. 680, servisní prapor č. 123, zvl. PT odd. č. 35, zvl. PL odd. č. 199, děl. parkový odd. č. 208. Velitel plk. F. N. Parchoměnko.

XVII. mechanizovaný sbor gmjr. Michail Pětrovič Pětrov

22. motocyklový pluk, 532. zvl. spojovací prapor, 80. zvl. motorizovaný ženijní prapor, 117. sb. letecká eskadra.

27. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 54 a 55, motostřelecký pluk č. 27, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 27, a doprovodné jednotky: zvl. průzkumný, pontonový, automobilový, servisní a zdravotní prapor č. 27, zvl. PL a zvl. PT oddíl č. 27. Velitel gen. Alexej Osipovič Achmanov.

36. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 71 a 72, motostřelecký pluk č. 236, dělostřelecký mot. houfnicový pluk č. 36, a doprovodné jednotky: zvl. průzkumný, pontonový, automobilový, servisní a zdravotní prapor č. 36, zvl. PL a zvl. PT oddíl č. 36. Velitel plk. S. Z. Mirošnikov.

209. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 754 a 770, tankový pluk č. 129, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 675, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 278, inž. prapor č. 398, spojovací prapor č. 597, zdravotní prapor č. 385, automobilový prapor č. 698, servisní prapor č. 119, zvl. PT oddíl č. 34, zvl. PL odd. č. 195, děl. parkový odd. č. 207. Velitel plk. A. I. Muravjov.

Polská Armáda LODŽ velitel gen. Juliusz Rómmel

Operační skupina Radom velitel gen. J. Kruszewski

10. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 28, 30 a 31, dělostřelecký pluk č. 10, a doprovodné jednotky. Velitel gen. E. Dindorf-Ankowicz.

29. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 41, 76 a 81, dělostřelecký pluk č. 29, a doprovodné jednotky. Velitel gen. I. Oziewicz.

Operační skupina Lubin *velitel gen. S. Maczek*

42. lehká divize – v červnu 1942 zahrnovala dragounský pluk č. 32, lehký tankový pluk č. 6, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 42, a doprovodné jednotky. Velitel gen. L. Kmicica-Skrzynski.

3. mechanizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 7, 8 a 9, tankový pluk č. 9, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 3, a doprovodné jednotky. Velitel gen. M. Turkowski.

Jihozápadní front DRRA *generál Michal Pětrovič Kirponos*

v červnu 1942 zahrnoval těžké dělostřelecké pluky č. 489, 490 a 601.

5. armáda *velitel gmjr. Michail Ivanovič Potapov*

2. opevněný sektor Vladimir-Volynskij, 1. protitanková brigáda, 21., 231., 264. a 460. pluk sborového dělostřelctva, 23. motocyklový pluk, 23. a 243. samostatný protiletadlový prapor, 5. pluk pontonových mostů

XV. střelecký sbor *gen. I. I. Feduninskij*

45. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 10, 61 a 253, dělostřelecký pluk č. 178, a doprovodné jednotky.

62. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 104, 123 a 306, dělostřelecký pluk č. 89, a doprovodné jednotky. Velitel plk. M. P. Timošenko.

190. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 621 a 890, dělostřelecký pluk č. 507, a doprovodné jednotky.

XXXI. střelecký sbor *gen. A. I. Lopatin*

193. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 685, 883 a 895, dělostřelecký pluk č. 393, a doprovodné jednotky.

195. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 564, 573 a 604, dělostřelecký pluk č. 505, a doprovodné jednotky.

200. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 642, 648 a 661, dělostřelecký pluk č. 650, a doprovodné jednotky. Velitel gen. I. I. Ludnikov.

XLVI. střelecký sbor *gen. P. I. Sysojev*

130. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 371, 528 a 664, dělostřelecký pluk č. 363, a doprovodné jednotky.

141. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 687, 745 a 796, dělostřelecký pluk č. 186, a doprovodné jednotky.

169. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 434, 556 a 680, dělostřelecký pluk č. 307, a doprovodné jednotky.

IX. mechanizovaný sbor *gen. K. K. Rokossovskij*

9. motocyklový pluk, 32. motocyklový pl. 153. samostatný spojovací prapor, 2. sam. motorizovaný ženijní pr., 109. sam. sborová letecká eskadra.

20. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 39 a 40, motostřelecký pluk č. 20,

dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 20, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 20, zvl. PL oddíl č. 20. Velitel plk. M. J. Katukov.

35. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 69 a 70, motostřelecký pluk č. 35, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 35, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 35, zvl. PL oddíl č. 35. Velitel plk. N. A. Novikov.

131. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 743 a 593, tankový pluk č. 58, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 409, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 115, ženijní prapor č. 280, spojovací prapor č. 154, zdravotní prapor č. 225, automobilový prapor č. 140, servisní prapor č. 99, parkový dělostřelecký oddíl č. 18, zvl. PT stíhací odd. č. 182 a zvl. PL odd. č. 303. Velitel plk. N. V. Kalinin

XXII. mechanizovaný sbor gen. Semjon Michailovič Kondrusev

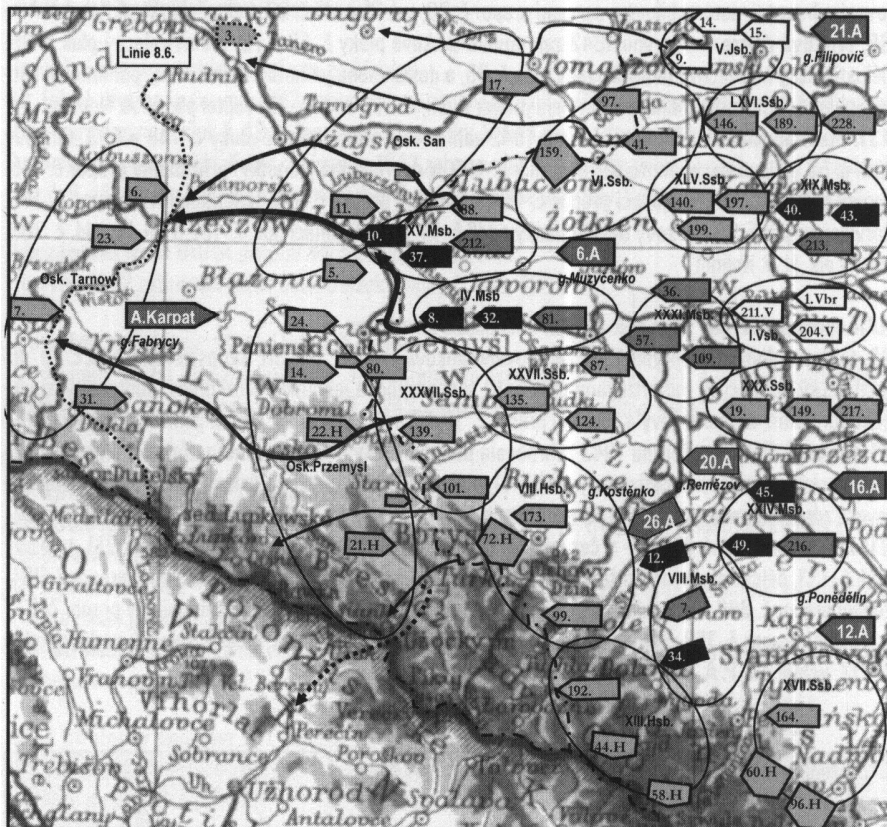
19. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 37 a 38, motostřelecký pluk č. 19, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 19, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 19, PT a PL oddíl č. 19. Velitel gen. K. A. Směněnko.

41. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 81 a 82, motostřelecký pluk č. 41, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 41, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, zvl. spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 41, zvláštní PL oddíl č. 41. Velitel plk. P. P. Pavlov.

215. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 707 a 711, tankový pluk č. 133, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 667, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 284, ženijní prapor č. 386, zvl. spojovací prapor č. 585, zdravotní prapor č. 359, automobilový prapor č. 677 a servisní prapor č. 158. Zvl. PT stíhací oddíl č. 41, zvl. PL oddíl č. 211 a dělostřelecký parkový oddíl č. 213. Velitel plk. P. A. Barabanov.

Postup 6. armády DRRA ve dnech 1.–7. června 1942

Polská Armáda KARPATY velitel *gen. Kazimierz Fabrycy*

Operační skupina San velitel *gen. K. Lukosi*

5. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 19, 26 a 40, dělostřelecký pluk č. 5, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. J. Zulauf*.

11. pěší (karpatská) divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 48, 49 a 53, dělostřelecký pluk č. 11, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. B. Ptugar-Ketling*.

17. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 68, 69 a 70, dělostřelecký pluk č. 17, a doprovodné jednotky. Velitel *gen. M. Mozdyniewicz*.

Operační skupina Przemysl velitel *gen. W. Langer*

14. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 55, 57 a 58, dělostřelecký pluk č. 14, a doprovodné jednotky. Celkem 15 praporů. Velitel *gen. E. Wlad*.

24. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 17, 38 a 39, dělostřelecký pluk č. 24, a doprovodné jednotky. Celkem 18 praporů. Velitel *gen. B. Krzyzanowski*.

21. horská pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala horské pěší pluky č. 3, 4 a záložní pěší pluk č. 202, dělostřelecký pluk č. 21, a doprovodné jednotky. Velitel gen. J. Kustrůň.

22. horská pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala horské pěší pluky č. 2, 5 a 6, dělostřelecký pluk č. 22, a doprovodné jednotky. Velitel gen. L. Endel-Ragis.

Operační skupina Tarnów velitel *gen. W. Czuma*

6. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 12, 16 a 20, dělostřelecký pluk č. 6, a doprovodné jednotky. Velitel gen. B. Mond.

7. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 25, 27 a 74, dělostřelecký pluk č. 7, a doprovodné jednotky. Velitel gen. J. T. Gasiorowski.

23. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 11, 73 a 75, dělostřelecký pluk č. 23, a doprovodné jednotky. Velitel gen. W. Powierza.

31. záložní pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 32, 46, 47, dělostřelecký pluk č. 31, a doprovodné jednotky. Velitel gen. A. Staich.

6. armáda DRRA velitel **generálporučík Ivan Nikolajevič Muzyčenko**

330 dělostřelecký pluk (24 houfnic 203 mm), 4. opevněný sektor Strumilovskij, 6. opevněný sektor Rava-Russkij, 3. protitanková brigáda, 209., 229., 441., a 445. pluk sborového dělostřelctva, 135. RGK kanonový pluk, 17. a 307. samostatný protiletadlový prapor, 9. ženíjní pluk.

VI. střelecký sbor *gen. Ivan Ivanovič Alexejev*

41. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 102, 139 a 224, dělostřelecký pluk č. 132, a doprovodné jednotky. Velitel gen. N. G. Mikušev.

97. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 69, 136 a 223, dělostřelecký pluk č. 47, a doprovodné jednotky. Velitel gen. P. M. Zacharov.

159. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 491, 558 a 631, dělostřelecký pluk č. 597, a doprovodné jednotky.

XXVII. střelecký sbor *gen. Ivan Vasiljevič Selivanov*

1. PT dělostřelecký pluk, 21. dělostřelecký pluk (20 kanónů 122 mm), 460. dělostřelecký pluk (48 houfnic ML-20 1502 mm).

87. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 16, 96 a 283, dělostřelecký pluk č. 97, a doprovodné jednotky. Velitel plk. F. F. Aljabušev.

124. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 406, 622 a 781, dělostřelecké pluky č. 469 a 341, a doprovodné jednotky: ženíjní prapor č. 225, spojovací prapor č. 200, zdravotnický prapor č. 144, automobilový prapor č. 118, PT oddíl č. 202, PL oddíl č. 119. Velitel gen. F. G. Suščij.

135. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 396, 497 a 791, dělostřelecký pluk č. 276, a doprovodné jednotky.

XXXVII. střelecký sbor *kombrig S. P. Zybin*

80. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 77, 153 a 218, dělostřelecký pluk č. 88, a doprovodné jednotky. Velitel gen. V. I. Prochorov.

101. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 98, 120 a 200, dělostřelecký pluk č. 121, a doprovodné jednotky.

139. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 364, 609 a 718, dělostřelecký pluk č. 354, a doprovodné jednotky.

IV. mechanizovaný sbor *gen. Andrej Andrejevič Vlasov*

3. motocyklový pluk, 184. spojovací prapor, 48. zvláštní motoinženýrský prapor, 104. sborová letecká eskadra

8. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 15 a 16, motostřelecký pluk č. 8, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 8, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 8, zvl. PL oddíl č. 8. Velitel plk. P. S. Fotčenko.

32. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 63 a 64, motostřelecký pluk č. 32, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 32, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 32, PT a PL oddíl č. 32. Velitel plk. J. G. Puškin.

81. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 202 a 323, tankový pluk č. 53, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 125, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 53, ženijní prapor č. 66, zvl. spojovací prapor, zdravotní prapor č. 90, automobilový prapor č. 98 a servisní prapor č. 80. Zvl. PT stíhací oddíl č. 84, zvl. PL odd. č. 79 a děl. parkový odd. č. 148. Velitel plk. P. M. Varypajev.

XV. mechanizovaný sbor *gen. Ignatij Ivanovič Karpezo*

25. motocyklový pluk, 544. zvláštní spojovací prapor, 65. zvláštní ženijní prapor, 115. sborová letecká eskadra

10. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 19 a 20, motostřelecký pluk č. 10, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 10, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 10, zvl. PL oddíl č. 10. Velitel gen. S. J. Ogurcov.

37. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 73 a 74, motostřelecký pluk č. 37, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 37, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 37, zvl. PL oddíl č. 37. Velitel plk. F. G. Anikušin.

212. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 692 a 669, tankový pluk č. 131, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 665, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 292, ženijní prapor č. 380, zvl. spojovací prapor č. 593, zdravotní prapor č. 379, automobilový prapor č. 678 a servisní prapor č. 141. Zvl. PT stíhací odd. č. 37, zvl. PL odd. č. 202 a děl. parkový odd. č. 210. Velitel gen. S. V. Baranov.

26. armáda velitel *generálporučík Fjodor Jakovlevič Kostěno*

8. opevněný sektor, 2. protitanková brigáda, 233. a 236. pluk sborového dělostřelectva, 28. samostatný protiletadlový prapor, 17. pluk pontonových mostů.

VIII. střelecký sbor *gen. Michail Georgjevič Sněgov*

8. těžký dělostřelecký pluk, 8. spojovací prapor, 8. ženijní prapor, 8. hydrotechnická rota.

72. horská divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 14, 133, 187 a 309, dělostřelecký pluk č. 9, houfnicový dělostřelecký pluk č. 33, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona č. 40, PT dělostřelecký oddíl č. 119, PL dělostřelecký oddíl č. 309, ženijní prapor č. 3, a spojovací prapor č. 55. Velitel gen. P. J. Abramidze.

99. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 1, 197 a 206, dělostřelecký pluk č. 22, a doprovodné jednotky. Velitel plk. N. I. Děmentjev.

173. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 378, 490 a 567, dělostřelecký pluk č. 352, houfnicový pluk č. 366, a doprovodné jednotky. Velitel plk. V. N. Marcinkevič.

XIII. střelecký horský sbor *gen. Nikolaj Kuzmič Kirillov*

44. horská divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 25, 146, 305 a 319, dělostřelecký pluk č. 122, houfnicový dělostřelecký pluk č. 179, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona č. 4, PT dělostřelecký oddíl č. 56, PL dělostřelecký oddíl č. 424, ženijní prapor č. 61, a spojovací prapor č. 12. Velitel gen. A. Tkačenko.

58. horská divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 170, 279, 335 a 368, dělostřelecký pluk č. 244, houfnicový dělostřelecký pluk č. 258, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona č. 81, PT dělostřelecký oddíl č. 138, PL dělostřelecký oddíl č. 125, ženijní prapor č. 126, a spojovací prapor č. 100. Velitel gen. N. I. Proškin.

192. horská divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 427, 618, 676 a 753, dělostřelecký pluk č. 283, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona, PT dělostřelecký odd., PL dělostřelecký odd., ženijní prapor, a spojovací prapor.

VIII. mechanizovaný sbor *gen. Dmitrij Ivanovič Rjabyšev*

2. motocyklový pluk, 192. spojovací prapor, 45. zvl. motoinženýrský prapor, 108. zvláštní sborová letecká eskadra

34. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 67 a 68, motostř. pluk č. 34, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 34, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 34, zvl. PL oddíl č. 34. Velitel plk. I. V. Vasiljev.

12. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 23 a 24, motostřelecký pluk č. 12, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 12, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 12, zvl. PL oddíl č. 12. Velitel gen. T. A. Mišanin.

7. mechanizovaná divize v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 27 a 300, tankový pluk č. 105, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 23, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 97, ženijní prapor č. 36, zvl. spojovací prapor č. 118, zdravotní prapor č. 86, automobilový prapor č. 26 a servisní prapor č. 66. Zvl. PT stíhací oddíl č. 154, zvl. PL oddíl č. 90 a dělostřelecký parkový oddíl č. 99. Velitel gen. S. V. Baranov.

XXIV. mechanizovaný sbor *gen. Vladimír Ivanovič Čistakov*

17. motocyklový pluk, 551. spojovací prapor, 81. zvláštní ženijní prapor, 124. zvláštní sb. letecká eskadra.

45. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 89 a 90, motostřelecký pluk č. 45, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 45, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 45, zvl. PL oddíl č. 45. Velitel kombrig. M. D. Solomatín.

49. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 97 a 98, motostřelecký pluk č. 49, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 49, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 49, zvl. PL oddíl č. 49. Velitel plk. K. F. Švecov.

216. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 647 a 665, tankový pluk č. 134, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 656, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 290, ženijní prapor č. 370, zvl. spojovací prapor č. 590, zdravotní prapor č. 356, automobilový prapor č. 685 a servisní prapor č. 160. Zvl. PT stíhací oddíl č. 42, zvl. PL oddíl č. 215 a dělostřelecký parkový oddíl č. 214. Velitel plk. A. S. Sarkisjan.

12. armáda velitel generálporučík Pavel Grigorjevič Ponědělín

10. opevněný sektor Kamanec-Podolskij, 11. opevněný sektor, 12. opevněný sektor Mogilev-Podolskij
4. protitanková brigáda, Mogilev-Podolskaja územní protiletadlová brigáda PVO, 269., 274., 283. a 468.
pluk sborového dělostřelectva, 20. a 30. samostatný PL prapor, 19. pluk pontonových mostů, 37. ženijní
pluk

XVII. střelecký sbor gen. Ivan Vasiljevič Galanin

8. těžký dělostřelecký pluk, 8. spojovací prapor, 8. ženijní prapor, 8. hydrotechnická rota.

60. horská divize - v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 194, 224, 350 a 358, dělostřelecký
pluk č. 54, houfnicový dělostřelecký pluk č. 83, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona č. 52, PT
dělostřelecký oddíl č. 275, PL dělostřelecký oddíl č. 84, ženijní prapor č. 76, a spojovací prapor č. 85.
Velitel gen. M. B. Salichov.

96. horská divize - v červnu 1942 zahrnovala pěší horské pluky č. 43, 209, 651 a dělostřelecký pluk
č. 62, houfnicový pluk č. 79, a doprovodné jednotky: jezdecká eskadrona, PT dělostřelecký odd., PL
dělostřelecký oddíl, ženijní prapor, a spojovací prapor č. 96.

164. střelecká divize - v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 531, 620 a 742, dělostřelecký pluk
č. 494, a doprovodné jednotky.

Zálohy JZ frontu:

I. výsadkový sbor generálmajor Viktor Grigorjevič Žolud'ov.

1. výsadková brigáda gen. Nikolaj Ivanovič Orlov, 204. výsadková brigáda gen. Chochlov, 211. výsad-
ková brigáda.

II. výsadkový sbor gen. Usenko.

2. výsadková brigáda plk. K. Štejn, 3. výsadková brigáda plk. F. A. Laminskij, 4. výsadková brigáda
plk. I. N. Marčenko

V. jezdecký sbor gen. Vasilij Dmitrijevič Krjučenkin

9. jezdecká divize - v červnu 1942 zahrnovala jízdní pluky č. 25, 26 a 27, dělostřelecký pluk č. 5,
a doprovodné jednotky.

14. jezdecká divize - v červnu 1942 zahrnovala jízdní pluky č. 39, 40 a 41, dělostřelecký pluk č. 10,
a doprovodné jednotky. Velitel plukovník A. I. Bělogorskij.

15. jezdecká divize - v červnu 1942 zahrnovala jízdní pluky č. 42, 43 a 44, dělostřelecký pluk č. 12,
a doprovodné jednotky. Velitel gen. A. A. Filatov.

XIX. mechanizovaný sbor gen. Nikolaj Vladimirovič Feklenko

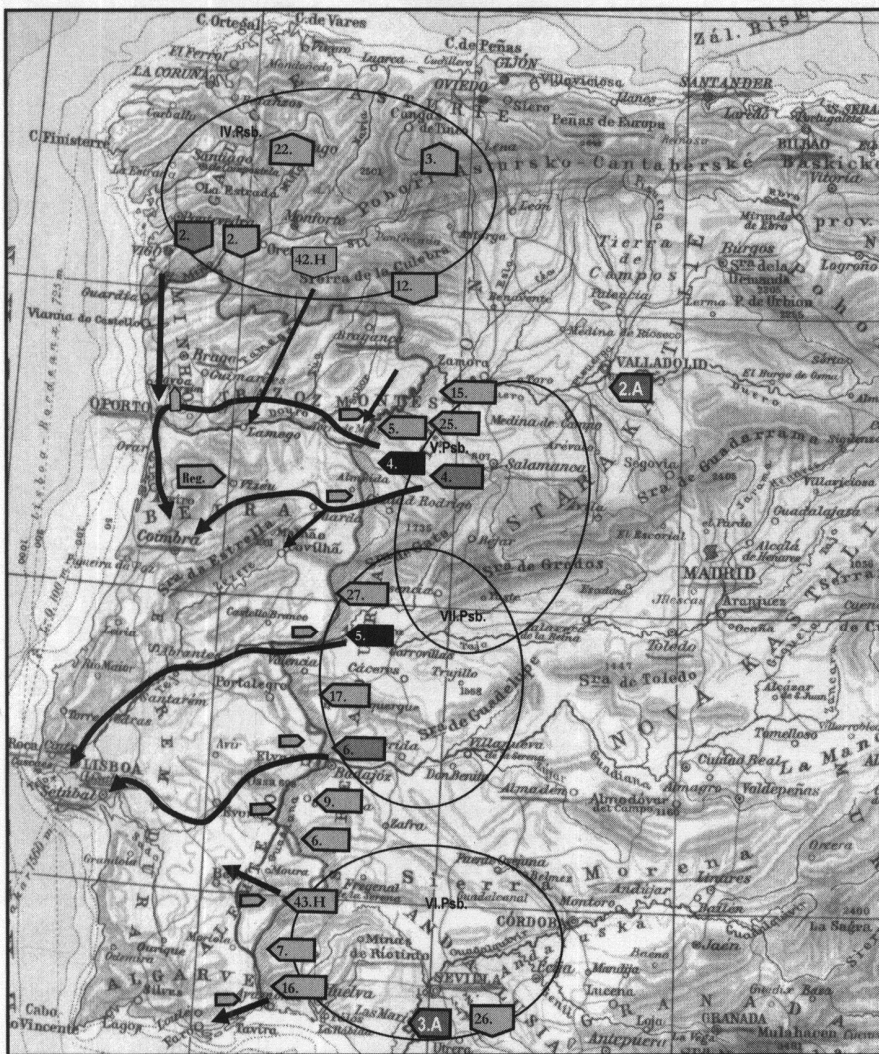
21. motocyklový pluk, 547. zvláštní spojovací prapor, 86. zvláštní motorizovaný ženijní prapor. 119. sb.
letecká eskadra.

40. tanková divize - v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 79 a 80, motostřelecký pluk č. 40,
dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 40, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spo-
jovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 40, zvl. PL oddíl č. 40. Velitel plk. M. V. Širobokov.

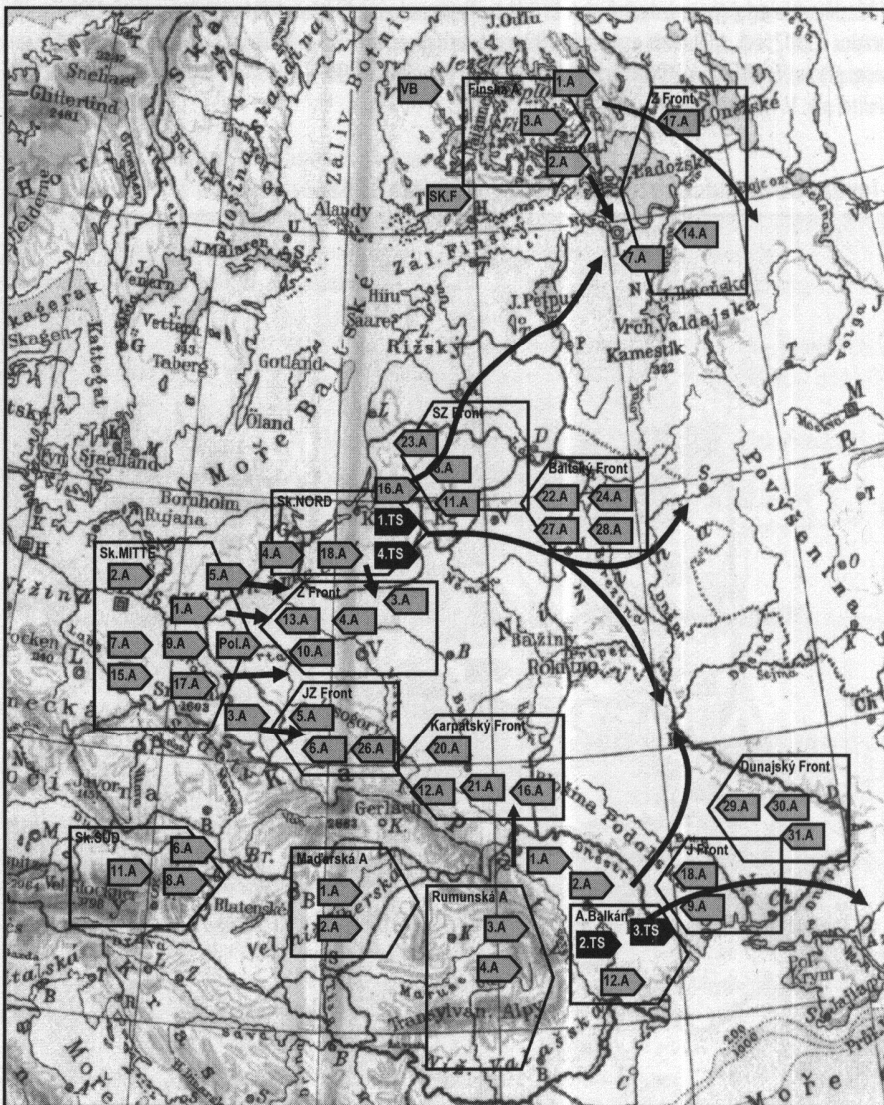
43. tanková divize - v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 85 a 86, motostřelecký pluk č. 43,
dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 43, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spo-
jovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 43, zvl. PL oddíl č. 43. Velitel plk. I. B. Cibin.

213. mechanizovaná divize – v červnu 1942 zahrnovala motostř. pluky č. 739 a 702, tankový pluk č. 132, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 671, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 301, ženijní prapor č. 387, zvl. spojovací prapor č. 599, zdravotní prapor č. 373, automobilový prapor č. 697 a servisní prapor č. 152. Zvl. PT stíhací oddíl č. 39, zvl. PL oddíl č. 205 a dělostřelecký parkový oddíl č. 211. Velitel plk. V. M. Osminskij.

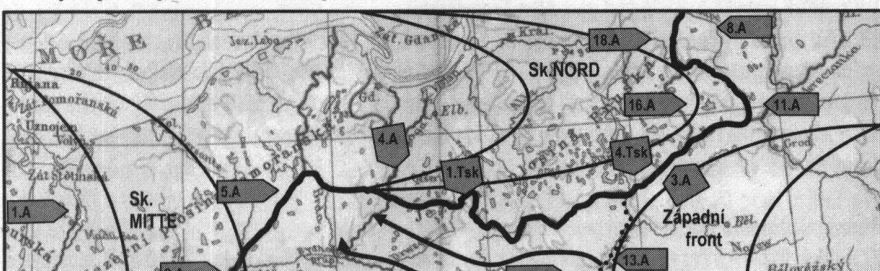
Invasze ŠDRRA do Portugalska 14.–18. června 1942

Širší (falesná) verze Plánu THOR.

Postup vojsk Západního a Jihozápadního frontu DRRA ve dnech 11.–30. června 1942.

č. 64, průzkumný oddíl č. 40, PT prapor č. 4, PL prapor č. 276, zpravodajský oddíl č. 4, ženijní prapor č. 13, spojovací prapor č. 62, a divizní podpůrnou jednotku č. 14. Velitel gen. Friedrich Kühn.

16. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 60 a 156, pluky pane. granátníků č. 60 a 156, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 146, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 16. Velitel gen. Sigfried Heinrich.

XIV. mechanizovaný sbor *gen. Gustav von Wietersheim*.

8. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 33, dělostřelecký pluk č. 102, dva pluky pane. granátníků a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 8, průzkumný prapor č. 9, PT prapor č. 50, PL prapor č. 287, ženijní prapor č. 86, spojovací prapor č. 85, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Johannes Bässler.

16. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 2, dělostřelecký pluk č. 16, pluky pane. granátníků č. 64 a 79, a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 16, průzkumný prapor č. 16, PT prapor č. 16, ženijní prapor č. 16, spojovací prapor č. 16, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Hans-Valentin Hube.

25. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 35 a 119, pluky pane. granátníků č. 35 a 119, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 25, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 25. Velitel gen. Anton Grasser.

XLVIII. mechanizovaný sbor *velitel generálporučík Erhardt Raus*.

10. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 34, dělostřelecký pluk č. 119, dva pluky pane. granátníků a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 61, průzkumný prapor č. 231, PT prapor č. 61, PL prapor č. 71, ženijní prapor č. 86, spojovací prapor č. 85, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Walter Scheller.

20. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 69, 76 a 90, pluky pane. granátníků č. 76 a 90, dělostřelecké motorizované pluky č. 56 a 20, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 20. Velitel gen. Erich Jaschke.

190. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 124, 125 a 126, pluky pane. granátníků č. 124 a 125, dělostřelecké motorizované pluky č. 89, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 190. Velitel gen. Ottenbacher.

3. armáda DRRA (Západní front) *velitel generálporučík Vasilij Ivanovič Kuzněcov*. por, jezdecká eskadrona, spoj. četa a telegr. rota č. 25, dva prapory NO, cykl. rota a mot. kulometná rota č. 73, průzk. rota LT č. 31. Velitel gen. Alter Franciszek.

26. pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 10, 18, a 37, dělostřelecký pluk č. 26, a doprovodné jednotky: střelecké prapory č. 6 a 7, PL dělostřelecká baterie, těžký dělostřelecký oddíl, ženijní prapor, jezdecká eskadrona, spojovací četa a telegr. rota č. 26, tři prapory NO, cykl. rota a motorizovaná kulometná rota č. 43, průzk. roty LT č. 72 a 82, tanková sk. Szczepankowský, obrněný vlak č. 11. Velitel gen. Adam Brzechwa-Ajdukiewicz.

Operační skupina Slask *velitel gen. M. Boruta - Spiechowicz*

37. lehká divize – v červnu 1942 zahrnovala: jezdeckou brigádu: bulánské pluky č. 20 a 22, motocyklo-

8. těžký dělostřelecký pluk, 8. spojovací prapor, 8. ženijní prapor, 8. hydrotechnická rota.

1. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 32, 38 a 132, dělostřelecký pluk č. 1, a doprovodné jednotky. Velitel gen. G. Krejzar.

56. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 37, 184 a 213, dělostřelecký pluk č. 113, a doprovodné jednotky. Velitel gen. S. P. Sachnov.

85. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 59, 103 a 141, dělostřelecký pluk č. 167, a doprovodné jednotky.

XXII. střelecký sbor *gen. Vladimír Borisovič Borisov.*

8. těžký dělostřelecký pluk, 8. spojovací prapor, 8. ženijní prapor, 8. hydrotechnická rota.

26. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 132, 239 a 345, dělostřelecký pluk č. 53, a doprovodné jednotky.

172. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 388, 514 a 747, dělostřelecký pluk č. 134, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Romanov.

249. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 917, 921 a 925, dělostřelecký pluk č. 792, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký oddíl č. 307, PL dělostřelecký oddíl č. 526, minometný odd. č. 469, ženijní prapor č. 417, spojovací prapor č. 669 a zdravotní prapor č. 247. Velitel gen. G. F. Tarasov.

V. mechanizovaný sbor *gen. Jevgenij Pětrovič Žuravljov*

5. motocyklový pluk, 255. zvláštní spojovací prapor, 55. zvláštní drážní prapor. 105. sb. letecká eskadra.

13. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala motorizovaný pluk č. 13, tankové pluky č. 25 a 26, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 13, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 13, zvl. PL oddíl č. 13. Velitel pplk. M. N. Chromčenko.

17. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 33 a 34, motostřelecký pluk č. 17, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 17, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 17, zvl. PL oddíl č. 17. Velitel plk. I. P. Korčagin.

109. mechanizovaná divize v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 381 a 602, tankový pluk č. 16, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 404, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 173, ženijní prapor č. 229, zvl. spojovací prapor č. 279, zdravotní prapor č. 281, automobilový prapor č. 234 a servisní prapor č. 194. Zvl. PT stíhací oddíl č. 256, zvl. PL oddíl č. 234 a dělostřelecký parkový oddíl č. 54. Velitel plk. A. M. Pirov.

XI. mechanizovaný sbor *gen. Dmitrij Karpovič Mostověnko.*

XXXII. střelecký sbor *gen. Grigorij Alexejevič Chaluzin*

46. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 176, 314 a 340, dělostřelecký pluk č. 93, a doprovodné jednotky.

152. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 480, 544 a 646, dělostřelecký pluk č. 333, houfnicový pluk č. 492, a doprovodné jednotky: průzk. prapor č. 102, ženijní prapor č. 228, spojovací prapor č. 220, PT odd. č. 257 a PL odd. č. 117. Velitel plk. P. N. Černyšev.

152. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 916, 918, 922 a 926, dělostřelecký pluk č. 790, a doprovodné jednotky: ženijní prapor č. 418, spojovací prapor č. 670, PT oddíl č. 308 a PL oddíl č. 529. Velitel gen. P. A. Stěpaněnko.

32. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 65 a 66, motostřelecký pluk č. 33, dělostřelecký houfnicový motorizovaný pluk č. 33, a doprovodné jednotky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 33, zvl. PL oddíl č. 33. Velitel gen. M. F. Pavlov. 204. mechanizovaná divize v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 700 a 706, tankový pluk č. 126, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 657, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 682, ženijní prapor č. 382, zvl. spojovací prapor č. 583, zdravotní prapor č. 358, automobilový prapor č. 675 a servisní prapor č. 111. Zvi. PT stíhací oddíl č. 193, zvl. PL oddíl č. 158 a dělostřelecký parkový oddíl č. 202. Velitel gen. Těrjochin.

LVII. *mechanizovaný sbor gen. Adolf Friedrich Kuntzen.*

12. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 29, dělostřelecký pluk č. 2 a tankový dělostřelecký pluk č. 2, střelecké pěší pluky č. 5 a 25, pluky pane. granátníků č. 5 a 25, a doprovodné jednotky: motocykl, prapor, č. 22, průzkumný odd. č. 2, PT odd. č. 2, zpravodajský odd. č. 2, ženijní prapor č. 32 a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Walter Wessel.

19. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 27, dělostřelecký pluk č. 19, pluky pane. granátníků č. 73 a 74, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 19, průzkumný prapor č. 19, PT prapor č. 19, PL oddíl č. 272, zpravodajský oddíl č. 19, ženijní prapor č. 19, spojovací prapor č. 19, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Otto von Knobelsdorf.

18. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 30 a 51, pluky pane. granátníků č. 30 a 51, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 18, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 18. Velitel gen. Friedrich Henlein.

XXXIX. *mechanizovaný sbor gen. Hans Jürgen von Arnim.*

Velitelská rota 140, sborový zpravodajský oddíl 439, zásobovací jednotka 439, sborový kulometný prapor 439.

7. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 25, dělostřelecký pluk č. 78 a tankový dělostřelecký pluk č. 78, pluky pane. granátníků č. 6 a 7, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 7, průzkumný odd. č. 37, PT odd. č. 42, PL prapor č. 296, ženijní prapor č. 58, spojovací prapor č. 58, doplňovací prapor č. 58 a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Hans Freiherr von Funck.

20. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 21, dělostřelecký pluk č. 92, pluky pane. granátníků č. 59 a 112, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 20, průzkumný oddíl č. 20, PT

XLV. střelecký sbor gen. Erman Janovič Magon

189. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 864, 880 a 891, dělostřelecký pluk č. 431, a doprovodné jednotky.

197. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 828, 862 a 889, dělostřelecký pluk č. 361, a doprovodné jednotky.

199. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 492, 584 a 617, dělostřelecký pluk č. 500, a doprovodné jednotky.

LXIII. střelecký sbor gen. A. G. Petrovskij

53. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 12, 223, 475 a 110, dělostřelecký pluk č. 36, a doprovodné jednotky. Velitel kombrig. I. S. Ekanov.

Wehrmacht 3. tanková skupina v operaci THOR *gen. Bayerlein*

XXIV. mechanizovaný sbor *velitel gen. Willibald Freiherr von Langermann und Erlenkamp* Armádní velitelství (velitelská rota), sborový zpravodajský oddíl 424, sborová zásobovací jednotka 424, sborový štáb ženijního pluku 424, sborový pluk fisilírů 424, sborový dělostřelecký pluk, tankový ženijní prapor 424, tankový doplňovací pluk 63.

3. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 6, dělostřelecký pluk č. 75, pluky pane. granátníků č. 3 a 394, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 3, zpravodajský oddíl č. 39, průzkumný oddíl č. 3, PT odd. č. 543, ženijní prapor č. 39, spojovací prapor č. 39, doplňovací prapor č. 39 a divizní podpůrnou jednotku. Velitel *gen. Walter Model*.

4. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 35 a 36, tankový Abwehr prapor č. 49, dělostřelecký pluk č. 103, pluky pane. granátníků č. 12 a 33, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 4, zpravodajský odd. č. 39, zpravodajský odd. č. 79, PT odd. č. 43, PL odd. č. 270, ženijní prapor č. 79, spojovací prapor č. 79, doplňovací prapor č. 103 a divizní podpůrnou jednotku. Velitel *genpor. H. Boineburg-Langsfeldt*

I. jezdecká divize – v červnu 1942 zahrnovala jezdecké pluky č. 1, 2, 21 a 22, dělostřelecké jezdecké pluky č. 1 a 202, a dělostřelecký oddíl 1 a 2, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký oddíl č. 40, ženijní prapor č. 40, cyklistický odd. 1, a spojovací oddíl č. 86. Velitel *gen. Kurt Feldt*.

XLVI. mechanizovaný sbor *velitel gen. Joachim Lemelsen*.

17. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 39, tankový prapor č. 2, dělostřelecký pluk, pluky pane. granátníků č. 52, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 17, zpravodajský odd., PT odd., ženijní prapor, spojovací prapor, doplňovací prapor a divizní podpůrnou jednotku. Velitel *gen. Rudolf-Eduard Licht*.

18. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankové pluky č. 18 a 28, dělostřelecký pluk č. 88, pluky pane. granátníků č. 101 a 151, a doprovodné jednotky: motocyklový prapor č. 18, průzkumný odd. č. 18, zpravodajský odd. č. 88, PT odd. č. 88, ženijní prapor č. 88, spojovací prapor č. 88, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel *gen. Walther Nehring*.

29. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 6 a 26, pluky pane. granátníků č. 6 a 26, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 30, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 30. Velitel *gen. Kurt von Tippelskirch*.

XLVII. mechanizovaný sbor *velitel gen. Werner Kempf*

ky: průzkumný, pontonový, spojovací, zdravotní, automobilový a servisní prapor č. 55, zvl. PL oddíl č. 55. Velitel: *plk. Vasilij Michailovič Badanov*.

219. mechanizovaná divize v červnu 1942 zahrnovala motorizované pluky č. 710 a 723, tankový pluk č. 136, houfnicový motorizovaný pluk č. 673, a doprovodné jednotky: průzkumný prapor č. 287, ženijní prapor č. 382, zvl. spojovací prapor č. 592, zdravotní prapor č. 374, automobilový prapor č. 696 a servisní prapor č. 165. Zvl. PT stíhací oddíl č. 45, zvl. PL oddíl č. 232 a dělostřelecký parkový oddíl č. 217. Velitel: *gmjir. Pavel Petrovič Korsun*.

Operace THOR, postup 1. Tsk Wehrmachtu 6.–10. července 1942.

10. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 20 a 41, pluky pane. granátníků č. 20 a 41, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 10, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 10. Velitel gen. Friedrich Wilhelm von Loeper.

60. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 92 a 120, pluky pane. granátníků č. 92 a 120, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 160, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 160. Velitel gen. Friedrich Georg Eberhardt.

Výsadek sbor Luftwaffe *velitel gen. Karl Student.*

22. výsadeková divize – v červnu 1942 zahrnovala pluky letecké pěchoty č. 1, 2 a 3, dělostřelecký výsadekový pluk č. 1, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Hrabě Hasse von Sponeck.

7. paradesantní divize – v červnu 1942 zahrnovala výsadekové pluky č. 1 a 2, pluky letecké pěchoty č. 4 a 5, dělostřelecký výsadekový pluk č. 2, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Wolhelm Sussman.

Brigáda Abwehru Brandenburg – v červnu 1942 zahrnovala výsadekové pluky č. 1 a 2., a doprovodné jednotky. Velitel plk. Otto Skorzeny.

36. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 87 a 118, pluky panc. granátníků č. 87 a 118, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 36, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 36. Velitel gen. Hans Gollnick.

LVI. mechanizovaný sbor *gen. Ferdinand Schaal.*

Velitelská rota 125, sborový zpravodajský oddíl 456, zásobovací jednotka 456, sborový kulometný prapor 456.

8. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 10, dělostřelecký pluk č. 80, pluky panc. granátníků č. 8 a 28, a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 8, průzkumný prapor č. 8, PT prapor č. 43, PL prapor č. 286, ženijní prapor č. 59, spojovací prapor č. 84, a divizní podpůrnou jednotku. Velitel gen. Brandenberger.

3. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 8 a 29, pluky panc. granátníků č. 8 a 29, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 3, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor. Velitel gen. Kurt Jahn.

29. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 15, 71 a 86, pluky panc. granátníků č. 15 a 71, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 29, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 29. Velitel gen. Max Framerey.

XVII. pěší sbor *gen. Karl Strecker.*

269. pěší divize v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 469, 489 a 490, dělostřelecký pluk č. 269, a doprovodné jednotky: tankový Abwehr prapor, ženijní prapor, průzkumný prapor, spojovací prapor, PL a PT oddíl č. 269. Velitel gen. Ernst von Leyser.

290. pěší divize v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 501, 502 a 503, dělostřelecký pluk č. 290, a doprovodné jednotky: rychlý prapor, ženijní prapor, průzkumný prapor, spojovací prapor, PL a PT oddíl č. 290. Velitel gen. Heinrichs Conrad-Oskar.

299. pěší divize v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 528, 529 a 530, dělostřelecký pluk č. 299, a doprovodné jednotky: zpravodajský prapor, ženijní prapor, průzkumný prapor, spojovací prapor, PL a PT oddíl č. 299. Velitel gen. Willi Moser.

Wehrmacht 4. Tanková skupina Wehrmachtu v operaci THOR *gen. Erich Höpner.*

III. mechanizovaný sbor *gen. Leo Freiherr Geyr von Schweppenburg*

Velitelství sboru se štábem, velitelství dělostřelectva č. 3, spojovací oddíl č. 43.

13. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 4, dělostřelecký pluk č. 13, pluky panc. granátníků č. 66 a 93, a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 1, průzkumná rota č. 13, PT odd. č. 13, PL prapor č. 271, spojovací prapor č. 13, ženijní prapor č. 4, a divizní doplňovací prapor. Velitel gen. Traugott.

14. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 36, dělostřelecký pluk č. 4, pluky panc. granátníků č. 103 a 108, a doprovodné jednotky: motocyklový oddíl č. 64, průzkumný oddíl č. 40, PT prapor č. 4, PL prapor č. 276, zpravodajský oddíl č. 4, ženijní prapor č. 13, spojovací prapor č. 62, a divizní podpůrnou jednotku č. 14. Velitel gen. Friedrich Kühn.

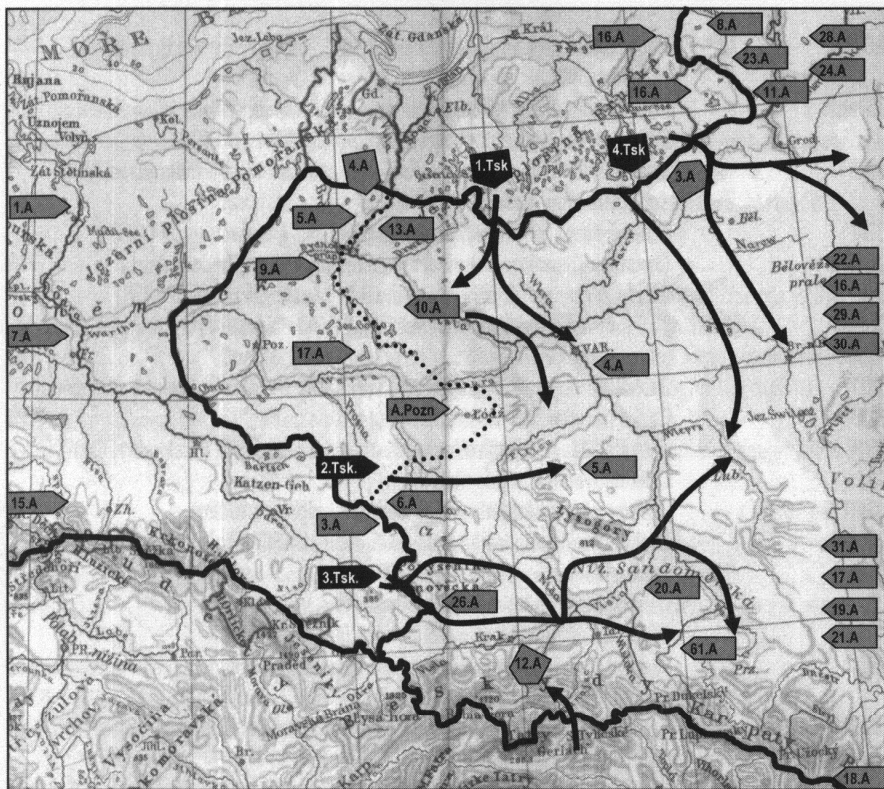
16. motorizovaná pěší divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší motorizované pluky č. 60 a 156, pluky
56. střelecká divize – v červnu 1942 zahrnovala pěší pluky č. 37, 184 a 213, dělostřelecký pluk č. 113,
Operace THOR, postup 4. Tsk Wehrmachtu 6.–12. července.

Operace THOR, postup 2. a 3. Tsk Wehrmachtu 6.–12. července.

oddíl č. 92, PL odd. č. 295, ženijní prapor č. 92, spojovací prapor č. 92, doplňovací prapor č. 92 a divizní

10. tanková divize – v červnu 1942 zahrnovala tankový pluk č. 7, dělostřelecký pluk č. 90, pluky panc.

Postup tankových skupin Wehrmachtu ve dnech 6.–20. července 1942.

Výsadekový sbor Luftwaffe velitel gen. Karl Student.

22. výsadeková divize – v červnu 1942 zahrnovala pluky letecké pěchoty č. 1, 2 a 3, dělostřelecký výsadekový pluk č. 1, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Hrabě Hasse von Sponeck.

7. paradesantní divize – v červnu 1942 zahrnovala výsadekové pluky č. 1 a 2, pluky letecké pěchoty č. 4 a 5, dělostřelecký výsadekový pluk č. 2, a doprovodné jednotky. Velitel gen. Wolhelm Süßman.

Brigáda Abwehru Brandenburg – v červnu 1942 zahrnovala výsadekové pluky č. 1 a 2., a doprovodné jednotky. Velitel plk. Otto Skorzeny.

panc. granátníků č. 92 a 120, dělostřelecký motorizovaný pluk č. 160, a doprovodné jednotky: PT dělostřelecký prapor, průzk. odd., PL dělostřelecký prapor, ženijní prapor, motocyklový prapor a spojovací prapor č. 160. Velitel gen. Friedrich Georg Eberhardt.

SEZNAM ZKRATEK

ABCF	Koordinační orgán tajných služeb USA, Kanady, Francie a Británie (od února 1940)
Blíženci	Koordinační orgán špionážních služeb státu Malé dohody, Německé říše, Polska a Finska zaměřený na špionáž proti SSSR (od 1941)
BK	Belvedérský klub – asociace politiků a stran usilující o federalizaci Malé dohody (Milan Hodža)
BBV	Branně-bezpečnostní výbor – orgán federálního parlamentu ČSFR
CDP	Christlich Demokratische Partei – němečtí křesťanští demokraté
C. K.	Císařsko královský (užíváno v rámci Rakouska-Uherska do 1918)
CSSAD	Committee on the Scientific Survey of Air Defence – Výbor pro věd. podporu let. ochrany (VB)
ČKD	Českomoravská Kolben – Daněk, významná zbrojařská akciová společnost
ČNB	Česká národní banka
ČNR, SNR	Česká a Slovenská národní rada – národní parlament (Československo)
ČSAV	Československá akademie věd
ČSFR (od 1939)	Česko – slovenská federativní republika (od 1.1.1939)
ČSNR	Česlo-Slovenská národní rada, exilový orgán čs. odboje za 1. světové války
ČTK	Československá tisková kancelář
DTJ	Dělnická tělovýchovná jednota (soc. dem.)
FDTJ	Federace dělnických tělovýchovných jednot (KSČ)
FBI	Federal Bureau of Investigation, vyšetřovací orgán amerického ministerstva spravedlnosti
GSE	Guardia Securitas el España, tajná policie a jednotky vnitra v komunistickém Španělsku

Gulag	System pracovních trestaneckých táborů a kolonií v SSSR
HSLŠ	Hlinková slovenská ľudová strana, tzv. Luďáci
Kominternu, KI	Komunistická internacionála – nadnárodní agentura řídící jednotlivé KS z Moskvy
KSČ	Komunistická strana Československa
KSS	Komunistická strana Slovenska – součást KSČ s vlastním sekretariátem a ÚV
KSSS, KSČ, KSF, KSŠ	Komunistické strany Sovětského svazu, Československa, Francie a Španělska
LS	Lidová strana Polska – katolický střed
MAUD	Bezpečnostní podvýbor Výboru spojenců pro vedení atomového projektu – Tube Alloys
MD	Malá dohoda – spojenecký pakt, předchůdce Podunajské monarchie (ve spojení s číslem znamená mechanizovaná či motorizovaná divize)
MI-5, MI-6	Britská vojenská rozvědka a kontrarozvědka
MV	Ministerstvo vnitra
NDRC	National Defense Research Committee – Výzkumný výbor národní obrany (USA)
NKVD (od 1938)	Narodnyj komissariat vnutrennich děl – Lidový komisariát vnitra (tajná politická policie, špionáž)
NSDAP	Nacional Socialistische Deutsche Partei – Národně socialistická německá strana zakázaná od 1939 jako extrémistická
NSP	Národní strana Polska – pravice.
PSS	Polská socialistická strana – levice
RČS (1918-1939)	Republika československá. Někdy psáno ČSR.
realpolitik	Bismarckův výraz pro politiku, která se neřídí vyšším mravním principem, ale pouze účelem dosažení reálného pragmatického cíle
ROS	Rada obrany státu – v ČSFR vládní orgán složený z ministrů, zástupců armády a tajných služeb, kterému předsedal prezident
RM	Říšská marka
Říše	Psáno s velkým Ř se rozumí Německá říše, Velkoněmecká říše (do 1938) nebo bývalá Svatá říše římská národa německého (do 1806)

SdP	Sudetendeutsche Partei – sudetoněmecká nacionální strana spolupracující s Hitlerovými nacisty na odtržení Sudet od RČS, v roce 1938 (zrušena)
SIS	Špionážní služba Velké Británie
SN, OSN	Společnost národů (Nationale League do 1939), Organizace spojených národů (od 1940)
SNS	Slovenská národní strana
SSSR	(CCCP v azbuce) Svaz sovětských socialistických republik
ŠSR	Španělská sovětská republika
Sudety	Pohraniční území Čech a Moravy osídlené převážně obyvatelstvem německé národnosti
Sudetendeutsche TASS	Lidový název pro sudetské Němce v ČSFR
TIS	Tisková agentura Sovětského svazu
TIS	Tajná informační služba – civilní špionážní sl. ČSFR zřízená r. 1939 (gen. Fr. Moravec)
UNC	Ukrajinská národní osvobozenecká organizace Stefana Bandery
Uran-Verein	Německý Uranový spolek
USA	United States of Amerika – Spojené státy americké
ÚV	Ústřední výbor (u komunistických stran)
ÚV VKS	Ústřední výbor Komunistické strany SSSR – tzv. Politbyro
VOR	Výbor na obranu republiky založený v září 1938 politiky a silami v opozici proti kapitulantství vlády a prezidenta z něhož se rekrutovala válečná vláda
Západ, Východ	Psáno s velkým písmenem se rozumí kulturní a zájmová sféra reprezentovaná současnými velmocemi, bráno od pozice střední Evropy

VOJENSKÉ ZKRATKY

AAF	Pomocné letecké síly v RAF
A-54	Kódové označení agenta čs. rozvědky. Písmeno značí kategorii důležitosti, číslo pořadí
ABC	Zkratka jména britského adm. sira Andrewa Browna Cunninghama

ABDA	Koordinační velitelství spojenců v západním Tichomoří (VB, Francie, USA a Holandsko)
Abwehr	Německá vojenská rozvědka v
Aero A-300	Československý zvědný a lehký bombardovací letoun
AT-20	Autostrádnýj tank – rychlostní typ s dieselovým motorem, ze kterého se vyvinul T-34
Avia B-135	Československý stíhací dolnoplošník
Avia B-534	Československý stíhací dvouplošník (zastaralý), hlavní letecká zbraň r. 1938
Avia B-40, Avia B-42	Československé proudové stíhací letouny
B-71	Československá licenčně upravená verze sovětského bombardéru SB-2
BOUŘE operace	Sovětský plán k vojenskému obsazení Evropy v roce 1942
BI-1	Sovětský pokusný raketový stíhací letoun Berezňak-Isajev
BT-5 až 7	Bystrochodnyje tanky – sovětské silniční tanky pro užití na západních komunikacích
OBA	Dálkové bombardovací letectvo DRRA
DBI	(demi brigáde d'infanterie) – půlbrigáda franc. alpské pevnostní pěchoty
DCR	Označení francouzské tankové divize
DIM	Označení francouzské motorizované divize (motorisée)
Do-17	Německý střední bombardér Dornier
Do-215	Německý střední bombardér Dornier
DRRA, RA	Dělnicko rolnická rudá armáda
DÚV	Divize útočné vozby – tanková divize v Čs. armádě
Enigma	Šifrovací stroj používaný Wehrmachtem, malodohodovými armádami a Polskou armádou, pro Sověty zcela nerozluštitelný
FA	Fraikorps – dobrovolnická sudetoněmecká legie bojující proti RČS v roce 1938. Od 1939 legální domobranecké formace sudetoněmeckých žup v ČSFR, součást SOS
I/Fallsh. JG. Rgt. 1	První myslivecký prapor prvního leteckého pluku (Falschimjäger Regiment)
FLAK	Německé protiletadlové dělostřelectvo

Fw-190 Focke-Wulf	Nejmodernější německý stíhací letoun s pístovým motorem
33GI	Značka nákladního německého automobilu firmy Henschel
GLw	Granzlandwehr – legální pohraniční domobranecká polovojenská organizace v sudetských župách v ČSFR začleňovaná do jednotek SOS
Go 242 Gotha GRU	Německý střední kluzákový letoun pro parašutisty Glavnoje razvjedyvatelnyje upravlenije – hlavní správa vojenské rozvědky (SSSR)
GRÜNN Fall	Německý plán na vojenské obsazení RČS v říjnu roku 1938
He-111 HF, SL	Německý střední bombardér Heinkel Home flote – britské Domácí loďstvo, Středomořské loďstvo
HVOA, GS	Hlavní velitelství operujících armád (zahrnující generální štáb). Československá armáda
I-16, Ibis-15	Sovětské stíhací letouny Polikarpov (Rata a Čajka)
IOV-36	Improvizovaný obrněný vlak. Československá armáda
Il-2	Sovětský bitevní letoun Iljušin
Jak-1	Sovětský stíhací letoun Jakovlev
Ju-87	Německý střemhlavý bombardér Junkers – Stuka
Ju-88	Německý střední bombardér Junkers
Ju-52 Junkers KOP	Německý víceúčelový nákladní a dopravní letoun Korpus pogranicznjy. Sbor polského pohraničního vojska
KPÚV	Kanóny proti útočné vozbě (protitankové dělostřelectvo). Československá armáda
KV-I a II	Klim Vorošilov – označení těžkých sovětských tanků
La-5	Sovětský stíhací letoun Lavočkin
Lk, Tk	Lehký či těžký kulomet
LO	Lehké opevnění
LT-38	Lehký tank, číslo značí rok výroby
Lw	Landwehr – domobrana (v RU a v Německu)
Me Bf-109	Německý stíhací letoun Messerschmitt
Me 110	Německý bitevní letoun Messerschmitt
Me 262	Německý proudový stíhací letoun Messerschmitt
Me 321 Gigant	Velký německý kluzíkový letoun pro parašutisty

Mig-3	Sovětský stíhací letoun Mikojan-Gurjevič
MNO	Ministerstvo národní obrany RČS i ČSFR
MPO	Motorizovaný průzkumný oddíl, součást motorizované vyšší jednotky, většinou divize
NOF	Národní obec fašistická – politické uskupení v Československu
OA	Obrněný automobil
OKH	Ober Kommando Heer – vrchní velení německých pozemních vojsk
OKL	Ober Kommando Luftwaffe – vrchní velení německých leteckých sil
OKM	Ober Kommando Marine – vrchní velení německých námořních sil
ON	Obrona Narodowa – polská polovojská dobrovolnická formace
OKW	Ober Kommando Wehrmacht – vrchní velení německých ozbrojených sil (Wehrmachtsamt)
OTTO Fall	Německý plán na vojenské obsazení Rakouska v roce 1368
Pe-2	Sovětský bombardovací letoun Petljakov
PL	Protiletadlový
PT	Protitankový.
PzGr-40	Německá značka podkaliberní kanónové munice s tvrdým jádrem
PzKpfw L-IV	Panzerkopfwagen – pancéřové útočné vozidlo (tank)
PZL45 Sokol, PZLP-11, PZL-50 Jastriab, PZL-23	Polské stíhací jednoplošníky (PZL45 a 50 moderní)
PZL-37 Loš	Polský moderní střední bombardér
RAF	Rooyal Air Force – královské letectvo Velké Británie
R4D Dakota	Americký víceúčelový dopravní letoun dodávaný válčícím spojencům
RDF	Radar – radiová detekce a zjištění
RGK	Rezerva Glavnovo Komandyrstva. Pluky a brigády těžkých houfnic 155-305 mm
RIP	Russie Industrie Petroliere – plán bombardování sovětských naftových nalezišť na Kavkaze
RLM	Říšské ministerstvo letectví

RNŠ MD	Rada náčelníků štábů malodohodových armád. Orgán koordinace plánů a velení ve válce
ROS	Rada obrany státu – parlamentní a vládní vojenskopolitický orgán ČSFR
ŘOP	Ředitelství opevňovacích prací (Řopík – odvozený výraz pro malou pěchotní pevnůstku)
RW	Rotte Wehr – levicové polovojenské oddíly sudetoněmeckých sociálních demokratů v ČSFR
S-35 Somua, H-35, H-39, R-35 Renault	Francouzské lehké tanky
SB-2	Sovětský střední bombardovací letoun
SdKfz 251	Německá obrněná vozidla pěchoty (tankových granátníků)
SOS	Sbory obrany státu. Pohraniční vojsko Československé armády
SPO	Střetný průzkumný oddíl, zpravidla součást každé vyšší jednotky (divize) Čs. armády
SS (zrušeno 1938)	Sicherheitsdienst – nacistická státní bezpečnost, obdoba sovětského NKVD
ST-39	Střední tank
SU-2	Sovětský bitevní letoun Suchoj
TB-3	Sovětský těžký dálkový bombardovací letoun (zastaralý)
THOR Fall plán	Německý plán k odražení sovětského útoku v Polsku
TO	Těžké opevnění
TOPL	Teritoriální obrana proti letadlům
TRUL	Technické raketové útočné letadlo – čs. protiletadlová střela s akustickým zaměřováním
Tu-2	Sovětský střední bombardovací letoun Tupolev
TT	Těžký tank (vlastnila pouze DRRA – KV-I a II)
VKPL	Velkorážní kulometry proti letadlům. Československá armáda
VOP	Vojenský okrsek Praha
VSVO	Výbor pro společné válečné operace – koordinační válečný štáb spojenců v Evropě
WS	Vojennovozdušnyje sily – sovětské vojenské letectvo
VZÚ	Vojska pro zvláštní úkoly – paradesantní jednotky v Čs. armádě

Wehrmacht	Souhrnný název pro německou armádu bez rozdílu zbraní
X den, X-1, X+3	Vojenské označení dne zahájení operace. Číslo a znaménko označuje počet dnů před či po tomto dnu. Ekvivalent v západních armádách je D-day
ZLO	Jednotky Zajištění lehkého opevnění (specialisté vycvičení k obraně v linii pevnůstek)
ZSP	Zbrojne sily Polskie – oficiální název polských ozbrojených sil

Vojenské hodnosti

kombrig, komdiv, komkor aj.	Brigádní, divizní sborový (korpus) komisař. Hodnosti před zavedením evropského systému (1940), zůstávaly těm, kdo byli zatčeni v rámci čistek a propuštěni přímo do války
por, npor, kpt, mjr, plk, gen	Hodnost – poručík, nadporučík, kapitán, major, plukovník, generál (a jejich kombinace – genplk, gmjr aj.)

Jednotky vojenské organizace a struktury

5. A	Armáda (značení běžnými čísly)
HO-38, HP-IX	Hraniční oblast (statická teritoriální vyšší jednotka obrany, obdoba divize), sdružená v Hraničním pásmu (obdoba sboru, značení římskými číslicemi)
HOP, VS-1	Hraniční obranné pásmo, Vojsková skupina (vyšší samostatná jednotka do velikosti divize)
Luftflotte (LG-1 až 5)	Letecká flotila Luftwaffe
LVD	Letecká výsadková divize
Osk Warszawa	Operační skupina – v polské armádě ekvivalent armádního sboru
6. Pbr, Pbrig.	Pěší brigáda (značení běžnými čísly)
10. PD, MD, HD, LD, JD, TD, VD	Divize pěší, motorizovaná, horská, lehká, jezdecká, tanková, výsadková (značení běžnými čísly)
LBLpl, BLpl, SLpl, PLpl, ZLpl	Pluk lehkých bombardérů, pluk bitevní, stíhací, průzkumný, záložní – letectvo

NPpl, NPbr	Pluk, brigáda námořní podpory – námořnictvo
Ppl, Jpl, atd	Pluk pěší, jízdní aj. (armády, divize a pluky značeny běžnými čísly)
XXI. Psb, Ssb, Msb, Jsб, Hsb, aj.	Sbor pěší, (u Rudé armády střelecký), motorizovaný či mechanizovaný, jízdní, horský aj. (značení římskými číslicemi)
SF, SZF, ZF, JZF, JF	Severní, severozápadní, západní, jihozápadní a jižní front DRRA
SLD, BD, SD	Smíšená letecká divize, bombardovací a stíhací divize (DRRA)
3. Tsk	Německá tanková skupina, ekvivalent tankové armády

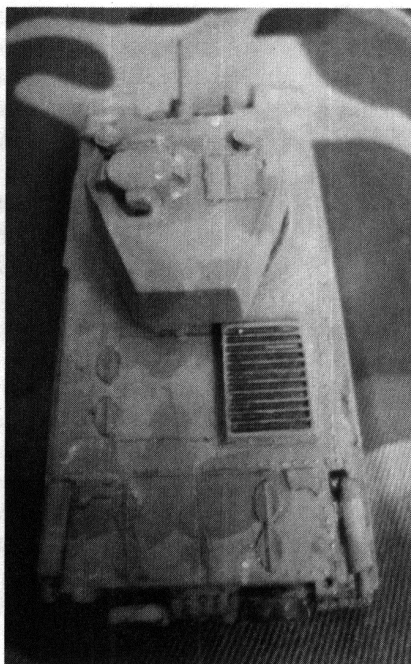
ŽÁBY V MODELU

Série mystifikačních titulů Jana Drnka (Žáby v mlíku a Žába a škorpión) vyvolala, kromě bouřlivých diskusí na nejrůznějších internetových serverech, ohlas také u nadšenců zabývajících se sestavováním modelů zbraní a techniky. Protože pochopitelně nejsou k dispozici žádné manufakturně vyráběné modelové stavebnice zbraní a techniky, která nikdy neexistovala, lámou si modeláři hlavu, jak sestavit takové modely z částí a existujících stavebnic. Zbylé fragmenty vyrábějí sami z nejrůznějších materiálů.

Mezi nejúspěšnější modeláře patří: **Michael Střelec Pešťák**, redaktor serveru Fantasy planet. Kromě recenzí a komentářů ke knihám vytvořil zdařilé modely tankové zbraně podle románů Jana Drnka.

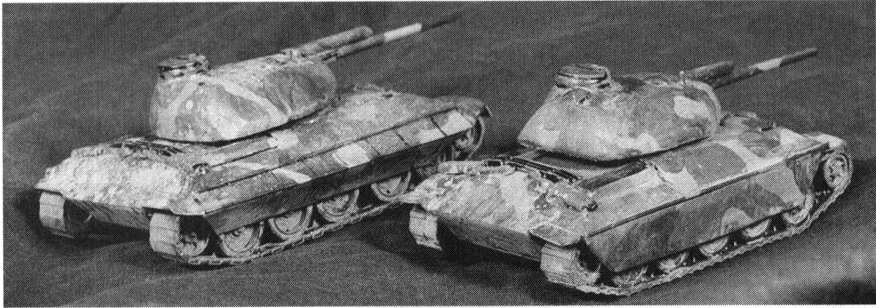
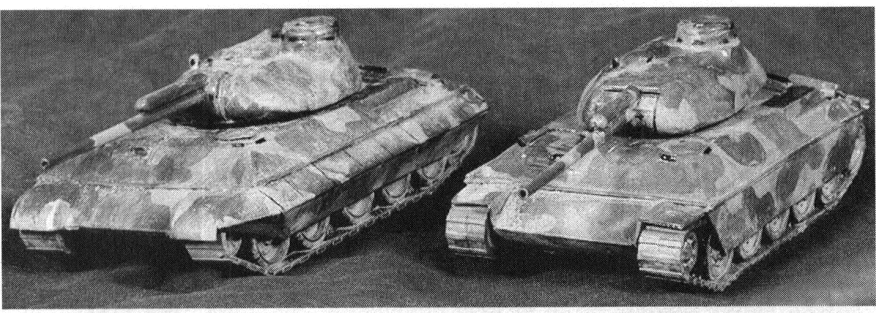
<http://www.fantasyplanet.cz/clanek/modely-pro-scifisty-59-zaby-v-aneb-st-40>

Toto jsou Střelcovy modely čs. tanku ST-39, který před okupací skutečně existoval v projektech i v prototypch.

Mnohem obtížnější bylo zhmotnit představu zcela nového čs. tanku T-40, který Jan Drnek popsal jen velmi povšečně, jako zdokonalenou kopii sovětského T-34.

Střední tank ST-40 měl být podle představ autora vylepšenou placatější kopií T-34, popis je ale relativně zjednodušený. Zmiňuje motor uložený napříč, který v naší realitě měl až na konci války vyráběný T-44. V dalším textu je zmíněna velitelská věžička, naopak nikde není probíráno odpružení podvozku (Christie s vinutými pružinami, nebo torzní tyče?), vzhled čelního pancíře či sekundární výzbroj.

Na mých strojích je tedy přední „plech“ téměř hladký, jen s průzorem, bez trupového kulometu a průlezu řidiče – ten je podle našich předválečných konstrukčních zvyklostí umístěn z vrchu na korbě. Při designování hypotetického tanku jsem vycházel kromě popisu v knize i ze znalostí sovětské experimentální tankové techniky, jako byl BT-SV, odkud jsem si „vypůjčil“ design bočního přídatného pancéřování podvozku či projektované inovace typu KV, které podpořily mou představu o finálním tvaru věže. Výzbroj jsem omezil na autorem popisovaný kanón ráže 83,5 mm a vedle něj umístil spřažený kulomet vz. 37. Výsledky můžete posoudit sami...

Představa nového stroje byla vcelku zajímavá, a když se naskytla možnost koupě vhodných polotovarů, pustil jsem se do díla.

K vytvoření ST-40, zvaného „žába“ potřebujeme stavebnice tanků pro wargames, vyráběné britskou firmou Armourfast. Konkrétně jde o T-34/85 a Crusader II. (jedno balení za 250,-Kč obsahuje dva kusy daného typu). Dále budeme potřebovat deskový polystyrén tloušťky 0,5-1 mm (co se podaří sehnat), profily evergreen 0,5×0,5 mm a tubu tmelu (použil jsem šedivý Tamiya). Další v pořadí jsou trpělivost (tmel schne dlouho), pilka a spousty smirkového papíru různých hrubostí.

Stavbu ST-40 jsem zahájil podvozkem – slepil jsem vanu a pojezd T-34. Seřízl jsem vršek trupu T-34 o zhruba 3 mm, odstranil výstupek pro kulomet a na boky nalepil plastový odpad a tak zhruba zarovnal „odskok“ blatníků. Vyrobil jsem si papírové šablony na nové opláštění trupu a vyřezal podle nich nová čela a bočnice horní části korby z plastové desky. Ty jsem nalepil na připravený polotovar, čelní pancíř jsem nakonec opatřil v horní hraně výřezem, do kterého jsem vsadil čelní plát řídicí budky Crusaderu.

Strop korby vznikl naporcováním a novým slepením příslušné části britského Crusaderu a použitím většího než malého množství tmelu, po jehož zaschnutí následovalo zuřivé broušení.

Při něm zanikl původní řídicí poklop, místo něhož přišel na místo v pravém předním rohu stropu korby nový, pětiúhelníkový (za první republiky se tu jezdilo „obráceně“ jako v Anglii, proto je řidič vpravo). Na motorový prostor jsem nalepil mřížky ventilace chlazení, sání a výfuky (opět vytěžené z Crusaderu). Zatímco schnul tmel na trupu, pustil jsem se do věže. Slepil jsem věže obou tanků, ale jako základ pro novou věž posloužila relativně plochá věž Crusaderu, zbavená masky kanónu. Místo ní jsem narouboval celý předeček věže T-34 a výřez s velitelskou věžičkou z téhož

zdroje přišel do zadní třetiny budoucí věže. Chybějící materiál zespodu, vzadu a z vrchu jsem doplnil nařezanými deskami plastu a celé to mohutně zatmelil.

Zatímco schla hrouda tmelu budoucí věže, zkompletoval jsem podvozek tanku a doplnil šikmé přídatné pancéřování, dolepil lišty, naznačující napojení odnímatelných částí pancíře a imitace periskopů. Do levého předního rohu stropu korby jsem přidal pruhový poklop pro vstup obsluhy (zabroušený poklop nabíječe od T-34). Po proseknutí tmelu na věži vypuklo broušení, dotmelování a opětovné broušení. Z hroudy tmelu se začalo vylupovat něco, co připomínalo spíše léta šedesátá, než čtyřicátá. Když věž získala finální tvar, osadil jsem poklop, ořízl objímku pro kanón a vyrobil výzbroj. Použil jsem hlavěň kanónu z T-34, odvrtil jí ústí a doplnil ji z vrchu o kryt brzdovratného zařízení, vybroušeného z kusu licího rámečku. Z jakéhosi plochého zbytku a kousku plastové kulatinky jsem zhotovil kulometnou hlavěň s ochrannou pancéřovou „vaničkou“ a veškerou výzbroj instaloval na věž. Něco tomu chybělo – i ořízl jsem ze zbytku věže „téečka“ větráky a nalepil je na strop nové věže spolu s periskopem ze zbytku plastové tyčinky. Celá sestava vypadala jako zjevení, věž ale odpovídala spíše popisu „litá“ než „svařovaná“ To by odpovídalo popisu sériového ST-40, někdy též hobbysty značeného jako ST-41, ale příliš to nesesedělo na předsériové kusy. Model vyfasoval základní nátěr kovem (ModelMaster) a přes něj kamufláž akrylátovými Agamami v barvách okr – tmavě hnědá – tmavě zelená. Po proschnutí došlo na provozní zaprasení „prachovým“ lakem a práškovými patinátory „prach“ a „bláto“.

Po prvním kousku zbyly šablony a spousta součástek, pustil jsem se tedy do druhého kusu – sériové varianty ST-40/41.

Proti původně popsané variantě měl nový tank litou věž a patrně zjednodušenou ochranu pojezdu (což z dálky mohlo způsobit na první pohled záměnu s T-34). Došel jsem tedy k tomu,

že vyrobím nový podvozek, předsedovou „svařovanou“ věž a tu pak vyměním za již hotovou „odlévanou“.

Tentokrát jsem využil většinu zbytků z prvního Crusaderu a celý druhý kus, z druhého „téčka“ jsem jako zdroj dílů použil jen věž. Na vanu z Crusaderu jsem sestavil horní část korby a blatníky z destiček (podle šablon předchozího kusu). Z druhého Crusaderu padla za oběť stavbě trupu horní zadní část korby mřížky a výfuky.

V místech napasování nové horní části na vanu bylo nutno mohutně tmelit a doplňovat plast – vana Crusaderu je při srovnatelné délce a šířce jinak tvarovaná, než „tečková“. Pojezd jsem sestavil z pásů na oba Crusadery – potřebné šířky pásů lze dosáhnout slepením jejich dvojice a lehkým zabroušením z vnitřní strany. Na délku je původní pojezd z Crusaderu mírně kratší a má výš umístěné napínací (přední) kolo. Je třeba naříznout horní část pásu těsně před prvním pojezdovým kolem a vlepit do řezu hranolek plastu zhruba o rozměrech naznačeného článku pásu. Napínací kolo se tak dostane do žádoucí polohy a pojezd získá správnou délku. V mezičase jsem doplnil na trup svislé boční kryty pásů.

Zatímco trup schnul věnoval jsem se věži. Opět jsem sestavil základ věže, původní masku kanónu nahradil předkem věže z „téčka“. Vyrobil jsem další sadu papírových šablon a podle nich z polystyrénové destičky vyřezal díly na věž (dva díly bočních pancířů, zadní čelo, spodek pro zadní část věže a zadní část stropu). Dílce jsem nalepil na původní věž, spoje a nepřekrytá místa na předku a spodku věže důkladně přetmelil. Při schnutí tmelu (chce to v tomto množství alespoň tři dny) se na slabších plátech plastu objevily propadliny které bylo třeba zatmelit. Po zaschnutí následovalo broušení a dolepování detailů (větráky periskop, velitelská věžička – vše z T-34), v oblasti velitelské věžičky i další tmelení. „Svařovaná“ věž je kratší a širší, než

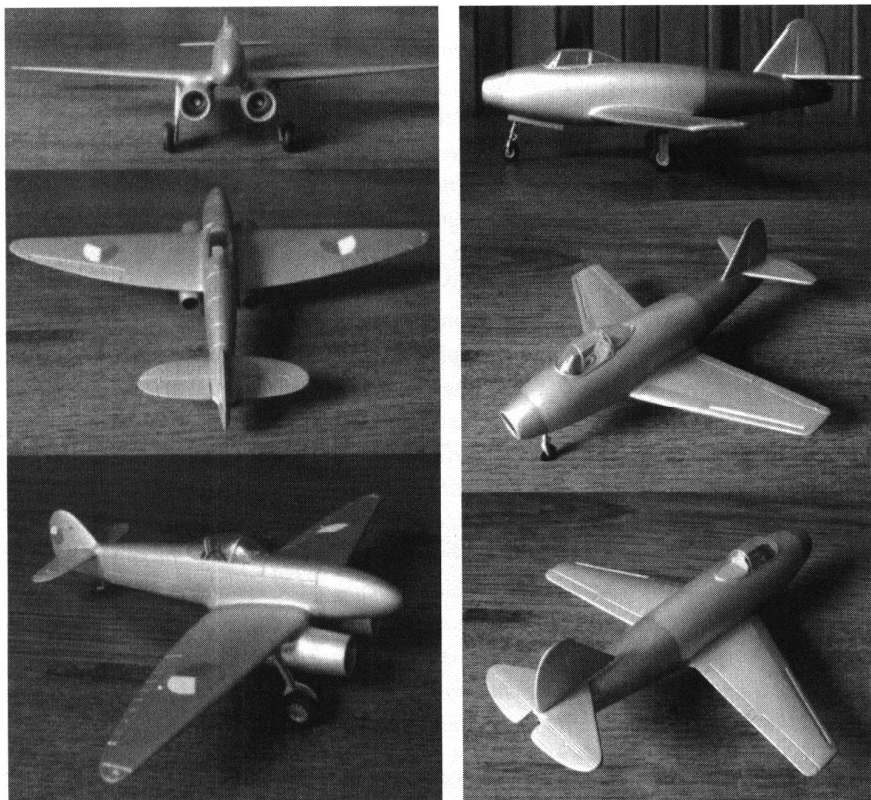
původně vyrobená „odlévaná“. Výzbroj jsem zhotovil stejně, jako u předchozího kusu. Po kompletaci a nátěru následovalo patinování (shodný postup s předchozím kusem) a osazení věží na „správné“ podvozky. Výsledkem jsou dva impozantní stroje, jejichž rozměry vyniknou hlavně ve srovnání s OA vz. 30, stavěném na prodlouženém podvozku osobního automobilu Tatra.

Několik týdnů trvajících „sochařina“ přinesla do sbírky sci-fi modelů dva zajímavé, nescifoidně vyhlížející přírůstky. Časem je možná postihne ještě nějaké vylepšování (doplnění vezené výstroje, tažných háků či ok a vyprošťovacích lan) a umístění do vhodného dioramatu. Obzvláště potěšující byla reakce Jana Drnka. Na základě dodaných fotografií sdělil, že vyrobené „žáby“ odpovídají jeho představě.

Dalším významným modelářem, který se chopil Drnkových mystifikačních námětů je **Jan Jackvéz Borůvka**, také redaktor serveru Fantasy planet, který se věnuje spíše leteckým zbraním.

<http://fantasyplanet.cz/clanek/modely-pro-scifisty-62-zaby-v-lufte-in>

Na přelomu 30. a 40 let se v letectví začal zprvu pomalu a nesměle, prosazovat reaktivní pohon. V reálu jsme si museli na proudový letoun počkat až do porážky nacistického Německa, v alternativní historii to ovšem dopadlo trochu jinak.

Drnkem popsaný stroj je v knize označován jako Avia B-40, někdy jako BP-40. Z modelářského hlediska představuje trochu problematickou záležitost. Umístění proudového motoru pod drak existující pístové stíhačky není úplně nesmyslné, příkladem je například sovětský Jak-15, který vznikl adaptací draku osvědčeného Jaku 3 na proudový motoru Jumo-004, původně pohánějící německé letouny Me-262. Z technického hlediska má ale koncept Avie B-40 několik slabin.

Trocha techniky: podstatnou součástí proudového motoru je kompresor, který nasává a stlačuje vzduch, který, smíšen s palivem, je spalován ve spalovací komoře a výtokový proud roztáčí turbínu, která zpětně pohání kompresor (lze to i bez

kompresoru a tudíž i bez turbíny – takovému motoru se říká náporový). Kompresor může být axiální nebo radiální (též zvaný odstředivý). Radiální kompresor se vyznačuje vyšší účinností, cenou je ale větší čelní průřez. Axiální kompresory – méně účinné, ale štíhlejší – tvořily součást německých proudových motorů. Britský konstruktér Whittle koncipoval svůj motor s radiálním kompresorem, což se podepsalo na charakteristickém bachratém vzhledu prvních proudových letounů. Výsledkem je tudíž poměrně rozměrný stroj. Ukázkovým příkladem toho, jak vypadá letoun vybavený dvojicí těchto motorů, je britský Gloster Meteor – rozměrný letoun s mohutnými motorovými gondolami uprostřed křídla. Podvěsit tytéž pohonné jednotky pod křídlo výrazně subtilnějšího letounu, jakým byla Avia B-135, by nebylo dost dobře možné, protože by se tam prostě nevešly. Musely se tedy zmenšit. Jakmile byl tento problém vyřešen, šla stavba rychle kupředu.

Základem modelu je prastará stavebnice Avie B-35 od Kovožávodů Prostějov. Křídlo bylo upraveno, náběžné hrany nejsou eliptické, ale rovné jako u B-135, přibyly podvozkové šachty. Bohužel nebylo možné, v rozporu s popisem v knize, umístit křídlo více dozadu oproti B-135, protože by to znamenalo tak razantní zásah do konstrukce, že by se jednalo o úplně nový stroj a nedalo by se tvrdit, že jde o adaptaci existujícího draku. K výrobě motorů posloužily zbytky podvěsné výzbroje ze čtvrtkového Su-25 a díly z vrakoviště. Samotné umístění motorů pod centroplán blízko sebe nevypadá nereálně, B-135 měla široký rozchod podvozku, který se zatahoval směrem od trupu, takže se motory vešly akorát mezi podvozkové nohy. Původně plátěný potah zadní části trupu byl v knize nahrazen hliníkovým, bylo tedy možné použít upravený trup z prvního prototypu Avie B-35.1. Úpravy trupu spočívaly ve snížení hřbetu, kdy původní plochou kabinu nahradila kapkovitá (z Jaku-15 od Dubeny Český

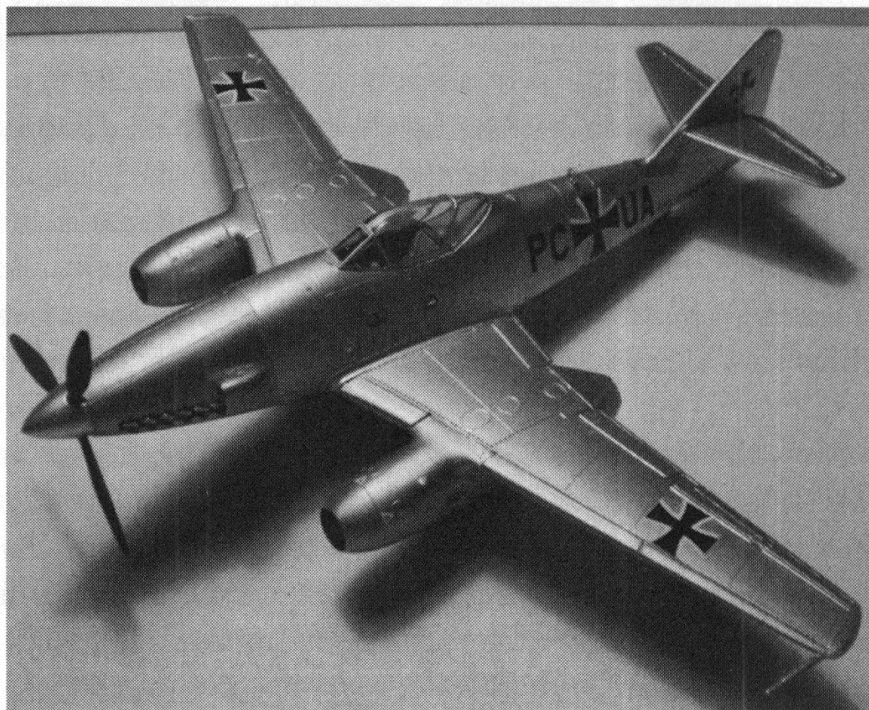
Dub), původní motor Avia HS-12 Ydrs zmizel, zaoblená přídě je vybroušená z balzového hranolu. Model představuje první předseriový prototyp, se kterým Miroslav Volf téměř havaroval...

Čímž se plynule dostáváme k dalšímu letounu, kterým je, jak už bystrý čtenář pochopil, Avia B-42. Na rozdíl od B-40, kde bylo nutno sáhnout ke kompromisním řešením, je B-42 už autentický Whittle. Základem modelu není totiž nic jiného, než britský pokusný proudový letoun Gloster E.28/39 Pioneer (model od firmy Frog), na kterém se testovaly první proudové motory Franka Whittla.

Zmizel hřeben na hřbetě trupu a byl nahrazen proskleným zadním dílem kabiny (u pokusného G. 40 se vzhledem k jeho určení a předpokládané rychlosti s výhledem dozadu nepočítalo). Ocasní plochy jsou nové – kýlová plocha má vyšší úhel šípů, směrové kormidlo je původní, vodorovné ocasní plochy pochází z Migu-3. Původní přímé křídlo bylo nahrazeno šípovým z Me-163B. Podvozek už je příďového typu.

Výsledkem je cosi, co vzdáleně připomíná poněkud sražený F-86 Sabre. Jelikož se jedná spíše o tvarovou studii, je model bez paneláže a bez naznačené výzbroje. Popisovaná výzbroj může být umístěna buď v bloku pod přídi jako u MiGu-15, případně po stranách přídě jako u Meteoru či Sabru. Letoun zatím nenese žádné označení, protože, jak vyplývá z citované ukázky, ještě není zcela dokončen a jeho předchůdce se teprve zalétává. Je sice trochu neobvyklé stavět nástupce ještě dříve, než jsou k dispozici výsledky testů předchozího typu, ale budiž.

Posledním popisovaným typem je německá konkurence. Model představuje zmiňovaný první prototyp, vybavený jak pístovým, tak dvojicí proudových motorů. Základem je stovebnice Me-262A od firmy Směr, s upravenou přídi doplněnou o vrtuli, výfuky a sání vzduchu. Ve skutečnosti letěl první prototyp Me-262V1 pouze s pístovým motorem, který poháněl dvoulistou vrtuli,

protože proudové motory Jumo-004 ještě nebyly k dispozici. Hybridní verze s oběma typy motorů v naší realitě neexistovala. Úpravu podstoupil i podvozek, hlavní podvozkové nohy s podvozkovými šachtami byly posunuty o 5 mm dopředu, předový podvozek zcela zmizel v zádi přibylo zatahovací ostruhové kolo. V reálu byl podvozek záďového typu nahrazen předovým až od třetího prototypu. Letoun je v barvě kovu, výsostné znaky jsou prvoválečného typu jako návrat k přednacistické vojenské tradici, trámové kříže spolu se svastikou na svislé ocasní ploše zmizely po pádu nacistického režimu v roce 1938. Volací znak PC+UA je autentický.

Autor i vydavatel děkují všem modelářům a příznivcům za jejich snahu.

ŽÁBY V BOUŘI

Jan Drnek

Vydalo nakladatelství NAŠE VOJSKO, s.r.o.,
142 00 Praha 4, Mašovická 202/8,
e-mail: info@nasevojsko.eu, www.nasevojsko.eu,
tel.:+420 224 313 071,
v roce 2013 jako svou 7248. publikaci.
Jazyková korektura Alena Zatloukalová.
Grafický návrh a litografie obálky Jindřich Procházka.

Tisk a vazba FINIDR, s. r. o.

ISBN: 978-80-206-1334-9

Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována nebo kopírována
v podobě mechanické, elektronické anebo šířena jakýmkoliv
jiným informačním systémem bez předcházejícího souhlasu
držitelů autorských práv.